NICOLAE

IORGA

biobibliografie

B. THEODORESCU

Vă chem la muncă pentru binele țării.

Muncă aprigă pe sfîntul cîmp al ostenelilor voastre de două mii de ani.

Muncă pe fiecare bucățică de pămînt, căci fiecare petec de pîrloagă e o rușine pentru țara întreagă.

Muncă de fiecare zi fără care nici rugăciunea către Dumnezeu nu poate fi primită.

Muncă de toți căci dușmăniile pentru partide între noi Românii sînt o ademenire a Satanei de care la aceasta încercată țara trebuie scutită.

N. Iorga

„Am ajuns la vrîsta cînd trebuie să plecăm în toate de la cunoștința de noi înșine, de la cea mai deplină și serioasă cunoștință a tuturor puterilor și a slăbiciunilor noastre. A venit vremea să lucrăm numai cu puterile noastre, oriunde le avem; a venit vremea să țintim numai către scopurile noastre, bine cercetate și alese și pe deplin luminate. Am ieșit de la stăpîn, nu mai putem fi calfa nimănuia; voim să trăim din lucrul nostru pentru a întemeia bine căminul nostru cel mic, vatra noastră cea îngustă. Alții, gospodari vechi, cu casă de ani și de ani, n-au nevoie să se gîndească la orice încep. Dar noi trebuie să ne întrebăm, să ne sfătuim, să ne înțelegem, clipă de clipă, pentru a ni afla rostul cel adevărat și a nu ne îndepărta de la dînsul."

N. IORGA (1906)

„Poporul românesc nu-l înțelegem ca o entitate metafisică, o plăsmuire a minții abstracte, ci-l înțelegem ca acea uriașă ființă, trecută prin multe lupte, încercări și suferințe, care a smuls tuturora însă o vamă de frumuseță sau de amintiri întăritoare și care astăzi e în stăpînirea unei moșteniri, unui patrimoniu de tradiții, de datine, de istorie trăită, care face originalitatea *lui*, deci dreptul lui la viață și îndreptarul lui neclintit. De la acest îndreptar pornim și potrivit cu dînsul ne întoarcem către acest popor, din care facem parte cu sîngele și cu inima noastră, și ne încercăm printr-o muncă iubitoare de fiecare clipă să-l înălțăm către cultura modernă a neamurilor cărora li e păstrată stăpînirea lumii, a neamurilor conștiente și mîndre care pot fi sigure că vor trăi de sine, la lumina ce pornește din însăși alcătuirea lor sufletească."

N. IORGA (1906)

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ

EDITURA MILITARĂ

NI

NICOLAE IORGA

Controlul ştiinţific al datelor biobibliografice cu caracter istorico-militar a fost asigurat de
CENTRUL DE STUDII ŞI CERCETĂRI DE ISTORIE ŞI TEORIE MILITARĂ.

La definitivarea redacţională a lucrării au colaborat:
NICULAE GHERAN, redactor principal
la Editura ştiinţifică şi enciclopedică,
colonel **ALEXANDRU SAVU,**
de la Centrul de studii şi cercetări
de istorie şi teorie militară.

BARBU THEODORESCU

NICOLAE IORGA

1871 — 1940

*

EDITURA ŞTIINŢIFICĂ ŞI ENCICLOPEDICĂ

EDITURA MILITARĂ

BUCUREŞTI, 1976

Coperta şi supracoperta:
GH. MOTORA

Tehnoredactor:
CONSTANŢA BRANCIU

PREFAȚĂ

Opera lui Nicolae Iorga — publicată de nenumărate edituri din țară și străinătate, răspîndită în peste 700 de periodice: ziare, reviste, anuare universitare, anale academice, buletine și acte ale congreselor internaționale de istorie, artă, literatură, volume omagiale, referindu-se la o varietate impresionantă de probleme, privind în egală măsură cultura românească și cea universală — a fost și este în atenția oamenilor de știință și folosită în studiile lor.

Promovînd *ideea de umanitate*, de înțelegere între toate popoarele lumii, de respectarea a dreptului la viață în hotarele firești ale fiecărei națiuni, multe dintre operele sale își păstrează perenitatea prin ideile vehiculate precum și prin ecoul lor în epocă. În „secolul nostru de realism în acțiune și cugetare", ele urmăresc stabilirea adevărului și dreptății, cu credința nestrămutată în viitorul țării, și al națiunii sale. „Civilizația — scrie N. Iorga — se cade a cuprinde orice om, în orice împrejurare și să-l înalțe. Aceasta e o datorie față de țară, față de umanitate. Așa se pot ridica « clasele sărace », care nu sînt vinovate că sînt sărace, în care sînt inteligențe mai strălucitoare poate decît ale academicienilor celor mai glorioși. Universitatea nu are numai rolul de a face știință, ea are și o misiune națională, e o uzină de gîndire".

Această misiune savantul avea să o înfăptuească cu o deplină înțelegere și convingere. Astfel, în uriașa lui operă, un loc de seamă îl ocupă istoria poporului român, întemeiată pe ideea de *unitate* și *continuitate*.

În termenul de *român* s-a păstrat, în decursul veacurilor, crezul romanității noastre, iar întemeierea Principatelor ca și Unirea de la 1918 sînt rezultatele luptei poporului pentru împlinirea idealurilor sale istorice. Acest crez a fost expus de N. Iorga în cuvîntarea ținută la serbarea pentru Unirea tuturor românilor în ziua de 25 noiembrie 1918 la Teatrul Național din Iași. Cu alt prilej, fiind preocupat de însemnătatea românilor în istoria universală, genialul istoric demonstrează că poporul român a „reprezentat punctul statornic în vîrtejul sălbatic al strămutărilor, rătăcirilor, năvălirilor... Țările române au ieșit după 1300 ca o necesitate istorică, alcătuire politică îndoită cerută și de marile nevoi de viață economică universală. Ele au păzit drumul, au garantat liniștea, au asigurat comerțul împotriva tătarilor și turcilor. De asemenea, am păstrat un echilibru în această zonă geografică, împiedicînd setea imperialismului de a subjuga"... Arătînd sensul culturii

româneşti, N. Iorga reliefează că sîntem posesorii unei *culturi luptătoare*, că ne-am format prin noi înşine, păstrîndu-ne fiinţa şi hotarele, prin toate vîltorile milenare, rămînînd un popor unit şi continuînd aceleaşi idealuri. Ne-am păstrat peste veacuri fiindcă am avut o vitalitate populară, profundă şi permanentă, făcînd faţă oricăror împrejurări şi în toate domeniile.

În lucrarea intitulată *Dezvoltarea ideii unităţii politice a poporului român*, N. Iorga urmăreşte pe bază de documente evoluţia ideii de unitate politică şi fazele importante ale acţiunii care a dus poporul român în pragul realizării idealului său: „Ne-am simţit de totdeauna acelaşi popor, dar vremile ne-au tăiat în multe bucăţi. Am fost în cursul mileniilor un singur popor, statornic şi definitiv împlîntat în brazda Daciei străbune. Primul Domn păstrînd datina, s-a intitulat *a toată Ţara Românească*. Unitatea sufletului popular a dus la unitatea aşezămintelor şi instituţiilor. Ea s-a realizat prin trei căi: calea culturală, calea economică şi calea politico-socială, ajutînd la crearea conştiinţei necesităţii absolute a îndeplinirii formei politice de viaţă unitară a poporului românesc".

Rostul savantului se defineşte şi prin activitatea sa desfăşurată între 1920—1940 în cultura europeană. E chemat a ţine prelegeri, conferinţe şi comunicări la mai toate universităţile, academiile şi congresele internaţionale. I se conferă titlul de doctor honoris causa de către universităţile de la Oxford, Paris, Roma, Geneva, Praga, Varşovia, Viena, Strasbourg, Bruxelles, Stockholm, Cernăuţi, Cluj, Bucureşti sau e primit ca membru a numeroase Academii europene. Este numit profesor la Sorbona, întemeiază o şcoală română la Paris şi o „casa romena" la Veneţia. Neobosit, călătoreşte dintr-un oraş în altul, dintr-o ţară în alta, cu o uluitoare rapiditate. Pretutindeni vorbeşte despre cultura românească — Eminescu, arta populară, rostul poporului român în cultura europeană sau drepturile noastre asupra hotarelor milenare. În 1930 vizitează Statele Unite, ţinînd conferinţe la numeroase universităţi şi instituţii de cultură, publicate în *My american lecture*.

Recunoştinţa supremă a unei atare activităţi este rostită la 3 mai 1930, cînd i se conferă titlul de doctor honoris causa al Universităţii din Oxford: „Vă prezint un bărbat în multe învăţat şi a multe scriitor pe care, dacă aş voi să-l numesc Tit Liviu al Daciei sale Transdanubiene, ar fi să ascund ceea ce ar trebui rostit mai înainte de toate, anume că el a scris opere istorice în patru limbi, că a mers pînă la izvoarele cele mai ascunse, că a prefăcut în piese de teatru povestiri istorice şi şi-a împletit numele său cu însăşi istoria... Căci nu a descris numai faptele românilor, nu a publicat numai monumentele şi a străbătut cu o curiozitate ca a lui Pliniu arta, sălaşurile şi mănăstirile lor, el urmărind analele turceşti, pe o întindere de cinci secole, în tot atîtea tomuri, le-a înfăţişat, precum a cercetat şi obiceiurile şi aşezămintele tuturor neamurilor din părţile de miază-zi şi soare răsare ale Europei. Căci nimeni nu se bucură în atare privinţă de o mai mare şi mai răspîndită faimă...".

Punerea în valoare a operei lui N. Iorga, ca și a celorlalți mari cărturari români, se înscrie în acțiunea de valorificare a moștenirii culturale, parte integrantă a procesului de făurire a civilizației socialiste și comuniste.

Subliniind însemnătatea acestui proces, Nicolae Ceaușescu — secretarul general al Partidului Comunist Român — reliefa în cuvîntul său de salut la centenarul Academiei R. S. România:

„Istoria noastră cuprinde o bogată galerie de personalități ilustre — animate de pasiunea cercetătorului și de adîncă dragoste de patrie — care, în acest veac de existență a Academiei, au dezvoltat tezaurul de valori spirituale a României, și-au adus contribuția la progresul societății. Noi aducem astăzi un fierbinte omagiu tuturor celor care, de-a lungul vremii, închinîndu-și energia, talentul și puterea creatoare patriei, viitorului națiunii noastre, au ridicat, prin munca lor asiduă și entuziastă, edificiul trainic al culturii poporului român" [1].

Personalități proeminente precum D. Cantemir, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, B. P. Hasdeu, Al. Odobescu, N. Iorga ș.a. au înnobilat cultura românească prin lucrări de larg ecou național și universal, în diverse domenii ale științei și culturii. Biobibliografiile tipărite în ultimii ani în țara noastră au demonstrat utilitatea instrumentelor de muncă intelectuală, în stare să ofere cititorului panorama unor vaste creații. Era firesc deci a se căuta un mijloc de orientare în această uriașă creație, unică în felul ei, să se treacă la întocmirea unei biobibliografii cît mai complete și metodice a operei lui Nicolae Iorga, despre care G. Călinescu scria: „Cunoașterea aproape monstruoasă a istoriei universale și române i-a îngăduit savantului să alcătuiască numeroase studii de sinteză, complete, exhaustive, uneori disperant de amănunțite, egoiste în note pînă a nu lăsa altuia bucuria unui adaos". O atare lucrare a tentat mai ales pe cărturarii din jurul savantului, pe elevii și discipolii săi.

O primă încercare a venit de timpuriu, prilejuită de primirea tînărului savant, ca membru corespondent, în Academia Română. Potrivit uzanțelor, academicianul Ion Kalinderu prezintă înaltului for activitatea științifică a noului ales, întocmind și o listă cu operele mai de seamă ale acestuia [2]. Urmează articolul lui Șt. Orășanu [3] — elevul și colaboratorul savantului —, care se stinge din viață înainte de a da o bibliografie metodică și completă, așa cum anunțase. La împlinirea vîrstei de 40 de ani, Nicolae Iorga este sărbătorit, iar unul dintre admiratorii săi, Gh. Tofan, conducătorul revistei *Junimea literară*, publică o nouă bibliografie [4], întocmită pe baza propriei sale biblioteci. Micul studiu are șase capitole: scrieri istorice; istorie literară; literatură de călătorii; conferințe; discursuri politice, literatură și editări de autori, prefețe. În descrierea unei cărți se menționează: titlul, locul și anul; uneori paginația și formatul. În același an apare în ziarul ardelean ***Românul***

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. II, Editura politică, București, 1968, p. 25.

[2] Academia Română. *Dezbateri*, 1896—1897, p. 217—218.

[3] *Calendarul Minerva*, 1903, p. 82—88

[4] *Junimea literară* nr. 7—9, 1911, p. 146—154.

o bibliografie, conținînd un material bogat, lipsită însă de plan, fiind și incompletă [1]. Tot din Transilvania urmau să pornească și cele trei studii ale lui Ștefan Meteș, cunoscut mulți ani ca bibliograful cel mai competent al istoricului nostru. Prima sa lucrare datează din 1913, intitulată: *Bibliografia scrierilor lui N. Iorga. Viața și activitatea sa.* O menționăm ca *prima* bibliografie ieșită în volum [2], conținînd un bogat material informativ pentru acea vreme. În 1921, Șt. Meteș publică *Activitatea istorică a lui N. Iorga*[3], bibliografie ce se impunea prin caracterul său analitic, fără a izbuti să înfățișeze amploarea calitativă și cantitativă a operei savantului. Zece ani mai tîrziu, la împlinirea vîrstei de 60 de ani de către N. Iorga, apare ultima lucrare a acestui entuziast admirator al dascălului său: *Bibliografia operelor lui Nicolae Iorga* [4], cu aceleași calități și scăderi. Autorul cunoaște *o mie* de titluri, adică nici a zecea parte din ceea ce publicase marele istoric pînă la acea dată.

Tot într-un volum omagial se tipărește și *Bibliographie des travaux de M. Nicolas Iorga* [5], de către Victor Ianculescu, alcătuită, pînă în amănunte, după lucrările lui Șt. Meteș și Barbu Theodorescu.

Ca o continuare a lucrărilor mele — despre care va fi vorba mai jos —, Aurelian Sacerdoțeanu publică la rîndul său în *Revista Arhivelor* bibliografia *Opera lui N. Iorga* (1934—1940) [6], în care sînt inserate cronologic 411 titluri de cărți și articole. Din același sentiment de pios omagiu pornește și *Essai bibliographique des travaux de Nicolas Iorga en langues étrangères* [7], întocmită de Pierre Angelesco după alte lucrări similare [8].

Et in Arcadia ego... Întîmplarea, care, uneori, țese și desțese atîtea, a făcut ca și eu să mă număr printre bibliografii marelui savant. Faptul se datorează cîtorva împrejurări. Încă din primul an al studiilor mele universitare, respectiv 1925,

[1] *Românul*, nr. 122, 1911, p. 7—9

[2] București, „Tipografia românească", 1913, LXXVII + 15 p. 17 × 11.

[3] București, Ed. „Pavel Suru", 1931, 461 p.

[4] A apărut în vol. *Închinarea lui Nicolae Iorga*, cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani. Cluj, 1931, p. I—XXXVIII.

[5] Tipărită în vol. *Mélanges offert à M. Nicolas Iorga par ses amis de France et des pays de langue française*, Paris, 1933, p. XV—LXXIX.

[6] *Revista Arhivelor*, nr. 2, 1941; apărută și în extras: *Contribuții bibliografice*, București, 1941, 39 p.

[7] Publicată în vol. Nicolas Iorga. *Histoire du peuple français*. Traduction française de Pierre Angelesco. Préface de Em. de Martonne, Paris, f. a., p. 391—412.

[8] Informații bibliografice privind opera lui Nicolae Iorga se mai află în: Gh. Adamescu, *Contribuțiuni la bibliografia românească*, vol. I (1921), p. 153—157; vol. II (1923), p. 277—289 și vol. III (1928), p. 223—231; *Mélanges d'histoire générale*, Cluj, 1927, p. 365—373; Marin Popescu-Spineni, *Contribuțiuni la istoria învățămîntului superior*, Facultatea de filozofie și litere din București, 1928, p. 179—205; Al. și Getta H. Rally, *Bibliographie franco-roumaine*, Paris, 1930, vol. I, p. 152—160; precum și în enciclopediile: Diaconovich, „Minerva", „Cartea românească" și Lucian Predescu.

am avut marea cinste să fiu cunoscut și apreciat de Profesor, prin C. D. Fortunescu și Vasile Mihăilescu, dascălii mei de la liceul din Craiova. Am urmat calea atîtor tineri de a fi prezent la toate cursurile și conferințele savantului. La numai un an aveam să fiu recomandat de domnia-sa lui Ioan Bianu, care-mi face numirea de „scriitor" la Biblioteca Academiei Române, denumire moștenită și păstrată din secolul trecut. De aici pornește inițierea mea în munca și tehnica bibliografică, de la această „școală" de bibliologie românească, impusă în cultura noastră prin opera lui Alexandru Odobescu, B. P. Hasdeu, D. A. Sturdza, Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Al. Sadi Ionescu și alții. Dar în Biblioteca Academiei lucram mai mult pentru Nicolae Iorga, ceea ce nu convenea conducerii instituției. Mai în fiecare zi împrumutam cărți, căutam articolele lui prin periodice, copiindu-le uneori. Pe acest drum aveam înaintași pe Ilarie Chendi, Vasile Pârvan, Al. Lapedatu, Nicolae Cartojan, Remus Caracaș. Începeam să devin un „iorgolog". Numeroase epistole din arhiva mea personală îmi deslușesc astăzi primele dibuiri. Astfel, la 3 septembrie 1927 primeam pe adresa mea de la Căminul studențesc „Sf. Voievoizi" scrisoarea Profesorului, care începe astfel:

„Scumpe d-le Teodorescu,

Cum n-am aici la Vălenii de Munte cărțile de consultat, voi fi silit să te rog din cînd în cînd a face verificări pentru mine. Are Academia cartea d-lui Zeiller despre creștinismul în Balcani, și care-i titlul? Ce document e în Hurmuzaki, I, partea a 2-a, p. 167—171?" etc.

În alte scrisori îmi cerea să copiez „zece rînduri" de text grecesc, să caut în *Revista istorică* articolul lui Karadja despre un călător suedez. Sau: „Din *Anale* de acum vreo 10 ani aș avea nevoie de memoriul meu despre *Daniile Domnilor noștri în Epir, Tesalia* [...] și despre acelea despre *Muntele Athos* și *Nichifor Dascălul.* Actele din Lemberg le am în vol. XXII sau XXIII din *Studii și documente?* N-aș putea să am cele două volume grecești ale mele din Hurmuzaki? [...] De la Institut mi-ar trebui o colecție pe cît se poate de completă a ambelor mele reviste". Firește că pentru fiecare informație cerută mi se atrăgea atenția: „E grabă".

La cele de mai sus se adaugă o nouă împrejurare, de-a dreptul uluitoare. În vara anului 1927 sînt rugat de Nicolae Iorga să locuiesc în casa lui din Șoseaua Bonaparte 8 pe timpul absenței sale și a familiei din București. Printre altele, urma să iau sacii cu corespondență aflați în pod, s-o orînduiesc pe ani și luni, apoi s-o trimit la tipografia sa de la Văleni spre a fi legată în volume. Și așa se face că am luat contact direct cu biblioteca savantului, cu arhiva și fișele sale. Curînd voi deveni „descifratorul" manuscriselor sale, al acelei caligrafii mărunte, fine, cu adaosuri, note încîlcite puse în toate colțurile paginii. De aici am trecut chiar la transcrierea unor lucrări ce erau trimise în străinătate și, mai ales, la pregătirea volumelor alcătuite din articole risipite prin reviste sau din comunicări ținute la Academie, ca: *Ospiti romeni in Venezia; Credința mea; Generalități cu privire la studiile istorice*; *Oameni cari au fost* etc.

Devenisem un cunoscător căruia i se cereau informații orale sau în scris despre viața și opera lui Nicolae Iorga. Primul care face apel la cunoștințele mele este I. E. Torouțiu, publicîndu-mi *Activitatea lui N. Iorga pe anul 1928* [1]. Urmează, la dorința Profesorului, articolul din *Anuarul Universității*, condus de domnia sa în calitate de rector: *Din activitatea științifică a d-lui Profesor N. Iorga în anul școlar 1929—1930* [2]. Din îndemnul cărturarului Tit Simedrea am publicat *primul* meu volum: *Bibliografia operelor lui Nicolae Iorga* [3]. Emanoil Bucuța [4], apoi C. D. Fortunescu [5] mi-au cerut pentru revistele conduse de ei articole privind activitatea culturală a lui Nicolae Iorga [6].

În scurgerea anilor, informarea în opera marelui istoric interesa cercuri tot mai largi, fapt ce m-a determinat să întocmesc o bibliografie *completă*, la care aveam să trudesc mulți ani. Lucrarea a apărut în colecția Institutului de istorie literară și folclor, condus de prof. D. Caracostea. În cele două volume[7] am cuprins 1 003 cărți, și broșuri, 12 755 articole și 4 963 recenzii , apărute între 1890 și dec. 1934. Am avut avantajul de a fi discutat personal cu Nicolae Iorga structura bibliografiei, beneficiind și de verificarea titlurilor ori clasificarea adoptată. Firește, un cuvînt a avut de spus și D. Caracostea, prin sprijinul căruia au apărut cele două volume. Bibliografia a avut o largă circulație, atît în țară cît și în străinătate, fiind utilă în primul rînd chiar lui Nicolae Iorga, după cum se constată din prefața monumentalei sale opere, *Istoria românilor* (10 volume):

„Dar studiile de amănunte se înmulțiseră în activitatea mea, risipindu-se în chipul cel mai larg și mai variat. Multe din ele au fost neștiute încă de la început [...] se ascundeau, zic, prin mici reviste necitite, prin ziare obscure, și mai ales, deși dădeau sute de pagini de adevărată istorie, în prefețe la colecții de documente. Mult timp mi-am făcut fireasca iluzie că, de vreme ce le știu eu — și, dealtfel, fără trudita și așa de utila bibliografie a scrisului meu de d. Barbu Theodorescu, însumi l-aș fi putut descoperi, uneori, numai cu greu —, le știe toată lumea. Abia acum îmi dau samă îndeajuns că, departe de a fi cunoscute obișnuitului cetitor cult, care vrea

---

[1] *Floarea soarelui*, 1928, p. 8—14. Tot aici au apărut articolele mele despre strămoșii lui N. Iorga, în special: Manolache și Elena Drăghici, Zulnia Iorga.

[2] *Anuarul Universității din București*, 1929—1930, p. 86—100. Tot aici am tipărit și un articol despre începuturile Ligii Culturale.

[3] București, Tip. Cărților bisericești, 1931, VII + 208 p.

[4] Au apărut în revista *Boabe de grîu: Neamul românesc* (1930, p. 271—278); *Casa romena N. Iorga din Veneția* (1931, p. 416—424); *Date istorice din viața Ligi Culturale* (1931, p. 457—463). Tot în 1931 am tipărit un *album* N. Iorga (vezi *Boabe de grîu*, 1930, p. 344—345).

[5] *Contribuțiuni la o bibliografie a Olteniei. Ce a scris despre Oltenia d. Profesor N. Iorga*, *Arhivele Olteniei*, 1934, p. 58—64.

[6] A mai apărut *N. Iorga și biserica românească. Biserica ortodoxă română*, 1934, p. 686—711.

[7] *Bibliografia istorică și literară a lui N. Iorga*, 1890—1934. Vol. I, București, Ed. „Cartea românească", 1935, XXIV + 381 p.; vol. II: *Bibliografia politică, socială și economică a lui N. Iorga*, 1890—1934, București, 1937, VIII + 370 p. (Institutul de istorie literară și folclor, condus de D. Caracostea. Secția bibliografică, I și II).

să afle istoria neamului său, nici eruditii nu li pot da de urmă. Se adaugă că procurarea acestor cercetări a devenit aproape cu totul imposibilă“ [1].

Țin să confirm afirmația de mai sus a Profesorului, în sensul că bibliografia am întocmit-o, în primul rînd, în cadrul bibliotecii sale, ceea ce a dus la constatarea lipsei a 104 cărți din Biblioteca Academiei Române, deși aceasta se bucura de avantajele „depozitului legal“ [2].

Cele două volume de bibliografie *N. Iorga* au fost distinse de Academia Română, în 1938, cu un premiu, pe baza referatului întocmit de istoricul Silviu Dragomir.

De la *Bibliografia* din 1935—1937 au trecut 40 de ani. La vechile cercetări personale aveau să se adauge altele, printre care și o monografie a personalității lui N. Iorga [3]. Totodată, ultimii șase ani din viața savantului au cunoscut, în continuare, o activitate prodigioasă, încît scrisul său atinge cifre incredibile: 1359 de volume și broșuri (însumînd 165 656 de pagini) și 25 000 de articole. Sînt convins că Iorga este savantul care a scris cel mai mult, nu numai dintre români, dar chiar dintre toți cărturarii lumii. În orice caz, nu există o altă bibliografie individuală mai vastă și mai variată decît aceasta. Între timp, nici bibliografia românească nu a rămas la stadiul vechilor „inventare“ aride. Seria lansată în anii din urmă de către Editura enciclopedică română în colaborare cu Editura militară — în care pînă în prezent au apărut biobibliografiile *M. Kogălniceanu*, *A. D. Xenopol* și *V. Pârvan* de Al. Zub, *N. Bălcescu* de Nestorescu-Bălcești; de asemenea, *I. Slavici*, coordonată de T. Bugnariu, *I. Agârbiceanu* de D. Vatamaniuc și *G. Călinescu* de Ion Bălu — demonstrează convingător că cercetarea bibliografică a dobîndit valențe noi. Venind în întîmpinarea cerințelor actuale ale documentalisticii și informării, cărțile în cauză, concepute analitic, urmăresc să răspundă cu operativitate diverselor întrebări pe care, altminteri, un simplu indice bibliografic nu ar izbuti să le satisfacă. Ar fi suficient să relevăm importanța „bibliografiei ascunse“ în stare să surprindă mii de referințe (autori, localități, opere tratate în cuprinsul diverselor cărți și articole), pe care altfel simpla menționare a titlurilor bibliografiate nu izbutește să le surprindă.

O nouă bibliografie critică și analitică consacrată operei lui Nicolae Iorga nu putea deci să nu țină pasul cu tot ceea ce metodologia de specialitate din țară și de peste hotare avea să fi cîștigat între timp. La acestea se adaugă cunoștințele căpătate prin cercetarea amănunțită a multor aspecte din viața și opera istoricului de către cărturarii anilor noștri, precum și de cel ce semnează aceste rînduri.

---

[1] N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. I, partea, I, București, 1936, p. 4—5.

[2] După publicarea lucrării am donat Academiei Române, prin Al. Lapedatu, 80 de cărți din cele care-i lipseau.

[3] Am mai publicat: *Bibliographie des travaux de N. Iorga en langues étrangères*, în Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XXII [1], à la mémoire de N. Iorga, 1941, p. 13—55; *Un concurs universitar celebru* (Nicolae Iorga), București, 1944, XXXIX + 150 p. + 10 pl.; *Contribuțiuni la cunoașterea strămoșilor lui Nicolae Iorga*, București, 1948, 88 p.; *Nicolae Iorga*, București, 1967, 380 p. + 16 pl.; *Biografia școlară a lui N. Iorga*. București, 1970, 310 p.; *Scrisori către N. Iorga*, București, 1972, X + 630 p.

Lucrarea de față este alcătuită din două părți: *cronologia* și *bibliografia* propriu-zisă.

Cronologia e concepută ca un auxiliar al bibliografiei, un instrument la îndemîna cercetătorilor, permițînd încadrarea fiecărui titlu de carte într-un context biografic mai larg. În selecția datelor am urmărit să acordăm o atenție principală activității științifice a marelui savant, precum și datelor biografice care explică formarea și evoluția personalității sale. Fără a fi omise, alte domenii ale activității sale — cariera politică în special — sînt prezente în cronologie cu datele „de vîrf", însemnate în biografia sa spirituală. Cronologia cuprinde: *dominanta* fiecărui an, țările și localitățile străbătute, raporturile cu oamenii de știință. De asemenea, prin cronologie avem putința să luăm cunoștință de *etapele* vieții și activității sale: anii de formație și de studii (1876—1893), colindul european în vederea adunării de documente, munca științifică în biblioteci și arhive (1892—1902), etapa sămănătoristă (1903—1907), cînd străbate țara de la un capăt la altul, singur sau însoțit de colaboratorii săi de la revistă — M. Sadoveanu, St. O. Iosif, E. Gârleanu și alții, acțiunea în vederea realizării unității poporului român (1907—1918), apoteoza savantului din 1920—1940, chemat fiind a ține cursuri la universitățile europene și de peste ocean, a lua parte la congrese internaționale, a face comunicări la academiile cu strălucite tradiții de cultură, a i se înmîna titluri de academician sau de „doctor honoris causa".

Sursele cronologiei au fost: cele 431 de volume în care este cuprinsă celebra sa corespondență, cărțile sale de călătorii și cele cu caracter autobiografic (în special: *O viață de om, așa cum a fost* și cele șapte volume de *Memorii*). La acestea se alătură cele știute de mine prin trăirea alături de savant a numeroși ani, în care am surprins caracteristicile unei vieți puse în slujba atît a culturii universale, cît și a celei românești, contribuind la crearea unui spirit de umanitate și moralitate.

Bibliografia este concepută *tematic* și *analitic*, cu referiri concrete la geneza operelor, cu multiple mențiuni onomastice, de localități și de altă natură, ceea ce a făcut ca volumul să capete, inevitabil, proporții mai întinse. Fapt ce se explică și prin absența unei ediții de opere complete, care, prin aparatul ei critic, ar fi putut elibera cercetarea noastră de multiple mențiuni, cum ar fi geneza diferitelor opere.

Încercînd să organizăm materia vastă de care dispunem, am fost călăuziți, în primul rînd, de următoarele criterii:

a) Obiectul lucrării de față îl formează creația lui Nicolae Iorga cuprinsă în *cărți*, așa cum a fost schițată în *Bibliografia* din 1931. Prin carte am înțeles o operă de sine stătătoare, care are o copertă, indiferent de numărul de pagini, și anume: carte, broșură, extras, album.

b) Fișa de carte este întocmită după foaia de titlu, cu respectarea ortografiei, conținînd: titlu, subtitlu, loc, editură și tipografie, an, paginație, colecție, format, cota sub care e catalogată în Biblioteca Academiei. Cărțile neînsoțite de această cotă lipsesc din Bibliotecă.

c) Orice date adăugate de noi, neindicate pe foaia de titlu, au fost menționate în paranteze drepte.

d) La extrase am trecut: titlul periodicului, an, număr, paginație și uneori chiar data. Spre a economisi spațiul, aceste date sînt sumare: la ziare am specificat anul și numărul; la reviste anul și paginația, iar periodicele lunare cu paginația diferită, lipsită de continuitate, am dat anul, numărul și paginația.

e) La fiecare carte am urmărit edițiile și traducerile, fiind prinse în bibliografie sub un singur număr, alcătuind astfel un *tot* unitar, cu circulația și destinul său.

f) Fișa de carte este însoțită de indicații lămuritoare: tabla de materii, rezumat, ideile principale, onomastică, localități, bibliografie. Am mai reținut: tiraj, drepturi de autor, carte scrisă sau dictată, numele stenografului, carte solicitată de un editor, de o instituție sau impusă de anumite împrejurări.

g) Tematica nu pornește din clasificări rigide (bunăoară, clasificarea zecimală), ci a izvorît din structura organică a operei lui Nicolae Iorga, fiindu-mi chiar sugerată de domnia sa.

h) Și organizarea interioară a capitolelor este dictată de operă, încît sînt folosite, după caz, orînduirea alfabetică, cronologia istorică sau cea calendaristică, respectiv după anul de apariție.

i) Fiecare capitol debutează, de regulă, cu opera fundamentală, în jurul căreia roiesc celelalte lucrări menite să completeze și să corecteze. Procedeul acesta face ca lucrările de bază să fie cu ușurință descoperite și urmărite în geneza lor.

j) De asemenea, în cadrul fiecărui capitol aflăm și teoriile, ideile, bibliografia materiei tratate. Astfel, în primul capitol sînt consemnate ideile care alcătuiesc conceptul istoric al lui Iorga.

k) Am format două capitole speciale privind activitatea oratorică, apoi de editare de documente, acestea ocupînd un loc de seamă în opera lui Iorga.

l) Pentru ca bibliografia să fie folosită în egală măsură în țară și în străinătate, am însoțit fișa cărților scrise în limbi străine cu ample informații date în limba respectivă. Menționăm că savantul a publicat operele sale de sinteză în limbi de mare circulație: franceză, engleză, germană, italiană. Orice se leagă în mod deosebit de viața poporului român a fost înfățișat și pe înțelesul străinătății, explicat și încadrat în circuitul european.

Pe scurt, am încercat să oferim informația esențială despre apariția fiecărei cărți și broșuri, răspunzînd rigorilor clasice ale *bibliografiei*. Chiar și adaosul unor date cu privire la geneza respectivelor scrieri se subordonează principalului obiect al bibliografiei noastre, care își propune să fie, în primul rînd, un *instrument de lucru* la îndemîna cercetătorilor din domeniile istoriei, politologiei, economiei, literaturii etc.

Desigur, nu toate lucrările înregistrate de bibliograf au aceeași valore, după cum nu toate care în epocă au strălucit și-au păstrat actualitatea. Numeroasele studii apărute în ultimii ani au facilitat acțiunea de ierarhizare științifică a valorilor,

reflectorul fiind îndreptat asupra principalelor opere. Această nobilă activitate de valorificare critică a moştenirii culturale este în curs de desfăşurare şi, în spiritul ei, cartea de faţă îşi propune să furnizeze informaţia bibliografică de bază, în stare să permită integrarea unui titlu într-un context mai larg. Un viitor volum, consacrat referinţelor critice din publicaţiile româneşti şi străine, va rotunji profilul bibliografiei noastre, surprinzînd ecoul operei în epocă şi posteritate.

Deşi primul tom cuprinde numai cărţile scrise de N. Iorga, viaţa şi opera sa apar în toată amploarea. Colosul este înfăţişat statuar, cu valoare de eternitate.

CRONOLOGIE

1785 Nicolae Drăghici din Muntenia se stabileşte la Focşani. Fiul său, clucerul Dimitrie, se strămută la Iaşi. Are şase copii, printre care *Iordache*, ce va ajunge mare vornic.

1750 În jurul acestei date apare în Botoşani *Iorga cupeţul*, zis şi Galeongiul. Se căsătoreşte cu o localnică, Ecaterina, cu care are doi copii: *Manole* şi o fiică.

1770 Cam la această dată s-a născut *Manole Iorga*. A fost băcan, avînd „prăvălie de piatră", dovada bunăstării materiale. A făcut parte din consiliul comunal. Se ocupa şi cu strîngerea de documente privind trecutul urbei sale, Botoşani. Din căsătoria cu Zoiţa Costea au rezultat patru copii: *Costache*, Elena, Alecu şi Iancu. Moare în 1829.

1771 S-a născut vornicul *Iordache Drăghici*. Om cult, politician destoinic, jucînd un rol de seamă în conducerea Moldovei sub trei domnitori. Cu soţia sa, Maria Nacu, a avut patru copii: Emanoil, Constantin, *Elena* şi Zoe.

1799 Anul de naştere al lui *Costache Iorga* — bunicul lui N.I. A fost un bun avocat, cu renume în Iaşi. Din căsătoria cu Maria Bucur au rezultat cinci băieţi şi două fete: Emanoil, Gheorghe, *Nicu*, Alecu, Iacob, Zinca şi Olga.

1801 **dec.** Data naşterii cronicarului Emanoil Drăghici, frate cu Elena, bunica lui N.I. A scris: *Iconomia rurală* (1834); *Reţete cercate* (1846); *Istoria Moldovei pe ultimii 500 de ani pînă în zilele noastre* (1857) etc.

1820 Se naşte *Elena*, fiica vornicului Iordache Drăghici şi bunica lui N.I. A tradus şi publicat romanul *Adolf* al lui Benjamin Constant. În 1840 se căsătoreşte cu Gheorghe Arghiropol. Au trei copii: Costache, Emanoil şi *Zulnia*, mama lui N.I.

1837 **oct. 5** Data naşterii lui *Nicu*, fiul lui Costache Iorga. A fost avocat şi subprefect în Botoşani.

1841 Anul naşterii lui Emanoil Arghiropol. A fost magistrat, avocat şi publicist. A condus rev. *Jurnal pentru toţi* (1868); ziarul *Romanul* (1879—1892); a scris *Nuvele române* (trei broşuri). A locuit mai mult la Roman.

1842 Se naşte *Zulnia* Arghiropol. A tradus din Musset, Luisse Lambert etc. A întocmit şi o mică antologie literară cu caracter didactic.

1860 Avocatul Nicu Iorga se căsătoreşte cu Zulnia Arghiropol.

1869 **apr. 1** — Moare Costache Iorga, în vîrstă de 70 de ani.

1871 **iun. 5/17. ora 12 din noapte** S-a născut Nicu N. Iorga în Botoşani, str. Copoului, fiu al avocatului Nicu Iorga, de 33 de ani, şi al Zulniei, de 29 de ani.

1873 Se naşte George, fratele istoricului (va ajunge doctor în drept, publicist şi dir. gen. în Min. Industriei şi Comerţului).

1874 Avocatul Nicu Iorga este subprefect de Botoşani.

1875 Se îmbolnăveşte grav Nicu Iorga.

1876 **mart. 29** Se stinge sleit de boală îndelungată tatăl savantului.

1877 „Eu eram cel de şase ani, nu ştiam să înjur, cetisem pe Champfleury, pe A. Pichot, pe E. Sauvestre, ştiam pe de rost *fabule* din Florian [...] şi *Orientalele* lui Hugo [...] ca şi *Letopiseţele* lui Kogălniceanu [...] şi purtam rochiţă din pichet alb cu legături albastre".

1878 **apr. 25** Este înscris în cl. I primară a şcolii „Marchian Folescu" din Botoşani.
iun. Termină cl. I cu următoarele note: cetire: 10; scriere: 10; învăţămînt intuitiv: 10; desen: 10; calcul din memorie: 8; conduită: 7; .
sept. În cl. II. Are multe absenţe, fiind bolnav. Neînţelegeri cu un dascăl Nădejde.

1879 **iun** Termină cl II.
sept. Înscris în cl. III; perfectă înţelegere cu dascălul Galin. Nu mai absentează.

1880 **iun.** Premiul I.
sept. În cl. IV. Are dascăl pe dir. Bălăşescu. E făcut monitor; ţine o lecţie de istorie.

1881 **iun.** Premiul I.
sept. În cl. I secundară la Liceul „A.Tr. Laurian" din Botoşani.

1882 **iun.** Termină cl. cu premiul I.
sept. Începe cl. II.

1883 **iun.** Termină cl. II cu premiul I. În cursul anului dă meditaţii.
sept. Se înscrie în cl. III. E remarcat de N. Răutu, prof. de română. Învaţă singur lb. italiană. Are aptitudini la lb. străine: franceza o ştia de la mama sa crescută în pensioanele franceze ale Iaşului; greaca şi latina îi răpesc cel mai mult timp.

1884 **iun.** Termină cl. III cu premiul I. Vara este la unchiul său Em. Arghiropol, în oraşul Roman. În ziarul acestuia, *Romanul*, publică primele art. şi-şi ajută unchiul la corectura jurnalului.
sept. Elev în cl. IV de liceu. Din banii dobîndiţi din meditaţii cumpără primele cărţi „pe care cu mîndrie le puteam numi ale mele".

1885 **iun.** Termină cl. IV cu premiul I. Este stimat de toţi prof. săi. Vara o petrece la rudele sale, la Roman, Iaşi sau la ţară.
sept. Se înscrie în cl. V de liceu. Devine o personalitate a şcolii.

1886 **mai 8** Are un conflict cu prof. Fleury şi este eliminat pe 15 zile. Cf. uzanţelor eliminarea e comunicată şi altor şcoli.
iun. Rechemat la liceu; i se acordă premiul I, cu media anuală 9,05.
aug. 23 Părăseşte oraşul său natal, mutîndu-se la Iaşi, unde locuieşte temporar în casele „moşului Ioanide", unchiul său.
aug. 25 Se înscrie la Liceul Naţional în cl. VI; la examenul de bursă reuşeşte al II-lea, cu media 8,97.
sept. 1 Prima zi de şcoală; are colegi pe: Petre Liciu; G.G. Longinescu; Osvald Teodoreanu; Miron Chernbach; C. Şumuleanu. La prima oră de greacă,

în fața dir. Vasile Burlă, elevul Iorga face dovada cunoștințelor sale desăvîrșite, primind felicitări „atît pentru metodă cît și pentru știință".
sept. 15 Prof. Brandia pune pe elev să facă, în locul său, lecția de istorie. („Bine, foarte bine; frumos, foarte frumos, domnule Iorga, pentru dumneata nu am notă").
Locuiește în internatul liceului, ca bursier, unde se impune colegilor prin lecturile sale, prelungite pînă după miezul nopții. („Cu Eminescu m-am deprins cînd eram în clasa V de liceu. Întîi n-am înțeles mare lucru, pe urmă am fost sedus de muzică; de la muzică am trecut la fond [...] Peste un an, la liceul din Iași, noi, cei din clasa a VI, înțelegeam cu toții [...] Și deodată a venit puternic această inexorabilă lumină și cu toții ne-am lăsat la pămînt înaintea zeului care trecea. Și zeul acesta n-a ieșit niciodată din sufletul nostru, și noi și toată generația noastră sîntem înainte de toate *ai lui*. Limba lui o vorbim, gîndul lui îl avem, și viața lui curată de muncă închinată țării noastre, viața aceasta de jertfă, disprețuind satisfacțiile materiale și ignorînd preocupările de interese particulare, viața lui o trăim".)

1887 Primul contact cu ideile socialiste în casa pastorului englez Mayer, din Păcurari. Joia și duminica frecventează ședințele clubului socialist ce se țineau în casa dr. Pastia. Scrie o conf. despre *Capitalul* lui K. Marx și răspîndește broșurile lui P.A. Kropotkin.
iun. 16 Eliminat din liceu în urma conflictului cu dir. V. Burlă.
Totuși termină cl. VI cu media 9,06, obținînd premiul I.
sept. Primit cu greu în cl. VII.
oct. 23 Nou conflict cu prof. Lucescu, dar incidentul este aplanat.

1888 **febr. 10** Din nou eliminat; se retrage din școală pe motiv de boală. Se pare că lipsește două luni, dar este rechemat.
iun. Termină liceul cu premiul I, media 9,24. Avea prieteni pe colegii săi: P. Liciu, Miron Chernbach, G.G. Mironescu și C. Șumuleanu. În timpul anului este pedagog la pensionul lui Drăghici.
sept. 13 Trece bacalaureatul cu un succes desăvîrșit în fața comisiei prezidate de rectorul N. Culianu.
sept. 27 Se înscrie la Univ. din Iași, fac. de litere. Avea 17 ani și 3 luni.
oct. 4 Reușește la examenul de bursă. Are ca prof. pe: A.D. Xenopol, Șt. Vîrgolici, P. Rășcanu, Andrei Vizanti, I. Găvănescul, I. Caragiani, Aron Densusianu, Nicolae Ionescu, C. Leonardescu.

1889 Pasionate lecturi din Th. Carlyle, H. Taine, Wundt, A. Weber, Fr. Hegel R. Flint, Th. Mommsen, S. Reinach, E. Curtius, N.J. Grote, Paul Bourget, E. Hennequin, Stuart Mill, M.J. Guyau, Ch. Baudelaire, J. Richepin, Fr. Coppée, S. Prudhomme, Haraucourt, L. Tolstoi, F. Dostoievski.
iun. 10—28 Susține toate examenele anului I.
iul.—aug. Vacanță petrecută la Botoșani, pregătind examenele anilor II și III în vederea terminării fac. în toamna aceluiași an.
sept. 5 Ia parte la al X-lea Congres studențesc de la Ploiești. Excursie la Slănic, unde participă, printre alții, studenții: Cezar Partenie, C. Alevra, P. Liciu, C. Șumuleanu, Simion Mehedinți, Pompiliu Eliade, P.P. Negulescu, I. Rădulescu-Pogoneanu, Mihail Dragomirescu, Gh. Adamescu, Osvald Teodoreanu, N.N. Săveanu, N. Paulescu.
oct. 13 Cere decanului „să-i acorde dreptul de a da restul examenelor pentru a fi absolvent".
oct. 14 I se respinge cererea.
oct. 16 Repetă cererea către Min.

oct. 20 Fac. îi admite cererea; Ar. Densusianu se opune.
oct. 22 Min. reînnoieşte „dispensa" cerută.
oct. 27—nov. 18 Susţine toate examenele anilor II şi III.
nov. 28 Cere să se fixeze data examenului general de licenţă, specialitatea „literatura grecească".
dec. 12 Examenul de licenţă, probele scrise. Comisia: Şt. G. Vîrgolici, A.D. Xenopol. I. Găvănescul, P. Răşcanu.
dec. 17 Probele orale. Este admis „magna cum laude". Examenul a avut ecou şi în presa ieşeană; art. *Un triumf strălucit* remarcă la N.I. memoria vastă, puterea de muncă, spiritul critic, cunoaşterea desăvîrşită a lb. elină şi latină (*Lupta*, 6 şi 23 dec.).
dec. 20 Şt. G. Vîrgolici către I. Negruzzi: „Este un băiat cu desăvîrşire distins [...] un adevărat fenomen, şi ca memorie şi ca putere de judecată [...] Ştie foarte bine limbile clasice, cunoaşte franceza, spaniola şi italiana, mai puţin germana".
dec. 24 Sub titlul *Dispoziţii geniale* se face în presă elogiul tînărului, precizîndu-se: „Va fi un luceafăr genial în domeniul ştiinţei".
Banchet oferit de Univ., la care iau parte prof., precum şi rectorul N. Culianu.
dec. 29 Decanul I. Caragiani intervine să i se acorde „deocamdată" o bursă în Grecia sau în Italia pentru studiul monumentelor antice. Portretul lui N.I. schiţat de poetul D. Anghel: „Singurat era şi puţin iubitor de oameni, afişînd pretutindeni, cu voinţă poate, paradoxa lui Ibsen că numai omul singur e tare. Era un tînăr smolit la faţă, urzit din linii mixte, o siluetă bizară, tîrînd după el şi acuzînd pe trotoar sunetul unui retevei noduros, care-l întovărăşa pretutindeni şi pe care-l mînuia cu dexteritate [...] Parcurgea grăbit, totdeauna, înfloritele alei de tei ale Copoului [...] trebuie să şi-l aducă aminte [...] rafturile librăriilor în faţa cărora citea neobosit între filele cărţilor [...] care se răsfrîngeau în ochii lui mari ca nişte lupe ...".

1890 **ian. 1** Şt. Vîrgolici trimite art. lui N.I. despre *Veronica Micle* lui Iacob Negruzzi spre a-l publica în *Convorbiri literare*.
ian. 2 Înmormîntarea lui I. Creangă, la care ia parte şi N. I. împreună cu Vasile Tasu, viitorul său socru.
A.D. Xenopol, Şt. Vîrgolici şi N. Culianu intervin la Min. pentru acordarea unei burse lui N.I.
ian. 18 Anunţă prietenii că se va căsători cu Maria V. Tasu.
ian. 29 Primeşte diploma de licenţă.
febr. 18 În ziarul *Lupta* apare primul său art. despre *Năpasta*, drama lui Caragiale. E remarcat în *Era nouă* (nr. 21). Va tipări în tot anul, săptămînal, cîte un art. în acest ziar, tratînd probleme de literatură comparată.
mart. 11 *Moralitatea în artă*, prima sa conf. (*Drapelul*, 18 mart.). Concomitent apar: *Rolul Junimii în literatură* (*Era nouă* nr. 23) şi *Iubirea în literatura modernă* (*Arhiva*, p. 509—529).
mart. 15—8 apr. În Bucureşti (locuind la Hotelul „Union"), pentru examenul de ocupare a catedrei de latină de la liceul din Ploieşti. Preşed. era Al. Odobescu. Rezultat strălucit şi stabilirea de raporturi cu Al. Odobescu. În acest interval cunoaşte pe: Al. Vlahuţă, B.P. Hasdeu, I. L. Caragiale, Gherea, G. Tocilescu, N. Quintescu.
mart. 25—1 apr. *Curierul românesc* anunţă căsătoria lui Neculai Iorga cu d-ra Maria Tasu.
apr. 9 Este numit prof. de latină la Ploieşti, catedră păstrată pînă în oct. 1894, dar la care nu va preda nici o lecţie; primeşte totuşi, ca titular, cîte 100 de lei lunar.

apr. 15 Se cunună cu Maria V. Tasu în biserica „Sfîntul Spiridon" din Iași în asistența prof., colegilor și a unui numeros public, fiind socotit o glorie a urbei. Pleacă imediat în Italia, primul popas fiind Veneția.
apr. 17 I se acordă o bursă de studii în Franța și Germania, pe 4 ani, cu începere de la 15 oct. Intervenția hotărîtoare aparține lui Al. Odobescu.
apr.—iunie Călătorie în Italia; vizitează: Veneția, Padova, Vicenza, Verona, Milano, Torino, Genova, Pisa, Roma, Neapole, Florența. La înapoiere, un scurt popas în Elveția.
iun.—iul. În București, locuind la Vasile Tasu.
aug. Prima vizită cu soția la rudele din Roman și Negrești.
sept. În Botoșani, la mama sa.
oct. Din nou în București. Colaborare la *Revista nouă* și *Contemporanul*.
oct. 19 Pleacă la Paris pentru studii. Primele zile locuiește la Hotelul „Rollin", apoi în Rue des écoles, 6. Bursa era de 400 de lei lunar, la care se adăugau: 100 de lei de la catedră, 100 de lei de la socrul său. Art. publicate în țară îi sînt plătite. Recomandat de B.P. Hasdeu, intră în relații, din primele zile, cu Louis Leger și Emil Picot. În casa lui Picot este remarcat de romanistul G. Weigand, prof. la Leipzig.
Se înscrie și urmează l'Ecole Pratique des Hautes Etudes, secția de istorie și filologie, avînd prof. pe: Gabriel Monod, Charles Bémont, Jules Roy, Louis Leger, A. Lognon, Gaston Paris, L. Duchesne și L. Thévenin.
sfîrșitul anului Colaborează la *Enciclopedia franceză*, unde a fost adus de L. Leger.
În cursul anului publică 65 de studii, art. și versuri în: *Convorbiri literare*, *Revista nouă*, *Arhiva*, *Contemporanul*, *Lupta*, *Era nouă* și *Drapelul*. Este în corespondență cu D. Evolceanu și Petru Fîntînaru, colegi și prieteni apropiați.

1891 An dedicat studiilor univ. și pregătirii lucrării de diplomă; activitatea publicistică din țară se reduce la minimum. Urmează cu regularitate cursurile.
ian. 20 Prof. cer studentului să se supună rigorilor științifice. („Trebuie o stăruință eroică și o răbdare extraordinară ca s-o scoți la capăt".) I se remarcă bogăția cunoștințelor în domeniul culturii clasice. Își alege ca lucrare de diplomă *Poezia latină în Italia modernă a lui Sannazar și Vida*. Charles V. Langlois îi cere însă să cerceteze în Bibl. Arsenalului scrisorile lui *Philippe de Mézières*. Este ajutat, în alcătuirea noii lucrări de diplomă, de prof. Ch. Bémont și G. Monod. Pe lîngă pasiune, N.I. a depus și multă trudă, adresîndu-se, pentru documentare, conducerii arh. din: Veneția, Milano, Genova, Ferarra, Modena, Bologna, Torino, Florența, München, Dresda, Leipzig, Hamburg și Viena.
Paralel cu cercetarea temei de diplomă aprofundează studiul lb. engleze și al celor nordice: daneza, olandeza, suedeza și norvegiana. Engleza și-o însușește citind romanul *Ultimul baron* al lui Litton și *Sonetele* lui Shakespeare. Se mută în Rue de cardinal Lemoine.
apr. 1. În țară devine vacantă catedra de istorie universală de la Iași, a lui N. Ionescu, apoi și cea de la București, unde fusese prof. P. Cernătescu.
apr.—mai Acțiuni pentru a candida la una din aceste catedre. A.D. Xenopol îl îndemna să se prezinte la concurs, în timp ce Al.I. Odobescu era de părere să-și termine studiile în străinătate pe toată durata bursei, fiindcă „dacă ți s-a dat bursă de istorie, ți se va da și catedră".
Este pe cale să izbucnească un conflict între Hasdeu și N.I. din cauza firii susceptibile a tînărului.
aug. 27 Se află în țară, la rudele de la Negrești, apoi la Roman, Botoșani și Suceava.

sept. 23 Se înscrie la examenul pentru ocuparea catedrei din Iaşi, dar concursul se amînă.
oct. În Bucureşti, locuind la socrul său, magistratul V. Tasu.
nov.—dec. Din nou la Paris, lucrînd la teza de diplomă. În 1891 publică numai 9 art. în periodicele din ţară. Vlahuţă, care avea un profund respect şi dragoste neţărmurită pentru tînărul său prieten, duce tratative cu editorii spre a-i tipări un vol. de versuri. Este în corespondenţă cu: Ch. Bémont, G. Monod, E. Picot, L. Leger şi J. Camus, iar din ţară, cu: A.D. Xenopol. Al. Vlahuţă, H. Tiktin, G. Ionescu-Gion, I. Bianu, Pompiliu Eliade, Vasile Tasu, D. Evolceanu. Colaborează la *Enciclopedia franceză*.

1892 An de studii la Paris, închinat definitivării studiului de diplomă. Corespondenţa cuprinde numeroase informaţii primite de la Bruxelles, Roma, Livorno cu privire la diferite ms. aparţinînd lui Philippe de Mézières, subiectul tezei sale.
mart. Prima colaborare la renumita *Revue historique*, cu studiul *Une collection de lettres de Philippe de Mézières*. Art. apare în extras — 50 ex. —, al cărui cost se reţine din dreptul de autor. Se duce la Londra pentru a lucra în arh. Min. îi acordă 600 de lei pentru această călătorie. Locuieşte într-o pensiune, lîngă British Museum, în faţă cu squarul care poartă numele eroului medieval Bedford. Face o vizită şi la Oxford, dormind în „odăiţa de piatră" a unui prof. Citeşte în British Museum, impresionîndu-l ordinea, mulţimea de cititori şi cărţi, „care veneau şi plecau de la sine". De la anticari procură opera lui Th. Carlyle şi A. Tennyson. („Prin ele am pătruns întîiaşi dată [...] într-o literatură cu mult mai originală, mai adîncă, mai omenească, plină de humor şi de lacrimi.") Simţul solidarităţii naţionale şi iubirea de trecut, piatră de temelie în opera sa, încep să prindă rădăcini prin lectura operei lui Carlyle şi vizita la Londra din mart. 1892. Asistă şi la o reprezentaţie cu *Hamlet*. Oraşul i se înfăţişează spectaculos, măreţ, uimitor de mare, chiar faţă de Paris. Acum prinde şi accentul lb. engleze. Reţine ordinea în viaţă, puterea de muncă, sentimentul patriotic, stăruinţa în faptă.
iun. În Italia, primind din ţară un ajutor de 500 de lei pentru călătorie.
iun. 6 La Roma, locuind la Hotelul „Cavour". Prin intervenţia lui A. Geffroy, de la Institutul francez din Roma, lucrează în arh. Vaticanului. Este o călătorie de lucru, fără vizite la muzee şi spectacole. Opriri scurte la Torino, Genova şi Pisa. La Torino locuieşte în Hotelul „Corso".
aug. şi sept. În ţară; din nou vizite la Botoşani, Negreşti şi Zahoreni.
oct.—dec. La Paris. Termină lucrarea de diplomă şi o depune lui G. Monod. Acesta, fiind prea ocupat şi bolnav, îl sfătuieşte s-o dea lui Ch. Bémont.
În cursul anului colaborează la: *Timpul*, *Lupta*, *Constituţionalul*, *Revista nouă*, *Revista pedagogică*. În ziarul *Adevărul* publică un mic studiu despre nuvelele lui I.L. Caragiale, cel mai bun art. al său din 1892. În *Arhiva* apare primul său art. despre un călător străin prin ţările române. La *Timpul* colaborează în urma propunerii lui N. Filipescu; i se plăteau 30 de lei de art. Reţinem raporturile cu N. Filipescu, care vor avea durată în timp şi cu folos pentru N.I.

1893 **ian. 13** Soseşte la Berlin, locuind împreună cu D. Evolceanu, prietenul său de la Botoşani, în pensiunea condusă de Frau Döllen, din Dorotheenstrasse nr. 95.
ian. 18 Obţine un permis de intrare în bibl. berlineză. Timpul şi-l împarte între „Königliches geheimer Staats-archiv" şi cursurile univ. ţinute de prof.: Scheffer-Boichorst, Ludwig Geiger, E. Curtius, von Gizycki şi Richard

Sternfeld. Cu ultimul a întreţinut relaţii de prietenie de îndată ce a ajuns la Berlin. Mai mult, acesta îndrumă teza de doctorat a lui N.I. despre *Thomas III, Marquis de Saluces, étude historique*. Lucrarea urma să fie prezentată în lb. germană; N.I. se încumetă s-o traducă singur, dar i se recomandă un stilizator.
febr. Este datat studiul: *Giosue Carducci* (schiţă din literatura italiană contemporană), întemeiat pe o bogată bibliografie germană şi care va apărea ca introducere la vol. *Amintiri din Italia* (1895). Art. este scris pentru *Literatură şi artă*, rev. lui C.D. Gherea, dar a fost socotit de critic „prea savant pentru volumele noastre".
mai Conflict cu rectorul R. Virchow, fapt care duce la retragerea sa de la Univ. din Berlin şi trecerea la cea din Leipzig.
mai 20 Data scrisorii lui R. Sternfeld precizînd motivul real al disputei cu rectorul. („Spre regretul meu, aud că facultatea v-a respins cererea de obţinere a titlului de doctor, şi anume pentru că nu aţi studiat cei trei ani reglementari. Aşa încît va trebui să mergeţi la Leipzig".)
În timpul şederii la Berlin, tînărul savant îşi desăvîrşeşte cunoştinţele de lb. germană, mai ales prin conversaţiile purtate cu membrii pensiunii în care locuia. („Şi noaptea trezit subit din somn, purtam prin minte cuvinte fără legătură din vocabularul care zilnic mi se îmbulzea.") Totodată se dedică, cu o mare pasiune, depistării doc. privind viaţa românească din trecut, pe care le va publica în *Acte şi fragmente*.
mai—sfîrşit de lună Apare vol. de *Poezii* (1890—1893) în editura lui Haimann din Bucureşti.
mai 31 Depune lucrarea de doctorat la Univ. din Leipzig. Aici este sprijinit tot timpul de prof. G. Weigand, cu care s-a împrietenit în casa lui E. Picot. („Îmi aduc încă foarte bine aminte de ale dv. şi de ale noastre plimbări nocturne prin faţa casei lui E. Picot, din cartierul latin".)
iun. 5 Teza este acceptată.

iun. 15 Părăseşte Berlinul şi se stabileşte în Leipzig pe o durată de mai multe luni.

iun. 21 G. Weigand îl anunţă că teza „a plăcut profesorului P. Lehmann".

iun. 25 Se comunică de la Paris că teza franceză i-a fost, în sfîrşit, acceptată, iar Langeron „il en a fait un grand éloge".

Totodată, „sur l'avis de M. Charles Bémont [...] et de M.A. Longnon et J. Roy [...], le présent mémoire a valu à M. Nicolas Iorga le titre d'élève diplomé de la section d'histoire et de philologie de l'Ecole pratique de Hautes Etudes". Preşed. semnează Gaston Paris, care fusese şi prof. lui Ovid Densusianu.
aug. 4 Are loc examenul de doctorat la Univ. din Leipzig, în faţa comisiei alcătuite din: Karl Lamprecht, Birch-Hirschfeld şi C. Wachsmuth. După examen rămîne mai mult timp în acest oraş.

sept. 20 Se află pentru cîteva zile la Genova.

oct. Lucra în arh. din Dresda. Către sfîrşitul lunii apare la Iaşi primul vol. din *Schiţe din literatura română*, cuprinzînd studii privind pe V. Alecsandri, N. Bălcescu şi N. Filimon, publicate mai întîi în *Revista nouă* în 1890 şi 1891. Totodată editorul H. Steinberg semnează contractul pentru imprimarea vol. *Amintiri din Italia*, oferind 200 de lei drept de autor. La această activitate literară se alătură art. din *Timpul*, privind îndeosebi pe M. Eminescu, tematica folclorică, dar şi pe H. Ibsen, Zorrilla, G.D.'Annunzio, Pierre Loti, I. Madach.

nov. Se află la München, unde rămîne un timp mai îndelungat.

dec. 7 Primeşte corespondenţa la Nürnberg.

dec. 20 Min. Cultelor şi Instrucţiunii Publice din Bucureşti aprobă tipărirea primei sale col. de doc., intitulată *Acte şi fragmente* (3 vol.).
Apare lucrarea de doctorat, *Thomas III, Marquis de Saluces*, în lb. franceza, şi totodată i se înmînează diploma de dr. Studiul este bine primit de foştii săi prof. de la Paris, Berlin şi Leipzig, fiind recenzat elogios în *Historical Review* şi în *Revue des questions historiques*. Ch. Bémont îi apreciază puterea de muncă şi inteligenţa, urîndu-i să găsească în patria sa atenţia cuvenită, „pour l'honneur de la Roumanie et le profit de la science". Ch. Langlois îl asigură de devotamentul său şi găseşte lucrarea „foarte bună", iar Gaston Paris constată „cu cîtă exactitate şi cu cîtă inteligenţă aţi tratat acest subiect curios şi pînă acum puţin cunoscut".
dec. 23 Data prefeţei scrise la München pentru *Amintiri din Italia*. În 1893 poartă corespondenţă cu 43 de cărturari români şi străini privind activitatea sa ştiinţifică. Într-o scrisoare, A.D. Xenopol îi spunea: „Nu ştiu cum vei sfîrşi vagabondajul intelectual pe care-l comiţi acuma".

1894 **ian. 13** Se stinge din viaţă socrul lui N.I., Vasile Tasu, consilier la Curtea de Casaţie, prof. suplinitor de drept civil la Iaşi, membru al „Junimii", prieten cu Ion Creangă, A.D. Xenopol, Gh. Panu şi Al. Lambrior.
ian. 18 La München; aici scrie şi scurta prefaţă la *Acte şi fragmente*.
febr. Lucrează în arh. din Innsbruck, unde urmăreşte, ca şi la München, acţiunile unor rătăcitori domnitori români. Cu acest oraş din Tirolul austriac se încheie şederea sa în mediul intelectual german, care a durat un an şi două luni. Acum posedă perfect lb. germană.
mart. La Milano, locuind în via Tenaglia, 3. Piazza Fontana. Aici poposeşte mai mult timp, probabil şi din cauza unor evenimente familiale: se naşte primul său copil: Petru.
mart. 7 Cere scoaterea la concurs a catedrei vacante de istoria Apusului de la Univ. din Bucureşti.
mart. 10 Pentru cîteva zile lucrează în arh. din Torino. Adresa sa era „Albergo del Gran Cairo", via Roma. Era cunoscut de intelectualitatea torineză, spunîndu-se „mult bine" despre lucrarea sa de doctorat. Comunică soţiei că are la hotel o cameră „splendidă", care-l costa 2 lei, că a cumpărat cărţi în valoare de 3 lei şi că, „dacă au mai venit mulţi bani la Milan, eu [...] mai cumpăr". După cîteva zile revine la Milano, unde lucrează în Bibl. „Ambrosiană", al cărei dir., prieten cu N.I., era Ahille Ratti, viitorul papă Pius al XI-lea.
mart. 17 La Innsbruck.

apr. 4 De la această dată durează relaţiile cu Ch. Kohler, conducător al publicaţiei *Revue de l'Orient latin*, la care va colabora timp de 10 ani. Primul art.: *Un projet relatif à la conquête de Jérusalem, 1609*, recenzat elogios de A.D. Xenopol în *Arhiva* (nr. 2).

apr. 15—5 iul. Face cercetări în arh. Frari din Veneţia, locuind în cartierul San Zaccaria, Campiello del vin, 4 652. Are numeroşi prieteni: Federico Stefani, dir. al rev. *Nuovo Archivio veneto*, al cărei colaborator era; prof. R. Predelli, dir. al arh. Frari; istoricul Vittorio Lazzarini; bizantinologul scoţian, stabilit în Veneţia, Horatio F. Brown; contele Camillo Soranzo, dir. Bibl. Marciana. Lucra în arh. Frari, avînd vecini pe: istoricul german Maximilian Brosch, grecul Constantin Sathas, rusul N. Kovalevski, istoricul Tomaso Luciani şi mulţi alţii. În această ambianţă europeană a ucenicit N.I., în mijlocul unei generaţii tinere, ilustrînd apoi Univ. şi Acad. de pretutindeni. Faptul este subliniat de V. Lazzarini, coleg de studii cu N.I., arătîndu-l fruntaş, strălucind prin fizicul său, atît de impozant, firea sa prietenoasă, puterea de muncă, uriaşul bagaj de cunoştinţe, vorbind fiecăruia în lb. lui: franceza,

italiana, spaniola, portugheza, engleza, lb. nordice, elina şi latina. (Avea 23 de ani şi obţinuse doctoratul la Lipsca; era diplomat al Şcolii de înalte studii din Paris, colaborator la *Enciclopedia franceză* şi periodice de mare faimă.) Firi deosebite şi de naţionalitate diferite, dar colegi şi chiar prieteni la masa de lucru ştiinţific din bibl. şi arh. de faimă europeană, cu toţii au contribuit la formarea, cimentarea unui nou spirit în cultură şi chiar în politică, de respectare a fiecărui popor şi a culturii sale. De aici metoda sa de lucru şi de gîndire: comparatismul. De aici introducerea istoriei şi culturii româneşti în cea europeană. De aici acel toast: „Ridic în cinstea Franţei care m-a învăţat şi disciplina şi mi-a dat şi credinţa în ideal, a lumii anglo-saxone, care m-a convins că energia poate face minuni [...] nu mai puţin a Italiei, care mi-a arătat că sufletul românesc poate birui orice piedică".

iul. 18 La Milano.

iul. 20 La Roma, lucrînd la Vatican.

iul. 28 Din nou la Milano.

aug. 19 Se înscrie la concursul pentru ocuparea catedrei de istorie medie, modernă şi contemporană de la Univ. din Bucureşti, concurs ce se va ţine la Iaşi.

aug.—sept. Se mută din loc în loc: Florenţa, Genova, Neapole, Pisa.

sept. 27 După 4 ani de pelerinaj ştiinţific european, N.I. era în Bucureşti, locuind în str. Sfinţii Voievozi nr. 12. A adus cu sine 10 000 de cărţi, pe lîngă geamantane pline cu copii după doc. privind istoria ţării sale.

sept. 29 La Iaşi, participînd la concursul pentru ocuparea catedrei menţionate mai sus.

oct. 1 Începutul concursului. Comisia: preşed. Al.I. Odobescu; membri: A.D. Xenopol, Aron Densusianu, E. Leonardescu, I. Caragiani, P. Răşcanu şi A. Vizanti. Concurenţi: N. Iorga, Bonifaciu Florescu (care se retrage), Ion C. Georgian, M. Calloianu şi George Capitanovici (ultimii doi s-au retras în timpul tezelor).

oct. 4 Prima teză: *Liga hanseatică şi rolul ei în istorie.*

oct. 5 A doua teză: *Compania Indiilor şi dominaţia ei în Industan — Revolta cipailor.*

oct. 6 A treia teză: *Înrîurirea culturii limbilor naţionale asupra dezvoltării popoarelor în statele din mediul ev şi timpii moderni.*

oct. 7 A patra teză: *Conquistadorii spanioli şi portughezi în noul Continent.* Urmează examenul oral.

oct. 12 Rezultatul examenului: N.I. media 7,07; I. Georgian: 7.02. Ambii concurenţi sînt respinşi şi se anunţă un nou concurs. Se propune însă suplinirea catedrei de către unul dintre cei doi candidaţi.

oct. 17 N.I. primeşte numirea de prof. suplinitor, începînd din **1 nov.** În timpul examenului este afectat de situaţia sa materială, atît de precară. Împrumută 500 de lei cu camătă. Gata să ia în arendă o vie.

nov. 1 Prima sa lecţie la Univ.: *Despre concepţia actuală a istoriei şi geneza ei,* în care, folosind pe A.D. Xenopol, „face oarecum o istorie a istoriei, de la Lucian şi pînă azi, cum de la un gen literar trece la ideea filosofiei şi în fine a ştiinţei istoriei". Ca prof. era de o mare punctualitate la curs; apropiat de studenţi. Leagă o strînsă prietenie cu Ion Bogdan şi Dimitrie Onciul, grup dominant în fac. Mergea grăbit pe stradă, veşnic cu o servietă mare, plină cu cărţi. Era tăcut, timid, un izolat. Purta o pălărie calabreză şi un imens macferlan cu pelerină foarte lungă. Saluta stîngaci şi pripit. La curs, veşnic în haine negre. Avea un mare debit în vorbire, încît bogăţia de idei originale şi uriaşa bibliografie abia puteau fi prinse de auditor: „Să vă faceţi cursul mai rar, căci ne e imposibil de a lua note în modul cum expuneţi dv. materia de repede" (din scrisoarea unui student, 15 nov.).

În cursul acestui an tipărește 3 lucrări: vol II: *Schițe din literatura română*; lecția de deschidere a cursului univesitar și extrasul art. din *Revue de l'Orient latin*. Publică art. în *Arhiva*, *Familia* și *Vatra*, despre G. Coșbuc, B. Delavrancea, Grigore Alexandrescu, Petru Cercel, Enea Hodoș, Ioan Calimah.

1895 An de an, pînă în **1902**, preocupările lui N.I. sînt aceleași, viața sa se desfășoară după criterii unice: cursuri la Univ., cercetări în Bibl. Acad., vacanțele în arh. din Occident, de unde adună doc. privind istoria românilor și a cruciadelor, publicate apoi cu sprijinul Min. Învățămîntului și de Acad. Română, iar pe cele străine, din **1899**, în col. de 6 vol. intitulată *Notes et extraits* ... În perioada șederii în țară colaborează la cîteva rev., ține cu regularitate conf. la Ateneul român, la care se adaugă din **1896** comunicările la Acad.
ian. 15 *Basta și Mihai Viteazul*, conf. la Ateneu, tipărită imediat, avînd un mare succces.
Publică *Notițe istorice* în *Arhiva*.
febr. 20 Invitat de C. Mille, începe colaborarea săptămînală la *Adevărul ilustrat*. Art. sînt plătite și tratează despre: Pierre Loti, H. Ibsen, C. Negruzzi, D. Petrino, P. Dulfu, St. Bassarabescu.
mart. *Une lettre apocryphe sur la bataille de Smyrne*, art. apărut în *Revue de l'Orient latin*. Publică vol. I din *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, adunate din depozitele de ms. apusene: Paris, Berlin, Leipzig, Dresda, Nürnberg și München. Opera este închinată lui A.D. Xenopol.
mart. 21 Primește 89,60 de franci pentru colaborarea la *Enciclopedia franceză*.
apr.—mai Publică: *Les bibliothèques de Roumanie*, în *Revue internationale des Archives de bibliothèques, des musées*, condusă de fostul său prof. Ch. V. Langlois și de H. Stein.
iun.—iul. Examene la Univ.; face parte din comisiile de bacalaureat. Apare: *Amintiri din Italia. Giosue Carducci*, prima sa carte de drumeție, gen literar în care va excela.
iul.—sept. Călătorie de studii la: Veneția, Milano, Genova, Viena, Haga. În capitala Olandei locuia la Hotel „Lion d'Or", Scravenhage, iar la Genova în Via Giulia, 29.
oct. 4 Începe examenul pentru ocuparea catedrei univ., la care fusese numit suplinitor pe un an. Comisia: Al.I. Odobescu, A.D. Xenopol, P. Rășcanu, Ar. Densusianu, I. Caragiani și I. Bogdan. Concurenții cei din anul trecut.

oct. 6 Prima teză: *Exarhatul din Ravena*.

oct. 7 A doua teză: *Borgia și rolul lor în Italia*.

oct. 8 A treia teză: *Originea războiului balcanic*.

oct. 9 A patra teză: *Chestia Orientului*.

oct. 17 N. I. reușește cu media 9,19, iar I. G. Georgian obține 8,55.

oct. 19 Ministrul Petru Poni semnează decretul de numire a lui N. I. ca prof. univ. provizoriu; depune jurămîntul. Se duce la Viena, locuind în Floragasse.
nov. Lecție de deschidere a cursului: *Despre utilitatea studiilor istorice*. Precizează că lecțiile de deschidere a cursului vor alcătui cu timpul un vol., intitulat *Introducere în studiul istoriei*. Pe o perioadă de mai mulți ani (1895—1903) își întrerupe colaborarea la rev. literare, dedicîndu-se activității istorice, în special editării de doc. Este perioada marilor sale col.: *Acte și fragmente* (3 vol.); *Studii și documente* (31 vol.); Hurmuzaki (col. a Acad., în care a tipărit 7 mari vol.); *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV-e siècle* (6 vol.), la care se adaugă alte numeroase vol. privind marile familii dominatoare și acte adunate din arh. românești, de stat și particulare. Numai după ce sfîrșește această trudă epuizantă, trece la studiile de sinteză

de istorie universală şi românească. În acest an, bogată corespondenţă cu istoricii şi arhiviştii străini.

1896 **ian.** Începutul de an, ca de obicei, îl prinde în arh. din Apus. Trimite pentru *Nuovo Archivio veneto* art.: *Un viaggio da Venezia alla Tana.*
În *Revue critique d'histoire et de littérature* recenzează lucrările lui: A. D. Xenopol, I. C. Zanne, G. Bengescu, Iulius Pisko, E. Picot, Vittorio Lazzarini.
febr. 19 Prof. E. Châtelain îi comunică apariţia lui *Philippe de Mézières*: „C'est un beau volume sans doute, mais qui nous coûte cher". Librarul Bouillon îi trimite 90 ex. Totodată, i se înmînează şi diploma de elev diplomat al „Şcoalei" urmate la Paris. Se grăbesc a-l felicita prof. săi: Ch. Bémont, Ch. Langlois, apoi Ch. Kohler, V. Lazzarini, Moranville etc.
febr. 28 Încep legăturile cu Acad. Română: „De la dl. Iorga prof. la Univ. din Bucureşti se primeşte spre publicare în *Anale* scrierea: *Contribuţiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a sec. XVIII*". Deschizătorul de drum în Acad. este A. D. Xenopol.
mart. 6 Prima comunicare la Acad.: sînt prezentate 35 de scrisori privind pe *Maria Adorno Valarga.*
mart. 9 A. D. Xenopol prezintă Acad. uriaşa culegere de doc. strînse de N. I., care va alcătui vol. X din col. Hurmuzaki. Se acceptă tipărirea vol., dar se refuză plata drepturilor de autor. A. D. Xenopol şi D. A. Sturdza sînt înflăcăraţii săi sprijinitori, iar tînărul Ion Bianu unul dintre admiratori.
apr. Trimite lui Ch. Bémont pentru *Mélanges Monod*: ms. *Un auteur de projets de Croisades*: *Antoine Marini*, care se va tipări însă în *Revue de l'Orient latin.*
mai Apare *Les Archives roumaines*, în *Revue internationale des Archives...*, fiind primul studiu într-o lb. străină asupra bibl. noastre.
iunie În librării — vol. I din col. *Acte şi fragmente*, vol. de peste 800 p. În *Arhiva* continuă publicarea de călători străini prin ţările noastre, care vor sta la baza *Istoriei românilor prin călători.*
iun. 12 Numit în comisia pentru ocuparea catedrei de geografie de la liceul „Mihai Viteazul".
iul. 23—22 aug. La Graz, cu soţia şi fiul său Petre. O fiică rămăsese în ţară cu Zulnia Iorga. A locuit în Zinzendorgasse, 4.
sept. Se opreşte mai mult în Transilvania, la Sibiu, locuind la Hotelul „Römischer Kaiser" (15 zile).
sept.—5 nov. La Viena, Floragasse, 2, cu intermitenţe.
oct. Se află la Neapole.
oct. 21 Moare Manole Iorga.
oct. 26 Se mută pentru mai mulţi ani în str. Icoanei, 64.
dec. Familia sa se măreşte cu încă o fetiţă: Maria.
Salariul său de prof. univ. era 498,60 lei net.
Strînse legături cu: A. D. Xenopol, Ch. Bémont, Ch. Kohler, V. Lazzarini, Ch. Langlois, cu conducători ai *Enciclopediei franceze*, cu R. Sternfeld, H. Tiktin, Ion Bogdan, D. Onciul, Şt. Orăşanu, Al. Vlahuţă, C. Dobrogeanu-Gherea, C. Moisil.

1897 An bogat în acţiuni, cu succese pe multiple planuri, călătorii peste hotare, raporturi cu numeroşi cărturari, reflectate în peste 300 de scrisori primite de la aceştia.
ian. Extrem de ocupat cu pregătirea a trei vol. de doc. a căror corectură era foarte meticuloasă. Apar primele p. din *Notes et extraits*, în jurul cărora poartă o bogată corespondenţă cu Ch. Kohler.

febr. 2 Ia parte la căsătoria lui Ion Bogdan cu Mărioara Colţescu.
Lună de corecturi la cele 3 vol.
febr. 28 Donează Acad. numeroase doc. din sec. XVII şi XVIII.
mart. 2 *Ce trebuie să cetim*, conf. — ţinută la Ateneul român. („Literatura nu e rezultatul unor ore de odihnă ci al unor ore de muncă crîncenă". Cititorul „trebuie să fie în strînsă legătură cu poporul din care face parte. [...] Fiecare om trăieşte în epoca lui, ca s-o cunoască trebuie să se puie în atingere cu toate curentele, cu toţi oamenii însemnaţi ai timpului".)
art. 7 I. Kalinderu propune pe N.I. membru corespondent al Acad. Enumeră 25 de studii şi alte numeroase art. din rev. române şi străine, întocmind prima bibliografie a tînărului savant.
apr. 9 Ales membru corspondent al Acad. Române.
apr. Apare impresionantul vol. X din Hurmuzaki: *Rapoarte consulare prusiene din Iaşi şi Bucureşti* (1703—1844), cuprinzînd 694 doc. publicate în 830 p.
mai Propune spre tipărirc Acad. un nou vol. de doc. culese din Parma, Torino, Viena, Innsbruck, Graz, Dresda, Leipzig, München, Nürnberg. Roagă să i se acorde o subvenţie de 1 000 de lei pentru o călătorie în Italia cu scopul de a-şi continua cercetările. Interminabile discuţii în jurul tipăririi vol. de doc. şi a subvenţiei. Parte din acad. sînt de părere să nu i se acorde nici un drept de autor, „căci în Academie nu se face negoţ", că „fondurile Academiei nu se pot arunca fără răspundere şi nu putem lua noi răspunderea asupra noastră, încuviinţînd, fie şi prin tăcere, asemenea procedări". Intensă activitate ştiinţifică. („Sînt atît de obosit şi atîtea am pe cap pînă la **1 iulie**, cînd plec, că nu ştiu singur cum să mă împart".)
iun. Examene la Univ. şi de bacalaureat.
iul. 1 Pleacă în străinătate: Viena, Ragusa, Veneţia, Roma, Neapole, Florenţa. Extenuat de lucru, i se acordă un concediu de la fac. pe durata **1 oct. —15 nov.**

iul. La Viena, unde este bine primit de slavistul C. Jireček.

aug. La Ragusa, alături de bunul său prieten J. Gelcich, dir. Arh. Către sfîrşitul lunii, pînă la **8 sept.**, se stabileşte la Neapole, în str. Monteoliveto, 5.
oct. 5 La Florenţa, locuind în Via della Vinna, 8.

oct. — 10 nov. Lucrează în arh. Vaticanului. Corespondenţa o primeşte în Via di S. Chiara, 49. În cererea de încuviinţare a studiilor în „Santa Sede" precizează că a mai avut un permis în **1892**; urma să cerceteze „sulla relazioni tra gli stati cristianie a le potenze musulmane dall'anno 1396 fino allo presa di Constantinopoli". La Roma este în contact cu Duiliu Zamfirescu.

nov. 15. Revine în ţară şi deschide cursul univ. printr-o lecţie dedicată metodei de lucru în istorie: *Frumuseţea scrierii istoriei*. În 1897 apare vol. III din *Acte şi fragmente*, col. fiind suspendată de Min. pe motivul... lipsei de fonduri. Colaborează la: *Arhiva*, *Literatură şi artă română* şi *Revue critique d'histoire et de littérature.*

Ch. Kohler şi H. Stein (Paris), R. Predelli şi C. Soranzo (Veneţia), F. Gelcich (Ragusa), V. Lazzarini (Padova), C. J. Jireček (Viena) sînt prietenii şi colaboratorii săi. Corespondenţă cu mitropolitul Vladimir de Repta pentru a cerceta arh. bucovinene.

1898 Din nou un an de linişte şi echilibru sufletesc. De fapt este ultimul din ciclul celor 5 ani — **1894—1899** — dedicaţi exclusiv cercetării de arh., editării de doc. şi activităţii didactice, fără participare la viaţa politică.

ian. 11 Se deschide la Ateneul român un ciclu de conf. privind istoria românilor ţinute de: D. Onciul, Jules Brun, I. Bogdan, N.I. şi A. D. Xenopol, cu mare răsunet în epocă.
febr. 1 În cadrul acestui ciclu, N.I. vorbeşte despre *Luptele românilor cu turcii de la Mihai Viteazul încoace.*
febr. 5 A doua conf.: *Cultura română în epoca fanarioţilor.* Ionescu-Gion îl felicită: „Toate complimentele mele. Asta-i conferinţă". Şi V. A. Urechia: „Sînteţi dintre cei care au făcut la Ateneu frumoase şi învăţătoare conferinţe".
mart. 25 Timidă încercare a lui A. D. Xenopol de a propune pe N. I. membru activ al Acad.
mart. 28 Comunicare la Acad. Română: *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor.* În special din bibl. din Göttingen şi Viena. Ms. provin din bibl. lui: C. Brâncoveanu, Stolnicul Constantin Cantacuzino şi C. Mavrocordat.
mai 2 Comunicare la Acad. Română: *Pretendenţi domneşti în sec. XVI.*
mai 10 Conf. la Ateneul Român în care insistă asupra etapelor de dezvoltare a poporului, considerînd drept corolar al evoluţiei milenare unirea şi independenţa statului român.
iul. Familia N. I. se măreşte cu încă o fetiţă, Florica: avea acum trei copii.
iul. — oct. Peregrinări ştiinţifice în arh. din Braşov, Sibiu, Budapesta, Viena, Innsbruck. Recolta de doc. se află în vol. XII din col. Hurmuzaki.
iul., sfîrşitul de lună. La Innsbruck, locuind în Museum Strasse, 16.
aug. 23 — oct. Se află la Viena: Schkanadergasse 1, apoi în Theresianumgasse, 31. Reţinem prietenia cu Jireček.
nov. Deschiderea cursului univ.: *Cum se scrie istoria;* lecţia acordă o mare atenţie rolului bibliografiei în alcătuirea unui studiu ştiinţific. Sînt evidenţiate lucrările lui: Ch. Langlois, H. Stein, Oesterley, Potthast.
nov. 6 A treia comunicare la Acad. *Documente nouă în mare parte româneşti relative la Petru Şchiopul şi Mihai Viteazul.*

În timpul anului colaborează la: *Arhiva*, *Literatură şi artă română*, *Buletinul geografic* şi *Revue critique*... Totodată depune la Acad., spre a fi premiat, primul său studiu de sinteză despre *Chilia şi Cetatea Albă;* în jurul lucrării se poartă interminabile discuţii. Cursurile univ. erau frecventate de numeroşi studenţi, printre care Nerva Hodoş, C. Moisil, I. Ursu, N. Popea, Vasile Mihăileanu, Remus Caracaş. Reţinem de la studenţii acestor ani că identificarea lor cu Profesorul era atît de puternică încît puteau reproduce verbal lecţia unei ore în forma ei perfectă. Seminarul era ţinut la prof. acasă, în str. Icoanei, nr. 64.

1899 Începe o etapă nouă în activitatea ştiinţifică şi în viaţa social-culturală a savantului. De la Vasile Tasu aflăm uriaşa putere de muncă, dar şi firea sa sensibilă, gata să izbucnească la cel mai mic gest bănuit a fi împotriva sa. Avusese mari succese, dar şi numeroase greutăţi în rapida sa ascensiune. Prof. săi de la Paris i-au ţinut teza în carantină ştiinţifică nu mai puţin de 3 ani. Era gata de a nu mai colabora cu nici o rev. franceză. Dealtfel nu a mai fost în Franţa ani de zile. Fără a rupe relaţiile cu foştii săi prof. — pentru care totuşi păstrează o deosebită recunoştinţă —, din acest an N. I. intră în relaţii strînse cu savanţii germani, care-i vor înlesni rapida penetraţie în istoriografia universală. În ţară, la catedra univ., unii prof. i-au opus pe I. C. Georgian, un dascăl fără titluri şi lucrări. La Acad. i se refuză chiar remuneraţia meticuloasei corecturi la uriaşele vol. de doc. din col. Hurmuzaki. Trăia din salariul de 500 de lei lunar, fiind obligat, pentru a-şi completa

venitul, a lua parte la examenele particulare şi cele de bacalaureat. Aşa se explică dezlănţuirea furtunii din acest an prin art. din *L'Indépendance roumaine* şi *România jună.*
ian. Lucrează în arh. braşovene. Călătoriile în Transilvania îl atrag tot mai mult încă din **1898**. Locuieşte în vila Kertsche. Ion Bianu acordă o deosebită atenţie lucrărilor lui N. I. În cadrul Acad., D. Sturdza îi finanţează călătoriile în străinătate. Este în bune raporturi cu: I. Bogdan, D. Onciul, Pompiliu Eliade, C. Rădulescu-Motru, Simion Mehedinţi, Mihail Dragomirescu, Lazăr Şăineanu, Gr. Tocilescu, G. Ionescu-Gion etc.
ian. 25 La Bistriţa cercetînd în arh. locale.
febr. 5 Comunicare la Acad.: *Manuscripte din biblioteci străine*, prezentînd pe *Stolnicul Constantin Cantacuzino;* îi stabileşte paternitatea asupra *Istoriei Ţării Româneşti dintru început*, socotită pînă atunci „o cronică anonimă". Comunicarea rămîne una dintre cele mai strălucite din cîte au fost rostite sub cupola Acad.
În aceeaşi şedinţă, comunicarea *Socotelile Braşovului*, în care urmăreşte raporturile, de totdeauna, ale acestei cetăţi cu Ţara Românească şi cu Moldova, încă înainte de 1368. În special coordonează datele pe un sec., orînduindu-le în formă de cronică pe anii 1602—1710.
A treia comunicare la aceeaşi dată: *Socotelile Sibiului* (în special pe anii 1602—1714).
mart. 16 În comisie, cu B. P. Hasdeu, la examenul de capacitate al prof. secundari.
mart. 26 Ţine la Acad. a patra comunicare: *Cronicele muntene din sec. XVII*, în care caută să stabilească paternitatea a numeroase cronici cunoscute ca „anonime". Totodată lămureşte noi aspecte ale operei Stolnicului Constantin Cantacuzino.
mart. 31 Ample discuţii contradictorii privind comunicările membrilor corespondenţi. Acad. V. Maniu, V. A. Urechia, Gr. Tocilescu, B. P. Hasdeu J. G. Sbiera sînt de părere că drepturile acestora sînt limitate, ei fiind obligaţi să depună comunicarea scrisă spre a fi aprobată de secţia respectivă. A. D. Xenopol, P. Poni susţin că „membrii corespondenţi fac şi ei parte din Academie [deci] nici ei nu pot fi obligaţi la aprobarea prealabilă a Secţiunii, spre a face comunicări Academiei". Sub forma lor generală, discuţiile ascundeau, de fapt, începutul unor acţiuni împotriva lui N. I.
apr. 7 I. Kalinderu propune să fie ales membru activ unul dintre tinerii prof. univ., cum ar fi I. Bogdan, D. Onciul sau N. I. Unii acad. nu admit să se ţină prea multe comunicări de către aceeaşi persoană. Fără a pomeni nume, aluzia privea pe N. I.
apr. 12 Se acordă premiul „Al. Bodescu" de 1 500 de lei lucrării *Chilia şi Cetatea Albă* depusă sub deviza „Suum cuique". La vot: 15 pentru şi 5 contra. Între alţii, A. D. Xenopol şi D. A. Sturdza pentru, Gr. Tocilescu şi B. P. Hasdeu contra, cerînd o amînare şi refacerea lucrării. („Poate însuşi autorul va căpăta o minte mai sintetică, căci numai atunci va şti să analizeze".)
mai În vizită la Huşi.
Îi moare o fetiţă, Maria.
mai 31 Încep examenele particulare, la care participă şi N. I. Primeşte 300 de lei.
iun. Examene univ., de bacalaureat.
iun. 4 Apare primul vol. din *Notes et extraits pour servir a l'histoire de Croisades au XV-e siècle*, lucrare prin care N. I. îşi deschide drumul spre cele trei mari sinteze: istoria *Imperiului otoman*, a celui *bizantin* şi a *statelor balcanice.*

iul. 13 Începe publicarea unor fulminante art. în *l'Indépendance roumaine* intitulate: *La Vie intellectuelle des Roumains dans le présent.* Primele se referă la instituţiile de cultură: Acad. Română, Univ., Ateneul român, bibl., arh., muzeele, teatrele. Urmează mişcarea literară şi ştiinţifică, apoi presa. Art. vor fi strînse în vol. sub titlul *Opinions sincères. La vie intellectuelle des Roumains en 1899*, dezlănţuind o furtună cu consecinţe nebănuite pentru cariera autorului. Sînt vizaţi în primul rînd B. P. Hasdeu, V. A. Urechia, D. A. Sturdza, Gr. Tocilescu ş.a. Prin spiritul polemic, necruţător, de o vehemenţă usturătoare, N. I. e de nerecunoscut. În locul savantului retras în bibl. şi arh., apare un gazetar temut, înfierînd tot ce era negativ în viaţa culturală şi politică a vremii. Ziarul este bucuros de colaborare, deşi erau vizate persoane marcante cu care avea directă legătură. („Sînt foarte gustate — mărturiseşte redactorul A. Rubin —, deşi conţin crude adevăruri, căci în fundul conştiinţei fiecare simte în mod confuz ceea ce exprimaţi dv."; de aceeaşi părere este şi Şt. Orăşanu.)
iul. — aug. Pleacă în Polonia. În Lemberg locuieşte la Hotelul „Drei Kronen", apoi la Hotelul „Victoria". De aici trece la Cracovia, Hotelul „Soller".
aug. Se află la Florenţa.
Apare vol. II din *Notes et extraits...*
sept. Cercetează arh. vieneze.
oct. 3—15 Este la Haga, Hôtel du Lion d'or. Pensiunea costă 2 florini pe zi. Pare că a vizitat şi: Konigsberg, Roma, Neapole şi Ragusa.
nov. 14 Lucrează în arh. din Iaşi.
Apare vol. I din *Documente româneşti din arhivele Bistriţei* (Scrisori domneşti şi scrisori private). Doc. au o mare valoare filologică.
dec. 2 Apare ziarul *România jună*, condus de Aurel C. Popovici, la care colaborează: Al. Vlahuţă, I. L. Caragiale, G. Coşbuc, O. Densusianu, N. I., C. Rădulescu-Motru, Şt. Petică, C. Sandu-Aldea, Eugen Lovinescu.
dec. Lucrările lui N. I. au o largă circulaţie în străinătate: C. J. Jireček (Viena), J. Camus (Torino), G. Weigand (Leipzig) şi mulţi alţii îi transmit cuvinte de laudă. Din Berlin îi scrie istoricul R. Röhricht: „De-abia am primit din mîna dv. cele 2 vol. cadou şi iată că am primit un nou dar, care depune mărturii asupra nesfîrşitei dv. silinţe şi asupra vastei dv. erudiţii". Acelaşi: „Cîtă sîrguinţă şi erudiţie stau în minunatele dv. cărţi. Şi ce repede urmează una alteia". Iar Weigand: „Documentele Bistriţei reprezintă o adevărată comoară nu numai pentru istorici, ci şi pentru lingvişti. Cu greu m-am despărţit de lectura acestei lucrări. De fapt prin publicarea acestor scrisori aţi cîştigat un mare merit".
Istoricul Ion Sîrbu scria din Viena lui N. I.: „Încîntat odată de fraza dv. limpede, curgătoare, am rămas acum, cînd am citit cele 3 conferinţe ale dv. de la Ateneu şi *Memoriile* citite la Academie, cusătura măiastră a mîndrelor documente ce le-aţi dezvoluit... am rămas, zic, robit de toată fiinţa dv."
dec. 16 Publică în *România jună* art. *Tinereţea „oamenilor mari" într-o ţară mică*, care, alături de *Paraziţii* şi de *Cercurile de admiraţie mutuală*, deschide calea pamfletului. Cuvinte dure, fraze sacadate în ură şi dispreţ, imagini corosive, îndemn la luptă împotriva corupţiei morale şi falsei culturi. Se reiau raporturile cu Karl Lamprecht, finalizate cu un contract pentru tipărirea istoriei românilor şi a imperiului otoman în col. dirijată de acest savant german.
dec. 25 Gr. Tocilescu strînsese 36 de semnături de la prof. univ. spre a-l trimite pe N. I. în judecată, cerînd înlăturarea sa din învăţămînt, în urma art. din *L'Indépendance roumaine.*
dec. 29 Kohler primeşte oferta lui N. I. pentru o istorie a Cruciadelor.

dec. 30 Roagă pe N. Pătraşcu să trimită *Literatură şi artă română*, în care avea un art. lui G. Weigand şi Arh. de stat din Veneţia.

În acest an colaborează la *Revue critique* (despre R. Röhricht, W. Meyer, Richard Sternfeld, Al. Cartellieri şi C.J. Jireček). În rev. româneşti publică un amplu studiu privind *Călători, ambasadori şi misionari în ţările noastre şi asupra ţărilor noastre* în *Buletinul Societăţii geografice;* în *Arhiva; O scrisoare a lui Le Quin către N. Mavrocordat.*

1900 An de aprigă luptă, de biruinţe şi înfrîngeri. An trist din cauza polemicilor şi intrigilor, precum şi a nemulţumirilor familiale. Activitatea ştiinţifică intensă şi variată: apar 10 lucrări: (broşuri cu caracter polemic, vol. de doc., primul studiu asupra lui Mihai Viteazul); pe masa de lucru se aflau în pregătire 4 mari opere, de un deosebit interes în evoluţia ştiinţifică a lui N. I.: *Istoria literaturii române în sec. XVIII*, primele vol. din *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, vol. XII din Hurmuzaki şi vol. III din *Notes et extraits...*

ian. 4 Cărţile sale circulă la Paris, Berlin, Leipzig, München, Viena, Haga, Stockholm, Genova, Veneţia, Ragusa, Lemberg, potrivit scrisorilor primite şi recenziilor apărute în periodicele străine. Emile Legrand, cunoscutul bibliograf al culturii neogreceşti, „présente ses respectueux hommages à son confrère M. N. Jorga et le remercie cordialement de son joli et intéressant volume sur Jacques Basilicos Héraclide". Continuă să colaboreze la *Revue historique*, *Revue de l'Orient latin* şi *Revue critique...*, cu ai căror dir. întreţine relaţii de prietenie.

ian. 26 Elevii liceului din Ploieşti îl numesc membru onorific al soc. lor literare.

În cursul lunii primeşte numeroase inf. ştiinţifice din: Genova, Königsberg, Haga, Lemberg.

Apare vol. XI din col. Hurmuzaki: *Acte din sec. XVI (1517—1612) relative la domnia şi viaţa lui Petru Şchiopul*, conţinînd 700 doc. adunate, timp de 4 ani, din arh. şi bibl. italiene, germane, austriece, transilvănene şi din Bucureşti.

febr. 15 Apare impresionantul vol.: *Lui Titu Maiorescu, Omagiu*, în care N. I. publică: *Un pretendent la tronul muntean: Dumitraşcu-Vodă Cercel*

febr. 20 Impunătorul vol. din col. Hurmuzaki se afla pe biroul bizantinologului K. Krumbacher. („Vă admir puterea de muncă şi neobosita dv. silinţă".) E recenzat în *Bizantinische Zeitschrift.*

Art. din *l'Indépendance roumaine* continuă atacurile lui N. I. revărsate asupra lui G. Ionescu-Gion, Gr. Tocilescu şi altor istorici din cercul lui B. P. Hasdeu.

mart. 14 Depune la Acad. studiul: *Relaţiile comerciale cu Lembergul.*

mart. 16 V. A. Urechia recomandă spre citire în şedinţă publică o comunicare a lui N. I. privind relaţiile Lembergului cu Polonia. Ziarul *Contemporanul* îl împroaşcă pe N I. cu injurii.

mart. 26 În Acad. atacuri vehemente din partea lui Gr. Tocilescu în urma apariţiei lucrării *La vie intellectuelle de Roumanie*, Gr. Tocilescu cere înlăturarea autorului din înaltul for de cultură. Se votează: „Secţiunea istorică reprobează purtarea necuviincioasă a d-lui membru corespondent N. Iorga şi declară că nu poate sta în relaţiuni ştiinţifice şi colegiale cu un atare membru...". De la această dată şi pînă la **4 iul. 1904,** N. I. nu a mai ţinut nici o comunicare ştiinţifică la Acad.

mart. 27 Pe baza raportului lui V. Babeş se respinge de la premiere *Documentele Bistriței*, vol. I.
apr. 5 Lazăr Şăineanu este „dureros impresionat de starea fizică şi sufletească..." a prietenului său.
apr. 6 Discuţii aprinse la Acad. provocate tot de Gr. Tocilescu — cel mai lovit de N. I. — privind modul de editare a doc. în col. Hurmuzaki. Se reproşează, bunăoară, că N. I. a pus „în loc de prefeţe întregi monografii istorice pline de greşeli". În apărare intervine D. A. Sturdza.
apr. 22 N. I. Apostolescu publică *Iorgantine*, art. contra lui N. I., în *Timpul*.
apr. 29 În *România jună*, portretul lui N. I.: „E celebru pentru cunoştinţele sale istorice vaste şi temeinice, pentru productivitatea sa cu adevărat fenomenală, pentru rectitudinea caracterului său. A scris [...] dar de unde să începem? Căci mult a scris şi bine a scris [...] ca un « Şincai ». A venit din străinătate, nu cu ideile altora, ci cu geamantane pline de documente privind istoria ţării. Precum şi cu metoda criticii moderne şi la lumina ei a început să controleze literatura istorică. El a început să analizeze întreaga activitate intelectuală a ţării [...] şi au început să se revolte cei loviţi [...]". În cursul lunii apar: *Scurtă istorie a lui Mihai Viteazul; Cum face dl Gr. G. Tocilescu ediţia a doua a operelor sale; D. Frédéric Damé şi istoria României contemporane; Cum se predă istoria în şcolile noastre*, precum şi o serie de art. în *Convorbiri literare*.
mai Apare *Opinions pernicieuses d'un mauvais patriote. Articles de critique et d'histoire, publiés dans „l'Indépendance roumaine"*. Tot în **mai** reizbucnesc discuţiile cu soţia sa, care vor duce la desfacerea căsătoriei.
iun. 9 Prima ştire privind despărţirea soţilor. Zulnia Iorga preia creşterea nepoţilor: Petru şi Florica. Dînsa va rămîne de acum înainte numai în casa fiului său. După depunerea acţiunii de divorţ (**17 iun.**), N. I. nu va mai locui în str. Icoanei, călătorind mult: Cernica, Iaşi, Neamţ, Polonia, Braşov, Sibiu, Bistriţa, Turnu Severin. Între timp lucrează în grabă la *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, al cărei ms. urma să fie depus la Acad. spre premiere pînă la **1 sept.**
iul. 14 Se afla de cîteva zile la Braşov, în casa Iarca, pe str. Cacova de Sus, în faţa casei părinteşti a lui Ion Bogdan, unde locuia mama acestuia, Elena Bogdan, cu fiicele sale: Maria, Catinca şi Lucia, precum şi cu fiul său, prof. Sandi Bogdan.
iul. 18 Starea de spirit a lui N. I. se desprinde din următoarea scrisoare adresată din Braşov lui Ion Bogdan: „... După ce ai plecat tu din Bucureşti, am dus-o tot mai prost cu insomnii şi fel de fel de năcazuri. Pe la începutul lui iunie am plecat la Neamţ. Toate erau bune acolo: mîncare călugărească, băutură tot călugărească, odaie bună, aer bun, documente destule. Mă aşezasem pe vreo două luni la lucru, cînd a trebuit să fug... Am venit de-a dreptul aici, îmi lucrez la carte, pe care s-o termin la 1 sept. Scriu şase ceasuri dimineaţa şi vreo cinci după prînz. La amiază şi sara mai văd ceva lume: merg la voi, la Bârsan, care e om de aur, mă cobor în oraş. Sufleteşte m-am însănătoşit şi am să fiu tot omul de-nainte. Iar, dacă mi-oi găsi o femeie bună, am să fiu şi mai harnic şi mai liniştit la lucrul meu de pînă acum. Cu sănătatea însă merg cam prost. Nervii mi s-au zguduit prea tare şi mă fac să simt aceasta prin nevralgii şi insomnii. Îţi scriu după o noapte în care am dormit trei singure ceasuri. Să dea Dumnezeu să treacă şi astea!".
iul. 30 D. Evolceanu luase asupra sa grija familiei lui N. I.: „N-ai nici o grijă de bani: m-am înţeles cu d-na Iorga [mama savantului] să-i dau cînd îi trebuie şi cît îi trebuie şi ţie îţi voi trimite cînd îmi vei cere [...] copiii

sînt bine, curaţi şi bine îngrijiţi [...] în sfîrşit să-ţi cauţi de treburile tale şi eu mă voi îngriji de ale tale, de va fi nevoie".
aug. 8 La Sibiu. De aici trimite o telegramă Elenei Bogdan, prin care cere mîna fiicei sale, Ecaterina. Dintr-o scrisoare a lui Evolceanu rezultă că se hotărîse a se căsători, dar acesta îl sfătuieşte să nu se grăbească şi să aştepte sfîrşitul divorţului.
aug. 14 Din nou la Braşov, pînă la 20 a lunii.
aug. 21—24 Iar la Sibiu.
aug. 26 Şt. Orăşanu purta şi el grija familiei lui N.I.
aug. 28 — 3 sept. Revine la Braşov.
sept. 8—21 Lucrează la bibl. şi arh. din Iaşi.
sept. 6 Elena Bogdan îi reproşează că a plecat din casa lor fără să-şi ia rămas bun. Îl îndeamnă să revină, şi va fi bine primit.
sept. În cursul lunii se opreşte şi în Turnu Severin, unde locuia farmacistul Iordan Bogdan, fratele istoricului.
În acest timp, N. I. era informat de Andrei Bârseanu de tot ce se întîmpla în casa Elenei Bogdan.
sept. 29 Revine în Bucureşti.
Ministrul C. C. Arion aprobă tipărirea col. *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*.
oct. 6 Semnează contractul pentru locuinţa din aleea Alexe Marin, zisă şi Chimistului.
oct. 27 Apare vol. II din *Documentele Bistriţei*.
nov. 1 Lecţia deschiderii cursului: *Moralitatea şi armonia istoriei*.
nov. 9 Prima scrisoare a lui Sextil Puşcariu, extrem de reverenţioasă, de la Paris, de unde va cumpăra cadoul pe care N. I. voia să-l facă logodnicei sale.
În acest an colaborează la: *Convorbiri literare*, *România jună*, *Literatură şi artă română*, *Noua revistă română*, *L'Indépendance roumaine*, *Revue critique*...
Îşi propune să publice şi o istorie a românilor pentru expoziţia din Paris, dar nu o va realiza din cauza stării de spirit.

1901 **ian. 1** Primeşte urări de la: G. Weigand, Reinhold Rörich, Al. Gavrilovič, Ch. Kohler, Ernest Leroux, Ch. Bémont şi de la numeroşi arhivari.
ian. 4 Colegul său Teodoru împreună cu Sextil Puşcariu purtau grija intereselor sale ştiinţifice la Paris.
ian. 6 Apare un art. defăimător în *Epoca*, socotindu-l pe N. I. un „Orlando furioso". La aceeaşi dată, Andrei Bârseanu întocmea la Braşov actele în vederea căsătoriei lui N. I. cu Ecaterina Bogdan.
ian. 12 Jules Camus din Torino cere lui N. I. informaţii ştiinţifice.
ian. 14 Ecaterina Bogdan — viitoarea soţie — îi comunică data căsătoriei, fixată pentru 4 febr.
ian. 26 Ch. Kohler transmite lui N. I. refuzul lui Ernest Leroux de a-i edita *Histoire de l'empire ottoman*, în 4—6 vol., speriat de amploarea lucrării şi a fondurilor pe care le necesită. În schimb se oferă a tipări o sinteză, de 700 — 800 p.

febr. 4 Pe o zi geroasă are loc căsătoria lui N. I. cu Ecaterina Bogdan în Biserica „Sf. Nicolae" din Braşov. De faţă era întreaga intelectualitate română din Cetate, în frunte cu bunul său prieten Andrei Bârseanu, Nun: Al. Tzigara-Samurcaş.

febr. 5 — mart. 15 Tinerii căsătoriţi sînt în Veneţia, locuind în Calle del Ridotto, 1385. Abia plecat, prietenii îl recheamă în Bucureşti, prezenţa sa fiind necesară la Univ.; la repetatele lor chemări, amînă reîntoarcerea.

febr. 22 Karl Lamprecht îi propune să scrie *Istoria românilor*, pentru col. sa de istorie universală, editată de Perthes la Gotha. Propunerea fiind acceptată, lucrarea este imediat anunțată în *Litterarischer Zentralblatt für Deutschland*. Istoricul german Eug. Bawinski îi scria: „În sfîrșit vom avea asupra acesteia o operă trainică [...] Nu pot să admir îndeajuns activitatea dv., într-un an dați atît de mult cît alții ar avea nevoie de ani în șir". Și Brown, care-l aștepta cu nerăbdare în orașul său adoptiv, Veneția, îi scria și el: „Cu greu pot să vă spun cîtă plăcere îmi face întîmplarea de a vedea lucrarea mea apreciată de un arbitru atît de competent ca dv.".

mart. 14 Editorul F. A. Perthes îi scrie la Veneția în privința contractării lucrării amintite.

mart. 21 Acad respinge de la premiere și tipărire *Istoria literaturii române în sec. XVIII*. D. A. Sturdza și A. D. Xenopol îl apără. Ultimul scria: „Constituie una din lucrările cele mai însemnate ce s-au scris în timpul din urmă asupra trecutului vieții românești. Ar fi cea mai mare pierdere și o adevărată crimă ca această lucrare să nu vadă lumina zilei".

mart. 23 În urma votului negativ, N. I. răspunde Acad.: „[...] Mi s-a luat dreptul de a tipări în *Analele* ei, drept ce-mi revine prin regulament. Apoi într-o ocazie recentă s-a răspins un manuscript care era rodul unei munci stăruitoare de mai mulți ani [...] Sînt profesor la Universitate. Sînt învățat al cărui nume e cunoscut în Europa. Mi s-a parut că datoresc situației mele didactice și științifice a nu mai figura printre membrii unei Instituții care și-a manifestat de atîtea ori disprețul ce are pentru persoana și activitatea mea. Vă rog deci să binevoiți a comunica Academiei Române demisia mea din locul de membru corespondent al ei". În aceste zile lansează un apel public, căutînd, ca pe vremea prenumeranților, 200 de abonați care să achite suma de 20 de lei, prețul unui ex. Răspunsurile vin de îndată: pictorul E. Voinescu, prof. V. Mihăilescu din Craiova, I. C. Zanne, autorul col. de proverbe, T. G. Djuvara, C. Basarab-Brîncoveanu, Gr. Gr. Stratilescu, G. L. Neșteanu din Bîrlad, Gh. Alexici din Budapesta, A. Ciurcu din Brașov ș.a. Augustin Bunea din Blaj vinde 10 ex., cerînd în continuare; istoricul I. G. Sbierea cumpără 3 ex.; V. Capșa trimite 20 de lei odată cu urările sale („Din toată inima să o vezi tipărită"). Apelul se curmă repede, fiindcă bătrînul Al. Callimachi a luat asupra sa toate cheltuielile necesare tipăririi studiului, socotind o obligație morală față de „cel mai mare erudit al țării mele". Numai o lună i-a trebuit tipografului Filip de la „Minerva" să dea gata cartea, încît la **17 mai** N. Petrașcu o citise, exprimîndu-și „toată admirația și toată stima". „Am început a o citi cu adevărată mulțumire sufletească" — îi comunică Augustin Bunea din Blaj; iar de la Budapesta Gh. Alexici scria că „din nici o carte română n-am învățat atîta [...] e ceva de admirat, cîte cunoștințe și cîtă muncă ați îngrămădit în ea".

apr.—iun. Cursuri univ., examene și cercetarea arh. unor familii care au jucat un rol în istoria țării: Brâncoveanu, Cantacuzino, Mavrocordat, Callimachi.
iul. Lucrează în arh. din Brașov.

aug.—sept. Se află la Budapesta cu soția, care-l ajută la copierea doc. în lb. maghiară. Copiii sînt în seama Zulniei Iorga. De cîte ori era nevoie, cerea sprijinul lui D. Evolceanu și al lui Ilarie Chendi. Cu acesta din urmă se mărește numărul prietenilor din jurul său, gata oricînd a-i îndeplini orice dorință. Banii îi primea de la ziarul *l'Indépendance roumaine:* 400 de lei pe 10 art., sau de la cărțile sale, care se vindeau prin librării, dar și prin prieteni sau numeroșii săi elevi, risipiți în toată țara.

sept. 26 În seara acestei zile, prin mijlocirea prof. Gh. Alexici, se află în mijlocul studenţilor români care studiau la Budapesta şi „ardeau de nerăbdare şi dor de a cunoaşte în persoană pe savantul profesor".
sept. 29 La cererea a 60 de studenţi, vorbeşte despre Mihai Viteazul, de la a cărui moarte se împlineau 300 de ani. Cuvintele de mulţumire sînt aduse de studenţii Ion Lupaş şi Octavian Goga.
sept. 30 Pleacă la Viena, unde va rămîne întreaga lună.
oct. Locuieşte în Theresianumgasse, 31. Numeroase întrevederi cu bunul său prieten, savantul slavist ceh Jireček, pe atunci prof. la Univ. vieneză. Ultimele două luni ale anului rămîne numai în Bucureşti. Corespondenţa consemnează buna impresie făcută de cartea sa *Istoria lui Mihai Viteazul, pentru poporul românesc*. Augustin Bunea mărturisea: „Am citit această istorie, a cărei frumuseţe m-a fermecat şi cuprinsul m-a înduioşat". A. C. Domşa vinde 50 ex. cititorilor din jurul Blajului, iar prof. V. Mihăilescu 100 ex. elevilor din Buzău. Şi severul D. Onciul îl felicită „pentru Mihai Viteazul cel popular. Mi-a plăcut foarte mult. Se citeşte ca o epopee".
Apar primele 3 vol. din celebra sa col. *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*.
nov. 9 Al. Vlahuţă îi scria: „Îţi mulţumesc [...] pentru multele şi adîncile adevăruri pe care ai ştiut să le relevezi în aşa de puţine vorbe, pentru viaţa nouă şi curată pe care o deştepţi în jurul d-tale, cu fiecare pagină, cu fiecare rînd pe care-l scrii. Dumnezeu să te ţie sănătos şi voios, pentru fericirea şi înălţarea neamului nostru".
dec. 7 A. Rubin, redactorul ziarului *l'Indépendance roumaine*, îi scrie că art. *l'Appel au travail des autres* a fost găsit cam pesimist şi deci nu se va mai publica. N. I. răspunde: „V-am spus în iulie să nu începem ceea ce nu poate dura. Am consimţit fiindcă m-aţi rugat". Cu aceasta se pune capăt colaborării sale la ziarul de lb. franceză.
dec. 26 Gh. Alexici îi transmite ecourile conf. sale din **29 sept.**: „Cu atît mai mare e însufleţirea între studenţi. Dacă-ţi succede ca să se întroneze propunerea d-tale, ţi-ai ridicat un monument, aere perennius".
Anul 1901 marchează înfrăţirea lui N. I. cu intelectualitatea transilvană. Cunoscuse încă din 1898 pe cărturarii vîrstnici, în rostul lor din Braşov, Sibiu, Blaj, Bistriţa, apoi tineretul studios, pentru care, potrivit aluziei de mai sus a lui Gh. Alexici, N. I. a urmărit să creeze o instituţie la Bucureşti; intenţia este concretizată abia în **1908**, prin Univ. populară din Vălenii de Munte.

Acest an marchează începutul preocupărilor sale privind istoria Transilvaniei prin *Un procès de dénationalisation. Etudes indépendantes d'un penseur isolé* (publicat în *l'Indépendance roumaine*, între **12 iul.** şi **30 nov.** În aceeaşi perioadă tipăreşte: *Documente privitoare la Constantin Vodă Brâncoveanu; Scrierile Cantacuzinilor;* de asemenea a colaborat intens la *Convorbiri literare*, condusă acum de Ioan Bogdan, precum şi la *Noua revistă română* şi *Literatură şi artă română*. Sub simbolul lui Mihai Viteazul, ele deschid acţiunea lui N.I. pusă mai întîi în slujba realizării unităţii culturale, apoi a celei statale a poporului român.

1902 An dominat de editarea unui mare nr. de doc. cuprinse în şapte vol., de legături tot mai numeroase şi trainice cu intelectualitatea transilvană, dar şi cu savanţii din ţările occidentale, în special cu cei din Germania şi Franţa, unde i se tipăreau lucrări de mare reputaţie ştiinţifică.

ian. 1 D. A. Sturdza îi trimite urări de o puternică trăire patriotică („Căci numai prin patrie avem fiinţa în lume"). Al. Callimachi îi subvenţionează,

în continuare, opera ştiinţifică. Cărturarii Augustin Bunea, A. Bârseanu, Sextil Puşcariu, Gh. Alexici, ca şi conducătorii soc. culturale, alături de N.I. au acelaşi crez şi plan de lucru în promovarea unităţii spirituale şi idealului naţional. Relaţiile cu Ilarie Chendi sînt dintre cele mai bune. Acesta îi aduce numeroase servicii în cadrul Acad., făcîndu-i, totodată, legătura cu tinerii studioşi din Transilvania. Era un veritabil elev şi secretar al lui N.I., ca şi ceilalţi bibliotecari ai Acad.: Nerva Hodoş, Al. Lapedatu, Vasile Pârvan şi Remus Caracaş. Ch. Kohler, din Paris, menţine legăturile prin scrisori reverenţioase, în nota politeţii franceze, privind colaborarea la *Revue de l'Orient latin*. Din Londra vin mulţumiri pentru lucrările ce li s-au trimis, ca şi de la istoricii germani. În *Literarischer Zentralblatt für Deutschland* — nr. din ian. — , G. Weigand afirmă că România are în N.I. un erudit cu care trebuie să fie mîndră: „Cu o şcoală metodică şi cunoştinţe foarte întinse, unite cu o putere de muncă ce te uimeşte". Publică în *Convorbiri literare* o suită de art. privind *Istoria lui Mihai Viteazul*. La început de sec., „cu zori de speranţe nouă", N. I. dedică o parte din ostenelile sale figurii domnitorului, devenit, şi prin măiastra pană a istoricului, simbol de luptă şi speranţe. Îşi manifestă astfel „iubirca pentru trecut, pentru marile figuri de energie şi sinceritate".

febr. 2 Apare primul său art. în *Epoca*, invitat aici de Nicolae Filipescu; prin colaborarea sa — o cronică de luni şi un art. de joi —, N. I. urmărea un triplu ţel: problema unităţii naţionale; prezentarea „istoriei contemporane a zilei, aşa cum s-ar scrie peste o sută de ani în răgaz şi pace, privind-o senin şi de departe"; realizarea unui vehement rechizitoriu moravurilor corupte, partidelor istorice în descompunere şi unor personalităţi culturale rătăcite şi inactive.

febr. 6 Tipografia „Socec" primeşte spre imprimare vol. XII din col. Hurmuzaki, prin care se va înălţa cel mai de preţ monument voievodului întregitor de ţară, Mihai Viteazul.

Din Veneţia îi vin ştiri de la istoricul-arhivar Ricardo Predelli şi de la bizantinologul Brown.

mart. 4 Este primit de Carol I, iar la 12 a lunii de Ferdinand, prinţ moştenitor, audienţe care, atunci şi altă dată, nu i-au fost de nici un folos, după cum deseori avea să mărturisească.

apr. Apare *Sate şi preoţi din Ardeal*, prima istorie a Transilvaniei, carte de larg răsunet în epocă. În cîteva zile catalogheazä ms. şi doc. mănăstirii Cernica. I se cer date biografice şi o fotografie pentru *Enciclopedia franceză*.

mai În primele zile se află la Iaşi. Adresează un apel posesorilor de arh. pentru a i le pune la dispoziţie spre cercetare şi publicare. Primeşte răspunsuri favorabile de la: Barbu Ştirbei, Gr. Cantacuzino, C. Brâncoveanu, Gh. Bibescu, P. P. Carp, Al. Marghiloman etc., cu care leagă şi raporturi de prietenie, utile în multe privinţe operei şi acţiunilor sale. („Eu aveam timp pentru orice şi pentru oricine".)

iun. Închiderea cursului univ. cu lecţia *Starea Europei orientale în timpul lui Mihai Viteazul*. Deşi extrem de ocupat, prof. era ataşat de îndeletnicirile sale didactice, ţinînd un strîns contact cu studenţii săi. A luat parte şi la examenele unor licee de fete, şcoli particulare.

iul. 1 Ia fiinţă la Budapesta rev. *Luceafărul*, iniţiată de Aurel P. Bănuţiu, avînd colaboratori pe studenţii strînşi în jurul lui N. I. în neuitata zi de **29 sept. 1901**, la care se adaugă şi scriitorii prezenţi în paginile *Sămănătorului*. Programul rev. era stabilit, după mărturisirea lui O. Goga şi O. Tăslăuanu, în scrisoarea ce le-a fost adresată de N. I.: „La dv. preocupaţiile estetice nu trebuie să joace rolul de căpetenie şi nu sînteţi în aşa împrejurări încît

să vă consacrați artei pure. Sînteți în luptă și trebuie să vă luptați [...] Puțini vă cunosc [...] Asupra românimii înstrăinate prin altă viață de stat, vorbiți-ne. Tipăriți poezii populare, povești, amintiri. Nu imitați, fiindcă nu aduce nici un folos, nu vă lăsați ispitiți de lucrurile ce ați citit la alții. Scrieți de la dv. din țară și de sufletul românesc de acolo".
Apar două lucrări: *Legăturile Principatelor române cu Ardealul de la 1601—1688. Povestiri și izvoade* și *Scènes et Histoire du passé roumain. Un procès de dénationalisation.*

iul.—aug. Luni petrecute în canicula bucureșteană, fiind reținut de corectura numeroaselor vol. în curs de tipărire.

aug. Spre sfîrșitul lunii este cu soția în Polonia; de aici merg la Berlin, Stockholm și Haga. Ruta călătoriei, precum și impresiile le aflăm în *Trei capitale nordice* din vol. *Pe drumuri depărtate* (1904). În Polonia a lucrat în Bibl. Czartoryski, unde avea prieteni pe istoricul Eug. Barwinski și pe arhivarul B. Biskupski, iar în Suedia, țară a cărei lb. îi era cunoscută, pe Theodor Westrin.

nov.—dec. „Lucra pe capete la istoria pe nemție", dar și la alt vol. de doc. interne. Cursul la Univ. îl ținea marțea și vinerea, iar seminarul joia. În tot timpul anului duce o campanie împotriva lui Gr. Tocilescu, Ilie Bărbulescu și I. Tanoviceanu. Ziarul *Patriotul* îl califică de „un pretins intelectual", în timp ce *Dorobanțul*, *Secolul*, *Conservatorul* și *Evenimentul* speculau steril originea familiei sale. Între timp opera sa se impusese tinerilor cărturari din întreaga țară, iar în străinătate lucrările sale științifice se răspîndeau în cercuri tot mai largi. Deviza vieții îi era: „Nu fac politica nimănui, n-aștept nimic de la nimeni și nu mă tem de nimeni. Ce am îmi ajunge și știu că nu mi se poate lua. Pe de altă parte, m-am deprins a privi trecutul, la cunoașterea căruia lucrez din întîia mea tinerețe. Cel puțin astfel pot privi faptele zilnice nepărtinitor și în toată legătura lor independentă, de motive și urmări".

1903 **ian. 5** Apare *Sămănătorul* „sub direcția unui comitet", iar art. de fond, semnat de Ilarie Chendi și intitulat *Semne bune*, este un apel către N. I. Criticul elogiază istoria și personalitățile care i-au dat prestigiu. Afirmația este exemplificată prin lucrarea despre Mihai Viteazul, care cuprinde cele mai poetice pagini ce s-au scris de la *Cîntarea României* încoace.
ian. Apare vol. *Cuvinte adevărate*, unde sînt strînse 33 art. tipărite în *Epoca*, de la **15 mart.** pînă la **21 oct. 1902.** Este lucrarea prin care se impune ca ziarist.

ian. 12 Il. Chendi reproduce din vol. citat art. *Românismul în Bucovina*. Este primul art. în rev., care, prin pana sa, deschide un nou curent în cultura românească. Temeiul acestor art. nu cobora din „postulate metafizice", ci din „ce văzusem cu ochii în hîrtia documentului și în sufletul oamenilor în viață, cercetați de la un capăt al pămîntului românesc la altul".

Ștefan Orășanu publică art. *Nicolae Iorga* în *Calendarul „Minerva"*. Elogiile lui sînt întărite și de scrisorile emanate de la cărturarii străini: E. Petit, G. Weigand, E. Picot, Ch. Kohler, C.J. Jireček, V. Lazzarini, la care se alătură conducătorii arh. din Paris, München, Viena, Haga, Ragusa, Belgrad, Veneția, Milano.

ian. 22 Un savant bulgar îi cere lămuriri de istorie universală. Karl Lamprecht și V. Tille sînt captivați de *Istoria românilor*, căreia N. I. îi dedicase o muncă istovitoare în tot cursul anului. Ca și Lamprecht, N. I. cercetează dezvoltarea morală și materială a poporului, și nu a statului român.

febr. 10 Apare vol. *Acte relative la războaiele și cuceririle lui Mihai Viteazul*, operă monumentală de 1 280 p., în care sînt cuprinse 1 871 doc. culese timp de 10 ani din arh. din Veneția, Milano, Roma, Neapole, Parma, Viena, Innsbruck, Graz, Berna, Cracovia, Varșovia, Budapesta.
În trei săptămîni, N. I. alcătuiește și tipărește *Prinos lui D. A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani*, oferit la 25 febr. Din vol. reținem studiul său *Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la istoria românilor* (127 p.), în care este prezentată critic și evolutiv istoriografia română. Munca de depistare a mărturiilor trecutului în toată țara continuă. I se trimit doc. din orașele oltene, apoi din Buzău, Focșani, Fălticeni, Vaslui, Iași, Botoșani, Roman, Broșteni.
mart. Începutul de strînsă colaborare cu Spiru Haret, Elena Văcărescu, Artur Gorovei, George Popovici.
apr. Lună dăruită editării doc.
mai 4 Chemat de Il. Chendi și Șt. O. Iosif, începe colaborarea regulată la *Sămănătorul* (cu un art. și o cronică în fiecare număr) prin art. *Cu prilejul dispariției „Tribunei"*. Elementele dominante în art. din *Sămănătorul* sînt: problema Transilvaniei, misiunea poetului în societate, sinceritatea cu tine însuți, lupta împotriva imitației, fără a fi împotriva trad., impunerea unei culturi naționale. Se continuă polemicile din *l'Indépendance roumaine* și *Epoca;* deschide acea impresionantă galerie de portrete din *Oameni cari au fost*. Colaboratorii rev. sînt de pe toate meleagurile românești. Nucleul îl formau: N. Iorga, Il. Chendi, St. O. Iosif, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu, I. Scurtu, C. Sandu-Aldea, V. Pop etc. La început colaborau și Ovid Densusianu și Simion Mehedinți.
mai Apare un nou vol. de doc., semnificativ din multe puncte de vedere: *Cărți domnești, zapise și răvașe*. Scurta prefață conține ideile sale călăuzitoare în editarea doc., venind să întregească studiul apărut în vol. închinat lui D. A. Sturdza, la care se adaugă și cele spuse în *Note critice asupra culegerilor de documente interne românești*.
iul.—sept. După suferințele unei puternice gripe, în loc de a călători prin străinătate, așa cum a făcut între 1890 și 1902, străbate țara de la Severin la Dorohoi, apoi cu vaporul de la Brăila pînă la Severin, cu un popas de o zi la Belgrad. Scopul călătoriei era să-și cunoască țara nu numai din studii și doc., apoi să transmită impresiile sale directe acelora care sînt obișnuiți să se cultive prin carte. Pornind din Severin, vizitează fiecare oraș oltean, apoi pe cele muntene, de la Slatina și pînă la Rîmnicu Sărat. Bucureștiul și împrejurimile ocupă un loc special. Așezările moldovenești sînt privite cu nostalgia anilor copilăriei, în special Botoșanii, Romanul și Iașii. Revine la București pentru cîteva zile, chemat de corecturile lucrărilor sale întîrziate, după care pleacă la Brăila. Cu șlepul „Domnul Tudor" străbate Delta pînă la Sulina.
oct. Pe un vapor al companiei ungurești de navigație pornește „în susul Dunării", călătorind pînă la Severin. În cursul călătoriei, care nu a fost de agrement, a cercetat și transcris numeroase doc. din col. de stat și particulare. Astfel a poposit 3 zile la Tg. Jiu, unde „a copiat și rezumat" 320 doc. dintre 1501 și 1833, puse la dispoziția sa de Al. Ștefulescu. Alte acte a aflat la liceul din Tr. Severin și în arh. episcopiei de la Rîmnicu Vîlcea. La Cîmpulung este primit de prof. Șapcaliu, în casa căruia copiază 29 doc. Tot aici i se oferă alte „vechituri" de prof. G. Ionescu, Gr. N. Balotă.
În *Luceafărul* apare un art. al lui Sextil Pușcariu în care arată că „filologia românească nu se poate învăța nici în Pesta, nici în Cluj. De aceea, propu-

nerea genialului nostru Iorga de a trimite pe toţi aceia care vor deveni dascăli de lb. română la Bucureşti e cea dintîi care ar trebui urmată".
oct. 18 Izbucneşte un nou conflict între N. I. şi Acad., provocat de polemica cu Gr. Tocilescu.
nov. 12 Este o zi de durere pentru N. I. prin moartea bunului său prieten Ştefan Orăşanu, pe care-l plînge „în singurătatea durerii mele". Tot pe atunci se stinge din viaţă, la 80 de ani, unchiul său, „cuconu Iancu Iorga", în urma unei paralizii. Cheltuielile de înmormîntare sînt suportate de ilustrul său nepot.
nov. 26 O. Goga şi O. Tăslăuanu, în numele rev. *Luceafărul*, aduc jurămîntul de credinţă crezului „sămănătorist", mărturisind că au drept stea călăuzitoare cuvintele lui N. I. „Scrieţi de la dv. din ţară şi din sufletul românesc de acolo". După un an şi jumătate fac apel la cel ce „poartă în dreapta sa sceptrul culturii noastre: îndrăznim a vă cere şi ocrotirea părintească, rugîndu-vă să ne daţi sprijinul moral modestei noastre reviste în felul în care veţi găsi de cuviinţă".

1904 **ian.** În primele zile apare cartea de drumeţie prin ţară *Drumuri şi oraşe din România.* Tot din primele zile ale anului sînt scrisorile lui K. Lamprecht şi V. Tille cu privire la *Istoria românilor*, scrisă de N.I. în lb. germană (revizuită, din punctul de vedere al lb., de George Popovici, apoi de V. Tille). Presa germană o şi anunţă. În ţară şi în străinătate iau fiinţă numeroase soc. culturale, toate primind cărţi şi îndemnuri din partea istoricului. Un învăţător din jud. Arad vrea cu plată lunară *Istoria literaturii române*, în timp ce un român din America achită în dolari abonamentul la *Sămănătorul.*
ian. 11 Augustin Bunea îşi manifestă prin scris toată stima şi admiraţia pentru opera savantului său prieten. La aceeaşi dată, E. Lovinescu îi dedică teza sa de licenţă, *O chestiune de sintaxă latină.*
ian. 19 Spiru Haret aprobă tipărirea de către „Casa Şcoalelor" a *Istoriei lui Ştefan cel Mare.*
ian. 20 Apare rev. *Paloda literară*, condusă, în spirit sămănătorist, de poetul Dimitrie Nanu, şi tot în ian. *Junimea literară*, sub direcţia lui Ion Nistor şi George Tofan, legaţi indestructibil de opera lui N.I.
febr. 11 Spiru Haret mulţumeşte lui N.I. pentru ideea de a comemora la **2 iul.** pe Ştefan cel Mare; în cursul aceleiaşi luni **(25 febr.)** se stabileşte programul festivităţilor.
mart. 15 Se tipăreşte primul nr. al rev. *Făt-Frumos*, sub conducerea lui Emil Gârleanu, avînd colaboratori permanenţi pe: D. Nanu, A. Mândru, G. Tutoveanu, I. Adam, I. Ciocîrlan, Corneliu Moldovan, M. Sadoveanu, Şt. Petică.
mart. Apare partea a II-a din *Cărţi domneşti, zapise şi răvaşe*, închinată „amintirii iubite a lui Ştefan Orăşanu". Vol. este întocmit pe baza doc. primite în urma apelului publicat în *Epoca* şi celor depistate în timpul călătoriei întreprinse în ţară în vara şi toamna anului 1903.
apr. Lună de corecturi la istoria românilor în lb. germană şi a altor lucrări în lb. română. Cercul sămănătorist se lărgeşte, iar rev. pătrunde tot mai adînc în rîndurile tineretului, mai ales peste Carpaţi, aşa cum ne-o mărturisesc numeroasele scrisori venite de acolo, de la: I. Agârbiceanu, I. Pop-Reteganul, Al. Ţiplea, Romulus Cândea etc.

mai Se află în librării *Istoria lui Ştefan cel Mare povestită neamului românesc*, carte de mare elan patriotic.

iun. Lună de examene, închiderea anului univ., dar mai ales de pregătire, împreună cu Spiru Haret, a festivităţilor închinate voievodului moldovean.
iul. 2 Ziua morţii lui Ştefan cel Mare. Un mare „alai" s-a desfăşurat la Bucureşti,

în costume de epocă realizate de pictorul Costin Petrescu, sub îndrumarea lui N. I.

N. I. reia activitatea sa ştiinţifică din cadrul Acad. Române prin comunicarea ţinută în şedinţa solemnă despre *Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul şi Mitropolia Ardealului*. Comunicarea a avut un mare ecou, mai ales asupra cărturarilor ardeleni, prin caracterul ştiinţific, dar şi prin firul călăuzitor ce a condus generaţia epocii spre ideea desăvîrşirii unităţii statale.

iul. 3 Din aula Acad., N. I. ia drumul Putnei: „Aici, vineri spre seară, 3 iulie, îngusta biserică scînteia de făclii, fiind plină de lume îmbrăcată de sărbătoare: ţărani, intelectualitatea bucovineană, în frunte cu bătrînul baron Hurmuzaki, fruntaşi ai vieţii din România, profesori, studenţi, D. Onciul şi Nicolae Iorga cu scriitorii de la *Sămănătorul*". A vorbit istoricul bucovinean Dimitrie Onciul; N. I. împarte sătenilor cărţile sale privind pe Vodă Ştefan.

iul. 4 La Suceava, unde cu prilejul aceleiaşi comemorări cuvîntă Eusebiu Popovici. Apoi este oaspetele istoricului D. Dan, în com. Straja, unde ţine o cuvîntare. Festivităţile din nordul Moldovei au avut un răsunet extraordinar, alcătuind „un moment de cutremurare a conştiinţei naţionale" (vezi N. I., *Pomenirea lui Ştefan cel Mare*, Buc., 1905). Străbate din nou ţara, de astă dată spre a cunoaşte şi cerceta viaţa satelor şi mănăstirile, vestite monumente istorice şi de artă. („Vream să cunosc ţinuturile României supt o îndoită înfăţişare: aceea a satelor de astăzi şi a naturii de care sînt înconjurate şi aceea a frumuseţii istorice, întrupată în mînăstiri şi biserici, cea mai scumpă şi rară, cea mai adevărată şi originală a lor podoabă".) Cele 3 luni de drumeţie sînt o adevărată desfătare sufletească (trăind între ţărani, „m-am simţit oricînd ca între oamenii cei mai vrednici, mai de omenie şi mai gata de ajutor"). Călătoria începe de pe meleagurile locurilor natale. Străbate sat de sat. Trece Siretul, apoi trăsura îl duce prin satele din jurul Hîrlăului. Urmează Cotnarii cu aşezările lui Despot, Tîrgu Frumos şi mănăstirile din jurul Iaşiului. Cu trăsura lui „moş Costache", fratele Zulniei Iorga, colindă tot ţinutul Vasluiului. În cele din urmă, însoţit de învăţători şi dascăli, vizitează mai toate satele moldovene. Ţinuturile munteneşti sînt străbătute mai în grabă. În Oltenia călătoria o începe în primăvară cu lunca Oltului. Ia apoi drumul de munte; vizitează Hurezu, Bistriţa şi Arnota. Ajunge la Calafat, după care trece Dunărea, vizitînd Vidinul. Peste tot este preocupat de inscripţiile bisericilor şi mănăstirilor, pe care le va aduna într-o lucrare specială.

aug. Apare al treilea vol. din *Cărţi domneşti*, alcătuit în timpul călătoriilor prin ţară. Vol. cuprinde doc. puse la dispoziţie de cărturarii cu care a legat prietenie, aflaţi la: Rîmnicu Sărat, Roman, Focşani, Botoşani, Galaţi, Vaslui, Dorohoi, Fălticeni, Sinaia, Rîmnicu Vîlcea etc. Drept introducere publică *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*.

oct. 3 Începe să publice *Cugetări* în *Sămănătorul*, la început nesemnate. Tot pe atunci apar: *Corespondenţa lui Ştirbei Vodă* (655 p.), o broşură despre Veniamin Costachi, precum şi art. sale din *Luceafărul*, strînse în *Mărunţişuri istorice culese în Ungaria*.

nov. 15 Publică în *Făt Frumos* art. *Curentul nou:* „Astăzi sînt trei reviste tinere care înfăţişează curentul cel nou în literatura şi cugetarea românească. *Făt Frumos* din Bîrlad stă la mijloc, între *Sămănătorul* bucureştean şi *Luceafărul* din Budapesta. Aproape orice se cuprinde într-una din aceste reviste ar putea să-şi afle locul şi în celelalte două".

nov. 26 Comunicare la Acad.: *Cîteva manuscripte și documente din țară și din străinătate relative la istoria românilor*, privind pe Calinic, patriarh de Constantinopol, fost și episcop de Brăila.
dec. 17 Altă comunicare: *Viața lui Alexandru Vodă Callimachi, domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său.*
Însemnările de călătorie pe meleagurile europene sînt adunate în vol. *Pe drumuri depărtate.* Apar aici impresii despre: Ragusa, Triest, Miramare, Veneția, Ferrara, Parma, Pavia, Genova, Neapole, Brindisi, Bari și Florența. În acest an, N. Filipescu a căutat să-l aducă la conducerea ziarului *Epoca* și a Partidului Conservator. Dintr-o scrisoare, nedatată, aflăm că este invitat la Brăila spre a-și pune candidatura de deputat la colegiul II, ca „independent". După încetarea activității lui Titu Maiorescu la *Epoca*, și Simion Mehedinți făcea apel la N. I. să preia conducerea ziarului, aceasta fiind „o adevărată bucurie pentru toți cei care văd în politică o problemă culturală". În cele 54 art. apărute în *Sămănătorul*, la care se adaugă inf. bibliografice din „Cronica", rev. prezintă noua „direcție" literară, culturală, adesea socială și politică cu scopul afirmării noastre în civilizația lumii. Constant, omagiază opera lui Eminescu, simbol al cugetului și luptei poporului. Istoricul își află temeiul în viața celor mulți, țăranii, considerați păstrătorii înaltelor virtuți ale națiunii noastre. Creația lor îl reține în mod deosebit. Promovează „cultul familiei", păstrătoare de lb. și datini. Se apleacă cu nesaț asupra literaturii orig., acordîndu-i, teoretic și practic, prioritate în fața diverselor formule cosmopolite (deși recomandă: „Cetește mult, călătorește mult"). Dintre toți povestitorii români socoate ca cel mai talentat pe M. Sadoveanu; din mărturisirile acestuia aflăm că în „toate sîmbetele era acasă la Iorga adunarea redacției și a unor din colaboratori", printre care și tinerii studenți Vasile Pârvan și Al. Lapedatu.
Bune raporturi cu bizantinologii Al. Vasiliev, K. Krumbacher și cu romanistul G. Weigand.

1905 **ian.** La Brașov, locuind în vila Kires din Cacova de Sus, 11. Lucra la *Brașovul și românii.* Legăturile sale cu viața socială, politică și culturală a Transilvaniei prind trăinicie. Elie Dăianu îi cere colaborarea pentru *Răvașul* întru „împlinirea chemării sale în partea aceasta a Ardealului, unde spiritul străin a pătruns mai adînc". Augustin Bunea îi trimite de Anul Nou urarea: „Să-ți țină viața în lungimi de zile și sănătatea nestrămutată". Al. Țiplea din Beiuș subliniază într-o scrisoare (**17 ian.**) rolul jucat de opera lui N. I. în trezirea conștiinței naționale a românilor de peste munți. „Bunul renume al d-tale — afirma la rîndul lui I. Pop-Reteganul — a ajuns de mult pînă în țara noastră".
Apare vol. *Sate și mănăstiri din România*, adevărată frescă a peisajului rural. („N-a fost vale, n-a fost povîrniș de deal, n-a fost colț de lume unde să nu fi pătruns astfel [...], era o inițiere aproape completă în realitățile pămîntului românesc liber, și în ce privește pitorescul, și în ce privește monumentele. dar și în ce privește oamenii, cu tot felul de a fi". La întrebarea ce vor face țăranii năuciți de lipsuri, răspunsul și-l dă singur: „Vor strînge de gît pe cei ce au".)
Apare, de asemenea, *Oameni și fapte din trecutul românesc*, precum și *Viața lui Alexandru Vodă Callimachi.*

febr. 1 Apare *Viața nouă*, sub conducerea lui Ovid Densusianu, rev. antisămănătoristă.

febr. 18 · omunicare la Acad. despre *Îndreptări și întregiri la istoria românilor dupa acte descoperite în arhivele săsești.*
mart. 11 Comunicare la Acad. despre *Nichifor Dascălul, exarh patriarhal și legăturile lui cu țările noastre.*

apr. 4 A treia comunicare privind *Viața și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei.*

apr. 14 Apare vol. I din *Inscripții din bisericile României*, carte de pisanii, săpate în piatră și făcute „totdeauna cu o evlavie, cu o iubire, cu o înțelegere deosebită", avînd o mare însemnătate istorică, „căci ele lămuresc asupra tuturor oamenilor ce au îndeplinit în trecutul nostru o sarcină însemnată". În duminica Floriilor se află la Suceava, în casa prof. Eusebiu Popovici, unde cunoaște pe Vasile Bumbac. Străbate toată Moldova de nord, avînd drept călăuză pe tinerii cărturari din partea locului. Poposește pînă la „cea din urmă bisericuță" și în căsuțele țăranilor, păstrători prin veacuri ai lb., portului și obiceiurilor. După două săptămîni de peregrinări, ultimul popas este în casa bătrînului Sbiera. De aici, însoțit de Iancu Flondor, trece prin Boian în Rusia, unde va rămîne timp de 10 zile. Aceste călătorii porneau din „o neapărată nevoie de a cunoaște și de a spune și altora despre satele și oamenii acestora, frumoși, voinici cu căciula înfiptă mîndru prin care se ține un neam întreg".

Prin intermediul lui Brown, N. I. duce tratative în cursul lunilor mart. și apr. cu editorul Dent din Londra spre a tipări *Istoria Imperiului bizantin*, care va apărea în 1907.

apr. 16 Ia parte la o șezătoare literară în orașul său natal, fiind însoțit de scriitorii de la *Sămănătorul*. Conferențiază despre *Ce a fost și ce sînt Botoșanii.*

mai Apare vol. *Brașovul și românii*, urmat de *Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul.* „Minunatul" volumaș, cum îl denumea M. Sadoveanu pe acesta din urmă, cuprinde experiența de-o viață prinsă în tipare concise și desăvîrșit poetice. Autorul *Cugetărilor* e sarcastic și totodată sentențios, polemist cu o mare doză de ironie, fără a atinge caricaturalul. E un intuitiv, în sensul bergsonian. De aici pornesc luminile, cu referire la morală, cultul muncii, înfierarea viciilor umane, la artă, știință, concept politic, școală, carte. El dă artei, literaturii, un rol social și încă unul de primul rang. E un mare patriot, opus șovinului: „scăzînd altă nație, n-o înalți pe a ta". Un popor se înalță prin cultură, școală, literatură, totul avînd un scop final, acela de a fi util neamului tău. N. I. a fost cum s-a definit: „un om cult... o minte deschisă către bunătate și frumusețe".
Prin intermediul lui N. I., Al. Callimachi, Barbu Știrbei și Eliza Marghiloman sprijină tipărirea rev. *Făt Frumos*. De acum durează și admirația nețărmurită a Elizei Marghiloman, născută Știrbei, pentru opera lui N. I.; de la ea va primi mai tîrziu un substanțial sprijin material pentru publicarea rev. sale. Cu Socec încheie contracte pentru *Istoria evului mediu* în 2 000 ex., primind imediat 1 400 de lei; alte 2 000 ex. se trag din *Istoria românilor în chipuri și icoane*, remunerat fiind cu 900 de lei.

mai—iun.—iul. Luni de lucru în casa sa din str. Buzești, întrerupte de examene la Univ. și la unele licee de stat și particulare. Ia parte la ședințele Acad. cînd sînt aleși membri titulari D. Onciul, Ludovic Mrazec și dr. G. Marinescu.

iun. 27 Primește cu vorbe de laudă pe cei 1 500 de „iunaci" bulgari (luptători tineri împotriva stăpînirii otomane), considerați de N. I. „oameni voinici, disciplinați, cuviincioși în cel mai înalt grad, mîndri de ei, de țara și de poporul lor". La un congres al învățătorilor se întîlnește cu Spiru Haret, cel care — după cum afirmă N. I. — „a impus principiul că școala satelor trebuie să fie cea dintîi datorie a statului".

iul. 10 Apare *Istoria românilor în chipuri și icoane*, adevărată „introducere în istoria noastră culturală".

aug. Apare în 2 vol. *Geschichte des Rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatsbildungen* în col. condusă de Karl Lamprecht. În prefață, N. I. preci-

zează că studiul este alcătuit prin folosirea „imparţială a izvoarelor autentice", că a urmărit dezvoltarea naţiunii române nu în personalităţile ei, ci pentru observarea „naţiunii însăşi ca fiinţă vieţuitoare şi să-i urmăresc mersul ei lăuntric". Istoria ţării este pusă „în legătură cu popoarele învecinate".
Apare *Storia del soggiorno di Carlo XII in Turchia*.
aug. 4 Sosirea la Sibiu; vizitează apoi peste 150 de localităţi din Transilvania, în răgazul a 3 luni, urmărind a explora viaţa celor 3 000 000 de români, care-şi cereau drepturile lor naţionale. Constatările au fost pentru istoric „o nouă revelaţie, şi una din cele mai bogate şi mai puternice". Este invitatul de onoare la serbările „Astrei" între **5** şi **15 aug.**: devine cronicarul tuturor şedinţelor şi festivităţilor, publicînd art. în *Sămănătorul*. Festivităţile au un mare răsunet. La ele participă români din toate colţurile ţării. N. I. este omniprezent, dominînd orice acţiune, fiind înconjurat de stima şi iubirea tuturora. Vizitează com.: Sălişte, Răşinari, Orlat. Serbările, socoteşte N.I., „au lăsat amintiri de o frumuseţe trainică, ce se vor adăugi la visteria sufletească a neamului".
aug. 20 La Braşov, unde ia parte la căsătoria lui Sextil Puşcariu, înconjurat de toată elita intelectuală locală.
aug. 25—nov. 12 De la Braşov pleacă în colindul cel mare al frumoasei Transilvanii, la Lugoj şi în Maramureş. Rodul acestei drumeţii, precum şi itinerarul urmat se află în două lucrări: *Neamul romănesc în Ardeal şi Ţara Ungurească* (2 vol., cu 750 p.) şi *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene* (2 vol., cu 714 p.). Inventariază cărţile din bisericile a 154 de localităţi. N. I. pune accentul pe însemnările făcute în cuprinsul cărţilor de cărturarii anonimi ai vechii culturi transilvane. Lipsind din Bucureşti, primeşte numeroase scrisori. Elevul Tudor Pamfile îi scrie despre o lucrare a sa de folc. Romulus Cândea îi cere gratuit *Sămănătorul*. Poetul G. Rotică, N. Firu, Andrei Rădulescu, George Oprescu, Maria Cunţan, Rădulescu-Codin sînt în corespondenţă cu tînărul savant, care nu ezită a le satisface doleanţele. La **23 oct.**, Ion Lupaş înmînează lui N. I. ex. „de onoare" al *Poeziilor* lui Goga, din dorinţa poetului. Recenzia lui N. I. apărută în *Sămănătorul* la **30 oct.** este primul imn închinat marelui poet al dezrobirii („E revărsarea în forme create năpraznic a unei dureri care s-a grămădit clipă de clipă într-un suflet neobişnuit de simţitor la sîngeroasele jigniri ale dreptăţii şi mîndriei neamului său").
nov. 15 Apare *Curentul nou*, rev. condusă de H. Sanielevici, autorul unei susţinute campanii împotriva „sămănătorismului".
dec. 5 Apare rev. *Ramuri*, sub conducerea lui C. Şaban-Făgeţel şi D. Tomescu. Rev. se consideră o „ramură" a *Sămănătorului*.
dec. 6 De ziua numelui, istoricul primeşte, pentru prima dată, sute de telegrame-felicitări de la: I. Slavici, Al. Vlahuţă, O. Goga, I. Lupaş, V. Pârvan, C. Giurescu, de la cărturarii sibieni şi blăjeni, de la numeroşi dascăli şi studenţi.
În *Sămănătorul* răspunde celor care dau o interpretare eronată „curentului" iniţiat de dînsul (*Împotriva clevetirilor*). Afirmă că nu ignoră literaturile străine, ci excesul şi reaua selecţie. Este o necesitate vitală „de a da neamului românesc o literatură care să pornească de la el, de la ceea ce e mai caracteristic în el şi de a da în acelaşi timp literaturii universale, în formele cele mai bune ale ei, un capitol nou şi original". Nu caută să impună o literatură ţărănească fiindcă „*Sămănătorul* e o revistă fără constrîngere, fără legi şi regulamente, o revistă de bună frăţie modestă". Dar iubirea pentru viaţa şi firea ţăranului — spune N. I. — s-a impus de la sine lui M. Eminescu, I. Creangă, I. Slavici, G. Coşbuc, pictorului N. Grigorescu, compozitorilor

G. Musicescu, D. Chiriac, I. Vidu. Iubirea pentru trecutul românesc s-a manifestat, de asemenea, la numeroşi scriitori. Nu urmăreşte să facă o rev. personală, ci să determine „un curent în legătură cu ce am moştenit mai scump din trecut, cu ce avem mai scump astăzi, cu ce trebuie să urmărim mai ales în viitor".

dec. 22 Impresionantă scrisoare a unui învăţător din Gura Humorului (pe atunci sub stăpînire austro-ungară) prin care îi cere sprijinul: „Ne trebuie un steag frumos, pe care să jure copiii că vor învăţa româneşte, scrie, citi, lucra, simţi".

Urări trimise de: G. Weigand, A. D. Xenopol, C. Stere, Eliza Marghiloman, Apostol Culea, D. N. Ciotori, Corneliu Moldovan, Rusu-Şirianu, Ana Odobescu, studenţi români din Budapesta.

1906 **ian.** La Sibiu (din dec. 1905), locuind la Hotelul „Împăratul romanilor", lucrează la vol. *Scrisori de boieri şi scrisori de oşteni şi munteni către casa de negoţ sibiană Hagi Pop*. În puţinul timp liber ia contact cu cărturarii sibieni, vizitînd şi satele învecinate. Cărţile sale au o largă circulaţie. La Sibiu se vindeau 100 ex. din rev. sa. Colaborează la vol. închinat lui G. Monod, fostul său prof. de la Paris. Al. Callimachi îl socoteşte „cel mai mare erudit al ţării mele".

În art. din *Sămănătorul* (**1 ian.**) defineşte *Ce este „Sămănătorul"* — replică la criticile adversarilor săi. Subliniază, între altele, că literatura publicată de rev. oglindeşte omul şi societatea, adresîndu-se poporului român, neînţeles „metafizic", fiind „acea fiinţă uriaşă care e în stăpînirea unei moşteniri, a unui patrimoniu de tradiţii, de datine, de istorie trăită", alcătuind adevărata lui originalitate.

febr. 17 Ia parte la congresul Partidului Conservator, unde ţine primul său discurs politic.

febr. Lună de studiu.

mart. 5 Protestează împotriva programării de conf. în franceză la Ateneul Român, cerînd intelectualităţii să se adreseze auditoriului în lb. ţării.

mart. 6 Comunicare la Acad. despre *Scriitorii bisericeşti ai sec. XVIII şi XIX*. La Iaşi apare *Viaţa românească;* printre colaboratori aflăm pe Al. Vlahuţă, M. Sadoveanu, Artur Stavri. Sînt recenzate operele sămănătoriştilor, cu referiri la N. I.

Studenţii manifestă împotriva reprezentării unei piese bulevardiste, în lb. franceză, pe scena Teatrului Naţional.

mart. 10 Publică un protest relativ la spectacolele de lb. franceză programate pentru **12** şi **15 mart**. pe scena Naţionalului de Soc. „Obolul".

mart. 12 Tipăreşte în *Epoca* un apel, intitulat *O rugăminte*, către Soc. „Obolul" de a renunţa la spectacole, îndemnînd publicul să nu vină la Teatrul Naţional. Opinia publică şi presa aprobă campania dezlănţuită. Ateneul refuză însă a-i pune lui N. I. sala la dispoziţie pentru o conf. Ţine pe culoarele Univ. conf. *Despre drepturile limbii naţionale în statul modern*, elogiu adus graiului străbun, socotit „temeiul vieţii oricărui popor". După conf., la care au luat parte studenţi, scriitori, intelectuali de toate categoriile, are loc o mare manifestare la Ateneu, culminînd cu anularea unei cuvîntări de lb. franceză.

mart 13 La ora 6 seara, în sala „Eintracht" (singura ce i s-a oferit), ţine o vibrantă conf. patriotică. Puternic ecou, comentat în art. de D. Anghel, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu. Studenţii au manifestat, spectacolul de la Ateneul Român nu s-a mai ţinut, armata a intervenit, iar Teatrul Naţional s-a transformat în spital. Manifestaţiile de protest, la care au luat parte şi muncitori, au zguduit puternic capitala ţării şi partidele politice. S-a cerut, ca

mai tîrziu în 1907, arestarea „instigatorului"; N.I. dă lămuriri în *Epoca* și în *Universul*.
mart. 15 *Tribuna* publică un protest al lui I. Slavici, în care blamează boierimea și intervenția armată ordonată de oficialitate. A. Vlahuță adresează o chemare scriitorilor și intelectualilor pentru a crea „solidaritatea națională" întemeiată pe „adînca iubire a limbii strămoșești, unirea în același gînd și grai românesc a toată suflarea neamului nostru". Chemarea este semnată de 41 de scriitori și intelectuali, printre care: G. Coșbuc, M. Sadoveanu, St.O. Iosif, E. Lovinescu. În apărarea ideilor lui N. I. se alătură și B.P. Hasdeu, N. Gane, cercul rev. *Viața românească*.
mart. 16 Mari adunări de protest și de solidaritate cu N.I. ale corpului didactic din București, Iași, Craiova. La Craiova N.I. ia cuvîntul.
Ține o comunicare la Acad. despre *Scriitori mireni*.
mart. 19 Grandioasă manifestare la Iași. N.I. ține unul din marile discursuri ale îndelungatei sale cariere de orator. Pune bazele soc. „Frăția bunilor români"
mart. 20 Mare adunare la București, în sala „Dacia". Vorbesc: B.Șt. Delavrancea, I. Slavici și N.I. (istoricul evenimentelor din **18 mart.** este relatat în *Lupta pentru limba românească*).
mart. 24—mai 7 Șezători organizate de N.I. la: Craiova (**24 mart.**); Iași (**7 apr.**); Galați (9 apr.); Botoșani (16 apr.); Giurgiu (25 apr.); Cîmpulung (**27 apr.**); Alexandria (**7 mai**); după această dată la Roman, Bacău, Fălticeni, Tulcea.
mai 10 Apare primul nr. din ziarul *Neamul românesc*. Sprijinul material îl primește de la prof., foștii săi studenți, dar mai ales de la Nicolae Filipescu și George Știrbei. Formatul este al *Sămănătorului*, dar conținutul are caracter politic și de informare în toate domeniile de activitate; numeroase notițe sînt culese de corespondenți voluntari, tineri intelectuali din țară și străinătate. Apare joia și duminica. Programul pune accentul pe ideea demnității naționale și independenței.
mai 20 Din nou la Sibiu spre a lua parte la sfințirea Catedralei. Luni după-amiază, în a treia zi a festivităților, vorbește despre *Cultura și literatura românească de astăzi*. „Cuvintele d-lui Iorga — afirmă I. Lupaș — au produs mai ales în rîndurile tinerimei o însuflețire nemaipomenită".
Pleacă la Craiova, luînd cu sine pe O. Goga și I. Lupaș, la care se alătură și Corneliu Moldovan. Aici vorbește despre *Ce am făcut și ce trebuie să facem* (întemeierea României democratice a tuturor românilor; cultură comună etc.).
În *Luceafărul* apare *Scurtă privire asupra vieții neamului nostru*, vibrantă prezentare a evoluției poporului român prin milenii.
iun. 9 A treia comunicare la Acad. despre *Scriitorii greci*. În aceeași zi, comunicarea *Contribuții la istoria învățămîntului în țară și în străinătate (1780—1830)*.
iun.—iul. În București, lucrînd la *Istoria Imperiului bizantin* și la organizarea ziarului său.
iun. 18 *Cronica* și *Telegraful român* răspîndesc știrea că ar fi grav bolnav. Panică în rîndurile intelectualilor transilvăneni. Știrea se dezminte și spiritele se liniștesc.
iun. 20 Comunicare la Acad.: *Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Știrbei în Apus*.
iul. Drum la Constantinopol, prin Tîrnovo, Plevna, Sofia, Filipopol, Adrianopol. Locuiește la Hotelul „Kraeker". Lucrează în arh., dar vizitează și orașul, fiind însoțit de prietenul său E. Petit, conducătorul rev. *l'Echos d'Orient*.

Sfîrşitul lunii În Bucureşti, ia parte la primirea transilvănenilor, bănăţenilor şi bucovinenilor. Din Lugoj sosesc peste 1 000 de ţărani şi orăşeni. („Iorga a fost tot timpul cu noi".)
iul. 27 Încep festivităţile soc. corale „Carmen"; sînt prezente corurile din Banat, Munţii Apuseni, Sălişte, Orăştie, Oradea, Beiuş, „Junii din Braşov". Presa recunoaşte că N.I. are o profundă înrîurire asupra oaspeţilor prin *Sămănătorul*, *Neamul românesc* şi *Luceafărul*. „Bucureştii din această vară 1906 — scria N.I. — deveniseră în adevăr *Capitala poporului românesc* [...] ţinta mea părea ajunsă, hotarul nu aştepta decît cel dintîi vînt de război ca să cadă".
sep. 7—9 La Braşov, la adunarea generală a „Astrei", în mijlocul celor mai buni prieteni ai săi: Andrei Bârseanu, Partenie Cosma, Octavian Goga, Vasile Goldiş, Sextil Puşcariu, Al. Vaida, Zaharia Bârsan, Ioan Lupaş, I. Papazu, Gh. Dima.
oct. 11 Se celebrează în com. Sălişte căsătoria tînărului istoric Ion Lupaş cu Ana Bloţiu.
oct. 14 În mitropolia Sibiului se cunună poetul O. Goga cu fiica lui Partenie Cosma. Nun: A. Vlahuţă.
oct. 15 Elogiu adus lui Sextil Puşcariu odată cu numirea sa ca prof. univ. (O. Goga, I. Lupaş, S. Puşcariu, V. Goldiş, I. Agârbiceanu, G. Rotică, I.Pop-Reteganul, mai tinerii: Al. Ţiplea, Romulus Cândea, George Tofan, mai vîrstnicii: Augustin Bunea, Andrei Bârseanu, I. Vulcan, I. Dăianu îndemnau pe N.I. la acţiune, susţinîndu-i opera de purificare morală şi unitate sufletească şi naţională cu românii de peste Carpaţi.)
La Iaşi, însoţind pe bucovineni (aduşi de N.I. prin C. Morariu) la dezvelirea statuii lui Vasile Alecsandri. Ultimul art. în *Sămănătorul*, intitulat *Risipa bogăţiilor artistice*.
oct. 20 Comunicare la Acad.: *Cărţi şi scriitori români din veacurile XVII—XIX*.
oct. 22 În *Sămănătorul* apare o notiţă care anunţă retragerea sa („Multele d-sale sarcini îl împiedică de a mai fi directorul revistei" ş.a.).
oct. 28 Seara începe la Univ. un curs liber de *istoria literaturii române*, audiat de studenţi şi un numeros public venit din afară. Tot atunci anunţă apariţia rev. *Floarea darurilor*, începînd cu **1 ian**.
dec. 6 Primeşte de ziua sa sute de felicitări şi urări de la prof., studenţi, elevi, învăţători (multe din ele sînt trimise din Transilvania).
dec. 17 La Craiova, vorbind despre *Oraşele oltene şi mai ales Craiova în veacul al XVIII-lea*.
Ziarul *Neamul românesc* dezbate mai ales problema românilor din Transilvania, apoi starea de mizerie a poporului, prevestind răscoalele ţărăneşti. Între colaboratorii ziarului sînt mulţi tineri debutanţi ajunşi mai tîrziu fruntaşi ai vieţii spirituale şi politice: Andrei Rădulescu, Virgil Madgearu, Ion Răducanu, Gr. Trancu-Iaşi, Gh. Tătărescu, N. Bănescu, D.N. Ciotori, I. Mihalache, Sextil Puşcariu, N. Cantuniar, Elena Farago ş.a.
dec. 24 Apare în *Neamul românesc* art. *Sîntem noi şovini?*, în care N.I. defineşte termenul de „naţionalism" şi „patriotism" în sens umanitar şi de înţelegere între popoare.

În cursul anului, bogată activitate ştiinţifică, concretizată în 17 cărţi, între care numeroase vol. de doc.

Retras la Fălticeni, M. Sadoveanu recunoaşte în N.I. pe conducătorul spiritual al generaţiei sale: „Dumneavoastră nu ne puteţi fi decît un prieten".

1907 **ian.** Apare rev. *Floarea darurilor*, în continuarea acţiunii sale de la *Sămănătorul*. Temeiul rev. celei noi este prezentarea literaturii vechi, necunoscută de public

şi chiar de intelectuali, a literaturilor străine prin studii şi publicarea de trad.; atenţie literaturii populare.
În primele zile ale anului ia parte la Congresul învăţătorilor care a avut loc la Focşani, unde ţine o conf. Le cere să nu se supună partidelor politice şi să îndeplinească fiecare în satul său şi „o operă economică".
ian. 24 La Craiova, conferenţiind în faţa unui imens public despre Unirea de la 1859.
Polemică cu C. Stere în scrisori privind *Viaţa românească şi Neamul românesc.* Ziarul lui N.I. se tipărea în 3 650—3 750 ex., iar *Floarea darurilor* în 1 800 ex.
febr. 15 Publică art. *Chemarea Ligii*, reprezentînd totodată intrarea sa în Liga Culturală. Acţiunea de înviorare a asoc. porneşte de la secţiile ei din provincie: Craiova, Brăila, Giurgiu.
febr. 18 *Neamul românesc* anunţă „răscoală pentru pămînt la Rădăuţi (Dorohoi)"; ulterior, în alt nr. se menţionează: „Ţăranii de pe Hîrlău se mişcă". Astfel de note sînt prezente în ziarul lui N.I., la rubrica „Chestia ţărănească". Cărţile sale sînt recenzate în rev. străine; *Istoria literaturii religioase* este prezentată în *Revue d'histoire ecclésiastique.*
mart. 1 N.I. în *Neamul românesc* cu privire la românii transilvăneni: „Şcoala lor e clădită pe stîncă, biserica lor are temelii adînci, viaţa lor e sprijinită şi ocrotită din toate părţile; un spirit binefăcător, spiritul culturii, străjuieşte pentru dînşii". În acelaşi nr., o bogăţie de informaţii asupra mişcărilor ţărăneşti începute pe moşiile de la Flămînzi, Deleni, Poiana, Uriceni, Prisăcani, Lătăi, Prăjani, Rădeni, toate din jud. Botoşani.
mart. 4 Primul art. din *Neamul românesc* despre răscoalele ţărăneşti („De vreme ce nu li se dă cînd se cuvine pămîntul de care au nevoie, cu un preţ pe care să-l poată plăti [...] să nădăjduim că măcar acum cîrmuirea se va încredinţa că e datoare a face altceva decît să împroaşte cu gloanţele şi să înţepe cu baionetele").
mart. 8 În *Neamul românesc*, art. *Dumnezeu să-i ierte*, fulminant blestem prin care înfierează boierimea şi ciocoimea. („În vecii vecilor, cît va mai dăinui suflarea românească pe acest pămînt, să nu-i ierte Dumnezeu pe netrebnicii şi pe făcătorii de rele. Să fie în casa lor atîta belşug ca în bordeiele celor ce au murit, atîta fericire în viaţa lor cît a fost în viaţa celor ce s-au zvîrcolit de gloanţe".)
mart. 11 Art. lui N.I. privind răscoalele: *Ce este astăzi oraşul şi ţinutul Botoşanilor? — Răscoalele ţărăneşti şi partidele politice.* („Într-un loc, în două, în trei, — se ucide românul cu puşca ostaşilor României. Ce blestem, Doamne, ce nenorocire, ce catastrofă! [...] Ce ruşine, ce ruşine; Doamne al Dreptăţilor, ce ruşine!")
mart. 15 Art. *Datoria de astăzi* şi *Cronica mişcărilor ţărăneşti — Ce s-a petrecut pînă acum*, semnate de N.I. în *Neamul românesc.*
mart. 18 *Fiţi drepţi!* Art. adresat celor care au urmărit să-l împuşte. („Voi care aveţi insulta şi ameninţarea pe buză, care căutaţi cu arma în mînă răzbunarea în acest Bucureşti al nostru, căruia pînă acum nu-i lipsea pacea socială şi veselia şi care a ajuns astăzi o tainiţă de desperaţi — cetiţi aceste rînduri şi veţi recunoaşte marea dreptate ce stă în ele.")
mart. 25 Art. *Datoria noastră*; cuprinde programul său politic: în afară de partide să realizeze o singură Românie cu toţi românii la un loc. În acelaşi nr. deschide o listă de subscripţie „pentru orfanii şi văduvele nenorocite ale răsculaţilor ce au fost împuşcaţi". N.I. donează 1 000 de lei.
apr. 1 Art. de N.I. *13 Mart. 1907 în România şi 4 August 1789 în Franţa.* De asemenea, notiţa: „Bătrînul învăţat B.P. Hasdeu şi-a dat silinţa de a mai veni la Academie pentru sesiunea generală. Foarte slăbit, el a căzut

de pe scaun în cursul ședinței de marți. Din nenorocire, patriarhul filologiei și istoriei românești ar fi foarte grav bolnav".
C. Stere este numit prefect de Iași, iar N.I. aprobă toate acțiunile acestuia.
apr. 8 Art. *Adevărata Craiovă?*, în care descrie rolul nefast al celor 40 de milionari din orașul Băniei, în opoziție cu atitudinea celor 43 prof. protestatari. În fruntea acestora din urmă sînt elevii săi Vasile Mihăilescu și N. Bănescu, arestați și amenințați cu moartea. „Din cafenele ies oameni cu privire de fiară care strigă « Dau zece mii de lei să se împuște canalia de Iorga» ..."
mai 6—10 Primele manifeste politice ale lui N. I. în vederea alegerii sale ca deputat: *Către alegătorii din orașe* (cere să se facă dreptate țărănimii); *Către învățători și preoți* („Ați fost învinuiți că sinteți instigatori, că voi dați foc satelor [...] dar voi sînteți de fapt cei dintîi oameni din satele noastre"); *Către opinia publică* („Să iasă, să se adune, să vorbească, să lupte în aceste alegeri pentru cei ce au drept la votul lor"). Chemări către alegători de a vota pe „românii buni", „românii adevărați", printre aceștia fiind: N. I., N. Răutu, C. Stere, dr. I. Lupu etc. Tot atunci au candidat la Dolj N. Titulescu, la Tecuci I. Bianu, la Fălticeni Gh. Panu. N. I. se prezintă în fața alegătorilor în mai multe orașe din țară, printre care: Iași, Botoșani, Brăila.
mai 21 *Către ieșeni*, cuvinte de mulțumire pentru cei 1 157 „de oameni de inimă care mă trimet în Parlamentul de muncă pentru reforme, făcînd dintr-un vis nobil o realitate folositoare".
28 mai N. I. este ales pentru prima dată deputat. De acum începe cariera sa politică. Descrie *Cea dintîi zi a Parlamentului* (*Neamul românesc*, **(10 iun.)**: „Alegerea d-tale înseamnă începutul unei ere nouă" — îi scrie dr. I. Cantacuzino.
iun. 10 Ales în comitetul de conducere al Ligii Culturale, instituție pe care o va conduce pînă la **27 nov. 1940**.
iun. 12 Prima cuvîntare a sa în Camera deputaților, vorbind în numele celor 4 000 000 de români care nu aveau dreptul de a face politică; cere amnistierea celor arestați la 1907.
iul. De acum pînă în toamnă locuiește la Vălenii de Munte, lucrînd intens la *Istoria imperiului otoman* (cu drepturile de autor de la *Istoria bisericii române* cumpără aici o casă pe locul unde s-a înălțat apoi tipografia sa).
aug. Apare în *Neamul românesc* prima notiță despre „orășelul Văleni".
aug. 12 Un strigăt de bucurie pentru amnistierea țăranilor votată de Parlament (vezi N. I. în *Neamul românesc*, p. 449).
sept. La începutul lunii ia parte la Congresul prof. ținut în București. Apare *The Byzantin empire*, în Editura „Dent" din Londra. K. Lamprecht regretă că lucrarea nu a apărut în col. sa, iar Ch. Diehl o consideră una din cele mai bune ce s-au realizat pînă atunci.
sept. 2 În *Floarea darurilor* semnează necrologul lui B. P. Hasdeu, înclinîndu-se cu pietate în fața mormîntului celui ce „a fost frumos, a fost iubit, a fost mîndru, a gustat larg din mierea cerească a gloriei".
Vizitează mănăstirile Suzana și Cheia.
oct. Apare primul vol. din *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*.
oct. 28 *Educația națională și literatura militantă*, publicat în *Floarea darurilor*. („E ceasul literaturii militante, și nu al literaturii pierdute în visuri mistice sau în capricii imorale, nici al suspinărilor melancolice și nici al mercantilismului american".)
nov., duminică 4, 11 dimineața — N. I. inaugurează la Iași în str. Mutu (Tătărași) cea dintîi bibl. populară din acest oraș. Donează 3 000 de cărți, iar pentru întreținerea bibl. pune la dispoziție indemnizația sa de deputat.

nov. Începe cursul liber de istoria literaturii române la Univ. Aceste acţiuni reprezintă recunoştinţa sa pentru votul dat de ieşeni în alegerea de deputat. Cu acest prilej vizitează Iaşiul şi toate monumentele istorice din împrejurimi, pe care le descrie în *Floarea darurilor*.
dec. Apare primul *calendar* al Ligii Culturale întocmit de N. I., calendar de educaţie patriotică. **Sfîrşitul lunii**. Încetează apariţia rev. *Floarea darurilor*.

1908 **ian.** *Neamul românesc* va apărea de 3 ori pe săptămînă, cu ilustraţii de pictorul D. Stoica. publicînd şi literatură. Tot aici este elogiată „conf. ţinută la şcoala de adulţi din Slatina de prof. univ. N. Titulescu".
Cumpără la Văleni un alt imobil, devenit azi casă memorială.
ian. 16 Explicaţii privitoare la plecarea sa de la *Sămănătorul:* nu a putut plăti colaborările; neînţelegerea cu grupul venit de la *Făt Frumos*; plecarea unor colaboratori către alte rev., în special la *Viaţa românească* (unde li se plătea colaborarea) etc.
ian. 24 Prima „declaraţie de program naţionalist-democrat".
febr. 28 „Trebuie să dăm societăţii acesteia în Bucureşti un Muzeu, în care să se vadă întreg trecutul nostru, să se oglindească toată viaţa noastră naţională".
Prezent în Camera deputaţilor prin cuvîntări şi interpelări.

apr. Apare primul vol. din *Geschichte des osmanischen Reiches* în aceeaşi editură în care s-a tipărit şi *Istoria românilor* şi în aceeaşi col. condusă de Karl Lamprecht. Carte de mare răsunet în istoriografia europeană, fiind — după D. Cantemir, A. Hammer şi J. W. Zinkeisen — al patrulea istoric care a scris sinteza vieţii acelei puteri ce a frămîntat întreaga Europă timp de mai multe secole. Cartea îl consacră, fiind socotit de savanţii străini fruntaş al istoriografiei europene.

apr. 13 De la această dată, *Neamul românesc* va fi imprimat în tipografia din Vălenii de Munte, tipografie care va purta denumirea ca şi ziarul, de *Neamul românesc*.

apr. 18 Părăseşte definitiv locuinţa din str. Buzeşti, 46, mutîndu-se în casa lui din Vălenii de Munte. De aici va veni săptămînal la cursurile univ., precum şi la şedinţele Parlamentului.

apr. 20 Se deschide expoziţia istorică din Iaşi organizată de N. I. pentru românii bucovineni. Tot el face cronica vizitei bucovinenilor în Iaşi, unde vor rămîne 3 zile. Peste 600 de bucovineni sînt primiţi la Burdujeni; la Iaşi li se face o primire ca în basme. De la Iaşi vor face un pelerinaj la mormîntul domnitorului Al. I. Cuza, de la Ruginoasa.

mai 13 *Ce este naţionalismul?*. (Elogiu pămîntului strămoşesc: „Anteu odinioară datora puterea sa pămîntului-părinte, pe care-l întărea de cîte ori, în trînta sa cu duşmanul, se atingea de dînsul. De el nu ne despărţim însă noi niciodată [...] Aici sîntem, cugetăm, simţim şi lucrăm pentru cele de aici, pe care le ştim mai bine decît ceilalţi şi totuşi le studiem mai stăruitor decît ei. E simplu, dar solid şi rodnic.")

mai 21 Inaugurarea tipografiei din Văleni, urmînd pilda lui I. Eliade, Gh. Asachi, M. Kogălniceanu: „Două sînt materialele de care e nevoie pentru clădirea şi împodobirea *Neamului românesc:* fierul muncii, care se găseşte jos, pe care nu-l dispreţuieşte nimeni şi înaintea căruia ne închinăm şi noi, aurul culturii care străluceşte deasupra acestei construcţii de fier".
mai 25—27 Serbările din Bucovina: ia parte la serbările soc. „Junimea" împreună cu: M. Sadoveanu, St. O. Iosif, D. Anghel, S. Mehedinţi, C. Stere, D. Onciul, I. Nistor, D. Dan, Eusebiu Popovici. Pelerinaj la Putna, unde,

a avut loc comemorarea lui Ştefan cel Mare. În ziua de **27 mai** a vorbit N. I., urmat de scriitorii „sămănătorişti".
iun. 1—2 Congresul Ligii Culturale la Galaţi. N. I. conferenţiază despre situaţia românilor din Transilvania. Pune bazele bibl. Ligii, la sediul său din Bucureşti, donînd 10 000 vol. Creează bibl. la toate secţiile Ligii.
Apare *Istoria românilor*, manual şcolar care va cunoaşte o largă circulaţie.
iun. 8 Închide cursul de istoria literaturii române ţinut la Univ. din Iaşi.
iun. 11 Apare în *Neamul românesc* înştiinţarea deschiderii cursurilor de vară de la Vălenii de Munte, ţinute de: N. I., Gh. M. Murgoci, V. Bogrea, N. Dobrescu, Şt. Bogdan, Al. Lapedatu etc.
iul. 2 În ziua comemorării morţii lui Ştefan cel Mare are loc inaugurarea Univ. populare din Văleni prin lecţia lui N. I. privind romanitatea noastră (continuitatea în Dacia; formarea lb. române). Cursurile s-au deschis la cererea bucovinenilor, cu prilejul vizitei de la Iaşi. Participă mulţi tineri din Transilvania. Cursurile au urmărit crearea unui curent de solidaritate naţională. („Credem că sîntem cu toţii un singur neam de o admirabilă unitate. Că am avut o cultură originală, comună tuturora, ale cării tradiţii nu trebuie uitate. Că, astfel, pe baza lor trebuie să dăm întregii naţii o cultură modernă cu valoare proprie".)
iul. 2—2 aug. Cursuri la Văleni.
sept. — oct. Două luni dedicate numai muncii sale ştiinţifice: pregătirea *Istoriei imperiului otoman*, vol. II; tipărirea *Istoriei literaturii române sec. XIX*, vol. II; *Istoriei bisericii române*, vol. I; vol. *Inscripţiile din bisericile României*, tom. II; *Manualului de istorie universală*. Odată cu începerea activităţii tipografiei publică numeroase ed. din opera lui: Gh. Asachi, V. Alecsandri, D. Bolintineanu, I. Catina, N. Istrati, D. Petrino.
oct. 17 seara Mare adunare a Ligii în sala „Dacia" din Bucureşti. N. I. vorbeşte despre *Cultura naţională şi politica naţională*. Se votează o moţiune prin care se ia apărarea micilor puteri în faţa politicii imperialiste habsburgice. Se critică politica externă a regelui Carol I, opacă, inaptă de a apăra soarta celor 4 000 000 de români din Transilvania. Se cere pregătirea statului românesc pentru „apropierea de vecinii săi din Peninsula Balcanică", în vederea dobîndirii locului ce i se cuvine ca „vechea vatră a culturii şi libertăţii în Răsăritul Europei".
nov. La început de lună, din nou la Iaşi.
dec. 25 Apare primul nr. din *Neamul românesc literar*. În „Cuvînt înainte": „El n-are partid literar, n-are săgetători anonimi, n-are mandarini şi bonzi, şi n-are Dalai-Lama. Pentru plăcerea şi învăţătura publicului, tipărim numai articole, poezii şi nuvele care să-i poată folosi. Iar, ca normă, avem una singură, de care nu m-am despărţit niciodată: Exprimarea sinceră a sufletului românesc în forme de adevăr".

1909 **ian. 4** La Rîmnicu Sărat, unde inaugurează ciclul de conf. al soc. „Vasile Alecsandri", vorbind despre trecutul acestui oraş.

ian. 11 Polemică, în continuare, cu *Viaţa românească* în jurul recenziei lui Brackelmann privind *Istoria imperiului otoman*. De fapt, istoricul german afirma că N. I. „stăpîneşte izvoarele apusene, bizantine şi slave privitoare la istoria Peninsulei Balcanice ca nimeni altul" şi că „a reuşit a schiţa un tablou foarte veridic şi colorat al întinderii puterii osmane în Rumelia". (O altă recenzie privind acelaşi studiu apare în *Revue historique*, scrisă de L. Bréhier. Şi G. Weigand, de asemenea, este în admiraţia lucrărilor ştiinţifice ale lui N. I.)

Schimb de scrisori cu contele Bellegarde. Austriacul, deputat bucovinean,

perfect cunoscător al lb. şi istoriei româneşti, interzice lui N. I. să conferenţieze la Cîmpulungul moldovenesc pe ziua de **12 ian.**, considerîndu-l „acel politician al României care s-a manifestat în timpul din urmă în patria sa cu toată energia ca cel mai aprig duşman al unei politici de prietenie cu Austria“ (de fapt imperiul habsburgic). N. I. răspunde: „Veneam să vorbesc de trecutul nostru, pe care nici o putere din lume nu ni-l poate răpi, nici nu-l poate împiedica de a ni da îndemnuri şi speranţe“.
ian. 14 Impresionant discurs în Cameră, comemorînd 50 de ani de la Unirea Principatelor.
ian. 24 Nr. din *Neamul românesc* închinat Domnului Unirii şi colaboratorilor săi. Prin: *Să dăm Iaşului fondul jubiliar „Cuza-Vodă“*, N. I. impune o statuie şi un muzeu. Ziarul deschide o listă de subscripţie, N. I. fiind primul care donează (100 de lei). (La sfîrşitul anului s-au adunat 12 000 de lei.) Ţine la Iaşi un discurs despre 24 Ianuarie. Din iniţiativa sa, Liga Culturală organizează în toată ţara uriaşe manifestări închinate Unirii şi lui Cuza. Publică numeroase studii şi art. pe aceeaşi temă şi editează frumosul vol.: *Poezii ale scriitorilor din epoca Unirii*. Conferenţiază în mai multe oraşe din ţară. Elevii săi din Craiova iau iniţiativa ridicării unui monument al lui Al. I. Cuza.
febr. 6 Acţiunea sa nu este bine văzută de unele partide politice, fiind socotită ca o mişcare anticarlistă. Răspunde prin art. *În apărare*.
Neamul românesc consemnează în tot cursul lunii mişcarea de comemorare a lui Al. I. Cuza desfăşurată în întreaga ţară.
Amplu art.: *Din viaţa Maramureşului românesc*, prilejuit de culegerea folclorică a lui Tit Bud.
mart. 2 Susţine în Cameră înfiinţarea *Comisiei istorice a României*.
apr. 5 În *Neamul românesc*, necrologul Doamnei Elena Cuza, „a cărei viaţă întreagă înseamnă uitare de sine, iertare pentru alţii, binefacere ascunsă de lume“.
Publică o frumoasă ed. a *Poeziilor lirice* ale lui V. Alecsandri. Polemică cu G. Ibrăileanu cu privire la *Istoria literaturii române în sec. XIX*, al cărei ultim vol. (al 3-lea) apare în acest an. Conferenţiază la Huşi despre Al. I. Cuza.
apr. 26 Art. *Unui doritor de altă critică* precizează rolul lui T. Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea şi N. I. în critica literară.
mai 13 Art. *Ce e „Viaţa românească?“*
mai 15 Invitat la festivităţile Univ. din Leipzig.
mai 17 Din nou *În chestia crimelor din mart. 1907*. Apare vol. II din *Istoria bisericii române*. Un mare nr. de studenţi bulgari în ţară, fapt în care N. I. vede un gest de prietenie între cele două popoare vecine.
mai 17—19 La Iaşi Congresul Ligii Culturale. Participă delegaţi din toată ţara. (Scopul Ligii era întreţinerea legăturilor de comunitate sufletească şi de unitate a conştiinţei între românii din deosebite ţinuturi.) N. I. face elogiul culturii: „Prin cartea românească ne-am simţit un singur popor în vremuri de tot vechi“. În program se stabilesc: editarea de cărţi pe înţelesul poporului, prin care să „se poată trezi conştiinţa naţională în săracii neamului“; redactarea unui *Calendar*, ţinerea de şezători, conf.; răspîndirea de cărţi poştale ilustrate cu figuri şi monumente ilustre ale poporului; ridicarea unui Palat al Ligii în Bucureşti, în str. Schitu Măgureanu. Întîlniri cu românii de pretutindeni. Crearea de burse pentru românii aflaţi sub stăpînire străină. Acţiuni de protest faţă de politica imperiului cezaro-crăiesc, în apărarea românilor aflaţi sub nedreapta lui stăpînire. La congres iau parte şi „toate societăţile de meseriaşi, sute de muncitori a căror faţă aspră — după

cum remarcă N. I. — lasă totuşi să se străvadă înţelegere pentru însemnătatea morală a zilei şi a căror inimă simţitoare şi bună se bucura cu adevărat de rolul ce li se împărţise la această serbare, care, fiind serbare de cultură, nu putea fi decît serbare de muncă şi cerea deci respect pentru cei care o dau cu mai puţin folos pentru dînşii şi cu mai mult spor pentru neam".

mai 22 Bolnav.

mai 24 *Neamul românesc* publică actul de expulzare a lui N. I. din Bucovina. Plecînd de la Iaşi cu 38 de persoane spre a vizita Suceava, este oprit în ziua de **1 iun.** (**st. n.**) de „a călca pe teritoriul austriac, din motive de ordine publică".

În contra expulzării are loc o interpelare a deputaţilor români şi italieni din Parlamentul de la Viena la **10 iun.** Protest al studenţilor români din Paris, printre care E. Lovinescu.

iun. 21 Prima întrunire a grupării politice iniţiate de N. I. în oraşul Brăila. Majoritatea participanţilor o alcătuiesc cărturarii. Tema conf. au constituit-o răscoala din 1907, drepturile ţăranului asupra pămîntului şi rolul ce i se cuvine în politica statului român. Programul prevede: „Noi sîntem pentru proprietatea mică, care munceşte şi nu pentru proprietatea mare, care nu munceşte"; împroprietărirea; vot universal; crearea de şcoli practice de industrie şi comerţ; crearea unui credit industrial şi comercial; „apropierea Universităţilor de dezvoltare şi nevoile actuale ale neamului şi autonomia lor"; îmbunătăţirea salarizării corpului didactic; încurajarea mişcării artistice naţionale; întărirea armatei române etc.

O altă întrunire publică la Craiova, prezent fiind şi N. I.

iul. Reîncep cursurile de la Văleni, ţinute de prof., învăţători şi scriitori în faţa unui mare nr. de români, veniţi mai ales de peste hotare. (Cursurile durează pînă la **1 aug.**)

iul. 22 Soc. „Junimea" din Viena imprimă timbre cu portretul lui N. I.

aug. 7 *Neamul românesc* publică darea de seamă intitulată: *Jubileul de la Lipsca şi românii* (cu prilejul unei jumătăţi de mileniu de la crearea Univ. din Leipzig); se menţionează că decanul fac. de filosofie, prof. W. Seeliger, „a citat la serbarea de la « Wandelhalle », printre cei mai celebri foşti studenţi, pe N. I., „marele orientalist şi istoric al românilor". (Acesta avea aici, printre alţii, doi buni prieteni, savanţii K. Lamprecht şi G. Weigand.)

oct. 4 *Neamul românesc* închină 35 p. amintirii lui A. Şaguna, reluînd numeroase art. ale lui N. I.

oct. 17 Deschide cursul la Univ., despre *Ideile şi partidele politice ale epocei contemporane*.

oct. 27 Întrunire politică la Iaşi, unde afirmă că se sprijină pe „suferinţele mulţimelor sărace şi fără drepturi ale poporului nostru".

Apare *Calendarul „Neamului românesc"*, consacrat Unirii de la 1859.

nov. 8 Cu prilejul „pomenirii lui Mihai Viteazul", N. I. face un pelerinaj la mormîntul voievodului însoţit de sute de participanţi din Bucureşti, Ploieşti, Piteşti şi din alte localităţi. A vorbit despre *Învăţăturile ce le dă Mihai Viteazul*.

nov. 9 V. Pârvan invită pe N. I. la inaugurarea cursului său univ. *Chestia naţională: datoria României şi a românilor neliberi* — conf. ţinută la Galaţi de N. I., în care afirmă: „Solidaritatea naţională [...] s-o întemeiem pe dreptate, s-o clădim cu iubire, s-o încununăm cu credinţe şi speranţe".

nov. 10 Belmont îi cere colaborarea la *Lexicon Meyer*, care programa publicarea istoriei mai multor popoare.

nov. 21 *Legăturile dintre stat şi societate*, conf. ţinută la Tecuci.

nov. 22 *Pe ce se poate sprijini un popor*, cuvîntare ţinută la Burdujeni. În aceeaşi zi: *Ce este o graniţă*, conf. la Dorohoi. Tot atunci apare art. lui N. I.: *Sărbătorirea d-lui Maiorescu* (jignit de adversari, marele critic părăsise Univ. N. I. face elogiul prof. şi omului de ştiinţă).
nov. 30 Se stinge din viaţă cărturarul şi patriotul Augustin Bunea, unul dintre cei mai buni prieteni ai lui N. I.; istoricul publică, ca ultim omagiu, *În amintirea prietenului Augustin Bunea*.
nov. 29 Conf. ţinută la Huşi.

dec. 6 Citim în *Neamul românesc*: „Sîntem informaţi că d. N. Iorga va demisiona de la Universitate, de la Academie şi-şi va părăsi activitatea ştiinţifică". Motivul: „tăgăduirea chemării sale ca istoric" de către unii deputaţi în Parlament (ironie adresată deputaţilor în cauză).
dec. 8 *Românii şi străinii*, conf. ţinută la Giurgiu. În acelaşi nr. din *Neamul românesc*, necrologul făcut marelui bizantinolog Karl Krumbacher. („Ne cuprindea în vastul cerc al atenţiei sale luminoase. Pentru ştiinţa noastră şi reprezentanţii ei, el a avut o simpatie care nu se va şterge din inima celor ce au fost onoraţi de dînsele".)

dec. 16 *La legea asociaţiunilor de muncitori. Ce trebuie păturii noastre muncitoare şi ce-i dă guvernul*, cuvîntare rostită în Cameră.
dec. 20 *Sentiment naţional şi idee naţională*, conf. ţinută la Rîmnicu Sărat.
dec. 25 În *Neamul românesc* apare protestul lui N. I. la arestarea lui O. Goga în momentul în care poetul pleca din Pesta la Paris (motivul arestării îl constituise publicarea art. *Demnitate anonimă* în *Lupta* nr. 222 — ziar ce apărea la Budapesta — elogiu adus de O. Goga activităţii ştiinţifice şi patriotice a lui N. I.). Apare vol. al XVI-lea din *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*. De asemenea, vol. al II-lea din *Geschichte des Osmanischen Reiches*.

În tot cursul anului a apărut, cu periodicitate lunară, *Neamul românesc literar*, avînd colaboratori pe: N. I., N. Bănescu, G. Rotică, Elena Farago, I. Agârbiceanu, Aron Cotruş, G. Topârceanu, C. Ardeleanu, C. A. Giulescu, I. N. Soricu, D. N. Ciotori, Oreste, A. A. Naum, R. Cioflec, Ioan Adam, N. Vulovici, P. C. Sergescu, Mihail Gaspar, Eugen Revent, N. Cartojan, C. Moisil, Alex. Morariu, C. Manolache, C. Rădulescu-Codin, G. Tofan.
Tot în 1909 a apărut primul vol. de discursuri politice ale lui N. I., intitulat *În era reformelor*. Colaborează la *Studium Lipsiense*, închinat fostului său prof. Karl Lamprecht, prin *Der lateinischen Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen vährend des Mittelalters*.

1910 **ian.** Conduce 3 publicaţii periodice: *Neamul românesc*, care apare zilnic, afară de miercuri, cînd apare *Neamul românesc pentru popor* (acesta avînd ca motto: „Prin lege la dreptate; prin lumină la fericire"), şi sîmbăta: *Neamul românesc literar*.
ian. 9 *Cum poate ajunge cineva om rău în România*, conf. ţinută la Piteşti.
ian. 11 *Ce reprezentăm în Dobrogea*, conf. ţinută la Tulcea.
ian. 15 Prin Liga Culturală, scoate un vol. de 200 p. închinat amintirii lui Augustin Bunea.

Festival al Ligii Culturale la Ateneul Român: conf. N. I. *Cele din urmă evenimente din viaţa neamului*. (Astfel de festivaluri vor avea loc în fiecare lună.)
ian. 18 *Tradiţia în politica românilor de dincolo*, conf. la Focşani.
ian. 24 *Cuza şi Kogălniceanu*, conf. la Brăila.
febr. Numeroase cuvîntări şi interpelări în Cameră.

febr. 19 Răspunsul lui N. I. în *Neamul românesc* la calomniile din ziarul *Gross-Österreich*.
febr. 21 *Ce e „patria"?*, conf. la Roman, în cadrul soc. „Miron Costin". Un nou festival al Ligii la Ateneu; conferențiază N. I.
mart. 24 *Adevăr și contrafacere*, conf. la Slatina.
mart. 28 *Datoriile noastre față de cultura națională*, conf. la Zimnicea cu prilejul inaugurării bibl. populare din localitate.
mart. 29 *Neamul românesc* este consacrat în întregime conf. naționale din Sibiu. În aceeași zi, N. I. se afla la Tg. Jiu, conferențiind despre *Tudor Vladimirescu și Andreas Hofer*.
apr. 12 Apare vol. I din *Istoria armatei românești*. Totodată și ed. *Învățăturile lui Neagoe Basarab*.
apr. 18 Necrolog „marelui binefăcător al culturii românești: Vasile Stroescu". Apare vol. III din *Istoria imperiului otoman*.
apr. 23—25 Primul Congres al Partidului Național-Democrat, prezentîndu-se un program alcătuit din 49 de puncte.
apr. 29 *Învățăturile mării*, conf. la Constanța.
mai 2 *Învățătorii trecutului*, conf. la Vaslui.
mai 3 *3 Mai 1848*, conf. la București, în cadrul Ligii Culturale.
mai 4 Apare *Studii și documente*, vol. al XVIII-lea.
mai 18 Depune încă 12 722 de lei pentru fondul Al. I. Cuza. (Monumentul Domnitorului este executat de Raffaello Romanelli și costă 72 000 de lei.)
mai 21 Inaugurarea Muzeului „Simu".
mai 21—22 Congresul Ligii Culturale la Ploiești.
mai 26 Ales membru activ al Acad. Române. Primește numeroase felicitări.
iun. 20 *Națiune și clasă*, conf. la Brăila.
iul. Cursuri la Văleni. N. I. conferențiază despre *Istoria românilor după spusele călătorilor români*; *Balada populară*. De față transilvăneni, bănățeni, români din toată țara. (În corespondența N. I. se află numeroase scrisori ale tinerilor din Transilvania prin care cereau ajutor bănesc și cărți. Unii dintre aceștia se aflau în închisorile imperiului habsburgic. Între altele, N. I. le trimite *Istoria românilor* în 10 000 ex., purtînd o copertă falsă, cu titlul *De-ale noastre* sau *Cultura cartofilor, după cele mai noi metode, traducere din limba maghiară*. Ca și cărțile, rev. lui N. I. erau interzise în Transilvania. De aceea, și *Neamul românesc* era expediat sub diferite titluri: *Primăvara*, *Toamna* etc. În același an s-au mai trimis: *Din faptele străbunilor*, *Cuvîntările lui Kogălniceanu*, *Scrisorile lui Kogălniceanu*, *Scrisorile și mesagiile lui Vodă Cuza*.)
iul. 10 N. I. editează *Peregrinus Transilvanus* de I. Codru-Drăgușanu, scriitor pînă atunci necunoscut.
iul. 25 *Pierderi naționale și lipsuri naționale*, conf. la Cîmpina. Tot aici are loc, în aceeași zi, un concurs de costume naționale.
iul. 31 Închiderea cursurilor de la Văleni; excursie la Snagov.
aug. 7 Primește vizita unui mare grup de studenți și prof. turci, veniți din Constantinopol.
aug. 14 La Piatra Neamț.
aug. 16 *Cultura de azi*, conf. la Tg. Neamț.
sept. 5 *A ști carte*, conf. la Drăgășani.
sept. 26 Înființează o secție a Ligii Culturale la Călărași. Vorbește despre: *Iredentism și diplomație*. Apare *Viața femeilor în trecutul românesc*.
oct. Apare *Balada populară, originea și ciclurile ei*, precum și vol. XIX din *Studii și documente*.
nov. *Calendarul Ligii Culturale* pe 1911.

nov. 26 Conferențiază la Ateneul Român despre *Administrația în timpul domniei lui Cuza* în folosul ridicării statuii la Iași. Colaborează la vol. închinat lui Michele Amari prin: *Cenni sulle relazioni tra l'Abisinia e l'Europa cattolica nei secoli XIV—XV*, în care N. I. publica primul text al lb. vorbite de etiopieni, descoperit în arh. din Florența.
În corespondența anului aflăm scrisori de la Dino Muratore, Nino Tomassio, Luigi .Bonelli, V. Lazzarini, H. F. Helmolt, K. Lamprecht, V. Tille, Jean Reinhard, Brown. Elevii de liceu Aron Cotruș și I. Clopoțel îi cer sprijinul spre a li se tipări versurile de început. Virgil Madgearu, Ion Răducanu, V. Bogrea, I. Agârbiceanu, I. Lupaș colaborează la *Neamul românesc*. I. Nistor, N. Cartojan, Gr. Trancu-Iași, Cezar Papacostea, Victor Eftimiu, Isidor Ieșan, Vasile Goldiș sînt în jurul savantului. Are legături cu românii din America.
În acest an a publicat 33 de cărți.

1911 **ian.** Primește felicitări și scrisori care relevă relațiile sale științifice cu savanți germani, cu tineri cărturari din Transilvania, prieteni.
ian. 5 Ion Precup din Budapesta: „Ne ținem de datorință a Vă aduce sincerile noastre mulțumite pentru ajutorul ce ni-ați dat acest an în cîștigarea unei culturi naționale cît mai temeinice". Vasile Pârvan, N. Cartojan, N. Șerban, Gh. Tofan, I. Nistor, G. Rotică, C. Moraru, Th. Kirileanu, C. Manolache, I. Dăianu colaborează la rev. lui N. I. sau îi cer colaborarea la periodicele lor. Clubul român din Viena îi trimite 100 de mărci poștale cu figura sa (prin vînzarea lor urmărea „să edifice" o „casă națională spre a fi de folos națiunii").
ian. 6 Începe să publice în *Neamul românesc* prima sa drama istorică, *Mihai Viteazul*, cu pseudonimul „M. Vlad".
ian. 14 Comunicare la Acad.: *Ceva despre ocupația austriacă în anii 1789 — 1791.*
ian. — febr. 22 Campania electorală în vederea alegerilor; vorbește la București, Iași, Fălticeni, Botoșani, Brăila, Galați și Ploiești. Nu întrunește nr. necesar de voturi pentru a fi ales deputat. (Va fi ales peste un an).

Face nenumărate donații de cărți bibl. din țară și din străinătate. Întreține strînse relații cu *toate* soc. culturale și cu toți folcloriștii din țară.

În *Tribuna* apare conf. *Ce-i lipsește poporului românesc?* (despre „virtutea solidarității naționale").

mart. 15 Jubileul Italiei: 40 de ani de cînd trupele lui Victor Emanuel au ocupat Roma și 50 de ani de la realizarea unității sale.

apr. Situația disperată a poetului D. Anghel: i-a ars locuința, bolnav, internat în spital. La apelul poetului, N. I. îi ia apărarea. (Erau prieteni din 1889.)

mai 8 Apare *Breve storia dei Rumeni con speciale considerazione delle relazioni coll'Italia publicata in occasione delle feste del cinquatenario italiano.* Omagio di un popolo fratello ed amico da parte della „Lega di Cultura" Rumena. (Cartea a fost răspîndită în Italia în 2 500 ex. și a avut un larg ecou, după cum rezultă din sutele de scrisori primite de la oameni politici, acad., prof. univ., literați, ziariști, ca: Vicenzo Federici — Roma, Francesco Brandileone — Bologna, Alberto del Vecchio — Florența, Alberto Tonelli — rectorul Universității din Roma, Clemente Romano — Neapole, Francesco Berlingieri — Genova etc.)
Apare vol. IV din *Geschichte des Osmanischen Reiches*. Sosesc scrisori de mulțumire de la savanții străini, precum și de la Sultanul Turciei.

mai 17 Discursul de recepţie la Acad. Română: *Două concepţii istorice.* Răspunsul lui A. D. Xenopol, în care evidenţiază „memoria absolut extraordinară", puterea de muncă, cunoaşterea a numeroase lb. străine, cercetările arhivistice, ale lui N. I.; laudă opera uriaşă, care te face să „te întrebi cu înminunare cum a putut un creier să conceapă atîtea lucruri şi o mînă să le scrie".
iun. Este bolnav 3 săptămîni şi e îngrijit de dr. I. Cantacuzino. Profundă îngrijorare în toată ţara.
iun. 5/17 Aniversarea a 40 de ani: telegrame, scrisori, art., studii omagiind evenimentul. 40 prof. blăjeni „sînt cei mai sinceri admiratori". Impresionant articol al istoricului I. Lupaş despre legăturile lui N. I. cu Transilvania.
iun. 6 Donează un nr. mai mare de cărţi bibl. populare ieşene. Prin Liga Culturală proteste în toată ţara contra persecuţiilor românilor din Transilvania.
iul. 1—1 aug. Cursurile de la Văleni au un caracter univ. — enciclopedic. Vorbesc: N. I., A. D. Xenopol, dr. I. Cantacuzino, Virgil Arion, G. D. Murgoci, V. Pârvan, S. Mehedinţi, N. Dobrescu, I. Răducanu, V. Bogrea, Al. Lapedatu, I. Ursu, Nerva Hodoş, N. D. Ciotori, C. Şumuleanu, Şt. Bogdan, H. Frollo, N. O. Popovici-Lupa ş.a.
Liga Culturală comemorează pe C. B. de Cavour. Primarul oraşului Torino mulţumeşte.
aug. Mari serbări ale „Astrei" la Blaj, la care a luat parte şi N. I. Apar vol.: *Serbările de la Blaj. Însemnătatea lor politică, culturală şi literară; Partea românilor din Ardeal şi Ungaria în cultura românească.*
aug. 28—30 Serbările Ligii Culturale la Ploieşti. N. I. ţine două cuvîntări: *Datoria reciprocă a românilor din Regat şi a celor de peste hotare*, *Ce poate fi Liga*, ambele fiind puse în slujba idealului de unitate naţională.
sept. 2 Em. Gârleanu, director al Teatrului Naţional din Craiova, cere încuviinţarea să joace drama istorică *Mihai Viteazul.*
sept. 9 Comunicare la Acad.: *Breasla blănarilor din Botoşani.*
sept. 11 Începe publicarea piesei *Învierea lui Ştefan Vodă.*
sept. 20 Serbări la Iaşi închinate împlinirii a 50 de ani de la înfiinţarea Univ. N. I. vorbeşte ca reprezentant al Univ. din Bucureşti. Ia cuvîntul la dezvelirea statuii lui M. Kogălniceanu. Conf. pentru savanţii străini: *Les éléments originaux de l'ancienne civilisation roumaine.*
oct. 1 Este numit prof. de istorie politică g-rală la Şcoala superioară de război. Va preda 25 de lecţii anual.
oct. 7 Comunicare la Acad.: *Privilegiul de la 1815 al Tîrgului Frumos.*
oct. 16 *Presa română şi menirea ei*, conf. la Caracal.
nov. 6 *Menirea presei noastre în Dobrogea*, conf. la Constanţa. Apare vol. *Femeile în viaţa neamului nostru.*
V. Lazzarini îl anunţă din Veneţia că „La deputazione veneta de storia patria" l-a ales membru onorar.
Tot în nov. mai apar vol. XX şi XXI din *Studii şi documente*, însumînd 1 160 p., în care au fost tipărite circa 1 500 doc.
nov. 30 *Ce înseamnă şi ce trebuie să însemne un ziar independent*, conf. la Bucureşti.
Rolul tradiţiei în creşterea femeilor la români, conf. ţinută la Congresul femeilor.
dec. 13 *Realităţile cu care e datoare presa*, conf. la Tecuci.
dec. 16 Comunicare la Acad.: *Contribuţii la istoria bisericii noastre.*
Ce-am dorit să fie scriitorii şi ce sînt, art. în *Neamul românesc literar*, în care defineşte „sămănătorismul".

În acest an a tipărit 23 de cărţi, dintre care: *Acte şi scrisori din arhivele oraşelor ardelene* (Bistriţa, Braşov, Sibiu). Partea I: 1385—1600, alcătuind vol. XV din col. Hurmuzaki, cuprinzînd 1 603 doc., tipărite în 860 p.; *Oameni cari au fost*, vol. I, primul din cele patru, în care a adunat art. necrolog publicate în *Sămănătorul*, *Floarea darurilor*, *Neamul românesc literar* şi *Neamul românesc; Generalităţi cu privire la studiile istorice*, cuprinzînd lecţiile de deschidere ale cursului său de la Univ.
În ziarul *Neamul românesc*, art. sale ne oferă fresca vieţii social-politice şi culturale a anului 1911. *Neamul românesc literar* conţine 48 art. scrise de N. I. privind probleme de literatură, cultură şi artă. *Neamul românesc pentru popor* se adresează ţărănimii. Întreţine relaţii cu numeroşi intelectuali din ţară şi străinătate (numeroase scrisori).

1912 **ian.** Pregătiri intense de publicare a unui ziar: *Lumina*, proiectat să apară la **1 febr.** Deşi s-au făcut numeroase abonamente din întreaga ţară, ziarul nu a apărut.
La început de an conduce: *Neamul românesc*, *Neamul românesc literar*, *Neamul românesc pentru popor*, *Calendarul Ligii Culturale*, *Calendarul „Neamul românesc"*.
Apare vol. *Scrisori domneşti.*
Editura „Perthes" îi trimite 800 de mărci în contul vol. V al *Istoriei imperiului otoman.*
N. Filipescu îi pune la dispoziţie fonduri pentru a face un muzeu în jurul mormîntului Voievodului Mihai de la Mănăstirea Dealul. Chemat să conferenţieze în ţară, la Piatra Neamţ, Mănăstirea Bistriţa, Ploieşti, Brăila, Craiova, Buzău.
Primeşte scrisori de la cele mai diferite persoane: studentului I. Broşu din Charlottenburg, care se afla „în cea mai neagră mizerie", i se acordă o bursă prin Liga Culturală. Un deţinut din Ocnele Mari, după 15 ani de puşcărie, apelează la N. I. să-l scape. Impresionat de tonul scrisorii, din care reieşea zbuciumul sufletesc al celui întemniţat, N. I. îi trimite cărţi şi 20 de lei, apoi, în urma unei anchete, este graţiat. (De la această dată, N. I. începe să înfiinţeze bibl. în închisori. Prima va fi la Văcăreşti.) Tofan îi cere asentimentul să fie trecut în lista colaboratorilor rev. *Junimea literară* etc.
Statul român — sub îndemnul lui N. I. — acordă un ajutor de 700 000 de lei pentru înfiinţarea de şcoli secundare în Transilvania.
Deplîngea moartea „patriarhului de la Bran", acad. Ion Puşcariu, autorul studiului închinat titlurilor de nobleţe ale neamurilor vechi româneşti din Transilvania.
În propagandă politică prin ţară; după **15 ian.** era la Dorohoi.
Lucrează la vol. IV din *Istoria literaturii române în sec. XIX*, care va apărea abia în 1934.
Familia sa se măreşte cu un băiat, Valentin.

febr. 17 Comunicare la Acad.: *Gheorghe Aasachi ca tipograf şi editor.*
febr. 19 Ţine o conf. la Tg. Jiu. Tot în **febr.** conf. la Buzău: *Ce sîntem datori a spune altora?*
Polemică în jurul col. N. Grigorescu, proprietatea poetului A. Vlahuţă, provocată de George Oprescu. Poetul dă explicaţii lui N. I.
mart. 9 Comunicare la Acad.: *Un ofiţer român în oastea lui Carol al XII-lea.*
Conf. la Piteşti: *Ce trebuie să credem?*
mart. 18 I se cere colaborarea la vol. omagial Ch. Bémont. Învăţătorii şi preoţii din Maramureş şi Bucovina îndură nenumărate persecuţii. Cer sprijinul moral şi material lui N. I., care, prin Liga Culturală, îi ajută. (Printre

cei persecutaţi se numără şi folcloristul Ion Bârlea.) Totuşi ei ţin prelegeri populare şi reuniuni, fac bibl., fiindcă „oamenii sînt dornici de carte".
apr. 1 Se stinge din viaţă marele actor Petre Liciu, colegul şi bunul său prieten. N. I. publică *În amintirea lui Petre Liciu*, impresionant necrolog. („Blestemăm, ca păgîni ai durerii, fatalităţile, fie şi dumnezeieşti, ale fiinţei umane".)
Mari manifestaţii la Bucureşti, prin Liga Culturală, cu prilejul excluderii din învăţămînt a 16 studenţi români din Oradea „vrednici de dragostea şi de cinstea întregului neam românesc".
apr. 6 Comunicare la Acad.: *Politica Austriei faţă de Unire*, ţinută „cu prilejul inaugurării în Iaşi a celei dintîi statui ridicate lui Alexandru Ioan I-iu Cuza, Domn al României unite".
Către Soc. „Petru Maior": „Vă urez să vă amintiţi totdeauna că fiecare naţiune valorează cît cultura, energia şi solidaritatea ei şi atît".
Starea sănătăţii precară (artrită).
apr. 27—28 Dezvelirea statuii Domnitorului Al. I. Cuza la Iaşi, o biruinţă a lui A. D. Xenopol şi N. I. Iau parte mulţi ţărani, cărora N. I. le ţine o cuvîntare.
mai Începe să apară în *Neamul românesc literar* drama *Un domn pribeag*.
mai 4 Congresul Ligii Culturale la Constanţa. (Liga avea 73 de secţii în ţară, în plină activitate.)
mai 5 Acad. hotărăşte să tipărească un *Bulletin de la section historique*, în care să fie traduse în franţuzeşte o parte din comunicările ţinute în secţia sa istorică. Conducerea se încredinţează lui N. I.
mai 12 Comunicare la Acad.: *Însemnătatea ţinuturilor moldovene pentru istoria românilor şi pentru folclorul românesc.*
Apar numeroase studii istorice închinate Moldovei, în special prin vol. XXIV din *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*.
mai 16 Liga Culturală, prin secţiile sale din toată ţara, organizează mari manifestaţii privind pe românii aflaţi sub stăpînire străină. La Bucureşti N. I. ţine o conf. patriotică despre unitatea pămîntului strămoşesc.
iun. 8 Comunicare la Acad.: *Plîngerea lui Ioan Sandu Sturdza Vodă împotriva sudiţilor străini în Moldova.*
iun. 17 Cuvîntare la dezvelirea statuii lui C. Negri la Galaţi.
iun. Primeşte multe scrisori de recunoştinţă de la tinerii cărturari din Banat, Transilvania, Bucovina, de la studenţii români din Budapesta, Viena, Paris, de la univ. germane şi elveţiene. Sculptorul Carol Stork cere textul inscripţiei pentru mormîntul lui Mihai Viteazul de la Mănăstirea Dealu.
iul. 1 Deschiderea Univ. populare de la Văleni; inaugurarea sălii de cursuri. N. I. ţine 3 cicluri de conf.: 1. *Portul popular românesc;* 2. *Scrisori de boieri şi jupînese* şi 3. *Trei lecţii despre însemnătatea românilor în istoria universală.* „Menirea cursurilor de la Văleni — afirmă N. I. — e de a pune toate constatările nouă, toate curentele zilei, toate descoperirile cercetării, toate inovaţiile ştiinţei în funcţiune de sufletul poporului nostru şi pentru întărirea acestui suflet."
iul. 23 Atheneo Veneto îl cooptează ca membru corespondent.
aug. Retras la Văleni, muncă asiduă la studiile sale ştiinţifice. Apar: *Chestia Rinului*, cursurile ţinute la Şcoala de război, prin care se deschide seria studiilor închinate sintezei sale de *istorie universală;* vol. *Cugetări*, ed. definitivă; *Trei drame*.
Termină de scris *Istoria imperiului otoman*.
sept. 14 Comunicare la Acad.: *Boieri şi răzeşi în Bucovina*.
sept. 19 În *Kölnische Zeitung*, un art. despre *Istoria imperiului otoman*.

Nicolae Cartojan, pe atunci funcționar la Acad., era la dispoziția lui N. I. pentru copieri de ms. și corecturi.
sept. 20 Henri Coandă îl invită să viziteze hangarele militare de la Cotroceni, unde se afla expus aparatul „Coandă-Bristol".
sept. 21 „Aduc la cunoștința d-lor abonați ai *Neamului românesc* că, din pricina morții fiicei mele Adriana (Titița), nu voi scoate foaia vreo săptămînă. „Primește numeroase scrisori de condoleanțe. Cărțile lui N. I. interzise în Transilvania erau expediate la Viena, iar românii de acolo le trimiteau, tot prin poștă, în Transilvania. Constant, N. I. are ca linie directoare în acțiunile sale politice aducerea Transilvaniei la patria mumă și o deplină înțelegere cu popoarele vecine. Prin Ligă urmărea, afirmă N. I., „crearea unei conștiințe de solidaritate în întregul neam românesc".
oct. Conf. în București: *Ce alcătuiește unitatea noastră națională.*
oct. 1 Apare primul nr. din *Bulletin de la section historique.*
oct. 7 Clubul „Nicolae Iorga" al românilor americani din Indiana Harbor îi aduce omagii.
nov. 2 Comunicare la Acad.: *Cîteva știri nouă privitoare la istoria românilor.*
nov. 9 Virgil Arion, președ. Ligii Culturale, roagă pe N. I. să revină asupra demisiei sale din această instituție.
nov. 16 Își depune candidatura de deputat la Brăila.
nov. 25 *Neamul românesc literar* își încetează apariția.
nov. 29 Cuvîntare în Parlament despre *Alegerile de la Suceava.* Sub guvernul P. P. Carp și cu Al. Marghiloman la Interne, N. I. a căzut în alegerile din 1911, dar este reales sub noua guvernare a conservatorilor (T. Maiorescu — Take Ionescu).
dec. 7 Comunicare la Acad.: *Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani.*
dec. 14 Comunicare la Acad.: *Două plîngeri ale episcopului de Rîmnic Galaction (1821).*
În aceeași zi, comunicarea: *Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu.*
dec. 15 Interpelare în Parlament: *Chestia românească și alianța cu monarhia austro-ungară.*
dec. 18 Nouă interpelare în Parlament.
dec. 21 Comunicare la Acad.: *Barbu Știrbei ca educator.*
În acest an au mai apărut vol.: *Scrisori de boieri; Rolul tradiției în creșterea femeilor la români; România, vecinii săi și chestiunea Orientului; Les Roumains et le nouvel état de choses en Orient; Nevoia reînnoirii cunoștințelor istorice în învățămîntul secundar; Mănăstirea Hurezului; Mănăstirea Neamțului.*

1913 **ian.** Apare *Drum drept,* rev. literară lunară. Scopul urmărit: „îndrumarea tinerelor talente pe această cale a bunelor tradiții sănătoase".
ian. 16 Cuvîntare în Parlament, privind mișcările politice în Balcani. Colaborează la *Junimea literară.*
Legături prietenești cu bizantinologul A. Vasiliev. Art. despre N. I. în *La libre Parole* — Paris (1 ian.); *Neue Züricher Zeitung* (16 ian.); *Il popolo romano* (**23 ian.**); *Indépendance belge* (**2—3 ian.**); *Volkszeitung* — Dresda. Art. lui N. I. privind probleme de politică externă, precum și studiile sale istorice sînt urmărite de presa occidentală. Primește invitație la Congresul internațional de istorie ce se va ține în **apr.** la Londra.
ian. 24 Conf. la Ploiești: *1859 și 1913.*
Sprijină pe craioveni să ridice o statuie lui Cuza Vodă în orașul lor.

febr. 1 Comunicare la Acad.: *Patrahirul lui Alexandru cel Bun: cel dintîi chip de domn român.*
febr. 12 Intervenţie în Parlament; N. I. se pronunţă pentru independenţă în politica externă şi pentru o înţelegere cu popoarele din sudul Dunării. Demisionează de la Liga Culturală.
febr. 13 *Ce se ascunde* [...], art. în *Neamul românesc* definind atitudinea sa în conflictul balcanic.
febr. 15 Comemorare în Parlament a morţii lui *Angelo de Gubernatis*. Se trimite o telegramă familiei, pe care N. I. o citeşte în faţa deputaţilor. Presa italiană evidenţiază actul de fraternitate.
febr. 26 Rugat să ia conducerea rev. *Ramuri.*
febr. 27 Conf. la Ploieşti: *Solidaritatea funcţionarilor publici. Pentru viitorul război al neamului*, art. publicat în *Buletinul armatei şi marinei*, vizînd eliberarea Transilvaniei.
Apare *Corespondenţa lui Dimitrie Aman.*
mart. 1 Comunicare la Acad.: *Condiţiile de politică generală în care s-au întemeiat bisericile noastre în veacurile XIV—XV.*
Den Albanska Fragan, în *Svensk Tidskrift*, prima colaborare la o rev. suedeză. Este foarte bine primit.
mart. 2 D-legat reprezentant oficial al României la congresul de la Londra, primind suma de 2 000 de lei, ca speze de deplasare.
mart. 12 În Parlament: *Despre răscoalele din 1907.* Este acuzat de unii deputaţi că răscoalele ţărăneşti au început din Piaţa Teatrului Naţional la 13 mart. 1906.
mart. 16 Plecare la Congresul de istorie de la Londra, via Polonia — Germania — Belgia — Franţa. Opriri: Berlin, Köln, Bruxelles. La înapoiere se opreşte la Paris, Versailles. Vizitează Oxford, Windsor.
22 mart./8 apr. Deschiderea Congresului internaţional de studii istorice.
mart. 26/7 apr., ora 10 dimineaţa În secţia a II-a a congresului (sala de la Royal Society Burlington House, Piccadilly), N. I. ţine prima comunicare: *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge.*
mart. 27/8 apr. A doua comunicare: *La survivance byzantine dans les pays roumains.*
mart. 28/9 apr. Banchetul de închidere. Tot timpul a fost cu Karl Lamprecht, ambii dominînd congresul. „Am fost primit — afirmă N. I. — peste aşteptările mele." Explicaţia o aflăm în faima cîştigată prin cele 5 vol. ale *Istoriei imperiului otoman.* Istoricii Henri Hauser, Willamowitz Maellendorf, Gioacchino Volpe etc. i-au acordat o atenţie deosebită. Ghid i-a fost Marcu Beza, prietenul său de totdeauna.
mart. 28 *După căderea Adrianopolei*, art. prin care N. I. cere crearea unui spirit de opinie. („Să creăm acele mari puteri populare, singure în adevăr naţionale, prin care se cîştigă biruinţele şi se întemeiază stăpînirile".)
apr. 4 Opinie separată faţă de cea oficială, în politica externă, explicată în art. *Rezultatul conferinţei.*
apr. 5 În Parlament: *Despre Comisia istorică a României.*
Comunicare la Acad.: *Privilegiul lui Mohamed al II-lea pentru Pera (1 iunie 1453).*
apr. 13 Studenţii români din Leipzig îi trimit urări de sănătate. Semnează: M. I. Jora, I. Evian, Gheron Netta, R. Cîndea, M. Popovici ş.a.
apr. 24 Art.: *Noile surprinderi din Balcani.*
apr. 26 În Parlament: *Pentru amnistierea ţăranilor din 1907.*

apr. 29 În Parlament: *Pentru mulţămiri Italiei.* Zile de mari manifestări în Italia şi România de prietenie între cele două popoare cu prilejul serbării naţionale.
apr. 30 Mare miting în Bucureşti închinat Italiei. Vorbeşte N. I. Primeşte numeroase scrisori de simpatie de la cărturarii italieni, între care sculptorul Romanelli.
Numeroase ziare străine urmăresc activitatea politică a lui N.I. Totodată este în corespondenţă cu istoricii: K. Lamprecht, A. Heisenberg, Ch. Caspari, Richscholz, Giuseppe Dalla Santa, N. Fr. Fidora, Ch. Caetani. În *Drum drept* tipăreşte *Omul care ni trebuie*, piesă în 3 acte. Apar: ultimul vol., al V-lea, din *Geschichte des Osmanischen Reiches;* din col. *Studii şi documente: Documente interne* (vol. XXII); *Acte străine din archivele Galiţiei, vechii Prusii şi Ţările de Jos* (vol. XXIII) şi *Corespondenţa lui Dimitrie Aman (1704—1834)* (vol. XXV).
mai 1 Art. *O luptă de răsturnare*, despre frămîntările din Partidul Conservator pricinuite de politica externă.
Cuvîntare ţinută la Ploieşti, în care-şi precizează atitudinea sa în politica externă. („Să ne păstrăm pentru misiunea noastră firească" — Transilvania.)
mai 8 Comunicare la Acad.: *Două tradiţii istorice în Balcani: a Italiei şi a românilor.*
mai 12 F. Corta din Milano mulţumeşte pentru acţiunile sale privind raporturile de prietenie cu Italia.
mai 17 Cuvîntare în Parlament despre politica externă.
mai 23 Adunare politică la Bucurşti, unde N. I. stabileşte un program cultural şi transformarea *Neamului românesc* în cotidian.
mai 24 Conf. despre *Mănăstiri şi localităţi istorice din Nord Vestul Moldovei.*
mai 29 Sextil Puşcariu se adresează lui N. I. asupra disensiunilor din cadrul secţiei istorice a Acad.
iun. 7 Comunicare la Acad.: *Armenii şi românii: o paralelă istorică.*
Un Apel pentru crearea unui fond cultural de 1 000 000 de lei necesar românilor transilvăneni.
iun. 9 *Două vorbe* la întrunirea Ligii Culturale.
Cuvîntare la inaugurarea Bibl. Corporaţiei meseriaşilor din Ploieşti.
iun. 14 Art. *Război?* (N. I. se declară împotriva forţei şi războiului.)
iun. 21 Se predă vol. omagial lui Ch. Bémont, în care N. I. a publicat: *Les premières relations entre l'Angleterre et les pays roumains du Danube.*
iun. 22 Art. *Războiul* (nou prilej de manifestare a dorinţei de pace).
Ia parte la înmormîntarea lui St. O. Iosif.
iun. 25 Moare Ilarie Chendi; la apelul soţiei acestuia, N. I. face toate demersurile pentru înmormîntare şi pentru asigurarea unei pensii familiei.
iun. 26 Art. *Pe cine avem în faţă?* (adversitate faţă de imperiul habsburgic).
Se aprobă cererea lui N. I. de a însoţi armata română, avînd la început misiunea de a lucra la biroul de presă, în legătură cu străinătatea. Îmbrăcînd uniforma militară, N. I. primeşte autorizaţia să poată urmări în voie toate acţiunile militare.
iun. 28 Comunicare la Acad.: *Ostaşii de la Prut, cu un act de la Alexandru cel Bun — Răzeşi romaşcani.*
El Mundo Madrid recenzează *Armenii şi românii.*
iul. 5 — aug. 20 Pe front; ziarul *Neamul românesc* îşi încetează apariţia. În acest interval, istoricul a ţinut un jurnal de drum, publicat apoi sub titlul *Acţiunea militară a României.*
iul. 16 Din nou în Bucureşti.

iul. 20 Giulio Copra-Boscarini din Campania se mîndreşte de a fi primit o scrisoare de la N. I. „espressa in puro italiano".
iul. 28 Începe Conf. de pace de la Bucureşti: T. Maiorescu, E. Venizelos, N. Pasici, Gavrilovici, Toncev, Politis.
Purta corespondenţă cu G. Clemenceau.
aug. 4 Tratatul a fost ratificat de Bulgaria.
Printre altele, în notele sale subliniază prezenţa lui Pierre Loti la Adrianopol.
aug. 12 Dino Muratore, istoric, se bucură din tot sufletul că N. I. s-a întors acasă şi-i cere un art. asupra impresiilor sale din război spre a le publica în cel mai de seamă ziar din Torino.
aug. 13 Revine la Văleni, însoţit de cîţiva camarazi de arme.
aug. 23 Se încheie jurnalul lui N. I. cu numeroase ştiri privind ororile războiului luate din ziarul *Excelsior*.
sept. 6 Comunicare la Acad.: *Ceva despre episcopul maramureşan Iosif Stoica.*
sept. 9 Impresionanta scrisoare a lui Oct. C. Tăslăuanu, prin care mulţumeşte lui N. I. pentru grija purtată lui Ilarie Chendi în timpul bolii. La sentimentele sale adaugă pe cele ale lui O. Goga, „pribeag" prin Spania.
Au apărut: vol. *Chestiunea Dunării*, cursuri ţinute la Şcoala de război; *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*, cursuri ţinute la Univ.: *Politica externă a popoarelor agricole.*
sept. 13 Armand Călinescu, student în anul II la Drept, roagă să i se publice art. în *Neamul românesc.*
oct. 3 Romulus Cîndea, viitorul prof. univ., pe atunci student la Leipzig, ţine legătura între N. I. şi K. Lamprecht. Corespondenţă bogată cu istoricii germani.
oct. 4 Comunicare la Acad.: *Vasile Lupu ca următor al împăraţilor de Răsărit în tutelarea patriarhiei de Constantinopole şi a bisericii ortodoxe.*
Apar vol. *Les causes de la catastrophe de l'Empire ottoman* şi *La Chronique de l'expédition des Turcs en Morée* (1715).
oct. 11 Comunicare la Acad.: *Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola (1811)*, tipărită şi în lb. franceză.
oct. 12 Vizitat de romanistul Mario Roques la Bucureşti.
nov. 1 Necrologul bunului său prieten Nerva Hodoş.
nov. 10 Prin intermediul lui N. Pasici, în vizită de 3 zile la Belgrad. Dimineaţa, audienţă la rege; decorat cu ordinul „Sf. Sava", în grad de mare ofiţer. După-amiază—comunicare la Acad.: *Relations entre Serbes et Roumains.* Răspuns dat de preşedintele Stoian Novacovici.
nov. 11 Conf. despre *Cauzele prăbuşirii imperiului otoman.* Seara—masă dată de Min. Instrucţiunii; vorbesc prof. N. Vulici şi N. I.
nov. 12 Recepţie la legaţia română. Asistă la un spectacol de operă. Convorbiri cu: N. Pasici, ministrul Liuba Iovanovici, Vladar Gheorghevici, fost prim-ministru, H. Hartvig. Din scrisoarea lui Petru Cancel reiese că vizita lui N. I. în Serbia a avut un puternic ecou.

Revine în ţară; răspunde invitaţiei de a participa la serbările centenarului Ateneului din Veneţia.

Apare vol. XV din col. Hurmuzaki: *Acte şi scrisori din arhivele oraşelor ardelene*, partea a II-a, conţinînd 1 895 doc., în circa 1 300 p.

nov. 15 Comunicare la Acad.: *Steagul lui Mihnea Vodă Radul în Muzeul istoric de la Belgrad.*
nov. 18 Demisia lui N. I. din Liga Culturală, din cauza lui Virgil Arion, care urmărea transformarea instituţiei într-o anexă a conservatorilor.

nov. 29 Comunicare la Acad.: *Contribuţii documentare la istoria Olteniei în veacul al XIX-lea.*
dec. 20 Comunicare la Acad.: *Fundaţiile religioase ale domnilor români în Orient.*
dec. 22 Interpretare în Parlament: *Despre limba românească şi rapoartele diplomatice.*
dec. 31 Rev. *Ramuri* urmează să se contopească cu *Drum drept.*
În acest an a publicat 43 de lucrări, la care se adaugă numeroase art. din periodice. A contribuit. în mod deosebit la întărirea relaţiilor cu Serbia. Bogată corespondenţă cu numeroşi cărturari străini.

1914 **ian. 1** Multe urări de Anul Nou, mai alesde la prietenii din străinătate.
ian. 24 Conf. despre *24 ianuarie 1859.*
Inaugurarea Institutului de studii sud-est-europene — creat din iniţiativa lui N. I. Scopul: „să îndrumeze, să ajute şi să organizeze cercetări ştiinţifice privitoare la toate ţările şi naţiunile din regiunea carpatică şi balcanică [...] ţinînd seamă şi de tradiţiile vechi şi interesele actuale româneşti". Actul de înfiinţare este semnat de: N. I., Gr. Murgoci şi V. Pârvan. Institutul are şi un periodic al său: *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale,* cu periodicitate lunară. (În nr. 2, discursul inaugural ţinut de N. I.)
ian. 30 Două comunicări la Acad.: *Fundaţiunile domnilor români în Epir* şi *Un act românesc privitor la începătorul culturii bulgare dr. Veron — fiul lui Milenco Stoicovici în Oltenia.*
ian. 31 Deschiderea cursului la noul Institut; vorbeşte despre *Istoria Albaniei.* Apoi comunicare la Acad.: *Noi documente moldovene.*
febr. 3 Conf. la Ploieşti.
febr. 4 Conf. la Brăila.
febr. 7 Comunicare la Acad.: *O hartă a Ţării Româneşti din c. 1780 şi un geograf dobrogean.*
Crearea Institutului de studii sud-est-europene a produs un deosebit interes la popoarele vecine. Felicitat de mai mulţi istorici bulgari.
mart. 7 În Parlament: *Oprirea tipăriturilor româneşti în Ungaria.*
mart. 10 Conf. la Huşi.
mart. 12—19 La Veneţia, unde ţine două comunicări la Atheneo Veneto: *Venezia e la Peninsula dei Balcani* şi *Il problema balcanico e l'Italia.*
mart. 21 În Parlament: *Contra disidenţilor religioşi.*
mart. 23 Conf. la Cîmpina: *Ce ne învaţă cariera lui Aurel Vlaicu.*
mart. 29 În Parlament: *Schimbarea circumscripţiilor administrative în Dobrogea.*
apr. Prima comunicare la Acad. despre *Veneţia în Marea Neagră.*
apr. 18 A doua comunicare la Acad. despre Veneţia.
apr. 19 În Parlament: *Comemorarea lui Constantin Vodă Brâncoveanu.*
mai 6 Conf. ţinută la Univ., cu participarea unor prof. şi studenţi turci: *Quelques mots sur les relations entre les roumains et le peuple turc.*
mai 9 Comunicare la Acad.: *Pilda bunilor domni din trecut faţă de şcoală.*
mai 15 Cuvîntare —ţinută în faţa alegătorilor din Ploieşti, apoi conf. despre *3/15 Mai 1848.*
mai 16 *Legăturile culturale între Bucovina şi Principatele româneşti,* conf. ţinută la Univ. din Bucureşti.
mai 28 Recepţia la Acad. a lui Vasile Pârvan. Răspuns dat de N. I. Victoroff-Todoroff, N. Mileff, I. Sismanov sînt în bune relaţii cu N. I. Dintr-o scrisoare: „Merçi pour les paroles pleines de sympathie pour la Bulgarie

qui terminent votre lettre". Este aprobată acţiunea lui N. I. pentru o solidaritate a popoarelor balcanice. În *La jeunesse bulgare* apar art. semnate de N. I.
În cursul lunii a mai vorbit la Brăila şi Iaşi.
iun. Apar: *Cinci conferinţe despre Veneţia; Del Chiaro Fiorentino; Storia delle moderne rivoluzioni della Valachia; Chestia Mării Mediterane*. Scrie necrologul lui *Frédéric Mistral* şi al lui *C. N. Sathas*, un mare grec, şi un art. în *Annales des nationalités* (Paris).
iun. 20 Comunicare la Acad.: *Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815*.
iun. 28 La Saraievo: sînt ucişi arhiducele moştenitor al Austro-Ungariei şi soţia sa.
iul. 1 Cuvîntare la deschiderea cursurilor de vară de la Văleni.
iul. 16 A. Pernice îi propune să tipărească în Editura „Hoepli" o istorie a imperiului otoman.
iul. 27 Art. *Războiul general şi România*. („Acest odios masacru va fi unul dintre cele mai josnice acte de ură idioată care s-a săvîrşit vreodată pe faţa pămîntului, o dovadă atroce a păcatelor pe care le poate săvîrşi această lume fără Dumnezeu şi fără ideal.")
Art. *Franţa şi Germania în cumpăna recunoştinţei noastre*, publicat în momentul în care România s-a hotărît pentru neutralitate. („Sîntem îndatoriţi Germaniei pentru toată cultura pe cari atîţia fii ai acestei ţări au primit-o", dar „Franţa nu poate pieri. Ar fi o catastrofă morală pentru omenire".)
aug. 15 Conf. la Ateneu: *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu*. Apar: *Viaţa şi domnia lui Constantin Vodă Brâncoveanu; Constantin Brâncoveanu*, dramă istorică; *Activitatea culturală a lui C.V. Brâncoveanu şi scopurile Academiei Române*.
aug. 17 *Ceasul nostru*, art. în apărarea românilor transilvăneni.
aug. 31 *Finis Albaniae*, art. în *Neamul românesc*: Dar „Albania va reînvia"— conchide N.I.
sept. 8 *Adevăratul patriotism*, conf. la Galaţi.
sept. 28 Art. prilejuite de moartea lui Carol I şi de viitoarea domnie a regelui Ferdinand.
oct. 8 Cuvîntare la adunarea funerară de la Teatrul Naţional.
oct. 12 Publică necrologul lui *D.A. Sturdza*, preşed. Acad. Române.
oct. 17 *Alexandru Bogdan*, art. prilejuit de moartea cumnatului său, căzut pe front, ca ofiţer în armata austriacă.
oct. 31 Comunicare la Acad.: *Neamul Agarici, răzeşi fălcieni şi vasluieni*.
nov. 1 Începînd cu această dată, ţine, o vreme, cursuri despre politica externă a lui Carol I (în fiecare joi la Fundaţie).
nov. 7 Comunicare la Acad.: *Imperialismul austriac şi cel rus în dezvoltare paralelă*.
nov. 28 *Din legăturile noastre cu sîrbii*.
În cursul lunii, numeroase art. privind tragedia poporului sîrb.
nov. 31 Camera de comerţ şi industrie îi acordă 12 000 de lei pentru a scrie o *Istorie a comerţului*.
dec. 7 Art. *Belgradul robit*; compasiune pentru poporul sîrb.
dec. 12 Comunicare la Acad.: *Privilegiile şangăilor de la Tîrgu-Ocna*.
dec. 14 *Manifestările din Italia* (art. despre manifestaţiile de prietenie italo-române).
În acest an apare şi primul vol. din *O luptă literară*.

1915 **ian.** *Ramuri* din Craiova se contopeşte cu *Drum drept*, păstrînd ultimul titlu, avînd ca director pe N.I., iar ca redactor pe C. Şaban-Făgeţel şi D. Tomescu (de la **18 sept.** se vor adăuga N.D. Ciotori şi I.U. Soricu). Începînd cu această dată, N.I. publică cîte un art. săptămînal. La **1 ian.** apare primul nr. din *Revista istorică*, rev. de dări de seamă, doc. şi notiţe (tipărită la Văleni, condusă de N.I., editată de „Casa Şcoalelor", apariţie lunară). Continuă tipărirea ziarului *Neamul românesc*, cu apariţie săptămînală (N.I. publică în fiecare nr. 5—6 art.). *Neamul românesc pentru popor* apare săptămînal. *Bulletin de l'Institut* se tipăreşte lunar. Buletinul în lb. franceză al Acad. — secţia istorică va conţine trad. comunicărilor lui N.I. şi ale altor acad.
ian. 22 În Parlament: *Despre turburările bisericeşti*; de aici porneşte lucrarea *Conspiratori şi scandaluri bisericeşti.*
Apare *Histoire des Etats balcaniques*, cu o mare difuzare în străinătate, primită bine de sîrbi şi bulgari.
ian. 23 Comunicare la Acad.: *Cîteva ştiri despre comerţul nostru în veacurile XVII şi XVIII.*
ian. 24 Conf. la Teatrul Naţional: *Spiritul public şi literatura în epoca Unirii.* În *Neamul românesc: Partea lui Napoleon III în Unirea Principatelor.*
Urmăreşte războiul Austriei împotriva Italiei, „împărtăşind doliul", cu toată puterea sa sufletească, al „fraţilor" de acolo. De asemenea, N.I. este sufleteşte alături de Serbia. La Bucureşti primeşte vizita publicistului englez Scotus Viator (pe numele său: Seton Watson, cel care va scrie o bună istorie a românilor). N.I. începe suplinirea lui A.D. Xenopol la Univ. din Iaşi.
febr. 1 Art. *Datoria refugiaţilor*: „sute, mii de români din Ardeal, din Bucovina, din Banat se află în mijlocul nostru" fugiţi din armata austriacă sau din oraşe şi sate din cauza persecuţiilor. Printre ei se află: I. Nistor, N. Marmeliuc, P. Bucşan etc. Mulţi dintre ei sînt ajutaţi de N.I., personal sau prin Liga Culturală; Barbu Ştirbei îi pune la dispoziţie sume importante pentru sprijinirea refugiaţilor.
Acordă atenţie intelectualilor în ascensiunea lor: publică primele versuri ale lui Marcel Romanescu (**2 feb.**) ia parte la deschiderea cursului univ. al lui Ch. Drouhet (**8 feb.**) Remarcă „excelenta teză" de doctorat a lui Virgil Madgearu. Publică art. matematicianului Petru Sergescu din Turnu Severin, care a fost trei ani la rînd la cursurile de la Văleni. Bune raporturi cu unii oameni politici: (Ionel Brătianu, I.G. Duca, dr. C. Angelescu, N. Filipescu). Apare *Dezvoltarea ideii unităţii politice a românilor*, curs univ. Reintră la Liga Culturală după plecarea germanofililor. Iniţiază mari manifestaţii în cadrul soc. în favoarea unităţii naţionale (în condiţiile intrării României în război alături de Franţa, Italia, Anglia). Prima manifestaţie are loc la Bucureşti, unde iau cuvîntul: B.Şt. Delavrancea, O. Goga, V. Lucaci, N. Filipescu, Take Ionescu, N.I.
febr. 20 Comunicare la Acad.: *Dreptul la viaţă al statelor mici*, apărută şi în lb. franceză: *Le droit à la vie des petits Etats.*
mart. 9 Discurs despre solidaritatea ţărilor balcanice. Ecou entuziast în rîndurile intelectualităţii bulgare din jurul rev. *La jeunesse bulgare.*
mart. 15 Adunare la Iaşi a Ligii Culturale. Vorbeşte N.I. Apare *Istoria comerţului românesc*, vol. I.
apr. 8 Comunicare la Acad.: *Cîteva lămuriri nouă cu privire la istoria românilor.*
apr. 12 Participă la adunarea Ligii Culturale organizată în Turnu Severin.
apr. 14 Cuvîntarea lui N.I. ţinută la adunarea din Galaţi a Ligii Culturale.
apr. 26 Art. *Un atentat*; ia apărarea lui Vasile Pârvan, atacat pe stradă şi lovit pentru „vederile sale politice". În apărarea sa, N.I. îl socoate un „om învăţat şi de o superioară inteligenţă", iar „lovirea cu pumnul e o necinstire faţă de

aceia cari, prin ştiinţa, talentul, munca şi viaţa lor, care e un model de onestitate, merită desigur respectul public". De totdeauna a fost împotriva violenţei.
mai 8 Cuvîntare ţinută la Ateneul Român în apărarea românilor din Transilvania, pentru unitatea pămîntului strămoşesc. („Drepturi asupra noastră nu mai ai de acum înainte, Împărate; „ţi-au scăpat frînturile tale austriace şi am cîştigat prin aceasta chiar dreptul de libertate".)
mai 10 Moare savantul Karl Lamprecht, care a jucat un rol important în formarea şi afirmarea istoricului român.
mai 12 Comunicare la Acad.: *Faze sufleteşti şi cărţi reprezentative la români cu specială privire la legăturile „Alexandriei" cu Mihai Viteazul.*
mai 24 Art. *Războiul Italiei*; preocupat în cel mai înalt grad de viitorul acestei ţări.
Apare vol. IV din *Notes et extraits.*
iun. 5 Comunicare la Acad.: *Cîteva ştiri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului XVII.*
Apar: *Istoria războiului balcanic* şi *Buletinul* secţiei istorice a Acad. cu numeroase comunicări ale lui N.I. traduse în franceză.
iun. 21 *România şi principiul naţionalităţilor*, art. în *Neamul românesc* tradus din *Revue de Revues.*
iun. 26 Comunicare la Acad.: *În legătură cu Biblia de la 1688 şi Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu.*
iul. 1 Ziua începerii cursurilor la Văleni (nu se vor mai ţine apoi pînă în **1920**).
iul. 12 Suferind de sinuzită, este operat şi îngrijit de dr. A.C. Codarcea.
iul. 17 La Curtea de Argeş.
iul. 19 Art. *Politica naţională activă şi politică naţională contemplativă.*
aug. 2 *Căderea Varşoviei*, art. pătruns de optimism în contextul împrejurărilor istorice.
Apar două mari lucrări: *Istoria românilor din Ardeal şi Ungaria*, lucrare monumentală, şi vol. XV din col. Hurmuzaki: *Documente greceşti.*
sept. 11 Comunicare la Acad.: *Carpaţii în luptele dintre români şi unguri.*
sept. 20 Necrologul lui I. M. Moldovan, unul dintre cărturarii Transilvaniei, care a dăruit 1 000 000 lei şcolilor sale.
oct. 9 Comunicare la Acad.: *Sîrbii, bulgarii şi românii în Peninsula Balcanică.*
oct. 11 Art. despre *Declaraţia de război a Bulgariei.*
oct. 21 Decanul Al. Philippide îl anunţă că i s-a aprobat a ţine cursuri de istoria românilor la Univ. din Iaşi: luni, miercuri şi vineri, suplinindu-l din nou pe A.D. Xenopol.
oct. 24 *Serbia eroică şi martiră*, conf. la Ateneul Român.
nov. 8 Într-o scrisoare, Emanoil Bucuţa se socoate „un vechi şcolar de idei al dv.".
nov. 22 *Oltenia şi Serbia*, conf. la Craiova, în folosul refugiaţilor sîrbi.
dec. 11 Gheorghe Ţiţeica îl felicită de ziua numelui „cu cea mai adîncă evlavie".
dec. 13 *Nota Americii*, art. împotriva actelor de piraterie ale Austriei. *Ce înseamnă popoare balcanice*, conf. la Ateneu.
dec. 14 *Cuvîntare la discuţia Adresei* în Parlament. („Cu sabia biruitoare în mînă [...] vom face un stat naţional şi popular.")
dec. 18 Comunicare la Acad.: *Amănunte din istoria noastră în veacul XIX.*
dec. 21 *Războiul actual şi urmările lui pentru viaţa morală a omenirii*, conf. împotriva războiului ţinută la Galaţi.
În acest an a publicat 37 de lucrări şi a colaborat regulat la *Universul.*

1916 **ian. 3** Art. *Anul hotărîrilor*. (Au trecut „12 luni de chinuri", iar anul acesta „va fi un ceas cumplit. Îl așteptăm însă de așa multă vreme".)
ian. 6 Conf. la Galați privind idealurile de luptă ale poporului român.
ian. 8 Deși suferind, începe lecțiile la Univ. din Iași.
ian. 14 Conf. la Iași: *Rolul inițiativei private în viața publică*.
ian. 17 Art. *Alegerile din urmă*; V. Lucaci candidează la Galați, O. Goga la Caracal.
ian. 24 Conf. la Ateneul Român.
ian. 29 Comunicare la Acad.: *Iordache Olimpiotul, vînzătorul lui Tudor Vladimirescu*.
febr. 5 În Parlament: *În legătură cu mișcările studențești*.
febr. 26 Comunicare la Acad.: *Două contribuții la istoria bisericească a românilor*.
febr. 28 Art. *Verdun*.
Apar: *Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie* (2 vol.) și vol. V din *Notes et extraits*. În *Bulletin de l'Institut* ..., ample recenzii despre *Fondation de l'Empire ottoman* de A. Gibbons și un studiu privind unitatea Iugoslaviei.
mart. 13 Art. *Tăcerea*. („Nu se țin întruniri, nu se fac manifestații [...] Tac toți. Căutați însă numai la răsuflarea lor reținută, la ochii de foc ce caută în zare. Ei n-au încremenit, ci așteaptă.")
mart. 25 Conf.: despre *Monumentele noastre de istorie și artă*.
mart. 26 În Parlament: *Cu privire la buget*.
apr. Continue întrevederi cu I.I.C. Brătianu, I.G. Duca, B. Știrbei, la Palat. Publică în *Revista istorică* primul art. de istorie al lui George Brătianu: *O oaste moldovenească acum trei veacuri*.
apr. 29 Comunicare la Acad.: *Ceva mai mult despre viața noastră culturală și literară în sec. XVIII*.
Obosit; starea sănătății precară.
mai 1 Art. *America*, subliniind semnele apropiatei intervenții a acesteia în primul război mondial. („Veacurile își vor aduce aminte recunoscătoare de acest moment.")
Iluzii și drepturi naționale în Balcani, lecție de deschidere la Institut.
mai 21 Răspuns la discursul de recepție la Acad. ținut de I. Nistor.
mai 23 Comunicare la Acad.: *Originea și sensul direcțiilor politice în trecutul țărilor noastre*. În Parlament cere „un armistițiu politic"; „toate patimile să tacă").
Apare: *Vicissitudes des Roumains de Bucovine*.
mai 29 Necrolog lui H. *Kitchener*, ministrul de război al Angliei, mort prin scufundarea de inamic a unui vas de război.
iun. 24 Comunicare la Acad.: *Alte note despre cultura și viața socială românească sub vechiul regim* și *Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie*.
Apar: *Cărți reprezentative în viața omenirii*, vol. I; o nouă ed. din: *Drumuri și orașe*, *Sate și Mănăstiri*; vol. II din *O luptă literară*. Excursie cu studenții la Hurezu, Snagov etc.
Apare *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice*.
iul. Din art. sale din *Neamul românesc* se desprinde atmosfera de încordare înainte de intrarea României în război. Politicienii filogermani sînt blamați. („Să lăsăm pe dl Marghiloman la politica pe care a preferat-o. E destul motiv de impopularitate azi, de amară căință mîine.")
Ramuri apare la Craiova pînă la **10 iul.**, publicînd cu regularitate art. lui N.I. (De la această dată își va înceta apariția pînă la **10 mart. 1917**.)

aug. 14 Art.: *În materie de tigri*, despre viitorul Transilvaniei, subliniind firea paşnică a românului. („Fără patimă, fără ură, fără lăudăroşi, ne căutăm dreptatea.")
aug. 14, ora 10 seara La Văleni i se comunică: „s-a decretat mobilizarea".
aug. 15 Intrarea în război a României. Publică art. *Ceasul*. („A sosit un ceas pe care-l aşteptăm de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viaţă naţională, pentru care am muncit şi am scris, am luptat şi am scris. A sosit ceasul în care cerem şi noi lumii cinstit cu arma în mînă, cu jertfa a tot ce avem, ceea ce alte neamuri, mai fericite, au de atîta vreme... *dreptul de a trăi pentru noi*, dreptul de a nu da nimănui ca robi rodul ostenelilor noastre... ".)
aug. 16 Fratele său pleacă în război, luîndu-şi rămas bun: „Îţi zic la revedere sau adio, cum o vrea Dumnezeu, şi te asigur că acolo unde merg voi cinsti numele nostru".
aug. 17 Însoţeşte un g-ral cu maşina pînă la Braşov, trecînd pe la Cheia-Bratocea.
Se mută cu ziarul de la Văleni la Bucureşti, locuind, ca de obicei, la Hotel „Regal".
aug. 21 *Neamul românesc pentru popor* îşi încetează apariţia.
aug. 23—28 Art. privind mersul războiului.
sept. 1 Art. *Lupta de la Turtucaia.*
sept. 4 Art. despre raporturile cu Bulgaria.
Apar: *Serbia la 1871—1872; Politica externă a regelui Carol I; Povestea unui băiat de la ţară; Ca să fim mai tari în ceasul de azi;* zilnic art. în *Neamul românesc.*
Revista istorică îşi încetează apariţia în Bucureşti, implicit tipărirea la Văleni. De asemenea, şi *Bulletin de l'Institut.*
oct. 4 Asistă, îndurerat, la înmormîntarea lui Nicolae Filipescu. Familia sa părăseşte Vălenii de Munte, evacuîndu-se la Iaşi. N.I. aduce la Bucureşti *Corespondenţa* sa şi o parte din cărţi, restul rămînînd locului, nedescoperit de ocupanţii germani. Aceştia îi vor transforma locuinţa în „oficiul porcilor".
În **oct.**, zilnic art. pe teme diverse în *Neamul românesc.*
nov. 4 Ultima comunicare pe acest an la Acad.: *Din relaţiile franco-române.*
nov. Zilnic art. în *Neamul românesc*, la Bucureşti pînă la **18 nov.**
Lucrează asiduu în Bibl. Acad.
În ultimele zile părăseşte camera de hotel, fiind găzduit de Gh. Murgoci. Cu cîteva ore înainte de a fi ocupată Capitala ia drumul pribegiei, deghizat în preot, fiind scăpat de acelaşi prieten Murgoci. După 24 de ore era la Iaşi, în mijlocul familiei sale. Locuieşte în str. Lascar Catargi, 21. Purtînd data de **15 nov.**, apare vol. II din *Buletinul Comisiei istorice a României*, condus de Ioan Bogdan, publicaţie în care N.I. publică *Acte româneşti din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile secuilor cu Moldova.* Studiul, însoţit de 91 doc., a dus la o neînţelegere între N.I. şi I. Bogadn, pornind de la modul de editare şi transcriere a textelor cirilice.
nov. 21 Primul art. din *Neamul românesc* scris la Iaşi: *Ruşii.*
dec. La Iaşi; continuă să conducă *Neamul românesc*, *Revista istorică* şi *Bulletin de l'Institut* ... În cel din urmă, 60 p. privesc *Fragments des chroniques roumaines, concernant les Serbes.*
dec. 14 Discurs în Parlament. În faţa ideii de a se părăsi Moldova (datorită presiunii armatei germane), N.I. afirmă: „Să ne mănînce cîinii pămîntului acestuia mai curînd decît să găsim fericirea, liniştea şi binele din graţia străinului duşman". Discursul a fost trimis pe front şi răspîndit în toată ţara, afişîndu-se pe uşile fiecărei primării.

dec. 22 Apare: *Sufletul românesc*, trei conf. la Teatrul Naţional ţinute în faţa elevilor şcolilor militare.
dec. 30 În ziarul *Le Figaro*: „Le député Jorga, dans des phrases vibrantes de patriotisme, a fait l'histoire de la guerre et le procès de l'Allemagne, puis il a fait appel à la concorde et à l'union de tous les Roumains, pour assurer la victoire finale des Alliés et une paix basée sur la justice du principe de nationalités".

1917 „Şi astfel — afirmă N.I. — cu lacrimi şi fringere de inimă ajunserăm la acel an nou al lui 1917."
ian. 4 Art. *Domnii ţării şi ai neamului* în *Neamul românesc*, tipărit pe teritoriul neocupat de nemţi. Ziarul se tipărea în 25 000 ex., dintre care 5 000 erau împărţite armatei şi în spitale, însufleţind cititorii pentru cauza eliberării şi unităţii naţionale. Majoritatea art. erau scrise de N.I. Mai colaborează I. Simionescu, Vasile Bogrea, I. Agârbiceanu, G.T. Kirileanu, I. Petrovici, Al. Vlahuţă, Al. Petroniu, A. Cusin ş.a. Redacţia îşi schimbă locul pînă cînd izbuteşte să-şi asigure o imprimerie proprie (cei mai devotaţi lucrători rămaşi pe viaţă sînt: Onciu şi Teodoru).
Lucra şi la Arh. Statului („unde căutam şi o ocupaţie şi o uitare a durerilor prezentului, şi materiale, într-un corp obosit"). Aici a întocmit *Revista istorică* (oct. **1916—ian 1917**.) din urmă.
Apar: *Histoire des relations entre la France et les Roumains; Histoire des relations entre la Russie et les Roumains; Relations des Roumains avec les Alliés*. La Bucureşti va apărea vol. II din *Documente greceşti*.
Ţine cu regularitate cursuri la Univ. din Iaşi.
febr. 6 Necrolog lui Aurel C. Popovici, mort la Geneva.
febr. 17 *Principiul naţional. Originea şi dezvoltarea lui*, cu care se începe un curs liber la Univ. din Iaşi cerut de Min. Instrucţiunii. Ministrul de război îl roagă a ţine o conf. elevilor Şcolii militare de infanterie din Dorohoi.
Condiţii grele de viaţă; primeşte alimente din partea autorităţilor, precum şi de la mai multe persoane particulare.
Cărturari aflaţi în Iaşi colaborează la *Neamul românesc*. Ziarul este bine informat, deoarece N.I. primea multă presă străină.
mart. 8 Art. *Împrejurările din Rusia*, demonstrînd neînţelegerea esenţei sociale a evenimentelor revoluţionare.
mart. 10 Reapare *Drum drept*, cu art. literare.
mart. 24 Art. *Declaraţia de război a Americii*.
mart. 31 *Învăţături din buze prietene*. Cu acest art. se încheie vol. III, ultimul din ciclul *Războiul nostru în note zilnice*.
apr. Publică un art. în *The New Europe* din Londra despre Anglia. La Teatrul Naţional, *Învierea lui Ştefan cel Mare* de N.I.
De la Roman, I. Agârbiceanu cere ajutorul lui N.I. pentru art. publicate în ziarul *Ostaşul*, la care colabora şi istoricul.
mai 17 Începe să-şi scrie *Memoriile*.
„Primirea în Parlament a lui Albert Thomas. Nimic nu s-a schimbat în atitudinea lui de camarad căruia nu-i pasă de formă."
mai 18 Discurs în Parlament susţinînd „izlazul obligatoriu". Bune raporturi cu Robert de Flers, ministrul Franţei în România, totodată un mare filoromân. Relaţii cu toţi străinii — diplomaţi, ofiţeri, cărturari — care se opresc la Iaşi.
mai 26 În Parlament face apel la un armistiţiu între partidele politice.
mai 26 Hachette, editorul din Paris, prin R. de Flers, îi cere să scrie *Istoria românilor* în franceză.

iun. 2 Convorbire cu E. Vandervelde, oaspete al Parlamentului, cu filoromânul american Hart şi cu ministrul spaniol Multeda.
iun. 7—8 Sosirea transilvănenilor şi bucovinenilor. Mari manifestaţii în Piaţa Unirii.
iun. 9 Cuvîntare în Parlament privind marile reforme pe care „şi le va face poporul însuşi".
iun. 13 În Parlament, despre *Votul universal*.
iun. 16 Ofensivă germană pe fronturile francez şi italian.
iun. 19 Moartea lui Titu Maiorescu.
iun. 20 Convorbire cu istoricul rus Volkov (în lb. germană).
iun. 24 Convorbiri cu Fasciotti şi colonelul italian Ferigo. Discuţii cu Lancevetki.
iun. 27 Primeşte studenţii americani, apoi pe S. Murafa.
iul. 1 Criză de guvern. Nu acceptă a se forma un guvern de partid.
iul. 6 A.D. Xenopol grav bolnav. N.I. îl vizitează.
Peste cîteva zile, conf. la Botoşani în faţa elevilor şcolii de ofiţeri.
Însoţit de g-ralul Leonte, merge pe frontul de la Mărăşeşti, în sectorul trupelor din jud. Prahova. Altă deplasare la spitalul din Tecuci.
iul. 18 Trimiterea „tezaurului" la Moscova.
iul. 22 Familia lui N.I.: mama, soţia şi cei şapte copii se stabilesc la Odesa. N.I. rămîne pe loc, dar este în posesia unui paşaport.
iul. 22—28 Ofensiva românească de la Mărăşeşti.
aug. 1 Ch. Bémont sprijină pe N.I. să publice la Paris lucrarea sa *Relaţiile franco-române*.
În *Memorii* urmăreşte îndeaproape mişcările din Rusia.
Lupte grele pe front, împotriva armatei germane.
sept. Contacte cu: A.D. Xenopol, A. Vlahuţă, T. Kirileanu, O. Ghibu, dr. M. Manicatide, I. Agârbiceanu, D. Marmeliuc, Gh. Murgoci, Ciulei, cu ofiţeri şi diplomaţi francezi, cu numeroşi ofiţeri români.
sept. 22 La Cristeşti, la Olga Sturdza.
sept. 28 La Bucureşti, Virgil Arion deschide cursurile univ. N.I., împreună cu alţi „fugari", este destituit.
oct. 3 Convorbire despre front cu g-ral Eremia Grigorescu. Apar: *Două răspunsuri ale unui istoric: D. Czernin şi politica României; Un studiu al d-lui Vesnici*.
Apare lucrarea sa *Le „Livre rouge" autrichien*.
oct. 8 Întrevedere de lucru cu: O. Goga, I. G. Duca, N. Titulescu, g-ral Iancovescu.
oct. 10 Convorbiri cu: T. Masaryk, G. Mârzescu, I. G. Duca, I. Simionescu. La Univ. ţine 10 lecţii despre *Originea şi dezvoltarea statului austriac*. Mai apar: *Histoire de Roumains de Bucovine; Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea; Développement de la question rurale en Roumanie*.
nov. 24 „Articolul meu de ieri, *Armistiţiul*, a fost primit cu uşurare, ofiţeri îmi aduc adeziuni scrise."
nov. 28 Tratative de armistiţiu, dezaprobat de N. I. În *Memorii*, pe luna nov., urmăreşte zilnic mersul evenimentelor din Rusia; multe aprecieri eronate.
dec. 7 Moartea lui N. Xenopol.
dec. 8 Convorbiri cu g-ralii Al. Averescu şi E. Grigorescu, cu N. Titulescu şi I. G. Duca.
dec. 25 Pe front împărţind soldaţilor tutun, ziare, rev. şi cărţi. Îl aflăm la Vaslui, Bârlad, Tecuci, Mărăşeşti, Ţepu — satul lui Tudor Pamfile —, Ţibăneşti.
dec. 31 Serbare populară de Anul Nou organizată de N. I.

1918 Îngrijorat că „în Germania bate un vînt sălbatec de anexionism". Frămîntări între armistițiu și condițiile grele de pace. Art. din *Neamul românesc* manifestă încredere în dreptatea istorică a poporului român. Totalitatea art. zilnice publicate în acest an oferă imaginea zbuciumatelor evenimente. La univ. ține cursul de *Istoria literaturilor romanice*, 10 lecții despre *Cugetare și faptă germană* și alte lecții despre *Slavii răsăriteni*. Cursul era ținut joia și duminica, ora 17,30.

ian. 8 Încearcă sentimente de „umilință și revoltă" citind presa germană din București. Convorbiri cu g-ralul N. Petala; continue vizite de militari. Zvonuri de evacuare a Moldovei. Se face un comitet de ardeleni: O. Goga, S. Bocu, Baiulescu, dr. N. Mețianu.

Primește la redacție numeroși francezi, apoi pe I. G. Duca, M. Manicatide, S. Zotta, O. Ghibu, I. Agârbiceanu, B. Știrbei, Al. Lapedatu, C. Băicoianu etc. George Brăescu colaborează la *Neamul românesc*, conducînd suplimentul *Pregătirea*.

febr. 8 Armistițiu de 8 zile. Este vizitat de N. Titulescu. N. I. evidențiază ascensiunea politică a 2 tineri: V. Madgearu și C. A. Garoflid.
febr. 14 La legația Franței: g-ral H. M. Bérthelot, Saint-Aulaire, G. Enescu, I. G. Duca, ofițeri francezi. Francezii sînt împotriva armistițiului.
febr. 17 „Grozavă zi: ultimatul german. Dezolarea e generală." Se adresează în scris regelui: În tradițiile țării „nu stă acceptarea unor condiții rușinoase. Strămoșii noștri ar fi preferat moartea acestei umilințe".

febr. 21 Se anunță plecarea misiunii militare franceze. Cu ea părăsesc țara și mulți români. N. I. rămîne în fața primejdiei, împărtășind soarta poporului său.

febr. 23 N. I. cu dr. Cantacuzino și Gheorghe Bogdan prezintă g-ral. H. M. Bérthelot o adresă a Univ.
Pleacă și ofițerii englezi.

mart. 3 Germanii au întocmit liste de „proscripție", în care este trecut și N. I. Aflînd de cererile germane de ciopîrțire a țării, afirmă: „Cu gîndul la imposibilitatea dăinuirii unui asemenea regim pentru lumea întreagă, vom răbda!".

Insulte adresate lui N. I. în presa de ocupație din București.
mart. 5 La București, guvern Al. Marghiloman.
mart. Ziarele filogermane *Arena* și *Tribuna* susțin o campanie de denigrare a lui N. I.

apr. 10 Germanii amenință Moldova cu ocupația. „După stăruințele mele lucrătorii de la Căile ferate au transmis regelui un memoriu și li s-a răspuns în scris că vor fi satisfăcute, după putință, cererile care sînt drepte."
apr. 24 „Încheierea păcii ticăloase".

apr. 29 „Dimineața, foile anunță moartea lui G. Coșbuc. Un ceas mai tîrziu, aici, în Iași, moartea lui B. Delavrancea. „L-am văzut pe patul de suferință, palid, dar neschimbat, părînd mai liniștit, așa cum este el, decît cum sîntem noi."

apr. 30 Cu dr. I. Cantacuzino, Scarlat Ghica și cu P. Henry de la legația franceză se duc la Miclăușeni pentru asigurarea bibl. lui Gh. Sturdza. I. Cantacuzino confirmă că absoluta deznădejde, după căderea cauzei pe care o apărase, a contribuit la moartea lui B. Delavrancea.
mai 1 Înmormîntarea lui B. Delavrancea, mulțime enormă. „Vlahuță și cu mine ne gîndim la ce a fost comun între dînsul și noi timp de 30 de ani."

mai 15 Vizită la Hîrlău şi Tîrgu Frumos.
mai 26 Asistă la comemorarea celor căzuţi în război.
iun. 3 E la Schitul Repedea, unde se cunună fiica sa Florica cu ofiţerul D. Chirescu.
iun. 5 Secetă „sălbatecă", foamete, chinuri morale, deznădejde generală. În Italia, dezastru militar.
iun. 6 La înmormîntarea Aristiţei Romanescu.
iun. 11 Se discută în Reichstag încheierea păcii cu România. Westrop regretă că nu ni s-au impus şi despăgubiri; se cer judecarea şi pedepsirea „vinovaţilor".
iun. 15 Camera ratifică tratatul.
iun. 16 „A plecat trenul cu Fasciotti, Marincovici, cu ofiţeri, cu soldaţi de-ai aliaţilor şi cu aceia dintre români, oameni politici, femei, copii, tineri cu datorie militară, care cred că aici nu e nici o muncă de făcut, nici o suferinţă de mîngîiat."
iun. 17—30 În *Memorii* N. I. prezintă mărturiile unor cărturari, militari, oameni politici despre situaţia din toată ţara şi despre lagărele germane de prizonieri români.
iul. 2 La Bucureşti greva tipografilor, avînd caracter social şi politic. Începe ofensiva franceză. Marna este liberă, apoi Soissons.
iul. 22 „În armata germană s-ar fi alcătuit o societate de «septembrişti» pentru a depune la 1 sept. armele."
iul. 26 Puternică ofensivă împotriva armatei germane. Francezii şi englezii iau 14 000 de prizonieri, 200 de tunuri.
iul. 30 E vizitat de D. Onciul, care vine din Bucureşti, expunîndu-i situaţia *Arh. Statului* şi a *Bibl. Acad.* Sosesc veşti despre mari victorii franceze. Saint-Quentin luat; 150 000 de prizonieri. În Bucureşti manifestaţii pe stradă.
aug. 3 La invitaţia de a veni în Bucureşti, N. I. răspunde: „Nu pot ocupa nici o funcţie în teritoriul stăpînit de armatele străine".
aug. 13—15 Din nou succese franco-engleze. Pe meleagurile bucureştene „încep a se ivi pocăiţi".
sept. 1 Este vizitat de D. Ciugureanu, I. Inculeţ, P. Halippa.
sept. 11 Începe ofensiva aliaţilor în sud; armata turcească se prăbuşeşte. Aliaţii ajung în Bulgaria.
sept. 15 „Strălucită victorie a aliaţilor în Balcani." Convorbiri cu g-ral C. Prezan asupra frontului.
sept. 17 Mihail Dragomirescu, deşi adversar al lui N. I., îi scrie: „Să fii din ce în ce mai mîndru de rolul d-tale [...] Rolul de reconfortant sufletesc pe care-l joci cu deosebire de doi ani încoace, al unui întreg neam ce aspiră la întregire, a intrat în istorie şi nu ţi-l va putea micşora nimeni...".
sept. 28 Germania discută pacea cu T. W. Wilson. Franţa refuză pacea de compromis.
sept. 30 Comunicat francez; nici vorbă nu poate fi să ni se răpească o palmă din teritoriul nostru.
oct. 8 Acad. ţine şedinţele sale la Iaşi.
oct. 10 T. W. Wilson anunţă că italienii şi românii din Austro-Ungaria cer apartenenţa la statele lor naţionale.
oct. 19 Din discuţiile cu Al. Lapedatu şi Mihai Popovici se decide o mare manifestaţie consacrată unităţii naţionale. N. I. scrie o proclamaţie.
Pe toate fronturile de luptă începe prăbuşirea germană: „O mai mare zi pentru lumea întreagă nu se poate" — consemnează N. I.
oct. 22 Mari manifestaţii în Bucureşti şi la Iaşi pentru Aliaţi.

oct. 24 Guvern cu g-rali de corp de armată prezidat de g-ral C. Coandă. Acesta vizitează pe N. I. I se achită salariul neplătit pe lunile în care nu s-a prezentat la Univ. din Bucureşti.
oct. 27 Convorbiri cu un grup de bucovineni.
oct. 28 Mobilizarea g-rală.
oct. 29 Un grup de transilvăneni la N. I.; cer intrarea trupelor române în Ardeal.
nov. 1 Comemorare a lui Mihai Viteazul, la propunerea lui N. I. Vizitat de Sextil Puşcariu.
nov. 5 Vizita la N. I. a numeroşi transilvăneni în frunte cu Nicolae Bălan.
nov. 6 „Împăratul german şi-a dat spada în mîinile generalului olandez Ollendal".
nov. 7 „Strălucită şi adînc impresionantă comemorare a lui Mihai Viteazul." Participă mulţi transilvăneni. Seara, în aula Univ., de faţă fiind corpul diplomatic, ofiţeri străini, acad., prof., N. I. rosteşte: *La politique de Michel-de-Brave. Ses origines et son importance actuelle.*
nov. 10—11 Trupele române pătrund în Transilvania.
Mari manifestaţii în piaţa Cuza Vodă din Iaşi în faţa reşedinţei g-ral. H. M. Berthelot. Vorbeşte N. I.: *Salut adressé au général Berthelot, aux officiers et aux soldats de l'armée française, au nom de comité de réception.*
nov. 23 Vizita unui grup de bucovineni la N. I.: N. Hurmuzaki, I. Flondor, I. Nistor, Radu Zbiera, S. Zotta, V. Sesan, E. Tarangul, I. Bejan, C. Şandru, g-ral. I. Anastasiu, polonezul Kwiatkowski.
nov. 18/dec. 1 La Alba Iulia are loc Marea Adunare Naţională, cu participarea a peste 100 000 de români veniţi din toate ţinuturile Transilvaniei şi Banatului. Din însărcinarea şi în numele Consiliului Naţional Român Central, Vasile Goldiş citeşte textul rezoluţiei de Unire a Transilvaniei cu România, aprobată în unanimitate.

nov. 23. Primeşte veşti din Alba Iulia privind entuziasmul cu care s-a realizat Unirea Transilvaniei.

nov. 24 Conf. la Teatrul Naţional despre Unirea tuturor românilor.

dec. 2 Defilarea trupelor franceze, în frunte cu g-ral H. M. Berthelot, în Piaţa Unirii. N. I. vorbeşte la Teatrul Naţional.

dec. 8 „Ultimul număr din gazeta mea apare în Iaşul părăsit şi fără ştiri."

dec. 12 Din nou vizita unui grup de bucovineni.

dec. 14 Manifestaţie socialistă la Iaşi.

dec. 17 Decret pentru reforma agrară.

dec. 27 „Plecăm spre Bucureşti, cu trenul accelerat, care nu face decît două zile aproape întregi şi o noapte." „Nu voi uita niciodată cu ce greutate am putut în sfîrşit să plec. Cu o întreagă lume copilărească după mine."

dec. 30 „Ofiţerii şi trupa corpului de voluntari ardeleni păşind pe pămîntul Ardealului stropit veacuri de-a rîndul cu sînge şi lacrimi îşi amintesc cu drag de acela care tot timpul ne-a susţinut şi-l doresc curînd a-l avea în mijlocul lor."

1919 An dominat prin o triplă activitate: ziaristică, politică şi ştiinţifică. În acest început de an, cu iarnă geroasă, gospodărie distrusă de duşman, N. I. îşi afla liniştea sufletească în scrisul zilnic din *Neamul românesc*. Singurul rost era ziarul: „Mă reţinea şi mă dădusem lui cu totul". Redacţia era „într-o casă de raport din faţa Vămii Poştii", iar sprijinul material i-a fost dat de ing. Tiberiu Eremia şi Titus Enacovici.

ian. 1 Primeşte sute de scrisori şi telegrame de urări mai ales de la transilvăneni şi foştii luptători.
ian. 2 Urmărea o „confundare“ a Ligii Culturale cu „Astra“.
ian. 18 La Acad.: „Spun în fața acelor care s-au purtat rău în război că este un act mizerabil orice legătură [...] cu cei care fac parte dintr-un regim de ocupație“.
ian. 25 Dir. bibl. din Milano „felicită România pentru biruința finală şi găseşte cuvinte bune şi pentru mine“.
În cursul lunii este vizitat de: Al. Vaida, Ciceo Pop, T. Mihali, I. Nistor, Mihai Popovici, Tiberiu Pop, R. Cîndea, C. Ioțu, precum şi de numeroşi străini printre care corespondentul ziarului *Times*.
febr. Primeşte numeroase vizite: cardinalul de Westminster, g-ral H. M. Berthelot, g-ral Pathé, polonezul Linde, căpitanul Bicholas Roosevelt (care-l invită în S.U.A.) etc.
Publică necrologul: „Moartea lui Frimu“.
febr. 20 Este numit membru onorar al Asoc. g-rale a presei.
mart. 9 „Văd întîi casa noastră din Văleni prădată şi batjocorită de armate de ocupație.“
mart. 13 Apare cartea referitoare la drepturile româneşti asupra Dobrogei.
mart. 17 În vizită la Brăila pentru o conf.
mart. 23 La Şcoala de infanterie, vorbind elevilor care depun jurămîntul.
mart. 24 Încep raporturile cu Ramon de Bastera.
I se cere colaborarea la o rev. de istorie din Atena.
În cursul lunii are întrevederi cu: Herbert Ward, Taylor, Madge, R. de Flers, Saint-Aulaire, Ramon de Bastera, Piccolot, numeroşi deputați francezi.
apr. Apar mai multe opere: *Scurtă istorie a slavilor răsăriteni*, *Rusia şi Polonia; Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais; Istoria românilor din Peninsula Balcanică*, cu o ed. şi în lb. franceză.
Convorbiri cu numeroşi străini: Saint-Aulaire, Meunier, Kerguezec, americanul van Norman.
mai 1 Conf. ținută lucrătorilor de la Fabrica de tutun „Belvedere“: *Pentru sufletul celor ce muncesc*.
mai 10 Conf. la Ateneu. „Scriitorul Arghezi se cere grațiat.“ N. I. are o perioadă de deprimare sufletească „în grelele mele împrejurări de trai, în starea mea de sănătate zguduită, în părăsirea care mă înconjură, în neputința de a răzbi cu ziarul.“
mai 14 Şedința jubiliară a Acad.: *Cuvinte de salutare pentru membrii ardeleni, bucovineni, basarabeni*.
mai 17 În mijlocul misiunii pedagogice franceze, condusă de Mario Roques. Totodată, prezenți erau şi J. U. Jarnik cu fiul său.
mai 21—22 Primeşte la Văleni pe g-ralul italian Peano şi pe R. de Bastera.
mai 31 Congresul Ligii Culturale. E ales preşed. al Ligii. Seara, uriaşă manifestație. Cuvîntare despre *Drepturile românilor asupra teritoriului lor național*. Manifestații şi în Parlament.
iun. 9—17 Întîlnire cu misiunea univ. franceză: R. Poincaré, Ch. Diehl, J. Bédier, G. Fougères, E. de Martonne, H. M. Berthelot etc. („De Martonne mă întreabă de ce n-am venit la Paris; pentru că nu m-a chemat nimeni.“)
La Acad. vorbeşte în fața savanților francezi despre *Locul românilor în dezvoltarea vieții sufleteşti a popoarelor romanice*.
Publică în *Le Figaro* un art. despre cuțo-vlahi.
Publică necrologul lui P. P. Carp.
iun. 30 Întîlnire la g-ral Pétain.

Robert de Flers aduce la cunoştinţă preşed. Franţei activitatea desfăşurată de N. I. în timpul războiului.
Este numit preşed. al Comisiei monumentelor istorice.
iul. 1 Primeşte „Legiunea de onoare“, în gradul de comandor.
iul. 12 N. I. sprijină pe Lucian Blaga (vezi *Rînduri pentru un tînăr*, în *Neamul românesc* nr. 88/1919).
iul. 14 Donează un bogat fond de cărţi Bibl. Naţionale din Paris.
iul. 15 Invitat să vorbească la Univ. din Cluj.
Apare rev. *Lamura*, sub conducerea lui A. Vlahuţă. Colaborează şi N. I.
iul. 17 Discuţii asupra organizării Univ. din Cluj.
iul. 19 Este însărcinat cu organizarea bibl. pendinte de Min. Învăţămîntului.
iul. 20 În mijlocul unui grup de români din Transilvania şi Basarabia.
Publică necrologul g-ralului Eremia Grigorescu. Febrilă activitate politică. Are convorbiri cu mai mulţi oameni politici ai ţării.
aug. 5 Vorbeşte despre acţiunile armatei române.
Primeşte pe olandezul Roozeboon.
aug. 10 V. Bogrea şi V. Pârvan îl socotesc „geniul nostru tutelar“ în organizarea Univ. din Cluj.
Locuieşte o vreme la Văleni.
aug. 15 Cuvîntare despre aniversarea intrării României în război.
aug. 25—29 Numeroase conf. ţinute în oraşele bucovinene, publicate în vol. *Conferinţe bucovinene.*
Primeşte vol. IV din *Istoria universală* a lui H. F. Helmolt, observînd interpretări tendenţioase în legătură cu activitatea sa ştiinţifică. Totodată, este acuzat că a trecut de partea duşmanilor germanilor, că „i-am trădat“...
sept. Art. în *Journal de Genève.* Primeşte, la Văleni, vizita unor englezi şi americani.
sept. 27—30 Călătorie şi conf. la Galaţi, Brăila etc.
sept. 29 Scrisoare de mulţumire a lui L. Rebreanu pentru „pomenirea morţii fratelui meu“.
oct. 5 Asistă la Rîncezi la dezvelirea unui monument pentru cei căzuţi în război.
oct. 11 Conf. la Brăila.
oct. 12 Presa publică numirea de prof. a lui N. I. la Sorbona.
oct. 15 Cambon, reprezentantul Franţei la Bucureşti, „îmi anunţă chemarea mea la Collège de France, făcînd să reiasă importanţa acestui gest“.
oct. 19 Conf. la „Casele Naţionale“: *Sistemul şi folosul Caselor Naţionale.* Art. publicat în *Démocrate*, din Berna.
oct. 21 Întrevedere cu dir. de şcoli din Bucureşti pentru organizarea bibl. populare.
oct. 24 Masă cu ofiţeri superiori, foşti elevi ai săi la Şcoala de război.
oct. 26 Cuvîntare în sala „Dacia“ din Bucureşti.
oct. 27—30 Conf. ţinute în Basarabia.
Colaborează la: *Journal de Genève* şi *Nazional Zeitung* din Bâle.
nov. 2 Alegeri parlamentare, în care N. I. are un mare succes.
nov. 3 Greva tipografilor.
nov. 4 Deschiderea cursului univ.: *Despre stat şi biserică în evul mediu.*
nov. 7 În alegerile parlamentare, gruparea lui Iorga obţine 27 de deputaţi.
nov. 12 Ziarele „se ocupă de posibilitatea unui Minister Iorga“.
nov. 19 Moartea poetului A. Vlahuţă. „Pare, aşa liniştit cum este, cu frumosul, bogatul păr negru pe care cei şaizeci de ani abia îl stropiseră cu albul vrîstei.“

nov. 20 Deschiderea Parlamentului la Ateneul român — grandioasă manifestaţie a transilvănenilor pentru N.I.
nov. 21 Comemorarea lui Mihai Viteazul la Acad. prin conf. lui N. I., care vorbeşte şi seara, la Univ., despre *Soarta faimei lui Mihai Viteazul.*
nov. 28 I. Nistor acţionează pentru un guvern condus de N. I.
nov. 29 Din nou discuţii privind un guvern N. I. care să semneze tratatul de pace. Acţiuni diplomatice la Paris; discuţii privind fruntariile României.
nov. 30 Deschiderea unui ciclu de conf. ţinute de N. I. în faţa parlamentarilor ardeleni: *Conştiinţa naţională românească de la Mihai Viteazul pînă astăzi.*
dec. 1 Bolnav.
dec. 4 Zvonuri de numire a lui N. I. în funcţia de preşed. al Consiliului de Miniştri. Intrigile politice îl dezgustă. („Mă întorc aşa de senin la suflet după acest spectacol al slăbiciunilor omeneşti.")
dec. 6 Un grup de admiratori, printre care industriaşi, ofiţeri, prof., foşti elevi, negustori, dăruiesc „marelui român şi învăţat" casa din Şoseaua Bonaparte, 8, „un cămin pentru dv., unde cei scumpi ai dv. şi unde preţioasele cărţi şi mărturii ale trecutului să-şi găsească un vrednic acoperămînt". G-ral Tr. Moşoiu îl felicită în numele armatei. Liviu Rebreanu şi Ovidiu Hulea îi urează „mulţi ani spre deplina glorie a neamului". În sensul acesta primeşte sute de felicitări din toate colţurile ţării şi din toate straturile sociale.
dec. 8 Conf. la Ateneu: *Dezvoltarea politicii externe a poporului român.*
dec. 9 Alegerea lui N. I. în funcţia de preşed. al primei Adunări Naţionale a României întregite.
Începe mutatul în casa cea nouă.
dec. 14 Convorbire cu deputaţii germani şi unguri.
dec. 15 Convorbire cu colonelul canadian Boyle.
dec. 20 Adrien Blanchet, membru al Institutului Franţei, îi anunţă alegerea lui ca membru corespondent.
dec. 21 Explică monumentele de artă din Bucureşti parlamentarilor din noile ţinuturi ale ţării. Seara conf. ţinută la o soc. a femeilor.
dec. 24 I. G. Duca „a avut faţă de mine cea mai arogantă atitudine" în Parlament.
dec. 26 Convorbiri cu ministrul sîrb Marincovici.
E invitat la *Collège de France* pentru a ţine mai multe conf.
dec. 27 E numit „doctor honoris causa" al Univ. din Strasbourg.
dec. 28 Excursie la mănăstirile bucureştene cu oaspeţi. La Văcăreşti vede pe I. Slavici şi T. Arghezi.
dec. 29 „Strălucită proclamare legală a Unirii româneşti. Niciodată de la 1859 încoace o Adunare românească nu a avut o zi aşa de mare. Simt fericirea nespusă de a fi prezidat-o."
În acest an a publicat 25 de lucrări, printre care: *Chestia oceanelor*, *Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais; Istoria armatei româneşti*, vol. II; *Istoria poporului francez.*

1920 **ian. 1** Ia parte la învestirea noilor episcopi, vorbind despre datoria culturală a bisericii.
ian. 4 Călătorie la Bistriţa. Seara, întrunire la Casa comitatului.
ian. 6 Oprire la Braşov, unde ţine o conf.
ian. 9—11 În Sibiu, la adunarea „Astrei". Ia contact cu cărturarii saşi, vizitează Muzeul „Bruckenthal", şcolile, se informează îndeaproape despre viaţa culturală.

ian. 12 Noaptea ajunge la Blaj. A doua zi, instalarea mitropolitului Vasile Suciu. Seara, bal. („Se joacă noile dansuri anglo-argentiniene.") Vorbeşte tineretului.
ian. 15 Conf. la Braşov. În onoarea sa, concert de orgă în Biserica Neagră, apoi banchet.
ian. 18 Aristide Blank îi cere colaborarea pentru ed. engleză a vol. *La Roumanie en images*. („Ne înţelegem pentru a crea un Teatru Popular.")
ian. 20 Adunare la Mitropolie, unde ia cuvîntul pronunţîndu-se pentru un statut al bisericii.
ian. 22 Iniţiativa de a crea un teatru al Ligii, care începe prin a avea o trupă de turnee prin ţară, cu artiştii: Gr. Calboreanu, Finţi şi N. Piacentini.
ian. 25 La Ploieşti.
ian. 26 Banchet la Min. de Externe pentru Saint-Aulaire; asistă şi g-ralul H. Ph. Pétain.
ian. 30—31 Plecare la Cluj. Conf. în lb. franceză.
febr. 1—2 Sărbătoarea Univ. Mari manifestări. Asistă numeroşi prof. francezi. Conferenţiază.
febr. 6 Serbarea Unirii. Se reprezintă drama lui N. I. *Mihai Viteazul*. Comunicare la Acad.: *Note despre Unirea românească*.
Toată luna au loc mari frămîntări politice. E vizitat de numeroşi străini: viceamiralul de Bon, de Bastera, amiralul Fatou, fiul amiralului Niox etc.
febr. 15 Al. Macedonski îi transmite felicitări pentru activitatea ştiinţifică.
febr. 29 Vorbeşte din partea Acad. la înmormîntarea lui A. D. Xenopol.
mart. 26 Primul ministru A. Averescu dizolvă Parlamentul, al cărui preşed. era N. I. Ruptura definitivă cu A. C. Cuza.
Apare la Paris *Histoire des Roumains et de leur civilisation* (carte dictată stenografului său H. Stahl).
mart. 28 Întrunire la „Dacia", la care iau parte şi socialiştii.
mart. 31 Activitatea politică îl reţine în ţară; de aici refuzul invitaţiei făcute de prof. L. Havet şi Ch. Petit-Dutaillis pentru a conferenţia la Collège de France.
apr. Febrilă activitate politică în cadrul blocului „Federaţiei", în care dominau reprezentanţii Ardealului.
apr. 22—24 Congres politic al Federaţiei la Alba Iulia. Cuvîntare.
apr. 25—26 La Braşov. Vorbeşte despre *Problemele actuale ale României Mari*. Promovează principiile de bună înţelegere cu saşii.
mai 1—10 În ţară, în propagandă politică electorală: Rîmnicu Vîlcea (**1 mai**); Craiova (**2 mai**), Severin (**3 mai**), Galaţi şi Brăila (**9 mai**). În ultimul oraş, „un bandit caută să mă străpungă". Consternare în ţară şi în străinătate.
mai 15 Conf. la Cluj.
mai 16 În „Cîmpie" la Cojocna, Ghiriş, Mociu. Primire cu steaguri şi flori. Mari festivităţi populare. Seara la Alba Iulia.
mai 17—18 Deplasări la Sălişte, Sibiu, Poiana, Arpaş, Rod, Jina.
mai 19 Şedinţă la Acad.
mai 20 Conf. în Bucureşti cu prilejul zilei eroilor.
mai 23 Mare întrunire politică la „Dacia".
mai 29 La Sibiu, cu Sextil Puşcariu, pentru hirotonisirea mitropolitului Bălan. Vorbeşte la Astra despre *Statutul şagunian*.
mai 30—4 iun. Din nou la Sălişte, Orlat, Gura Rîului, Tilişca, Rod, Jina, Apoldul de Jos şi cel de Sus, Amnaş, Galeş, Topârcea. Deşi candidează pentru deputăţie la Sălişte, unde este primit „împărăteşte", cade în alegeri. În schimb s-a ales cu o mai bună cunoaştere a ţăranului ardelean, a oierilor, urmărindu-i pînă sus în munte.

iun. 8 Discursul de recepţie la Acad. a lui Ion Lupaş, cu răspuns de N. I.
iun. 11 Primirea în Acad. a lui Sextil Puşcariu.
iun. 12 D. Onciul este ales preşed. al Acad. Române.
iun. 29 Întrevedere cu Seton Watson.
iul. 3—7 Congresul Ligii Culturale la Râmnicu Vâlcea, cu excursie la Cozia şi Sibiu.
iul. 11 Întrunire la „Dacia".
iul. 12 Vorbeşte la serbarea de închidere a şcolilor.
A luat parte în cursul lunii la toate şedinţele parlamentare.
aug. 5 La Argeş şi Mănăstirea Vieroş. În toată luna, febrilă activitate politică. Întrevedere cu mareşalul J. Joffre şi cu Ed. Beneş.
iul. 22—26 Transportarea capului lui Mihai Viteazul de la Iaşi la M-rea Dealu. Fastuoase ceremonii. N. I. ţine mai multe cuvîntări. Fiindcă Acad. nu are fonduri spre a imprima lucrările sale, N. I. publică în *Revista istorică* următoarele comunicări: *Lucien Repey şi cele dintîi „istorii universale" în româneşte; Un romantic poet al unităţii naţionale: Romulus Scriban; Vechimea culturii porumbului la noi; Un negustor bucureştean acum 100 de ani.* În acest interval a mai publicat: *100 de ani de la naşterea lui Cuza Vodă; Anthologie de la littérature roumaine; Soarta rămăşiţelor lui Mihai Viteazul;* vol. I din *Dezvoltarea aşezămintelor politice şi sociale ale Europei.*
aug. 10 Aristide Blank, dorind să pună bazele unei edituri, apelează la N. I. „adînc stăpînitorul întregei noastre vieţi culturale" spre a-l sfătui ce nume de cronicar să dea instituţiei.
sept. 13—15 Conf. la Galaţi, Reni, Cahul; prin satele: Oancea, Rogojeni, Oarba, Bujor.
oct. 15—20 Prin Transilvania (Oradea-Braşov); ţine mai multe conf. Colaborează la rev. americană *Art and Archaelogy* cu un art. despre *Arta religioasă în România.* Este vizitat de istoricul italian Michele Silvestri. *Drumuri vechi,* conf. la Şcoala de poduri şi şosele.
Cu ajutorul lui Duiliu Zamfirescu se votează de Parlament legea de înfiinţare a şcolilor române din Paris şi Roma, acţiune pe care o „consider ca una din cele mai mari opere ale vieţii mele".
nov. 4 Maurice Crozet îl invită din nou spre a ţine conf. la *Collège de France.* Honorat, ministrul francez al Instrucţiei publice, „se ocupă special de Şcoala română din Franţa".
nov. 7 Deschiderea cursurilor Institutului de studii sud-est-europene.
dec. Febrilă activitate politică. Împreună cu Vasile Pârvan alcătuieşte regulamentul şcolilor de la Paris şi Roma. În urma invitaţiei lui I. Agârbiceanu începe colaborarea la ziarul *Patria* din Cluj.

În acest an a mai publicat: *Istoria literaturii romanice* (3 vol.), primul vol. din *Istoria românilor prin călători;* piesele de teatru: *Constantin Brâncoveanu; Cantemir Bătrînul; Un domn pribeag* şi *Învierea lui Ştefan cel Mare.*

1921 Cu începerea acestui an, îndeplineşte o nouă misiune: promovarea culturii româneşti în concertul european; realizarea unei prestigioase activităţi ştiinţifice în cadrul univ., acad. şi soc. ştiinţifice din Europa şi America.
ian. 2 La Paris, după ce de la 30 dec. părăsise ţara.
ian. 4 Depune drapelul român la Palatul Invalizilor din Paris.
ian. 5 Prima conf. la Collège de France: *Les latins d'Orient.*
ian. 7 Primul curs la Sorbona. Dejun prezidat de prof. L. Havet.
ian. 9 Masă la Louis Légèr. Întrevederi cu: La Boyer, dir. şcolii de lb. orientale vii; Charles Langlois, dir. Arh. Naţionale.

ian. 15 Predă lecţii la *Hautes Etudes;* la *l'Ecole interallié des Hautes Etudes Sociales* vorbeşte despre *Introduction à la connaissance de la Roumanie et des Roumains.*
ian. 16 Conf. la căminul studentelor despre *literatura română.*
ian. 17 Dejun la Ch. Langlois. Conf. la Comité national d'études sociales et politiques: *L'Esprit public en Roumanie.*
ian. 18 Primul drum la Fontenay-aux-Roses; ajutat de Ferdinand Lot cumpără localul pentru *Şcoala română.* Sumele de bani i-au fost aprobate de Take Ionescu. Primii membri: C. Marinescu, pictorul Catul Bogdan ş.a.
ian. 21 Comunicare la *Institut de France* despre *Biserica domnească din Argeş şi influenţa franceză la noi în veacul al XIV-lea.* La discuţii: Lurrieu şi Ch. Diehl.
ian. 22 Ultima lecţie la *Hautes Etudes.* Asistă Ch. Bémont, J. Dubois. Seara, masă la d-ra Dick May. Prezenţi: Alfred Croiset, consulul Boliviei, prinţul Roland Bonaparte, prof. J. Barthélemy etc. A ţinut la Sorbona lecţii de istoria românilor în faţa studenţilor români.
ian. 23 Prînz de plecare la legaţia României. „Plec cu adîncă părere de rău că am lăsat atîta lume bună." A luat contact cu numeroase personalităţi politice, savanţi, oameni de cultură.
ian. 24 Primire fastuoasă la Univ. din Strasbourg. I se face elogiul de rectorul S. Charléty.
ian. 27—28 Conf. la Torino şi Milano.
ian. 30—2 febr. Conf. la Roma, în salonul Asoc. presei, prezidat de Barzilai. Ceai la prof. G. Volpe.
febr. 4 În Bucureşti, reluîndu-şi cursurile la Univ. şi desfăşurînd activitate politică.
febr. 4—13 Numeroase intervenţii în Parlament.
febr. 14 Audienţă la rege; cere graţierea socialiştilor. Seara, masă la legaţia franceză, prezent fiind şi dr. I. Cantacuzino.
febr. 23 Încercări de a se traduce la Atena *Istoria imperiului otoman.*
febr. 24 Asistă la festivitatea de gală, la concertul Filarmonicii de la Ateneu.
mart. Febrilă activitate politică.
mart. 17 Întrunire la „Dacia".
mart. 22—24 Primirea istoricului Ed. Herriot, primar al Lyonului, „azi unul din cei mai mari organizatori ai Franţei".
Revista istorică (**ian.—mart.**) publică următoarele comunicări la Acad.: *Cele mai vechi cronici ungureşti şi trecutul românilor; Istoria ţării prin cei mici; Nichifor Theotokis şi Moldova; Însemnările unui pribeag.* În vol. separat: *La 100 de ani după moartea lui Petru Maior.* Alte lucrări: *Léon Sapieha et Michel-le-Grand; Nouvelles notes sur les relations entre Roumains et Grecs; Roumains et Grecs.*
apr. 2—3 Întrevedere cu prof. Frank Gold din California, trimis de preşed. H. Cl. Hoover să adune doc. despre război.
apr. 4 Întrunire la „Dacia".
În cursul lunii, întrevederi cu: Skazynski, Gorka, Madge, De Martonne, cu un gazetar elveţian, cu Leeper de la *Morning Post,* g-ral P. Badoglio.
mai 24 Stabileşte un plan cultural din care va porni Fundaţia „Principele Carol". Comunicare la Acad.: *Activitatea politică şi literară a lui Ioan C. Brătianu.*
mai 27 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Dante Alighieri.*
iun. 5 Dimineaţa, conf. la Camera de comerţ: *Schimbarea de direcţie şi caracter a comerţului românesc în sec. XIX.* După-amiază, comunicare la Acad.:

Comemorarea lui Tudor Vladimirescu. Seara, la Teatrul Național asistă la reprezentarea dramei sale *Tudor Vladimirescu*.
iun. 9 Congresul Ligii Culturale la Tg. Jiu: dezvelirea statuii lui Tudor Vladimirescu.
iun. 10 Conf. la Tg. Jiu despre *Tudor Vladimirescu*. Vizită la casa lui Tudor din Vladimiri și la Tismana.
iun. 12 Vizite la: Novaci, Cernădia, Lainici, Bumbești.
iun. 13 Consemnează în *Memorii* ratificarea tratatului de la Trianon.
iun. 5/17 N. I. împlinește 50 de ani. Este sărbătorit în toată țara.
Primește un vol. omagial, alcătuit de Gh. Bogdan-Duică și tipărit la *Ramuri*.
iun. 19 Vizita prof. suedez Psilander și a americanului Keats.
În cursul lunii, numeroase cuvîntări în Parlament. În *Revista istorică*, următoarele comunicări ținute la Acad.: *Alte știri despre literatura românească în sec. XVIII; Cîteva note de istorie românească; Constantin Vodă Ipsilanti și revoluția sîrbească*. La Editura „Ramuri" din Craiova apar: *Istoria românilor în chipuri și icoane; Din opera poetică a lui N. Iorga; Pagini de critică din tinerețe; Războiul nostru în note zilnice* (vol. I); *Tudor Vladimirescu* (dramă).
Este vizitat de scriitoarea engleză Devereux și de Dickinson, vicepreșed. al Ligii Națiunilor.
iul. 31 Deschiderea cursurilor de la Văleni cu mare fast. (În timpul lunii aug. vor asista la cursuri: Take Ionescu, Gh. Murgoci, Gh. Bogdan-Duică, S. Chapman de la „Royal Society" și Wright, folclorist, Em. De Martonne, Fromont, Craigie etc. Cursurile ținute de N. I.: *Literatura universală; Cîntecele populare ale românilor față de Iliada și Odiseea; Citirea documentelor*.)
aug. 27—29 La Breaza, pentru inaugurarea Casei Naționale.
aug. 31 „Emoționantă închidere a cursurilor". Anunță înființarea *Școalei de misionare*, pentru care românii din America donează 2 000 de dolari.
sept. 2 Excursie la Starichiojd și Râncezi.
sept. 11 Vizita unui grup de francezi, conduși de prof. G. Glotz.
sept. 20 Pleacă la Paris.
sept. 26 Deschiderea congresului de istoria artei. Vorbește despre pictorii români din sec. XVII—XVIII. Apoi ține alte două conf. în amfiteatrul „Richelieu" de la Sorbona și la legația României.
sept. 29 Excursie la Chartres, însoțit de Enlart.
oct. 2 Excursie la Reims, apoi la Versailles.
oct. 3 La Fontainebleau, Courans, unde cunoaște pe G. Schlumberger și pe Vaux. În timpul excursiei călătorește în automobilul lui Théodore Reinach.
oct. 4—5 Congresul continuă. N. I. se întreține cu numeroși prof. și critici de artă, printre care A. Venturi, André Michel.
oct. 6 La Fontenay cu F. Lot. Seara, conf. despre *Les Caractères originaux et le développement historique de l'art et du costume roumains*. Asistă: rectorul P. Appell, Mario Roques, un grup de elvețieni, Take Ionescu.
oct. 8—10 Excursie la St. Denis, la Muzeul „Carnavalet" și Trocadéro; la Senlis.
oct. 12—14 La Paris; invitat la numeroase recepții. La dejun cu Ch. V. Langlois, Jameson, reprezentantul Fundației „Carnegie". Asistă la conf. de la *Institut* și S. Reinach; ceai la Elena Văcărescu.
oct. 17—19 La Amiens. În laboratorul lui Gentil. Ține o conf. despre *România economică* la cercul Paris-Orient. E însoțit de prof. J. Boucart.

oct. 20—21 La Nancy.
oct. 22 La Paris, cu Ch. Bémont. Conf. la Sorbona: *Voyage en Roumanie.*
oct. 28—29 La Rouen, Mans, Rennes, Dijon, Lyon, Arles şi Nîmes.
oct. 30—31 La Geneva; conf. *Rasele şi statele europene din Europa orientală.*
nov. 1 Prin Lausanne la Torino.
nov. 2—3 Torino şi Milano.
nov. 6 Roma. Conf. despre *Izvoarele istoriei românilor.* Alta despre *Arta românească.* Cunoaşte numeroşi savanţi italieni, printre care pe Festa şi Vivante.
nov. 7 La Veneţia, unde copiază testamentul lui Philippe de Mézières. După aproape două luni de peregrinări şi conf., o zi de odihnă la Veneţia: „Neuitată zi de linişte şi frumuseţe". (Călătoria din Franţa descrisă în lucrarea *În Franţa. Drumuri ale unui istoric.*)
nov. 9—30 dec. În Bucureşti, desfăşurarea aceleiaşi bogate activităţi politice. Anul se încheie cu „ideea unui guvern pe care l-aş prezida eu".
În ultimele luni a publicat: *Izvoarele contemporane asupra mişcării lui Tudor Vladimirescu; Mihail Kogălniceanu; Papi şi împăraţi,* vol. II din *Dezvoltarea aşezămintelor politice; Polonais et Roumains* etc. O bogată colaborare la *Gazeta Transilvaniei.*

1922 **ian. 1—2** La Craiova, adunare politică; ţine două conf.: *Regionalism oltean*; *Partea Olteniei în literatura noastră.*
Iarăşi încercări de a se forma un guvern N. I., cu Barbu Ştirbei şi Al. Marghiloman, susţinut chiar şi de Al. Averescu, I. N. Angelescu, V. Potîrcă.
ian. 15 Adunare la „Dacia". Conf. la Ateneu: *Criza morală mondială.*
ian. 19 Guvern Brătianu. Conflict cu „Coroana": „Nu voi lua parte la botezul prinţului Mihai şi, ignorat, am dreptul să ignorez Coroana ajunsă vasală Brătienilor".
ian. 21 Serbare la Ateneu pentru comemorarea lui Molière.
ian. 27 Comunicare la Acad.: *Molière şi românii.* De aici la Fundaţia „Principele Carol".
febr. Regele afirmă că N. I., pe lîngă calităţile sale, are defectul „de a fi aspru".
febr. 5—6 Conf. la Iaşi. La Univ. despre progresele istoriei în ultimele decenii. Entuziastă manifestaţie.
febr. 7—9 Întruniri şi conf. la Dorohoi, Botoşani, Paşcani, Fălticeni.
febr. 9 Comunicare la Acad. despre *Paul Bataillard.*
febr. 12 Conf. pentru studenţi la „Casa Şcoalelor". Seara este invitat la Palat.
febr. 19 Drum electroral la Cîmpina, Breaza, Comarnic, Sinaia.
febr. 21 Conf. la „Casa Şcoalelor" despre *Cele trei Serbii şi cele trei Românii;* asistă şi cărturari sîrbi veniţi în ţară cu regele Alexandru. A doua zi, la concertul de la Palat. Convorbire cu N. Pasici şi cu regele Serbiei.
febr. 23 Întruniri la Ploieşti şi pe valea Teleajenului.
febr. 26 La Galaţi, întrunire şi conf.
febr. 27—mart. 1 La Craiova şi prin satele doljene: Segarcea, Goicea, Bârca, Băileşti. Conf. la liceul din Craiova despre excursii şi la Soc. junimistă despre *Rolul femeii în literatura contemporană.* Vizitează atelierul pictorului Eustatiu Stoenescu.
Art. în *Manchester Guardian.*
mart. 2 Comunicare la Acad.: *Centenarul naşterii lui Ernest Renan.*
mart. 3 Conf. la Univ. populară din Bucureşti despre *Români şi unguri.* Întrunire la „Dacia".
mart. 8 Este ales deputat la Dorohoi, Galaţi, Craiova şi Bucureşti.

mart. 12 Primeşte 100 000 de lei de la românii din America drept onorar pentru art. publicate în ziarul lor timp de doi ani şi jumătate. Totodată trimit 239 000 de lei pentru instituţiile culturale din Vălenì.
mart. 15 La mănăstirile din jurul Bucureştiului spre a căuta cărţi pentru Expoziţia de artă românească de la Florenţa.
mart. 19—20 Din nou la Craiova; primire fastuoasă făcută de întreaga intelectualitate locală. Citeşte la *Ramuri* — care este din nou sub conducerea sa — piesa *Contra Patriei*. La Băileşti, în mijlocul ţăranilor.
mart. 22 Deşi colabora la *Gazeta Transilvaniei*, constată că în gazetă se „deschide atacul contra mea".
mart. 24 Conf. la Univ. populară despre poetul Vasile Bumbac.
mart. 25 H. Sanielevici îi trimite rînduri de mulţumire şi recunoştinţă.
mart. 28 Comunicare în Cameră.
mart. 31 Conf. la Univ. populară despre Gh. Baronzi. Univ. din Padova îl invită la serbările celui de-al 7-lea centenar.
În *Revista istorică* publică: [I] *Cele mai vechi cronici ungureşti şi trecutul românilor; II Epoca angeviană*, comunicare la Acad.
Apar: *Români şi greci de-a lungul veacurilor;* vol. II din *Dezvoltarea aşezămintelor politice şi sociale ale Europei; Relations entre Serbes et Roumains.*
apr. 2 La Soc. studenţilor în drept, conf. despre *Dreptul român.*
apr. 11 La procesul comuniştilor; ia parte unora dintre ei: „Maiorul Cernat, om crud, rece şi amabil".
apr. 15—16 Cu un grup de prof. polonezi la Văleni.
apr. 20—22 La Craiova şi în satele din Dolj pînă la Bistreţ, Poiana, Segarcea, Calafat. Ţine numeroase cuvîntări, printre care *Misiunea învăţătorilor faţă de monumentele istorice şi arta populară.*
apr. 25 La Cernica cu prof. H. Focillon.
La Cluj se joacă *Un domn pribeag.*
mai 1 Ţine două conf. la Timişoara.
mai 2 „Zi de neuitat" la Lugoj. („Copiii înşiraţi pe stradă aruncă atîtea flori de acopăr calea.") I. Vidu, organizatorul entuziast al primirii, îl petrece pînă la Caransebeş.
mai 5—8 Congresul Ligii Culturale la Curtea de Argeş. Iau parte şi numeroşi cărturari saşi. Excursie la Cumpăna.
mai 9—12 La Craiova, inaugurarea palatului *Ramuri*. Ţine şase conf. La Teatrul Naţional se joacă *Zidirea mănăstirii din Argeş.*
mai 14 La Iaşi.
mai 21 Conf. la Brăila despre trecutul oraşului.
mai 25 Plecare la Paris.
iun 4. Începe lecţiile de bibliografie balcanică (3) la Hautes Etudes. 6 lecţii la Sorbona: *Formes byzantines et realités balcaniques* şi 5 despre *Istoria românilor.*
iun. 11 Publică necrologul lui Duiliu Zamfirescu şi al lui Take Ionescu.
iun. 30 Intrigă în presa franceză, fiind declarat „germanofil" şi deci duşman al Franţei.
În *Revista istorică: Documente nouă de istorie românească.*
iul. 1 Cu mare fast are loc inaugurarea Şcolii române de la Fontenay-aux-Roses. Asistă: P. Appell, Ferd. Brunot, Ch. Diehl, Em. de Martonne, G. Glotz, Ch. Bémont, Loria, Brunel, Maria Ventura etc.
iul. 3—4 La Veneţia, vizite, conf.
iul. 6 În Timişoara.
iul. 9 Inaugurarea Fundaţiei „Principele Carol".

iul. 12—18 La Braşov (12 iul.), de aici la Sibiu (13 iul.), cu oprire la Făgăraş şi Orăştie. Sălişte (14 iul.), prin Grădişte la Caransebeş (15 iul.), Lugoj (16 iul.), Oradea Mare (17 iul.), apoi Cluj: prin Dej şi Satu-Mare (18 iul.).
iul. 19—21 Spre Bistriţa; accident de automobil. („Oprit de un car, mă aruncă pe cîmp, fac două căderi în cap, şi e o minune că am rămas în viaţă.") Totuşi ţine o conf., apoi vizitează satele din jur (19 iul.); Tg. Mureş (20 iul.), Sighişoara (21 iul.); în toate aceste localităţi ţine conf.
iul. 23 Înmormîntarea lui I. Scurtu.
aug. 1 Deschiderea cursurilor la Văleni. N. I. ţine un curs despre *Solidaritatea românească*, cu o durată de o lună. Vorbesc: T. Enacovici, N. Batzaria, Gh. Taşcă, Kadar, Fülöp, N. Schina, G. Bathory, P. Ştefănescu-Goangă, P. P. Panaitescu, francezii Gentil şi J. Boucard, V. Bogrea, Fr. Lebrun, prof. Charles Havanyi.
aug. 29 Apare vol. I din *Istoria poporului românesc*, ed. germană din 1905.
sept. 8—13 Excursie la Crasna, cu J. Bourcard şi familia Gentil. De aici la: Opăriţi, Olteni, Teişani, Braşov, Făgăraş, Sibiu, Sălişte, Alba Iulia, Cluj. Din nou la Sălişte, pe valea Oltului, Cornetu, Rîmnicu Vîlcea, Cozia, Craiova. De aici la Curtea de Argeş, Cîmpulung, Tîrgovişte, Mănăstirea Dealul.
La Beiuş apare: *Introducere la studiul asupra României.*
sept. 14 La Văleni, zi de odihnă.
sept. 15 La Sinaia, spre a vizita pe mareşalul polonez J. Pilsudzki, N. I. este decorat cu ordinul „Polonia Restituta".
sept. 18—21 Cu prof. francezi la Iaşi. De aici la Dorohoi, Botoşani, Putna; primire fastuoasă.
sept. 25 O. Goga propune contopirea Ligii Culturale cu „Astra", sub preşedinţia lui N. I.
sept. 29 La Bucureşti comemorarea domnitorilor români de la 1822. După-amiază, comunicare la Acad.
sept. 30—7 oct. „Săptămînă de oboseală şi boală, întrebuinţată cu redactarea *Istoriei artei*. Vizita Martei Bibescu, cu Anton Bibescu şi prinţul Faucigny-Lucinges, coborîtor din Vodă Bibescu."
oct. 14 Spre Alba Iulia.
oct. 19. La legaţia Franţei. Întrevedere cu mareşalul F. Foch şi cu g-ralul H. T. Berthelot.
oct. 20 La Acad. citeşte din cărţile sale despre regalitate, pigmentate, pe-alocuri, cu observaţii critice la adresa monarhiei.
oct. 21 Convorbiri despre viitorul Italiei şi al României cu Arturo Calza de la *Giornale d'Italia.*
Apare la Paris vol. *L'Art roumain*, lucrare a lui N. I. de mare prestigiu şi de largă circulaţie în străinătate.
Art. în *Revue bleue.*
oct. 24 Propune împroprietărirea în Ardeal a g-ralului H. T. Berthelot. Parlamentul aprobă.
oct. 27 Un deputat armean îl roagă să intervină pentru primirea în ţară a 300 de copii orfani din naţia sa aflaţi la Constantinopol.
oct. 29 Conf. la Liceul „Lazăr": *Ce cultură ni trebuie.*
B. Mussolini instaurează dictatura fascistă în Italia.
Comunicare la Acad.: *Un cîntec ardelenesc nou. Documente doljene.*
nov. 4—7 La Craiova, unde ţine numeroase conf. În ultima zi, la Caracal.
nov. 8—11 Conferenţiază la Caransebeş şi Lugoj, Sibiu, Bîrlad.
nov. 12—13 La Galaţi, pentru deschiderea Univ. populare.
nov. 17 Convorbire cu un redactor de la *Libre Parole.*
nov. 18 Discuţii cu g-ralul H. Ph. Pétain despre starea armatei române.

nov. 19 Conf. la Rîmnicu Sărat despre *Disciplina democrației*.
nov. 28 Comemorarea lui V. Lucaci la Cameră; vorbește N. I. Este decorat cu cordonul „Steaua României".
dec. 3 Conf. la Giurgiu despre *Contribuția României la făurirea statului bulgar*.
dec. 5 Congresul presei. N. I. publică *Istoria presei române*.
dec. 7 Manifestații organizate de grupările teroriste antisemite în rîndul studenților din București și alte centre univ.
dec. 14 Dezaprobă mișcările studențești de dreapta. Se închide Univ.
dec. 18 *Istoricul Constituției românești*, conf. ținută la Institutul social român.
Teatrul Național pune în scenă *Moartea lui Dante*.
Invitat să țină lecții la Univ. din Cluj.
În acest an au mai apărut: *Histoire des Roumains et de leur civilisation; Revoluții politice și întregiri naționale; State și dinastii; Români și slavi* etc. În total a tipărit 28 de lucrări, la care se adaugă sutele de art. din *Neamul românesc* și *Neamul românesc pentru popor*.

1923 An de mari frămîntări politice; agitații organizate de grupările teroriste, pe care N. I. le dezaprobă și acuză.
Preia conducerea rev. *Ramuri*.
ian. 2 Reprezentarea piesei *Tudor Vladimirescu*.
ian. 7 La Paris. La Sorbona începe să țină cursul *Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge*.
ian. 9 Al doilea curs: *La pénétration des idées de l'Occident dans le sud-est de l'Europe*.
ian. 18 Întrevedere cu g-ralul H. T. Berthelot.
ian. 21 Recepție la Boyer, dir. Școlii de lb. orientale din Paris.
ian. 22—23 La Lyon, găzduit de prof. H. Focillon. Recepție la Univ.; i se face elogiul de rectorul Cavalier și prof. G. Guiart. Recepție la Primărie, unde este primit de Ed. Herriot. Noi discursuri la masă.
ian. 25 La Torino.
ian. 26—27 La Veneția; ține două conf.: *România față de tulburările balcanice; Portul popular și arta românească*. Se întreține cu primarul Giordano, istoricul Pietro Orsi, președ. Ateneului venețian, senatorul Fradeletto, fost ministru, contele Zorzi, dir. la *Gazzetta di Venezia*.
ian. 29 La Timișoara; este primit de rectorul Victor Vâlcovici.
ian. 30 Excursie pe la Becicherecul Mic, la Pesac, la Comloșul Mare.

febr. 1 I se cere colaborarea la *Enciclopedia britanică*.

febr. 3 Curs univ. ținut la „Casa Școalelor".

febr. 6 Ieșind de la curs, este huiduit de un grup de studenți cuziști. Demisionează din învățămînt. Se închid căminele. În Cameră își citește demisia, ca act de protest împotriva actelor de brutalizare a ordinii și democrației.

febr. 8 Un grup de studenți democrați dezaprobă viguros manifestațiile huliganice.

febr. 9 Comunicare la Acad. despre: *Un colaborator francez al Unirii Principatelor: Paul Bataillard*.

febr. 11 Conf. la Ateneu: *Germanizarea României*.
Intervenții pentru retragerea demisiei; pe de altă parte, este insultat și amenințat cu moartea de către membri ai grupărilor teroriste.

febr. 12 S. Pușcariu, P. Grimm, Th. Capidan, R. Vuia ș.a. mărturisesc că toți au învățat să muncească de la N. I.

febr. 20 La Cercul Analelor, conf.: *Ce avem de învățat de la francezi*.

febr. 26 În urma intervenţiei sale este expulzat ziaristul francez A. Joubert, autorul unei cărţi injurioase la adresa românilor.
În urma propunerii sale se constituie Soc. „Colaborarea latină".
mart. 2 Comunicare la Acad. despre *Ernest Renan*.
mart. 4 Conf. la Tîrgovişte despre *Ioan Eliade Rădulescu*.
mart. 9 Cere un concediu de 2 ani de la Univ.
mart. 11 Deschide un curs de istorie universală pentru marele public la „Casa Şcoalelor".
Printr-un act de danie pune bazele *Fundaţiei culturale pentru studenţi „Nicolae Iorga"* din Şos. Bonaparte, 8, „cu toate cărţile şi obiectele de artă şi de importanţă istorică de orice natură, scrisorile ce le-am colecţionat, precum şi caietele mele cu însemnări zilnice şi scrisorile de caracter politic pe care le-am primit". La acestea se adaugă „cărţile şi obiectele aflătoare la Vălenii de Munte". Casa urmează să-şi păstreze caracterul său istoric „fără nici o schimbare în afară şi înăuntru". Fundaţia urmează să cuprindă tot ce va mai agonisi N. I. pînă la moartea sa. (Notele zilnice şi corespondenţa „nu vor putea fi publicate însă decît după 20 de ani de la încetarea mea din viaţă". Actul este publicat în *Buletinul cărţii*, 1923, [nr. 12—16] 1 iun.—13 aug., p. 245).
mart. 12 Ministrul ceh Veverka îl invită la Praga, Brno şi Bratislava.
mart. 15 Conf. la Fundaţie despre *Noţiunea culturii*.
mart. 18 Întrunire şi conf. la Roman: *Naţionalismul înainte şi după război*.
mart. 22 Înmormîntarea lui Dimitrie Onciul.
mart. 29 Audienţă la Palat; îndelungate discuţii politice.
Se reprezintă la Craiova piesa lui N. I. *Contra Patriei*.
apr. 2 La Paris.
apr. 3 Deschiderea Congresului bibliografilor şi bibliofililor.
apr. 4 Comunicare despre *L'Ornementation du vieux livre roumain*.
apr. 6 Art. în *Le Temps*, în care respinge zvonul de „revoluţie românească".
apr. 9 Deschiderea Congresului internaţional de istorie la Bruxelles.
apr. 11 Este primit de regele Belgiei.
apr. 12 Este invitatul Min. de Ştiinţe şi Arte.
apr. 14 Recepţie la Primărie.
apr. 15 La Gand, deschiderea expoziţiei florarilor.
apr. 16 La Bruxelles; două conf.: *La „Romania" Danubienne et les barbares au VIe siècle; Les origines de l'art populaire roumain*.
apr. 17 Începe cursul la Sorbona: *Influences étrangères sur la nation roumaine*.
apr. 21 Conf. la Cercul de la Curtea de Casaţie, prezidat de prof. A. Gauvin: *La situation de la Roumanie*.
apr. 22 Convorbiri cu Charles Maurras; cu g-ralul H. Bérthelot.
apr. 24 Conf. la „France-Orient" despre posibilităţile de colaborare economică cu România.
Invitat la Londra de P.E.N.-Club. I se trimit în acest scop 20 de lire sterline. Va locui la N. Titulescu.
mai 3 La Bruxelles, conf: *La vie universitaire roumaine*.
mai 7 Se conferă titlul de „doctor honoris causa" la Univ. din Lyon lui N. I. şi dr. I. Cantacuzino. Elogiul lui N. I. este adus de rectorul Univ.
mai 11 Ziua la Viena, seara la Praga.
mai 12—18 La Praga ţine 3 conf. la Univ.: *Les Hussits et le hussitisme chez les Roumaines; Le hussitisme dans le mouvement populaire du Moyen-Âge; Le commerce et l'art tchèques dans les Pays roumains au XVe siècle*. Întrevedere cu abatele Zavoral, Ed. Beneş etc.

mai 24 Reprezentarea la Bucureşti a *Doamnei lui Ieremia*, elogiată de Victor Eftimiu.
mai 27—29 Congresul Ligii Culturale la Galaţi, cu excursii la Ismail, Tulcea, Reni.
mai 30 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Jules Michelet.*
iun. 1 Conflict la Acad.
iun. 2 Redeschide cursul la Univ.
iun. 5 Primeşte vizita lui Apostol Alexandris, ministrul de externe al Greciei. Seara deschide la Teatrul Naţional festivalul Asoc. „România jună“ din Viena.
iun. 9 Primeşte pe H. Focillon, venit pentru a crea Institutul francez din Bucureşti.
După-amiază, recepţie la legaţia Serbiei; convorbire cu regele Alexandru, care-l invită la Belgrad.
iun. 9—23 Cu H. Focillon, oaspetele său.
iul. 3 Primeşte actul de alegere ca membru corespondent al Acad. din Stockholm.
iul. 15—aug. 15 Cursurile de vară de la Văleni. Va vorbi despre: *Evoluţia conceptului de civilizaţie; Psihologia claselor intelectuale orăşeneşti din România după scrisori boiereşti.*
aug. 16 Conf. la Sinaia.
aug. 26—28 Primeşte la Văleni pe Erling Stensgard, bibliotecarul din Aarhus — Danemarca.
Colaborează în *La Revue de Genève.*
sept. 7—10 În Oltenia: Craiova, Baia de Aramă, Vînjul Mare, Pătule, Pleniţa.
sept. 20 La Rîmnicu Sărat.
sept. 27 Se plănuiesc noi acţiuni huliganice şi teroriste, conduse de Corneliu Zelea Codreanu şi de I. Moţa, între care şi uciderea cîtorva miniştri. Între aceştia este vizat şi N. I. („Sînt săptămîni de cînd eu şi redactorii mei primim scrisori de ameninţare iscălite de banda care se intitulează «Fascia Română» şi care ni pune în vedere că vom fi atacaţi, loviţi sau şi ucişi pentru că nu aprobăm scandalurile antisemite, care sînt o ruşine pentru ţară.“) Ca revers al ameninţărilor, N. I. primeşte o scrisoare de solidaritate din partea prof. fac. de litere din Cluj („care ştiu ce vi se datoreşte pentru uriaşa muncă jertfită ştiinţei şi ţării ...“).
oct. 16 Min. Muncii îi acordă 200 000 de lei pentru Şcoala de misionare.
oct. 23—24 La Braşov; ţine două conf.: una la liceul românesc şi alta la cel săsesc.
Un art. în *La Vie des Peuples.* Ales membru de onoare al Muzeului etnografic Cluj.
dec. 6 Arghezi îl felicită: „Urări de necurmat puternică şi îmbelşugată tinereţe şi închinăciune“.
dec. 27 Discurs în Cameră cu privire la viaţa social-politică a Banatului. Ales membru corespondent la Soc. de geografie din Varşovia.
Din Roma i se cere colaborarea la Instituto per l'Europa Orientale.

Întreaga activitate a anului se axează pe un fond politic, dominat de intrigi, de neînţelegerile între partide. A publicat 26 de cărţi, printre care: *Contes Roumains; Din faptele străbunilor; Doctrina naţionalistă; Istoria artei medievale; Raguse et les Roumains; Rapporti politici tra l'Italia e la Romania;* piesa *Sărmală, amicul poporului.* Scria la ziarul *Plutus.*

Cu anul **1923** *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale* îşi încetează apariţia.

Purta corespondență cu: Fr. Brunot, L. Bréhier, Croiset, H. Focillon, S. Gorceix, Ch. Langlois, F. Lot, P. Mesnard, G. Millet, H. Pirenne, M. Roques, W. Milles, Kr. Nyrop, T. Westrin, Ed. Beneş, I. U. Jarnik, N. P. Kondakov, I. Macurek, Gerardi, A. Palmieri, Tomellini, Trombetti etc.

1924 Revelionul îl petrece la Paris, împreună cu studenții români, cu Elena Văcărescu, Victor Eftimiu, Mario Roques, Sandfeld etc. Cursul său la Sorbona ține pînă la **31 ian.**, dar rămîne la Paris pînă la **2 febr.** Este primit de Alexandre Millerand, preşed. Franței şi de către Gaston Doumergue, preşed. Senatului. Are întrevederi cu: Roger, decanul fac. de medicină, Boyer, Puig y Cadafalch, Francis James, Al. Coville, Diurici, Th. Delcassé, Fougères, G. Leygues, P. Painlevé, Raoul Péret, preşed. Camerei, Mortcerf, rectorul Appell etc. Asistă la lecția de deschidere la Sorbona a bunului său prieten Dim. Pompei şi la concertul lui Mihail Vulpescu, la numeroase recepții. Comunicare la Acad. de inscripții despre *Le problème de l'abandon de la Dacie par l'empereur Aurélien*. Conf. la Asoc. franceză pentru Soc. Națiunilor despre *Concepția românească a păcii*. Lecții la Sorbona: *La pénétration des idées de l'Occident dans le Sud-Est de l'Europe aux XVII*[e] *et XVIII*[e] *siècles* şi *Le Romantisme dans le Sud-Est de l'Europe*. În două luni, o uriaşă desfăşurare de energie şi numeroase acțiuni în slujba consolidării unității naționale a statului şi culturii româneşti. Activitate la Liga Națiunilor.
Colaborează la periodicele *La France nouvelle* şi *La Muse Française*.
mart. 2 În trecere spre Geneva cu dir. şi creatorul belgian al Palatului mondial de demonstrație sociologică.
mart. 3 Conf. în sala cea mare a Univ. din Geneva despre *Aşezămintele din sud-estul Europei*. Seara, masă la E. Pittard.
mart. 4—5 Conf. despre *Imperialismul în Orient*. Seara, masă cu 60 de invitați. Conf. despre *Regalitatea în sud-estul european*. Seara, o nouă conf. despre *Arta populară românească*.
mart. 6 Dejun la Rapapport, cu membri ai Comitetului Soc. Națiunilor, prezent fiind şi Edward Drumond.
mart. 9 Întrunire cu un grup de țărani la Craiova.
În țară, toată luna **mart.** o consacră politicii interne; are întrevederi cu liderii politici, cu regele; ține conf. în Cameră. Dezaprobă mişcările antisemite. („Zodia violenței stăpîneşte lumea şi isteria e metodă.")
În acest trimestru apare, în continuare, *Revista istorică*. Aici completări la *Inscripții din biserici*, cele mai multe adunate din Oltenia. Începe publicarea periodicului *Revue historique du Sud-Est Européen*. *Neamul românesc* apare zilnic, cu cîte un art. al lui N. I. *Neamul românesc pentru popor* îşi continuă apariția săptămînală. Conduce şi: *Buletinul Comisiei istorice a României*, *Buletinul Comisiei monumentelor istorice*, *Buletinul secției istorice a Acad.* în lb. franceză; *Calendarul Ligii Culturale*. E prof. la Univ., Acad. comercială şi la Şcoala de război.

apr. 2 Conf. la Fundație despre *Evoluția bizantină*.

apr. 4 Discurs în Parlament la legea comercializării. Seara asistă la recepția prilejuită de vizita unui prinț japonez.

apr. 7 Inaugurarea Institutului de cultură italiană din Bucureşti prin conf. lui N. I. despre *Fazele istoriei italiene*.

apr. 9 Serbarea Ligii la Ateneu.

apr. 10 Începe primul Congres internațional de bizantinologie, inițiat de N. I., la Bucureşti. Iau parte: H. Grégoire, Graindor, Zeiller, Sir W. Ramsay, Peterson, N. P. Kondakov, cu fiul, P. Collinet, Péan, Ch. Diehl, Vulici,

Kugeas, Sotiriu, Guarnieri, Citati, L. Bréhier, Puig y Cadafalch, Gay, Murko, Grünwald.
apr. 12 Conf. lui N. I. despre *Costumul nostru istoric*.
apr. 14—19 Durata Congresului de bizantinologie, la care N. I. a făcut două comunicări: *Le grec dans les pays roumains: Documents de grec vulgaire* și *Les origines de l'iconoclasme*. Se vizitează Buftea și Mogoșoaia.
apr. 20—27 Excursie: Suceava, Gura Humorului, Voroneț, Moldovița, Iași, Argeș, Pitești, Băbeni, Hurez, Rîmnic, Cozia.
În această lună se reprezintă în București piesa lui N. I. *Doamna lui Ieremia*.
mai 4 Congresul Ligii Culturale la Suceava. Excursii la: Dragomirna, Sîntilie. Mari serbări populare.
mai 29 Inaugurarea Institutului francez din București prin cuvîntarea lui Em. de Martonne.
Noi conflicte la Acad. Română.
mai 30 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Jules Michelet*.
mai 31—2 iun. Conf. la Ateneul român în fața oaspeților transilvăneni; primirea la Acad, concert la Ateneu.
iun. 3 „Astra" la Văleni. Recepția la sala de cursuri.
iun. 6 Comunicare la Acad.: *Un cioban dascăl din epoca de tranziție a culturii noastre*.
iun. 10—12 Vizită la Varșovia. Convorbiri cu președ. Republicii, cu alți oameni politici. Ține 3 conf.
iun. 13—23 iun. Vizite: la Wilno (**13 iun.**); din nou la Varșovia (**16 iun.**); este primit de J. Pilsudski; Poznan (**17 iun.**); Cracovia (**12—20 iun.**); Liov (**21—23 iun.**). (Conf. ținute sînt publicate în vol. *Choses d'Orient et de Roumanie*, iar impresiile de călătorie în *Note polone*.) În invitația de vizită în Polonia, rectorul Univ. din Varșovia îi scria: „Nous serons heureux de saluer en votre personne non seulement un historien éminent, connu dans le monde entier, mais aussi un ami particulièrement devoué à notre pays ..."
iun. 27 Comunicare la Acad. *Note polone*, în care sînt prezentate știri aflate în arh. poloneze relative la Țările Române.
iul. 2 I se conferă Marea cruce a ordinului ceh „Leul alb".
iul. 12—13 La Botoșani, Dorohoi, Noua Suliță, Cernăuți.
iul. 15—aug. 15 Cursuri la Văleni. Țin cursuri: prof. polon Glixeli, prof. sîrb Petrovici, cehii Kamm, Hink, prof. sas Pr. Müller, C. Argetoianu, Costin Petrescu, Gh. Murgoci etc. N. I. a ținut un curs despre *Ce este democrația. Regionalismul și unitatea românească*. Au luat parte și numeroși sași și maghiari din Transilvania, N. I. manifestînd constant o politică de înfrățire cu naționalitățile conlocuitoare din România.
aug. 16—17 Conf. la Brașov și reprezentarea unei piese de teatru.
Vizită la Săcele și Cernat.
aug. 18 Drum la Brașov-Făgăraș-Sibiu. La Sibiu ia masa la episcopul Teutsch, unde află pe R. Brandsch, K. Roth, Csaki, F. Müller, mitropolitul Bălan. Ține 4 conf. Entuziastă primire la Săliște.
aug. 20—23 Vizite la: Maieri, Cozia, Argeș, Mănăstirea Tutana, Cotmeana, Tîrgoviște.
sept. 26—27 Călătorește la Craiova-Breasta (cu C. Argetoianu); întoarcere la București prin Pitești, Cîmpulung.
I se joacă piesele de teatru *Sărmală, amicul poporului*, la Chișinău, și *Un domn pribeag*, la Cluj.
oct. 12 Lucrează la Ploieșciori „pentru desfacerea picturilor bisericuții".
oct. 16 Primește pe ziariștii cehi.
oct. 26 Adunare politică la Ploiești.

oct. 31 Comunicare la Acad.: I. *Domnița Anca și patronagiul ei literar;* II. *O prigonire politică sub fanarioți.*
nov. 2 Întrunire politică la București, la care iau parte mii de țărani.
nov. 9 „Măreață adunare la Cernăuți."
nov. 18—19 Două conf. la Cluj: *Sensul actual al istoriei universale; Istoria Ardealului.*
nov. 21 Comunicări la Acad.: I. *Cea dintîi istorie universală tipărită în Transilvania.* II. *Moșiile familiei Beldy din Țara Românească.*
Asistă și H. Neander, din Upsala.
nov. 28 Cu Albert Thomas. Apare vol. XI din *Bulletin de la section historique* al Acad. Române, în care s-au tipărit cele 24 de comunicări ținute de participanții la Congresul de bizantinologie.
dec. 12 Vizita lui Mario Roques.
dec. 14 Vorbește la o adunare feministă.
dec. 28 La Mănăstirea Coșula.
În acest an publică 21 de lucrări, din care evidențiem: *Brève histoire des Croisades;* vol. I din *Cărți reprezentative; Point de vue sur l'histoire du commerce; La Roumanie pittoresque; Scrisori către românii din America,* în care sînt adunate art. tipărite în ziarul lor, *America; Trei drame.*
Este confirmat prof. agregat la Sorbona.

1925 **ian. 2** „Artiștii maghiari din Cluj joacă splendid piesa mea *Fatalitatea învinsă.*" Vizitează Școala de fete „Marianum", din Cluj.
ian. 9 Comunicare la Acad.: *Procesele călugărilor de la Sântilie și Gheorghe, pisarul leșesc.*
ian. 10 Pleacă la Paris, prin Italia.
ian. 13 Conf. la care asistă și Vintilă Brătianu.
ian. 15 Deschiderea cursului la Sorbona: *Les écrivains réalistes en Roumanie, comme témoins du changement de milieu au XIXe siècle.* Asistență franceză și românească.
ian. 17 Al doilea curs: *Le commerce de l'Europe du Sud-est à l'époque moderne.*
ian. 26 Decorează mai mulți savanți francezi care au fost în România.
ian. 27 Cu g-ralul H. Berthelot, discutînd despre războiul nostru.
ian. 28—13 febr. La Paris: cursuri, conf., întrevederi cu: G. Doumergue, P. Collinet, Boyer, pictorul Stoenescu, M. Unamuno, Puig, Henri Berr, Coije etc.
febr. 17 La Primăria din Clermont-Ferrand.
febr. 20 Din nou la Paris; conf. la Acad. de inscripții despre lucrările Comisiei monumentelor istorice.
febr. 21 Conf. la Soc. Națiunilor: *Les origines et l'état actuel des nationalités dans la Grande Roumanie,* urmată de discuții. Numeros public: Appell, Aulard, Cuq, Puig, G. Millet etc.
febr. 26 Conf. la Bruxelles despre *Les grandes figures de l'Histoire Roumaine,* în prezența familiei regale și a numeroși miniștri și prof. univ.
febr. 27 Conf. la Univ.: *Sensul social al Cruciatelor.* Asistență numeroasă, rectori, savanți, oameni politici.
febr. 28 Dejun la C. Huysmans; seara invitat de rege și regină la masă, în castelul Locken.
mart. 1 La Malines, invitat de cardinalul Mercier. De aici la Anvers.
mart. 2 La Strasbourg, ca invitat al lui H. Berthelot, la comandament, între ofițeri.
mart. 3 Rectorul Charléty îi conferă insignele de „doctor honoris causa". Ține conf. *Rase și politică în sud-estul european.*

mart. 6—7 La Lille. Cercetări în arh.; excursie la Roubaix.
mart. 8 La Geneva cu soții Pittard, cu oprire la Coppet, castelul d-nei de Staël.
mart. 9 Conf. despre *Definiția literaturii bizantine*. Seara, banchet, la care participă principalii reprezentanți ai Ligii Națiunilor: Austen Chamberlain, Ed. Beneș, E. Venizelos.
mart. 10 Conf.: *Sensul literaturii bizantine*, participă și E. Venizelos.
mart. 11 A treia conf.: *Perioadele literaturii bizantine*. Dejun la ministrul iugoslav Ivanovici, prezenți fiind: poetul I. Ducici, E. Venizelos, Ed. Beneș etc. Ceai la decanul Martin; remarcă „nobila figură a bătrînului istoric Bourgaud".
mart. 12 La Paris, cu H. Focillon și Bénédite.
mart. 15 La reprezentația corului „Hora"; de față și Elena Văcărescu.
mart. 20—21 La Genova. La Camera de comerț italo-română. Conf. la Univ.: *I Genovezi nel Mar Nero*.
mart. 22 La Milano, conf.: *Comuna italiană și comunitatea rurală balcanică*.
mart. 23—24 Zile de odihnă la Veneția.
mart. 26—31 Activitate politică în București. Întîlnire cu prof. L. Duguit; participă la conf. lui J. Carcopino.
În *Revue historique...* o amplă analiză a *Istoriei Imperiului bizantin* a lui J. Bury; din analiza făcută de N. I. rezultă intenția de a reface opera din 1907. Apar: *Istoria literaturii române*, vol. I; *Histoire des Etats balcaniques*.
apr. 3 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Edgar Quinet*.
Întrevederi politice: N. I. — C. Argetoianu — I. Maniu în cursul lunii. Este vizitat de: Avenol, secretarul Ligii Națiunilor, prof. Noack din Köln.
mai 1 Comunicare la Acad.: *Trei călători în țările românești: Caronni, Rey, Kunisch* și *Originea „Luceafărului" lui Eminescu*.
Audiență la regină; vizita scriitorului englez Clinton Logio.
mai 2 Interviu luat de deputatul italian Ferrucio Lantini.
mai 3 La Sighișoara, conf. despre cultura românească și săsească din Transilvania.
mai 4 Convorbiri cu Chapuisat, de la *Journal de Genève*, și cu prof. Zelinski.
mai 11 Necrologul lui Al. Marghiloman.
mai 15 Pe Cîmpia Libertății din Blaj.
mai 17—nov. 15 Conduce *Universul literar*.
mai 19 Invitat în Italia.
mai 21—23 Congresul Ligii Culturale la Timișoara. Conf. *Unitatea românească în literatură*. Excursie la Lipova.
mai 24 Întrunire la Craiova.
mai 28 Congresul de istorie.
mai 29 Comunicare la Acad.: *Lucrări noi despre Chilia și Cetatea-Albă*. Art. în rev. *L'Antiquaire*.
Primește scrisori de la românii din Canada.
iun. 2 Cu soții E. Pittard la Văleni.
iun. 3 Răspuns la discursul de recepție la Acad. al preotului N. Popescu.
iun. 6 Cu ministrul Franței, de Billy.
iun. 7 La propunerea lui N. I. sînt alese membre de onoare ale Acad.: Elena Văcărescu și Contesa de Noailles.
iun. 15 La Sinaia; primit de rege și regină.
iun. 18 Ales membru al Acad. poloneze din Cracovia.
iun. 19 „Înmormîntarea regală" a lui Anghel Saligny. Întrevedere cu Miliardet.
iun. 21 La congresul chimiștilor.

iun. 27 La serbările jubiliare ale liceului din Brașov, apoi la Odorhei.
iun. 29 La Hârtop, lîngă Fălticeni; Boroaia, Brusturi, Tg. Neamț, Piatra Neamț.
iun. 30 În jud. Bacău, apoi Focșani.
iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. N. I. vorbește despre: *Concepția actuală a păcii; Cultura de după război.* Participă și un grup de studenți francezi, conduși de prof. Bottinelli și Gasque; prof. american Andrews, cehul Iaroslav Müller. La închiderea cursurilor, excursie la Buzău, Rîmnicu Sărat, Focșani.
sept.—oct. 24 Locuiește mai mult în Vălenii de Munte.
oct. 28 Comunicare la Acad.: *Un prinț portughez cruciat în Țara Românească a sec. XV.*
oct. 28 Publică art. despre înmormîntarea lui Toma Stelian.
Întrevedere cu prof. M. Blondel, apoi vizita lui H. Focillon; masă cu J. T. Shotwell. I se cere colaborarea la rev. *l'Est européen.* Publică în *Europänische Revue* din Viena și în *Morava.* Colaborează la *Enciclopedia italiană, Monde Slave.*
nov. 7—8 Întrunire la Galați.
nov. 13—14 Vizita unui grup de polonezi.
Comunicare la Acad.: *O istorie a lui Mihai Viteazul de el însuși.*
nov. 15 Întrunire la Rîmnicu Sărat.
nov. 17 Reprezentare la Teatrul Național a piesei *Isus.*
nov. 22 Participă la deschiderea solemnă a Ateneului din Turda. Seara, la Cluj.
nov. 29—1926 apr. 18 Conduce *Neamul românesc literar.*
dec. 18 La Bârlad și Vaslui.
dec. 21 La Oradea Mare pentru reprezentarea piesei sale *Fatalitatea învinsă.*
dec. 31 Consiliu de Coroană la Sinaia, în cazul prințului Carol.

1926 **ian. 2—4** Discuții la Palat și în Parlament cu privire la renunțarea prințului Carol la moștenirea tronului.
ian. 6 Plecare la Paris.
ian. 9 Prima lecție la Sorbona: *Les voyageurs Français dans l'Orient europeen.*
ian. 10 Conf. la Soc. „Amis de la Roumanie"; prezidează Louis Marin.
ian. 12 Tot la Sorbona, cursul: *La société roumaine du XIXe siècle dans le théâtre roumain.*
ian. 17 Ia parte la recepția noului rector al Sorbonei, P. Lapie.
ian. 19 Prezentare elogioasă a lui N. I. în *Bellezze d'Italia.*
ian. 27 Conf. la Soc. Națiunilor: „Ideea unei educări către împăciuire a noilor generații balcanice e îndelung aplaudată".
febr. 3 Conf. despre *Les origines et l'état actuel de nationalités dans la Grande Roumanie* la Institutul „Carnegie".
febr. 5 Comunicare la Acad. de inscripții despre lucrările Comisiei monumentelor istorice și Comisiei istorice a României. Seara recepție la legația Iugoslaviei din Paris.
febr. 6 Invitat al d-nei Emile Picot, văduva marelui filoromân.
febr. 10 Masă la Ch. Diehl. Printre invitați, ministrul Franței la Montevideo; discuții cu privire la viața din America de Sud.
febr. 11 Dejun la Théodore Reinach. Seara, conf. la „Amicii Universității" despre *Curente occidentale în arta sud-estului european.*
febr. 16 Seară la Ch. Bémont, cu Abel Lefranc, Merriman, Ch. Rist.
febr. 18 Seară la P. Collinet.

În timpul şederii la Paris a avut numeroase convorbiri cu: N. Titulescu, dr. G. Ionescu-Şişeşti, Gh. Ţiţeica, G. Mârzescu, D. Ghica, G. Valentin Bibescu, I. Mitilineu, Stelian Popescu, Saint-Aulard, Chaptal, Godet. M. L. Lacaze, Gauvin, F. Lot, Berthélemy, Mailly, Bottinelli, M. Roques, Spalaicovici, F. Brunot, Holleaux, Desjardins, O. Halecki, Eisenmann etc.
febr. 19 Plecare în Danemarca.
febr. 20 La Hamburg. Seara la Copenhaga.
febr. 20—23 Este primit de ministrul de externe, Moltke, apoi la Min. de Instrucţie de Nina Bang. Dejun la Sandfeld, cu studentele acestuia. Prima conf. Este prezentat de Sandfeld. Este primit la Primărie, apoi în Parlament. Dejun cu preşed. Parlamentului. A doua conf. o consacră problemelor balcanice. Întrevederi cu Stensgard de la Aarhus şi cu Nilsson. Cină la Nyrop. Dejun la Hillgard. Excursie la castelul Frederiksborg.
febr. 24—25 Călătorie în Suedia. La Upsala, unde ţine două conf.: *Charles XII à Bender* şi *L'Art préhistorique du Sud-Est de l'Europe et la Suède.* Este primit de Psilander, traducătorul lui Eminescu, care a ţinut şi un curs la Univ. despre Alecsandri şi Eminescu. Prezentarea o face Staaff. Prînz la rectorul Stavenon. Dejun la arhiepiscopul Nathan Sonderblöne. Vizită la Gustavianum. La Stockholm vizitează pe bunul său prieten Westrin. În presă apar zeci de art. privind vizita sa în Suedia.
febr. 26 Prin Malmö spre Sassnitz. Seara la Hamburg, de aici spre Köln şi Paris.
febr. 27 Este primit la Geneva de soţii E. şi H. Pittard.
mart. 1 La Univ. i se conferă diploma de „doctor honoris causa", prezentat fiind de decanul Martin. Conf. *Romaniile în sud-estul european.* Seara, la bunul său prieten E. Pittard.
mart. 2 Conf. despre *Patriarhul Fotie.* După-masă la Coppet, seara la Chapuisat.
mart. 3 Vizită la Şcoala de menaj şi Şcoala de studii sociale. La amiază la sir Eric Drummond, cu invitaţi, delegaţi şi funcţionari ai Soc. Naţiunilor. Seara, masă la N. M. Petrescu-Comnen, cu Maurioud, şeful guvernului genevez, şi rectorul Werner.
mart. 5 La Genova.
mart. 7 La Rappallo, Bagnara.
mart. 10 La Siena şi Florenţa.
mart. 11—13 Impresionante primiri şi solemnităţi. Recepţie la Municipiul Florenţei, de faţă fiind: sculptorul Romanelli, A. Pernice, Morselli, Battisti. Apoi conf. la Univ.: *Romanitatea în Balcani.* Dejun la Rossi. Cu Pernice la Fiesole. Un mare banchet, la care au participat numeroşi prof. florentini.
mart. 14—16 Ravenna, Veneţia. „Zi liniştită în oraşul atîtor amintiri." Asistă la Teatrul „Goldoni" la o reprezentaţie cu artistul Zago.
mart. 19—31 Din nou la Bucureşti. Este primit în Gara de Nord de: I. Maniu, C. Argetoianu, Al. Vaida, numeros public. C. Argetoianu îi comunică supărarea regelui pe dînsul spunînd că „nimeni nu i-a mai vorbit aşa" şi că a plecat „fără a-i da mîna". Părerea tuturora că N. I. va lua conducerea guvernului. Urmează zile de intensă activitate politică. Audienţă la rege.
mart. 26 Prima scrisoare a lui George Călinescu către N. I.: „Mă folosesc de acest prilej, cel dintîi pentru mine, pentru a vă încredinţa de respectul meu desăvîrşit".
Comunicare la Acad.: *O tipăritură românească la Uppsala.*
30 mart., Înmormîntarea dr. Toma Ionescu.
apr. 25 Primeşte pe Ettore Pais.
apr. 26 Comunicare la Acad.: *Ştiri nouă despre biblioteca Mavrocordaţilor.*

mai 14 Comunicare la Acad.: *Cea mai veche ctitorie de nemeşi români din Ardeal* (1408-8).
mai 16 Primeşte pe Clinton Logio.
mai 25 Alegeri parlamentare. Ales deputat la Sibiu şi la Covurlui.
mai 31 Din nou la rege.
iun. 13—18 Şedinţe la Acad.: recepţia lui Em. Racoviţă, sărbătorirea lui Ion Bianu, aniversarea a 50 de ani de la Războiul de Independenţă. *Banchet dat de rege Academiei.*
Comunicarea: *Foaia de zestre a unei domniţe moldovene din 1787 şi exilul veneţian al familiei sale.*
iun. 14 M. Emérite numit asistentul lui N. I.
iun. 26 Întrevedere cu Moses Gaster, venit din Londra pentru a-şi vinde bibl.
iun. 27—29 Congresul Ligii Culturale la Blaj. Excursie la Cetatea de Baltă.
În a sa *Revue historique* (nr. 4—6), N. I. publică *L'Art populaire et l'art historique des Roumains. „Nouvel hellenisme" et l'iconoclasme*, art. în *Acropole* (I[1]).
În *Revista istorică* (4—6) anunţă moartea lui Alexandru Iaţimirski, la Rostov-pe-Don. Colaborează la vol. omagial oferit lui Ferdinand Lot: *Quelques observations sur les rapports entre le monde orientale et les Croisés.*
Apar: *Ancien art et vieilles modes en Roumanie; Les aventures sarrazines; Les conflits balkaniques* (extras din *Monde Slave*); *L'Eglise autocéphale de Roumanie, ses origines et son rôle parmi les eglises nationales d'Orient* (extras din *L'Europe nouvelle*). Colaborează la: *Topicur Sbornic*, *Junimea creştină* (nr. 2), care apare la Detroit.
iul. 15—aug. 15 Cursurile la Văleni. Vorbeşte: *Probleme de istoria românilor.* Vizita soc. cehoslovace „Amicii României", condusă de avocatul Bohacek, şi a prof. Miodrag Ibrovač, cu ministrul sîrb la Bucureşti Ciolac Antici.
aug. 17—19 Excursie la Cetatea Albă.
aug. 20 La Rîmnicu Sărat.
aug. 29 Vizită în satul de munte Grozeşti.
sept. 5 Vizită la Văleni a americanului Herbert Adams Gibbons, coleg de studii cu N. I.
sept. 8 Moartea lui V. Bogrea într-un spital din Viena. N. I. vorbeşte la înmormîntarea celui mai bun prieten al său.
oct. Întreaga lună activitate politică.
oct. 17 La Turnu Măgurele pentru inaugurarea Ateneului local.
oct. 19—20 La Simeria; la Deva este primit de Petru Groza, apoi vizite la Haţeg, Peştiana, Gura Sadului, Brad, Crişcior, Ribiţa.
oct. 21 Publică necrologul d-rului V. Babeş.
oct. 24 La Galaţi, de aici la Focşani.
oct. 29 Comunicare la Acad.: *Noi acte româneşti la Sibiu.*
nov. 3 Cu Emil de Martonne la Acad.
nov. 5 La legaţia italiană pentru ducele de Spoleto.
nov. 7—8 La Craiova, conf. despre *Sămănătorul*. Seara banchet. A doua zi vizită la un regiment.
nov. 9 Inaugurarea palatului Ligii Culturale.
nov. 10—11 Vizită în Transilvania: Băieşti, Nucşoara, Sălaşul de Sus, Râul Alb, Petroşani, Hunedoara, Sarmizegetusa, Orlea.
nov. 14 Inaugurarea palatului Acad. de comerţ, unde N. I. este prof.
nov. 21 La Chişinău.
nov. 22 Acad. de inscripţii din Paris îl deleagă s-o reprezinte la Congresul de bizantinologie din Belgrad.
Comunicare la Acad.: *Momente istorice.*

nov. 28 La Sinaia.
dec. 13 Conf. la Cernăuţi.
dec. 17 Cuvîntare în Cameră. Comunicare la Acad.: *Informaţiuni germane despre România şi Basarabia pe la 1860—1870.*
dec. 20 Impresionantă scrisoare a lui Del Vecchio, rectorul Univ. din Roma. În acest an apare cartea de înaltă ţinută teoretică a lui N. I.: *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, vol. I: *Histoire ancienne*. Mai apar: *Viaţa românească în Ardeal; Scrisori şi zapise de meşteri români.*

1927 **ian. 7** Sosire la Paris. Locuieşte la Fontenay-aux-Roses, ajuns centrul reprezentativ al României în Franţa.
ian. 10 Deschiderea cursului său la Sorbona: *Les voyageurs orientaux en France.*
Pe lîngă acest curs univ., urmat de numeroase conf. şi recepţii, în luna **ian.**, la Paris, N. I. este preocupat de problema dinastică, avînd mai multe întrevederi cu prinţul Carol.
febr. 11—12 Conf. la Dunkerque despre *România economică*, vizitarea portului, convorbiri cu oameni de afaceri, primire oficială la Primărie, dejun la Eugène Coquelle.
febr. 13 Invitat la Lille de contele Theiller de Poncheville. Dejun la „bogatul industriaş Scrive". Conf. la Camera de comerţ.
Primeşte medalia de membru al Soc. de geografie.
febr. 14 *Adevărata schismă a Răsăritului de Apus*, conf. la Fac. de teologie protestantă din Paris.
febr. 15 Dineu la Ch. Bémont cu prof. Petit Dutaillis şi Brunel.
febr. 19—20 În drum spre Madrid înnoptează la graniţă, în mica localitate Irun. Este fermecat de peisajul Pirineilor.
febr. 21 La Madrid. Vizitează palatul regal însoţit de consulul Lanuza. Apoi la Junta de cultură, condusă de Canaleias.
febr. 23 Vizitează Muzeul „Prado", unde descoperă pe o pînză flamandă figura lui Mihai Viteazul. Conf. la Cercul de studii istorice despre *Ţara latină cea mai depărtată: România.*
febr. 25—28 La Sevilla, Granada.
mart. 1 Din nou la Madrid. Vizitează col. de artă a Ducelui de Alba. (Călătoria în Spania descrisă în vol. *Cîteva zile prin Spania.*)
mart. 2—3 Revine în Franţa: Catalonia, Narbonne, Cette şi Tarascon, Marsilia, Toulon, Monaco şi Monte Carlo, Vintimille.
mart. 4 La Roma. Excursie la Rocca di Papa, Castel Gandolfo, Marino. Apoi la rectorul Del Vecchio.
mart. 5—6 Audiţia *Cîntării României*. La Ostia. Festivitate la Soc. studenţilor din Roma, cu E. Pais, Errico Ferri, primind pergamentul de membru de onoare al soc. lor.
mart. 7 Conf. despre *Sinteza românească în latinitate*. Este prezentat de rectorul Del Vecchio asistenţei formate din corpul diplomatic şi prof.
mart. 8 Invitat al ambasadorului Franţei, Bernard, şi de la Mâle, dir. Şcolii franceze la Roma. Vizită la Papa Pius al X-lea (Achille Rati), fost dir. al Bibl. „Ambrosiana" din Milano. După-masă, conf. la „Stanza del libro" despre Eminescu, urmată de o alta, la Univ., despre *Aspecte pitoreşti din România.* Seara, la palatul Chigi. În sfîrşit, masa cu Et. Pais şi fiul acestuia, vestit medic.
mart. 9 Rectorul Bottazi, consulul României, Girardi şi comandantul de vas De Giorgio şi alţii îl primesc la Neapole. Vizitează Castelul Angevin şi

palatul regal de la Capodimonte. Locuieşte la Hotelul „Bertolini". Conf. despre *Italia de Sud şi România: raporturi şi influenţe.*
mart. 11 Vizitează Pompeiul.
mart. 12—14 Milano. Conf. *Italia şi România* („Publicul cel mai călduros pe care l-am avut vreodată în viaţa mea. Îmi smulge cuvintele din gură. Manifestaţia pentru România e înduioşătoare".) Seara, banchet oferit de Camera de comerţ italo-română. Vorbeşte senatorul Conti.
mart. 16 În Bucureşti, primire fastuoasă.
Conf. ţinute în Italia apar în *Conferenze italiane sulla nazione romena* şi *Le relazione italo-romene.*
În timpul absenţei din ţară, un incendiu distruge o parte din tipografia de la Văleni. Prin listă de subscripţie, ziarul *Cuvîntul* strînge în cîteva zile fondurile necesare restaurării. (N. I. avea să le folosească în scopuri culturale, deoarece soc. de asigurare reclădeşte tipografia.)
mart. 19 Conf. la Institutul economic despre *Căile de comerţ creatoare ale statelor româneşti*, în faţa unui „imens public şi foarte călduros".
mart. 22 Prima conf. la Teatrul Naţional despre Spania (urmată de alte 3, la 23, 27 şi 28 mart.). Întrevederi cu Al. Averescu, N. Titulescu, V. Madgearu, intervenţii în Parlament, conflict cu regele, care este grav bolnav.
Art. publicat în *Messager Polonais.*
apr. 8 Plecare cu vasul „Basarab" la Belgrad, unde are loc al II-lea Congres internaţional de bizantinologie.
apr. 10—15 Deschiderea congresului. Vorbesc N. I., Millet, A. Heisenberg, Munoz etc. Cunoaşte pe tînărul filolog C. Tagliavini. Audienţă la rege. Ţine două comunicări: *Y-a-t-il eu un moyen-âge byzantin?* şi *Une source négligée de la prise de Constantinople.*
apr. 16—21 Vizitează: Topcidur; prin Gupria la Reveniţa; prin Kumanova la Nagoriciani; la Gracioniţa, Priştina, Liplian, Skoplje, Cruşevaţ. Are ca parteneri de călătorie pe G. Millet, J. Zeiller, L. Bréhier, P. S. Salaville, E. Gerland, M. Murko, M. Ibrovač. (Comunicările ţinute de români la congres sînt tipărite în: *Bulletin de la section historique*, tome XIII; călătoria este descrisă *În Serbia de după război.*)
apr. 22 Cu vaporul „Basarab", aducînd în ţară pe: H. Pernot, Smets, Puig Moyse, d-ra Rouillard, P. Collinet, L. Réau, Kubitschek, C. Tagliavini, Milan Popovici, V. M. Radovanovici. (Parte dintre aceştia rămîn în ţară pînă după **1 mai**.) Vizită şi la Vălenii de Munte.
Părăseşte conducerea rev. *Ramuri.*
mai 2 Primirea unui grup de olandezi la Văleni.
mai 7 Masă la legaţia americană „cu foarte distinsul nou ministru al Poloniei, Szembek".
mai 15 Conf. despre *Relaţiile anglo-române.* Înmormîntarea arhitectului Gr. Cerkez.
mai 20—23 Congresul Ligii Culturale la Tg. Mureş. Conf. despre *Graniţele României.* Succes deplin. Excursie pe Valea Mureşului spre Gheorgheni. Vorbeşte despre rostul istoric al acestui oraş. Apoi la Cheile Bicazului, de aici cu maşina, prin Miercurea Ciucului şi Sîn Georgiu, la Braşov.
mai 24 Masă cu ministrul Angliei la Bucureşti.
mai 29 Conf. la Soc. anglo-română.
mai 30—31 Conflict cu „averescanii" pentru cenzurarea ziarului *Neamul românesc.* G-ralul Al. Averescu îi va cere scuze.
iun. 11 Primeşte vizita lui H. Berthelot la Acad.
iun. 17 Comunicări la Acad.: *Încă un portret al lui Mihai Viteazul* şi *Ultimele scrisori din ţară către N. Bălcescu.*

iun. 21—22 Călătorie prin jud. Dîmbovița și Muscel.
iun. 23—24 De-a lungul Teleormanului: Roșiori, Turnu, Alexandria.
iun. 26 Străbate 12 sate din jud. Covurlui.
iun. 27 Întrunire la Galați.
iun. 29 Adunare la „Dacia". La dejun cu „eruditul" Macler. După-amiază, înmormîntarea lui Vasile Pârvan.
iul. 1 Conflict cu guvernul liberal în problema prințului Carol.
iul. 2 Prin Prahova: Homorîciu, Balta Doamnei, Potigrafu.
iul. 3—4 La Craiova, apoi în satele doljene și la Tg. Jiu.
iul. 13 Vizita la Văleni a prof. american Muzzley, care a scris *Istoria Statelor Unite*.
iul. 15—aug. 15 Cursuri la Văleni. Vorbește despre *Originea și sensul democrației* și *Războiul de Independență, 1877—1878*.
Din cauza cenzurii, cîteva zile nu mai apare *Neamul românesc*.
iul. 23—24 La Curtea de Argeș; asistă la înmormîntarea regelui Ferdinand.
Vizita la Văleni a lui P. S. Salaville.
aug. 16—23 Călătorii la: Moreni, Tîrgoviște, peștera Dîmbovicioara, Vieroș, Curtea de Argeș, Valea Prahovei, Sibiu, Săliște, Brașov, Cheia, Văleni.
aug. 28 Conf. la Cîmpina: *B. P. Hasdeu*.
sept. 10—11 La Cluj, conf. *Fazele istoriei Ardealului*; *Program și acțiune politică*; la Zalău: *Vechile organizări politice ale românilor din Ardeal*; la Carei: *Hotarele de apus ale poporului românesc*.
sept. 21—22 La Constanța: *Românii de pe malul drept al Dunării*.
sept. 23 Mangalia, Cavarna, Balcic.
oct. 1 București, Congresul presei latine.
oct. 16 Conf. la Galați, la cercul de muncitori „Arte și meserii"; *Muncă, lucru, plăcere?*
nov. 6 La Sibiu, Ocna Sibiului, Săliște. Conf. la Sibiu: *Originea, dezvoltarea și decăderea școlii naționale*.
nov. 11 Comunicare la Acad.: *Imperiul cumanilor și domnia lui Basarabă*.
nov. 12 Moreni, conf.: *Criza petrolului și originile ei mai adînci*.
nov. 19 Conf. la Tr. Severin: *Oltenii în afară de Oltenia*.
nov. 20 București. La Institutul social român, conf.: *Politică și cultură*.
nov. 25 Comunicare la Acad.: *O gospodărie moldovenească la 1777*.
dec. 7 Cu ministrul Cehoslovaciei în România la Cernica și Mărcuța.
dec. 9 Comunicare la Acad.: *Brodnicii și românii*.
dec. 11 La Botoșani: *Ce este un oraș?*
În acest an a mai publicat vol. II din *Essai de synthèse...*; *Războiul pentru independența României*; *Carte de cetire pentru meseriașul român*; *Guide historique de la Roumanie*; *Fata babei și fata moșneagului*; *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. VI, publicat în întregime de N. I. Conduce *Revista istorică* și *Revue historique...* Art. în: *Strani Pregled*, *Le Monde slave* etc.

1928 **ian. 8** Conf. la Cîmpina.
ian. 13 Ultimul vol. din *Essai de synthèse...*, pe care-l prezintă Acad.
ian. 14 *Călători italieni în Orient*, conf. la Institutul de studii sud-est-europene.
În aceeași zi: *Politica comercială a statului român*.
ian. 19 *Memorialiști români*, conf. la grupul „Poesis".
ian. 21 *Călători apuseni în țările balcanice*, conf. la Institutul de studii sud-est-europene.
Apare rev. *Cuget clar*.
ian. 24 Recepția dată de E. Corradini la legația italiană.
ian. 27 Comunicare la Acad.: *Din originile politicianismului român*.

febr. 3 Comunicare la Acad.: *Francmasoni și conspiratori în Moldova sec. XVIII.*
febr. 5 Mare întrunire politică în București.
febr. 10 Plecare la Paris.
febr. 15 Deschiderea cursului la Sorbona; 4 lecții despre *France de Chypre.*
febr. 20 Conf. cu proiecții despre România.
febr. 28 *Slavii în Peninsula Balcanică*, conf. la Inst. francez de lb. orientale.
mart. 2 Comunicare la Institut: *Les découvertes de la Commission des monuments historiques de Roumanie.*
mart. 5 *Rapports italo-orientaux dans l'art du Moyen-âge*, conf. ținută la Sorbona și publicată în *Mélanges Diehl.*
mart. 9 Sosire la Madrid.
mart. 11 Conf. despre mănăstirile Popăuți și Hurezi.
mart. 12 Conf. despre *Legăturile politice între Spania-România și Turcia*, la „Residencia de Estudiante".
mart. 13 Conf. *Espagne et Roumanie.* Audiență la regele Spaniei. Este decorat cu cordonul „Alfons al XII-lea".
mart. 14 La Lisabona; vizitează cu Santos Bastos Mănăstirea Belem.
mart. 16 Călătorie la Evora.
mart. 17 Conf. *As vias de penetraçao de latinidade no suerte da Europa e en especial na România.* Audiență la Min. de Externe.
mart. 19 La Coimbra, cu prof. Raymond Bernard.
mart. 20—21 Vizită la Univ., apoi în orașul Porto.
mart. 23—25 La Milano. Conf. la „Circolo Filologico" despre *Piemontul și Lombardia românilor.*
mart. 28 Ales deputat de Ismail.
mart. 30 În Parlament: *Politica internă și externă a României.* Comunicare la Acad.: *Rătăcirile în Apus ale unui pretendent român. Ioan Bogdan.*
apr. 2 Începe la Teatrul Național un ciclu de 4 conf. despre *Țara latină cea mai depărtată din Europa: Portugalia.*
apr. 4 Vorbește în Parlament pe marginea legii cultelor.
apr. 8 și 26 Vizita lui Marcel Pernot și abatele Zavoral.
apr. 27 Comunicare la Acad.: *Informații spaniole despre războiul nostru pentru independență.*
apr. 29—30 Discurs la Chișinău. Vizitează satele: Goiana, Vadul lui Vodă. În *Revista istorică* apar lecțiile de la Univ.: *Cărți reprezentative în viața omenirii.* În *Strani Pregled* din Belgrad apare un art. de N.I. despre literatura română contemporană.
În *Congres de la presse latine* publică N.I.: *Sur un prince portugais faisant la croisade en Valachie* (1427). În *Bulletin des sciences historiques en Europe Orientale* publică: *La littérature historique roumaine 1921—1926.*
mai 8 Abatele Zavoral la Văleni.
mai 10 Din nou la Văleni cu ziaristul suedez Mohl, cu Clinton Logio și Al. Lapedatu.
mai 16 Reprezentarea piesei *Cleopatra* la Teatrul Național.
mai 20 Este ales membru al Institutului regal venețian de științe, litere și arte.
mai 21 La Afumați cercetează mănăstirea Stolnicului Cantacuzino. Seara, la legația italiană cu ministrul Preziosi, cu prof. Moragliano și cu ministrul belgian Guillaume. În aceeași zi, o conf. la Soc. „Tinerimea română".
mai 29 I se acordă Premiul național în valoare de 100 000 de lei.
mai 30 Comemorarea la Acad. a regelui Ferdinand: „Cum aș fi trebuit să vorbesc de politica unui suveran care nu mi-a îngăduit nici o participare la conducerea țării? Am refuzat".

iun. 3—6 Congresul Ligii Culturale la Tîrgovişte. La Dealu, Cobia, Butoi, Ludeşti.
iun. 9 La Văleni cu scriitoarea suedeză Quensel.
iun. 15 Comunicări la Acad. *Cronicile turceşti ca izvor pentru istoria românilor* şi *Portretele domnilor noştri la Muntele Athos.*
iun. 17 La Cluj, cu Al. Lapedatu, E. Racoviţă şi Romulus Vuia.
iun. 19 Conf. la Asoc. funcţionarilor publici.
iun. 21 Dejun la legaţia iugoslavă cu reprezentanţii Micii Antante: Ed. Beneş, Marincovici, N. Titulescu.
iun. 29 Conf. la Brăila: *Bazele României noi.*
iul. 1—aug. 1 Cursurile de la Văleni. Vorbeşte despre *Evoluţia ideii de libertate* şi *Literatura română contemporană.*
iul. 9 La Sinaia, unde deschide un curs despre *Cum să citim şi să înţelegem arta.*
iul. 14—15 La Braşov.
iul. 28 Sosesc la Văleni participanţii la Congresul învăţămîntului secundar, printre care numeroşi străini: francezi, cehi, polonezi, englezi, americani, greci şi bulgari.
iul 26 La Bucureşti; vorbeşte cu prilejul deschiderii Parlamentului.
iul 27 La Văleni, întîlnire cu studenţii italieni aduşi de Matteo Bartoli, R. Riccardi şi Cl. Isopescu.
aug. 1 Excursie la Cetatea Albă.
aug. 7 Plecare la Oslo. Oprire la Berlin.
aug. 11 La Oslo
aug. 14—19 Deschiderea Congresului de istorie, cu 1 500 de participanţi, printre care: H. Koht, Baudrillart, Brandi, H. Pirenne, Kidder, Vulici, Fedele, Puig, Mikkola, Rostovţev, Y. Pagés , H. Temperley, A. Dopsch, Br. Dembinski, Gallavresi, Albertini, Ch. Bémont, Volpe, Pokrovski, J. Holland Rose, Zelinski, G. Glotz, Susta, Curman, Hildebrand, E. Collin, Wigman, Quensel, H. Hauser. La 16 aug., N.I. citeşte comunicarea lui Ch. Diehl: *Influenţele bizantine în Occident.* În intervenţia sa, N.I. se ocupă de obiectele de artă românească aflate în afara ţării; prezintă comunicarea *L'Interpénétration de l'Orient et de l'Occident au moyen-âge* (18 aug.) Recepţie la Palat; convorbire cu regele; banchete, recepţie la Primăria de la Akershus; invitaţii la legaţiile polonă, italiană, vizite la Muzeul de artă decorativă şi la cimitirul din Akershus, la mormintele lui B. Björnson şi H. Ibsen; serbare etnografică la Skansen.
aug. 22 La Stockholm, unde vizitează Nordisk Museum şi ţine o conf. în lb. germană.
aug.23—26 Conf. despre *Raporturi suedo-române.* Vizită la Hildebrand, la mormintele regale. Excursie la Drottningshohn.
aug. 28 La Berlin, dejun cu ministrul Poloniei.
aug. 30 La Bucureşti.
sept. 1—30 La Văleni.
sept. 30 Recepţie la legaţia polonă cu J. Pilsudski.
oct. 1 Numit decan al Fac. de litere.
oct. 19 Comunicare la Acad.: *Portrete şi lucrări domneşti nou descoperite.*
oct. 26 La Văleni; vizita lui Al. Averescu şi O. Goga.
oct. 28 Serbările comemorative de la Constanţa.
nov. 1 Începe la Univ. două cursuri: *Războiul mondial* şi *Cărţi reprezentative în viaţa omenirii. Epoca contemporană.* (Va suplini şi catedra de Istoria literaturii române, rămasă vacantă prin pensionarea lui Ion Bianu. Cursul se intitulează: *Istoria literaturii române. Privire sintetică.)* Ţine o comunicare:

Comemorarea a două sute cincizeci de ani a unei Facultăţi de litere la București.
nov. 8 Începe un ciclu de 4 conf. la Teatrul Naţional despre *Suedia și Norvegia.* Numeroase întrevederi politice cu Averescu etc.
nov. 16 Comunicare la Acad.: *Un boier de provincie în timpul Eteriei și Regulamentul Organic.*
nov. 22 Conf. despre Eminescu la grupul „Poesis".
nov. 29—30 La Tîrgoviște, apoi la Craiova și în satele doljene.
dec. 1 Sărbătorirea Unirii Transilvaniei
dec. 6 De ziua numelui primește numeroși oaspeţi, printre care pe Al. Averescu.
dec. 7 Comunicare la Acad.: *Comemorarea lui Francesco Petrarca.*
dec. 12 Alegeri parlamentare; N.I. este ales deputat în jud. Brăila și Dolj.
dec. 17 Conf. la Fundaţie: *Istoricul aviaţiei.*
dec. 29 Cuvîntare în Parlament.
În cursul lunii ţine 5 discursuri în Cameră.
Conf. la Acad. comercială: *Administraţia de ieri și de mîine.*
În acest an a tipărit 44 de cărţi, printre care: *Istoria învăţămîntului; Livres populaires dans le sud-est de l'Europe; Les narrateurs de la première Croisade; Storia dei rumeni e della loro civiltà; Les voyageurs français dans l'Orient européen; Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen; Patru conferinţe despre istoria Angliei.* etc. A condus 11 periodice, în care a publicat peste 400 art. A ţinut 50 conf. și a predat 8 cursuri univ., cu peste 370 de prelegeri. A vizitat 7 ţări.

1929 **ian. 1** Plecare la Paris.
ian. 4—14 Lecţii la Sorbona: *L'Arménie et la France pendant les Croisades; L'Arménie de Susignan* și *La civilisation arméno-française.*
ian. 15—19 Tot la Sorbona 3 lecţii: *La création religieuse du Sud-Est européen.*
ian. 23 Invitaţie la o instituţie armenească, unde a vorbit despre raporturile armeano-române.
ian. 24 Conf. la Univ. din Lille: *Ce poate interesa în România.* În presa locală apar mai multe art.: „N. Iorga est sans conteste le plus extraordinaire érudit qui soit en Europe."
ian. 25 Conf. la Institut d'Art et d'Archéologie: *Les chateaux occidentaux en Roumanie.*
ian. 26 Conf. la Faculté libre de théologie protestante: *Histoire du Protestantisme en Roumanie.* Este numit „doctor honoris causa" al acestei fac.
ian. 27 La Soc. de istorie modernă despre *Un écrivain critique autrichien des débuts de la grande guerre: Baernreither.*
ian. 28—29 La Veneţia semnează contractul de cumpărare a unui apartament pentru *Casa Romena,* în Campo Santa Fosca, 2 214.
febr. 1 În ţară.
febr. 19 Începe la Teatrul Naţional un ciclu de conf. despre Armenia
febr. 27 Fundaţia „Ferdinand" din Iași îi acordă un premiu de 300 000 de lei, pe care-i donează Univ. din Iași.
Toată luna desfășoară o bogată activitate în Parlament.
mart. 1 Numit rector pe 3 ani al Univ. din București.
mart. 2—3 La Cluj, conf. *Orient și Occident în sinteza românească* și *Ce nu se cunoaște în România.*
mart. 4 Conf. despre *Romani.* Numit prof. onorar. din București.
mart. 22 Comunicare la Acad.: *Originea moldovenească a lui Ienăchiţă Văcărescu.*
mart. 25 Instalarea ca rector. Discursurile de instalare și cuvîntările în Parlament sînt strînse în vol. *Pentru Universitate. Cuvîntări.*

mart. 28 I se acordă gradaţia V de salarizare, plătindu-i-se din **ian. 1929**.
În cursul lunii vorbeşte studenţilor; întrevederi cu: d-na Quensal, egiptologul Capart, prinţul de Rohan; vizite la legaţiile Belgiei şi Italiei; manifestaţie de doliu la legaţia Franţei cu prilejul morţii mareşalului F. Foch.
apr. 12 Comunicare la Acad.: *Între domnii Moldovei şi ai Ţării Româneşti; Zugravi noi şi vechi.*
apr. 13 Cu Ch. Diehl şi F. Brunot.
apr. 15—16 Vizite la Curtea de Argeş şi Văleni cu savanţii francezi, la care se adaugă: d-na Guillaume, Collas, ministrul Greciei, secretarii legaţiilor cehă şi spaniolă şi Jindra Flajohansova.
apr. 23 Inspectează căminele studenţeşti din Bucureşti.
apr. 26 Comunicare la Acad.: *Există o scrisoare de trădare a lui Mihai Viteazul?*
apr. 30 Vizita prof. P. Labbé de la Paris.
mai 4—8 La Veneţia pentru adunarea Comitetului istoricilor. Iau cuvîntul: preşed. H. Koht, contele P. Orsi, P. Fedele, G. Glotz, Alexandri, Friedmann, M. Lhéritier, N.I. etc. Vizită la Padova.
mai 9—11 La Roma. Decorează pe: G. Gentile, Del Vecchio, G. Cardinalli, E. Rossi, R. Riccardi, E. Levi, G. Bertoni, M. Bartoli.
mai 12 Art. *Carol XI.I şi România* în *Svenska Dagbladet.*
mai 19—23 În Ardeal. Mari manifestaţii la Alba Iulia, cu prilejul împlinirii a 10 ani de la Unire. În întîmpinarea evenimentului scrie: *Faptă şi suferinţă în Ardeal.*
mai 24 Vorbeşte la Cameră despre Univ., Liga Culturală, Arcul de triumf şi legea bacalaureatului.
mai 26 Călătorie: Urziceni, Grindu, Slobozia, Călăraşi.
mai 31 Ca rector prezintă în şedinţă publică raportul Fundaţiei „Carol I".
iun. 1 Respingerea lui N.I. de la preşedinţia Acad. Române; este ales I. Bianu.
iun. 5 Asistă la inaugurarea bibl. istorice „Brătianu".
Interviu în ziarul belgian *Midi.*
iun. 6 Vizita fizicianului J. Perrin la Văleni.
iun. 7 Ia parte la Congresul prof. de istorie de la Sibiu.
iun. 10 Ia parte la festivităţile de la legaţia italiană pentru Italo Balbo.
iun. 11 Vizita scriitoarei norvegiene Nina Alkina.
iun. 18 Înmormîntarea lui Traian Lalescu.
iun. 22—25 Congresul Ligii Culturale la Cluj. Excursie la Feleac.
iun. 27 Art. în *Stockholms Dagblad.*
iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. Al Vaida şi D.R. Ioaniţescu asistă la depunerea jurămîntului lui N.I. în calitate de consilier comunal al urbei.
aug. 16—30 Excursie în Italia cu participanţii la cursuri; vizitează Triest, Veneţia, Padova. Ţine mai multe conf. la care participă intelectualitatea din regiune. Primit cu fast de armenii din San Lazzaro.
sept. 5 Vizita la Văleni a istoricului rus Petrov.
oct. 4 Rugat să revină la Acad.: „Lipseşte Academiei nu numai prezenţa d-tale, dar şi activitatea largă şi preţioasă, pe care am admirat-o totdeauna". Semnează 10 acad.: Gh. Ţiţeica, D. Gusti, I. Bianu, C. Rădulescu-Motru, S. Mehedinţi etc.
oct. 10 Vizita la Văleni a geografului Emm. de Martonne.
oct. 11 Mareşalul C. Prezan la Văleni.
oct. 20 Conf. la Giurgiu. Oprire la Călugăreni.
nov. 1 Începerea cursurilor. La Univ.: *Cărţi reprezentative* şi *Istoria războiului mondial.* (Mai ţinea cursuri la: Acad. comercială, Şcoala de război, Şcoala de misionare.) Comunicare la Acad.: 1. *Originea lui Ştefan Răzvan.* 2. *Petrecerea lui Vasile Lupu în exilul de la Constantinopol.*

nov. 7 Inaugurarea palatului Ligii Culturale din Bucureşti.
nov. 9 Vizită la Broşteni, unde se înălţa un cămin pentru scriitori.
nov. 16—17 La Veneţia şi Genova.
nov. 18—24 La Barcelona. Deschiderea şedinţei de pregătire a Congresului internaţional de istorie a Spaniei. Ia contact cu: Puig, Nicola d'Olwer, Valls, Finke, Mayer-Lübke, Brandi, Paul Paris, Ballesteros, Curman, Rubio y Lluch. Vizită la Taragona, Terrassa, St. Cugat de Valés, Vich şi Ripoll. La Barcelona, unde se afla un pavilion românesc în cadrul Expoziţiei internaţionale, vorbeşte despre *Arta românească*. La congres, conf. *Orient şi Occident, un pretendent român la Madrid; Rapports entre l'Espagne et les Roumains; Byzance*. Despre vizita la Barcelona a scris: *O mică ţară latină: Catalonia*.
dec. 7 Congresul Corpului didactic.
dec. 8 Conf. la Iaşi: *Arta după Bizanţ*.
dec. 9 Discurs în Parlament.
dec. 13 Conf. la Teatrul Naţional despre *Expoziţia de la Barcelona*. Comunicare la Acad.: *Octoihul diacului Lorinţ*.
dec. 15 La Brăila, pentru centenarul oraşului. Publică: *Cei dintîi ani în noua Brăilă românească*.
La Cluj i se reprezintă piesa *Fratele păgîn*.
Dintre cele 41 de cărţi apărute în acest an remarcăm: *Art et littérature des Roumains*; *Le caractère commun des institutions du Sud-Est de l'Europe*; *Domnii români după portrete şi fresce contemporane*; *Oeuvres inédits de Nicolas Milescu; Fratele păgîn* (dramă); *Frumoasa fără trup* (piesă de teatru); *Geschichte der Rumänen und ihrer Kultur;Istoria literaturii româneşti*. În *Studi bizantini*, din Roma, N.I. publică un art. despre Congresul de bizantinologie ţinut la Bucureşti în 1924. *L'Europe orientale* (IX, 1—2) publică *Venise et les Roumains* de N.I.; şi în *Comptes rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* un art. despre activitatea Comisiei monumentelor istorice. Colaborează la vol. omagial pentru Jaroslav Bidlo: *Les chroniques byzantines existant encore en Roumanie ou employées par les historiens anciens du pays*; despre *I. Văcărescu şi Italia* în vol. omagial Ramiro Ortiz; *Ce a făcut şi ce a dat Ardealul*. Colaborează la *Slavonic Review* din Londra, la *Almanahul cooperativ*, la *Enciclopedia italiană*, la *Völkermagazin* — Berlin. Bogată corespondenţă cu savanţi străini.

1930 **ian. 1** La Paris.
ian. 4—14 Cinci prelegeri la Sorbona, în sala „Turgot": *Une ville „romane" devenue slave: Reguse* şi *Aventuriers d'Orient en France au seizième siècle*.
ian. 6 Dejun la rectorul S. Charléty, discutînd asupra lui E. Renan. Întrevedere cu pictorul Eustaţiu Stoenescu.
ian. 9 *Quelques idées sur l'art roumain*, conf. la Univ. din Lille.
ian. 12 La Soc. d'Histoire moderne: *Concepţia turcească a tratatelor şi situaţia ţărilor vasale*. Seara la J. Ancel, cu B. Mirkine-Guetzévitch. Ţine încă două conf. Una la Şcoala de lb. orientale: *Epoque et caractère de l'établissement des Slaves dans la Péninsule des Balcans*, iar a doua la Fac. de teologie protestantă: *Le protestantisme roumain*.
ian. 16 La Genova, conf. *Penetraţia economică italiană în România*.
ian. 17—20 Pleacă în S.U.A. cu vaporul „Roma", Genova-New York.
ian. 27—mart. 20 Călătorie în S.U.A.: Columbia, Washigton, Chicago, Indiana Harbour, Aurora, Cleveland, Youngston, Champbell, Akron, Newcastle Fanen, Pittsburgh, Canton, Detroit, San Francisco, Los Angeles, San Diego, Gettysburgh, Baltimore, Philadelphia, Roebling, Trenton, Princetown, New York. Boston. Audienţă la H.Cl. Hoover, preşed. S.U.A. Asistă la înmor-

mîntarea lui Raft. Ţine conf. la Univ. din oraşele citate. Vizitează toate coloniile românilor, unde este sărbătorit cu fast. Conf. despre România, sud-estul Europei, cultura bizantină etc. sînt publicate în: *My American lectures*.
mart. 20—27 Călătoria cu vaporul „Aquitania“ New York-Cherbourg.
mart. 30—31 La Torino; primit de Bartoli; conf. în faţa studenţilor despre America şi *Un capitol inedit din arta românească*. Vizitează Superga şi Chieri.
apr. 1 La Veneţia, conf. *Veneţia şi Orient*.
apr. 2 Inaugurarea Casei româneşti din Veneţia. Participă prof. şi studenţi reprezentînd toate univ. din Italia.
apr. În Bucureşti. Ţine un ciclu de 7 conf. despre America, publicate în *America şi românii din America*. De asemenea vorbeşte la Arh. Statului despre *Arhivele veneţiene* şi *Datoria muncii* la Ateneul „N. Iorga“ din Bucureşti.
apr. 23 Plecare la Londra, cu oprire la Paris.
apr. 27 Primire oficială la Londra, Cambridge. Găzduit de prof. J. Holland Rose.
apr. 28 Deschiderea Congresului de istorie. La amiază acordarea titlului de „doctor honoris causa“ la 6 istorici. Seara, recepţie. Elogii în presa engleză.
apr. 30 Dejun la legaţie. Seara „marele prînz la Trinity College“. Felicitat de istoricii germani.
mai 1 Vizita catedralei din Ely.
mai 2 Dejun cu N. Titulescu; ceai la Soc. regală de istorie. Masă dată de guvernul englez.
mai 3 La Oxford, ceremonia conferirii titlului de „doctor honoris causa“ lui N.I., Br. Dembinski şi A. Dopsch. Prof. Poynter face elogiul lui N.I. în 4 lb. Masă oferită în cinstea lui N.I. Seara, recepţie.
mai 4—6 La Paris.
mai 7 Conf. la Univ. din Berna, la care asistă preşed. Confederaţiei şi ministrul de externe: *Les luttes pour la liberté...*
mai 8 Conf. la Zürich despre *Die Grenzen des Nationalitätsrechtes*. Ambele conf. publicate în: *Deux conférences en Suisse*. Despre călătorie: *Privelişti elveţiene*.
mai 13 La Bucureşti.
mai 16 Conf. la Teatrul Naţional despre Anglia şi America. Se reprezintă la Teatrul Naţional *Sfîntul Francisc*
mai 21—24 Congresul Ligii Culturale la Brăila. Pe Dunăre la Chilia, Vâlcov, Ismail.
iun. 7 Revenirea în ţară a prinţului Carol.
iun. 11 Primirea unor ziarişti americani şi a unui danez.
iun. 24—25 La Piua Petrii, Hârşova, Constanţa, Mangalia. Apoi conf. la Constanţa despre *Lipsa de virtute cetăţenească*.
iun. 29 I se conferă „Legiunea de onoare“, în grad de mare ofiţer.
iun. 30 Primeşte pe „regele chibriturilor“, suedezul Ivar Krueger.
iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. Mare afluenţă. Vin numeroşi străini: prof. Joseph Roucek; 14 armèni; 30 de studenţi din Breslau. N.I. ţine un ciclu de conf. *Descoperiri istorice*. Se joacă piesa de N.I. *O jertfă simplă*.
aug. 22 Începe un ciclu de conf. la Sinaia.
aug. 31 Prezentarea piesei *Casandra*.
sept. Locuieşte toată luna la Văleni.
oct. 1 Vizita lui Lucien Romier, fost dir. al ziarului *Figaro*.
oct. 9—10 La Belgrad; primit de istoricul Stanoevici şi Duşan Popovici.
oct. 11—27 La Atena, pentru Congresul istoricilor. Excursii: canalul de Corint, Micena, Tirint, Nauplia, Tripoli, Sparta, Argos, Delfi, Teba. Este primit de preşed. republicii, de ministrul de externe. Întîlnire cu prietenii săi:

H. Grégoire, Ch. Diehl, S.Th. Lascaris, A. Heisenberg, W. Miller, Hatzidakas. (Călătoria descrisă în *Vederi din Grecia.*)
oct. 28 La Belgrad.
oct. 29 Severin, Cerneţi.
oct. 30 Bucureşti.
nov. 3 Deschiderea Univ. prin discursul său, ca rector.
nov. 7 Comunicare la Acad. despre Congresul istoricilor de la Atena.
nov. 8 Deschiderea cursurilor la Institutul de studii sud-est europene.
nov. 10 Deschide un ciclu de conf. la Teatrul Naţional despre Grecia.
nov. 15 Conf. la Ploieşti pentru învăţători, apoi la Snagov cu d-na Lenz din Elveţia.
nov. 19 Serbarea pentru Spania.
nov. 22 Conf. la Institutul social român despre *Elementul de solidaritate internaţională în trecutul nostru.* Este vizitat de ziaristul Kenneth E. Fuldhart. Dispute în Parlament. Nu arareori este insultat în presă sau în Cameră.
nov. 27 Află de moartea marelui bizantinolog A. Heisenberg.
nov. 28 Comunicare la Acad. despre *Aventurierul Petraşcu Vodă*
dec. 1 Conf. la Asoc. negustorilor despre *Sensul românesc al statului corporativ.*
dec. 2 Alvin Johnson din New York îl roagă să scrie pentru *Enciclopedia de ştiinţe sociale* art. despre Gh. Lazăr, A. Şaguna, A.D. Xenopol.
dec. 7 Dejun la legaţia franceză pentru Roger, preşed. scriitorilor francezi. Conf. la Casa femeii despre *Viaţa universitară în Grecia.*
dec. 20 Conf. în faţa arhitecţilor despre *Catapetesme.*
dec. 21 La Constanţa, conf.: *Latinitatea dobrogeană.* Noaptea, la Mangalia (unde avea o vilă).
dec. 23 În Parlament, discurs pe marginea bugetului.
În cursul anului a publicat 38 de lucrări. La cele citate se adaugă: *Anciens documents de droits roumains* (2 vol.); *L'Arte populare in Romania; Brève histoire de la Petite Arménie; Istoria contemporană* (vol. I); *L'Italia vista da un romeno.* Dramele: *Fiul pierdut; Il fratello pagano — Sfîntul Francisc; L'Ultima delle dee.* Colaborează la rev. *Scientia* (Milano). Elogii în presa de peste hotare. Primeşte scrisori de la cărturari din: Lisabona, Montréal, Geneva, Monaco, Roma, Florenţa, Veneţia, Paris, Madrid, California, New York, Berlin, Padova, Coimbra, Atena, New Jersey, Perugia, Londra, Washington, Cleveland, Cracova, Varşovia, Sofia, Belgrad, Zürich, Göttingen, Milano, Torino, Leipzig, Chicago, Oslo, Stockholm, Baltimore, München, Praga, Viena, Liège etc.

1931 **ian. 4** La Paris.
ian. 5 Începe cursul la Sorbona: *Rhodes sous les Hospitaliers.*
ian. 7 Funeraliile mareşalului J. Joffre. Întîlnire cu Luchaire şi Renaudin.
ian. 8—10 Masă cu Ch. Diehl; dejun cu H. Hauser, A. Mathiez, cu un francez care face comerţ în Persia, un dir. de căi ferate şi un estonian. La a doua lecţie la Sorbona asistă Ch. Diehl, P. Hazard, M. Roques, Elena Văcărescu.
ian. 12—15 Întrevederi şi mese cu V. de Guichen, M. Lhéritier, Rafael de Altamira, Pulacki, Sobieski, cu fiul lui E. Claparède, Honnorat.
ian. 16 La Univ. din Lille; lecţie: *La vie monastique chez les Roumains.* Seara, conf. Dejun la Pancheville.
ian. 17, 19, 21 Lecţii la Sorbona despre *Les commencements de Venise.*
ian. 18—24 Zile de activitate intensă; vizite la Fontenay-aux-Roses, recepţii, întrevederi, conf. Întrevederi cu: Bouglé, Brunel, P Collinet, S. Charlety, J. Ancel, J. Carcopino, Ch. Bémont, G. Glotz, Bure, H. Claparède, g-ral Jacquemont. Ceai la Sorbona, dejun oferit de ministrul polon al culturii

Putawski; masă la Şcoala de lb. orientale vii. Conf. despre *Chiril Lukaris*, la Fac. de teologie protestantă; conf. la Bibl. polonă despre *Călători poloni*; lecţie la Sorbona *Sur la psihologie du roumain.*
ian. 28—30 Primit la Veneţia de istoricul P. Orsi. Conf. *Scene şi fantome româneşti în Veneţia.*
febr. 6 Comunicare la Acad. despre *Înscrierea ca student a lui Despot Vodă.*
febr. 14 *Preocupări arheologice în România*, conf. la Soc. „V. Pârvan."
febr. 16 Conf. despre *Revoluţia polonă.*
febr. 24 Comunicare la Acad.: *Un pact de familie şi o nuntă domnească în 1587.*
febr. 27 *Ştiri noi despre războiul Crimeii*, conf. la Institutul de studii sud-est europene.
În toată luna, intensă, activitate în Parlament. Neînţelegeri cu Casa regală.
mart. Se deschide la Teatrul Naţional un ciclu de 12 conf. asupra vieţii şi operei lui N.I. la împlinirea a 60 de ani, ţinute de personalităţi reprezentative ale culturii româneşti.
mart. 10 Primeşte colanul Ordinului „Ferdinand". Conf. la radio despre M. Eminescu.
mart. 13 Comunicare la Acad.: *Cronologia vechilor domni moldoveni.*
mart. 15 La Craiova, conf. *Viitorul culturii româneşti.* Vizitează mănăstirea Mofleni. Seara, conf. la Tg. Jiu: *Tudor Vladimirescu.*
mart. 16 Convorbire îndelungată cu N. Titulescu despre criza politică internă şi rezolvarea ei.
mart. 18 Începe la Teatrul Naţional un ciclu de 5 conf. *Poporul italian în trecut şi prezent.*
mart. 22 I se înmînează diploma de „doctor honoris causa" al Univ. din Wilno. Conf. la Piteşti despre *Efectele reformelor de la 1917.*
mart. 29 Conf. la Moreni: *Cum să călătorim.*
Numeroase întrevederi politice despre ieşirea din criza guvernamentală.
apr. 4 Lecţie la Şcoala de război pentru candidaţii la gradul de g-ral. Primeşte vizita lui Rappard de la Geneva.
apr. 5 Conf. la Galaţi: *Mihail Sturdza;* la Brăila: *Ardealul şi Brăila.*
apr. 6—16 Desfăşoară amplă activitate politică; întrevederi la Palat.
apr. 17 Este numit preşed. al Consiliului de Miniştri şi ministru al instrucţiunii publice. Are ca miniştri: dr. I. Cantacuzino, V. Vâlcovici, N. Vasilescu-Karpen, Gh. Ionescu-Sişeşti, D. Ghika, C. Hamangiu, g-ral Al. Ştefănescu-Amza, M. Manoilescu, C. Argetoianu.
Continuă cursurile univ.
apr. 20 Reprezentarea piesei *Ovidiu.*
apr. 24 Comunicare la Acad.: *Pretendentul Nicolae Basarab în Elveţia.*
mai 4 Călătorii în Banat cu regele. Întrevedere cu regele Iugoslaviei.
mai 5 Dejun cu miniştrii E. Beneş şi Marincovici.
mai 12—iun. 12 Călătorii intermitente: Ploieşti, Buzău, R. Sărat, Focşani (**12 mai**); Tîrgovişte (**15 mai**); Valea Călugărească, Giurgiu (**17 mai**); Cîmpulung, Bran, Braşov, Făgăraş, Sibiu (**19 mai**); Sălişte, Alba Iulia, Cluj, Tg. Mureş, Braşov (**20—21 mai**); Iaşi, Botoşani, Herţa, Cernăuţi (**25 mai**) ; Cerna vodă, Chişinău, Tighina,((**28 mai**); Slatina, Craiova, Severin (**29 mai**); Caransebeş, Lugoj, Buziaş, Timişoara, Arad (**30 mai**)); Oradea, prin satele moţilor, Huedin, Gilău, Cluj (**31 mai**); Ploieşti, Văleni (**1 iun.**). (Comunicările sînt publicate în vol. *Credinţa mea.*)
mai 25 Comunicare la Acad.: *Testamentul lui Nicola Nicolau.*
mai 28 La Iaşi se joacă *Sarmală, amicul poporului.*
iun. 6 Casa Creţulescu — fostă sediul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri — găzduieşte Muzeul de artă veche.

iun. 12 Comunicare la Acad.: *Apelul către Unire al lui Cuza Vodă la 1859*.
iun. 18 Sărbătorirea a 60 de ani de viață ai savantului. Primește două vol. omagiale: unul românesc, alcătuit la Cluj — cu participarea a 54 cărturari între care: S. Pușcariu, D. Pompei, N. Bănescu, I. Bianu, S. Dragomir, I. Nistor, I. Lupaș, G. Oprescu, C. Daicoviciu, D. Caracostea, Th. Capidan, R. Ortiz, Al. Lapedatu etc. — iar altul la Paris, dedicat de „amicii săi francezi și din țările de limbă franceză": J. Ancel, A. Audollent, R. Anthony, M. Aubert, A. Aymard, J. Babelon, A. Blanchet, C. Bloch, L. Bréhier, F. Brunot, J. Carcopino, A. Coville, J. Deny, Ch. Diehl, Dupont-Ferrier, M. Emerit, J.L. Faure, H. Focillon, Gaudefroy-Denombines, F. Ganshof, J. Gay, G. Glotz, S. Gorceix, A. Grabar, H. Grégoire, Vicomte de Guichen, P. Harsin, H. Hauser, H. Henne, Laignel-Lavastine et J. jinchon, R. Latouche, J. Laurent, H. Laurent, E. Léonard, L. Levillain, M. Lhéritier, F. Lot, G. Luquet et P. Rivet, F. Macler, Em. de Martonne, A. Mazon, B. Mirkine-Guetzévitch, S. der Nersessian, G. Pagès, P. Perdrizet, C. Picavet, R. Rey, C. de la Roncière, M. Roques, G. Rouillard, J. Tourneur-Aumont, J. Zeiller, S. Charléty, G. Millet.
iun. 19 M. Sadoveanu ales preşed. al Senatului.
iun. 26 Comunicare la Acad.: *Un nou izvor cu privire la Mihai Viteazul și Radu Șerban*. În aceeași zi: I. Nistor vorbește despre *Opera istorică a d-lui N. Iorga*.
iul. 8 Vizita lui Santos Bastos.
iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Văleni. Prima lecție: *Criza materială și morală în momentul de față*.
iul. 26 Ministrul Franței la București, Puaux, „mi-a vorbit și de o ofertă Nobel".
iul. 30 Primește vizita unor delegați americani ai Fundației „Carnegie".
aug. 2 Vizită la Ogredin, Starichiojd, Ciolanu și Izvoranu.
aug. 21 Vizita lui E. Venizelos.
aug. 30—31 Vizită la Istria și Adam-Clissi.
sept. 7 Prin jud. Dîmbovița, la Pietroșița, Tîrgoviște, apoi în Oltenia, la Cremenari.
sept. 9 N. Titulescu este reales preşed. la Liga Națiunilor.
sept. 13—14 Congresul Ligii Culturale la Focșani. Vizita lui Glixelli, prof. la Wilno.
sept. 17 Cu o delegație albaneză.
sept. 18—20 Cu regele și Al. Averescu la Oituz, Onești, Grozești. Apoi singur la Trotuș, Ghimeș, Gheorgheni, Toplița, Reghin, Tg. Mureș, Sighișoara.
sept. 22 Conf. la radio despre *Reforma școlară*.
sept. 25 Comunicare la Acad.: *Moșneni din Cremenari*.
oct. 1 Deschiderea, la București, a Congresului interparlamentar, unde ține o cuvîntare. Convorbiri cu: La Fontaine, Lange, Merlin, Renaudet, Sanmartino-Valperga, Löbe, Papanastasiu.
oct. 2 Comunicare la Acad.: *Mormîntul doamnei Neaga și al neamului ei*.
oct. 4 Cu aviatorii italieni.
oct. 6 Preşed. Acad. dei Lincei din Roma îl anunță că a fost ales membru al acestei instituții.
oct. 8 La Buzău și Brăila.
oct. 13—14 Cu mareșalul J. Pilsudski. Primește apoi vizita prof. La Pradelle.
oct. 23 Comunicare la Acad.: *Moșnenii de pe Vărbilău și de pe Valea Buzăului*.
oct. 24 Intrigi politice în Apus îndreptate împotriva țării. R.W. Seton-Watson îi scrie că „n-a înțeles să pună în cauză înalta dv. personalitate, care nimeni în Franța, nici aiurea, nu-i poate suspecta perfecta sinceritate, indiscutabila onorabilitate și înalta valoare morală".

Primirea lui A. Piccard.
oct. 28 Prin Bărăgan şi Piua Petrii; la Mangalia, Balcic.
oct. 30 Primeşte marele cordon al ordinului „Vitaud" din Lituania.
nov. 1 Primirea lui Preziosi, ministrului Rossoni şi 2 deputaţi italieni.
nov. 2 Cu H. Focillon şi cu fiica lui S. Charléty. Seara, plecare la Paris.
nov. 5 Primire oficială la Paris. Convorbire cu Aristide Briand.
nov. 6 Primirea de către primul ministru, P. Laval. După-amiază, la preşed. republicii, P. Doumer. Lecţie la Sorbona despre *Veneţia în sec. XI.*
Seara, la Hubert Pernot.
nov. 7 Ceremonia înmînării diplomei de „doctor honoris causa" a Univ. din Paris. Discursul ţinut de decanul Delacroix, în prezenţa preşed. Republicii franceze. Seara, dineu la Sorbona.
nov. 8 Vizitează expoziţia colonială; primiri oficiale. Seara, la „Comedia franceză".
nov. 9 Vizită la A. Tardieu, lecţie la Sorbona. Masă cu Ch. Diehl, J. Carcopino, J. Loth, St. Aulaire, P. Flandin, Paul Valéry, Chlapowski.
nov. 10 Lecţie la Sorbona. Interviu dat ziarelor *Temps*, *Liberté*, *Débats*. Seara, plecarea în ţară, prin Italia.
nov. 15 Numit „doctor honoris causa" al Univ. din Roma.
nov. 18 Deschide cursul de la Acad. comercială.
nov. 24 Cumpără pentru Institut bibl. bizantinologului A. Heisenberg.
nov. 27 Comunicare la Acad.: *Publicaţii străine privitoare la istoria contemporană a românilor.*
dec. 5 Serbarea Liceului „Sf. Sava" şi a „atelierelor, unde se lucrează obiecte de toată frumuseţea". (N.I. a introdus *atelierele* în şcoli.)
La Berlin, Fr. Babinger vorbeşte despre N.I. la radio. La Torino este ales corespondent al Soc. de studii istorice.

dec. 6 Art. despre N.I. în *Deutsche Allgemeine Zeitung* şi o conf. a lui Fr. Babinger.

dec. 18 Comunicare la Acad.: I. *Pedagogia unui jurisconsult fanariot din Bucureşti la 1780.* II. *Întoarcerea unei pribege: doamna Maria Minio.*

dec. 30 Albert Thomas îl invită la conf. dezarmării.
În acest an a tipărit 53 de cărţi. Apar primele două vol. din *Memorii*, mai multe reeditări, piesele: *Casandra*, *Un Domn pribeag*, *Il figlio perduto*, *Frate Francesco*, *Trei piese simple.* Continuă art. sale în *Neamul românesc*, *Neamul românesc pentru popor*, *Buletinul Comisiei monumentelor istorice*, *Buletinul Comisiei istorice a României*, *Cuget clar*, *Calendarul Ligii Culturale.* Colaborează la *Mélanges Sisič* şi *Mélanges Dielh.* Pentru *Enciclopedia britanică* scrie următoarele date autobiografice: „Iorga Nicolae, Prof. in the University of Bucarest, doctor of the University in Leipzig; honoris causa of Oxford, Paris (Sorbonne and protestant Faculty), Strasbourg, Lyon, Bratislava, Genève, Bucharest, Cernăuţi, profesor agrees of the Sorbonne, fellow of many Academies (Paris, Lincei of Rom etc.). President of the Council of ministres. *Ph. de Mézières*, *Thomas III. Notes et extraits*, *Geschichte des Romänischen Volkes*, *Geschichte des Osmanischen Reiches*; *History of Roumanie*, *The Byzantin empire*, *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité; Histoire des Etats Balcaniques*; *History of the roumanian litterature*, *of the roumanian Church*, *army*, *industry*, *commerce* etc. President of the Chambre 1919—1920, President of the Council 1931".

1932 **ian. 1** În cuvîntarea de început de an critică „inconştienţa în lux a claselor de sus".

ian. 6 Decorează pe Ion Bianu cu Marea cruce a Coroanei României.

ian. 8 Numit prof. titular de istorie g-rală la Acad. comercială. Ch. Diehl, G. Glotz și G. Millet îi comunică alegerea ca membru asociat al Acad. de inscripții, în locul lui Kristoffer Nyrop, decedat.
ian. 12 Primește pe autorul unei cărți englezești despre România și pe deputatul turc Rusde.
ian. 15 Comunicare la Acad.: *Contribuții la istoria modernă a Galaților.*
ian. 17 Excursie la Tinosu, Șirna, Vornița, Cocorăști, Mănești, Bălița.
ian. 21 Invitat la serbările Goethe de la Weimar.
ian. 24 Conf. la radio pentru Unire.
În cursul lunii, numeroase scrisori și art. privind apariția în trad. greacă a operei *Vederi din Grecia;* scrisori de la E. Venizelos, poeții Pararchos și Skipri, art. în ziarele *Ethnos*, *Politia*, *Elefteron Vima*, *Acropolis*, *Patris.*
febr. 1 Reprezentarea piesei *Ultima rază.*
febr. 6 Conf. la Acad. dramatică despre *Sensul teatrului.*
febr. 7 Ziarul *Paranny* din Varșovia publică portretul intelectual al lui N. I. (E mai mult decît un om, „este un institut, o mașină care creează mereu, după ultimul model“; se reliefează „bunăvoința ce o are de a apropia toate popoarele între ele pe bază culturală, pe prietenie și colaborare“.)
febr. 12 Comunicare la Acad.: *Știri nouă privitoare la familia lui Petru Șchiopul.*
Întreaga lună, împotriva lui N. I. opoziția urzește intrigi politice cu scopul schimbării guvernului, insulte și procese de presă.
mart. 2 Încetează rectoratul său. Ziarul *Czas* din Cracovia tipărește art. *Transilvania,* scris de N. I.
mart. 3 La Bratislava, proclamat „doctor honoris causa“.
mart. 4 Comunicare la Acad.: *Un cugetător politic moldovean de la jumătatea sec. XIX: Ștefan Scarlat Dăscălescu.*
mart. 18 Comunicare la Acad.: *Ceva din legăturile domniilor românești cu Ierusalimul.*
mart. 21 Conf. la radio despre Goethe.
mart. 22 Comemorarea lui Goethe la Teatrul Național; ia cuvîntul.
mart. 26 Semnează decretul pentru desființarea organizației fasciste „Garda de fier“ și pentru oprirea „acțiunii publice“ a asociației politice „Cultul Patriei“. În *Revue historique* publică *Deux siècles d'histoire de Venise,* lecții ținute la Sorbona, și *Quelques voyageurs occidentaux en Orient.* Scrie o prefață la vol. de poezii Eminescu tradus în lb. polonă și apărut la Poznan. Apare *Ospiti romeni in Venezia.*
apr. 2 În ziarul *Kurjer Paranny*, art. de N. I. despre relațiile polono-române.
apr. 8 Comunicare la Acad.: *Doamna Elina a Țării Românești ca patroană literară.*
apr. 22 Comunicare la Acad.: *Două scrisori ale lui Atanasie Anghel.* În cursul lunii, întrevederi cu: J. Pilsudski, Em. de Martonne, Grégoire, Ch. Rist.
mai 20 Comunicare la Acad.: *Domnii români Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu în legătură cu patriarhii Alexandriei.*
mai 28 Primește rev. *Byzantion*, nr. închinat lui N. I. cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani. („Le tome VII de la revue *Byzantion* fondée à Bucarest en avril 1924, au premier Congrès des byzantinistes convoqué et présidé de Nicolae Iorga, est dédié en signe de reconnaissance et d'admiration au grand historien de Byzance, des Croisades, de la Roumanie et de l'Empire Ottoman“.)
Cu același prilej, istoricul american Rucek îi dedică lucrarea sa despre România.
mai 31 Demisia din postul de președ. al Consiliului de Miniștri. (La **6 iun.**, în locul său este numit Al. Vaida-Voevod).

iun. 10 Comunicare la Acad.: *Radu Cantacuzino*. Primeşte pe istoricul american Hodges.
iul. 14 Află că studenţii din Milano au constituit o soc. denumită „N. Iorga".
iul. 15 — aug. 15 Cursuri la Văleni. Vorbeşte despre *Impozite şi venituri*.
iul. 17 Nereuşind în alegeri, rămîne senator de drept. Apare *Doi ani de restaurare*.
aug. 16—21 Scrie cartea *Supt trei regi*. Locuieşte cîtva timp la vila sa de la Mangalia.
În a sa *Revue historique* apare *Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice*.
Apar lucrările: *Acum patruzeci de ani; Contra duşmăniei dintre români şi unguri; Histoire de l'enseignement en pays roumains*.
oct. 18 Primeşte ed. olandeză *Roemeensche Kunst en Letterkunde*.
nov. 4 Comunicare la Acad.: *În jurul lui Alexandru cel Bun; Donaţiile româneşti pentru Megaspileon şi Vlah-Sarai*.
nov. 6 Congresul Ligii Culturale.
nov. 11 Comunicare la Acad.: *Legături româneşti cu Muntele Sinai*.
dec. 2 Comunicare la Acad.: *B. P. Hasdeu ca istoric*.
dec. 16 Comunicare la Acad.: *Un pedagog „moldovean" pe la 1800*.
dec. 25 Ales membru la „Academia degli Arcadi" din Roma.
În acest an a publicat 41 de lucrări, printre care tom. III şi IV din *Memorii; Isprava*, piesa de teatru *O ultimă rază;* vol. *Scrisori de femei; Oameni şi fapte din trecutul românesc*. Bogată corespondenţă cu savanţi din Occident şi din America de Sud.

1933 **ian. 20** Comunicare la Acad.: *Cîteva observaţii asupra celui mai vechi tezaur cultural românesc*.
ian. 26 Plecarea în Italia.
ian. 27—28 La Veneţia, întîlnire cu prietenii săi.
ian. 29—31 La Roma. Conferirea titlului de „doctor honoris causa". Vorbesc: rectorul Rocco, decanul Rossi. Conf. la Acad. Arcazilor despre valoarea epocii Paleologilor. Drept călăuză are pe romanistul G. Bertoni. Află că Adolf Hitler a fost numit cancelar al Germaniei şi afirmă: „înălţarea-l va distruge".
febr. 1 La Paris.
febr. 2 *L'Avenir des études byzantines*, conf. la Soc. „Amis de l'Université de Paris".
febr. 3 Deschiderea cursului la Sorbona: *Venise à l'époque moderne*.
febr. 5 Conf. la Soc. d'Histoire moderne: *Revoluţia franceză văzută de ambasadorii veneţieni*.
febr. 10 La Institut de France.
febr. 17 Solemnitatea premierii cărţii sale despre Armenia (i se acordă Premiul „Général Brémond"). Prezidează Boyer.
febr. 20 Conf. la Sorbona: *La révolution française et le Sud-Est de l'Europe*.
febr. 23 Conf.: *Sobieski et les Roumains*, 1683—1696, la Bibl. polonă.
febr. 24 *Les études d'histoire en Roumanie pendant le XIX-e siècle*, conf. la l'Ecole de Hautes Etudes.
febr. 25 Conf. despre *Reforme în învăţămîntul românesc*, după care urmează predarea vol. omagial alcătuit de francezi. Vorbeşte Ch. Diehl. Sînt prezenţi prietenii săi din Paris, printre care Ch. Bémont, J. Gay.
În timpul şederii la Paris, vizite şi mese la d-na Montfort, J. Ancel, S. Gorceix, legaţia polonă, colegiul armenesc, Hubert Pernot, Henri Hauser.
mart. 1 Reia cursurile univ. la Bucureşti.

mart. 2 Începe lucrul la *Istoria românilor*, care va apărea în 10 vol.
mart. 17 Comunicare la Acad. despre Războiul de Independență.
Începe un ciclu de conf. despre arta vechilor icoane.
mart. 31 Comunicare la Acad.: *Un observator englez asupra românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu.*
apr. 6 Recepție la colonia armeană.
apr. 26 Reprezentarea piesei sale *Moartea lui Azur.*
apr. 28 Comunicare la Acad.: *Din viața socială a Brăilei supt turci.*
mai 4 Conf. *Argintăriile noastre.*
mai 10 Invitat de rege la serbările de 10 mai, răspunde: „Am fost de două ori și-mi ajunge."
mai 12 Comunicare la Acad.: *Vicisitudinile celui dintîi student moldovean la Paris: Gh. Bogdan.*
mai 18 Conf. despre *Miniatura românească.*
mai 19 Comunicare la Acad.: *Un om de o severă muncă și de aprigă autoritate: D. A. Sturdza.*
mai 23 A doua conf. despre *Miniaturi*, apoi la radio despre *Primele cărți citite.*
iun. 3—5 Congresul Ligii Culturale la Călărași.
iul. 15 — aug. 15 Cursurile de la Văleni. Vorbește despre: *Forme care se duc și realități care vin. Cîteva lămuriri despre monumentele istorice.* Este vizitat de filosoful Grondijs de la Univ. din Utrecht, precum și de prof. francez Goldberger.
aug. 18 Plecare în Polonia.
aug. 19 Lemberg. Varșovia. Primit de Aron Cotruș, Gorka etc.
aug. 20 Dejun la M. Handelsman, cu Temperley, H. Koht, Eisenmann, Frijs, E. Lukinich, M. Lhéritier, Manteufel.
aug. 21—27 Deschiderea Congresului de istorie: comunicări, vizite, banchete. Convorbiri cu: Br. Dembinski, H. Koht, J. Radonič, O. Halecki, M. Lhéritier, Olivier Martin, P. Fedele, Volpe, J. Pagès, Kehr, A. Grabar etc. Recepții la președ. republicii, președ. Consiliului de Miniștri, la contesa Krasinski, la Primărie, la Ketrzycki, baroana Lesser, la ministrul agriculturii, la legația României. Comunicare: *L'Origine et le développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental.*
sept. 4 Conf. la Acad. comercială — București.
sept. 8—9 La Brașov, congresul Asociației.
oct. 29 Moartea lui Gheorghe, fratele lui N. I. (La **31 oct.** va fi înmormîntat la Mănăstirea Zamfira.)
nov. 5 La Brașov; conf. despre *Arta românească.*
dec. 30 I. G. Duca, pe atunci prim-ministru, este asasinat de legionari în gara Sinaia. Crima stîrnește și mai aprig revolta lui N. I. împotriva bandelor legionare.

Corespondența cuprinde numeroase scrisori de la: L. Bréhier; M. Bartoli, M. Emerit, P. Orsi, J. Laurent, A. Berretta, A. Andréadès, E. Fracasei, Fr. Babinger, C. E. Ferri, Ph. Sagnac, Ch. Bémont, P. Fedele, V. Lazzarini, P. Collinet, Grondijs, A. Vasiliev, Ch. Diehl, Ed. Beneș, H. Focillon, M. Lascaris, P. S. Salaville, L. Halphen, R. W. Seton-Watson, I. Metaxas, S. Charléty.

În cursul anului a tipărit 37 de cărți, printre care: *Che cosa é l'Europa, Generalități cu privire la studiile istorice, O altă istorie contemporană.*

1934 **ian.** Dispută cu noul guvern, condus de Gh. Tătărăscu, cu privire la cenzurarea *Neamului românesc.*

ian. 16 Înmormîntarea dr. I. Cantacuzino.
ian. 18 Conf. la radio despre *Catalonia*.
ian. 24 La „Tinerimea română", în fața unui public imens, conf. despre *24 ianuarie*.
ian. 25 Continuă să fie amenințat de legionari.
ian 26 Convorbiri cu regele Bulgariei.
ian. 27 Conf. la Univ.: *Spiritul antic în evul mediu*.
febr. 9 Conf. la „Dales": *Sensul monarhiei*.
febr. 18 Cercetează minele de la Târșor.
febr. 21 Conf. la Cercul militar despre lectura ofițerilor.
mart. 4 Conf. la Teatrul Național despre anii săi de studenție.
mart. 10 Plecare la Paris.
mart. 13 Deschide cursul la Sorbona: *La France de Terre Sainte*. Convorbire cu Lot despre grandomania hitleriștilor, care pretindeau că „adevărata știință germană de la Hitler începe".
mart. 16 Dejun cu Gauthier, de la *Revue Bleue*, cu Murat de la *Figaro*, cu ministrul educației, Berthod, cu dir. Învățămîntului superior, Cavalier.
mart. 18 La Fontenay-aux-Roses, avînd ca oaspeți istorici, literați, oameni politici.
mart. 19 Conf. la Soc. de la Révolution francaise: *Penseurs revolutionnaires roumains de 1804 à 1830*.
mart. 21 Dejun cu cîțiva membri din Comitetul internațional de istorie, din care făcea parte și N. I. Apoi deschiderea ședințelor. Vorbesc: Al. Coville, Berthod, M. Handelsman, N. I.
mart. 22 În secția de iconografie a Comitetului, N. I. prezintă albumul său *Portretele domnilor români*. Dejun cu S. Charléty și Honnorat. Ultima lecție la Sorbona („multă lume, și Koht, M. Handelsman"). Prînz oficial al Comitetului oferit la Claridge. Vorbesc: H. Temperley, Al. Coville, N. I. Participă și istorici sovietici.
mart. 23 Ședința de închidere. Vorbesc: O. Halecki, M. Lhéritier, N. I. cere ca viitoarea adunare să aibă loc la București. Seara la H. de Montfort, cu M. Handelsman.
mart. 24 Asistă la un spectacol în care joacă Elvira Popescu.
mart. 25 La Sèvres, pentru o conf. la Colegiul „Morat": *Choses d'art arménienne en Roumanie*.
mart. 27—31 La Veneția.
mart. 30 „Sîntem rechemați de vestea că mama mea e greu bolnavă de pneumonie."
mart. 31 Plecare spre țară. „Voi fi martorul cumplitelor chinuri ale bietei mele mame, care se va săvîrși în dimineața zilei de **6 april**." (Înmormîntată la Mănăstirea Zamfira, lîngă fiul său Gheorghe și nepoțica sa, Tițita N. Iorga.) E împroprietărit în Albania, pe Adriatica, la Santi Quaranta. Dă în grijă lui Balamace din Korça clădirile de acolo.)
apr. 15 La Sinaia și Brașov.
mai 2 Conf. despre *Sculptura în lemn*.
mai 9 Conf. la Școala de război; alta la „Dalles" despre *Țesături*.
mai 10 Vorbește la radio.
mai 17 N. Titulescu caută o împăcare cu N. I.
mai 18 Conf. la „Dalles" despre *Numele la români*.
mai 26 Comunicare la Acad.: *Wilhelm de Kotzebue și momentul de prefacere modernă a societății moldovenești*.

Apar cele 3 vol. din monumentala *Histoire de la vie byzantine*. Răspîndită în străinătate, primește mulțumiri de la Th. Masaryk, de la cardinalul Pacelli în numele Papei etc.
iun. 14 Deschiderea Parlamentului. Este din nou deputat. Raporturi cu Ed. Beneș, L. Barthou. Reluarea raporturilor cu N. Titulescu.
iun. 22 Ia cuvîntul la primirea lui L. Barthou în Acad. Română. Comunicare: *Memoriile unui vechi dascăl*.
iun. 28 Conf. la radio despre *Doamna lui Cuza Vodă*.
iul. 15 — aug. 15 Cursurile la Vălenii. Vorbește despre *Noua Europă*. Congresul Ligii Culturale la Văleni.
iul. 28 Conf. despre *Așezămintele mele*.
iul. 31 Vizita ziaristei americane Miss Rose.
În cursul lunii apare *O viață de om, așa cum a fost*.
aug. 4 Primește vizita lui Annen, prof. la Lausanne.
aug. 18 Conf. la radio despre *Creșterea fetelor în Universitate*.
aug. 19 Vizita la Văleni a d-nei Pankhurst, traducătoarea lui Eminescu.
sept. 1 Pe Valea Buzăului la Siriu.
sept. 6—7 La Sinaia și Brașov.
sept. 16 Din Buzău spre valea Slănicului.
sept. 21 Primirea unui grup de bizantinologi: S. Mercati, Guillaume de Jerphanion, Mauboury, Hofwiler, Keramopulos, Lambikis, J. Boșcovici, Balașcev. Află de moartea lui Gh. Bogdan Duică, cumnatul său.
sept. 22—25 Vizită prin țară cu bizantinologii: Suceava, Dragomirna, Rădăuți, Sucevița, Voroneț, Tîrgoviște, Cîmpulung, Curtea de Argeș, R. Vîlcea, Cozia, Mănăstirea dintr-un Lemn, Hurezu.
sept. 30 Vizită la Mănăstirea Tisău, de aici la Brăila, unde ține o conf.
oct. 2 Se vorbește despre un guvern Iorga-Averescu.
oct. 5 Comunicare la Acad.: *Știri despre Axinte Uricariul* și *Legături descoperite de M. Beza, cu mănăstirile Meteorele din Tesalia*. Convorbiri cu O. Goga. Conf. la radio.
oct. 21 La Craiova, conf. despre *Începuturile Olteniei*. Vizită prin satele doljene, la mănăstirea Albota.
nov. 1 Deschiderea cursului de la Acad. comercială și la Univ.
nov. 10 Deschiderea cursurilor la Institutul de cultură italiană. Conf.: *Ce ni poate da literatura italiană*. Seara, plecare la Roman.
nov. 11 Vizită prin locurile strămoșilor săi: la Cuci, la fosta proprietate a bunicului său, Gheorghe Arghiropol, unde acum se află fiica acestuia, Natalia Teodoru. Apoi la Bozieni, la fiul mătușii Olimpiada. La Crăiești, la Eugenia, fiica lui Iancu Arghiropol. Conf. la Roman: *Din trecutul Romanului*. Conf. la Bacău: *Cea dintîi datorie a noastră astăzi*.
nov. 15 Ia parte la deschiderea Parlamentului, avînd lîngă sine pe O. Goga și I. Petrovici. Convorbiri prietenești cu N. Titulescu. Dejun la Victor Antonescu cu d'Ormesson și cu scriitorul francez Romain Coolus.
nov. 22—c26 Cu prof. S. Charléty. Citește raportul prin care-i conferă titlul de „doctor honoris causa". Oaspetele lui N. I. la Văleni.
nov. 25 Conf. în fața unui public de armeni cu tema: *Ce e cultura?*
nov. 29 Conf. *Condițiile materiale ale artei noastre*.
dec. 1 Discurs în Senat: *Unirea Ardealului*.
dec. 4 La Institutul francez, conf.: *Originile evului mediu în Franța*.
dec. 5 Conf. la Soc. anglo-română despre *Cromwell*.
dec. 7 Conf.: *Albania, legăturile cu noi și misiunea românească în Albania*.
dec. 9 „Cuvîntare pentru comemorarea neuitatului meu prieten Augustin Bunea". Vizita criticului de teatru italian Silvio d'Amico.

dec. 11 Vizita lui Muny, fostul preşd. al Elveţiei. Apare *Istoria unei legende: Iuliu Maniu.*
dec. 12 Vizitat de ministrul sovietic Ostrovski.
dec. 16 Conf. la Funcţionarii particulari: *Problema muncii naţionale.*
dec. 20 Vizita lui Alf. Lombard.
dec. 21 Comunicare la Acad.: *Testamentul doamnei Elina Cantacuzino.* În acest an apar: *Les arts mineurs en Roumanie; Byzance après Byzance*; *Istoria literaturii româneşti contemporane* (2. vol.)*; Vieţi de sfinţi; Oameni cari au fost* (vol. I); *Cîteva sfaturi pentru muncitori; Scrisori vechi de studenţi; Vechea artă religioasă la români;* piesele *Catapeteasma ruptă în două; Moartea lui Azur* etc. În *Revista istorică* recenzează *Historia del mondo* de I. Pijoan (p. 355—364). Bogată corespondenţă cu savanţi străini.
În zilele în care N. I., considerat savant de renume mondial, era felicitat de personalităţi marcante ale ştiinţei şi culturii unversale, „Echipa morţii nr. 12 din Iaşi" din mişcarea legionară îl consideră „trădător", anunţîndu-l în scris că „îşi va îndeplini misiunea cu care a fost însărcinată, adică suprimarea dv".

1935 **ian. 8** Este vizitat de Paul Morand.
ian. 12 Conf. la radio: *Îndreptări literare.*
ian. 18 Îndelungate convorbiri cu Ciolac Antici şi Seba, miniştrii Iugoslaviei, respectiv Cehoslovaciei. Comunicare la Acad.: *Bucureştii de acum un veac după romanul unui avocat (Ioan Em. Bujoreanu, 1862).*
ian. 24 Conf. la „Tinerimea română".
Dineu la legaţia polonă.
ian. 25 Conf. la „Dalles" despre numele de familie româneşti.
febr. 1 Conf. la Acad. comercială despre Homer. A doua zi, la radio despre M. Kogălniceanu.
febr. 4 Plecare la Paris.
febr. 8 Deschiderea cursului la Sorbona: *France de Constantinople et de Morés* (5 lecţii). Asistă la cursuri: Ch. Diehl, P. Collinet, Pinon, L. Halphen etc. Prînz la H. Focillon.
febr. 12 Conf. la Soc. de studii asupra Revoluţiei franceze: *Dezvoltarea ideilor sociale şi politice ale marii Revoluţii franceze în România între 1830 şi 1859.* Prezidează Mario Roques, care vorbeşte despre caracterul „universal" al studiilor istorice ale lui N. I.
febr. 14 Adunarea colaboratorilor *Enciclopediei franceze*, cu Monzie, G. Monod, Bouglé.
febr. 15 Conf. în faţa studenţilor în Drept: *Originea şi originalitatea dreptului român.*
Vizite la Fontenay-aux-Roses: F. Lot, P. Henry, S. Gorciex, Sibourt, Guyot, d-ra Rouillard, Cassagnac, H. Coandă etc. Invitaţii, dejun la rector, Paul Morand, la istoricul Guichen, J. Ancel, Ch. Diehl. Întîlniri cu: Morel, Al. Coville, P. Henry, Piganiol, Henry Bordeaux, Elena Văcărescu, Alix, Honnorat, Eisenmann, René Grousset, Jannell, Louise Weiss etc.
febr. 18 Publică necrologul lui Ion Bianu.
febr. 22—26 La Roma. Conf. la „Studii Romani" despre *Roma în cugetarea şi literatura românilor.* Vizite la: Monte Cassino, Viterbo, Orvieto. Întîlniri cu Ercole, de Chambrun, G. de Jerphanion, Del Vecchio.
febr. 27—28 La Florenţa, primit de corpul profesoral.
febr. 29 La Perugia, primit de autorităţile locale. De aici la Assisi.
mart. 1—7 Se opreşte la Veneţia.
mart. 8—12 La Bucureşti: cursuri univ., activitate parlamentară.

mart. 13 Este vizitat de E. Gamillscheg, care-l invită la o mare recepţie de la legaţia germană. Refuză declarînd: „Nu pot uita trecutul şi nu mă pot învoi cu dictatura lui Hitler, ca unul care sînt legat de libertatea de gîndire".
mart. 15 Vizitat de ministrul Ungariei. Comunicare la Acad.: *O scrisoare a lui Ştefan Brâncoveanu.*
mart. 18 Conf. la Univ. liberă despre *Viaţa stolnicului C. Cantacuzino.*
mart. 23 Corespondenţă N. I.—M. Lhéritier — H. Temperley în vederea fixării locului (Praga ori Bucureşti) pentru adunarea Comitetului internaţional de istorie. În cele din urmă se fixează — Bucureştii.
mart. 24 Vizita lui Monboury, turcolog.
mart. 28 Se ridică ferm contra politicii lui Hitler. Publică în acest sens un art. în *Neamul românesc* din **31 mart.**
mart. 30 Conf. la radio: *Ideile abstracte şi statul organic.*
mart. 31 Conf. la Teatrul Naţional: *Drumuri noi italiene.*
apr. 2 Conf. în faţa studenţilor: *Baza teoretică a statului.*
apr. 3 Conf. la „Casa franceză": *Despre condiţiile studiilor mele în Franţa.*
apr. 5 Conf. la Camera de comerţ: *Legăturile comerciale ale României cu ţările balcanice în trecut.*
apr. 6 La Iaşi, conf.: *Ce a fost, ce este şi ce poate fi Iaşul.*
apr. 12 Reprezentarea dramei *Sîngele lui Minos.*
apr. 13 Conf. la Teatrul Naţional: *Castelele pontificale.* Are invitat pe filologul italian G. Bertoni.
apr. 20 La radio: *Ce este o capitală.*
apr. 23 Cu Denison Rose, cu ministrul Angliei şi al Elveţiei la Argeş.
mai 12 Vizita lui G. de Jerphanion la Văleni.
mai 17 Comunicare la Acad.: *Două acte de închinare a unei mănăstiri către muntele Sinai.* Conf. la radio: *Bucureştii ca viaţă culturală şi intelectuală.*
mai 20—21 Congresul Ligii Culturale la Cernăuţi. Excursie la Putna.
mai 26 Ţine 3 conf.: La Bucureşti: *Cetăţi etrusce; Amintirea lui Radu Vodă Mihnea;* la Alexandria: *Oraşul Alexandria şi Alexandru Vodă Ghica.*
iun. 5 Primeşte vizita lui Jacques Chastenet, redactor al ziarului *Le Temps.*
iun. 7 Comunicare la Acad.: *Trei generaţii în viaţa publică românească.*
iun. 15—16 Festivităţile prilejuite de aducerea în ţară a osemintelor lui Dimitrie Cantemir.
iun. 17 La Văleni, aniversînd împlinirea a 64 de ani.
iun. 18 Examene la Acad. comercială. Comunicare la Acad.: *Trei rare documente fanariote.* Conf. la radio: *Dimitrie Cantemir.*
iul. 15 — aug. 15 Cursurile de la Văleni. Vorbeşte despre *Români şi neromâni; Români şi barbari; Necesitatea metodei istorice.* Vizite la Văleni: un grup de elveţieni, Mc Kendy, prof. de jurnalistică la Washington, Elena Văcărescu, reprezentanţi ai Poloniei la Bucureşti.
aug. 16 La Iaşi; solemnitatea deschiderii sicriului lui D. Cantemir. Vizită la Cotnari şi Tg. Frumos, Poieni.
aug. 18 La Rîmnicu Sărat, la înmormîntarea unui prieten; în aceeaşi zi „Dictez d-rului Topa instrucţiuni pentru discretă îngropare pe care mi-o doresc".
aug. 19 *Programul unei istorii a comerţului în sens actual,* conf. la Acad. de comerţ pentru prof. Conf. la radio: *Ce trebuie să tipărim.* Vizita prof. american Day.
aug. 24 Vizita bizantinologului olandez Grondijs.
sept. 14 Conf. la radio: *Apărarea noastră în străinătate.* „Noaptea întoarcere la Văleni pentru aceeaşi muncă peste măsură de încordată, dar din belşug răsplătitoare, la redactarea *Istoriei românilor.*"

sept. 27 Comunicare la Acad.: *Formularul fanariot;* conf. la radio: *Cartea de şcoală.*
oct. 11 Comunicare la Acad.: *Consideraţiuni istorice asupra documentelor prezentate de Marcu Beza.*
oct. 27 Conf. în faţa unui public de armeni: *1 500 de ani de la traducerea Bibliei în armeneşte.* Conf. la radio: *Ce e o colonie?* În această lună mai ţine 4 conf.
nov. 3 La Chişinău, unde ţine două conf.
nov. 4 Deschiderea cursului la Univ.
nov. 8 Conf. la Tîrgovişte despre *Sinceritatea lui Mihai Viteazul.* La radio despre *Vitalitatea latină.* Cunoaşte pe „învăţatul cooperatist armean Tatomianz".
nov. 10 La Braşov, pentru o conf.
nov. 17 Vizita Marthei Bibescu. Conf. despre Italia.
nov. 22 Deschiderea cursului la Şcoala de război. Comunicare la Acad.: *Antimisul mitropolitului Luca.* Conf. la radio: *Cînd se va face ziuă.*
nov. Comunicare la Acad.: *Marele logofăt al bisericii constantinopolitane, Hierax — şi însemnările sale pe un manuscript al Academiei Române.*
nov. 28 Festival armenesc; conf. despre istoria armenilor.
nov. 29 Vizita prof. Paribeni.
dec. 13 Comunicare la Acad.: *Lope de Vega.*
dec. 14 La Teatrul Ligii Culturale, reprezentarea dramei *Contra Patriei.* Conf. *Cum se dobîndeşte o ctitorie.*
dec. 20 Comunicare la Acad.: *Explicaţia monumentului de la Adam Clissi.*
În acest an a tipărit 47 de cărţi, dintre care 30 cuprind comunicări la Acad. şi conf., apoi: *Byzance après Byzance; La place des Roumains dans l'histoire universelle; Români în străinătate de-a lungul veacurilor;* vol. II din *Oameni cari au fost; Istoria lui Mihai Viteazul; Idei asupra problemelor actuale.* A condus 8 periodice şi a colaborat la alte 24. A luat cuvîntul în Senat de 24 de ori. A ţinut 73 conf. şi a publicat 280 art. în *Neamul românesc.* A publicat 13 art. în ziarul *Excelsior.* În presă este preocupat, în primul rînd, de evenimentele internaţionale.

1936 **ian. 3** Plecare la Paris, prin Italia.
ian. 6 Deschiderea cursului la Sorbona: *La France dans le Sud-Est de l'Europe.*
ian. 10 Comunicare la Acad. de inscripţii despre *Monumentul de la Adam Clissi* şi despre *un portret al lui Ioan al VIII-lea Paleologul.* Iau parte la discuţii J. Carcopino şi Coville.
ian. 16 Conf. la Soc. de studii asupra Revoluţiei franceze: *Un „jacobin" moldovean au XIX-e siècle.* Răspunde Sagnac.
Convorbiri (invitaţii) cu: H. Charléty, Labbé, Sergent, J. Carcopino, P. Collinet, Grondijs, M. Lhéritier, Ch. Bémont, M. Pernot, Ch. Diehl, H. Focillon, Guichen, gen. Lerond, Förster, Montfort, J. Ancel, C. Bloch, F. Lot, Osusky, P. Hazard, ministrul Egiptului, H. Coandă, D. Ciotori, dr. C. Angelescu, E. Racoviţă, dr. I. Costinescu.
ian. 20 Conf. la Lille: *Le problème des Saxons de Transylvanie.* Ceai în familia de Savigny.
ian. 23—24 Conf. la Nancy: *L'évolution de la pensée politique roumaine.* Primire solemnă de rectorul Brunto, într-o sală de peste 1 000 de persoane, printre care 6 g-rali. Invitat la dejun de Perdrizet, împreună cu bizantinologul J. Laurent. Vizită la Lunéville, spre a vedea colegiul unde a învăţat M. Kogălniceanu.
ian. 25 Conf. la Rouen: *La Roumanie inconnue.* Recepţie la preşed. Petitclerc.

ian. 26—27 Conf. la Bruxelles despre valoarea istorică a baladei româneşti. Vizită la H. Grégoire. Dejun la ministrul Ghica împreună cu prof. belgieni şi cu ministrul Hymans. Seara, o nouă conf.
ian. 28 La Haga. Vizită la ministrul de externe. Dejun cu mai mulţi diplomaţi. Conf. „*Les rapports entre la Hollande et l'Empire Ottoman au XVII-e siècle et au commencement du XVIII-e.*
ian. 29 Lucrează în arh. Dejun la Vitrolles, cu ministrul Franţei, al Poloniei şi al Italiei. Seara, conf. la Amsterdam: *Literatura şi arta românilor.*
ian. 30 Conf. la Utrecht: *Byzance en Occident.*
ian. 31 Conf. la Leyde: *L'Homme byzantin.* Dejun la Grondijs.
febr. 1 Conf. la Gand: *Poezia lirică românească.* Cunoaşte pe prof. Bidez. Masă la ing. Penescu, şeful unei importante uzine.
febr. 2 La Paris.
febr. 4 În Bucureşti, dejun oferit la Palatul regal în onoarea preşed. A. Lebrun, premierului A. Sarraut; participă miniştri, g-rali, N. I., N. Titulescu etc.
febr. 5 La ing. H. Coandă.
febr. 6 Primeşte cordonul „Legiunii de onoare". Conf. la cercul prezidat de Etienne Fournol: *Minorităţile în România.* Asistă J. Ancel, Boyer, Eisenmann.
febr. 15 Primit de preşed. Franţei.
febr. 17 Plecare la Veneţia cu N. Titulescu.
febr. 18—21 La Veneţia.
febr. 22 La Bucureşti, reluarea cursurilor şi a activităţii politice.
febr. 26 Comunicare la Acad.: *Rogeriu Iosif Boscovich şi Moldova.*
febr. 28 Comunicare la Acad.: *Dovezi despre conştiinţa originii românilor.*
mart. 8 Presa publică ştirea că Hitler a denunţat tratatele de la Versailles şi Locarno. Dejun cu G. Bonnet.
mart. 10 „Comedia franceză" la Bucureşti, cu Maria Ventura.
mart. 23 Reprezentaţia piesei sale: *Un biet moşneag şi un doge.*
mart. 27 Conf. *Primele mele drumuri.*
mart. 29 Conf. despre Olanda.
În cursul lunii primeşte pe ziaristul belgian Dupierreux şi pe Maria Ventura, pentru care va scrie drama *Cristina a Suediei;* stă de vorbă cu: Eug. Wolbe, Emandi, miniştrii Italiei, Cehoslovaciei etc. Febrilă activitate politică îndreptată împotriva hitlerismului.
apr. 13—22 Deschiderea adunării Comitetului internaţional al istoricilor. Iau parte: M. Laskaris, O. Halecki, V. M. Amantos, H. Koht, Br. Dembinski, Temperley etc. Vizite la: Argeş, Bucovina, Hotin, Văleni, Snagov.
apr. 25 La Braşov, conf.: *Reforma şcolară.*
apr. 26 La Făgăraş, conf. *Amintiri din Ţara Oltului.* Apoi la Sibiu: *Îndreptare de ostaşi.*
apr. 30 Conflict cu istoricii români G. Brătianu, P. P. Panaitescu şi C. C. Giurescu („Vladimir Dumitrescu se plînge că nu i-am ajutat cu nimic şi e bucuros că vor lua ei comitetul.")
În cursul lunii apare primul vol. din *Istoria românilor.*
mai 8 Comunicare la Acad.: *În jurul lui Mihai Viteazul.*
mai 12 Conf. despre J. Pilsudski.
mai 18 Vizita scriitorului spaniol Corpus Barga.
mai 28 Comunicare la Acad.: *O scrisoare importantă a lui Cezar Bolliac.* Conf.: *O şcoală nouă istorică.*
iun. 5 Comunicare la Acad.: *Originea lui Mihai Viteazul după o cronică românească.*

iun. 19 Conf. la Liga Culturală: *Lupta mea contra prostiei.* Conf. la radio: *Academia Română.*
iun. 28—29 Congresul Ligii Culturale la Braşov.
iul. 10 Comunicare la Acad.: *Începuturile şi motivele deznaţionalizării în secuime.*
iul. 15 — aug. 15 Cursurile la Văleni. Vorbeşte despre *Ce ordine se poate stabili în lume. Lipsa de sociabilitate în vremea noastră.*
iul. 26 Conf. la radio: *O nouă literatură — de ce?*
aug. 2 Conf. la Braşov: *Traducerile din limba franceză în româneşte.*
aug. 22 Conf. la radio: *Ce datorim civilizaţiei.*
aug. 27 Vizitat de J. Paul-Boncour.
sept. 2 Conf. la radio: *Pe ce ne sprijinim.*
sept. 8 La Veneţia, primit de Francesco Ercole.
sept. 10—19 Comunicare despre *Marco Antonio Canini.* Convorbiri cu Francesco Ercole, Del Vecchio, Volpi, contele Marcello, Nino Cortese, prinţul Umberto.
sept. 20—29 Congresul de bizantinologie la Roma, organizat de Silvio Mercati şi Romanelli. Comunicarea: *La vie de province dans l'Empire byzantin* (sept. 23). Preşed. V. M. Amantos „mulţumeşte spiritului universal care aş fi eu". Conf. la radio: *Vitalità latina nel sud-est Europeo;* o altă conf. la radio, în româneşte: *Imperialismul italian.* Vizite, convorbiri cu conducătorii vieţii de stat, cu Papa Pius XI, Del Vecchio, G. Millet, Fr. Dölger, H. Delahaye, Sisič H. Grégoire, V. M. Amantos, Romanelli, S. M. Monti, Bottai, S. Mercati, Francini, Dvornik, Moravcsik etc. Excursii la: Vatican, Grottaferrato, Castel Gandolfo, Subiaco, Tivoli.
sept. 26 La Neapole. Vizite: Pompei, Sorrento. Comunicare: *Les voies nouvelles des études sur Byzance.*
sept. 30—oct. 8 Din nou la Veneţia.
oct. 9 Comunicare la Acad.: *Congresele de istorie de la Veneţia şi de la Roma.* Conf. la radio despre *Progresele satelor noastre.*
oct. 23 Comunicare la Acad.: *Ştiri noi despre sfîrşitul sec. XVI românesc.* Conf. la radio: *Realizări noi ale tehnicii italiene.*
oct. 29 Vizita lui J. Paul-Boncour şi a d-nei Thierry.
nov. 1 Conf. la deschiderea cursurilor la Institutul italian. Conf. la Braşov: *Problema literaturii.*
nov. 5 Deschiderea cursurilor la Univ. Vizita lui Bodrero.
nov. 6 Comunicare la Acad.: *Sculptura în lemn românească.* Conf. la radio, în trei lb., despre *Fundamentele dreptăţii naţionale.*
nov. 8 La Călugăreni, pentru comemorarea lui Mihai Viteazul.
nov. 11 Conf. despre *Horia, Cloşca şi Crişan.*
nov. 13 La Santi Quaranta se pune piatra de temelie a Institutului de cercetări arheologice. Comunicare la Acad.: *Neamul lui Petru Şchiopul* şi *Vechi documente de limbă mai nouă.*
nov. 20 Comunicare la Acad.: *Au fost Moldova şi Ţara Românească provincii supuse fanarioţilor?* Deschiderea cursului de engleză la Univ.; conf. la radio: *Solidaritatea naţională.* Cumpără încă un apartament (Vernier) la Veneţia, mărind Casa romena.
nov. 22 Conf. la Constanţa despre *Marea Neagră.*
nov. 29 Conf. la Iaşi: *Cultul onoarei.*
dec. 1 Conf. la Acad. comercială despre *Revizionismul maghiar.*
dec. 2 Dejun cu delegaţii parlamentari din ţările Micii Înţelegeri.
dec. 3 Conf. la Ligă: *Cum apărăm Ardealul?*
dec. 4 Conf. la radio: *România şi români în poezia italiană.* Se zvoneşte despre un guvern Iorga.

dec. 15 Conf.: *Rezultatele luptei de purificare.*
dec. 17—31 La Sinaia, spre a lucra la *Istoria romînilor.*
dec. 20 Comunicare la Acad.: *Explicația monumentului de la Adam-Clissi.*
În acest an apar primele 3 vol. din *Istoria romînilor* și primul vol. din *Sfaturi pe întuneric*, în care sînt cuprinse o parte din conf. ținute la Radio.

1937 **ian.** 1 Ministrul de externe Delbos mulțumește lui N. I. din partea sa și a guvernului francez pentru un art. în apărarea Franței.
ian. 7 „Lucrez din greu la vol. al V-lea din *Istoria romînilor.*"
febr. 5 Comunicare la Acad.: *O cronică munteană în grecește pentru sec. XV.*
febr. 11 și 16 Tulburări pricinuite de organizațiile legionare. („Sentințele de moarte plouă la mine.") Demisionează din învățămînt în semn de protest împotriva actelor huliganice ale bandelor de legionari.
febr. 18 Min. Învățămîntului „îmi dă un concediu pînă la 1 mai, în speranța că voi reveni" asupra demisiei. Discurs în Senat în care manifestă o atitudine vehementă împotriva mișcării legionare.
febr. 21 „La Văleni. Mi s-a pregătit un parastas de-al Gărzii de fier."
febr. 26 Comunicare la Acad.: *Rogeriu Iosif Boscovici și Moldova cu prilejul comemorării lui.*
mart. 1 Vizita albanezului Berat, fostul său elev.
mart. 2 Atentat legionar împotriva rectorului Bratu.
mart. 8 Vorbește în Senat, demascînd crimele legionare.
mart. 10 Conf. în Senat: *Sprijinirea meseriașului romîn.*
mart. 12 Guvernul proclamă stare de asediu.
mart. 18 Lege pentru prelungirea activității univ. a lui N. I. și dr. Gh. Marinescu. Art. antilegionar în *Neamul romînesc: Ruunt in servitutem.*
mart. 19 Conf. la radio împotriva iredentismului.
mart. 25 La Institutul francez cu de Martonne.
apr. 1 Deschiderea Institutului de istorie universală.
apr. 2 La Acad., comemorarea lui Giacomo Leopardi.
apr. 9 Comunicare la Acad.: *Există o tradiție literară romînească! Dezvoltarea spiritului uman*, lecție la Institutul de istorie universală.
La Teatrul Ligii Culturale: *Fiul cel pierdut.*
apr. 13 *Frumosul în concepția poporului*, conf. la radio.
apr. 15 Redeschiderea cursului la Univ.
apr. 16 Comunicare la Acad.: *Descoperiri privitoare la istoria romînilor.*
mai 1 Începe colaborarea la ziarul *Timpul.*
mai 12 Reia lecțiile la Institutul de istorie universală.
mai 17 Vorbește cu prilejul unui spectacol dat de elevele de la Școala de misionare pentru deținutele de la închisoarea Mislea.
mai 21 Comunicare la Acad.: *Despre civilizația romînească la 1870.*
iun. 20 Vizita ziaristului danez Stensgard de la „Arhus".
iun. 27 Congresul Ligii Culturale la Iași. Înfierează mișcarea legionară.
Moartea președ. Franței, Gaston Doumergue; N. I. publică un art. în „*Neamul romînesc*".
iun. 28 La Hîrlău și Cotnari.
iun. 29 Din nou în Iași.
iul. 15—**aug.** 15 Deschiderea cursului la Văleni. Vorbește despre *Hotare vechi și hotare noi. Suflet și lucru.* Audiază cursurile numeroși studenți și prof. italieni: Ruffini, Baffi, Rieti, Colombo, Camilucci etc.
iul. 18—**aug.** 12 „O lună de grea boală."
aug. 25 Vizita lui Louis Marin și J. Paul-Boncour.
aug. 29 *Război și pace în sufletul poporului romîn.*, conf. la radio.

sept. 4 Invitaţie la Congresul de istorie turcă.
sept. 5 Ales membru corespondent al Acad. de istorie din Chile.
sept. 16 Art. *Un înţelept al lumii s-a stins: Th. Masaryk.*
sept. 24 Comunicare la Acad.: *Conflictul militar austro-rus în 1854—56.*
oct. 8 Conf. la radio: *Ţărani în vechiul înţeles al naţiei.*
oct. 22 Comunicare la Acad.: *Zece inscripţii de mormînt ale Mavrocordaţilor.*
oct. 31 Adunarea Ligii Culturale. Conf. despre *Antim Ivireanul.*
nov. 1 Deschiderea cursului. Conf. despre *Tradiţie* la Univ. liberă.
nov. 12 Plecare la Paris, cu sosire la **14 nov.**
nov. 15 Prima lecţie la Sorbona: *L'Esprit français au XVIII-e siècle en Autriche* (3 lecţii). Este primit de P. Renouvin.
nov. 19 Şedinţă solemnă la Acad. de inscripţii. Răspuns lui Buré de la ziarul l'*Ordre* privind atitudinea sa în politica externă.
nov. 20 Primit de Bardoux la Acad. de Ştiinţe morale şi politice. Vorbeşte la Radio-Cité.
Vizite şi convorbiri cu: Bardoux, Elena Văcărescu, M. Lhéritier, Delbos, Wladimir d'Ormesson, S. Charléty, H. Coandă.
nov. 21—24 La Veneţia, cu prietenii săi: Zorzi, Orsi.
nov. 26 Comunicare la Acad.: *Un mare gînditor italian despre luptele din sud-estul Europei: Giambattista Vico.*
dec. 10 Primirea lui Delbos, ministrul de externe al Franţei.
dec. 14 Vizita unui deputat japonez.
dec. 17 Vizita lui Jérôme Tharaud.
dec. 20 Din ce în ce mai mult N. I. este îngrijorat de situaţia politică din ţară, îndeosebi de agresivitatea mişcării legionare.
dec. 22 Art. *Moartea unui păgîn: Ludendorf;* Teatrul Ligii Culturale joacă *Tinichigiul politician,* comedie de Holberg, trad. de N. I.
dec. 29 Decorat cu colanul „Carol I". Convorbire cu poetul Ducici, ministrul Iugoslaviei la Bucureşti.
dec. 30 Noul guvern suprimă gazetele de stînga. N. I. protestează: „Nu se pot crea principii de drept prin singure deciziuni ministeriale".
În acest an a publicat 39 de cărţi în 43 vol. repartizate astfel: *Istoria românilor,* vol. III, IV şi V; *Histoire de Roumains et de la romanité orientale,* primele 5 vol.; 12 comunicări la Acad. Română, 2 cursuri la Văleni, 3 comunicări ştiinţifice în Belgia şi Olanda; 6 conf. ţinute în ţară; 5 extrase din periodice; 1 album ş.a.

1938 **ian. 1—18** Intensă activitate politică.
ian. 21 Comunicare la Acad.: *Despre revoluţia de la 1848 în Moldova.* În *Neamul românesc: Aceeaşi neînţelegere...,* răspuns la scrisori injurioase („Orice violenţă îmi e nesuferită", „Nu ură am semănat în calea mea."). Dispreţul manifestat faţă de mişcarea legionară va atrage şi mai mult ura acestora împotriva lui N. I.
ian. 31 Înfierează adunările „de gardişti". În tot cursul lunii, întrevederi cu numeroşi politicieni.
febr. 10 Un nou guvern. Foştii prim-miniştri sînt numiţi consilieri regali (deci şi N. I.), alcătuind un Comitet de patronaj pentru noul Min.
febr. 14 Înfierează „Garda de fier". Armand Călinescu face istoricul acestei mişcări. (N. I.: „Îi spun că ori ne facem datoria, ori «ni se pun pieile în băţ»".)
febr. 15 Corneliu Codreanu încearcă o apropiere de N. I., care răspunde: „Nu pot avea nimic cu acel care lucrează prin crimă".
febr. 19 Conflict între N. I. şi guvernul prezidat de Miron Cristea. Îşi manifestă dorinţa de a demisiona.

febr. 23 Conf. despre *Permanența istorică a drepturilor noastre la Dunăre și mare.*
La Teatrul Ligii Culturale: *Rudele*, comedie în 3 acte de N. I.
febr. 24 Se votează noua Constituție. Cu însemnările din această zi se sfîrșește ultimul vol. (VII) din *Memoriile* lui N. I.
febr. 28 Comunicare la Acad.: *Începuturile istoriei universale la români.*
mart. 3 Într-o ședință secretă, Corneliu Codreanu își manifestă dorința de răzbunare împotriva lui N. I.
mart. 4 Comunicare la Acad.: *Vasile Alecsandri student la medicină.*
Premieră la Teatrul Național: *Stăpîn și slugă* de N. I.
mart. 18 Conf. la radio: *Distrugătorul civilizației* (Hitler).
mart. 25 Conf. la radio: *Sensul mișcării lui Alexandru Ipsilanti.*
mart. 29 Din nou scris. de amenințare cu moartea primită de la legionari: „Te vom ucide ca pe un ticălos" etc.
mart. 30 Primește o altă scris. injurioasă, însoțită de noi amenințări.
Apar: *L'Esprit français au XVIII-e siècle en Autriche; Din tezaurul de artă botoșănean.* În *Revista istorică* (nr. 1—3) se tipărește conf. ținută la Institutul francez despre *Ludovic al XIV-lea.*
apr. 8 Comunicare la Acad.: *Un port al latinității în lumea germanică: Austria.*
Șir nesfîrșit de amenințări legionare pe motivul dării în judecată a lui Corneliu Codreanu: „Răzbunarea ne este necruțătoare".
apr. 14 *La ordine prin ordin*, art. tipărit în *Neamul românesc* privind ordinea zilei, necesitatea unor măsuri drastice împotriva celor care terorizau viața politică a țării.
apr. 19 La Teatrul Ligii Culturale: *Cantemir bătrînul.*
apr. 30 *Scrisoarea unui tînăr*, art. în *Neamul românesc* răspunzînd cu demnitate la amenințările legionare.
mai 1 *O explicație*, art. în *Neamul românesc* referitor la conflictul N. I. — C. Codreanu (acesta adresase lui N. I. o scris. injurioasă). „Am restituit scrisoarea și am dat în judecată pe acest insultător ca pe toți ceilalți. Era datoria mea. Mai tîrziu văzînd declarațiile pîrîtului, de o manifestă slăbiciune de spirit, am înștiințat chiar că nu vin la proces și părăsesc însăși acțiunea."
mai 15 *Rostul lui Mircea la Cozia*, conf. rostită la mănăstire.
mai 20 Comunicare la Acad.: *Sensul „Gazetei Transilvaniei".*
Apar: *Despre preclasicism*, conf. la Institutul francez. În *Revue historique ...: Entre la Turquie moderne et les Empires chrétiens de récupération.* Vol.: *Un pensatore politico italianno all'epoca del Risorgimento: Marco Antonio Canini; L'Origine et la patrie première des Roumains. Réponse à una agression.* Vol. VI și VII din *Istoria românilor* (intitulate: *Monarhii* și *Reformatorii*).
iun. Mihu Dragomir trimite versuri lui N. I. spre publicare: „Sînt un tînăr sărac și nu-mi pot permite măcar luxul de a vă scrie mai des sau pe hîrtie mai bună".
Organizează un pavilion de artă românească în cadrul bienalei de la Veneția: *Bienala din Veneția; La Roumanie alla biennale di Venezia* (cu text italian și francez); *Instantanee venețiene.*
iul. 15—aug. 15 Cursurile la Văleni. Vorbește despre *Teritorii și spații naționale.*
iul. 31 Conf. la Sinaia: *Ce datorim cărții engleze;* conf. la Brașov: *Latinitatea.*
aug. 7 La Văleni, inaugurarea teatrului în aer liber cu piesa sa *Răzbunarea pămîntului.*
Conf. la Botoșani: *Faima lui Eminescu.* Între altele spuse: „De mai multă vreme am părăsit acest obicei: mi-a trecut pur și simplu vremea conferințe-

lor. Nu le mai fac nici aiurea decît atunci cînd este o nevoie neapărată."
La Abrud conf.: *Lupta științifică împotriva dreptului românesc.* Vizitează ținutul Mureșului.
La sfîrșit de **aug.** se duce în Elveția. (În *Note de drum*, descrierea călătoriei: Veneția, Verona, Lonata, Milano, Chiasso, Lugano, Lamone, Cadempino, Sant'Ambrogio, Riviera, Bironica, Bianca, Bellinzona, Zürich.)
aug. 31—sept. 6 Deschiderea Congresului internațional de istorie la Zürich, la care susține comunicarea: *Les permanences de l'histoire.* N. I. este ales vicepreșed. al Comitetului pe 5 ani. Convorbiri cu: Henri Beer, H. Koht, O. Halecki, Louis Halphen, H. Temperley. Vizitează muzeele din Bâle și regiunea Grison, locuită de cei 40 000 de ladini, scriind apoi: *Cei mai mici frați ai noștri: romanii „Ladini".* Comunicare la Acad.: *Paralelisme helveto-române.*
sept. Vizită la Timișoara.
Apar: *Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er 1866—1880)*; *Românismul în trecutul Bucovinei.* Comunicare la Acad.: *Întinderea spre răsărit a Moldovei lui Ștefan cel Mare.*
oct. 14 *Albatrosul lui Baudelaire*, art. în *Cuget clar.*
oct. 30 Conf. la Ploiești: *Lipsuri și îndreptări ploieștene.*
oct. 31 *Originea și dezvoltarea istoriei universale*, lecția de deschidere a cursului univ.
nov. Apar vol. VIII din *Istoria românilor (Revoluționarii).*
dec. 1 La Oradea, conf. *Întru apărarea graniței de Apus.*
dec. 9 Comunicare la Acad.: I. *„Calicii" lui Mihai Viteazul.* II. *Zavira și opusculul lui Dimitrie Cantemir despre lupta între Cantacuzini și Brâncoveni.*
dec. 10 La Alba Iulia, conf.: *Taina lui Mihai Viteazul și rostul istoric al Ardealului.*
dec. 21 *Maramureșul nostru*, conf. la radio.
Apare vol. IX, *Unificatorii*, din *Istoria românilor.*
Ultimul vol. din cele 431 în care se păstrează coresp. primită de N.I. începînd cu 1890 cuprinde scris. din acest an.

1939 **ian.** Apare *Calendarul istoric al românilor.*
ian. 18 *Necesitatea cunoștințelor istorice*, conf. la radio.
febr. 10 Comunicare la Acad.: *Contribuții la legăturile literare cu rușii și ungurii.*
febr. 24 *State și națiuni*, conf. la radio.
Apar: *Pour éclairer M. Domanovszky par les siens; Cum a fost ocupația din 1916—1918.*
mart. 8 Conf.: *Bazele populare ale oricării mișcări din Balcani.*
mart. 10 *Naționalism și frontiere*, conf. la radio.
Apare: *Două dovezi de iubire pentru Italia*, în care se publică studiul despre teatrul lui Goldoni și altul despre poezia populară italiană.
Ce este Bizanțul, conf. la Univ. populară.
apr. 21 Comunicare la Acad.: *Cugetători români de acum 100 de ani.*
mai 9 „S-a terminat de lucru" în tipografia de la Văleni vol. X (ultimul) din monumentala *Istoria românilor.* Cartea se termină înfierînd actele criminale ale „Gărzii de fier", care propovăduia „religia asasinatului din ordin", moartea adversarilor politici. („Mormîntul e unitatea de măsură"; „Trebuie 200 de morminte pînă la izbîndă.") Despre Codreanu scrie că pe cît îi era popularitatea în rîndul legionarilor „tot așa de mare îi era și incapacitatea".
mai 30 Începe cursul la Sorbona: *Fréderic II, roi de Prusse, et l'influence française.* (Călătoria în Franța, ultima, este descrisă în *Pe vechea linie romană Reims-Tour.*) Vizitează: granița răsăriteană, catedrala din Meaux, Armen-

tières, cetatea de la Fertésous-Jourre, Château-Thierry, Champagne. De la Reims înainte, pe vechea linie romană care mergea la Augusta Trevirorum, Trier, Trèves, Vouvières, Longuyon. În Luxemburg. Întoarcere la Paris prin Belgia. Arlon, pe drumul Givet-Paroian-Réthel.
iun. 23 Comunicare la Acad.: 1. *O descoperire privitoare la biserica Sf. Nicolae din Scheii Braşovului; 2. Încă o formaţiune romanică: Luxemburgul.*
iun. 28 Discurs în Senat: *Definiţia noii stări de lucruri în România.*
Congresul Ligii Culturale la Bucureşti. Conf. *Mihail Eminescu şi ca factor unitar naţional; Sensul învăţămîntului istoriei.*
iul. 15—aug. 15 Cursurile de la Vălenі. Vorbeşte despre *Afirmaţia vitalităţii româneşti.*
iul. 23 Conf. la Sinaia: *Cum am văzut eu Anglia.*
aug. 18 Conf. la Văleni: *Ce este vechea noastră artă.*
aug. Călătorie în Banat (descrisă în *Privelişti bănăţene*), pe Dunăre, la Orşova, Mehadia, Bolovaşniţa, Plugova, Corni, Globul Râu, Bogîltin, Cornereva, Mehadica, pe valea Halmăjului, Bozovici, Oraviţa, Stair, Clicova Montană, Sasca, Stenăpari, Cărbunari, Teregova, Domaşna, Armeniş, Ilova, Vălişoara, Cîrpa, Bucoşniţa, Sadova, Slatina Veche, Caransebeş.
Conf. la Braşov: *Ce durează?*
sept. 21 Armand Călinescu este ucis de legionari. N. I. condamnă asasinatul în art. *După fapta de ieri.*
oct. 31 Lecţia de deschidere la Univ.: *Ce înseamnă astăzi concepţia istorică.*
Conf. ţinută la Braşov: *Romanitatea din jurul Braşovului.*
nov. 17 Comunicare la Acad.: *Eminescu în şi din cea mai nouă ediţie.*
Tennyson, conf. la Soc. anglo-română.
dec. 15 Comunicare la Acad.: *Cărţi neaşteptate.*
An bogat în tipărituri; apar: *Etudes byzantines*, vol. I; *Stări sufleteşti şi războaie*, lecţii la Şcoala de război; *Istoria Bucureştilor; Discursuri parlamentare* (2 vol.); *Istoria universală văzută prin literatură; Toate poeziile lui N. Iorga; Oameni cari au fost*, vol. IV (ultimul); *Dobrogea terre roumaine;* ed. II din *Neamul românesc în Ardeal şi Ţara ungurească* şi *România, mamă a unităţii naţionale; Istoria comerţului cu Orientul;* dramele: *Regele Cristina; Moartea lui Alexandru* etc. În ultimul nr. pe 1939 din *Revista istorică*, N.I. recenzează *Istoria universală* a lui Corrado Barbagallo, în care aflăm planul şi concepţia viitoarei sale *Istoriologii*, concepută în 10 vol.

1940 An consacrat îndeosebi activităţii gazetăreşti prin art. din *Neamul românesc* puse în apărarea „fiinţei noastre şi trecutului nostru". În acelaşi scop ţine şi conf. la radio.
ian. 1 *Peste dreptul naţional*, art. împotriva irendentismului.
ian. 11 Conf. *Rolul femeii în prezentarea trecutului românesc.*
ian. 24 Art. *Ce a fost la „24 ianuar" şi ce trebuie să fie azi.*
ian. 28 La Liga Culturală continuă ciclul de conf.: *Marele război în lumina unui sfert de veac.*
La Teatrul Ligii Culturale: *Prometeu înlănţuit*, de Eschyle, trad. de N. I.
febr. 9 Conf. la radio: *Ce este echilibrul sufletesc.* Critică, cu argumente ştiinţifice, deviza hitleristă a „noii ordine de lucruri în Europa".
febr. 23 Comunicare la Acad.: *Două pagini din istoria fanarioţilor.*
febr. 24 *Semnul lui Cain*, art. din *Neamul românesc*, reflectă spiritul de demnitate al lui N. I. şi al poporului român. („Oameni drepţi în cuget şi nobili în simţire, ne ridicăm şi instinctiv contra a tot ce este silă şi grosolănie.")
În cursul lunii se joacă la Teatrul Ligii Culturale: *Revoluţia generalului Schnaps*, de Goethe, în trad. N. I. Apoi piesa *Isus*. Apare ed. II din *Neamul*

românesc din Ardeal și Țara ungurească. De asemenea apar 4 conf. și comunicări ținute la finele anului **1939.**
mart. 4 La Teatrul Național se reprezintă *Stăpîn și slugă.*
mart. 6 *Cine va plăti distrugerile.*
mart. 8 Conf. la radio: *Metoda de luptă românească.*
mart. 9 Art. *Superiori și inferiori.*
mart. 18 Art. *Hotarele României.*
mart. 20 *Vederi istorice și geografice despre țările nordice,* conf. la Institutul de istorie universală.
mart. 21 *Talent și viață* (în acest sens trebuie educat tineretul). *Drept și morală la români,* conf. la radio.
mart. 27 Art. *Un vechi și rar prieten.* (La Madrid, Ramon de Bastera a scris *La conquista de Trajano.*)
mart 31 *Contra unei stări de spirit nepotrivite:* „deși nu se bate toată lumea, dar toată lumea este, de fapt, în război."
Apare *România cum era pînă în 1918.*
apr. 3 *Ceasul de încercare al Norvegiei* (războiul a intrat în fiorduri. Ministrul de externe norvegian este prietenul său, marele istoric Koht).
apr. 4 Conf. la Fundație: *Istoria Dobrogei.*
apr. 5 Conf. la radio: *Ignoranța stăpîna lumii* și la Liga Culturală: *Despre Olanda.* Art. din *Neamul românesc* sînt evidențiate de romanistul O. J. Tunlio în *Uusi Suomi* din Helsinki.
apr. 12 Comunicare la Acad.: *Încercări austriace de anexiune a țărilor noastre.*
apr. 16 Dezgustul de muncă: războiul a distrus în sufletul oamenilor „bucuria de a înfăptui". Conf. la Fundație: *Italia care se vede și Italia care nu se vede.*
apr. 21 Art. *Isprava:* distrugerea de către germani a orașelor Liège, Louvain, Namur.
Apar: *Dezvoltarea imperialismului contemporan; Îndreptări noi în concepția epocei contemporane;* ambele cursuri la Acad. comercială. *„Le Voyageur français" al abatelui Joseph Delaporte.*
Inițiază și contribuie la strîngerea de fonduri pentru statuia lui Eminescu în București.
mai 12 Conf. la radio: *Încercări recente de deviere a istoriei universale.*
mai 24 Conf. la radio: *Amintiri din locurile tragediilor actuale* (Franța).
mai 31 *Peste marginile puterilor omenești:* războiul, distrugerile.
iun. 1 Ultima lecție la Univ.: *Problema mediteraneană;* ultimele cuvinte: „Acum se cere o ordine internațională sprijinită pe dreptate. Mediterana e un drum al tuturor".
iun. 7 Comunicare la Acad.: *O carte de gîndire conservatoare românească.*
iun. 14 Art. *Cardinalul Mercier:* un adevărat erou al poporului belgian.
iun. 23 Art. *Citind istoria românilor;* omagiu adus trecutului de luptă al poporului pentru apărarea pămîntului strămoșesc.
iun. 27 Conf. *Ch. Bémont*
iun. 29 Art. *O mică țară mîndră: Elveția.*
iul. 3 Comunicare la Acad.: *Individualitatea și solidaritatea în dezvoltarea istoriei.*
iul. 12 *Cu ce se poate mîndri un popor,* conf. la radio.
iul. 14—aug. 14 Cursurile de la Văleni. Vorbește despre *Condițiile colaborării internaționale,* mesaj umanitarist în contextul vieții internaționale, tulburată de politica Germaniei hitleriste.
iul. 26 *Diplomația veche și nouă,* conf. la radio.
aug. 1 *Ce nu mi se poate cere* („Văd tot, înțeleg tot, îmi strîng buzele pentru a nu vorbi. Dar altfel nu pot să fiu.")

aug. 9 *Ce e conştiinţa*, conf. la radio.
aug. 18 Cuvîntare la închiderea cursurilor de la Şcoala de misionare.
Apar: *Sfaturi pe întunerec* (vol. 2) şi ultimul vol. din *Discursuri parlamentare*.
aug. 25 Art. *După încă o schimbare: ducatul Luxemburg*.
29—30 aug. Consiliul de coroană dezbate problema „arbitrajului" germano-italian. Prin dictatul fascist de la Viena partea de nord-vest a României a fost predată Ungariei horthiste.
sept. 3 *O explicaţie* („Naţia românească îşi înfăşoară trupul rănit în tricolorul tuturor speranţelor.")
sept. 4 Art. *Drumeţ în calea lupilor*.
sept. 6 Regele Carol al II-lea abdică, fiind urmat la tron de Mihai I; se instituie regimul dictatorial al generalului Ion Antonescu, devenit „conducător al statului".
sept. 14 România este proclamată „stat naţional-legionar"; g-ralul Ion Antonescu rămîne, în continuare, „conducător al statului" şi preşed. al Consiliului de Miniştri, iar Horia Sima primeşte titulatura de „şef al mişcării legionare" şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Dictatura antonesciană-legionară declanşează acţiuni represive-teroriste fără precedent împotriva mişcării comuniste, a tuturor forţelor democrate, antifasciste.
sept. 25 Ultimul art. al lui N. I., *Adevăratul sat model*, însoţit de o notă redacţională: „Din motive asupra cărora nu insistăm, d-l N. Iorga suspendă colaborarea la *Neamul românesc*".
oct. 4 Comunicare la Acad. asupra *Unirii Principatelor la 1855—1859* în lumina acţiunilor diplomatice.
oct. 8 Scrisoarea lui N. I. publicată în *Neamul românesc* din 11 oct.: „De ce i-ar mai păstra ziarul? în această formă cînd nu sînt în măsură să-şi exprime părerea lor întreagă? Cînd s-a produs o înfrîngere, steagul nu se predă, ci pînza lui se înfăşoară în jurul inimei. Inima luptei noastre a fost ideea culturală naţională. O reprezintă revista *Cuget clar* pe care o pot susţine. În jurul ei, adăugîndu-i numele iubit de *Neamul românesc*, strîngem pînza credinţelor noastre".
oct. 11 Ultima comunicare la Acad.: *Revelaţii toponimice pentru istoria neştiută a românilor. I. Teleormanul*. Tot în col. Acad. mai apar: *Observaţii şi probleme bănăţene*, o adevărată istorie a acestui colţ de ţară; *Un oraş românesc în Ardeal: Condica Haţegului*. Alte lucrări: *Pour comprendre la situation actuelle de la Roumanie; Pages sur les droits des Roumains...; Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie* etc.
Ultimele luni din viaţă N. I. le petrece departe de Capitală, lucrînd tot timpul la *Istoriologia*, o nouă sinteză a istoriei omenirii. Din **iun.** a locuit la Văleni, iar de aici pleacă, din cauza cutremurului, mutîndu-se la vila sa de la Sinaia. Bolnav, trăind tot timpul sub o ploaie de scrisori de ameninţare venite din partea mişcării legionare, îşi prevestea sfîrşitul:

„Au fost tăiat un brad bătrîn
Fiindcă făcea prea multă umbră
Şi-atuncea din pădurea sumbră
Se auzi un glas păgîn...

Moşneagul stînd pe culme drept
A fost la drum o călăuză
Şi-n vremea aspră şi hursuză
El cu furtunile a dat piept."

nov. 27 ora 17,30 Cinci legionari pătrund în vila de la Sinaia şi ridică pe N. I.
nov. 28 ora 7,15 Cadavrul lui N. I. este găsit la 1 km de com. Strejnicu, jud. Prahova, la 15 m de şoseaua către Ploieşti... „zăcea în mirişte, cu faţa în sus — ciuruit de gloanţe, cu capul descoperit, cu mîna dreaptă depărtată de corp şi degetele împreunate pentru închinăciune. Şi a fost asasinat devreme în timpul nopţii, cerul dimineţii găsindu-l învăluit în giulgiul gros de brumă [...] Cadavrul prezintă trei plăgi oreficiale (7 mm) prin armă de foc în regiunea pectorală dreaptă, deasupra mamelei, un oreficiu prin armă de foc la nivelul unghiului intern al ochiului stîng, un alt oreficiu în regiunea mijlocie a obrazului stîng [...] Moartea a fost violentă. Ea se datoreşte unor plăgi, prin armă de foc, ale capului şi trunchiului, cu distrugerea creierului şi hemoragie internă" (*Asasinatele de la Jilava*, Bucureşti, 1941, p. 139). Autorităţile interzic orice manifestare de protest în coloanele presei, în afara unui anunţ mortuar în ziarul *Universul*. La Univ. şi Acad. Română, moartea titanului avea să stîrnească o profundă durere.
nov. 29, ora 10 Adunare de doliu în aula Acad. Române. Discursul funebru este rostit de preşed. înaltului for, filosoful C. Rădulescu-Motru, spunînd printre altele: ...„Noi, care am fost atît de aproape de el, sub povara durerii abia ne putem aduna gîndurile pentru a-i adresa ultimele cuvinte de despărţire. Nicolae Iorga a întrupat puterea de muncă intelectuală a neamului nostru în gradul cel mai înalt. Nu l-a întrecut nimeni pînă astăzi [...] Rîvna lui adîncă de a cunoaşte şi de a împărtăşi şi altora cunoştinţele sale l-a făcut cercetător în cele mai variate ramuri de cultură [...] Creator în scris şi în cuvînt, de o fecunditate fără seamăn [...] În cuvîntul lui se traduceau pentru toată lumea isteţimea şi originalitatea geniului românesc [...] Figură ce se proiecta pe diferite planuri şi care, cu toate acestea, era de o unitate perfectă. O figură de legendă, încă din timpul vieţii, şi care va cîştiga în grandoare cu cît timpul va trece".
nov. 29, ora 14 La Cimitirul „Belu" are loc înhumarea savantului N. I. în prezenţa unei uriaşe mase de oameni, care se revarsă şi în piaţa din faţa cimitirului. Între participanţi: membrii Acad. Române, prof. univ. şi secundari, scriitori, personalităţi marcante ale vieţii ştiinţifice şi culturale care, prin prezenţa lor, aduc ultimul omagiu celui care a dat strălucire culturii româneşti şi s-a bucurat de un prestigiu nebănuit şi în cultura universală.
dec. 6 Elogiul lui N. I. rostit de Mario Roques în aula Acad. de inscripţii din Paris.
Urmează discursuri funerare rostite în acad. şi univ. din Italia, Belgia, Spania, Elveţia, Suedia, precum şi în acelea din ambele Americi.
Cînd N. I., prin opera sa, intra în *gloriam aeternitas* avea 69 de ani, 5 luni şi 10 zile. Oare îşi prevestise finalul de viaţă prin acele sclipitoare cuvinte din vol. de *Cugetări* din 1911: „Recunoştinţa posterităţii — un giulgiu de aur pe trupul celui asasinat" ?

BIBLIOGRAFIE

I. TEORIA ISTORIEI

1 *Despre concepția actuală a istoriei și geneza ei.* Lecție de deschidere ținută la Universitatea din București la 1 noiembrie 1894. București. Ed. „C. Sfetea", [1894], 32 p. 21 × 14 — II 101 115.

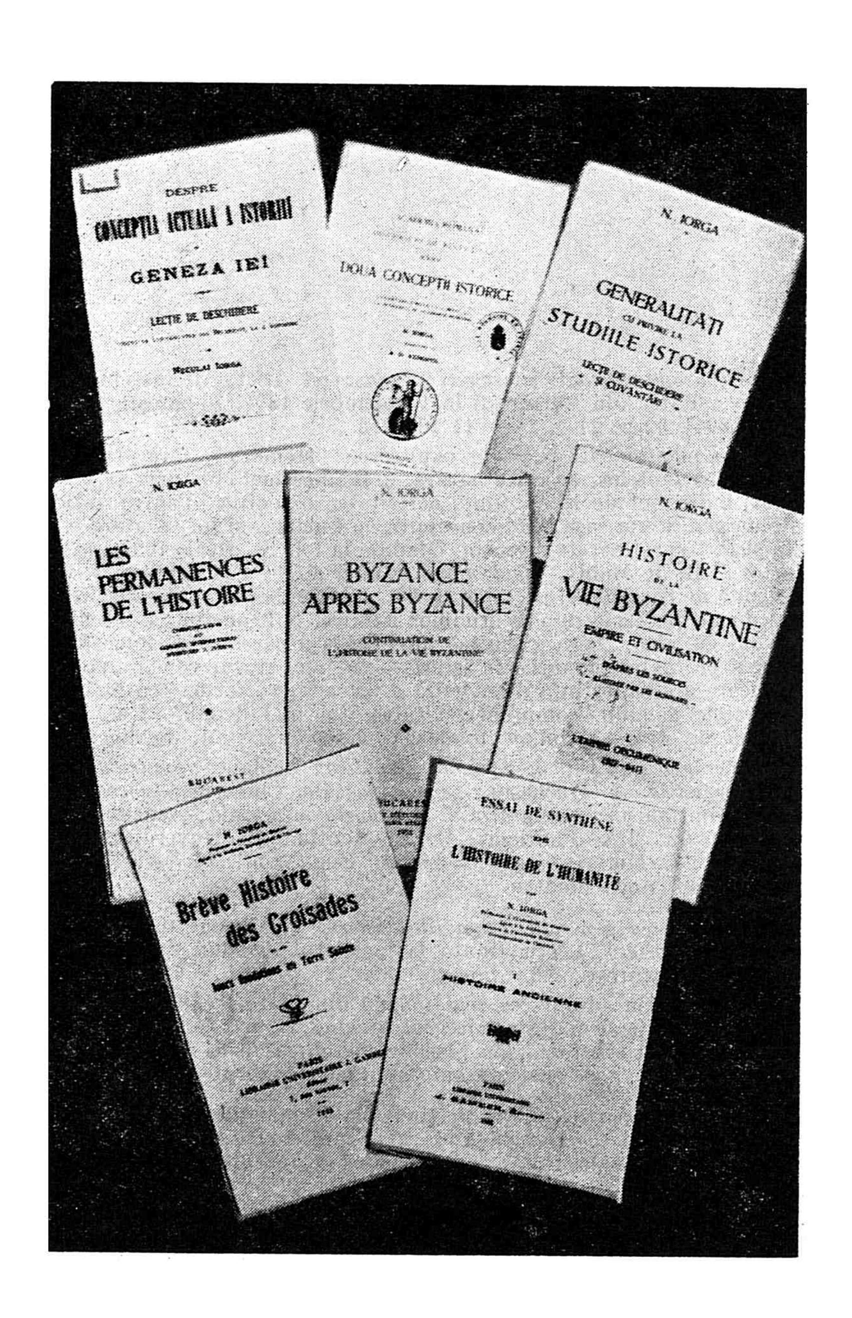
„Istoria — menționează N.I. — e expunerea sistematică, fără scopuri străine de dînsa, a faptelor, de orice natură, dobîndite metodic, prin care s-a manifestat, indiferent de loc și timp, activitatea omenirii." Pentru antic, istoria este un gen literar, așa fiind concepută de Lucian; și tot ca atare este socotită și în Renaștere, de Aventin. Gîndesc la fel: St. Réal (1639—92), abatele Vertot G.B. de Mably, Johann von Müller și Fr. von Schiller. J.B. Bossuet se ocupă de *filosofia* istoriei, iar H. Th. Buckle de *știința* istoriei. G.W. Leibnitz dă un puternic impuls studiilor istorice. N.I. acordă o atenție deosebită lui G. Vico, „acea gigantică inteligență a cărei operă imensă înseamnă progres pe toate terenurile în istorie", precum și lui von Ranke, istoricul tip, „care are cunoștința desăvîrșită a izvoarelor", forma cea mai frumoasă în limitele genului, comprehensivitatea cea mai deplină. Ref. la științele ajutătoare: Jean Mabillon fondează *diplomatica*; J. Scaliger și Denis Pétau: *cronologia*; Ph. J. Spener: *heraldica*; Leblanc: *numismatica*; Heinecke: *sfragistica.* A. Duchesne: *genealogia*; Ph. Cluverius: *geografia istorică;* B. de Montfaucon: *paleografia* și *arheologia medievală*; Achenwall și Schlözer: *statistica*, J.A. Fabricius, G. de Montfaucon, Duverdier, Lelong: *bibliografia*; L. Moreri: *biografia istorică;* Eug. Wolff: *filologia.* B.G. Niebuhr a fost întîiul istoric modern.

2 *Despre utilitatea generală a studiilor istorice* (fragment dintr-o *Introducere în studiul istoriei).* Lecție ținută la începutul cursului de istorie pe anul 1894—95. București. Ed. „Socec", 1895. 20 p. 18.5 × 12 — II 101930.

Consideră istoria „drept cea mai *umană* din toate disciplinele"; munca personală în istorie urmărește *adevărul*, ducînd la *onestitatea științifică.* „Sînt epoci de știință abstractă, de filosofie metafizică (sau poetică), epoci de istorie și filologie. Cele mai armonioase, mai echilibrate sînt cele din urmă."

3 *Două concepții istorice.* Cuvîntare ținută la 17 mai 1911 la intrarea în Academia Română, cu răspuns de A. D. Xenopol. București. Tip. „Carol Göbl", 1911, 33 p. (Academia Română. Discursuri de recepție, XXXV). 27×21—II 23662.

Fragmente din cuvîntare în: *Istoricul și politica*, *„Neamul românesc"*, 1921, nr. 9—10. Faptele pe care le reține istoricul pentru a înțelege trecutul nu există *pentru* ele și *prin* ele, apariția lor fiind cauzată de anumite manifestări de idei, care pleacă din „viața economică, din viața culturală, din substratul material sau din atmosfera morală a unui popor". Deci *poporul* ajunge

DESPRE
GENEZA IEI
LECȚIE DE DESCHIDERE
DOUĂ CONCEPȚII ISTORICE
N. IORGA
GENERALITĂȚI
STUDIILE ISTORICE
N. IORGA
LES PERMANENCES DE L'HISTOIRE
N. IORGA
BYZANCE APRÈS BYZANCE
N. IORGA
HISTOIRE
VIE BYZANTINE
EMPIRE ET CIVILISATION
N. IORGA
Brève Histoire des Croisades
ESSAI DE SYNTHÈSE
L'HISTOIRE DE L'HUMANITÉ
N. IORGA
HISTOIRE ANCIENNE
PARIS

sub ochii istoricului. El are viaţa sa organică, asemenea cu viaţa individualităţilor. Valoarea sa este hotărîtă de energia sa proprie, care determină putinţa lui de a asimila, de a radia. A urmări aceste prefaceri în care se cuprind oameni şi fapte, aceasta este misiunea de azi a istoricului. Nu există istorie universală de o parte şi cea naţională de alta, ci „viaţa unui popor e necontenit amestecată cu viaţa celorlalte, fiind în funcţie de dînsele şi înrîurind necontenit viaţa acestora". Pledoarie pentru *istoricul universalităţii umane*, urmărind „*legăturile* de cultură, de idei politice, de revărsări şi cuceriri pe toate terenurile". Istoria românilor începe de la rasa iliro-tracă. În tradiţia satelor se vor găsi formele vechi de viaţă. „*Faptele istorice nu se reproduc* niciodată întocmai, ci au o noutate nesfîrşită", şi tocmai această *diversitate* atrage şi se impune studiată. Rolul „*termenilor de comparaţie*" care ajută nespus de mult opera de comprehensiune istorică. Istoricul trebuie să aibă o *pregătire enciclopedică*. El are menirea de a reconstitui fenomenele; de aici *stilul* e o necesitate. Literatura şi arta nu sînt decît manifestări ale vieţii naţionale, care trebuie hrănite necontenit din energia acesteia. „Istoricul e dator a fi un *animator* neobosit al tradiţiei ţării sale, un *mărturisitor* al unităţii poporului său, un *descoperitor* de idealuri, spre care cel dintîi trebuie să meargă." Propune crearea unui Institut de studii pentru Europa sud-orientală.

4 *Generalităţi cu privire la studiile istorice* (lecţii de deschidere şi cuvîntări). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911, 151 p. 19 × 12 — I 23849.

Concepută în 1895, ca *Introducere în studiul istoriei*, cuprinde lucrările de la nr. 1—3, avînd în plus: a) *Frumuseţea în scrierea istoriei. Literatură şi artă română*, 1898, p. 25—30. Într-o operă istorică sînt 4 elemente: *material, critică, organizare, stil.* Primele determină soliditatea şi adevărul, ultimele două frumuseţea. Istoricul este chemat să *zugrăvească* o viaţă, şi nu să descrie o serie de acţiuni mecanice. El are trebuinţă de o *fantazie reproductivă*, iar stilul său se caracterizează prin *demnitate* şi *generalitate*. Deci el e totodată un erudit şi un poet; b) *Cum se scrie istoria. Literatura şi arta română*, 1898, p. 444—447. Rolul *bibliografiei* în alcătuirea unui studiu (lucrarea de informare cere multă răbdare şi stăruinţă). Opera de critică, alcătuită din: muncă, inteligenţă, talent, prin care se reconstituie adevărul istoric. Istoricul îl creează din nou *în sine* prin fantezie. În „secolul nostru de realism în acţiune şi cugetare, el urmăreşte în final restabilirea *adevărului*"; c) *Moralitatea şi armonia istoriei.* Lecţie de deschidere la Univ. din Bucureşti (nov. 1900). „*Noua revistă română*", 1900, p. 14—17. Progresul omenirii şi conflictele dintre state. În antichitate au fost două stăpîne ale umanităţii: Roma şi Atena. Cetatea de artă şi cetatea de forţă organizată, cuceritoare şi împăciuitoare. Din ciocnirea lor, umanitatea avea să folosească: popoare nouă se formară. „Şi ceea ce se petrece în lupta dintre popoare se petrece şi în *lupta dintre clase.*" În flacările unei revoluţii, lumea veche arde, şi clasa celor ce munceau moşteni clasa trîndavilor. Analizînd faptele istorice „fără interese, fără pasiune, fără părtenire, istoria, care e răbdătoare şi dreaptă", s-ar impune — în interpretarea lui N. I. — următorul principiu: „Viaţa unui popor, succesul lui în lunga luptă tăcută a naţiilor, nu le determină nici întinderea pămîntului, nici numărul poporaţiei, nici bogăţia; acestea se cîştigă, dar ele nu stau la originea puterii. Izvorul acestei puteri e *viaţa morală* a unei aglomeraţii umane, *seriozitatea* cu care priveşte traiul, *măsura* cu care îşi alege ţintele şi *vigoarea* cu care le urmăreşte, respectul adînc, cultul pentru realitatea lucrurilor. *Istoria e răbdătoare, dar dreaptă*"; d) *Ideile în istoria universală.* Lecţie de deschidere la Univ. din Bucu-

rești (nov. 1901). *„Noua revistă română“*, 1901, p. 373—376. Se declară împotriva celor ce promovează nivelarea istorică; acordă o atenție deosebită factorului muncă. Apreciază că ceea ce sprijină soc. nu e nr., forma, organizarea strînsă, ci *justificarea* lor. „La temelia unei societăți trebuie să fie o *idee*, o idee destul de nouă și de puternică pentru a ținea pe umerii săi lumea oamenilor.“

5 *Nevoia reînoirii cunoștințelor istorice în învățămîntul secundar.* Conferință ținută la „Casa Școalelor“. București, Ed. „Casa Școalelor“, 1912, 43 p. 19 × 12 — I 127222.

Înnoirea cunoștințelor e necesară pentru orice prof. ce „are în grija lui sufletele copiilor, cărora nu trebuie să li se dea decît prinosul științei celei mai adevărate, revărsat cu cea mai deplină iubire“. De aici nevoia de cursuri de înnoire a cunoștințelor, a unei soc. de istorie și a unei rev. istorice, la baza căreia să stea bibliografia critică.

6 I. *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge.* II. *La survivance byzantine dans les pays roumains.* Deux communications faites le 7 et 8 avril 1913, au troisième congrès international d'études historiques à Londres. Bucarest, Libr. H. Champion-Paris. Ed. du „Ministère de l'Instruction publique“. Imp. „Neamul Românesc“, 1913. 49 [—51] p. 24 × 17 — II 32126.

Bazele necesare unei noi istorii a evului mediu. Comunicare la Congresul de istorie din Londra (martie 1913), în *Generalități cu privire la studiile istorice*, ed. II și III. Vezi și nr. 41.

Încercare de reabilitare a evului mediu, a celor 1000 de ani de viață, care — după N. I. — nu înseamnă întuneric. Consideră că lupta pentru restabilirea Imperiului — orbis romanus — este adevărata unitate a istoriei evului mediu. Nu există o epocă în care diversitatea aparențelor să acopere un fond așa de unitar ca acest ev mediu, care trebuie să trăiască prin esența sa, diferită de a celorlalte epoci din dezvoltarea umană, prin originalitatea sa bine hotărîtă. Chiar *Civitas dei* se supunea condițiilor de viață romană. În această comunicare apar embrionar unele idei, teme de viitor ale savantului. „Româniile“ sînt schițate prin „cele dintîi formațiuni locale, datorite asoc. defensive din timpul invaziilor, apoi părăsirii de către puterea regală a drepturilor de guvernămînt, pe care Roma veche le păstrase cu gelozie, drepturi de primă stăpînire asupra teritoriilor cucerite de către armata cuceritoare [...] ea mărturisește caracterul idealist al acestei epoci, cînd dreptul este adesea principalul factor. Dar toate aceste vieți autonome rurale și urbane, sortite prin chiar faptul acesta să se topească în formațiuni mai puternice și mai trainice, sînt elementele *acelei realități teritoriale*, care vor fi semnul deosebitor al epocei ce se va deschide în curînd.“ Totodată N. I. se gîndea la o nouă *istorie universală*, care nu poate fi „un *corpus* masiv de incidente istorice, biografii, studii cronologice, de dezvoltări naționale; ea pleacă de la izvoare [...] caracteristice pentru a avea legătura necesară cu realitățile omenești în propriul lor mediu; ea adună ceea ce interesează pe istoric cu privire la scopul pe care și l-a propus și la concepția care-i însuflețește opera, și în sfîrșit ea verifică [...] informațiile pe care se vor sprijini raționamentele sale, a căror sinteză, al căror sistem formează îndreptățirea existenței sale“, adică a istoriei universale.

7 *Generalități cu privire la studiile istorice.* Lecții de deschidere și cuvîntări. Ediția a II-a. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 177 [— 179] p. 21 × 13.5 — II 118413.

Ed. a fost întocmită de Barbu Theodorescu şi cuprinde toate lecţiile enumerate mai sus, la care s-au adăugat: a) *Cultură generală şi studii istorice*. Lecţie de deschidere la Univ. din Bucureşti. *Neamul românesc*, 1932, nr. 248. N. I. cere istoricului trei „virtuţi": orizont, disciplină şi omenie. Izvorul istoric nu poate fi explicat decît prin înţelegerea spiritului epocii căreia îi aparţine. Această strămutare în epocă se capătă avînd la îndemînă „cunoştinţe din toate domeniile" ; b) *Zădărnicia împărţirilor obişnuite ale istoriei universale*. Lecţie de deschidere la Acad. de comerţ (1932), *Neamul românesc*, 1932, nr. 251. Viaţa omenirii e de o perfectă unitate. Epocile se lămuresc prin ele. Un ex: în Imperiul otoman nu vedem pe sfărîmătorii Imperiului bizantin, ci continuatorii lui; c) *Romantism şi naţionalism în istoriografia românească*. Conf. la Şcoala de înalte studii din Paris (febr. 1933). ● Două sînt ideile care stau la baza acestei conf.: caracterizarea istoricilor români Stolnicul Cantacuzino, D. Cantemir, B. P. Hasdeu, apoi precizarea legăturilor lui N. I. cu istoricii români, germani şi francezi. A. D. Xenopol i-a arătat drumul. Pentru K. Lamprecht păstrează o deosebită gratitudine. De la Berlin a luat cunoştinţă de „marele spirit al lui Ranke". Dar „practica eruditiei" a făcut-o la Paris, ca elev al Şcolii de înalte studii: graţie acestei metode „am putut introduce în istoria românilor un scrupul de informaţie şi o critică foarte severă". Tot de aici a învăţat ce înseamnă arhitectura unei cărţi, „în care după ideea dominantă, bine pusă în vedere, să te poţi regăsi", iar „subiectul să fie redat într-un chip cu adevărat uman". Menţionează raporturile cu D. Onciul — elev al şcolii vieneze de paleografie — şi cu Ioan Bogdan, un desăvîrşit filolog.

8 *Adevăr şi greşeală în scrierea istoriei*. Lecţie de deschidere la Universitatea din Bucureşti (nov., 1935). Bucureşti, Tip. „Bucovina", 1935. 34 p. 18.5 × × 11.5 — I 135959.

În ştiinţă, a evita greşelile nelucrînd este un act de prudenţă laşă, iar curajul cere a înfrunta greutăţile, a lua răspunderea şi a suferi toate riscurile. În istorie este şi *necesitatea unui adevăr privind mediul*: adevărul despre mediul *moral* şi adevărul despre mediul *material*. Greşelile ce se fac (p. 20) viu din recunoaşterea acestor două elemente. Trebuie să cunoşti fenomenul naţional, social, politic, militar, dar să fii capabil să cunoşti oamenii, să-i recreezi. Să ai ceea ce se numeşte *vis poetica*, virtute creatoare. Datoria istoricului este „să caute a-şi însuşi atîtea cunoştinţe cîte să-i permită a vedea acelaşi lucru din toate laturile şi potrivit cu toate psihologiile de masă sau individuale care au contribuit la alcătuirea acestui fapt".

9 *Les permanences de l'histoire*. Communication au Congrès international d'histoire à Zürich. Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1938, 20 p. (Extrait de la *Revue historique du Sud-Est européen*, 1938, n-os 7—9) 24 × 16.5 — II 155007.

Les permanences de l'histoire, comunicare în *Histoire universelle et histoire internationale*. Suites d'Etudes. Paris, 1938, p. 39—42 (Comité International des Sciences Historiques. Extrait du n-o 42 du *Bulletin du C.I.S.H.*) — II 155017.

N. I. se declară împotriva „istoriei romanţate", care este o variantă a „romanului istoric". Pentru a ajunge la „permanenţe" face o incursiune în literatura istorică pornind de la *Istoria civilizaţiei în Anglia* de Henry Thomas Buckle. Acesta îşi propune să descopere în istorie o „regularitate" în strînsă legătură cu „legile intelectuale şi fizice", descoperite în alte domenii, precedînd teoria marxistă de interpretare materialistă a tuturor actelor omeneşti.

Sînt citaţi: Ed. Gibbon, Auguste Comte, Adam Smith, Y. Fr. Struensee, Isaac de Pinto, Hugo Grotius. În „permanenţa istorică" include cu rol hotărîtor factorii: *rasă*, natură şi idee. „Ideea ca putere abstractă şi amintirea, devenită instinct, şi cu atît mai puternică, a acţiunilor împlinite, de a căror mustrare misterioasă nimeni nu poate scăpa." În acest sens se dă ex. „miracolul sovietic". Teoria este susţinută prin ex. concludente, printre care şi cel al formării poporului român.

10 *Ce înseamnă astăzi concepţia istorică.* Lecţia de deschidere la Universitatea din Bucureşti (31 oct. 1938). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1939. 13 p. (Extras din *Revista istorică*, 1939, nr. 1—3, p. 1—13), 24 × 16 — II 155333.
„Istoria e viaţa omenească, problemele de odinioară sînt problemele de acum, în altă formă, cu alţi oameni, este aceeaşi umanitate care se înduioşează şi se frînge, aceeaşi umanitate, cînd ajunsă la scopurile ei, cînd călcată în picioare şi strivită." Masele şi indivizii hotărăsc în măsura în care au caracter dinamic şi reprezentativ. Civilizaţia se cade a cuprinde orice om în orice împrejurare şi să-l înalţe. Aceasta este o datorie faţă de ţară, faţă de umanitate. Aşa se pot ridica „clasele sărace", care nu sînt vinovate că sînt sărace, în care sînt inteligenţe mai strălucitoare poate decît ale acad. celor mai glorioşi. Univ. nu are numai rolul de a face ştiinţă, ea are şi o misiune naţională, este „o uzină de gîndire, menită să dezlănţuiască dinamismul unei societăţi". Acad. Română rămîne un for al creatorilor de ştiinţă.

11 *Necesitatea cunoştinţelor istorice.* Conferinţă la Radio (13 ian. 1939). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1939. 8 p. (Extras din *Cuget clar*, 1939) 24 × 16 — II 155045.
Cere introducerea unui curs de istorie pentru studenţii de la toate fac.

12 *Individualism şi solidarism în dezvoltarea istoriei.* Comunicare făcută în şedinţa de la 5 iulie 1940. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940. 11 p. (Analele Academiei Române. Seria III. Tom. XXIII. Memoriile secţiunii istorice, nr. 3). 24.5 × 17 — II 170994.
În momente de răstrişte, calmul se poate păstra prin informarea istorică, prin care se capătă judecata stărilor de fapt prezente. „Statul nu creează, ci întrebuinţează, coordonează, conduce. Pentru aceasta el trebuie să aibă puteri în afară de dînsul, care se găsesc fireşte în societatea însăşi. Iar societatea nu le poate dezvolta decît în deplinătatea libertăţii de gîndire şi de expresie. Societatea, în întregimea ei, se menţine peste toate nenorocirile. Individul însuşi [...] este invincibil în fundul conştiinţei sale."

13 *Originea şi dezvoltarea istoriei universale.* Conferinţă la deschiderea anului 1938—1939. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1940, 25 p. (Institutul de Istorie Universală). 24 × 16.5 — II 264128.
Istoria universală este un lucru de foarte veche gîndire omenească. La început, ideea de naţiune nu exista şi nu exista ideea de stat naţional. Nu existau decît marile monarhii universale. Oamenii trăiau cu ideea universală. Orice exprimare istorică în timpurile monarhiei orientale are caracter de istorie universală. Aşa a gîndit şi Herodot, care este şi el autor de istorie universală. Noţiunea despre o singură umanitate vine de la cugetarea orientală, idee care trece şi asupra Romei. Imperiul roman nu este altceva decît continuarea acestor împărăţii din lumea răsăriteană. Tot în domeniul istoriei universale se înscrie şi opera lui Dionisiu din Halicarnas, Polibiu, Plutarh. Şi în concepţia creştină nu este decît continuarea vechii concepţii a Împărăţiei orientale. Renaşterea nu face altceva decît, într-o altă formă, să se întoarcă tot la acea

necesitate de unitate universală. Carol Quintul se simte şi el Domn a toată lumea. Istoricul principal al acestei epoci, Sleidanus, cuprinde în proporţii mici istoria tuturor popoarelor sub forma celor „patru monarhii". În continuare sînt citaţi: d'Aguesseau, Voltaire, J. B. Bossuet, cu vestitul *Discurs asupra istoriei universale*, Montesquieu, cu *Spiritul legilor*, Rousseau, cu *Contractul social*, Bl. Pascal, H. Grotius, Fluery, Dimitrie Cantemir, stolnicul Constantin Cantacuzino, Ed. Vehse, Johann Belgel, Johann Meyer, Johann Christoph Gatterer, August-Ludwig Schlözer. Cei doi din urmă sînt creatorii de istorie, de caracter cultural universal. La 1850 spiritul lui L. von Ranke a adus o schimbare, el fiind istoricul care a înţeles orice viaţă naţională, prezentînd şi istoria universală pe linii largi; el nu a putut însă găsi elementul organic din istoria universală. Ideea de unitate organică a vieţii omenirii se află şi în Friedrich Strass, *Handbuch der Weltgeschichte*. N. I. încheie comunicarea sa cu un citat din lucrarea lui Zeiss relativ la viaţa unui popor, considerînd că se aplică şi la viaţa umanităţii întregi: „Viaţa poporului este o unitate şi o integralitate. Statul, religia, literatura, arta, moravurile şi obiceiurile unui popor formează un tot organic, stau în strînsă legătură şi în influenţare reciprocă; în fiecare trăieşte şi se oglindeşte spiritul particular al unui popor. Toate sînt deopotrivă necesare pentru a cunoaşte acest spirit. O istorie, din punctul de vedere al culturii, trebuie însă de aceea să nu fie în special o istorie a culturii. Ea cuprinde produsele culturii numai în legătură cu sufletul naţional care le-a produs şi cu faptele şi evenimentele ce stau în continuă legătură cu acesta". Între altele, comunicarea mai cuprinde următoarele afirmaţii: „Istoria naţională nu se poate aşeza decît pe harta mai largă a istoriei universale". „În toată viaţa mea, nu am făcut nimic în afară de societate. Tot, şi literatura, şi arta, şi ştiinţa, eu le socot în legătură cu viaţa aceasta omenească, închisă în marginile unei naţiuni şi ale unui Stat şi, mai departe de naţiune şi Stat, în viaţa generală a omenirii şi a teritoriului pe care-l locuieşte."

14 *Conferinţe şi Prelegeri*. Bucureşti. 1943, 103 [—105] p. —II 291521.
Cuprinde şi: *Concepţia umană a istoriei*. Lecţie de deschidere la Universitatea din Bucureşti (1 nov. 1937), p. 7—13. Elogiul ideii de *umanitate*: „Să redevenim mai oameni de cum sîntem acuma; a reintra în umanitate, aceasta este pentru noi datoria cea mare". „Trebuie să te simţi om cînd faci istorie şi să te formezi om... să ai experienţă de viaţă." „Cum de la societate pornim, de la toţi oamenii, trebuie să ne întoarcem cît putem mai mult către toţi oamenii. Aceasta constituie *umanitatea vieţii omeneşti*, în afară de care nu există decît tot ceva inferior şi vrednic de dispreţ."

15 *Generalităţi cu privire la studiile istorice*. Ediţia III. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1944. 348 [— 351] p. (Institutul de Istorie Universală „N. Iorga"). 24 × 17 — II 195298.
Prefaţă semnată de Gheorghe I. Brătianu; vol. este alcătuit de Liliana N. Iorga şi cuprinde, pe lîngă lecţiile şi comunicările de pînă acum, încă alte zece: a) *Noi direcţii în istorie*. Idei din lecţia de deschidere a cursurilor de istorie la Univ. din Bucureşti (1920), *Gazeta Transilvaniei*, 1920, nr. 238, reprodus şi în *Neamul Românesc*, 1920, nr. 253. Se declară împotriva „erudiţiei fără cultură". Cere să se scrie istoria universală pe care o cere vremea după nevoile ei. „Să scriem şi să predăm *ceea ce trebuie*, lucrurile de care societatea are nevoie şi în sensul pe care societatea îl pretinde ca să ne audă şi să ne asculte [...] Pulsul preocupaţiilor noastre să bată în ritmul, fie şi înfrigurat, al timpului [...] o viaţă uriaşă, în plină transformare tumultuoasă şi robitoare, cere pentru sine totul şi distruge ceea ce nu i se dă"; b) *O notă despre valoarea*

morală a istoriei, trad. după *Une note sur la valeur morale de l'histoire. „Revue bleue"*, 1925, nr. 10 (mai), p. 354—355. Considera că omenirea are pornire naturală, fatală însă, către formule. Istoria este o călăuză în dezorientarea creată de formule. Se credea odinioară în *magistra vitae*, în marea lecție care se adresa din adîncul veacurilor către vremurile nouă. Istoria, apreciază N. I., nu dă ex. de urmat; ea previne contra tendințelor de a le căuta. În paginile ei simți diversitatea aspectelor vieții omenești în mers și-ți dai seama cît de mult direcția trebuie găsită, nu în paralele care înșeală, ci în analizele interioare, care lămuresc; c) *Prefața la „Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité"*. După ce a predat istoria universală 30 de ani și a scris istoria românilor, a Imperiului bizantin și a Imperiului otoman, trece la întocmirea istoriei omenirei, pe care a prezentat-o, mai întîi în lucrări izolate, în românește. La baza ei stă „un sistem", adică concepția sa istorică. Subliniază că nu toate faptele istorice merită atenție, trebuind un mare discernămînt în trierea informațiilor bibliografice. Faptele se repetă. Cele noi toate stau sub influența rasei și pămîntului. Dar pentru a face acest discernămînt trebuie să cunoști „istoria întreagă", precum și „întreaga realitate actuală care corespunde cu aceea a trecutului care intră în compoziția acestui eveniment". Se cer o experiență umană, practica chiar a vieții omenești și a vieții politice în general. Viața populară adună în adîncurile ei, adesea de nepătruns, elemente luate din viața istorică, de aceea trebuie să te afunzi în adîncurile acestei vieți populare spre a găsi elementele suplimentare necesare pentru a da această expunere neîntreruptă a istoriei unui popor; d) *Spiritul istoric*. Lecție de deschidere la Univ. din București (nov. 1929), *Cuget clar*, 1929, p. 497—500.
Pentru cunoașterea izvoarelor, pentru critica lor se cer înțelegerea umană a omului care a fost, învierea lui prin comprehensiune și deducție, prin simpatie și prin acel dar pe care grecii îl numeau *poiesis*, deci: *creațiune*. Aceasta constă din: simțul *dezvoltării*, fiecare lucru vine dintr-un trecut, care se află viu în el, și cuprinde semințele gata să izbucnească ale unui viitor. Istoria este un curs; un val trece, și ce atinge el interesează. Toate cunoștințele despre o realitate sînt relative. În istorie lucrurile toate apar organic: din adîncimi seculare s-au strîns de la sine elemente care s-au unit în chip necesar pentru a crea o nouă formă a vieții. A rupe legăturile, a le desface și reface este a distruge organismul. Spiritul istoric impune *o metodă* proprie de lucru și *o formă* a scrierii. Istoria e un *tot:* orice istorie națională este înconjurată și străbătută de orice altă dezvoltare istorică; e) *Ce istorie contemporană se face*. Rezumat din lecția de deschidere a cursului de istorie la Acad. de comerț în 1933, în *O altă istorie contemporană*, București, 1933. (Vezi nr. 129.) Istoria contemporană adevărată trebuie să dezvăluie *formarea omului modern*, căutarea pretutindeni a elementelor din care s-a alcătuit. Atenția va trebui să treacă de la o țară la alta în măsura în care ele, pe rînd, sînt acelea care sporesc capitalul uman, care adaugă la zestrea de milenii a omenirii; f) *Cuvîntare la deschiderea Institutului pentru studiul istoriei universale* (1 apr. 1937). Cuprinde multe elemente autobiografice, privind biblioteca sa, casa de pe Șoseaua Bonaparte, studiile de la Paris, de unde a deprins disciplina cercetărilor metodice și de amănunt: „Deprins cu o libertate absolută, spiritul acesta nerăbdător a trebuit să se supună acelei dure discipline". Deși format la școala de istorie universală, o imperioasă datorie față de poporul român m-a dus să ating subiecte care privesc dezvoltarea noastră istorică, le-am așezat în cadrul de istorie universală. Trecînd prin

toate domeniile istorice, ajunge la istoria omenirii: *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, pe care „am intenţia s-o prefac într-o mare istorie universală în româneşte". Lucrarea se va întemeia pe „concepţia de unitate absolută a vieţii omeneşti, în orice margine de spaţiu şi de timp" şi se va intitula *Istoriologia*. Concepţia sa se întemeiază pe: „similitudini, paralelisme, repetiţii istorice"; g) *Fond şi formă în căutarea adevărului istoric*. Lecţie de deschidere la Acad. de comerţ (1937), dintr-un curs inedit. (Titlul aparţine editorului, Liliana N. Iorga.) Consideră că în orice soc. omenească sînt lucruri de *formă* şi lucruri de *fond*. Prima ar fi manifestarea materială, cealaltă sufletul omenesc. Fondul sufletesc nu poate trece de la o soc. la alta. Sufletul comun al unei soc. este compus din ceea ce dau oamenii unei soc. şi din ceva nou, care se cheamă spiritul unei vremi. Sînt indivizi care joacă un mare rol într-o soc., dar spiritul vremii rămîne cel ce concentrează elementele sufleteşti ale respectivei soc. Se dau ca ex. cărţile lui R. W. Emerson: *Conduct of life* şi *Oameni reprezentativi*. În cercetarea istoriei, fără a neglija rolul jucat de oamenii reprezentativi, N. I. întrebuinţează „sistemul de căutare a psihologiilor de grup"; h) *Sensul învăţămîntului istoriei*. Cuvîntare ţinută la Congresul Ligii Culturale în 1939. (Titlul aparţine editorului.) Cuvîntarea a fost ţinută în faţa elevilor care s-au distins la istorie şi au fost premiaţi de N. I. „Învăţămîntul istoriei este îmbogăţirea cunoştinţelor despre umanitate şi despre sine însuşi în umanitate, prin cunoaşterea tuturor lucrurilor pe care le-au făcut oamenii totdeauna. Este o îmbogăţire, o întregire şi o înălţare a vieţii fiecăruia." „Importanţă au în istorie: s-o înţelegi ca dezvoltare ... [iar] pe acei care au jucat un rol [...] să-i tratezi ca oameni vii." „Profesorul de istorie este un om plin de viaţă şi de poezie, care, prin orice gest, face să se transmită această viaţă şi această poezie asupra auditorilor săi"; i) *Istoria, marea judecată, în sens moral, a statelor şi naţiunilor*. Lecţia de deschidere la Acad. de comerţ (1940). Extras din *Îndreptări noi în concepţia epocii contemporane*. (Titlul aparţine editorului.) Istoria — necesitate pentru conştiinţa umană. În sens moral, istoria e *marea judecată* a tuturor statelor şi naţiunilor. În acest *tribunal*, care dă sentinţe, se constată că triumfuri aparente se termină prin cumplite dezastre. Orice călcare a condiţiilor normale de viaţă nu aduce decît oboseala unui organism şi incapacitatea de a juca un rol istoric natural din partea acelora care au întrecut peste puterile lor acest rol". Respinge cu vehemenţă *Mein Kampf*, cartea lui Hitler, fiindcă are la bază teoria rasei superioare, iar rasele socotite inferioare sînt, după Hitler, menite să muncească pentru rasa germană; j) *Prefaţa la „Istoriologia umană"*. Apărută în franceză în *Bulletin de la section historique* al Acad. Române, vol. XXII [1] şi ca *Prefaţă* la *Materiale pentru o istoriologie umană*, Bucureşti, 1968. Istoricul trebuie să se oprească numai asupra faptelor caracteristice, iar acestea intră într-o construcţie dinamică a tragediei neamului omenesc. Istoricul îndeplineşte rolul corului din tragedia ateniană: de a comenta şi judeca. „M-am oprit asupra oricărui eveniment, oricărei situaţii, oricărei psihologii, ca şi cum întîia oară ar fi fost vorba de dînsele. Am căutat a *convorbi* cu el şi cu ei *fără interpret*, şi astfel socot că nu o dată le-am smuls măcar o parte dintr-o taină pe care, întreagă, n-o vor destăinui. Adevărurile is-

torice sînt de discernămînt, nu de simplă constatare şi reproducere. Pentru a le prinde, se cere tot ce cunoştinţa adîncă a limbii, tot ce fantezia creatoare de definiţii poate găsi mai fin şi mai delicat". N. I. continuă astfel pe Ranke şi J. Michelet, creatori de opere istorice care au în ele şi poezia simţirii şi poezia stilului. De aici idealul către care a tins totdeauna savantul român: „Aş fi vrut, din partea mea, să am mai mult talent «poetic» pentru a fi mai aproape de adevăr." [1]

[1] Intră în acest capitol şi primele două lecţii din lucrarea *Chestia Rinului*. Vălenii de Munte, 1912: „*Necesitatea studiilor de istorie universală*" şi „*Împărţirea istoriei universale*". La baza istoriei, afirmă N. I., se află elementul *moral*, alcătuit din: *entuziasm, admiraţie, disciplină, onoare, conştiinţă*.

II. ISTORIA UNIVERSALĂ

1. STUDII DE SINTEZĂ

16 *Chestiunea Rinului. Istorie a Europei apusene în legătură cu această chestie.* Lecţii ţinute la Şcoala de Război. Tipărită după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc“, 1912. 272 p. 24 × 16 — II 28280.

Cuprins: I. Generalităţi (Necesitatea studiilor de istorie universală. Istoria dă simţul realităţii lucrurilor şi ajută cu judecăţi drepte. Ea priveşte pe oricine, căci oricine participă la viaţa publică şi o ajută.) ● Împărţirea istoriei universale: antică, medie, modernă şi contemporană. Cea medie se desfăşoară pînă la căderea Constantinopolului; după alţii pînă la reforma lui Luther sau chiar pînă la descoperirile maritime. Moderna pînă la Revoluţia franceză şi cea contemporană pînă în zilele noastre. Dar decît împărţirea pe epoci pentru N. I. este mai important „felul cum această istorie universală e prezentată“. Istoria universală este o succesiune de fapte politice şi culturale fără delimitări riguroase: „orice este cultural are şi tendinţă politică“ şi „orice politică are consecinţe culturale şi morale“. Istoria universală este prezentată ca o succesiune de probleme istorice în legătură cu înfăţişarea solului, cu originea şi dezvoltarea raselor şi naţiunilor amestecate în istoria universală, cu ideile de care a fost stăpînită şi condusă omenirea, cu tradiţiile care au rămas de pe urma acestor idei, cu aşezămintele care formează tăria popoarelor. ● Definiţia problemei Rinului. Deschiderea ei de către Cezar. Cezar în Galia. Ce înseamnă împărţirea Germaniei. Motivele mişcării „naţiunilor“ germanice către Rin. Ofensiva romană spre Rin. August şi Germanicus. Înfrîngerea lui Varus. Campaniile de consolidare ale lui Germanicus. Lupta între „barbarii“ trecuţi peste Rin. Unitatea francă pe amîndouă malurile fluviului. Luptele dintre Austria şi Neustria. Noua dinastie carolingiană. Carol cel Mare în luptă cu saxonii. Soarta moştenirii sale. Soarta teritoriului renan după Carol cel Mare. Lupta între nevoile de unitate şi tendinţele centrifugale. Nimicirea Lotaringiei. Ţinuturile renane pînă la începuturile încercărilor de unificare regală a Franţei. Concentrarea regală şi cuceririle pentru unitatea franceză în sec. XII şi XIII, cu specială privire la ţările renane. Problema flamandă. Războiul de 100 de ani în legătură cu problema Rinului. Încercarea Burgundiei ducale de a întemeia o regalitate lotaringică. Viaţa renană germanică pînă la 1470. Catastrofa lui Carol Cutezătorul. Moştenirea lui Carol Cutezătorul. Rivalitatea pentru Rin a casei franceze şi a celei de Habsburg sub Henric al II-lea. Răscoala Ţărilor de Jos împotriva regalităţii catolice şi absolutiste şi crearea noii forme flamande a Republicii olandeze. Războiul de 30 de ani. Lupta lui Ludovic al XIV-lea pentru Flandra. Lupta pentru moştenirea Spaniei. Problema Rinului sub Ludovic al XV-lea. Războaiele pentru succesiunea Poloniei şi Austriei. Revoluţia franceză şi Chestia Rinului. Napoleon ca întemeietor

de state germane şi lupta lui pentru menţinerea lor. Problema renană. Războiul pentru Rin al lui Napoleon al III-lea. De fapt, în studiu se urmăreşte conflictele franco-germane pentru stăpînirea Alsaciei şi Lorenei. Urmează problema Elveţiei. A treia problemă o formează Ţările de Jos.

17 *Chestiunea Dunării. Istorie a Europei răsăritene în legătura cu această chestie.* Lecţii ţinute la Şcoala de Război. Tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913, 259 [—262] p. 24 × 16 — II 32196.
Lucrarea urmăreşte, în primul rînd, încadrarea istoriei poporului român în istoria universală: „ce deosebeşte *Chestia Dunării* de *Chestia Rinului?* Existenţa pe linia disputată a unui popor mijlociu, poporul românesc, acesta fiind « factorul permanent ». Totodată, studiul cuprinde toată istoria Răsăritului Europei şi a Apusului Europei în legătură cu Răsăritul". Dunărea a căpătat valoare economică doar cînd s-a deschis exportul de grîne al României şi cînd a început navigaţia cu abur. Lecţiile tratează: Stăpînirea tracă; sarmaţii şi barbarii la Dunăre. Lupta dintre romani şi daci. Năvălirea getică. Iustinian şi întărirea liniei Dunării. Aşezarea bulgarilor. Luptele bulgaro-bizantine pentru Constantinopol. Ruşii Kievului la Dunăre. Imperiul româno-bulgar. Imperiul sîrbilor. Turcii la Dunăre. Domniile lui Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul. Expansiunea austriacă. Luptele turco-polone. Războiul Crimeii. Noul război ruso-turc şi dezvoltarea statelor din Balcani în legătură cu stăpînirea Dunării.

18 *Chestiunea Mării Mediterane. Istorie a Europei de Miazăzi în legătură cu această chestiune.* Lecţii ţinute la Şcoala de Război. Tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 264 p. 24.5 × 16.5 — II 101631.
Lucrarea de faţă formează vol. XXVI din *Studii şi documente cu privire la istoria românilor.* În cuvintele preliminare, N. I. stabileşte legăturile între diferite „chestiuni" ale istoriei universale. Chestiunea Rinului reprezintă „duşmănia dintre două popoare, dintre două *serii* de popoare pentru stăpînirea regiunii renane, şi în jurul chestiunii acesteia renane s-au grupat mai toate lucrurile de căpetenie privitoare la istoria Apusului european. Dar, deoarece Apusul european a atîrnat adeseori de Răsărit [...], de cîte ori problema Dunării cîştigă importanţă, de atîtea ori problema Rinului pierdea din importanţa sa, aceleaşi puteri luîndu-se dintr-un loc şi ducîndu-se într-altul şi Ludovic al XIV-lea putînd merge la Rin cînd austriecii sînt ocupaţi la Dunăre — s-a tratat din acest punct de vedere, pe lîngă istoria Apusului, şi o bună parte şi din istoria Răsăritului". Chestiunea Dunării „nu înseamnă altceva decît chestiunea împărăţiei romane de Răsărit". De chestiunea Mării Mediterane ar depinde *mările* legate de ea, dar şi *oceanele.* A fost o vreme cînd Mediterana a dominat oceanul, ea fiind *marea cea vie.* Astăzi viaţa economică, schimbul între două lumi, este Oceanul Atlantic. În viitor, rolul va fi schimbat, devenind factor dominant Oceanul Pacific sau cel Indian. Dar, „de la faraoni şi pînă la 1800, Marea cea vie, centrul de schimburi maritime, de influenţe economice care se desfac în aceste schimburi a fost Marea Mediterană". N. I. evidenţiază factorul moral, voinţa şi energia, cultura „popoarelor harnice şi organizate." Idei generale. Popoarele orientale şi Mediterana. Fenicienii. Cartagina. Monarhiile asiatice. Cir, Dariu şi lupta Iranului cu Turanul în legătură cu stăpînirea Mării. Perşii şi grecii în luptă pentru Mediterana. Statul „macedonean" ca moştenitor al dominaţiei asupra Mediteranei. Urmaşii lui Alexandru cel Mare şi tendinţele lor către Mediterana. Romanii şi dominaţia Mediteranei. Imperiului roman

N. Iorga
Cărți representative
« in viața omenirii »
Volumul III
ISTORIA
CONTEMPORANĂ
N. IORGA
RELATIONS
ENTRE
L'ORIENT et L'OCCIDENT
N. IORGA
N. IORGA
OAMENI REPREZENTATIVI
ÎN PURTAREA RĂZBOAIELOR
N. IORGA
UNE VINGTAINE DE VOYAGEURS
DANS L'ORIENT EUROPÉEN
N. IORGA
LES
VOYAGEURS ORIENTAUX
EN FRANCE
N. IORGA
LA FRANCE DE
TERRE SAINTE
CONSIDÉRATIONS
SYNTHÉTIQUES
CONFÉRENCES DONNÉES EN SORBONNE
BUCAREST
FRANCE DE CHYPRE
PARIS

N. IORGA
HISTOIRE DES ETATS BALCANIQUES
N. IORGA
VENISE À L'ÉPOQUE MODERN
ISTORIA STATELOR BALCANICE ÎN EPOCA MODERNĂ
N. IORGA
N. IORGA
RHODES
LES HOSPITALIERS
N. IORGA
DEUX SIÈCLES D'HISTOIRE DE VENISE
N. IORGA
OSPITI ROMENI IN VENEZIA
N. Iorga
Cîteva zile prin Spania
CHOSES D'ORIENT ET DE ROUMANIE
N. IORGA

şi aşezarea barbarilor în bazinul apusean al Mediteranei. Iustinian şi Mediterana. Arabii: rivalitatea lor cu bizantinii pentru Mediterana. Germanii de nord şi legăturile cu lumea mediteraneană. Normanzii, bizantinii şi cruciaţii ca rivali în stăpînirea Mediteranei. Încercarea lui Manuil Comneanul de a reface Mediterana bizantină. Încercarea de stăpînire a Veneţiei în Mediterana şi Imperiul latin de Constantinopol. Concurenţi ai Veneţiei în dominaţia Mediteranei. Statele france din Orient şi legăturile lor cu Marea. Turcii cei noi şi luptele lor pentru stăpînirea ţărmurilor Mediteranei. Mediterana şi sultanii — împăraţi ai Bizanţului turcesc. Turci şi spanioli în Mediterana. Lupta de la Lepanto. Războiul pentru Creta. Luptele pe mare ale veneţienilor şi ruşilor după împresurarea Vienei în 1683. Mediterana pînă la începutul sec. XIX. Bonaparte în Egipt. Războiul Crimeii şi urmările sale. Puterile apusene în Mediterana în a doua jumătate a secolului XIX. Fragmente din lucrare sînt reproduse după *Drum drept*, 1914, p. 6—17; 117—127; 135—145; 167—175.

19 *Cugetare şi faptă germană.* Zece lecţii făcute la Iaşi. Iaşi. Tip. ziarului *Neamul Românesc*, 1918, 121 [—123] p. (Prolegomene la istoria universală). 24 × 16 — II 58417.
Cugetare şi faptă germană. Zece lecţii făcute la Iaşi în 1917. Ediţia a II-a. Bucureşti, Tip. „Bucovina", 1938, 141 p. (Institutul de istorie universală). 24 × 16 — II 152768.
În prefaţă Nicolae Iorga combate teoria rasei pure germane, „verificată" pretutindeni şi totdeauna după instincte, care s-ar fi menţinut şi împuternicit de-a lungul veacurilor, cum susţin unii istorici germani. Aceştia (inclusiv K. Lamprecht, fostul său prof.) susţin că rasa germană a adus în omenire idei noi, concepţii originale, principii de organizare, explicînd astfel toată dezvoltarea ulterioară a soc. europene. N.I. nu admite nici pe Fustel de Coulanges, cu „studiile lui de protestare". Teoria marilor rezerve de caracter, a nesecatului tezaur de moralitate a germanilor primitivi ar porni de la „cărticica" lui Tacit. În încheiere, N.I. expune şi combate teoriile *militariste* ale lui Frederic al II-lea şi ale lui Bismarck. Acesta, „real şi dur, insensibil pentru tot ce e idee şi sentiment, creator de forţe politice prin popoare, dar nu pentru popoare [...] e întemeietorul imperiului naţional german". Cugetarea germană proclamă necesitatea şi posibilitatea imperiului „tentacular". Dar astăzi Germania „se găseşte înaintea conştiinţei umane care nu vrea s-o accepte astfel, dincolo de hotarele sale fireşti". ●
Cuprins: Vechea regalitate germană şi invaziile. Biserica şi Imperiul ca element plastic faţă de germani. Drumurile romane ale regilor germani. Imitarea regalităţii franceze. O reformă populară care a rămas una confesională: Luther. Imitatorii germani ai lui Ludovic al XV-lea. O nouă mişcare a spiritului german şi oprirea ei în cercuri literare. Napoleon I şi Germania „napoleonizată". O ultimă încercare revoluţionară neizbutită.

20 *Originea şi dezvoltarea statului Austriac.* Zece lecţii făcute la Iaşi. Iaşi. Tip. „Neamul Românesc", 1918. 117 [—119] p. (Prolegomene la o istorie universală). 24 × 16 — II 49485.
Vezi nr. 204.
Originea şi dezvoltarea statului austriac. Lecţii făcute la Iaşi în 1917. Ediţia a II-a. Bucureşti. Tip. „Bucovina", 1938, 135 p. (Institutul de istorie universală). 245 × 165 — II 152 767.
Cuprins: Începuturile misiunii catolice şi cucerirea carolingiană. Două Austrii negermane. Rolul austriac al Boemiei. Cuceriri „apostolice". Influenţe papale germanice. Ottocar al II-lea şi Austria bavareză. Boemia după lupta

de la Marchegg. Misiunea „austriacă" a Ungariei. Localismul fără însemnătate al Habsburgilor. Regalitățile naționale și opera lor. Habsburgii și ofensiva turcească. Crearea Austriei moderne prin reacțiunea catolică. Formarea unui stat austriac în sec. XVIII. Austria și Revoluția franceză. Austria nouă și națiunile ei.

21 *Chestia Oceanelor.* Lecții făcute la Școala de Război. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919, 117 [—119] p. 24 × 16 — II 53879.
Cuprins: Rătăciri scandinave. În căutarea „Indiilor". Hegemonia Spaniei și a Portugaliei. Acțiuni engleze și olandeze în largul oceanelor (1580—1660). Decăderea Olandei. Întîile acte ale duelului anglo-francez. Conflictele anglo-franceze în sec. XVIII pînă la fundarea Republicii Statelor Unite. Apariția Americii ca factor independent. Chestia Oceanelor în epoca Revoluției franceze și a luptelor napoleoniene. De la căderea lui Napoleon I pînă la stabilirea Imperiului al doilea francez. Ofensiva anglo-franceză pentru dominația Oceanelor. Între Germania și America.

22 *Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei.* Lecții făcute la Școala de Război. București. Tipografia „Cultura Neamului Românesc" (Prolegomene la o istorie universală). 24 × 17 — II 72062.
~Vol. I: *Evul mediu,* 1920, 269 [— 271] p. Cuprins: Elemente constitutive ale vechii Germanii. Așezămintele romanice și germane. Elementele germanice păstrate după contopire. Ordinea feudală. Începutul așezămintelor anglo-normande. Germania veacului III oglindită în instituțiile sale. Influența cruciatelor asupra instituțiilor medievale. Imperialism sterp în Germania sec. XII. Drept feudal și drept regal în „Magna Charta" engleză. O formațiune politică originală. Ungaria arpadiană. Codificări de drept feudal și începuturi de regim reprezentativ în Orientul cruciatelor. Dezvoltarea dreptului constituțional englez. Noua concepție de drept în Regatul celor două Sicilii. Curentul roman în Franța lui Ludovic cel Sfînt. Dezvoltarea dreptului și instituțiilor engleze în veacul XII. Încercări de noi instituții în Franța. Viața constituțională a regatelor spaniole. Instituții scandinave. Elemente apusene în instituțiile slavilor din Europa orientală. Dezvoltarea constituțională a Germaniei în veacurile XIII și XIV. ~Vol. II: *Epoca modernă,* 1921, 175 [—179] p. Cuprins: Îndreptarea Angliei către monarhia absolută. Stabilirea absolutismului monarhic în Franța. Monarhia absolută în Peninsula Iberică. Italia și ideea monarhiei absolute: tiranii. Germanii și lupta pentru organizație modernă. Lupte constituționale în regatele scandinave. Războaiele italiene și monarhia absolută în Franța. Schimbările constituționale în Spania. Reforma luterană și așezămîntele germane. Chestia monarhiei absolute în Scandinavia. Sfîrșitul luptei pentru monarhia absolută în Germania. Reforma în Franța și influența ei asupra instituțiilor. Monarhia absolută în Franța. Sistemul politic al lui Ludovic al XIV-lea. Dezvoltarea constituțională a Angliei de la Elisabeta pînă la revoluția de la 1688. Decăderea monarhiei absolute în veacul XVIII și spiritul public: noul avînt al burgheziei. Instituțiile apusene în Orientul Europei. ~Vol. III: *Epoca modernă,* 1922, 104 [—113] p. Cuprins: Originile Revoluției franceze. Adunarea constituantă franceză. Excese și reacțiune în noua viață constituțională a Franciei. Noul Imperiu și Restaurația. Constituțiile de împrumut ale Europei napoleoniene. Constituția franceză din 1815 și luptele parlamentare ale noului liberalism. Încercări liberale de a crea un nou regim. Liberalismul învins de socialism și imperialism. Întinderea regimului de absolutism progresist în Europa. Spre regimul anonim al burgheziei în Franța. Napoleonism german de stat și socialism revoluționar.

23 *Elemente de unitate ale lumii medievale, moderne și contemporane*. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc" (Prolegomene de istorie universală). 24 × 16 — II 59857. ~ Vol. I: *Papi și Împărați*, 1921, 311[—316] p. Cuprins: Pînă la Iustinian. Între Teodoric și bizantini. Sfîntul Scaun, Bizanțul și longobarzii. Papalitatea în pace cu longobarzii și în atîrnare de Bizanț. Criza bizantină. Papalitatea și „populus Romanorum". Imperiul creștin și Sfîntul Scaun. Noua luptă a Papalității cu Bizanțul. Regalitatea italiană cu caracter imperial și Papalitatea. Imperiul Ottonilor. Împărați salici și Roma. De la o schismă pontificală la alta. Frederic Barbă Roșie și comunele italiene. Moștenirea lui Barbă Roșie. Imperiul și regatul italian al Siciliei. Epoca lui Frederic al II-lea: Imperiul italian și regalitatea germană. Sfîrșitul Hohenstaufenilor. Germania și Franța, ca state naționale cu tradiții imperialiste, față de papalitate. Decăderea marilor puteri medievale. Încercările de reformă. ~ Vol. II: *State și dinastii*, 1922, 141[— 143] p. Cuprins: Lupta cu turcii pînă la căderea Constantinopolului. După căderea Constantinopolului. Renașterea, ca factor unitar. Cele dintîi ligi și războaiele pentru stabilirea echilibrului. Lupta pentru imperiul modern. Încercarea de unitate creștină a Bisericii romane. Viața de curte ca factor unificator. Lupta pentru hegemonia europeană. Europa filozofică. ~ Vol. III: *Revoluții politice și întregiri naționale*, 1922, 125 [— 127] p. Cuprins: Pregătirea generală a Revoluției. Revoluția și consensul „filosofic" european. Ruperea solidarității „filosofice" europene. Regimul militar al armatelor revoluționare. Lupta dintre imperii. Lupta dintre Europa reacționară și Europa liberală. Între socialism și naționalism. Revoluția burgheză și frămîntarea socială. Solidaritatea economică, ruperea ei și încercări de a o restitui. Primejdii și soluții în ceasul de față. ● Studiul cuprinde evoluția ideilor social-politico-filosofice de la Revoluția franceză pînă la sfîrșitul sec. XIX. Drept concluzie: apel la „crezul de solidaritate" care să fie pus la baza școlii, literaturii și artei.

24 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, 4 vol., Paris, Ed. „J. Gamber", Tip. „Alençon Corbière et Jugain" (I—III), „Mayenne Floch" (vol. IV). 25 × 17 — II 92009.

~ Vol. I. *Histoire Ancienne*, 1926, X+390 p. Prefața are un motto din Strabon, I, 1, 23, iar ideile ei au fost expuse în *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*, comunicare ținută în 1913 la Congresul de la Londra, și în *Relation entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge*, lecții ținute în 1923 la Sorbona. Totodată a fost publicată în românește în *Generalități cu privire la studiile istorice* (1944, p. 149—155). În primul capitol, N.I. precizează: „L'histoire de l'humanité, un peu différente de ce qu'on appelle histoire générale ou universelle, parce qu'elle suppose un système et non une simple classification des faits plus ou moins principaux qui composent à notre escient la vie de la société humaine, est avant tout une histoire de sa civilisation. Dire civilisation, c'est entendre état d'âme, car tout ce qui existe, tout ce qui est constaté par les monuments du temps passé n'est autre chose que la réalisation de différents états d'âme dont elle procède. Pour que l'âme humaine puisse être considérée comme facteur historique, comme élément de l'histoire, il faut cependant qu'elle contienne trois possibilités, avec la vérification desquelles commence l'histoire. D'abord, *la possibilité de trouver des formes sociales* permettant aux êtres humains de vivre ensemble sans s'entre-déchirer physiquement et de collaborer pour se défendre contre ce que la nature peut leur opposer comme forces aveugles et comme menace des bêtes féroces. En seconde ligne, *la possibilité de fixer un rapport* entre la

propre existence de l'homme et les forces mystérieuses qui lui paraissent mettre en mouvement et diriger la nature influant sur sa propre activité, d'une manière qu'il cherche à s'expliquer, car il est incapable de se résigner au mystère. Et, enfin, — et cette classification n'est pas aussi une qualification, — *la possibilité de dépasser les besoins journaliers*, la satisfaction indispensable des premiers instincts, inexorables, pour *créer*. Pour créer quelque chose, sans intérêt immédiat et sans être un simple symbole de ces mêmes forces qu'on cherche à personnifier en leur donnant un nom, équivalant à l'illusion qu'on en a, pour créer, dis-je, à côté de la nature, avec des éléments qu'on lui emprunte". ● Cuprins vol. I: Premières origines. Race, civilisations et langues. Les races établies dans leur phase isolée: Chaldéens et Egyptiens avant les guerres asiatiques. L'expansion impérialiste des royautés de Chaldée et d'Egypte. Les nouvelles nations. Entre Sémites et Aryens. Nouvel essor de l'impérialisme asiatique: l'Assyrie. Ses vassaux: Israël. Apparition et expansion des „Aryens". Formation de l'hellénisme. Colonisation grecque. Premier conflit entre le monde méditerranéen et la civilisation asiatique. L'épreuve de la nouvelle civilisation hellénique. Effets de la victoire hellénique. Civilisation athénienne. Disparition de l'hellénisme politique. L'Hellade hors de l'Hellade. La tyrannie créatrice. La monarchie universelle de Macédoine. Système de la monarchie helléno-asiatique. L'Orient indien et la conquête d'Alexandre. Les „royautés" nationales. Les imitateurs étrangers d'Alexandre-le-Grand. Les nations nouvelles: Celtes et Romains. Tentative d'un empire carthaginois. Entre Rome et Carthage. Coalition contre Rome et impérialisme forcé de la République. Rome et le Diadoque. Essai de consolider l'Ordre intérieur de Rome. La lutte pour la domination de l'Orient et la première „monarchie" romaine avant César. Le système politique de Jules César. La monarchie par l'Occident romain. Les empereurs des légions. Guerre de Germanie. Empereurs syriens et „tyrans" de Trace. Etablissement de la monarchie royale. Le nouvel Empire moral du christianisme et la défense matérielle de l'ancienne Rome. L'intégration du monde civilisé par l'Eglise. Formation de son domaine universel. Fin de l'Antiquité par le triomphe général du christianisme imperialiste. ~ Vol. II: *Histoire du Moyen-âge*, 1927, 570 p. Cuprins: L'Empire. Formation des „Romaniae" populaires, leurs relations avec les barbares et leur première action sous l'Empire. Intégration de l'Empire sous Justinien. Les royautés barbares indépendantes et la population romaine. Les empereurs „byzantins" et l'opposition des vies populaires romaines et barbares. Formation de l'impérialisme occidental à base populaire. La tragédie de l'empire chrétien des Carolingiens. Restauration romaine en Orient: Byzance reprend la mission de croisade. Papauté impérialiste et croisade byzantine. Invasions et organisations locales. Les premiers rois de volonté populaire. Le demi-siècle d'anarchie. Nouvelles créations hiérarchiques et leurs offensives militaires (950 env. — 1000 env.). L'ordre nouveau: royautés nationales et cités indépendantes; avènement des nations. Mouvements populaires de croisade. Essor des communes italiennes. Moines, chevalers et bourgeois, rois nationaux comme remplaçants des hiérarchies. Un César: Frédéric II. Epoque de concentrations territoriales. Vie populaire et nationale jusqu'à la moitié du XIV-e siècle. Etablissement de la hiérarchie territoriale au commencement du XIV-e siècle. Essor de la chevalerie française: cent ans de guerre européenne. Fin des hiérarchies médiévales. Un demi-siècle de mouvements révolutionnaires. Etablissement définitif de l'ordre monarchique. ~ Vol. III: *Epoque moderne*, 1928, 528 p. Cuprins: La Triple France du roi Charles VII. Refection de l'Empire d'Orient par les Turcs Ottomans

et projets de revanche inspirés par la Renaissance italienne. Le régime des monarchies territoriales. Essais de transformations par le nouvel élan chevaleresque et la résistance des ligues. La nouvelle société européenne au commencement du XVI-e siècle. Lutte pour l'Europe moderne entre François I-er, Charles-Quint et le Sultan Soliman. Vie intérieure des sociétés européennes dans la première moitié du XVI-e siècle. La crise religieuse en Occident. L'empire oriental devant la nouvelle croisade. Essai de créer une royauté populaire; victoire du principe royal espagnol. La crise européenne et l'hégémonie de la plus forte des monarchies absolues. La royauté par les ministres et la lutte vers une nouvelle liberté. La monarchie absolue et les guerres de „gloires". Le dernier combat contre l'hégémonie européenne. La monarchie de prestige et l'avènement des royautés crées. La monarchie des „petits appartements". Les idées nouvelles et les symptômes révolutionnaires. ~ Vol. IV: *Epoque contemporaine*, 1928, 489 p. Cuprins: Les nouvelles autonomies américaines. Les „philosophes" comme conseillers des Etats et les monarchies de „partage". La révolution en France. L'agonie de la royauté française. Les monarchies et la Révolution. Nations et dynasties à l'époque du libéralisme. Changements de l'ordre politique par les nations. Les monarchies nationales: Période française. Les monarchies nationales; décadence de l'hégémonie française; avènement de l'Allemagne. Préoccupations sociales et coloniales. Réveil de l'esprit national. Nouvelle ère de luttes nationales. Le règlement des conflits nationaux par la grande guerre. ● Studiul se termină prin următoarele fraze: „Les difficultés financières, suscitées par la faillite de la monnaie nationale dans certains des pays vainqueurs, attirent toute l'attention des hommes d'Etat en ce moment. Les occupations de l'esprit sont dégradées, et un prolétariat de l'intellectualité se débat contre les exigences pressantes d'une vie économique anarchisée. Mais les sources éternelles de l'activité humaine ne sont que momentanément empêchées de couler librement pour l'oeuvre de profonde rénovation morale et, par elle, pour les nouvelles formations politiques, sociales et économiques, qui sont de la plus grande urgence à une époque où l'humanité, solidaire par la civilisation, malgré les haines de surface, ne peut vivre ni sur le cadavre galvanisé du passé, ni sur les vaines illusions d'un avenir impossible". ● O parte din ms. — un caiet — se află la B.C.S. Lucrarea urma să fie reluată, după mărturisirea făcută, în *Cuvîntare la deschiderea Institutului pentru studiul istoriei universale*, din 1 apr. 1937: „Fără să mă las încîntat de teorii ca ale lui Lamprecht, care sînt de fapt metaistorie [...] impunîndu-mi-se [...] necesitatea absolută de a nu cugeta altfel decît pe linii care ar străbate toată dezvoltarea omenirii, alcătuindu-se [...] sisteme [...] pe care le-am prezentat în [...] *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*, pe care [...] *am intenția s-o prefac într-o mare istorie universală în românește* [...] Începusem cu obișnuita istoriografie și am ajuns, în această concepție de unitate absolută a vieții omenești, în orice margine de spațiu și timp, la ceva care mi se pare nou și pe care l-am intitulat [...] *istoriologie*". Revine asupra ideii de a reface studiul și în *O nouă istorie universală a d-lui Corrado Barbagallo*, *Revista istorică*, 1939, p. 293—315: „Am ținut să urmăresc întreaga construcție a celei mai noi Istorii Universale. Față de dînsa, mențin sistemul întrupat în a mea *Essai d'une synthèse de l'histoire de l'humanité*. Ea are nevoie totuși de multe schimbări, mai ales pe baza stărilor de spirit și a introducerii, dar potrivit cu singurul lor rol și al altor națiuni, lăsate acolo la o parte. Împrejurările vor hotărî dacă gîndul meu, care e așa de greu de urmărit, își va afla de mult dorita înfăptuire". Recenzia lucrării lui Barbagallo, *Storia universale*, Torino, 1932—1938, *capătă o mare însemnătate*,

fiindcă oferă o palidă icoană, singura însă, de cum urma să întocmească „aşa de mult dorita" lucrare. N.I. dezbate argumentat concepţia istoricului italian privind evoluţia omenirii, precum completează bibliografia acestuia în nenumărate cazuri.

25 *Materiale pentru o istoriologie umană.* Fragmente inedite publicate de Liliana N. Iorga. Cuvînt înainte de D. M. Pippidi. Bucureşti. Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1968, XVI + 373 [—375] p. + 1 h. 24,5 × 17 — II 534709.

Reprezintă primul şi singurul vol. rămas în ms. din proiectata *Istoriologie*, păstrat în „optsprezece caiete de însemnări — notă de lectură şi reflecţii inspirate de lectură —, îmbrăţişînd epocile cele mai întunecate ale istoriei umanităţii, de la primele manifestări ale omului pînă în pragul mileniului I înainte de era noastră". ● Cuprins: I. *Preistoria.* Note asupra dezvoltării studiilor de preistorie. Consideraţii asupra metodei în cercetarea preistorică. Vremurile preistorice. Apariţia omului. „Rasele" primitive. Trezirea inteligenţei: graiul, cîntul, numărătoarea, scrisul. Epoci şi perioade. Critica împărţirii tradiţionale. eoliticul. Epoca bronzului. Apariţia fierului. Constituirea familiei. Tribul. Primele unelte: arme, ceramică, meşteşugul ţesutului. Podoabe. Îmbrăcăminte. Adăposturi: locuinţe, cetăţi. Ideea de proprietate. Căi de comunicaţii, schimburi. Religie şi magie. Animism, totemism, cult astral. Deprinderi funerare: înhumare, incinerare. Monumente megalitice. Originile artei. II. *Egiptul.* Statul. Societatea. Religia. Arta. Literatura. III. *Mesopotamia:* Elamul. Statul. Societatea haldeiană. Societatea asiriană. Religia. Arta. Literatura. IV. *Civilizaţiile Asiei anterioare:* Mitanmi. Urartù. Churriţi. Hittiţii. Licienii. Lidienii. Frigienii. V. *Siria. Fenicia. Palestina.* VI. *Popoarele arice:* Arii. Mezii. Perşii. Sciţii. India. VII. *Bazinul Egeean:* Creta. Cipru. VIII. *Grecii:* originile civilizaţiei greceşti. Homer. Hesiod. Colonizarea. IX. *China:* Istoria. Religia. Formarea civilizaţiei chineze. Arta. Literatura-Cugetarea. ● La B.A.R. *Arh. Iorga*, mapele III, IV se află: *Istoriologia umană;* primele 13 f., prefaţa, sînt bătute la maşină, iar restul este scris de mînă, după orig.

26 *Istoria universală văzută prin literatură.* Simple note ale elevelor după lecţiile făcute la Şcoala de misionare în anul şcolar 1936/1937. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1939, 343[—345] p. 24 × 16.5 — II 155038. Vezi nr. 1258.

27 *Cărţi reprezentative în viaţa omenirii.* După note stenografiate. Vol. I. Bucureşti, Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Neamul Românesc", 1916, 361[—365] p. 21 × 14 — II 52351.

În cuvîntul introductiv N.I. precizează: „Se poate scrie într-o anumită formă istoria universală pe baza nu a faptelor, ci a cărţilor, fiindcă fără îndoială că şi cărţile pleacă din anumite fapte, dar tot mai mult faptele pleacă din ideile care sînt emise în cărţi [...] Da, sînt unele cazuri în care faptele influenţează teoriile, le produc, le determină, le justifică în falsitatea lor, în imoralitatea lor strigătoare şi revoltătoare. Cu toate acestea, dacă este să alegem, între fapte şi între idei, ceea ce este mai însemnat, [...] ceea ce există în ordinea faptelor pleacă din ce s-a enunţat, din ce s-a codificat şi răspîndit, pe deosebite căi, în domeniul ideilor [...] Acest lucru m-a îndemnat să încep studii ce vor dura mai mulţi ani de zile, fiind pentru mine o pregătire cu privire la acea istorie universală pe care cred că aş putea s-o scriu inspirat de alte idei decît cele obişnuite şi avînd, în orice caz, un alt plan decît planul cu care se scriu de obicei acele întreprinderi de librărie ori testamente de

profesori cari s-au consacrat în tot timpul vieţii lor acestei materii." ● Cuprins: Sf. Augustin. Sf. Paulin de Nola. Sf. Ieronim. Sf. Ioan Hrisostomul. Boeţiu. Casiodor. „Livada". Lauda lui Anastasiu. Beda. Paul Diaconul. Viaţa Sf. Grigore din Agrigento. Isidor de Sevila. Grigore de Tours. „Fredegariu". Viaţa Sf. Dagobert. Vieţile Sf. Leodegariu. Coranul. Sf. Ioan Damaschin. Eginhard. Alcuin. Sf. Benedict de Nursia. Theganus „Astronomul". Nithard. Raban Maur.

Cărţi reprezentative în viaţa omenirii. După note stenografiate. Vol. I, Ed. a II-a. Bucureşti, Tip. „România Nouă", 1924. 307[—311] p. 21 × 14 — II 291603.

~ Vol. II. Tip. „Datina Românească", 1928. 156[—159] p. Tipărit mai întîi în *Revista istorică*, 1927, p. 329—361; 1928, p. 8—27; 233—289. Cuprins: Ratherius. Richerius. Liutprand. Raoul cel Spîn (Glaber). Analişti şi biografi germani. Continuatorul lui Regino. Widukind. Biografii. Thietmar. Biografii şi alte lucrări individuale în sec. XI. Un autor de istorie universală: Romuald de Salerm. Godefrid de Viterbo. Sicard, episcop de Cremona. Ricobald de Ferrara. Francisc Pipin. Gaufred Malaterra. Hugo Falcandus. Ricard de San Germano. Cronici siciliene: Protospatariul Lupus, Falcone de Benevent, Gulielm Apulus. Alte cronici siciliene: Nicolae de Jamsilla, istoricul lui Frederic al II-lea; un istoric anonim al Siciliei care scrie pînă la 1282; Salla Malaspina; Memorialul din Reggia între 1154 şi 1180; o cronică anonimă siciliană; Nicolae Speciale. ~ Vol. III, 1929, 156[—159] p. Apărut mai întîi în *Revista istorică*, 1929, p. 97—123; 193—229; 297—345. Cuprins: Cristina de Pisan; Pierre de Fénin; Toison d'„or"; Cronici engleze despre lupta cu Franţa; O cronică sieneză; Viaţa lui Carlozeno; Condottierii: Viaţa lui Braccio di Montone; Viaţa lui Sforza; Bonfinio; Jurnalul lui Barrillon; Macchiavelli şi noua politică europeană. Erasm. ~ Vol. IV, 1931. 91 [—95] p. A apărut mai întîi în *Revista istorică*, 1930: p. 65—73; 133—141; 1931: p. 6—21, 80—106. Cuprins: Doamna de Genlis; Doamna de Oberkisch; Doamna de Campan; Doamna de la Roche-Jaquelain; Un student girondin: Edmond Géraud; Franklin; Governor Morris; Alfieri; Archenholz (ultimul portret a apărut numai în ~ vol.V. *Epoca medie şi modernă*, 1935. 77 p. Apărut mai întîi în *Revista istorică*, 1931, p. 249—283. Cuprins: Felix Platter; Bacon din „Essays"; Un martor al luptei communeros-ilor spanioli: Maldonado; Ercilla; Bushecq; Benvenuto Cellini; Abatele Suger de la Saint-Denis, întemeietorul autorităţii în Franţa medievală (ultimul portret a apărut numai în vol.).

2. GENERALITĂŢI

28 *Originea şi sensul democraţiei.* Cursuri ţinute la Universitatea populară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", [1927]. 66 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei Culturale din Vălenii de Munte, *Cuvîntul*, nr. 1). 26 × 17 — II 92040.

Originea şi sensul democraţiei. Cursuri ţinute la Universitatea populară din Vălenii de Munte. Ediţia a II-a. Vălenii de Munte, Tip. „Datina Românească", [1932]. 70 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei culturale din Vălenii de Munte, *Cuvîntul*, nr. 1). 25 × 17 — II 117239.

Originea termenului de democraţie. Democraţia — idee ateniană. N.I. urmăreşte evoluţia şi eclipsele sensului dat noţiunii pe parcursul istoriei: la greci, şi romani, în creştinism, în evul mediu, în Renaştere, în Revoluţia franceză,

în statele americane, în soc. modernă. Se explică şi se definesc: monarhia, nobilimea, parlamentul, mişcările din cadrul bisericii prin democraţii episcopale, monarhismul, bogomilismul, catarii — albigensii, dominicanii, franciscanii, fraticellii, Univ. Ausitismul, curentul mycleffit, protestantismul, luteranismul, calvinismul, democraţia republicană a Olandei. Concepţiile filosofice: Voltaire, Montesquieu, Descartes, Rousseau, rolul saloanelor literare; Washington, Franklin, Lincoln; Napoleon şi putinţa de a ridica pe oricine la înălţimea sarcinii de care este capabil. Cele două partide anglicane: whigs = liberali, tories = conservatori; pozitivismul lui Auguste Comte. Apariţia luptei între muncă şi capital. Economia politică anglicană. Karl Marx. Crearea partidului social-democrat.

29 *Evoluţia ideii de libertate*. Lecţii ţinute la Universitatea din Bucureşti. Tipărite după note stenografice, pentru elevii săi, cu ajutorul Ministerului de Instrucţie. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1928. 291 p. 21 × 14 — II 92613.

Primele 3 lecţii s-au reprodus după notele studentului I. Bodin: Libertatea în monarhia orientală. Grecia şi libertatea umană. Libertatea romană. Celelalte 15 lecţii au fost stenografiate: Libertatea creştină. Libertatea creştină şi tradiţia romană. Germanii, evul mediu şi îngustarea libertăţii. Evoluţia libertăţii în oraşele medievale. Libertatea medievală a ţăranilor. Mişcări de iniţiativă politică ţărănească în paralel cu acelea ale burgheziei spre sfîrşitul evului mediu. Instalarea monarhiei absolute şi libertăţile medievale. Reforma religioasă şi ideea de libertate. Formaţiunile calvine şi libertatea de cugetare. Închisorile lui Ludovic al XIV-lea. Personalităţi şi curente revoluţionare în secolul al XVIII-lea. Valoarea pentru libertate a discuţiilor secolului al XVIII-lea şi a revoluţiei. Libertatea economică şi culturală în timpul de faţă. Libertatea socială a secolului al XIX-lea.

30 *Probleme de Istorie universală şi românească*. Conferinţe la Cursurile de vară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Ed. „Fundaţiei culturale Cuvîntul". Tip. „Datina Românească", 1929. 69 [—71] p. (Cursurile de vară). 20 × 14 — II 127117.

Probleme de Istorie universală şi românească. Cuget clar, 1929, p. 370—427. Scopul cursului: „a ţine în curent pe ascultători. Ştiinţa e relativă: ea se schimbă [...] A şti înseamnă numai a dori să ştii mai mult şi a fi gata să ştii altfel [...] A şti cît trebuie din tot e datoria omului cult [...] Orice cultură trebuie să fie însă şi însufleţită". Istoria românilor nu poate fi înţeleasă în afara istoriei universale. „Popor mai mic, dar pus într-un loc prielnic sintezelor, ne-am însuşit tot ceea ce am primit, armonizînd după instinctele şi nevoile noastre sufleteşti toate elementele împrumutate". Sînt tratate în 21 de lecţii aşa-zisele probleme privind preistoria; orientul, problemele elenice, romane, creştine, „barbare", ale noilor state; populară în evul mediu, relaţiile dintre Răsărit şi Apus: Iustinian şi Carol cel Mare; regalitatea medievală, papalitatea, cruciatele, încheierea evului mediu; începutul şi valoarea epocii moderne. Renaşterea, turcii, monarhia ludoviciană, „filosofia" reformatoare. Revoluţia franceză şi probleme napoleoniene.

31 *Venituri şi cheltuieli*. Lecţii ţinute la Universitatea populară din Vălenii de Munte. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932. 27 [—29] p. 24 × 16— II 117240.

Cuprins: Concepţia economică orientală, ateniană, romană. Sistemul fiscal al „barbarilor". Creştinismul şi regimul fiscal. Regimul de seniori şi darurile supuşilor. Cetăţile şi fiscalitatea lor. Fiscalitatea bizantină şi orien-

tală. Impozite şi parlamente. Restabilirea dreptului regal. Începuturile epocii moderne şi impozitele. Regalitatea de glorie şi impozitele. Încercări de credit public. Încercare de „asanare" financiară în Europa afară de Franţa. Sistemul fiscal românesc. Fiscul şi reformatorii în Apus. Finanţele Revoluţiei franceze. Urmările sistemului napoleonian.

32 *Che cosa è l'Europa*, Roma, 1933, p. 5—8 (Reale Accademia d'Italia) (Estratto dagli Ati del II Convegno della „Fondazione Alessandro Volta". Tema: *l'Europa*. Roma, 14—20 novembre 1932). 24 × 17 — II 12659.
Europa este o unitate spirituală, întemeiată pe vechea civilizaţie greco-romană, capabilă de a crea forme superioare de cultură. Formată din state veşnic în mişcare, ea caută de totdeauna un *echilibru*. N.I. face apel la o solidaritate între popoare spre a se păstra în Europa forţa sa orig. şi creatoare.

33 *Idei asupra problemelor actuale*. I. *Forme cari se duc şi realităţi care vin*. II. *Vechea şi noua Europă*. Bucureşti, Ed. „Cugetarea", 1934. 214. p. 19 × 12. Cursuri ţinute la Vălenii de Munte în 1933 şi 1934. Prima parte redactată de autor, cealaltă s-a tipărit după note rezumative luate de către o auditoare. *Forme cari se duc şi realităţi cari vin*. *Neamul românesc*, 1933, nr. 156—169 172—183.
... „Întoarcerea la tradiţie nu înseamnă întoarcerea la trecut, ci ţinerea în samă a ceea ce din transmisiunea secolelor e încă viu, cu adevărat viu în sufletul omenesc". 1. *Formele cari se duc*. I. *Religia*. „Orice societate umană sănătoasă trebuie să aibă o idee principală [...] de la care, pe deosebite trepte, să plece toate rosturile ei. Foarte multă vreme oamenii au trăit supt stăpînirea ideii religioase. Creştinismul e religie de morală universală. Aristotel şi Platon au venit ca să explice teologia, ei şi vor isprăvi prin a o mînca. Biserica este întrecută, fără ca ea să-şi fi dat seamă de aceasta, şi cei cari o întrec nu reprezintă decît sforţări individuale, acţiuni divergente"; II. *Şcoala*. („În forma ei actuală, a rămas în urma societăţii, dar îi împiedică înaintarea şi-i împuţinează energia, împovărînd-o pe deasupra cu sarcini inutile şi din ce în ce mai grele"); III. *Monarhia*. („Popoarele după războaie şi-au căutat salvarea în *republici*, oricare ar fi caracterul lor ideal şi social. În afară de Anglia, regalitatea nu mai seamănă cu ce a fost în trecut. Lumea cere numai să fie lăsată în pace ca să elaboreze încet şi sigur formele noi care se desfac din vitalitatea de astăzi"). 2. *Realităţi care vin*: Încercări de organizare politică. Mijiri economice. Probleme financiare. Vechea şi noua Europă. Aparenţa de Europă nouă: Harta nouă. Schimbări interne: Dictaturile (Hitler. Mussolini). Stat şi naţie. „Entuziasmul creator". Mistica nouă. Noul păgînism. Snobismul. Divinizarea cărnii. Literatura individualistă. Arta revoluţionară. False direcţii în ştiinţă şi gîndire. 3. *Ce poate fi noua Europă*: Localismul organic. Ce poate fi noua naţiune. Selecţionarea conducătorilor. Spre o adevărată literatură. Spre altă şcoală. 4. *Către pace : schimbarea omului din lăuntru*. „*Omenirea trebuie reeducată* şi numai atunci va putea colabora cu mijloacele pe care civilizaţia de astăzi i le pune la dispoziţie."

34 *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental*. Bucarest. Tip. „Datina Românească", 1934. 23 p. 24.5 × 16.5 — II 124639. *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental*. *Revue historique du sud-est européen*, 1934, p. 1—23.
Ideile fundamentale ale acestui studiu au fost susţinute într-o comunicare orală la Congresul internaţional de istorie ţinut la Varşovia şi publicată în *Résumé de communications*, Varsovie, 1933, II, p. 269—270. ● Cuprins: „L'Empire romain représente l'Etat de tout le monde, ouvert à toutes les

races. La théorie romaine, donc aussi byzantine, est celle-ci: les barbares ne forment pas des Etats; ils sont établis en terre de droit romain, immuable[...] leurs guerres ne sont que des actes de rébellion. La royauté germanique est un bien de création romaine. Elle n'a en elle rien de vraiment national. Plus tard, l'esprit national crée par le vulgaire doit être renversé: le vulgaire contribue essentiellement à créer le nationalisme. Ce ne sont pas les nations elles mêmes qui proclament les rois et les empereurs. C'est l'autorité universelle, Papes ou empereurs légitimes, d'Orient ou d'Occident, qui crée les premiers et c'est par sa volonté personelle qu'un chef s'arroge, sans consulter les siens, sans correspondre à leur désir, sans conduire leur élan, le titre impérial. Pour arriver à une conception de la nation telle que nous l'avons aujourd'hui il faudra attendre des siècles."

35 *Şcoală şi Cultură.* Rezumat de lecţii la Universitatea din Bucureşti. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1934. 91[—93] p. 24 × 16.5 — II 135371.
Cuprins: În monarhia orientală. Şcoala grecească. Învăţămîntul formal, învăţămîntul de dialectică, învăţămîntul liber în Elada. Şcoala în epoca elenistică. Învăţămîntul şi societatea la Roma şi în Imperiul roman. Creştinismul şi şcoala lui. Şcoala alexandrină — romană şi cultura bizantină. Şcoala „Statului", şcoala bisericii şi şcoala liberă. Învăţămîntul apusean pînă la Carol cel Mare. Şcoala apuseană pînă la ivirea dialecticii. Scolastică, drept roman şi şcoala arabă de medicină. Noul învăţămînt apusean al miliţiei apostolice. Fruntaşii şcolii noi a Ordinelor. Univ. din Paris. Concurenţii şi adversarii învăţămîntului iezuit. Reforma şcolii în sec. XVIII. Învăţămîntul şi Revoluţia franceză. Spiritul revoluţionar şi cel napoleonian în învăţămînt. Sistemul şcolar postnapoleonian. Noile laboratorii de ştiinţă filosofică şi istorică. Schimbările în învăţămîntul supt Napoleon al III-lea. Altă şcoală: cea din Imperiul otoman. Şcoala americană. Învăţămîntul superior american. Spre şcoala nouă: Şcoala primară. Probleme în Univ. Univ. şi şcolile speciale. Instituţii suprauniversitare. Bibl. şi conf.

36 *Vieţi de sfinţi*, I, Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1934. 35 p. 25 × 16.5 — II 226262.
Pagini cu caracter hagiografic.

37 *Suflet şi lucru.* Conferinţe ţinute la cursurile de vară de la Vălenii de Munte. Bucureşti, Ed. Ministerului Muncii. Tip. „Lupta", 1937, 87 p. 23 × 16 — — II 142531.

Originea şi conceptul de muncă. Întîile creaţiuni. Cum se lucra în cea mai veche lume civilizată. Lumea cretană şi cea ebraică. Roma şi lucrul uman. Munca şi creştinismul. Munca modernă. Individualismul Revoluţiei franceze şi munca.

38 *Hotare şi spaţii naţionale.* Conferinţe la Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1938, 148 p. 24 × 16.5 — II 155005.
Studiul este o replică la teoria „spaţiului vital", teorie folosită de fascism pentru „justificarea poli ticii de cotropire a altor popoare." Se definesc ***hotarul*** şi ***spaţiul naţional*** potrivit sensului dobîndit de-a lungul istoriei. În 4 conf. N.I. prezintă istoria universală pentru a demonstra rostul vitalităţii constructive a unui popor pus în slujba civilizaţiei umane, iar în alte 4 lecţii tratează aceeaşi problemă, derulînd istoria românească.

39 *Stări sufleteşti şi războaie.* Lecţii la Şcoa a superioară de război în 1938. Tipărite pentru ascultătorii săi. Bucureşti. Ed. şi Tip. „Şcoalei superioare de război", 1939, 101 [— 111] p. 23 × 13 — II 155463.

Cuprins: Războaiele monarhiilor sacre. Războaiele de cetate elenică în fața monarhiei sacre. Războaiele Romei vechi și Romei noi, încorporînd Monarhia a toată lumea. Războaie religioase. Războaie revoluționare. Războaie naționale și războaie coloniale. Războaie economice. ● Ideea care se desprinde din carte, atitudinea autorului față de războiul prin amenințări și intimidări. Atitudinea sa împotriva țelurilor hitleriste de cotropire a altor țări.

40 *Oameni reprezentativi în purtarea războaielor.* Lecții ținute la Școala de război în 1937. București. „Imprimeria Națională", 1943. 141[— 142] p. + 3 pl. (Institutul de Istorie Universală „N. Iorga") 24.5 × 16 — II 189191. Tipărită postum după note stenografice; ed. îngrijită de Liliana Iorga, cu o prefață de Gheorghe I. Brătianu.

Cuprins: Cea dintîi formă a spiritului militar: „o trecătoare mișcare defensivă a cetăților grecești față de cea dintîi manifestare a unor barbari, care nu reprezintă viața militară propriu-zisă, dar ale căror instincte proaspete vor fi capabile de a crea pe urmă o viață militară". Urmează prezentarea a nouă figuri de oameni reprezentativi în purtarea războaielor „și fiecare dintre dînșii reprezintă spiritul unei epoci, și în fiecare din aceste epoci caracterul deosebitor se adună în jurul unei personalități": Alexandru cel Mare, Hanibal, Mariu, Agricola, Carol cel Mare, Ludovic cel Sfînt, Bertrand du Guesclin, Gheorghe Basta, Gustav-Adolf.

41 *Scrieri istorice.* Vol. II. Ediție îngrijită și tabel cronologic de Barbu Theodorescu. București. Ed. „Albatros". Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", 1971. 289 [— 291] p. (Colecția „Lyceum", nr. 100) 18 × 12.5 — I 558415. Cuprins: Bazele necesare unei noi istorii a evului mediu; Prefață la *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanite*; Cuvîntare la deschiderea Institutului pentru studiul istoriei universale; Papi și împărați; Beda; Franța cruciatelor; State și dinastii; Ce e Bizanțul. Dezvoltarea externă a Veneției; Dezvoltarea internă a Veneției; Un post al latinității în lumea germanică: Austria; Încă o formație romanică: Luxemburgul. Cei mai mici frați ai noștri, romanii ladini; Taina Elveției; Condițiile căderii statelor creștine din Balcani sub stăpînirea turcească. Tabel cronologic.

3. ISTORIA ANTICĂ

42 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité.* Vol. I. *Histoire Ancienne.* Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Alençon Corbière et Jugain", 1926, X + 390 p. 25 × 17 — II 92099. Vezi nr. 24.

43 *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice.* Lecții făcute la Cercul femeiesc de înaintare culturală. București, Tip. „Neamul Românesc", 1916, 213 p. 20 × 13 — I 48311.

Idei expuse în prefață: Se declară cercetător al istoriei românilor, al istoriei medievale și al istoriei moderne. „Cugetarea se coboară totdeauna în stil." „Noțiunea de *legalitate*" s-a coborît din Roma, „care ea a făcut legea". Evul mediu este rezultatul antichității. „Istoria universală se poate înțelege supt un singur raport: *istoria culturii universale.*" „Istoria civilizației înseamnă nu numai istoria culturii formate, dar istoria culturii care circulă." „Istoria lumii e o mișcare, un *curs*, care se înrîurește numai de ceea ce a rupt zăgazurile și caută revărsarea puterilor sale." ● Cuprins: Epoca vechilor civilizații izolate. Epoca atingerii între sine a vechilor civilizații orientale

(1600—600). Apariția cuceritoare a rasei arice: mezi, perși, indieni, greci. Dezvoltarea și înflorirea spiritului elenic. Monarhia „macedoneană". Ivirea și consolidarea Romei. „Imperiul Romei". „Imperiul lui Dumnezeu" al creștinismului. Prin această lucrare, N.I. deschide calea spre *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité.* Vezi nr. 24.

44 *Moyen-âge et antiquité.* Milano. Tip. „Turati Lombardi", 1930, p. 187—196. (Extrait de „Scientia" — Mars 1930). 24 × 16 — II 101533. Vezi nr. 56.

4. ISTORIA EVULUI MEDIU

45 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité.* Vol. II. *Histoire du Moyen-Âge.* Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Alençon Corbière et Jugain", 1927, 570 p. 25 × 17 — II 92009. Vezi nr. 24.

46 *Istoria universală sau Istoria lumii* povestită pentru școlarii clasei a II-a secundare și cele corespunzătoare. București, Ed. „Socec & Comp.", 1905, 223 p. 20 × 14 — II 2100. Cartea cuprinde 51 de lecții, respectînd programa analitică a ministerului. „Evul mediu, a doua împărțire a istoriei lumii, se cuprinde între două fapte mari, care au schimbat înfățișarea Europei în care trăim: năvălirile sau mai bine strămutările barbarilor și căderea orașului împărătesc Constantinopol în mîna turcilor." ● Cuprins: 1. Barbarii ca dușmani și ca ajutători ai Împărăției romane. Germanii: firea și obiceiurile lor. 2. Strămutările barbarilor. Hunii mută din loc pe goți. Alți barbari se revarsă în Apus. 3. Attila, regele hunilor. Căderea Romei. Iustinian, împăratul Răsăritului. Lupte cu avarii prin părțile noastre. 4. Arabii. Mohamed prorocul lor. Cuceririle ce fac, după ce iau legea propovăduită de dînsul. 5. Odoacru și Teodoric ca regi barbari în Italia. 6. Francii și regele lor Clovis. 7. Carol cel Mare. Împăratul cel nou al Romei, ridicat dintre barbari. 8. Hoții de mare din miazănoapte sau normanii și căderea împărăției lui Carol cel Mare. 9. Întîmplările țărilor desfăcute din împărăția lui Carol cel Mare. 10. Italia și Germania pînă la Otto cel Mare. 11. Împărații din neamul lui Otto cel Mare. 12. Lupta Papei cu împăratul pentru puterea cea mare asupra lumii. 13. Cum s-au alcătuit cele trei culturi ale lumii: cultura latină, grecească și arabă. 14. Deosebirile între cele trei culturi. 15. Împărăția grecească de după Iustinian în luptă cu barbarii, perșii și slavii. 16. Împărăția grecească de după Iustinian în luptă cu barbarii: avarii și bulgarii. 17. Împărăția grecească de după Iustinian în luptă cu barbarii: bulgarii. Ungurii. Dinastia macedoneană. 18. Împărăția bizantină în luptă cu pecenegii, rușii și turcii. 19. Începutul războaielor cruciate pentru mormîntul lui Isus Hristos. 20. Regatul creștin al Ierusalimului și alte cruciate. 21. Henric al II-lea, regele Angliei, și lupta cea nouă dintre Papi și Împărați. 22. Împărăția bizantină pe vremea cruciaților. 23. Împărăția latină din Constantinopol și împăratul apusean Frederic al II-lea. 24. Regele german Rudolf de Habsburg. Negoțul în acele timpuri: Hansa. 25. Întărirea regalității franceze. Filip-August și Ludovic al IX-lea cel Sfînt. 26. Starea lumii în anul 1300. 27. Țările din apusul Europei de la 1300 pînă la războiul „de o sută de ani". 28. Războiul „de o sută de ani". 29. Franța și Anglia de la războiul de „o sută de ani" pînă la 1500. 30. Țările celelalte pînă la 1500. 31. Papii și împărații din vremea războiului de „o sută de ani". 32. Ungurii și polonii în veacul al XVI-lea. 33. Orînduirea Țării Rusești și luptele ei cu tătarii. 34. Despre așezarea turcilor în Europa. 35. Țările Românești pînă la moartea lui Ștefan cel

Mare. 36. Găsirea pămînturilor noi în Asia şi America. 37. Întemeierea legii celei noi a lui Martin Luther. 38. Carol Quintul, împăratul cel mare din Apus. 39. Ungaria, Polonia şi Rusia de la 1400 la 1500. 40. Împărăţia turcească de la moartea lui Mohammed al II-lea pînă la păcătoşirea ei. 41. Luptele turcilor moleşiţi cu ungurii, cu împăratul şi cu Domnii români. 42. Prefacerea gîndului popoarelor din Apus: Renaşterea. 43. Starea Europei de Apus la începutul veacului XVII. 44. Răsăritul european de la 1600 la 1700. 45. Ţările din nordul Europei pînă la 1600. 46. Spania la începutul războiului de 30 de ani. 47. Războiul de 30 de ani. 48. Starea Angliei în veacul al XVIII-lea. 49. Cum trăia Franţa după războiul de 30 de ani. 50. Răsăritul Europei în veacul XVII. 51. Descoperirea de pămînturi noi în Asia, Africa şi America. Cartea s-a tipărit în 2 100 ex.; pentru care N.I. a primit 2 000 de lei drept de autor.

Istoria universală sau Istoria lumii povestită pentru şcolarii clasei a II-a secundare şi cele corespunzătoare. Ediţia a doua. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908, 211 p. 20 × 14 — II 12485.

Istoria universală sau Istoria lumii, după căderea Imperiului roman de apus (476—1648), pentru clasa a II-a secundară, cuprinzînd adausuri care se pot întrebuinţa în clasa a VI-a. Ediţia a III-a. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc", 1909, 216 p. 19 × 13 — I 15703.

Istoria universală sau Istoria lumii, după căderea Imperiului roman de apus I (476—1648). Ediţie întregită. Cu un adaus de cronologie şi bibliografie. Clasa a II-a secundară. Cuprinzînd adausuri cari se pot întrebuinţa în clasa a VI-a. Ediţia a IV. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912, 284 p. 21 × 14 — II 32508. Posed un ex. numai cu primele 80 p., iar pe copertă se specifică: „Prezentarea acestor coale dă dreptul la un volum complet al acestui manual".

Istoria universală sau Istoria lumii, după căderea Imperiului roman de apus. (476—1648), pentru clasa a II-a secundară cuprinzînd adausuri cari se pot întrebuinţa în clasa a VI-a. Ediţia a V-a. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919, 302 p. 21 × 13 — II 53489.

Istoria universală sau Istoria lumii după căderea imperiului roman de apus I *(476—1648)*, pentru clasa a V-a secundară. Aprobată din nou de Ministeriu pentru Şcolile de băieţi şi fete. Ediţia a VI-a. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru", 1924, 304 p. 21 × 13 — I 458334.

Istoria universală sau Istoria lumii. După căderea Imperiului roman de apus I (476—1648), pentru clasa a V-a secundară. Aprobată din nou de Ministeriu pentru Şcolile de băieţi şi îngăduită pentru cele de fete pînă la redactarea de manuale după noul program. Ediţia a VI-a. Bucureşti, Ed. „Pavel Suru", 1929, 304 p. 21 × 13.
De fapt este ed. VII.

Istoria universală sau Istoria lumii. După căderea Imperiului roman de apus I (476—1500). Povestită pentru elevii de clasa a II-a a şcolilor secundare şi pentru oricine vrea să-şi dea samă de mersul civilizaţiilor omeneşti. Ediţia a VI-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1933, 1 f. + 200 p. 21 × 13.5 — II 291842.
De fapt este ed. VIII. Manualul are o prefaţă, intitulată *Pentru cetitorii maturi şi pentru profesori*. „Această carte e o parte din Istoria Universală cu a cărui predare sînt însărcinat de acum patruzeci de ani şi pe care o cunosc după izvoarele însăşi, aşa cum am înfăţişat-o mai de curînd în cartea *Essai d'une synthèse de l'histoire de l'humanité* (patru volume). Evul mediu l-am scris la treizeci de ani. Atunci am gîcit multe lucruri pe care pe urmă le-am ştiut prin îndelungate cercetări, care mi-au dat încredere în cugetarea mea.

Revăzînd astăzi cartea, am avut puțin de schimbat și de adaus, ceea ce înseamnă că *sintezele*, dacă sînt făcute cu chibzuială, durează. Lucrarea a fost menită școlilor — și de aici un plan pe care altfel l-aș fi făcut perfect unitar — numai din dorința de a scoate de acolo un învățămînt de *nume* și de *date*, culese din manuale franceze, prin unul de idei îmbrăcate *într-o formă literară* și presintînd *un sistem*. Atît de rău înțeles [...] în tot ce am vrut și am făcut, mi-am văzut cartea înlocuită de compilații ușoare. Rar cerută, eu aș fi înlăturat-o dacă aș fi găsit că o altă lucrare *organică* pe aceeași bază a *izvoarelor* o poate substitui. În toată cinstea, nu e cazul. De aceea, cu jertfă grea, o retipăresc pe sama mea. Și, oricît cercuri didactice, în care am totuși atîția elevi, s-ar îndepărta de dînsa, *o îndrept către orice om cult care vrea să-și dea samă de mersul civilizațiilor omenești.*"

Istoria universală sau Istoria Lumii. După căderea Imperiului roman de Apus I (476—1648). Povestită pentru elevii de clasa a II-a a școlilor secundare și pentru oricine vrea să-și dea samă de mersul civilizației omenești. Ediția a VII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935, 1 f. + 198 + + 84 p. 21.5 × 13.5 — II 558267.

De fapt este ed. IX. Primele 198 cuprind 35 de lecții, iar ultimele 84 p. sînt: „Completare" (Conform programei în vigoare), conținînd alte 15 lecții. Față de celelalte ed. s-a eliminat lecția 51: „Descoperirea de pămînturi nouă, în Asia, Africa și America". Ex. aflat la B.A.R. are numai 84 p.

47 I. *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*. II. *La survivance byzantine dans les pays roumains*. Deux communications faites, le 7 et 8 avril, au troisième congrès international d'études historiques à Londres. Bucarest. Ed. du „Ministère de l'Instruction publique", Impr. „Neamul Românesc", 1913, 49 [— 51] p. 24 × 17 — II 32126.

Partea întîi a fost tradusă în românește și tipărită în *Generalități cu privire la studiile istorice*, ed. II și III. Vezi nr. 7 și 15.

48 *Dezvoltarea așezămintelor politice și sociale ale Europei*. Lecții făcute la Școala de Război. Vol. I. *Evul Mediu*, București, Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920, 269 [— 271] p. (Prelegomene la o istorie universală). 24 × 17 — II 72062. Vezi nr. 22.

49 *Papi și Împărați*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921, 311 p. + 1 tabelă (Elemente de unitate ale lumii medievale, moderne și contemporane. Prolegomene la o istorie universală). 24 × 16 — II 59857. Vezi nr. 23.

50 *Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge*. Conférences données à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber", 1923, 181 [— 183] p. (Institut roumain pour l'étude du sud-est de l'Europe). 24 × 17 — II 75016.

Délimitations des deux régions. Antagonisme réligieux entre l'Orient Impérial et l'Occident de Théodoric. Justinien et sa conception d'Empire. Les „Romaniae" autonomes de l'Occident. L'Empire par les Francs et le rôle de la „Romania" occidentale. Les deux formes d'Empire et le „peuple". Byzantins et Italiens au X-e siècle en Occident. Une nouvelle forme impériale. Orient impérial et Occident populaire devant le devoir de „croisade". Les „Romaniae" des cités libres et les formes d'Empire. Chevalerie occidentale en Orient.

51 *Istoria Artei medievale și moderne în legătură cu dezvoltarea Societății*. București, Ed. „Pavel Suru", Tip. „Lupta", 1923, 298 [— 301] p. 19 × 13 — — I 70635. Vezi nr. 1171.

52 *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient au moyen-âge.* Conférences données à la Sorbonne. Paris, Ed. „J. Gamber", Tip. „Datina Românească", 1924, 111 p. 21 × 14 — II 81928. Vezi nr. 948.

53 *La „Romania" Danubienne et les barbares au VI-e siècle.* Bruxelles, 1924, p. 35—50 (Extrait de la *Revue belge de Philologie et d'histoire*, tome III, nr. 1, janvier-mars 1924). 24 × 16 — II 74005.
N.I. expune teoria „Romaniilor populare", organizarea forţelor locale, de rezistenţă, în faţa barbarilor: „Populaţiile romanice, în Galia ca şi la Roma, în vechea capitală ca şi pe malul Adriaticei, în văile Balcanilor, la Dunăre şi în Carpaţi, în Sardinia, nevoite să se apere şi să se organizeze prin propriile lor puteri, se alcătuiră în democraţii populare, avînd orgoliul de a reprezenta în faţa unui stăpîn aşezat în apropiere sau chiar pe teritoriul lor nişte « Romaniae », regiuni de romanitate naţională, a căror amintire s-a perpetuat în numele provinciei italiene *Romagna*, ca şi într-acel al *romanşilor* alpini, în acel al *aromânilor* din Peninsula Balcanică şi de pe teritoriul vechei *Dacii*".

54 *L'inter-pénétration de l'Orient et de l'Occident au moyen-âge.* Communication présentée au VI-e congrès international d'histoire à Oslo. Bucarest. Imp. „Cultura Naţională", 1928, 38 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, Tome XV). 24 × 17 — II 543812.
Se crede că sînt două feluri deosebite de viaţă, începînd din sec. II, în epoca în care Imperiul e rupt în două: latinismul în Occident, elenismul în Orient. E tocmai contrariu. („Il n'y a pas de fond ancien différent pour ces deux parties du monde européen, — et il n'y a pas non plus de branches barbares particulières à chaqune d'entre elles. La Rome des empereurs avait réalisé l'unité mondiale".) Cronicile occidentale oferă materiale în dovedirea relaţiilor continue, a circulaţiei ideilor de la Constantinopol în Occident şi invers. Mai tîrziu „l'Islam s'intercalait entre les deux morceaux, autant qu'ils pouvaient être séparés et définis, du monde chrétien. Et c'est d'alors, d'alors seulement que la distinction existe, par la solution d'une continuité qui avait existé auparavant". Şi acum interpenetraţia nu a fost oprită, ea continuă prin cucerirea Ciprului de Richard Inimă de leu. („Pour la première fois l'Occident transporta, imposa ses formes à lui, ne cherchant aucun autre appui que celui de sa force victorieuse.") Se arată legăturile republicilor italiene cu Imperiul oriental. În concluzie: „Une ère latine [...] s'annonce ainsi en Orient. Sa marque est non seulement dans les nouveaux liens personnels [...] mais même dans cette conscience nationale grecque, dérivant du localisme populaire des civilisations politiques de l'Occident". Făcînd legătura cu prezentul, N.I. subliniază tendinţa de *internaţionalism*, adică „revenir par l'interpénétration aux vieilles unités morales", pentru că „les nations sont des organes ayant leur rôle autonome, mais ceci ne dénie pas la nécessité de l'organisme unitaire qui vit d'autant mieux si cette autonomie se conserve saine et pure".

55 *Di alcune formazioni popolari romane nel Medio-Evo.* Torino, Ed. Giovanni Chiantore successore Ermanno Loescher, 1930, p. 72—81 (Estratto da „Studi Medievali" Nuova Serie). 24 × 16 — II 105110.
Sînt prezentate cazuri de autonomie locală pentru a ilustra teoria sa asupra „Romaniilor populare": viaţa populară în jurul Dunării şi în Carpaţi între 686 şi sec. XI; viaţa populară la Amalfi şi Sicilia; autonomii locale în Franţa meridională; conservarea autonomiei locale în insula Chio.

56 *Moyen-Age et Antiquité.* Milano. Imp. „Turati Lombardi", 1930, p. 187—196. (Extrait de *Scientia*, Mars 1930). 24 × 16 — II 101533. „Il n'y a

pas eu de changement subit entre cette fin de l'antiquité que, du reste, on ne saurait où placer du V-e au VIII-e siècle, et un moyen-âge commençant, qui n'avait qu'un motif de croire qu'il y a eu un changement, et combien important: la nouvelle religion chrétienne". Sf. Augustin a făcut o demarcaţie, separînd cetatea antică de aceea a lui Dumnezeu: „Le christianisme reconnu, accepté, le christianisme devenu principe du gouvernement [...] érigé en créateur [...] voilà ce qui crée véritablement un nouvel ordre de choses". Totuşi Imperiul de răsărit conservă instituţiile romane. Viaţa politică impune o nouă ordine socială. Umanitatea capătă un sens mai larg: localismul şi iniţiativa sînt principalele caracteristice ale epocii.

57 *Manualul pentru Istoria universală al studentului din anul preparator* al Facultăţii de Litere. I. Evul Mediu. Linii generale. Liste de domnitori, bibliografie, texte de tradus şi de interpretat. Bucureşti, Tip. „Datina Românească", 1933, VI + 198 + CII p. 21.5 × 13.5 — II 291841.

C u p r i n s: *Istoria universală sau Istoria lumii* ... Ediţia din 1933, retipărită întocmai, p. 1—200. (Vezi nr. 58) În plus: Liste de domnitori pînă la 1453: împăraţii romani de Apus. Împăraţii de Răsărit: sultanii. Califi. Papi. Regi ai Franciei, Angliei, Scoţiei, Spaniei, Portugaliei, Neapolului şi celor două Sicilii, Danemarcei, Norvegiei, Suediei, Ungariei, Poloniei, Margrafi de Brandenburg, Duci şi regi ai Boemiei, Domni români, jupani şi ţari sîrbeşti, căpetenii şi ţari în Bulgaria, regi şi şahi ai Persiei, împăraţi de Trapezunt. *Bibliografie:* noţiuni generale. *Texte.*

58 *Textes historiques du moyen-âge, destinés aux étudiants.* Paris, Impr. „Datina Românească", 1933, LII p. 21 × 14 — II 120527.

Este extras din *Manualul pentru istoria universală al studentului din anul preparator*. (Vezi nr. 57) Pentru uzul studenţilor sînt extrase texte în lb. latină din: *Monumenta Germaniae historica; Scriptores rerum merovingicarum*; J. Havet, *Lettres de Gerbert; Histoire anonyme de la première croisade*, ed. L. Bréhier; *Rerum britannicarum medii aevi scriptores:* Geoffroi de Villehardouin, *Conquête de Constantinople;* Joinville, *Histoire de Saint Louis;* Andreas Dandulus, *Chronicon venetum;* Jean Froissart, *Chroniques;* Christine de Pisan; Pierre de Fénin, *Mémoires;* Philippus Callimachus, *De rebus a Vladislao, Polonorum atque Hungarorum rege, gestis.* Texte greceşti. Malalas. *Chronicon*, Anna Comnena. Alexia.

59 *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental.* Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1934. 23 p. 24.5 × 16.5 — II 124639. *Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental. Revue historique du Sud-Est européen*, 1934, p. 1—23.

C u p r i n s: „Les idées fondamentales de cette étude ont été exprimées oralement dans la première séance plénière du Congrès international des Sciences historiques à Varsovie". *Résumé de communications*, Varsovie, 1933, II, p. 269—270.

60 *Istoria comerţului cu Orientul.* Traducere din limba franceză de Gheron Netta. Bucureşti. Tip. „Cartea Românească", 1939, 153 p. (Institutul economic românesc. Cercetări şi material documentar privitor la istoria economică a României, IV). 24.5 × 16.5 — II 168116.

Cuprinde trad. celor 2 vol.: *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient au moyen-âge* şi *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient à l'époque moderne.* Vezi nr. 950.

5. IMPERIUL BIZANTIN

61 *The Byzantine empire.* Translated from the French by Allen H. Powles, M.A. London. Ed. „Dent". Colston and Co Limited, Printers, Edinbourgh, 1907. VIII + 236 p. 15 × 10 — I 10437.
Contents: I. The Roman Empire of the Greek-Speaking East: 1. The Era of the Attemps at Recuperation (400—565). 2. The Dissolution of the Work of Justinian (565—610). 3. New Attempt at Restoration by Heraclius (610—649). 4. Dismemberment of the old Empire by the Arabs (649—700). II. The orthodox greek empire of Asia Minor and Thrace: 1. Formation of the „Middle Empire". 2. The „Isaurian" Emperors and the dispute about the Sacred Images (717—867). 3. Pacification of the Religions Disputes — Reconciliation with the Baptised Bulgars (787—867 A.D.). III. The new work of byzantine revival in the tenth, eleventh and twelth centuries: 1. Early History of the Macedonian Dynasty down to the great Wars of Basil II (867—976) — Battles against the Arabs and Bulgars for the safety of the Frontiers and Coasts Byzantium Recoverth the Mastery at Sea. 2. The Forces of the Restored Empire. 3. The Crusades in Asia during the tenth Century and the Conquest of Eastern Bulgaria. 4. The Apogee of the New Empire under Basil II (976—1025). 5. The Basilian Empire down to the Age of the Comneni. 6. The New Turkish Danger. IV. The growth of the latin element: 1. Condition of the Empire at the end of the Eleventh Century. 2. Bizantium, Rome and the Normans. 3. The Crusaders at Constantinople. 4. The Emperor Manuel Comnenus, a brillant eastern Knight (1143—1180). 5. Taking of Constantinople (1204—1261). 6. The Empire of Nicea and the greek Revenge. V. The Expansion of the Turcs, and the end of the Restored Greek Empire (1261—1453): 1. The First Wars of the Paleologi. 2. Relations with the West. 3. New Customs in reconquered Byzantium. 4. First Conflicts with the Turks. 5. Dynastic Disputes in the Fourteenth Century. 6. The Prologue to the Turkish Conquest — Adventh of the Osmanlis in Europe. 7. Last Days of Constantinople (1400—1453). Epilog: Bibliographical criticism. Chronology of the Emperors of Constantinople. Index.

62 *Histoire de la vie byzantine.* Empire et civilisation. D'après les sources. Illustrée par les monnaies. Bucarest. „Edition de l'auteur". Imp. „Datina Românească", 1934. 23 × 14 — II 122500.
~ Vol. I: *L'Empire oecuménique* (527—641). 1 pl. + 298 p. + IX pl. + 1 f. Prefaţa cuprinde o bibliografie critică privind istoria, biserica, literatura, arta, precum şi prezentarea sintezelor alcătuite de: J.B. Bury, Ch. Diehl, Al. Vasiliev, J.B. Bury, Norman Baynes, W.C. Oman, Frederick Harrison, Foord, F.W. Bussell, Ed. Stein, J. Kondakovski, S. Chestakov, Th. Uspenski, Karl Neumann, C. Hesseling, Pierre Grenier, Milton Vance, N. Turchi, K. Roth, Iaroslav Bidlo, Jan Romain, Ph.J. Koukoulé, St. Runciman, Lujo Brentano, N. Pancenko, R. von Scala, H. Gelzer, K. Krumbacher, K. Dietrich, Aug. Heisenberg, Suvorov, N.H. Baynes, W. Ramsay, Parintele Pargoire, W. Norden, Franz Xaver Seppelt, V. Grumel, Manuel Gédéon, I.D. Andreev, Maspero, M. Paléologue, W. Miller, G.G. Gradenigo, G. Montelatici, R. Duval, A. Baumstark, V. Gardthausen, Fr. Dölger, K. Brandi, J. Labarte, C. Bayt, S. Şestakov, Sp. Lampros, Al. Winth, O.M. Dalton. Planul lucrării este precizat în următoarele fraze: „Considérant, d'après ma manière actuelle de concevoir la présentation historique, telle qu'elle ressort de mon *Essai de synthèse,* toute partie de l'histoire comme un *déve-*

loppement de l'histoire de l'humanité unitaire, les différents domaines devant être confondus dans l'unité dominante qui correspond aux règles de la vie organique, quelle qu'elle soit, j'ai fait entrer l'art et la littérature dans cet ensemble qui devait nécessairement les contenir. Les faits n'ont qu'une *valeur significative*, au lieu d'exister par eux-mêmes et de prétendre dans une exposition de caractère général au droit d'être inscrits chacun pour soi. On n'est pas obligé de dire tout ce qu'on sait, de verser tout le contenu des notes qu'on a prises. La chronologie dirige et rappelle au lieu de dominer par ses seules lignes rigide. Dans le courant qui marche, les événements s'inscrivent là où ils déterminent les mouvements ou les symbolisent, et c'est alors seulement que, pour les caractériser, il faut remonter à leurs origines. Je ne pensais pas de cette façon lorsque j'avais la moitié de mon âge d'aujourd'hui, mais j'ai essayé, dans la partie conservée de l'ancien ouvrage, de tout ramener à cette conception, qui est pour moi définitive". Cuprins: ~ Vol. I. Cap. 1. *Le sens de Byzance et sa* formation (IV-e — V-e siècle): observations générales, Orient et Occident. Cap. 2. *Etude des éléments de la synthèse byzantine:* l'élément romain; l'élément grec; l'Orient; les barbares; l'Eglise, l'art composite; la capitale et les provinces. Cap. 3. *La synthèse byzantine:* la Cour et la ville; la pensée byzantine sous Justinien; le monde byzantin: vie des provinces. Cap. 4. *l'Offensive byzantine:* en Orient; en Occident; les sens de l'Empire sous Justinien; l'offensive orthodoxe; les épigones de Justinien: guerres de Perse, offensive sur le Danube; dernier acte de l'offensive byzantine: le héros Héraclius; le débâcle de l'Empire oecuménique; l'âme byzantine après Justinien. ~ Vol. II. *L'Empire moyen de civilisation hellénique* (641—1081), 283 p. + 8 pl. Cap. 1. *La défensive byzantine après Héraclius:* décadence des moeurs; anarchie; défense de l'Empire en Orient; défense de l'Empire en Occident; Crise de l'autorité impériale; l'oeuvre guerrière des empereurs isauriens. Cap. 2. *Création du nouvel empire:* la réforme religieuse: l'iconoclasme; la réaction orthodoxe; perte de l'Italie; l'„empire" des Occidentaux; vie intellectuelle sous les iconoclastes; dernier effort militaire du nouvel empire. Cap. 3. *L'Empire des jurisconsultes et des lettrés:* la nouvelle civilisation byzantine; l'oeuvre réparatrice de L'empereur Basile; l'offensive „impériale" bulgare; organisation légale et culturelle de l'Empire; littérature de l'époque. Cap. 4. *Flux et reflux de la revanche byzantine:* les guerres de récupération en Asie; la reconquête du Danube, Accomplissement de l'oeuvre de restauration sous Basile II; état intérieur de l'empire après la revanche; la nouvelle lutte pour l'Asie Mineure; l'esprit byzantin à la veille des croisades; épilogue des guerres de restauration. ~ Vol. III: *L'Empire de pénétration latine* (1081—1453). 363 [—365] p. + + 3 pl. Cap. 1. *Chevalerie byzantine:* Byzance et ses vassaux de croisade; l'empire des bons chevaliers; mouvement littéraire sous les Comnènes. Cap. 2. *La déchéance de l'empire des Comnènes.* La succession du grand Comnène; un empereur „jacobin": Andronic; les sanctions des latins; la croisade conquérante de Byzance. Cap. 3. *Le recueillement grec en Asie mineure:* exilés byzantins et usurpateurs grecs; convulsions balcaniques; préparation du nouvel empire à Nicée; la civilisation nicéenne. Cap. 4. *L'Empire restauré:* L'Empire et les Occidentaux; Equilibre avec les voisins grecs et slaves; défense contre les turcs; la pénétration latine; nouveaux rapports avec les voisins et querelles dynastiques; la renaissance byzantine de Jean Cantacuzène; situation après la guerre civile. Cap. 5. *La débâcle par les osmanlis:* l'avance ottomane; premiers établissements turcs; les éléments de la dernière résistance; Byzance et l'anarchie dynastique ottomane; derniers secours étrangers; l'état d'esprit avant la catastrophe; la catastrophe.

Istoria vieţii bizantine. Imperiul şi civilizaţia după izvoare. Traducere: Maria Holban. Bucureşti. Ed. Enciclopedică română, 1974, 655 p. 23.5 × 16.5 — II.
Cuprinsul: *Cartea I. Imperiul ecumenic* (527—641): Notă asupra versiunii româneşti a Istoriei vieţii bizantine. Prefaţă la *The Byzantine Empire*. Cuvînt înainte la lucrarea de faţă. Cap. 1. *Sensul Bizanţului şi formaţia sa* (sec. IV—V). I. Observaţii generale. II. Orient şi Occident. Cap. 2. *Analiza elementelor din sinteza bizantină:* roman; grec; Orientul; barbarii; biserica; arta compozită; Capitala şi provinciile. Cap. 3. *Sinteza bizantină:* Curtea şi oraşul; Gîndirea bizantină sub Justinian; Lumea bizantină: viaţa provinciilor. Cap. 4. *Ofensiva bizantină:* în Orient; în Occident; Înţelesul Imperiului sub Justinian; Ofensiva ortodoxă; Epigonii lui Justinian; războaiele din Persia, ofensiva pe Dunăre; Ultimul act al ofensivei bizantine: eroul Heraclius; Prăbuşirea imperiului ecumenic; sufletul bizantin după Justinian. *Cartea a II-a. Imperiul de mijloc al civilizaţiei elenice* (641—1081). Cap. 1. *Defensiva bizantină după Heraclius:* Decadenţa moravurilor; Anarhia; Apărarea Imperiului în Orient; Apărarea Imperiului în Occident; Criza de autoritate imperială; Opera războinică a împăraţilor isaurieni. Cap. 2. *Crearea noului Imperiu:* Reforma religioasă: iconoclasmul; Reacţia ortodoxă; Pierderea Italiei: „Imperiul" occidentalilor; Viaţa intelectuală sub iconoclaşti; Ultimul efort militar al noului Imperiu. Cap. 3. *Imperiul jurisconsulţilor şi al cărturarilor:* Noua civilizaţie bizantină; Opera de refacere a împăratului Vasile; Ofensiva „imperială" bulgară; Organizarea legală şi culturală a Imperiului; Literatura epocii. Cap. 4. *Fluxul şi reflexul revanşei* bizantine: Războaiele de recuperare în Asia; Recucerirea Dunării; Desăvîrşirea operei de restaurare sub Vasile al II-lea; Situaţia internă a Imperiului după revanşă; Noua luptă pentru Asia Mică; Spiritul bizantin în ajunul cruciadelor; Epilogul războaielor de restaurare. Cartea a III-a. *Imperiul pătrunderii latine* (1081—1453). Cap. 1. *Cavalerii bizantini:* Bizanţul şi vasalii săi cruciaţi; Imperiul bunilor cavaleri; Mişcarea literară sub Comneni. Cap. 2. *Decăderea imperiului Comnenilor*. Succesiunea marelui Comnen; Un împărat „iacobin": Andronic; Sancţiunile latinilor; Cruciada pentru cucerirea Bizanţului. Cap. 3: *Reculegerea grecească în Asia Mică;* Exilaţii bizantini şi uzurpatorii greci; Convulsiuni balcanice; Pregătirea noului Imperiu la Niceea; Civilizaţia niceeană. Cap. 4. *Imperiul restaurat:* Imperiul şi occidentalii; Echilibru cu vecinii greci şi slavi; Apărarea contra turcilor; Pătrunderea latină; Noi raporturi cu vecinii şi certuri dinastice; Renaşterea bizantină a lui Ioan Cantacuzenul; Situaţia de după războiul civil. Cap. 5. *Prăbuşirea prin acţiunea osmanlîilor:* Înaintarea otomană; Primele aşezări statornice turceşti; Elementele ultimei rezistenţe; Bizanţul şi anarhia dinastică otomană; Ultimele ajutoare străine; Starea de spirit înainte de catastrofă; Catastrofa.

63 *Byzance après Byzance*. Considération générales pour le Congrès d'études byzantines de Sofia. Bucarest. Tip. „Datina Românească", 1934, 11 p. 22.5 × 14 — 128037.

„Byzance [...] comme complexe d'institutions, comme système politique, comme formation religieuse, comme type de civilisation, comprenant l'héritage intellectuel hellénique, le droit romain, la religion orthodoxe et tout ce qu'elle provoquait et entretenait en fait d'art, ne disparut pas, ne pouvait pas disparaître par la prise successive de ses trois capitales au XV-e siècle: Constantinople, Mystra et Trébizonde [...] Mais Byzance finira par ces Phanariotes [...] Ce fut, à l'aube du XIX-e siècle la mort de Byzance. Elle avait survécu à la forme impériale chrétienne presques quatre siècles après avoir

survécu mille ans à la forme première romaine." ● Broşura este, de fapt, prefaţa lucrării cu acelaşi titlu din 1935. Vezi nr. 64.

64 *Byzance après Byzance*. Continuation de *l'Histoire de la vie byzantine*, Bucarest, Ed. l'Institut d'études byzantines, Impr. „Datina Românească", 1935, 272 p. + 22 pl. 22.5 × 14 — II 131565.
Byzance après Byzance. Continuation de l'*Histoire de la vie byzantine*. Bucarest. Imprimé en Roumanie, 1971, 312 p. + 1 pl. (Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Européen. Comité National Roumain). 22 × × 14 — II 566079.
Vol. are o prezentare semnată de Mihai Berza şi o postfaţă aparţinînd lui Virgil Cândea. Textul a fost controlat de Maria Holban, iar Andrei Pippidi a revizuit aparatul, informarea bibliografică.

Bizanţ după Bizanţ. Traducere de Liliana Iorga — Pippidi. Postfaţă de Virgil Cândea. Bucureşti. Ed. „Enciclopedică Română". Tip. „Casa Scînteii", 1972, 299 [—303] p. — I 564284.

Table des chapitres: 1: *les exilés*. 2: *la plus grande Constantinople — les ralliés permanence des formes byzantines*. 3: *les autonomies locales :* groupes chrétiens sur la terre ferme; les îles; l'Athos; les patriarcats; le mont Sinai et le couvent de St. Sabbas; les colonies d'Italie. Cap. 4: *le patriarche et son clergé*. Cap. 5: *les archontes*. Cap. 6: *l'impérialisme byzantin par les princes roumains :* les donateurs; les roumains à Constantinople; les protecteurs. Cap. 7: *le patronage par les princes roumains de l'église byzantine et de la civilisation :* les dominateurs de l'Eglise oecuménique; Basile, le prince de Moldavie, et sa suprématie; les Cantacuzènes roumains et l'église orthodoxe; Constantin Brâncoveanu, prince de Valachie, et ses relations byzantines. Cap. 8: *la renaissance par l'école :* initiateurs et directeurs; programmes et directions; l'église et la nouvelle direction; les poètes. Cap. 9: *le Phanar :* le Phanar, les premiers phanariotes; les phanariotes, l'église et la vie constantinopolitaine; politique du Phanar; le nouveau Phanar; les écrivains. Cap. X: la fin de Byzance. ● Teza centrală consistă în persistenţa formelor de viaţă bizantină prin „supravieţuire" pe timp de aproape 4 sec. „Ideea bizantină se transmite la anumite popoare din sud-estul Europei, aşezîndu-se de la o vreme şi la noi, cu toate elementele sale de artă, de concepţie politică, de drept, dar se păstrează şi la Constantinopol, unde patriarhul nu este decît un continuator al Imperiului bizantin de odinioară, purtînd, ca dovadă a rolului său, vulturul bizantin pe piept şi adunînd la marile sărbători ale creştinătăţii nu numai toată lumea grecească de acolo, dar toată conştiinţa ortodoxă, a popoarelor răsăritene, înconjurîndu-se de altminteri de un respect care merge pînă în Rusia Romanovilor, legată de lumea greacă prin această comunitate ortodoxă."

65 *Der lateinische Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen wärhend des Mittelalters*. Einige Gesichtspunkte. Berlin. Imp. „Weidmannsche Buchhandlung", 1909, p. 89—99 (Studium lipsiense. Ehrengabe Karl Lamprecht dargebracht). 24 × 17 — II 14546.

66 I. *Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge*. II. *La survivance byzantine dans les pays roumains*. Deux Communications faites le 7 et 8 avril 1913, au troisième congrès international d'études historiques, à Londres. Bucarest, Libr. „H. Champion" Paris. Ed. du „Ministère de l'Instruction publique" Imp. „Neamul Românesc", 1913, 49[—51] p. 24 × 17 — II 32126.
A doua conf. a fost retipărită şi în: *Roumains et Grecs au cours de siècles* [...], Bucarest, 1924, p. 11—34 (Vezi nr. 7 şi 15.).

„Byzance ne pouvait pas disparaître complètement dans la catastrophe de l'Empire [...] Elle contenait une organisation romaine complète [...] Une grande partie de ce que Byzance avait été donnée aux pays roumains, dont l'oeuvre d'organisation intérieure avait commencé déjà au XIII-e siècle [...] Une influence directe de Byzance avait été déjà exercée aussi sur le terrain politique [...] La même force turque qui interrompit dès 1430 les relations de la Valachie avec Byzance [...] L'influence byzantine subsista cependant, sous d'autres formes dans les pays roumains... Le Phénix hellénique de l'Hétairie avait tué son essor audacieux à la vieille aigle byzantine".

67 *Dardanelele, amintiri istorice.* Şedinţa de la 6 martie. Bucureşti, Tip. „Carol Göbl", 1915, 29 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II, tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 14). 27 × 21 — II 41600. Vezi nr. 830.

68 *Formes byzantines et réalités balcaniques.* Leçons faites à la Sorbonne. Bucarest-Paris. Imp. „Cultura Neamului Românesc". Dépôt H. Champion, 1922, 191 p. 22 × 14 — II 72146.
Origine et sens de la vie byzantine. Les anciens Balcaniques et Rome byzantine Le tzarat bulgare: son sens, son droit, ses bornes. Restauration byzantine, installation russe et offensive magyare. Tentatives des Bulgares en Macédoine. „Esclavonies" diocléenne et rosciennes. Influences latines en Orient: poussée normande, royauté serbe et Empire „Vlaque". Les Paléologues et l'infiltration latine ● Vol. este precedat de alocuţiunea decanului Brunot, în care se face elogiul savantului N.I.: „Il appartient à la catégorie de ces hommes qui sont en même temps des hommes de pensée et des hommes d'action, chez lesquels, pour bien dire, l'une des façons de vivre ne se sépare pas de l'autre, et qui font servir leur science à la réalisation des idées".

69 *Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen-âge.* Conférences données à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber", 1923, 181 [—183] p. (Institut roumain pour l'étude du sud-est de l'Europe). 24 × 14 — II 75016. Vezi nr. 50

70 *Le Danube d'Empire.* Paris. Libr. „Paul Genthner", 1924, p. 13—22 (Mélanges offerts à M. Gustave Schlumberger à l'occasion du quatre-vingtième anniversaire de sa naissance). 29 × 23 — II 77687.
Prezenţa imperiului ca factor hotărîtor în stăpînirea căilor de ape, reazem al permanenţei populaţiei romanice în aceste locuri. Invaziile barbare: goţii, gepizii etc. Priveşte şi istoria românilor.

71 *Les origines de l'iconoclasme.* Bucarest. Imp. „Cultura Naţională", 1924, 19 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique.* Tome XI: Congrès de Byzantinologie de Bucarest. Mémoire). 24 × 16 — II 543729. Vezi nr. 94.

72 *Médaillons d'histoire littéraire byzantine.* I. *Les Historiens*, p. 237—298. *Photius*, p. 17—27. Paris-Liège. Ed. „E. Champion" et „Vaillant Carmanne", 1926—1927 (*Byzantion*, Revue internationale des Etudes Byzantines. Tome II (1925); Tome III (1926). Fascicule 1). 24 × 16.
Cuprins: *Istoricii:* Procopiu; Agathias; Menandru; Theophylact; Teofan; Paul Silenţiorul; Georgios Pirides; Patriarhul Nichifor; Continuatorii lui Teofan; Pseudo-Simion; Georgios Monachos; Aşa-numitul „adevăratul Simion"; C. Porfirogenetul; Cronici universale; C. Psellos; Mihail Attaliates; I. Scylitzes; Cecaumenos; Nichifor Bryennios; Ana Comnena; Cinnamos; Zonaras; Georgios Acropolites; Nicetas Akominatos; Manasses; Georgios Pachymeres; Ioan Cantacuzino; Nichifor Gregoras; Ducas; Georgios Sphrantzes.

73 *Une nouvelle histoire de l'Empire byzantin.* Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1925, 41 p. (Extrait: Revue historique du Sud-est européen). 29 × 17. J. Bury, *The Eastern Roman Empire* (717—1453). Cambridge, 1923.

74 *Contributions catalannes à l'histoire byzantine.* I. *L'histoire romantique de Yakoub-tchélébi.* II. *Ramón Muntaner et l'empire byzantin.* Paris. Ed. „J. Gamber", Imp. „Datina Românească", 1927, 39 p. 24 × 17 — II 92090.

75 *L'histoire romantique de Yakoub-tchélébi. Revue historique du sud-est européen,* 1927, p. 308—314.
Ramón Muntaner et l'empire byzantin. Revue historique du sud-est européen, 1927, p. 325—355.

76 *Y-a-t-il eu un moyen-âge byzantin?* Communication faite au second Congrès d'études byzantines à Belgrad. Bucarest. Imp. „Cultura Națională", 1927, 9 p. (Extrait: Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique.* Tome XIII, p. 1—9). 25 × 17 — II 126647.

77 *Byzantske kroniky v Rumunsku Prague,* 1928, p. 107—110 (Extras din: Sbornik ven Yaroslavu Bidlovi, Prag). 24 × 18 — II 413442.
În total sînt citate 13 cronici.

78 *Quelques observations sur l'histoire de Byzance* [Des discussions du Congrès international d'histoire d'Oslo]. Leipzig, 1928. p. 273—277 (Sonderabdruck aus Byzantinischer Zeitschrift, XXVIII 3 u. 4). 24 × 16 — II 109010.
Cuprins: I. Influences orientales sur Byzance: l'emprunt direct qu'elle fit à l'Orient jusque dans le domaine religieux [...] ou par le grec à Constantinople. II. Les problèmes de l'art byzantin.

79 *Définir „Byzance".* [Leipzig — Berlin, 1929/30] p. 416—420 Byzantinische Zeitschrift, XXX, 24 × 16 — II 103805.
Nr. închinat lui Heisenberg. Bizanțul este solidaritate mediteraneană și autoritate este, de asemenea, autonomie. În el se află vechile rase: tracă, iliră, colonizare romană. Există o transmisiune de viață care împinge înainte pe războinicii abia colonizați. Ei alcătuiesc *o unitate bizantină.* Spiritul bizantin este imuabil, dar „formele bizantine" care acoperă „realitățile balcanice" sînt în continuă schimbare.

80 *Les grandes familles byzantines et l'idée byzantine en Roumanie.* Communication faite au Congrès d'études byzantines à Athènes. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1931, 23 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique,* Tome XVIII, 1931, p. 1—21). 24 × 16.5 — II 108951.
Cuprins: Marile familii bizantine s-au păstrat, răspîndindu-se în Europa, mai ales la Veneția. La noi au venit mai tîrziu: probabil boierul Costea, fiul lui Andronic, nume imperial, Paul Paleologul, Andronic, fiul lui, Saitanoglu, Cantacuzinii, banul Iani. Apoi Mihai Viteazul, Radu Mihnea, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino, Brâncoveanu au trăit și guvernat în ideea bizantină.

81 *France de Chypre.* Paris. Ed. „Les Belles Lettres". Imp. „L'Union typographique", 1931. 215 p. (Collection de l'Institut néo-hellénique de l'Université de Paris, Fascicule 10). 20 × 13 — II 109345.
France de Chypre. Deuxième tirage. Paris. Société d'édition „Les Belles Lettres", 1966. 215 p. (Collection de l'Institut néo-hellénique de l'Université de Paris, Fascicule 10). 20 × 13 — II 537539.
Table des matières: *Avant-propos* (N. I. arată că s-a ocupat de *Cipru* în teza sa de la Paris din 1896 — *Philippe de Mézières* — și revine după

40 de ani, reunind mai multe conf. ţinute la Sorbona, în care prezintă istoria insulei în perioada franceză. Acesteia îi va urma *La France d'Orient.*). *Introduction :* Chypre et Jérusalem. Chypre autonome: histoire et institutions. Chypre de croisade. Chypre de bourgeoisie grecque et latine. *Chapitre premier :* Histoire politique jusqu'au commencement du XIV-e siècle. *Chapitre II :* Institutions et moeurs: Les chevaliers. Les rois et la cour; Les offices. L'armée. L'administration. Le clergé franc et les ordres. Autres rites. Latin et français. Indigènes et colons. Vie de cité. Commerce. Paysans, bourgeois et clercs grecs. *Chapitre III :* La grande Croisade de Chypre. *Chapitre IV :* La Chypre des barons. *Chapitre V :* L'avènement des grecs.

82 *Rhodos sous les hospitaliers.* Conférences données à la Sorbonne. Paris-Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1931, 77[—79] p. 24 × 16 — II 108917.
Rhodos sous les hospitaliers. Revue historique du sud-est européen, 1931, p. 32—51; 78—113; 169—187.
Cuprins: La conquête de l'île. Organisation de Rhodos sous les chevaliers. Politique des Hospitaliers à Rhodos. L'oeuvre des Hospitaliers à Rhodos.

83 *La continuation des hôpitaux byzantins par les hôpitaux roumains.* Communication au IX-e Congrès d'histoire de la médecine à Bucarest. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1932. VIII p. 24 × 16 — II 115086.
La continuation des hôpitaux byzantins par les hôpitaux roumains. Revue historique du sud-est européen, 1932, p. 345—350.
„Bolniţa" vine de la Sfîntul Munte încă din sec. XVI.

84 *I più antichi trattati pubblici bizantini.* Padova. Ed. „Dott. Antonio Milani". Imp. „del Seminario", 1932, 9 p. (Estratto dagli „Studi in memoria di Aldo Albertoni"). 25 × 18 — II 118866.

85 *L'avenir des études byzantines.* Conférence donnée aux „Amis de l'Université de Paris". Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1933, 19 p. 24 × 17 — II 118780.
L'avenir des études byzantines. Revue historique de sud-est européen, 1933, p. 52—66.
Viitorul studiilor bizantine. Neamul românesc, 1933, nr. 36, 37.
O prezentare critică a evoluţiei studiilor de bizantinologie. Sînt prezentaţi: Ch. Diehl, Ducange, Gyllius, H. A. Gibbon, Boissonade, B. G. Niebuhr, editorii din Veneţia, K. Hopf, Al. Rambaud, J. B. Bury, Steven Runciman, A. Heisenberg, V. E. Regel, H. Gelzer, K. Krumbacher, Ehrhardt, H. Grégoire, T. Vasilevski, Th. Uspenski, N. P. Kondakov, Regel, Maas, Praechter, Ed. Kurtz, Festa) Mercati, Martini, Houry, Reifferscheid, de Boor, Fr. Dölger. Expunerea se încheie prin: „Cînd nu numai istoria Bizanţului, ci întreaga istorie va fi umanizată, atunci în loc de a scrie cărţi pentru colegi, care nu le iubesc, pentru studenţi care le suportă, pentru bibliotecari ce le aşează în raft şi pentru un public ce le ignorează, vom fi înconjuraţi, cum erau odinioară marii savanţi ai unei alte epoci, de înţelegerea şi de recunoştinţa unei societăţi întregi."

86 *La France de Terre Sainte.* Considérations synthétiques. Conférences données en Sorbonne. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1934. 117 p. 24 × × 17 — II 129347.
La France de Terre Sainte. Considération synthétique. *Revue historique du sud-est européen,* 1934, p. 177—249; 297—337.
Généralités. Apport des croisés. Les éléments indigènes: grecs, syriens, arméniens, l'Empire byzantin, l'Eglise, la synthèse.

87 *La France de Constantinople et de Morée*. Conférences en Sorbonne. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1935, 103 p. 24 × 17 — II 135327.
La France de Constantinople et de Morée. Conférences en Sorbonne. *Revue historique du sud-est européen*, 1935, p. 81—105, 177—217, 324—356.
Déviation de la quatrième croisade. Participation de l'élément français. Les français à Constantinople. La création des fiefs de Morée. L'élément grec. La synthèse.

88 *Deux conférences sur la vie byzantine données en Hollande*. I. *L'homme byzantin*, conférence donnée à l'Université de Leyde. II. *Byzance en Occident*, conférence donnée à l'institut de Histoire de l'Art d'Utrecht. Paris, Imp. „Datina Românească", 1936, 25 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIII, n-os 10—12, 1936). 23 × 16 — II 144585.
Prima conf. este dedicată: „A mon ami Grondijs, celui qui comprend tout". *L'Homme byzantin:* „La synthèse byzantine se compose: idée romaine, religion orthodoxe, influence orientale et l'hellénisme". „Dans cet homme byzantin si strictement relié à la loi, si fortement gouverné par le droit, si profondément empreint par la foi orthodoxe, si soumis aux influences magnifiques de l'Orient, il y a, en même temps, la conscience d'une aristocratie d'esprit qui lui sert d'appui contre les pires menaces et les plus dures humiliations." ● A doua conf.: *Influence byzantine sur l'Occident italien, africain et espagnol.*

89 *Les Balkans et l'Empire byzantin*. Beograd, 1936, p. 398—406. (Institut Balkanique. *Revue internationale des études balkaniques*. Tom. IV, 1936). 22 × 16 — II 152771.
Les Byzantins n'essayèrent que trois fois, sous Justinien, sous Maurice et sous Manuel Comnène, de conserver l'intégralité de la peninsule.

90 *Congresele de istorie de la Veneția și de la Roma*. Ședința de la 9 oct. 1936. București. „Imprimeria Națională", 1937, 20 p. (Academia Română. Seria III, Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 24.5 × 17 — II 144387.
Se face o prezentare a congreselor; urmează cuvîntarea ținută de N.I. la Roma. În continuare: *Vitalità latina nel sud-est europeo*, conf. ținută de N.I. la Radio Roma. O conf. ținută la Roma pentru publicul românesc. Ultima: *Les voies nouvelles des études sur Byzance*, communication devant être lue à la réunion des byzantinologues à Naples. În această comunicare se afirmă: „Byzance n'est pas morte au XV-e siècle. Elle s'est perpétuée dans la grécité contemporaine jusqu'à l'envahissement de l'esprit de la Renaissance dans la forme abstraite de la philosophie française du XVIII-e siècle [...] Mais ce qui a été l'essence même de la vie byzantine s'est conservé dans la province balcanique et s'est propagé dans tous les Etats nationaux qui ont succédé à l'Empire oecuménique. C'est là qu'on trouve encore vivante dans les coutumes, dans les superstitions et la façon de penser ce qui a été jadis une grande réalité solennelle".

91 *La vie de province dans l'Empire byzantin*. Communication au Congrès d'études byzantines à Rome. Paris. Imp. „Datina Românească", 1937. 27 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIV, nr. 1—3, 1937). 23 × 16 — — II 142597. Vezi nr. 94.

92 *Textes post-byzantins*. I. Chronique de Constantin Maurokordato et de son fils Alexandre. II. Lettres de patriarches d'Antioche aux princes roumains du XVIII-e siècle. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1939. 86 p. (Institut d'études byzantines). 24 × 16.5 — II 168057.

Prima cronică în lb. greacă și română. Corespondența lui Silvestru, patriarhul Antiohiei, cuprinde 27 de scrisori adresate lui: Grigore Ghica; soției unui boier, Ana; Zoe Ghica; C. Racoviță; Dimitrie, postelnic moldovean; marelui postelnic Gheorghe; marelui postelnic Antiochus; prințesei muntene Smaranda; Eufrosinei, soția unui boier; Mărioarei, fiica spătarului Valahiei; giuvaergiului Manolache; Matei Ghica; marelui spătar N. Rosetti; marelui spătar Gheorghe Gianet. Corespondența prezentată în grecește și în românește.

93 *Ce este Bizanțul?* Conferință ținută la Universitatea liberă (mart. 1939). București. Tip. „Datina Românească", 1939, 22 p. (Institutul de studii bizantine). 24 × 16 — II 155042.

Reluarea unor teze din *Byzance après Bizance* (vezi nr. 64). Bizanțul este o *sinteză* de elemente foarte deosebite, venite de pretutindeni, care rămîne totdeauna deschisă pînă ce ideea însăși bizantină a dispărut. Bizanțul trece dincolo de 1453, iar ideea bizantină este preluată de anumite popoare din sud-estul Europei, cu toate elementele de concepții politice, de drept, de artă, dar se păstrează și în Constantinopol, unde patriarhul nu este decît un continuator al împăraților bizantini de odinioară, purtînd ca o dovadă a rolului său vulturul bizantin pe piept și adunînd la serbările mari ale creștinătății nu numai toată lumea grecească de acolo, dar toată conștiința ortodoxă a popoarelor răsăritene. „Bizanțul nu este o împărăție grecească sau orientală, ci, în concepția sa fundamentală: împărăția romană, Basilea ton Romaion ... reclamînd cu mîndrie apartenența față de imperiul roman. S-au păstrat limba latină, școala de drept roman. Împărații s-au considerat împărați ai lumii întregi. S-a păstrat deci *dreptul roman*, mîndria tuturor împăraților bizantini, apoi *ortodoxia*, în jurul căreia se strînge arta și poezia. A primit *Orientul*, Bizanțul fiind întors astfel cu fața către Asia, fără a se rupe de Apus. Împăratul era, în esență, sacru. Bizanțul s-a putut înstăpîni pe noi nu prin caracterul său grec și nici din devoțiunea noastră pentru ortodoxie, ci prin ctitoria romană rămasă în instinctul claselor populare ale noastre, care ele au creat domnia, noi ne recunoaștem în baza romană a lui".

94 *Etudes byzantines*. Bucarest. Imp. „Datina Românească" (Institut d'études byzantines). 24 × 17 — II 189190.

~Vol. I, 1939, 354 p.: I. Notes d'un historien relatives aux événements des Balcans (1914). II. Formes byzantines et réalités balcaniques. III. Relations entre l'Orient et l'Occident. IV. Y-a-t-il eu un moyen-âge byzantin? V. L'homme byzantin. VI. Byzance en Occident. VII. Les Balcans et l'empire byzantin. Vol. retipărit în același an (2 f. 344 p). II 394 898.

~Vol. II, *1940*, 451 p.: I. L'avenir des études byzantines. II. Une nouvelle histoire de l'Empire byzantin: J. Bury, *The Eastern Roman Empire* (717—1453). III. La littérature byzantine. IV. Interpénétration de l'Orient et de l'Occident au moyen-âge. V. Quelques observations sur l'histoire de Byzance. VI. La vie de province dans l'Empire byzantin. VII. Origine et développement de l'idée nationale surtout dans le monde oriental. VIII. Le Danube d'Empire. IX. Les Balcans et l'Empire byzantin. X. Les origines de l'iconoclasme. XI. Le „nouvel hellénisme" et l'iconoclasme. XII. La survivance byzantine dans les pays roumains. XIII. Latins et Grecs d'Orient et l'établissement des Turcs en Europe. XIV. Du nouveau sur l'usurpation d'Andronique IV. Paléologue. XV. Par rapport à l'union entre Grec et Latin à Florence. XVI. Ramón Muntaner et l'empire byzantin. XVII. Le village byzantin. ● Vol. a fost alcătuit din art. publicate de N.I. între 1914 și 1939, ca un omagiu adus

Congresului de bizantinologie ţinut la Alger în 1939; vol. se plasează „comme des prolégomènes à notre *Histoire de la vie byzantine*".

95 Vatatzès, Basile. *Persica: Histoire de Chah-Nadir*, publiée par N. Iorga. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1939, XXV + 312 p. + 2 pl. (Institut d'études byzantines). 24 × 16—5 — II 154541.
Lucrarea a fost descoperită în bibl. de la Cotnari.

96 *Sinteza bizantină.* Conferinţe şi articole despre civilizaţia bizantină. Texte alese, traducere, prefaţă de Dan Zamfirescu. Bucureşti. Combinatul „Casa Scînteii", 1972, LXX + 281 p. (Biblioteca pentru toţi, 685). 16.5 × 10.5 — I 564989.

Ce e Bizanţul. Să definim „Bizanţul". Omul bizantin. Literatura bizantină — sensul, perioadele, însemnătatea. Bizanţul în Occident. Bizanţul după Bizanţ. Consideraţii generale. Viitorul studiilor bizantine. Cuvîntare la şedinţa inaugurală a primului Congres internaţional de studii bizantine, Bucureşti, aprilie 1924. Un congres la Bucureşti. Medalioane de istorie literară bizantină. Istoricii. Problemele artei bizantine şi arta sud-estului european. Elementul bizantin în arta românească şi elementul românesc în arta bizantină.

6. CRUCIADELE

97 *Brève Histoire des Croisades et de leurs fondations en Terre Sainte.* Paris. Ed. „J. Gamber". Impr. „Centrale de l'ouest, 1924. XIX + 195 p. 19 × 12 — I 73813.
Introducerea cuprinde prezentarea bibliografică, începînd cu Benoît Accoltus (1415—66) şi se continuă prin: Jacques Bongars, Du change, P. L. Maimbourg, abatele Mably, S. Sf. Michaud, Chateaubriand, Y. Y. Fr. Poujoulat, von Sybel, Guillaume de Tyr, Pierre Toudebodus, Guibert de Nogent, Wilcken, Kugler, P. Riant, Louis Mas Latrie, M. Hagenmeyer, Reinhold Röhricht, Meissner, Louis Bréhier. Cuprins: Facteurs déterminant les croisades: Pélerinages; guerre sainte d'Occident; Aventuriers Varègues et Normands en Orient; L'attaque normande contre l'Empire byzantin. La première croisade jusqu'aux combats contre les Turcs. Les premiers temps du royaume de Jérusalem. La succession du royaume de David. Impériaux byzantins et musulmans. Impérialisme germanique dans l'Orient de croisade. Querelles locales et convoitises impériales. Efforts romantiques de délivrance.

98 *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV-e siècle.* Paris. Ed. „Ernest Leroux". Imp. „R. Marcherson". 24.5 × 16.5 — II 101639. Primele 3 vol. s-au tipărit mai întîi în „*Revue de l'Orient latin*, condusă de Charles Kohler.

~ Vol. I, 1899, 581 p., cuprinde doc. privind *colonia genoveză* din Caffa — Crimeea, din Pera şi Famagusta — Cipru, toate aflîndu-se în arh. de stat din Genova. Primele se referă la socotelile, administraţia internă, comerţ, legături politice externe ale coloniei din Caffa între anii 1374—1375, 1378—1382, 1410—1411, 1420—1426, 1441—1442 şi 1446—1447. Urmează relaţiile politice ale coloniei din Pera cu vecinii între anii 1390—1392 şi 1402—1403 şi se continuă cu socotelile coloniei din Famagusta pe 1391, 1407, 1435, 1437, 1442—1443 şi 1448—1449. Dar cele mai multe doc. şi extrase, aflate între p. 96—581 ale lucrării, se referă la luptele veneţienilor, genovezilor şi altor popoare creştine cu turcii între 1400 şi 1434. Materialul a fost adunat din

arh. veneţiene, genoveze, ragusane. ~ Vol. II, 1899, IX + 597[—599] p., este alcătuit din doc. aflate în arh. din Vatican, Neapole, Florenţa, Viena şi Ragusa, din anii 1395—1453 şi au un caracter politic (p. 59—528). Continuă socotelile de la „Camera apostolică" din 1418—1421 şi 1431—1455. Din Florenţa: socotelile „des Camarlinghi" pe 1396—1397, 1398, 1399, 1439—1440, precum şi socotelile regelui Alfons de Neapole din 1432—1438, 1450—1453, 1456—1457. Vol. se încheie cu descrierea făcută campaniei lui Timurleng în Siria, de negustorul francez Bertrand Mignanelli de Siena. De doc. ragusane se ocupase şi C. J. Jireček, numai că N. I. le publică în întregime. ~ Vol. III, 1902, 394 p., este alcătuit din două părţi: doc. politice, 1436—1453, şi „tratate, apocrife, lamentaţii, proiecte şi exortaţiuni". Tratatele (5) aparţin lui Poggio Brucciolini (Bibl. „Ambrosiana" din Milano), Henri de Sommern (Bibl. regală din La Haye), Nicolae Sagundino de Negroponte („Ambrosiana"), tot Sagundino (Bibl. regală din München) şi Paul Petriboni (Bibl. „Laurenţiana" din Florenţa). Apocrife: Scrisoarea lui Nicodemus din ordinul Ospitalierilor din Ierusalim, 1445 (Bibl. Jagelonilor din Cracovia), scrisoarea din 1449 a lui Ieronimus de Monte Carmelo (Bibl. Univ. din Leipzig) şi tot din aceeaşi bibl. scrisoarea din 1454 a lui Simon, frate al Ordinului Sf. Francisc. Lamentaţiile, în nr. de 7, deplîng căderea Constantinopolului la 1453, aflate la: München, Veneţia şi Florenţa. ~ Vol. IV *(1453—1476)*, Bucarest, 1915, VI + 379 p. I. Materiale pînă la 1453, în nr. de 30; II. 301 acte relative la 1453. Adunate din arhiv. oraşelor: Ragusa, Veneţia, Genova, Milano, Florenţa, Roma, Ferrara, Ancona, Modena, Viena, Innsbruck, Königsberg, Dresda, Nürnberg, München şi Leipzig. ~ Vol. V *(1476—1500)*, 1915, 349[—351] p. Din aceleaşi bibl. şi arh. sînt adunate 349 de „note şi extrase" dintre 1453 şi 1500. ~ Vol. VI *(1501—1543)*, 1916, 217 [—219] p. Din aceleaşi arh. se publică 228 de acte. Ultimele vol. sînt editate de Acad. Română, fondul Adina Ştirbey şi tipărite la Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc". În prefaţa vol. IV, scrisă la 16 apr. 1915, autorul mărturiseşte că materialele din primele 3 vol. urmau a-i servi pentru un studiu asupra proiectelor de cruciade din sec. XII împotriva turcilor stabiliţi în Europa pentru a întemeia şi domina un Bizanţ musulman. Opera aceasta nu a mai fost scrisă, în schimb materialul stă la baza studiului său în 5 vol. închinate *Istoriei Imperiului otoman* ● În jurul tipăririi primelor 3 vol. s-a purtat o bogată corespondenţă cu Charles Kohler, editorul lucrării. Colaborarea lui N. I. cu Ch. Kohler, prin *Revue de l'Orient latin*, a început cu *Un projet relatif à la conquête de Jérusalem 1609*. Vezi: Barbu Theodorescu, *Scrisori către Nicolae Iorga*, I, 1890—1901, Bucureşti, 1972, p. 471—492.

99 *Une collection de lettres de Philippe de Maizières* (Notice sur le ms. 499 de la bibl. de l'Arsenal). Paris. Ed. Nogent-le-Rotrou, Impr. „Daupeley-Gouverneur", 1892, 36 p. (Extrait de la *Revue historique*, tome XLIX, 1892). 24 × 16 — II 101575.

Primul art. despre eroul tezei sale de diplomă susţinută la l'École pratique des Etudes de la Paris. Cuprinde 19 scrisori (1364—1372); descrierea ms. nr. 499.

100 *Un projet relatif à la conquête de Jérusalem 1609*. Paris. Imp. „R. Marchesson", 1895. 7 p. (Extrait de la *Revue de l'Orient latin*, t. II (1894), n-o 2.). 25 × 16 — II 101661.

Proiect scris la Cairo de I. F. Minotto şi trimis lui Henric al IV-lea.

101 *Une lettre aprocryphe sur la bataille de Smyrne (1346)*. Paris. Impr. „R. Marchesson", 1895. 5 p. (Extrait de la *Revue de l'Orient latin*, t. III 1895). 25 × × 16 — II 101658.

102 *Un auteur de projets de Croisades: Antoine Marini*. Paris. Imp. „R. Marchesson", 1896, p. 445—457. (Extrait de la *Revue de l'Orient latin*, IV, 1896). 25 × 16 — II 101660.
Antonio Marini, aventurier italian, 1445—1468.

103 *Philippe de Mézières 1327—1405 et la croisade au XIV-e siècle*. Paris, Ed. „Emile Bouillon". Impr. „Durand", 1896, XXXVI + 555 [—557] p. (Bibliothèque de l'École des Hautes Etudes. Publiée sous les auspices du Ministère de l'Instruction publique. Sciences-Philologiques et Historiques. Cent-dixième fascicule). 24 × 16 — II 49905.

Lucrarea se deschide prin următorul referat: „Sur l'avis de M. Charles Bémont, maître de conférences d'histoire, et MM A. Longnon et J. Roy, commissaires responsables, le présent mémoire a valu à M. Nicolas Jorga le titre *d'élève diplomé de la section d'histoire et de philologie de l'École pratique des Hautes Etudes*".

Paris, le 25 juin 1893 — Le directeur de la conférence, Ch. Bémont

Le président de la section
G. Paris

Les commissaires responsables,
F. Roy, A. Longnon

Cartea este dedicată: „A monsieur Gabriel Monod, hommage reconnaissant". Urmează, pe o p. separată, explicarea modului de întocmire a studiului, care a fost alcătuit în cea mai mare parte la Paris, cu sprijinul unor prof. bibliotecari şi arhivişti. Gaston Paris a adus numeroase modificări în primul cap.: „Famille de Mézières". Siméon Luce i-a dat „sfaturi" şi indicaţii bibliografice. Viard, E. Legrand, Funck Brentano şi H. Moranville i-au semnalat numeroase materiale arhivistice. Aceştia sînt cărturarii parizieni, cărora N. I. a crezut de cuviinţă să le aducă mulţumirile sale. Urmează apoi enumerarea bibl., arh. şi conducătorilor acestora, la care a apelat spre a-şi definitiva studiul: arh. şi bibl. din Roma, Genova, Milano, Ferrara, Bologna, Torino, Modena, Florenţa apoi din Berlin, München, Dresda, Leipzig, Hamburg, British Museum, Bodleiana, „Public Record Office" din Londra, Viena şi, în sfîrşit, Bruxelles. În continuare apar numele cărturarilor: Vittorio Lazzarini, L. Dorez, A. Molinier, Ulysse Robert. „Je leur en exprime publiquement ma reconnaissance." Studiul a fost terminat în aug. 1892. De la această dată, N. I. şi-a concentrat toate eforturile pentru teza de doctorat susţinută la Univ. din Leipzig. Totuşi, pînă în 1896, data apariţiei acestei teze de la Paris, nu a contenit să-şi completeze şi desăvîrşească opera. Astfel, J. Roy, prof. său, corecta — la 22 febr. 1895 — unele date bibliografice „que vous avez oubliés" din Bibl. Naţională din Paris. La 26 ian. 1895, Ulysse Robert îi trimitea textul cronicii lui Dardel. În sfîrşit, la 20 febr. 1896 cartea se afla în librării. Corespondenţa privind alcătuirea şi tipărirea acestei lucrări, în vol. Barbu Theodorescu, *Scrisori către N. Iorga 1892*, p. 405—450. ● Cuprins: I. Famille de Mézières. Naissance de Philippe. Sa jeunesse. Son voyage en Orient. La croisade au XIV-e siècle. Expédition d'Humbert. II. Premières armes de Philippe. Voyages en Orient et création de l'ordre de la Passion. Mézières en Chypre. Hugues IV. Voyage en Occident. Mézières en Occident. Dernières années du règne de Hugues IV. Avènement de Pierre I-er. Voyage de Pierre I-er en Occident. La croisade de 1362. Mézières à Avignon. Efforts du pape pour la croisade (1363—1364). Activité du légat et de Philippe de Mézières. Guerres en Chypre. Prise d'Alexandrie. Efforts du pape en 1366. Expéditions d'Amédée de Savoie et de Louis de Hongrie. Derniers

combats de Pierre I. Son voyage en Occident et son assassinat. Philippe de Mézières à la cour de Charles V. Mézières aux Célestins. Son activité littéraire jusqu'en 1397. Epistre lamentable. Derniers jours de Mézières. Sa mort.
Philippe de Mézières (1327—1405). Variorum Reprints. London, 1973, XIII—XXXV + 557 p. (Réimpression...). 24 × 16.
Vol. are o introducere de Mihail Berza.

104 *Choses d'Orient et de Roumanie...* Bucarest. Tip. Lupta, 1924. 92[—95] p. 21 × 14 — II 79403.
La p. 36—41: *Croisade latine et byzantine dans le sud-est de l'Europe.*

105 *Quelques observations sur les rapports entre le monde oriental et les croisés.* Paris. 1925. p. 259—274 (Mélanges d'histoire du Moyen-Âge offerts à M. Ferdinand Lot). 25 × 16 — II 109010.
Orientul traversat, cucerit, a influențat pe cuceritori, pe cavaleri. Influențe reciproce.

106 Wavrin, Jean de. *La Campagne des croisés sur le Danube (1445)* (Extrait des *„Anciennes Chroniques d'Angleterre*). Nouvelles édition. Paris. Ed. „J. Gamber". Imp. „Datina Românească", 1927, 92 p. 24 × 16.5 — II 89656.
Cronica lui Wavrin și românii. Buletinul Comisiei istorice a României, 1927, p. 57—148.
Teohari Antonescu a publicat mai întîi un art. asupra acestei cronici în *Arhiva Societății științifice și literare* din Iași, iar acum N. I. tipărește în întregime părțile care privesc istoria românilor de la jumătatea sec. XV, și anume luptele cu turcii.

107 *Les Narrateurs de la première croisade.* Paris. Ed. „J. Gamber". Imp. „Datina Românească", 1928, 93 p. 25 × 17 — II 92070.
Les Narrateurs de la première croisade. Revue historique du sud-est européen, 1928, p. 1—31; 105—133; 185—213.
Raymond d'Agiles; Albert „Aquensis"; Raoul de Caen; Foucher de Chartres; Tudebode; Robert le Moine; Baudry de Dôle; Guibert de Nogent.

7. IMPERIUL OTOMAN

108 *Geschichte des Osmanischen Reiches nach den Quellen dargestellt.* Gotha. Ed. „Friedrich Andreas Perthes" (Geschichte der Europäischen Staaten. Herausgegeben von A.H.L. Heeren, F. A. Ukert, W. v. Giesebrecht und K. Lamprecht. Siebenunddreissigstes Werk). 22 × 14 — II 9000.
Erster Band (Bis 1451), 1908, XX + 486 p. Inhalt: *Erstes Buch. Alte Geschichte der türkischen Stämme und Staatsbildungen:* 1. Vorislamitisches Zeitalter. 2. Erste islamische Zeiten. 3. Vorbereitung der Seldschuken herrschaft. 4. Bildung der seldschukischen Macht in Persien und Anerkennung derselben durch den Kalifen. 5. Erste Kämpfe mit den Römern. 6. Zerstückelung des Seldschukenreiches. 7. Der seldschukischen Staat in Kleinasien. 8. Der Seldschukenstaat und die Kreuzzüge. 9. Letzte seldschukische Zeiten. *Zweites Buch. Bildung des osmanischen Staates.* 1. Osman und sein Geschlecht. Bildung eines osmanischen Stammes und eines abgesonderten osmanischen Gebietes. 2. Ansiedlung der Türken in Europa und erste Eroberungen des Sultan Murad. 3. Erste zusammenstösse der europäischen Türken mit den lateinischen Mächten (1366—1369). 4. Der serbische Kampf gegen die osmanische Eroberung. 5. Die kaiserliche Laussbahn Sultan Bajesids I. 6. Der

Kampf um Kleinasien. 7. Der Kampf um die Einheit des osmanischen Reiches. 8. Der Kampf um die Wiederherstellung der alten grenzen Bajesids (1413—1441). 9. Letzte osmanische Kriege mit den verbündeten Lateinern und Christen des ostens. 10. Kulturverhältnisse in der ersten Ära des osmanischen Reiches. În prefaţă N.I. se opreşte asupra lucrărilor lui Hammer şi Zinkeisen, depăşite ca plan, concepţie, izvoare. Se înlătură legendele, anecdotele, întreaga literatură de mister a Orientului, cu viaţa de harem, cu „o mie şi una de nopţi", cu „Lettres persanes", care au minimalizat viaţa puternicului imperiu. Istoria Imperiului otoman nu este tratată numai în limitele unei istorii naţionale, ci ca un capitol însemnat şi de mare strălucire al istoriei universale. Mai mult, N.I. vede în Imperiul otoman continuarea, sub multe aspecte, a Imperiului bizantin. Totodată, lucrarea lui N.I. cuprinde şi o bună parte din istoria statelor balcanice, precum şi a poporului român. ● *Zweiter Band (Bis 1538),* 1909, XVII + 453 p. *Inhalt Erstes Buch. Bildung des osmanischen Kaiserreiches durch Mohammed II:* 1. Eroberung Konstantinopels. 2. Die nächsten Folgen der Eroberung Konstantinopels. 3. Erste Kämpfe Mohammeds II an der Donau, gegen Serben und Ungarn. Eroberungen im Archipelagus. 4. Die belagerung von Belgrad und die Kämpfe an der Donau. 5. Abrundung des Reiches in Europa und Asien unter Mohammed II. 6. Serbische Wirren. Annexion Bosniens. Kämpfe Mohammeds an der Donau mit Rumänen und Ungarn. 7. Wiederbelebung der Kreuzzugsidee. Vereinter Kampf der Christen gegen Mohammed II. Die Kriege Mohammeds II in Asien. Seine letzten europäischen Eroberungszüge. 9. Mittel und Ziele des Reichs unter Sultan Mohammed II. *Zweiter Buch. Festsetzung der endgültigen Grenzen des osmanischen Keiserreiches von Bajesid II bis unter Soliman II:* 1. Periode der Ruhe nach den Stürmen der Eroberung Bajesids II. Seine Einsetzung. Kampf mit seinem Bruder Dschem und dessen Schicksal. 2. Reichspolitik unter Bajesid II. Asiatische Verhältnisse. 3. Bajesids II Reichspolitik an der Donau. 4. Die Türken in Albanien, den umliegenden slawischen Ländern und im Morea unter Sultan Bajesids II. 5. Hof und Herr Sultan Bajesids. Seine Ersetzung durch seinen aufständischen Sohn Selim und sein Tod. 6. Sultan Selim Politik in Europa. 7. Eroberungen Selims in Asien: Sieg über den Schach und den Saudan Besetzung Syriens und Agyptens. 8. Sultan Solimans II. Jugend. Seine Wesire und Güustlinge. Asiatische Kriege. 9. Solimans Feldzüge in Europa. Beziehungen zu Venedig. Eroberung von Rhodos. Kreuzzugsgedanken und Kreuzzugstaten. Krieg mit Venedig und Eroberungen in Archipelagus. 10. Vernichtung des Königreichs Ungarn durch Soliman II. Unterwerfung der Moldau. 11. Osmanisches Leben unter der Regierung des jungen Soliman II. ● *Dritter Band (Bis 1640),* 1910, XX + 479 p. *Erstes Buch. Die Kaiserliche Politik Solimans II:* 1. Bildung der Türkischen Provinz Ungarn. 2. Die türkische Provinz Ungarn. 3. Weltstellung des osmanischen Reiches unter Soliman, sein Verhältnis zu den europäischen Mächten. Besondere Beziehungen zu Frankreich, Spanien und Venedig; ferner zu Polen und Moskau. 4. Asiatische Verhältnisse in den späteren Jahren der Regierung Solimans. Streit um die Thronfolge zwischen dessen Söhnen. Persische Wirren. *Zweites Buch. Verfall des osmanischen Hauses und der leitenden Renegatenklasse:* 1. Sultan Selim II. Seine Persönlichkeit und seine Umgebung. Beziehungen zu den westlichen Mächten. Zyprischer Krieg. Schlacht von Lepanto. 2. Ursachen des Verfalls. Erste Zeichen desselben bis zum neuen ungarischen Kriege. Untätige Sultane: Selim II und Murad III. Günstlinge und Weiberregiment. Neue Renegaten. 3. Einfluss der unterworfenen Völker (Franken, Armenien, Juden, Griechen) auf die Leitung

des Reiches. 4. Verfall des türkischen Heeres unter des Sultanen Selim II und Murad III. 5. Das osmanische Heer im Kriege mit Persien. 6. Beziehungen zu Venedig, Frankreich, Spanien, Pollen und Österreich. Anzufriedenheit und Verschwörungen der christlichen Untertanen. Neue Kreuzzugsprojekte. 7. Neuer Krieg mit den Hause Österreich. Abfall Siebenbürgens, der Moldau und Walachei. 8. Weiter Verhandlungen mit den Kaiserlichen über den Inhalt des eben geschlossenen Friedens. 9. Polnische Wirren und Kriegszüge gegen Polen. 10. Beziehungen zu den westlichen Mächten. Verfall der osmanischen Seemacht. *Drittes Buch. Tiefste Erniedrigung der Dynastie Osmans und die von Murad IV versuchte Reaktion:* 1. Die Sultane der Periode von 1595 bis 1640. Günstlinge Leitende Klasse. Priesterliche Klasse. Heer. Asiatische Unruhen. Krieg gegen Persien. 2. Persönliche Herrschaft Sultan Murads IV und Wiederherstellung der Ordnung. Tätigkeit Sultan Murads im Innern Persischer Krieg. ● *Vierter Band (Bis 1774)*, 1911, XVIII + 512 p. *Erstes Buch. Zeitalter der neuen Offensivkriege. Die Grosswesirendynastie der Köprilis:* 1. Zustände an der nördlichen bis 1648. Offensivkriege des osmanischen Reiches in Europa. Die Ära der Köprilis, 1640. Siebenbürgische Politik. Handel mit den Kosaken. 2. Ursachen der kretischen Krieges. Griechische Angelegenheiten in osmanischen Reiches. Der von Cyril Lukaris geführte Religionskampf. 3. Kretischer Krieg. Erste Periode (bis 1656). Kampf zwischen der Armee und der Hofpartei. Erneuordnung Sultan Ibrahim. Innere Wirren bis zur Einsetzung Mohammed Köprilis als Grafswesir. 4. Verhältnisse an der Donaugrenze. Politik des zweiten Rakoczy. Fortsetzung des venezianischen Krieges bis zum Tode Mohammed Köprilis (1661). 5. Achmed Köprilis Krieg mit den kaiserlichen und Polen. Fortsetzung das venezianischen Krieges. Türkisch-venezianischer Frieden. 6. Innere Zustände des Reiches. Krieg gegen Polen und Moskowiter. 7. Tod Achmed Köprilis. Seine politische Erbschaft. Politische, militärische und finanzielle Zustände. Wesir Kara-Mustafa. Krieg gegen die Kosaken und gegen den Zaren. 8. Neuer ungarischer Krieg. Belagerung von Wien Rükeroberung Ungarns durch die Kaiserlichen. 9. Innere Umwälzungen. Die Sultane Soliman III und Achmed II. Offensive des Sultans Mustafa II. Handelsinteressen der westlichen Mächte. Diplomatische Phase des Krieges zwischen den Türken und der christilichen Liga. Frieden von Carlowitz (1699). *Zweites Buch. Verjüngung des Reiches durch das Aufkommen der aus Türken gebildeten Gelehrtenklasse der Efendis und neue siegreiche Kriege:* 1. Die Folgen des Karlowitzer Friedens. Russische Umtriebe. Die neue osmanische Diplomatie der Fanarioten. ● Alexander Maurokordatos. Karl XII als Gast der Sultans an der Krieg am Pruth (1711). 2. Die Schreckensherrschaft des Grosswesirs Dschin-Ali und die Wiedereroberung Moreas. 3. Neuer Kriege mit dem Kaiser. Siege Eugens von Savoyen. Frieden von Passarowitz und Verlust des Banats. 4. Innere Veränderungen. Die Klasse der gelehrten Efendis, der Gesandten und Konsuln und die Beziehungen zu den christlichen Mächten. 5. Asiatische Verhältnisse. Krieg mit Persien. 6. Die Revolution des Jahres 1730. Entthronung Achmeds III. Die Verwaltung des Kislar-Agas. Der Krieg mit Österreich und Russland. Der Friede von Belgrad (1739). Die zwanzigjährige Friedenspolitik der Pforte in Europa unter der volkstümlichen Verwaltung der Efendis. Neue persische Wirren. 8. Zustand der Provinzen. Das neue Heer und Kütschük-Kainardschi (1774). Lucrarea a fost revizuită stilistic (Stilrevision) de Konrad Richter, „meinem Kollegen und Freunde". ● *Fünfter Band (Bis 1912)*, 1913, XX + 633 p. *Erstes Buch. Kriege um die Teilung des osmanischen Reiches:* 1. Folgen des Vertrags von 1774. Provinzenverluste und innere Anarchie. Die Krimfrage. 2. Präliminarien des neuen Kriegs

mit Russland und Österreich Heereszustand. 3. Der Krieg mit Russland und Österreich (1787—1792). Anfang der Regierung Selim III. 4. Das osmanische Reich im Zeitalter der Französischen Revolution. Die polnische Frage. Selbständiges Leben der Provinzen. Paswan-Oglu und Ali-Pascha. Der Einfall Bonapartes in Ägypt und der Scheinkrieg mit Frankreich. 5. Unglücklicher Kampf Sultan Selim gegen die fortschreitende Anarchie im Reiche. Verwicklung mit Russland Fall Selims; sein Nachfolger Mustafa IV. Thronbesteigung Sultan Mahmuds II. Teilangspläne und Kampf gegen die Russen bis zum Frieden von Bukarest (1812). *Zweites Buch. Kämpfe für Reform und Einheit des Reiches:* 1. Kampf Sultan Mahmuds gegen die unabhängigen Provinzverwalter bis zum Ausstande der Griechen (1812—1821). 2. Kampf Sultan Mahmuds gegen die Griechen und Einführung der Reformen nach westlichen Muster. Kampf der Griechen für die Wiederherstellung des hellenischen Vaterlandes. Einmischung der westlichen Mächte. 3. Folgen der griechischen Ausstandes: von der Vernichtung der Janitscharen bis zum Friedensschlusse mit Russland (1829). 4. Das ägyptische Problem. Erster Kampf mit Mehemed-Ali um den Besitz Syrien und das weitere Bestehen der osmanischen Dynasthie. *Drittes Buch. Loslösung der militärischen Nationalität vom osmanischen Staatskörper:* 1. Russische Umtriebe von der Schliessung des Meerengenvertrags bis zum Krimkriege (1841—1853). 2. Innere Zustände in der neuen Türkei des „Tanzimats vor den Krimkriege. 3. Der Krimkrieg und seine Folge (1853—1856). 4. Kampf um die rumänische Union und die Losreissung der Fürstentümer (1856—1862). 5. Versuche eine europäische Türkei nach französischen Muster zu bilden. Hindernisse oder religiöse Gegensatz zwischen Christen und Moslems, das Erwachen der christlichen Stämme, die Finanznot und das langsame wirtschaftliche Vordringen der Westländer. 6. Der Rüssisch-Türkische Krieg 1877—1878 und seine Folgen. 6. Die Türkei Abdul-Hamids nach dem Berliner Vertrag. Die Revolution. Neue Zeiten und alte Sitten. ● Iniţiativa întocmirii unei istorii a Imperiului otoman de către N. I. nu aparţine lui Karl Lamprecht, aşa cum s-a afirmat pe baza corespondenţei celor doi savanţi, păstrată la B.A.R., datînd din 1905—1912. Din scrisoarea lui Ch. Kohler cu data de 26 ian. 1901 rezultă că N. I. a încercat atunci să tipărească studiul său, dar a fost refuzat, fiind prea mare şi nevandabil: „Sitôt votre carte du 19 janv. reçue, je suis allé de nouveau trouver Leroux, avec la conviction que votre affaire allait se décider favorablement. Mais autant il m'avait paru bien disposé la première fois, autant il s'est montré refractaire dans ce second entretien ... Evidemment la perspective de 4 à 6 vol. l'a un peu effrayé, et il eût mieux valu ne pas lui parler tout de suite de *L' Histoire de l'empire ottoman.* Son argument est celui-ci: je ne puis m'engager dans une publication de cette importance avant d'en avoir vu le manuscrit, sinon achevé, du moins très avancé. A mon avis, ce que vous avez de mieux à faire c'est de rédiger votre *Epilogue des croisades.* Quand il sera terminé, on le lui proposera de nouveau. S'il fait la mauvaise tête, on le portera chez son concurent Maison Neuve ou chez Picard" (Barbu Theodorescu, *Scrisori către Nicolae Iorga*, p. 487). Iar editorul francez Ernest Leroux îi scria cele ce urmează la 22 ian. 1901: „L'Épilogue des Croisades dont m'avait parlé M. Kohler n'est en réalité qu'une petite partie de votre grand travail qui sera une magistrale *Histoire de l'Empire ottoman* et qui formera 5 volumes de 500 pages. Je n'ose prendre un engagement pour un ouvrage de cette importance, dont la rédaction est encore à faire ... S'il s'agissait d'un volume de 300 pages, je passerais outre, mais pour un ouvrage qui durera un certain nombre d'années je n'ose pas" *(Ibidem*, p. 493).

Yorga, *Osmanlitariki. Cilt II (1774—1912)*. Cevirev: B. Siki Baykal. Ankara, Güney Matbaacihk ve gazetecilik T.A.O., 1948, 69 p. (Ankara Universitesi Yayimlari: 16 Bilim Kitaplani Serisi: 7). 25 × 18 — II 518025.
Reprezintă trad. vol. V din *Istoria Imperiului otoman*, în lb. turcă, făcută de B. Siki Baykal.
Deşi această trad. s-a tipărit abia în 1948, ea era gata încă din 1913, după cum afirmă N. I.: „Le dernier volume[...] qui a eu l'honneur d'une traduction partielle en langue turque" *(Quelques mots sur les relations entre les Roumains et le peuple turc*, Bucarest, 1914, p. 20).

109 *Storia del Soggiorno di Carol XII in Turchia scritta dal suo primo interprete Alessandro Amira*. Bucureşti. Imp. „I. V. Socec", 1905, 98 p. 24 × 16 —II 101573. Vezi nr. 319.

110 *Latins et Grecs d'Orient et l'établissement des Turcs en Europe (1342—1362)*. Leipzig. Impr. „B. G. Teubner", 1906. p. 179—222. (Byzantinische Zeitschrift unter Mitwirkung Zahlreicher Fachgenossen). 24.5 × 16 — II 151211.

111 *Prin Bulgaria la Constantinopol*, cu ilustraţii de pictorul Stoica, Bucureşti. Tip. „Minerva", 1907. 282 + II p. 19 × 13 — I 6221.
Călătoria a fost făcută în vederea cercetării arh. turceşti, operaţie necesară întocmirii *Istoriei Imperiului otoman*. Vezi nr. 1080.

112 *En grekisk Krönika am Karl XII : S. vistelse i Bender (Afenduli)*, Stockholm. 1912 p. 192—205. 22 × 15 — II 27634.
Cronica grecească a lui Afenduli, referitor la Carol XII.

113 *Les causes de la catastrophe de l'Empire ottoman*. Conférence faite le 11 novembre à Belgrad. Vălenii de Munte. Impr. „Neamul Românesc", 1913, 20 p. 20 × 13 — II 33842.
Cauzele catastrofei Imperiului otoman. Minerva, 1913, 4—5 decembrie.

114 *Auf — und Niedergang des türkischen Herrschaftsgebiets in Europa*. [Gotha]. 1913. 4 p. + 1 h. (Extras din *Globus)*. 27 × 23 — II 31152.

115 *Cronique de l'expédition des Turcs en Morée 1715 attribuée à Constantin Dioiketes* [...] *Cronica expediţiei turcilor în Moreea 1715 atribuită lui Constantin Diichiti*. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1913, XIV + 228 p. (Comisia istorică a României). 23 × 16 — II 33218.
Cronica este prezentată în româneşte şi în franceză. Autorul cronicii, Constantin Diichiti, e un grec, vătaf de aprozi la Constantin Vodă. Cronica se păstrează în „trei manuscripte la Academia Română". Ms. 2 l-a tipărit Kogălniceanu, „în general bine", în *Arhiva românească*. N. I. tipăreşte textul ms. 1 cu adaosuri şi schimbări pe baza confruntării lui cu celelalte versiuni.

116 *Orsakerna till det Ottomanska Rikets Utträngande ur Europa*. Stockholm, 1913, p. 253—262 (Svensk Tidskrift Särtryck). 22 × 16 — II 33332.

117 *Privilegiul lui Mohammed al II-lea pentru Pera (1 iunie 1853)*. Şedinţa de la 5 aprilie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913, 24 p. + 2 pl. (Academia Română. Analele Academiei. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 37445.
Le Privilège de Mohamed II pour la ville de Péra (1-er juin 1453). Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 11—32.

118 *Quelques mots sur les relations entre les Roumains et le peuple turc*. Conférence faite aux hôtes universitaires turcs à l'Université de Bucarest, le 6/19 mai 1914. Bucarest. Impr. „Minerva", 1914, 24 p. 17 × 9.5 — I 37866.
Istoria Imperiului otoman, terminată de N. I. în aug. 1912, a contribuit la reluarea și întărirea relațiilor cu poporul și statul turc. Dovada o aflăm în această delegație a intelectualității și tineretului turc venită, în mod special, să aducă mulțumirile lor savantului român. Cu acest prilej, N. I. a ținut conf. menționată mai sus, în care rezumă raporturile turco-române începînd din epoca lui Mircea. N. I. face un portret al lui Dimitrie Cantemir, apoi adaugă: „Le souvenir de Dimitrie Cantemir suffirait comme lien culturel inoubliable entre Turcs et Roumains. Nous avons essayé dernièrement de reprendre cette tradition en écrivant l'histoire de l'Empire d'après les sources nouvelles et selon l'esprit de notre époque".

119 *Contributions catalannes à l'histoire byzantine*. Paris. Ed. „J. Gamber", Impr. „Datina Românească", 1927. 39 p. 24 × 17 — II 92090.
Se referă la *Istoria romantică a lui Yakoub-tchélébi*, scrisă de un catalan anonim de la sfîrșitul sec. XIV, privind epoca lui Murad I. Vezi și *Revue historique du sud-est européen*, 1927, p. 308—314.

120 *Une source négligée de la prise de Constantinople*. Communication faite au second Congrès d'études byzantines, à Belgrade. Bucarest. Impr. „Cultura Națională", 1927. 70 p. (Extrait: Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, Tome XIII). 25 × 17 — II 126646. Se referă la Codul grec al prințului Alexandru Ipsilanti, cod aflat la B.A.R. și care conține două descrieri ale unui anonim privind această temă.

121 *Cronicele turcești ca izvor pentru istoria românilor*. Ședința de la 15 iunie. București, Tip. „Cultura Națională", 1928. 22 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24 × 17 — II 92141.

122 *Les rapports entre la Hollande et l'Empire ottoman au XVII-e siècle et au commencement du XVIII-e siècle*. Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1937, 13 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 23 × 16 — II 151393.
Despre Cornelis Haga și rolul lui în desfășurarea acestor raporturi. Mărturisirea lui Iorga cu privire la cunoașterea limbii olandeze: „*Qu'il* me soit permis de dire que j'ai appris, depuis des dizaines d'années, le hollandais et que je suis capable de lire cette langue qui a donné à la littérature générale des poètes comme ceux du commencement du XIX-e siècle, Helmers Bilderdyk et des romanciers, comme Van Lennep".

123 *Un mare gînditor italian despre luptele din sud-estul Europei: Giambattista Vico*. Ședința de la 26 noembrie 1937. București, Tip. „Cultura Națională", 1937, 14 p. (Academia Română. Memoriile secțiunii istorice, 24. Seria III. Tom. XIX). 24.5 × 17.
Se pune în lumină faptul că G. Vico a publicat biografia generalului italian Antonio Caraffa, ale cărui activitate și operă privesc istoria Imperiului otoman, implicit și istoria țărilor românești.

124 *Entre la Turquie moderne et les Empires chrétiens de récupération*. Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1938. 71 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 4—6 et 7—9, 1938). 24 × 16 — II 155014.
Cuprinde următoarele studii: Vendramino Bianchi, *Istorica relazione della pace di Pasaroviz*; Antonio Matscheg, *Storia politica di Europa dal cominciare del regno di Maria Teresa allo sciogliere della convenzione di Kleinschnellendorf*,

Belluno, 1896; *Memoriile contelui Roger de Dumas*, publicate la Paris în 1912, cu privire la alianţa ruso-austriacă contra Imperiului otoman în 1788—1791; H. Lemaire, *Histoire de l'Empire de Turquie depuis son origine jusqu'au 19 octobre 1821*, Paris, 1821; *Voyages du prince persan Mirza Aboul-Taleb-khan en Asie, en Afrique et en Europe*, Paris, 1819; Charles Hertz, *Constantinople et l'Égypte*, Paris, 1854: Baroana Durand de Fontmagne, *Un séjour à l'ambassade de France à Constantinople sous le second Empire*, Paris, 1902; Gabriel Charmes, *L'avenir de la Turquie. Le panislamisme*, Paris, 1883; Edwin Pears, *Forty years in Constantinople*, London, 1916; Gérard de erval, *Voyage en Orient.* Aceste prezentări de studii sînt însoţite de următoarea notiţă, din care rezultă că N.I. se gîndea la o nouă ed. a lucrării sale asupra Imperiului otoman: „Sous ce titre nous donnons d'après des sources rares ou negligées des chapitres complémentaires à notre *Geschichte des osmanischen Reiches.* Il faut en considérer comme le premier *étude*, dans les Mémoires de l'Académie Roumaine (en roumain) (1937) sur les négociations pour la paix de Carlowitz (1699), d'après les Mémoires du général Caraffa, présentées par le grand penseur italien Vico".

8. ISTORIA MODERNĂ ŞI CONTEMPORANĂ

125 *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité.* Vol. IV. *Époque contemporaine.* Paris, Ed. „J. Gamber", Impr. „Floch", 1928. 497 p. 25 × 17 — II 92009. Vezi nr. 24.

126 *Istoria lumei în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi*, povestită şcolarilor din clasa a III-a a şcolilor secundare. Bucureşti. Ed. „Minerva", 1907. 1 f. + 307 p. 20 × 13 — II 7993.

Istoria lumei în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi, povestită şcolarilor din clasa a III-a a şcolilor secundare. Ediţia a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc", 1911, 319 p. 20 × 13 — II 23997.

Istoria lumei în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi, povestită şcolarilor din clasa a III-a a şcolilor secundare. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul românesc", 1913. 320 p. 20 × 13.

Istoria lumei în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi. Povestită şcolarilor din clasa a III-a a şcolilor secundare, cu adausuri pentru clasa a VI-a. Ediţia a IV-a. Bucureşti, Ed. „Pavel Suru", Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919, 352 p. 21 × 13.5. — II 185829.

Cu il. luate după reproduceri artistice şi după foto. (cîteva din ele după manualul francez al lui Blanchet).

„Către şcolari. Cartea aceasta are ca scop să vă facă să înţelegeţi viaţa care se desfăşoară supt ochii voştri, în deosebite ţări şi de la deosebite popoare. În mijlocul vieţii aceea veţi trăi voi ca oameni, şi trebuie să vă daţi seama de dînsa, s-o puteţi judeca. Altfel nu veţi fi adevăraţi cetăţeni, luminaţi şi conştienţi de ce faceţi. Însă înţelegerea rostului ţărilor şi popoarelor n-o puteţi căpăta dacă nu ştiţi de unde au pornit ele şi cum au ajuns acolo unde sînt astăzi. De aceea ni se predă studiul istoriei. Din el mai învăţaţi un lucru. Vedeţi că, precum numai omul acela e fericit care trăieşte din munca lui şi iubeşte pe semenii săi, şi, mai ales, pe acei din ţara şi neamul său, tot aşa nu se alege bine decît de poporul acela care e alcătuit din oameni harnici, cumpătaţi, cu ştiinţă de carte, cari, în deplină înţelegere frăţească şi bună rînduială, lucrează cît ţine viaţa lor. Munca este izvor de viaţă, lenea e o icoană a morţii.

Buna înțelegere întărește, dihonia slăbește. Cartea aceasta voi să nu vă căzniți a o învăța pe de rost, prostește, ci să o cetiți cu înțelegere. Căci ea nu e alta decît o învățătură părintească, pe care am scris-o pentru voi ca și cum toți ați fi copiii mei". ● Cuprins: 1. Ludovic al XIV-lea și vremea lui: firea Regelui și cultura sprijinită de dînsul. Cele dintîi războaie purtate de el: întregirea hotarelor. 2. Războaiele din Europa pe vremea lui Ludovic al XIV-lea. 3. Războaiele din Răsărit împotriva turcilor. 4. Liga de la Augsburg. Schimbarea dinastiei engleze. Începerea erei constituționale. 5. Înălțarea Brandenburgului și încoronarea celui dintîi rege al Prusiei. 6. Decăderea Spaniei. 7. Războiul pentru moștenirea Spaniei. Moartea lui Ludovic al XIV-lea. 8. Țarul Petru cel Mare. Începutul lui Carol al XII-lea. 9. Carol al XII-lea în luptă cu Petru cel Mare. 10. Imperiul, Franța și Spania între 1715 și 1733. 11. Pacea de la Passarowitz. 12. Turcia și Austria. Pacea de la Belgrad. 13. Frederic cel Mare. 14. Războiul pentru moștenirea Austriei. 15. Cîțiva ani de pace în Europa. Cultura și literatura cea nouă franceză. 16. Coloniile engleze și franceze în America de Nord. 17. Războiul de 7 ani. 18. Amestecul Rusiei. Italia, Spania. Încheierea păcii. 19. Starea Angliei. Răscoala coloniilor din America de Nord. 20. Franța cea nouă a lui Ludovic al XVI-lea. Războiul cu Anglia pentru neatîrnarea coloniilor americane. 21. Decăderea Poloniei și creșterea Rusiei. 22. Ecaterina a II-a. 23. Întîia împărțire a Poloniei. 24. Pacea de la Kuciuk-Kainargi. Moartea lui Frederic cel Mare. 25. Războiul pentru împărțirea Turciei. 26. Pacea de la Siștov și Iași. A doua împărțire a Poloniei. 27. Izbucnirea Revoluției franceze. 28. Alcătuirea constituției franceze. 29. Republica se înființează în Franța. 30. Luptele Franciei cu Europa. 31. Napoleon Bonaparte. 32. Bonaparte în Egipt. 33. Napoleon se proclamă împărat. 34. Cum a cîrmuit Napoleon. 35. Războaiele cele mari ale lui Napoleon. 36. Luptele între ruși și turci. Răscoale sîrbești. 37. Căderea lui Napoleon I. 38. Europa după căderea lui Napoleon. 39. Viața Europei de la tratatele din Viena: Sfînta Alianță. 40. Luptele liberalilor din țările europene împotriva suveranilor absoluți. 41. Revoluțiile europene din 1821. 42. Lupta pentru soarta Turciei sub Mahmud. 43. Desfacerea monarhiei Țărilor de Jos. Revoluția din Polonia. 44. Starea de lucruri din Anglia. 45—47. Revoluția de la 1848. 48. Napoleon al III-lea. 49. Politica externă a lui Napoleon al III-lea. 50. Amestecul Europei în războiul Crimeii și pacea de la Paris. 51. Războaiele pentru unitatea Italiei. 52. Scoaterea Austriei din Germania de către Prusia. 53. Sfîrșitul lui Napoleon al III-lea. Întemeierea imperiului german. 54. Vremurile de azi: emigrări și colonizări. 55. Producerea bogăției în vremea nouă. 56. Coloniile Statelor Europei nouă: Anglia. 57. Anglia de astăzi. Franța colonială și internă de astăzi. 58. Germania și Italia de astăzi. 59. Chestia naționalităților. Războiul de la 1877.

Istoria lumei în vremurile mai nouă de la Ludovic al XIV-lea pînă astăzi, povestită școlarilor din clasa a III-a a școlilor secundare. Cu adausuri pentru cl. a VII-a. Ediția a V-a. București. Ed. „Pavel Suru", 1924, 360 p. 20 × 13.

127 *Istoria modernă*. După note luate de la curs cu autorizațiunea domnului profesor N. Iorga de Hortensia Schachmann, 1904—05. București. 1905, 1922 p. 31 × 16 — II 423653.

De ce se învață istoria? Și în ce fel trebuie să se învețe? Întinderea și caracterele istoriei moderne și nouă. Împărțirile istoriei universale a evului modern. Europa la începutul epocii moderne: Anglia, Franța, Peninsula Iberică, Italia, Statele germane, țările scandinave în sec. XV; Europa răsăriteană, Peninsula Balcanică. Notiță bibliografică. Războaiele italiene în prima lor

fază. Renaşterea şi Umanismul. Cauzele generale ale Renaşterii. Renaşterea literară şi ştiinţifică, artistică. Transformările economice petrecute în Europa sec. XV. A doua perioadă a istoriei moderne. Stăpînirea lui Carol Quintul. Răspîndirea Reformei în Germania şi în alte ţări. Reacţiunea curţii romane împotriva Reformei în prima jumătate a sec. XV. Reacţiunea catolică în a doua jumătate a sec. XV. Luptele religioase din Ţările de Jos şi din Francia. Henric al IV-lea. Supremaţia Franciei asupra Europei. Literatura şi cultura europeană de la jumătatea sec. XV pînă la 1600. Războiul de 30 de ani. Situaţia diferitelor state europene după tratatul din Westfalia. Domnia lui Ludovic al XIV-lea. Situaţia apusului Europei între 1715 şi 1730. Împrejurările din răsăritul Europei în cele dintîi decenii ale sec. XVIII. Izvoarele relative la istoria Angliei în această epocă. Principalele evenimente politice din apusul Europei între 1713 şi 1740. Maria Teresa şi Frederic al II-lea. Războiul de 7 ani. Evenimentele principale petrecute în centrul şi apusul Europei între 1760 şi 1790. Schimbările petrecute în răsăritul Europei de la 1760 pînă la Revoluţia franceză. Politica de gospodărie bună, aşa-zisă filantropică şi filosofică a suveranilor luminaţi ai Europei din a doua jumătate a sec. XVIII.

128 *Istoria contemporană vorbită pentru ascultătorii de la Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale*. Bucureşti. Ed. Academiei de Înalte Studii Comerciale şi Industriale. Tip. „Datina Românească". 24.5 × 17 — II 131867. ~Vol. I, 1930, 220[— 223] p. Cuprins: Sensul şi cauzele revoluţiilor din sec. XVIII. Cele dintîi revoluţii. Începuturile Revoluţiei franceze. Dezvoltarea Revoluţiei franceze. Imperiul. Culmea şi sfîrşitul regimului napoleonian. Restauraţia şi alianţe „sfinte". Restaurări şi revoluţii. Burghezia la lucru. Noile regimuri de muncă supt monarhi. Căderea noii monarhii napoleoniene. ~Vol. II: *Factorii materiali ai epocii contemporane*, 1931, 205 p. Cuprins: Revoluţia franceză şi Geneva. Revoluţia franceză şi Ţările de Jos. Factorii materiali în Franţa de la 1789. Revoluţia franceză şi Parisul. Societatea europeană la 1789: Anglia. Factorii materiali în: Germania, Italia, Spania, Scandinavia. Provinciile austriece la sfîrşitul sec. XVIII. Polonia la sfîrşitul sec. XV. Rusia şi Imperiul otoman la sfîrşitul sec. XVIII. Franţa după Revoluţie. Ţările germane şi Revoluţia franceză. Polonia şi Revoluţia franceză. Rusia şi Turcia faţă de Revoluţia franceză. Factorii materiali ai revoluţiilor nouă: avocaţii. Factorii materiali ai revoluţiilor de la 1820—1821: conspiratorii. Revoluţiile din 1820—1821: factorul militar. Revoluţiile de la 1820—1821 şi factorul popular. Revoluţiile de la 1830: intelectualii, gazeta, Parlamentul, conspiratorii. Factorii Revoluţiei franceze de la 1848. Factorii Revoluţiei de la 1848 în Europa. Regimul napoleonian în Franţa şi factorii lui. Factorul muncitoresc pe vremea lui Napoleon al III-lea. Factorul material american. Factorii dezvoltării europene sub Napoleon al III-lea. După căderea Imperiului francez. Burghezia germană în epoca lui Napoleon al III-lea. Un nou factor istoric: legăturile coloniale. Schimbările în metropole de pe urma sistemului colonial. Factorii noi sub regimul hegemoniei prusiene. Întinderea sistemului colonial. Ritmul american în Europa. Noua Americă. Ultimele concluzii.

129 *O altă istorie contemporană*. Rezumat de lecţii făcute la Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale (1932—3). Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1933, 131 p. 24 × 16 — II 122678.
14 din cele 40 de lecţii au fost publicate şi în *Neamul Românesc*, 1933, nr.: 51, 53—54, 56, 61, 68—69, 71, 72, 88, 101, 106, 109 şi 112.
„Istoria contemporană adevărată trebuie să însemne *formarea omului modern*, căutarea pretutindeni a elementelor din care s-a alcătuit el: straturi mai

vechi, aporturi mai nouă, cu împrejurările în care s-a făcut legătura, contopirea. Atenţia va trebui să treacă de la o ţară la alta, în măsura în care ele, pe rînd, sînt acelea care sporesc capitalul uman, care adaugă la zestrea de milenii a omenirii." Cuprins: Ce istorie contemporană se face. Lipsa de solidaritate şi de unitate morală în societatea franceză de pe la 1770. Revoluţia americană: clasele, populaţia. Lupta americană pentru libertate. Cum s-a format Anglia modernă. Starea Franciei înainte de Revoluţia franceză. „Absolutismul luminat". „Absolutismul luminat" şi libertatea creatoare scoţiană. Învierea prin oştire a clasei ţărăneşti în Franţa. Creaţiunile administrative ale Revoluţiei franceze. Creaţiunile sociale ale Revoluţiei franceze: breslele şi libera concurenţă. Creaţiunile napoleoniene: generalităţi, noua ordine legală. Napoleon I şi noul comerţ mondial. Crearea noii Europe prin descoperiri materiale. Creaţiunile napoleoniene: noul învăţămînt. Europenismul prin contactul literar. Crearea Europei de afaceri. Noile legături politice dintre state. Două feluri de revoluţii: cea sîrbească şi cea spaniolă. Revoluţia în sud-estul Europei. Saint-Simonieni şi Fourierişti. Factori revoluţionari în Apus. Factorii contrarevoluţionari: dinastiile, aristocraţia. Regimul neconstituţional englez. Factorii contrarevoluţionari în administraţie şi justiţie şi revoluţia din 1830. Mişcările italiene de la 1831. Revoluţii „naţionale". Idei şi agitaţii sociale. „Socialism englez". Revoluţiile din 1848: Franţa. Italia. Germania. America şi învăţămintele ei. Materialismul epocii lui Napoleon al III-lea. Noul curent naţional. Noul materialism de după 1870. Între economism şi naţionalism. Noua ofensivă naţionalistă. Cauzele Marelui Război.

130 *Originea formelor vieţii contemporane.* Lecţii făcute la Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale (1933—4). Bucureşti, Tip. „Datina Românească". 1934. 179 [— 181] p. 24.5 × 16.5 — II 131880. [pe copertă 1935]. „După o stenogramă adesea cu totul greşită, am alcătuit cu greu un text care să se poată ceti [...] Se vor ierta repetiţiile, care n-au putut fi evitate, şi forma, care nu e cea scrisă". „Dacă eu aş avea convingerea că aceste cursuri pe care le predau nu au nici un folos pentru viaţă, vă mărturisesc că mi-aş căuta o altă meserie. Nu sînt dispus să vă fac un curs de pregătire tehnică, mnemotehnică." Cuprins: Ce este istoria contemporană? Există o monarhie absolută? Ce e monarhia constituţională? Republica. Guvernarea prin miniştri. Administraţia. Parlamentul. Partidele. Dreptul. Opinia publică. Formele economice. Comerţul. Finanţele. Şcoala. ● În primul cap.: *Ce este istoria contemporană?* sînt enunţate o serie de idei privind concepţia istorică a autorului: „Istoria e o învăţătură a vieţii". „Prin istorie ne deprindem a nu crede în abstract şi în absolut." „Istoria te pune în contact cu omul în toate situaţiile, ea leagă faptele trecute cu cele prezente. Prin istorie ajungem în atingere cu tot felul de împrejurări; prin ea cunoaştem mecanismul psihologic al oricărui om în sensul general al vieţii omeneşti: învăţăm prin ea că viaţa oamenilor în societate constituie un tot organic." „Noi nu sîntem oamenii unei singure generaţii, ci fiecare generaţie primeşte moştenirea generaţiilor trecute prin lucruri din care pe unele din ele le simţim şi pe altele nu."

131 *Curs de istorie universală al d-lui Prof. N. Iorga.* Editat de A. Arapu şi M. Crăciuneanu. Bucureşti. 1936, 624 p. (Facultatea de litere şi filosofie din Bucureşti). 24 × 16 — II 144782.
Cursul este litografiat şi a fost ţinut în 1935—1936.Prima lecţie se intitulează: „Adevăr şi eroare în scrierea istoriei", dar cursul va trata despre *locul românilor în istoria universală,* fiind o continuare a două cursuri an-

terioare *(epoca antică*, apoi *evul mediu)*. ● C u p r i n s: Burghezia. Intelectualii de la noi şi Europa. Străinii de la noi şi Revoluţia franceză. Ţăranii şi Revoluţia franceză. Ţăranii români şi concepţia revoluţiei. Mişcări ţărăneşti în Ardeal. Problemele teritoriale în noua Europă şi România. Spre „Dacia" secolului al XVIII-lea. Atitudinea boierilor români faţă de războiul ruso-austro-turc. Propaganda revoluţionară şi românii. Napoleon şi românii. Planurile lui Napoleon şi sud-estul european. [Chestiunea] Basarabiei. Românii şi mişcarea sîrbească. Românii dintre 1812 şi 1821 şi şcoala grecească naţionalistă. Şcoli şi societăţi secrete în Principate şi în revoluţia grecească. Urmările revoluţiei greceşti. Oameni politici români din generaţia de la 1848. 1848 la români. După 1848. Influenţele în epoca Unirii. Politica României supt Carol I pînă la Războiul pentru Independenţă. Urmările războiului. Pacea germană. România, poporul românesc şi ultimele prefaceri pînă la 1914.

132 *Dezvoltarea imperialismului contemporan*. Lecţii ţinute la Universitatea din Bucureşti. Bucureşti, Tip. „Universul", 1940, 2 vol., 454 [— 456] p. 16.5 × × 12 — I 171986.
Imperialismul evului mediu. Imperiu medieval şi imperiu modern. Filip al II-lea, Ludovic al XIV-lea, Frederic al II-lea şi imperialismul.Raţionalismul-*izvor* al imperialismului. Stări de spirit în societatea franceză a sec. XVIII. Ce era în jurul Franţei revoluţionare. Atitudinea francezilor faţă de vecini. Societăţile europene faţă de Revoluţia franceză. Bonaparte şi imperialismul. Primele împărţiri de popoare. Napoleon pe linia imperialismului. Imperialismul rusesc al lui Alexandru I. Imperialismul englez. Imperialismul în spirite. Imperialismul oriental. Imperiu şi imperialism englez. Spre ciocnirea între imperialisme. Imperialism otoman. Imperialismul rus în războiul Crimeii. Imperialismul austriac la Dunăre. Imperialismul lui Napoleon al III-lea. Bismarck ca om al păcii. Noul imperialism.

133 *Îndreptări noi în concepţia epocei contemporane*. Lecţii la Academia de Comerţ. După note stenografice. Bucureşti, Tip. „Universul", 1940, 2 vol. 528 [— 530] p. 16.5 × 12 — I 243062.
C u p r i n s: Legătura cu sec. XVIII şi valoarea acestuia. Adevărul despre rege şi nobilime. Ce înseamnă nobilimea franceză. Nobilimea franceză în viaţa economică şi burghezia satisfăcută. Ţărănimea vechiului regim francez. Creatorii intelectuali de revoluţie. Revoluţia, fenomen universal, de minoritate franceză. Moştenirea Revoluţiei franceze. Ce este Napoleon? Napoleon şi opera sa. Sensul Restauraţiei franceze şi al Sfintei Alianţe. Adevăratul înţeles al Restauraţiei din Franţa. Primele revoluţii. Revoluţiile din 1830: Franţa. Revoluţiile din 1830—1831. „1848" în Franţa. Revoluţii italiene în 1848. „1848" la Iaşi şi Bucureşti. Tulburări în provinciile austriece ale monarhiei habsburgice. Revoluţia maghiară şi acţiunea revoluţionară a românilor în Ardeal. Mişcări revoluţionare în ţările germane. Noul Napoleon. Sistemul bismarckian. 1870—1871 şi interpretarea dată de Bismarck. Ruperea păcii germane.

9. ISTORIA STATELOR BALCANICE

134 *Istoria Statelor Balcanice în epoca modernă*. Lecţii ţinute la Universitatea din Bucureşti. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. IV + 413 p. 24 × 17 — II 34232.
Prefaţa: Cartea este scrisă în vederea formării unei *conştiinţe publice* prin care să se impună desfacerea noastră „de alianţe costisitoare şi primejdioase

cu Puterile mari şi apropierea de acele state din Peninsula Balcanică". Prefaţa este scrisă la 3 aug. 1913. Cuprins: Necesitatea studiului istoriei statelor balcanice. Condiţiile căderii statelor creştine din Balcani supt stăpînire turcească. Viaţa creştinilor din răsărit supt stăpînirea turcească. Principatele româneşti şi viaţa de cultură religioasă a creştinilor din Balcani. Legăturile dintre ruşi şi populaţiile din Balcani. Legăturile dintre Austria şi populaţia din Balcani. Apusul şi popoarele creştine supuse Sultanului. Creştinii din Balcani şi proiectele din epoca napoleoniană. Cea dintîi mişcare spontanee de eliberare: Caragheorghe şi răscoala sîrbească. Părăsirea răsculaţilor de către ruşi prin pacea de la 1812. Miloş Obrenovici şi ideea unei desfaceri încete de Împărăţia otomană. Originile comploturilor greceşti pentru eliberare. Ideea împărăţiei bizantine. Eteria, legăturile cu guvernul rusesc; personalitatea şi acţiunea lui Alexandru Ipsilante. Albania lui Ali-Paşa şi mişcarea grecilor. Pornirea mişcării revoluţionare în Moreea. Fanarioţii şi silinţele de eliberare. Atitudinea Puterilor. Silinţe diplomatice pentru pace. Discordii greceşti în Moreea. Intervenţia egipteană. Lupta de la Navarin. Războiul ruso-turc. Pacea de la Adrianopol. Preşedinţia şi asasinatul lui Capodistria. Domnia regelui Othon pînă la proclamarea Constituţiei (1833—43). Evenimentele balcanice contemporane. Schimbări dinastice în Serbia. Influenţa franceză în luptă cu tendinţele de protectorat rusesc în Balcani înainte şi după războiul Crimeii (1860). Pregătirea războiului din 1877. 15 ani de conspiraţii şi revolte. Războiul de la 1877 şi cele dintîi urmări ale sale. Constituirea Bulgariei pe baza tratatului din Berlin. Regalitatea Serbiei. Constituirea Bulgariei. Unirea cu Rumelia Orientală. Războiul bulgaro-sîrb. Revoluţia turcească din 1908. Consecinţele ei. Anexarea Bosniei şi Herţegovinei. Independenţa Bulgariei. Lupta aliaţilor creştini pentru Turcia şi Macedonia. Discordia dintre dînşii şi noul război.Pacea din Bucureşti (1913).

Histoire des Etats balcaniques à l'époque moderne. Bucarest, Ed. „C. Sfetea". Tip. „Neamul Românesc", 1914. 496 p. 24 × 17 — II 38953.

Are la bază ed. românească din 1913, mai puţin primul capitol: „Necesitatea studiului istoriei statelor balcanice".

Histoire des Etats balcaniques jusqu'à 1924. Paris. Ed. „J. Gamber". „Impr. centrale de l'Ouest", 1925. 575 p. 22 × 15 — II 79313.

Faţă de ed. anterioare are în plus un nou capitol: „Les États balcaniques et la grande guerre. Caractère de la situation actuelle" Table des matieres: I. Conditions de la conquête turque dans les Balcans. II. Les Chrétiens d'Orient sous la domination turque. III. Les principautés roumaines et la vie de civilisation religieuse des chrétiens dans les Balcans. IV. Relations entre la Russie et les populations des Balcans. V. Relations entre l'Autriche et les populations des Balcans. VI. L'Occident et les peuples chrétiens soumis au Sultan. Les Chrétiens des Balcans et les projets de l'époque napoléonienne. VII. Premier mouvement spontané de libération: Carageorge et la révolte serbe. VIII. Abandon des révoltés serbes par les Russes à la paix de 1812. IX. Miloch Obrénovitch et l'idée du lent détachement des Serbes de l'empire ottoman. X. Origines des complots grecs pour la délivrance. L'idée de l'empire byzantin ressuscité. XI. L'Hétairie, ses liaisons avec le gouvernement russe. La personnalité et l'action d'Ypsilanti. XII. L'Albanie d'Ali-Pacha et le mouvement des Grecs. Commencement du mouvement révolutionnaire en Morée. XIII. Les Phanariotes et les efforts de délivrance. XIV. Attitude des Puissances. Efforts diplomatiques pour la paix. Discordes grecs en Morée. Intervention des Egyptiens. XV. Combat de Navarin. Guerre russo-turque. Paix d'Adrianopole. Présidence et assassinat de Capodistria. XVI. Règne du roi Othon jusqu'à la proclamation de la Constitution (1833—1843). Evé-

nements balcaniques contemporains. Changements dynastiques en Serbie. XVII. L'influence française en lutte avec les tendances du protectorat russe dans les Balcans, avant et après la guerre de Crimée (1860). XVIII. Préparatifs de la guerre de 1877. Quinze années de conspirations et de révoltes. XX. Guerre de 1877 et ses premières conséquences: Constitution de la Bulgarie sur la base du traité de Berlin. Royauté serbe. XXI. Constitution de la Bulgarie. Union avec la Roumélie Orientale. Guerre bulgaro-serbe. XXII. La Révolution turque de 1908. Ses conséquences. Annexion de la Bosnie et de l'Herzégovine. Indépendance de la Bulgarie. Combat des alliés chrétiens pour la Thrace et la Macédoine. Discorde mutuelle et nouvelle guerre. Paix de Bucarest (1913). XXIII. Les Etats balcaniques et la Grande Guerre. Caractères de la situation actuelle.

135 *Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani*. Şedinţa de la 7 decembrie 1912. Bucureşti. Ed. „Socec" şi „C. Sfetea", 1913. 42 p. + 1 pl. (Academia Română, *Analele Academiei Române*. Seria II, Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27 × 21 — II 31165.
Prezentarea curentelor şi ideilor social-politice dominante în Balcani care au premers războiul din 1913. Se urmăreşte venirea bulgarilor în Balcani. Imperiul din Ohrida. Rolul jucat de veneţieni, albanezi şi vlahi. Serbia în luptă cu Ungaria. Lupta Europei latine cu Bizanţul şi noul Imperiu al „românilor şi bulgarilor". În „anexă" se dau 4 doc.: 15 iun. 1646 de la Matei Basarab; 8 ian. 1702, Constantin Brâncoveanu; 1732, C. Mavrocordat, şi 1765, Gr. Al. Ghica.
Notes d'un historien relatives aux événements des Balcans. Bucarest. Impr. „Charles Göbl", 1913. 45 p. (Extrait du „*Bulletin de la section historique*" de l'Académie Roumaine, janvier, 1913). 23 × 16 — II 42082.
I. La pénétration bulgare et l'Empire d'Orient. II. La byzantinisation lente des fédérés bulgares. III. L'essai d'assimilation des bulgares par le baptême byzantin. IV. Restitution de l'Empire sur le Danube et l'avènement politique des races nouvelles. V. La reconquête de Manuel Comnène. VI. Vlaques et Bulgares. VII. Derniers phénomènes balcaniques avant la conquête turque.

136 *România, vecinii săi şi chestiunea Orientului*. Vălenii de Munte. Ed. şi Tip. „Neamul Românesc", 1912, 254 + IV p. 17 × 14 — I 134574.
Cuprinde următoarele art. publicate în *Neamul Românesc*, 1906—1912 şi unul singur — primul — în *Sămănătorul*, 13 iun. 1904: Români şi Bulgari. Parapanurile greceşti. Noi şi macedonenii. Studenţii în chestia macedoneană. Între bulgari şi greci. Isprava de la Goleşti. Două greşeli în chestia macedoneană. Politica macedoneană în omânia. Necuviinţele [de] la Rusciuk. Politică de mare vizir: Împăcarea cu Grecia. Generalul Averescu la Stanbul. Plevna ruşilor şi punctul de vedere al regelui Carol. Marele Duce Vladimir în România. „Tinerii turci" şi mişcarea din Macedonia. Constituţia turcească. Turcii şi grecii. [Aspecte] dobrogene. Un Napoleon grecesc: d. Rhalis. Bul-. garii şi căile ferate orientale. Ţaratul Bulgariei. Serbia tragică. Un prieten sîrb. Politica de stat românească şi Macedonia. Cuvîntarea d-lui dr. Mişea în Parlamentul otoman. Tulburările din Constantinopol. Împrejurările din Constantinopol. Studenţii bulgari în Bucureşti. Schimbări în Balcani, fără noi şi împotriva noastră. Un congres românesc. Creta în faţa Europei. România şi Bulgaria. Ce reprezentăm în Dobrogea. În Macedonia. Cei doi ţari. Vizita ofiţerilor români în Rusia. Iar conflictul cu Grecia. Vizita studenţilor turci. În Muntenegru. Congresul aromânesc din Bitolia. Politica „tinerilor turci". Marele vizir la Sinaia. Primirea oaspeţilor turci. Convenţie cu Turcia? Un congres fără urmări. Cazul de la Turtucaia. Venizelos. Eforiile macedonene.

Călători români în Macedonia. Moştenitorul turcesc la Sinaia. Italia în Tripoli. Siluirea unui popor şi răspunderile. Cu prilejul războiului în Mediterana: două politici. Poporul italian şi politica italiană. Dreptul Turciei şi Italiei în Tripolis. Organizaţia macedoneană. Lucruri macedonene. Învăţături din Turcia. Un om cu minte: ţarul Ferdinand. Planul contelui Bercholdt. Cazul de la Tulcea. În ajunul unui război? Opinia publică românească şi războiul din Balcani. Liga balcanică şi politica externă a României. Bulgarii „spre Constantinopol". Participarea Serbiei la război. Ce spune războiul? Sînge risipit în zadar. Întrebarea cea mare s-a pus. Iacă şi Europa [...] Măcelurile din Macedonia. Un vizitator pe care nu l-am dorit. Contra războiului? Ceatalgea [...] Datoria macedonenilor. Încă o peţire.● În prefaţa vol. autorul face menţiunea că fondul art. sale se bazează pe următoarele principii: „A nu cere nimănui aceea ce nu ni se cuvine pe baza dreptului naţional şi a dreptului istoric. A nu dispreţui prietenia folositoare a celor mai mici pentru protecţia despreţuitoare a celor mari. A nu prefera o legătură vremelnică, adusă de împrejurări, într-o perpetuă rivalitate, dăunătoare singurului nostru ideal posibil".

137 *Două tradiţii istorice în Balcani: a Italiei şi a Românilor*. Şedinţa de la 3 mai. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 15). 27 × 21 — II 33059.
Deux traditions historiques dans les Balkans: celle de l'Italie et celle des Roumains. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1913, p. 155—174. Pînă în sec. VII temeiul era idealul roman, dreptul roman, aceeaşi voinţă politică stăpînea ţinuturile. Se arată rolul în Balcani al Republicii veneţiene încă din sec. IX. Totodată se urmăresc căile de negoţ şi rolul lor în desfăşurarea vieţii politice. Se precizează şi rolul jucat de români nu ca element războinic, ci sub „raportul, superior, al culturii, al ideilor şi mai ales al păstrării vechilor idealuri de unitate şi a vechilor legături cu lumea apuseană". Rolul fanarioţilor, domni şi boieri, în penetrarea influenţelor occidentale. Orientul creştin dezrobit de lanţurile sale cele grele ale imobilităţii şi imutabilităţii, ale sclăviei de purtări şi de cugetare". Se face apel la stabilirea „celor mai strînse legături" între sîrbi, bulgari, greci cu România şi Italia, potrivit legăturilor seculare „să se ajute, frăţeşte şi omeneşte". În „anexă" inscripţia latină din 1625 de pe mormîntul dr. Ioan Mascelli.

138 *Istoria Războiului Balcanic*. Lecţii ţinute la Universitatea din Bucureşti. Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 151 [—155] p. 23 × 16 — II 42178. „Lucrarea formează urmarea la « *Istoria Statelor Balcanice* », apărută, cu unele adausuri, şi ca « *Histoire des Etats balcaniques* », în 1914".
Istoria Războiului Balcanic. Neamul Românesc, 1914, nr. 44—51, 1915, nr. 1—9. [Cuprins: „N-am de loc intenţia de a trata istoria războiului balcanic nici din punctul de vedere diplomatic, nici din punctul de vedere militar, nici din punctul de vedere anecdotic. Voi căuta numai să explic acele mari lucruri care alcătuiesc istoria războiului balcanic prin tot ceea ce s-a petrecut înainte. Va fi o tălmăcire, o interpretare istorică a ultimelor evenimente".● Cuprins: Junii turci şi reformele anterioare mişcării lor. Cauzele atacului creştinilor din Balcani. Programul june-turc şi Puterile europene. Anexarea Bosniei şi Herţegovinei. Conflictul cu Italia pentru Tripolis. Răscoala Albaniei. Noul regim turcesc şi populaţiile supuse. Cauzele părăsirii idealului „otoman" de naţionalităţile din Imperiu. Bulgaria faţă de Turcia la izbucnirea războiului. Grecii şi războiul balcanic. Alianţa balcanică. Împrejurările diplomatice în care s-a deschis războiul balcanic. Armata turcească şi războiul. Catastrofa

turcească văzută din lagărul național otoman. Victoria bulgară. Victoria sîrbilor. Grecii în războiul balcanic. Chestia muntenegreană şi albaneză.

139 *Ce înseamnă popoare balcanice.* Conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 13 decembrie 1915. Stenografiată de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1916. 48 p. 17 × 12.5 — I 48445.

Ce înseamnă popoare balcanice. Neamul Românesc, 1916, nr. 2—4.

Cuprins: Balcanii se întemeiază pe viața romană, bizantină, turcească: „Secole întregi am stat unii lîngă alții, împărtăşind clipă de clipă toate vicisitudinile aceleiaşi vieți". Prevede în viitor „o nouă legătură a popoarelor, în care se va amesteca din ce în ce mai mult dreptatea, mai multă omenie, mai multă umanitate".

140 *Iluzii şi drepturi naționale în Balcani.* Lecție de deschidere la Institutul de studii sud-est europene. Stenografiată de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1916, 34 p. 16.5 × 12 — I 134665.
Pe baza documentării istorice, începînd din evul mediu, respinge orice idee de stăpînire şi dominație, făcînd apel la „chibzuirea atentă, reală a intereselor economice" şi la o înțelegere frățească a tuturor popoarelor balcanice.

141 *Sîrbi, bulgari şi români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu*, cu 2 figuri în texte. Şedința de la 9 octombrie, Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 19 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27 × 21 — II 44860. *Sîrbi, bulgari şi români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu, Neamul Românesc*, 1915, nr. 42. *Serbes, Bulgares et Roumains dans la Peninsule Balcanique au moyen-âge.* Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 207—229. Se urmăreşte evoluția ideilor politice, ideea de stat, în jurul căreia „se elaborează apoi, printr-o îndelungată cultură, conceptele naționale" la cele trei popoare. Scopul final al comunicării academice, pornind de la adevărurile istorice, este să înlăture orice idei de stăpînire în Balcani şi să se ajungă la o înțelegere deplină.

142 *Histoire des Roumains de la Peninsule des Balcans* (Albanie, Macédonie, Epire, Thessalie etc.). Publiée par la Société des Macédo-Roumains de Bucarest. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc", 1919, III p. + 1 hartă + 64 [— 66] p. + 1 tablă (Publications de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale). 21 × 14 — II 52353.
Istoria românilor din Peninsula Balcanică (Albania, Macedonia, Epir, Tesalia etc.). Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919, 75 p. + 1 hartă (Ediție românească publicată din îndemnul şi cu cheltuiala d-lui Matei Gherassy). 21 × 14 — II 52354. Vezi nr. 870.

143 *Formes byzantines et réalités balcaniques.* Leçons faites à la Sorbonne. Bucarest-Paris. Dépôt „H. Champion". Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1922. 191 p. 22.5 × 14 — II 72146.

Origine et sens de la vie byzantine. Le tzarat bulgare: son sens, son droit, ses bornes. Restauration byzantine, installation russe et offensive magyare. Tentatives des Bulgares en Macédoine. „Esclavonies" dioclćennes et rosciennes. Influences latines en Orient: Poussée normande, royauté serbe et Empire „vlaque". Les Paléologues et l'infiltration latine.

144 *Cinq conférences sur le sud-est de l'Europe: Paix roumaine, idées politiques du Sud-est européen, art populaire roumain.* Bucarest-Paris. Ed. „J. Gamber".

Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1924. 87 [—91] p. 21 × 14 — II 76868. Vezi nr. 1143.

145 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe.* Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Datina Românească", 1924. 247 p. (Etudes Roumaines, vol. II). 24 × 16.5 — II 101545.
Cuprins: I. La pénétration des idées de l'Occident au XVIII-e siècle: 1. Premiers contacts par Constantinople et les Grecs. 2. Les Principautés roumaines et les idées de l'Occident. 3. Vienne comme centre des idées de l'Occident et de l'esprit révolutionnaire. 4. La Révolution française et le régime napoléonien en Orient. 5. Réaction classique. 6. Les nouvelles révolutions. 7. Etablissements occidentaux en Orient sous l'ère nationale. 8. Le romantisme occidental et le sud-est de l'Europe. 9. Nouvelles révolutions en 1848 et mouvements pendant la guerre de Crimée. 10. Les idées occidentales dans les Etats libres de sud-est européen: idées politiques. 11. Idées sociales de l'Occident dans le sud-est de l'Europe. II. Le romantisme dans le sud-est de l'Europe.

146 *Les conflits balkaniques.* Paris. Ed. „Felix Alcan", 1926. p. 168—186 (Extrait du *Monde Slave*, n-o 2, 1926). 24 ×15 — II 126654.
Les conflits balkaniques. Leurs origines et leurs conséquences. Le Monde Slave, 1926, p. 168—187.
Conflictele balcanice (Originile şi urmările lor). *Neamul Românesc*, 1926, nr. 103. În Peninsula Balcanică, popoarele au trăit amestecat sub dominaţia succesivă romană, bizantină şi turcă. De aceea, teritoriile nu au avut o delimitare fixă, iar în fiecare stat se află şi alte populaţii, care sînt în continuă mişcare: „D'où cette confusion inextricable, génératrice de conflits, qui se perpétuent[...] Dans chaque nation balkanique, survit une idée ancienne et grande qui dépasse, non pas les ambitions, mais, et de beaucoup, les forces de chacune d'entre elles[...] Aussi, dans chacun des Etats nationaux d'aujourd'hui, y a-t-il une tradition inconsciente, un instinct qui survit, l'impérialisme romain". N. I. propune o înţelegere balcanică bazată pe respect şi ajutor reciproc.

147 *L'origine des idées d'indépendance balkanique.* Paris. Ed. „J. Gamber", Tip. des „Presse Universitaire de France", 1927. 23 p. (Extrait du *Monde slave* — juillet 1927). 24×16 — II 85611.
„Cet article reproduit, dans ses lignes essentielles, une communication faite a là Société d'histoire moderne (le 6 février 1927)." Sînt două idei deosebite, dar corelate simultan: ideea de *unitate* şi cea de *independenţă*, venite din Occident prin filosofii sec. XVIII, şi prin epoca romantică. Concluzia: în locul înarmării, „collaborer au grand mouvement, solidaire de civilisation qui intéresse l'humanité entière".

148 *Les voyageurs orientaux en France.* Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". Impr. „Datina Românească", 1927. 105 [—107] p. 24×17—II 92144.
Les voyageurs orientaux en France. Revue historique du sud-est européen, 1927, p. 1—25; 71—108; 162—203.
Cuprins: Voyageurs turcs: Méhémed-Effendi, Méhémed Said, Esseid Ali-Effendi, Mouhib-Effendi. Voyageurs grecs: Proios, Philippide, Corai, Stamaty. Un voyageur roumain sous la Restauration: Dudescu. Deux étudiants et un homme politique roumains à Paris: Michel de Kogalnitchan, Alexandre de Kogalnitchan, Jean Ionescu. Visiteurs révolutionnaires et proscrits: Heliade, N. Bălcescu, C. A. Rosetti, C. Bolliac, Al. Russo, Gr. Ghica, N. Bălănescu, N. Rosetti, fraţii Golescu, V. Alecsandri, I. Brătianu, Al. Ghica, Vasile Boerescu, Spiru Haret, Stoicescu.

149 *Les voyageurs français dans l'Orient européen.* Conférences faites en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber" et „Boivin & Cie". Tip. „Poitiers". 1928. 128 p. (Extraits de la *Revue de Cours et Conférences.* Années 1926 et 1927). 23×14— II 99263.

Sec. XV: Gilles le Bouvier, dit Berry; le seigneur de Caumont; Jean Le Maingre dit Bouciquaut; Jean de Wavrin; Guillebert de Lannay; Bertrandon de la Broquière. *Sec. XVI:* Pierre de Tours; La Borderie; Philippe de Fresne Canaye; Villamont; Harcourt; Lescaloppier; Fr. Pavie; Anthoine Geuffray; Jean Chesneau; Belon du Mans; Nicolai; Postel; Nicolas de Mofeu. *Sec. XVII:* Benard; Henri Castella; Henri de Beauveau; Anonim 1615; Boucher; Michel Baudier; A. du Pinet; Philippe; Th. de Gontaut-Biron; Marcheville; De Brèves; Salignac; François Arnaud; Bourdier; Canillac; Antoine Galland; Jean-Baptiste Tavernier; Jean Coppin; Du Loir; Montcenys; Thévenot Cadet; Thomas; Robert de Dreux; Poulet; Quiclet; J. P. Babin; Quilletière; Jacob Span; Nointel; D'Arvieux; Delacroix; Grelot; Du Mont; Benard; Angusse; D'Aramon; A. Regnault; Sansy; Marcheville; Louis de Moranvilliers; Des Hayes; Choiseul-Gouffier; d'Avril; De Girardin; Guilleragues; Fermanel; Fauvel; Stockoye; Boudouin; Leboullaye-Legouz. *Sec. XVIII:* Paul Lucas; Pitton de Tournefort; La Montraye; Anonim 1721; Sieur de Pellegrin; Bignon; Fourmont; Du Saumery; Tollot; Jean-Claude Flachat; Guys; Choiseul-Gouffier; Le Chevalier; Charles de Peyssonnel; Tott; Hauterive; La Montraye, Salaberry. *Sec. XIX:* Olivier; Félix de Beaujour; A. L. Castellan; F.C.H.L. Pouqueville; Pertusier; Melling; Firmin Didot; De Forbin; Chateaubriand; Lamartine; J. A. Bouchon; De Brayer; Poujoulat; Blanqui; Gerard de Nerval; Th. Gautier; Edmond About; F. Magnard; J. Reinach; Ch. Diehl; B. Barrères.

150 *Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen. Pour faire suite aux « Voyageurs français dans l'Orient européen ».* Paris, Ed. „J. Gamber", Tip. „Datina Românească", 1928. 87 p. 24×16 — II 92076.
Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen. Revue historique de sud-est européen, 1928, p. 266—354.

L'anonyme vénétien de 1530—1540; Hugues Favolius; David Chytraeus; Wenceslas de Budowitz; Gabriele Cavazza; Sandys; Tommaso Alberti; Otavio Sapiencia; John Burbury; Jouvin de Rochefort; Michael Eneman; Le chevalier de Belerive; le comte de Sandwich; Frédéric Hasselquist; Simon Baruchi; Jacob Jonas Björnstahl; Xavier Scrofani; J.L.S. Bartholdy; Jourdan; Hobhouse; Alexander Timoni; ouvrage anonyme anglais; P. Berggren; Grégoire Paléologue; Mac-Farlane; Abercromby Traut; F. Tietz; Grenville Temple; Miss Pardoe; John Reid; Comte de Carlisle; Fernand Schickler; Dora d'Istria.

151 *Le caractère commun des institutions du sud-est de l'Europe.* Paris. Ed. „J. Gamber", 1929, 139 p. 23×14 — II 93537.

Cuprins: Traces des plus anciennes coutumes anté-romaines; Conception du pouvoir suprême; Formation de la royauté; L'Empire et la Cour; Administration et justice; Fiscalité et système militaire; Formes de la vie sociale. Şi de astă dată N.I. afirmă că „l'histoire s'inspire de la vie actuelle. L'histoire objective, en dehors des préoccupations de l'époque présente et des intérêts nationaux et sociaux, existera peut-être plus tard, mais, pour le moment, elle n'existe pas, et alors l'histoire qu'on a est plus ou moins asservie à des préoccupations de présent".

152 *La création religieuse du sud-est européen.* Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Datina Românească", 1929, 65 p. 21×16 — II 96727.
La création religieuse du sud-est européen. Revue historique du sud-est européen, 1929, p. 101—161.
C u p r i n s: Dieu et Satan; La Vierge; Les anges et les saints. ● Este un studiu folcloric, bazat pe studierea legendelor, colindelor, cîntecului popular, obiceiurilor. Sînt traduse şi versuri populare din lucrarea lui S. Fl. Marian *Legendele Maicei Domnului.*

153 *Trois conférences. Premiers essais de fédération dans le sud-est européen. Le paysan roumain. La Roumanie vue par les polonais.* Bucarest. „Imprimérie Nationale", 1931, 77 p. 21×14 — II 107507.
Premiers essais de fédération dans le sud-est européen. L'Europe du sud-est, 1931, p. 66—73.

154 *My american lectures.* Bucharest, „Imprimeriile Naţionale", 1932, 191 [— 194] p. + 16 p. 25×18 — II 110551.
French and other Literature in S. E. Europe; Catholic Organisations and Propagands in S. E. Europe; Present-day Problems of South-Eastern Europe; Problems of Byzantine Art and the Art of S. E. Europe; French influence in South-Eastern Europe; Is Roumania a Balkan State? Democracy in South-Eastern Europe.

155 *La Révolution française et le sud-est de l'Europe.* Conférence donnée à Paris à la Société de la Révolution française (février, 1933). Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1934. 29 p. 24.5 × 16.5 — II 124626.
La Révolution française et le sud-est de l'Europe. Revue historique du sud-est européen, 1933, p. 342—366.
Influenţa Revoluţiei franceze asupra sud-estului european. Neamul Românesc, 1933, nr. 44, 63, 65, 67.

156 *La France dans le sud-est de l'Europe.* Conférences en Sorbonne. Paris. Tip. „Datina Românească", 1936, 119 p. 24.5×16.5 — II 135321.
C u p r i n s: Henri de Valois, roi de Pologne, et l'influence de son passage sur le trône polonais; Conséquences sur le Danube de la politique française active en Orient. La croisade à la fin du XVI-e siècle. Voyageurs mercenaires et aventuriers au commencement du XVII-e siècle. Rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale au XVII-e siècle avant Louis XIV. Etats de rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale à la fin du XVII-e siècle.

157 *Dix ans de politique russe dans le sud-est de l'Europe* (1870—1888). Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1937, 20 p. (Extrait de la *Revue historique de sud-est européen,* n-os 10—12, 1937). 24×16 — II 151381.
H. Summer, *Russia and the Balcans,* 1870—1888. Oxford, 1937.

158 *Bazele populare ale oricării mişcări din Balcani.* Conferinţă ţinută la 1 martie 1939. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1931. 25 p. (Institutul sud-est european). 24.5×16.5 — II 155043.
Ideea de „înţelegere balcanică" vine de la Papanastasiu de la Atena, dar ideea de colaborare este foarte veche: „Noi toţi am mers împreună. Bizanţul a mers cu naţiile aşa cum erau ele... Istoria imperiului bizantin nu înseamnă decît o formă romană cu însufleţire creştină, cu influenţe venite din Orient şi, în măsură mai mică, din Elada de odinioară... Toată epoca bizantină e o epocă de colaborare". Cînd au început răscoalele naţionale, ele au avut un

caracter de libertate generală şi au fost pregătite ca atare. Cere *elementelor culturale* să pregătească din nou spiritele spre o colaborare sub toate formele.

159 *Ce este sud-estul european.* Conferinţă ţinută pentru Institutul sud-est european. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1940. 14 p. 24×16.5 — II 167950.
Se preferă termenul „sud-est european" celui de „balcanic", din cauza a 3 motive privind: geografia, istoria, civilizaţia. Balcanici sînt bulgarii, iar noi sîntem carpatici. În poporul român s-au întîlnit 3 elemente: *tracic*, element de muncă agricolă, dar şi de transhumanţă pastorală, *iliric*, războinic şi cu formaţiune de stat, şi penetraţia *celtică*. Între români, sîrbi şi bulgari sînt şi elemente de unitate prin rasele primare, tracă şi iliră, precum şi prin faptul că regiunile din sud au fost puternic romanizate, ceea ce s-a păstrat în figura oamenilor şi chiar în denumirile satelor. Stăpînirea romană s-a continuat sub forma stăpînirii bizantine şi otomane. Bulgaria a găsit un mare sprijin în poporul român, care a găzduit pe emigranţii ce s-au constituit în centre de cultură în: Bucureşti, Brăila, Giurgiu, Craiova. Mitropolia de Bucureşti a adăpostit pe clericii bulgari pînă la generaţia nouă cu episcopul Climent. Toţi şefii marilor mişcări de eliberare bulgară s-au format în mediul românesc, ca şi multe elemente din domeniul comerţului. Acum vechile elemente de unitate, în care intră şi drumurile de comerţ şi civilizaţie, trebuie păstrate şi întărite, precum şi „legăturile de popoare, care să poată servi la interesele noastre comune."

A. ALBANIA

160 *Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais.* Bucureşti. Impr. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 1 f. + 68 [— 71] p. 21×14 — II 52352.
În prefaţă se arată că studiul are la bază lecţiile ţinute în 1913 la Institutul pentru studiul Europei sud-orientale, stenografiate, dar nepublicate. Apariţia lucrării în 1919 urmăreşte a apăra interesele acestui popor în faţa Conferinţei de pace de la Paris: „J'espère que, par ces conclusions, cette brochure servira à la cause de la justice nationale et à celle, qui lui est si étroitement reliée, — chaque nation ayant sa place dans la vie matérielle et spirituelle de l'humanité entière, de la civilisation elle-même". O istorie a Albaniei, pornind tot de la cursul ţinut în 1919, a publicat N. I. în vol. Hans F. Helmolt, *Weltgeschichte*, 1914, vol. IV, p. 433—444, cu bibliografie la p. 502. ● Cuprins: Origines. Les Albanais et Byzance. Première manifestations historiques albanaises. Les Albanais et la croisade. Les Albanais et les Angevins de Naples. Expansion albanaise à la fin du moyen-âge. Etats albanais. Skandërbeg. Après Skandërbeg. L'Albanie au service des Turcs. Rénovation albanaise. Appendice: La population albanaise actuelle.

161 *Den Albanska Frägan.* Stockholm, 1913, p. 447—456 (Svensk Tidskrift). 23.5×16 — II 37334.

Broşura se deschide prin schiţarea personalităţii autorului. În cuprins N. I. face o scurtă prezentare a poporului albanez, susţinînd o colaborare cu elementul românesc din Balcani, precum şi cu Italia.

162 *Albania şi România.* Lecţie de deschidere ţinută în Bucureşti la Institutul pentru studiul Europei sud-estice în ziua de 31 ianuarie 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 15 p. 16×12 — I 48443.

Lecţia este o replică la un art. despre Albania apărut în ziarul *L'Albanie*, ce se tipărea la Lausanne, şi în care se fac referiri şi la legăturile albano-

române. Din sec. XVIII şi pînă la revoluţia grecească, garda domnilor români era formată din albanezi, „arnăuţi". Literatura albaneză a început să se dezvolte în sec. XIX, o parte şi pe pămînt românesc, prin Soc. „Drita" (= Lumina) sprijinită băneşte de statul român. Li s-a dat şi o biserică. La 1892 ia fiinţă Institutul de cultură albano-român. În 1898 apare la Bucureşti lucrarea lui Naim-bei Frashëri despre Skanderbeg. La Constanţa ia fiinţă în 1898 Soc. „Ajutorul", macedo-română şi albaneză. În 1899 se tipărise *Appel à nos frères albanais* de Gh. Mexi, Dervish Hima.

B. BULGARIA

163 *Die Bulgaren*. Leipzig, 1919. 25 p.
Este un extras, rarisim, din vol. Hans F. Helmolt, *Weltgeschichte*, IV, p. 363—395.

164 *Prin Bulgaria la Constantinopol*, cu ilustraţii de pictorul Stoica. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1907. 282 + II p. 19 × 13—I 6221. Vezi nr. 1080.

165 *Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani*, cu 1 facsimil. Şedinţa de la 7 dec. 1912. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913. 42 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27 × 21 — II 31165. Vezi nr. 135.

166 *Un act românesc privitor la începutul culturii bulgare. Dr. Verow — Fiul lui Milenco Stoicovici în Oltenia*. Şedinţa de la 30 ianuarie. Bucureşti. Ed. „Socec şi C. Sfetea". Tip. „Carol Göbl", 1914. 5 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 24). 27 × 21 — II 37450.

167 *Sîrbi, bulgari şi români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu*, cu 2 figuri în text. Şedinţa de la 9 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 19 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 27 × 21—II 44860.

Serbes, Bulgares et Roumains dans la Péninsule Balcanique au moyen-âge. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 207—229.

168 [*Bulgaria*]. Iaşi. Ed. foii *Neamul Românesc*, Tip. „Dacia", 1917. 39 p. (Biblioteca „Neamul Românesc", nr. 1). 17 × 12—I 112636.
A apărut mai întîi în *Neamul Românesc*, 1916, nr: 44—46; 48—52.

169 Două documente moderne bulgare. 1918. 1 f + 62 p. 16 × 10—I 54132.

170 *Români şi slavi. Români şi unguri*. Două conferinţe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. Bucureşti, Ed. „Institutului sud-est european", 1922. 56 p. 21×14—II 66893. Vezi. nr. 513.

C. GRECIA ŞI RELAŢIILE CU ŢĂRILE ROMÂNE

171 *Vederi din Grecia de azi şi Cinci conferinţe despre viaţa grecească actuală*, publicate de Casa Şcoalelor. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1931, 175 p. 22×14—II 107521.

În afara notelor de drum mai cuprinde: Pămîntul. Rasa. Istoria. Arta. Literatura. Trad. şi versuri despre Grecia.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΕΝΤΕ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΩΗ. Μετάφραση ἀπό τό Ρουμανικό ΤΗΣ ΚΑΕ Μαρικας Μανέσκου Αθῆνα, 1931. 215p. „ΦΛΑΜΜΑ," 19×1313.5 – I 361318.

172 *Un triumf? Incidentul de la Pireu.* După actele diplomatice. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 16 p. 16×10—

N.I. restabileşte adevărul în legătură cu incidentul petrecut în portul Pireu în jurul unui vapor român. Incidentul este înfăţişat eronat în: *Documents diplomatiques. Incident du Pirée 30 mai —12 juin (?) 1910.*

173 *Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie.* Cu note asupra familiei Hurmuzaki. Şedinţa de la 27 iunie 1916. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1917. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secţiunii istorice, 2). 27×21—II 52031.

174 *Roumains et Grecs au cours des siècles à l'occasion des mariages princiers de MDCCCCXXI. Români şi greci de-a lungul veacurilor cu prilejul îndoitelor nunţi princiare din MDCCCCXXI.* Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 55 p.+20 pl. 24×16—II 59856.

I. *Hellènes et Thraces* (Extrait de l'*Istoria comerţului românesc*, 1915). II. *La continuité byzantine dans les pays roumains* (Extrait du «Deux communications au troisième congrès international d'études historiques, à Londres», 1913). III. *Commerce grec, littérature et civilisation grecques dans les pays roumains.*

175 *Nouvelles notes sur les relations entre Roumains et Grecs.* Bucarest. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 14 p. (Extrait du *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale.* VIII-me année, n-os 1—3, 1921). 24×16 —II 59918.

Lucrarea are 3 părţi: I. Într-un cîntec popular bulgăresc se află citat un personajiu: „Vicha la captive, Vicha la Grecque", care este o prinţesă valahă din 1593. II. Cărţi greceşti în Ţările Române aflate în biblioteci: Radu Mihnea avea o bibliotecă grecească; biblioteca stolnicului; biblioteca Mavrocordaţilor; şcoala grecească din Iaşi; biblioteca de la Neamţ. III. Traducerile făcute în româneşte din Herodot, Homer, Pindar, Sofocle, Euripide, Aristotel.

176 *Documents concernant les Grecs et les affaires d'Orient tirés des registres de notaires de Crète.* Paris. Impr. „Datina Românească", 1937. 28 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIV, 4—6, 1937). 24×16—II 142562.

D. IUGOSLAVIA

177 *Pagini despre Serbia de azi.* Conferinţă ţinută la Casa Şcoalelor cu alte însemnări. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Neamul Românesc", 1914. 72[—75] p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 19×13—I 35604.

Pagini din Serbia de azi. Conferinţă ţinută la „Casa Şcoalelor". *Drum drept*, 1914, p. 20—41.

Cuprins: Istoria Serbiei. Note din Serbia. Un drum de cultură şi de înfrăţire la Belgrad. Cuvîntări ţinute la masa dată de Ministerul de Instrucţie

Publică şi profesorii universitari din Belgrad, precum şi note din ziare relativ la vizita lui Iorga în capitala Serbiei.

178 *Politica austriacă faţă de Serbia.* Conferinţă ţinută în şedinţa solemnă a Institutului pentru studiul Europei sud-estice, la 21 noiembrie 1914 (Stenografiat de Henri Stahl). Bucureşti. Ed. „Inst. sud-est european", 1915. 37 p. 20×13 —II 68845.

Politica austriacă faţă de Serbia. Neamul românesc, 1914, nr. 47. Conf. reprezintă un protest faţă de prezenţa armatelor austro-ungare în Belgrad. Din relatarea faptelor istorice reiese perfidia politică imperialistă faţă de Serbia, provocînd „războiul european, cea mai grozavă crimă a veacului". Pe ultima f., N.I. a precizat: „S-a încheiat această broşură a doua zi după ce, prin luptă, Belgradul s-a recucerit de sîrbi!".

179 *Serbia eroică şi martiră.* Conferină ţinută la Ateneul Român în ziua de 24 octombrie 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 31 p. 16×12—I 45185.
Serbia eroică şi martiră. Neamul Românesc, 1915, nr. 44—45.

180 *La Serbie en 1871—2. Deux mémoires de Théodor Văcărescu agent de Roumanie à Belgrad, publiés par N. Iorga,. Serbia la 1871—2. Două memorii ale lui Teodor Văcărescu agent al României la Belgrad.* Bucarest. Tip. „Neamul Românesc", 1916, 107[—111] p. (Acte privitoare la politica externă a României sub Regele Carol I) (Studii şi Documente privitoare la Istoria românilor, vol. XXXI). 24×16—II 101631.

181 *În Serbia de după război*, cu 33 de schiţe de pictorul Becu. Vălenii de Munte. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1927, 51[—53] p. 25×20 —II 92011.

182 *L'Histoire et les historiens de Raguse.* Dubrovnik. „Jadran", 1931. 4 p. (Mélanges ragusains offerts à M. Resetar). 24.5×17—II 126648.

183 *Une ville « romane » devenue slave: Raguse.* Bucarest. Tip. „Datina Românească", 1931. 73[—75] p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique. Tome XVIII). 24×16.5—II 108918.

Sînt 3 conf. ţinute la Sorbona: Origines. Rapports avec Venise. Raguse et les Slaves. Raguse et les Turcs.

LEGĂTURILE IUGOSLAVIEI CU ŢĂRILE ROMÂNE

184 *Fragmente de cronici şi ştiri despre cronicari*, adunate şi tipărite cu o prefaţă despre istoria munteană în legătură cu istoriografia sîrbească. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1901. LXXXII + 104 p. (Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. III). 24×16—II 101631.
Sînt extrase toate datele privitoare la români pe care le află în cronica sîrbească tradusă în latineşte tipărită în *Spomennik*-ul Academiei din Belgrad (1901) şi *Glasnik*-ul muzeului din Sarajevo (VI, 1894). Totodată foloseşte şi pe Luccari, povestitor ragusan de la începutul sec. XVII, care a lucrat după izvoare sîrbeşti, „ce nu ni s-au păstrat". Cronicile sîrbeşti, apreciază N. I., au fost întrebuinţate la noi în două lucrări: una s-a scris în sec. XVII pentru a servi ambiţia nobiliară a familiei Brancovici, cealaltă este opera grecului Fotino, scoţîndu-se de către N. I. toate datele ce ne privesc.

185 *Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, bisericii satului Topola* (1811). Şedinţa de la 11 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913, 8 p.

(Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 9). 27×21—II 37448.
La cloche de Carageorges destinée à la chapelle de Topola (découverte à Craiova). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913, 11 p. 21.5×13.5—II 33840.

186 *Relations entre Serbes et Roumains.* Communication faite le 10 novembre à l'Académie royale serbe. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 27 p. 20×14—II 33841.

187 *Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad,* cu 1 stampă. Şedinţa de la 15 noiembrie 1913. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913. 12 p. +1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 16). 27×21—II 36762. Vezi nr. 574.

188 *Oltenia şi Serbia.* Conferinţă ţinută la Craiova în ziua de 22 noiembrie 1915, în folosul refugiaţilor sîrbi, stenografiată de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 31 p. 21×14—II 44251.
Oltenia şi Serbia. Neamul Românesc, 1915, nr. 49.
Trecere în rev. a legăturilor politice şi culturale. Totodată N. I. condamnă războiul dezlănţuit împotriva Serbiei şi-şi exprimă convingerea „că Serbia nu moare [...] de pe cîmpul înfrîngerii sale din 1915, ea se va ridica mai mare".

189 *Din legăturile noastre cu sîrbii. Corespondenţa românească a voevozilor din Cladova.* Şedinţa de la 28 noiembrie 1914. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 8). 27×21—II 40541.
Relations entre Roumains et Serbes. Correspondance roumaine des voévodes de Cladova. Résumé par l'auteur. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique,* 1915, p. 60—62.
Begul de Cladova se intitula „Voevod de Galata". Cladova este un sat sîrbesc mai mare, care a avut „atingere" cu numele lui Mihai Viteazul şi Brâncoveanu. Sînt şi relaţii comerciale în sec. XIX cu „schela Cladova". Anexa: 5 doc. din 1823 şi 1826; apoi: Scrisori de la Adacalè şi Orşova (9 scrisori din 1807, 1814, 1821, 1823 şi 1849).

190 *Sîrbi, bulgari şi români în Peninsula Balcanică în Evul-Mediu.* Şedinţa de la 9 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 27×21—II 44860.

191 *Relations entre Serbes et Roumains à l'occasion du mariage de la Princesse Marie et du roi Alexandre. Relaţii între sîrbi şi români cu ocazia nunţii domniţei Mărioara cu Regele Alexandru.* Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1922. 50[—53] p. +11 pl. 23.5×15.5—II 69033.
C u p r i n s: Quelques observations sur la communauté politique entre Roumains et Serbes à l'époque la plus ancienne. „ Une traduction serbe de cette brève étude a paru dans la revue *Délo.* Relations entre Serbes et Roumains. Communication faite le 10 novembre 1915 à l'Académie royale serbe. Relations modernes entre Serbes et Roumains: La cloche de Carageorges destinée à la chapelle de Topola (découverte à Craiova)."

192 *Români şi slavi. Români şi unguri.* Două conferinţe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. Stenografiat de H. Stahl. Bucureşti. Ed. „Institutului sud-est european", 1922, 56 p. 21×14—II 66893.

Prima conf. se referă mai ales la raporturile cu Serbia. „Sîrbul însemna slavul în libertate în Peninsula Balcanică, pe cîtă vreme bulgar însemna slavul încăput în stăpînirea turanică, precum italianul este vechiul latin rămas liber sau numai superficial şi temporal acoperit de stăpînirea gotică sau longobardă, pe cînd francezul este acelaşi latin, amestecat cu elemente gotice — care se aflau şi în Italia de nord, — dar încăput sub stăpînire germanică". În ce priveşte românii, noi „sîntem o rămăşiţă a unei romanităţi cu mult mai întinse, şi Dacia, după cucerirea ei, a însemnat mult mai puţin în latinitate decît ţinuturile Panoniei, Noricului etc., care mergeau pînă la Alpi. Cînd slavii s-au coborît în regiunile panonice, cînd peste ei a venit, întîi, statul avar, el a adus o azvîrlire a elementelor celor vechi la Răsărit şi la Apus, cu concentrarea romanităţii în părţile noastre, prin această deslocuire, şi prin altă refugiare de romanitate în Alpi".

193 *Raguse et les Roumains.* Bucarest. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1923. 12 p. 32×22—III 72183. Vezi nr. 183.

194 *Croates en pays Roumains.* Zagreb. 1929, p. 197—199 (Mélanges Sisič). 24×17. Vezi nr. 368.

195 *Două răspunsuri ale unui istoric. D. Czernin şi politica României. Un studiu al d-lui Vesnici.* Iaşi. Tip. „Neamul Românesc", 1917, 16 p. 16×12.
Al doilea răspuns se referă la articolul din *Revue des sciences politiques*, scris de Vesnici despre *Raporturile sîrbo-române :* trecut, prezent, viitor privind Banatul. Vezi nr. 207.

196 *Rogeriu Iosif Boscovich şi Moldova, cu prilejul comemorării lui.* Şedinţa de la 26 februarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937, 13 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 11). 24.5×17—II 142624.
Boscovich, *Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia.* 1772.
Autorul este născut în Ragusa şi a scris în italieneşte.

10. ANGLIA

197 *Patru conferinţe despre istoria Angliei.* Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1928, 91 p. 24×16—II 92056.
Anglia şi poporul englez prezentat în conferinţe de N. Iorga, generalul Radu Rosetti, Michaela Catargi şi Richard F. A. Hillard. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor", Tip. „Datina Românească", 1928, 147[—149] p. 24×16—II 92064.
Cuprins: *Introducere :* cum se concepe cercetarea istoriei unui popor; citează *Istoria Angliei* de Lingard, *Istoria poporului englez* de J. R. Green, precum şi a lui Carola Oman. Nu admite punctul de vedere al istoriografiei germane de a studia istoria Angliei ca formînd un cap. din vasta istorie a rev. germanice. Sinteza etnică. Anglia medievală. Anglia modernă. Anglia contemporană. The British Commonwealth of Nations.
Legăturile cu Ţările Române.

Legăturile cu Ţările Române

198 *Les premières relations entre l'Angleterre et les pays roumains du Danube* (1427 à 1611). Paris. „Félix Alcan", 1913. p. 559—580 (Mélanges d'histoire offerts a M. Charles Bémont par ses amis et ses élèves à l'occasion de la vingt-cinquième année de son enseignement à l'école pratique des Hautes Etudes). 23×16—II 35113.

Călători englezi care au vizitat și descris țările românești: John Newberie; Henri Anstell; Fourquevaux; Harebane; Edouard Burton; Henri Lello. Totodată sînt citați pretendenți români ajunși în Anglia: Ion Bogdan, Ștefan Bogdan, zis Surdul, este susținut de ambasadorii englezi Lello și Glover.

199 *Histoire des relations anglo-roumaines.* Jassy. Ed. „Neamul Românesc", Tip. „Progresul", 1917. 173 p. 16×11—I 66266.
C u p r i n s: I. Relations accidentelles avant le dixseptième siècle (retipărirea art. din „*Mélanges Bémont*"). II. Voyageurs anglais au XVII-e siècle: Edward Brown. Lord Paget. III. Visiteurs anglais à l'époque des Phanariotes, „deux jeunes princes anglais" 1728; Jean Bell d'Autermony Porter; Lord Baltimore; Jean-Jacques Schiedmontel et Charles Cristophe de Marchall; Weymouth; Cathcart; Lady Craven; Th. Hope; Adam Neale; William Wilkinson; Robert Ker Porter. Epoque de la renaissance nationale roumaine: David Urquhart; P. Poenaru; Blatte; R. G. Colquhoun; Cunningham Caning; Henry Churchill; Lord Lyons; H. Elliot; Moise Montefiori; Ch. Hartley; Seton Watson.

200 *A history of Anglo-Roumanian relations.* English translation printed by the „Societatea anglo-română" with a preface by W. Seton Watson. Bucharest. Tip. „Oltenia", 1931, 126 p. 23.5×16.5—II 11305.
C u p r i n s: Cap. I. Occasional intercourse before the XVII century. Cap. II. English travelers in the seventeenth century. Cap. III. English visitors in the days of the phanariots. Cap. IV. The period of roumanian national revival. Anexă: Doc. de la Ștefan Bogdan, 1607, 1608, 1610, 1611.
Istoria relațiilor anglo-române. Rezumat făcut de Hedwig Thullner din „A history of Anglo-Roumanian relations". *Cuget clar*, 1934, p. 161—172.

201 *Un observator englez asupra românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu* Ședința de la 31 martie. București. „Imprimeria Națională", 1933. 25 p. (Academia Română. Seria II. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 24×17—II 121006.
V. Bargrave din Kent a întocmit un raport asupra Valahiei, pe care N.I. îl publică, în întregime, în lb. engleză (p. 6—25).

202 *Oliver Cromwell.* Conferință ținută la societatea anglo-română București. Tip. „Datina Românească", 1936, 18 p. 24×16—II 135322
Cromwell a fost în țara lui mai mult decît un suveran; „este unul din exemplarele cele mai curioase de umanitate în sensul manifestării unei energii extraordinare".

11. AUSTRIA

203 *Originea și dezvoltarea statului austriac.* Zece lecții făcute la Iași. Iași. Tip. „Neamul Românesc", 1918. 117[—119] p. (Prolegomene la o istorie universală). 24.5×16.5—II 49485.
Originea și dezvoltarea statului austriac. Revista istorică, 1917, p. 1—119.
Originea și dezvoltarea statului austriac. Zece lecții făcute la Iași în 1917. Ediția a II-a. București. Tip. „Bucovina", 1938. 135 p. (Institutul de istorie universală). 24.5×16.5—II 152767.
C u p r i n s: Începuturile misiunii catolice și cucerirea carolingiană. Două Austrii negermane. Rolul austriac al Boemiei. Cuceriri „apostolice". Influențe papale germanice. Ottocar al II-lea și Austria bavareză. Boemia după lupta

de la Marchegg. Misiunea „austriacă“ a Ungariei. Localismul fără însemnătate al Habsburgilor. Regalitățile naționale și opera lor. Habsburgii și ofensiva turcească. Crearea Austriei moderne prin reacțiunea catolică. Formarea unui stat austriac în veacul XVIII. Austria și Revoluția franceză. Austria nouă și națiunile ei. Ed. întîi a fost scrisă în oct. 1917, iar a doua a apărut în mart. 1938, fiind socotită în prefață de autor drept protest al anexării acesteia la Germania „pe baza comunității de grai și a unui curent de entuziasm, pornit dintr-o mistică specială. Originea austriacă a șefului Reichului a ajutat mult la aceasta“. N. I. arată că în durata actului săvîrșit în 1938 „urmările rămîn a se vedea. Stările de spirit seculare, aproape milenare nu se înlătură prin speranțele și iluziile unei singure generații și mai ales ale celor mai tinere din ea. Oricum, ce s-a produs acum cîteva zile nu poate schimba temeiurile istorice pe care acum peste douăzeci de ani le arătam aici“.

204 *Imperialismul austriac și cel rus în dezvoltarea paralelă.* Ședința de la 7 noiembrie 1914. București. Tip. „Carol Göbl“, 1914, 24 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 7). 27×21—II 40540.
Développement parallèle de l'imperialisme autrichien et de l'impérialisme russe. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 1—30.
Cercetînd dezvoltarea imperiului austriac, cu prilejul începerii primului război mondial, istoricul Iorga nu crede că se poate ajunge la regimul mondial al „Monarhiilor“. „Oricît ar fi ele de mari teritorial, oricît de perfectă ar fi disciplina pe care izbutesc a o impune tuturora prin supravegherea polițienească ori prin comandă militară, oricît le-ar ajuta bogăția de stat rezultată din contribuția supușilor îndemnați în sforțările lor economice, ele nu vor putea găsi niciodată factorul moral pe care să-l opuie simțului de comunitate exclusivă cu aceia cari, vorbind aceeași limbă, au același suflet, fără a mai vorbi de tradițiuni istorice pe care le împărtășesc cu congenerii lor“.

205 *Politica austriacă față de Serbia.* Conferință ținută în ședința solemnă a Institutului pentru studiul Europei sud-ostice, la 21 noiembrie 1914. București. Ed. „Institutului sud-est european“, 1915. 37 p. 21.5×13.5—II 68845.
Politica austriacă față de Serbia. Neamul Românesc, 1914, nr. 47. Istoricul expansiunii austriace în Peninsula Balcanică, cu deosebită privire asupra Serbiei. Vezi nr. 178.

206 *Le « Livre rouge » autrichien.* Etude critique. Yassi. „Imprimérie de l'état“, 1917. 12 p. (Extrait du *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*, III n-os 1—6). 23×15—II 52087.
Analiza vol: *Diplomatische Aktenstücke betreffend die Beziehungen Österreich-Ungarns zu Rumänien in der Zeit vom 22 Juli 1914 bis 27 August 1916.* Vienne, 1916, cu referiri la România acelor ani.

207. *Două răspunsuri ale unui istoric. D. Czernin și politica României. Un studiu al d-lui Vesnici.* Iași. Tip. „Neamul Românesc“, 1917. 16 p. 16×12—I 263709. Despre participarea României la primul război mondial, pornind de la „*Cartea roșie*“ austriacă.
Vezi nr. 760.

208 *Conflictul militar austro-rus în 1854—56. După un martor austriac.* Ședința de la 24 septembrie 1937. București. „Imprimeria Națională“, 1937. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 19). 24.5×17—II 151198.

Se porneşte de la cartea contelui Alfons von Wimpffen: *Erinnerung an des Walachei Nährend der Besetzung durch die Österreichichen Truppen in der Jahren 1854—1856.* Wien, 1878. Ocupaţia austriacă în Moldova în timpul războiului Crimeii.

209 *L'esprit français au XVIII-e siècle en Autriche.* Conférences. Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1938. 49 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 1—3 et 4—6, 1938). 23×16—II 155214.
Cuprins: La Dynastie. Administration et armée. Art et littérature.

Legăturile Austriei cu Ţările Române.

210 *Ceva despre ocupaţia austriacă în anii 1789—1791*, cu 7 stampe. Şedinţa de la 14 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1911. 55 p.+ 6 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 8) 27×21—II 22943.
Pe baza notelor de călătorie ale francezului Salaberry se reconstituie epoca 1789—1791. Apendice: Partea românilor din Principatul muntean în războiul turco-austriac 1738. Notele unui călător: Voyage à Constantinople, en Italie et aux îles de l'Archipel par l'Allemagne et la Hongrie (scrisorile 21—24). Cîteva acte inedite privitoare la ocupaţia austriacă din 1789—1791 (31 de acte din B.A.R., în afară de cel cu nr. XVII, care aparţine col. de doc. a lui N.I.

211 *Politica Austriei faţă de Unire.* I. *Înainte de conferinţele din Paris.* Şedinţa de la 6 aprilie 1912. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1912. 30 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 14). 27×21—II 28422.
Lucrarea se bazează mai ales pe: Adolf Beer. *Die orientalische Politik Oesterreichsseit 1774*, Praga-Leipzig, 1883, cît şi pe Bamberg, *Geschichte der orientalischen Angelegenheit in Zeitraume des pariser und des berliner Friedens*, Berlin, 1892. În Anexă: Două scrisori ale g-ral. Hess, comandant în Moldova, către contele Bud-Schauenstein (1854). Din broşura g-ral conte Ficqulmont se dau extrase.

212. *Încercări austriece de anexiune a ţărilor noastre.* Comunicare făcută în şedinţa publică de la 12 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secţiunii istorice, 20). 24.5×17—II 170995. Vezi nr. 502.

12. CEHOSLOVACIA. RELAŢIILE CU ŢĂRILE ROMÂNE

213 *Roumains et Tchécoslovaques.* Résumé de trois conférences faites à l'Université de Prague en 1923. Praha. Impr. „Politika". Ed. „Orbis", 1924. 29 p. + 8 pl. 17×12—I 73792.

Românii şi Cehoslovacia. Trei conferinţe făcute la Universitatea din Praga. *Neamul Românesc*, 1924, n-rele: 100—102.

Tsceko-slovaken und Rumänen. Versuch eines historischen Vergleichs. Sonderbeilage der Prager Presse, 1929.

Jarnik, dr. Hertvig şi dr. Ian Urban Jarnik, *Relaţiile româno-cehoslovace din trecut şi din viitor.* Conferinţă ţinută în sala Ateneului Român în ziua de 7 mai 1919. Cu o prefaţă de N. Iorga. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 55 p. 21×14.5

În afară de prefaţă, N.I. mai are în vol.: *Cehi şi români*, *Mihai Viteazul la Praga*, ambele, art. din *Neamul Românesc*, 1919, nr. 95, 96.

13. ELVEŢIA

214 *Deux Conférences : en Suisse.* I. *Les luttes pour la liberté menées par les paysans au XIV-e siècle: Le Sempach suisse et la Posada roumaine* (Berne, 7 mai 1930). II. *Die Grenzen des Nationalitätsrechtes* (Zürich, 8 mai 1930). Berne. 1930. 24 p.+ 1 pl. 20×13—II 101018.
Lucrarea mai cuprinde: *Helvetischen Landschaften und etwas anderes bis zur Heimat*, trad. de R.R. din *Cuget clar : Priveliști elvețiene.*

215 *Priveliști elvețiene.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1930, 11[—13] p. 23×16—II 101407.
Berna, Zürich. Sviţera şi Tirol.

Relaţiile Elveţiei cu România

216 *Goleştii şi alţi elevi ai lui Töpffer în Geneva.* Şedinţa de la 11 decembrie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925, 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom, XX. Memoriile secţiunii istorice, 4). 24.5×17—II 84101.

217 *Paralelisme helveto-române.* Şedinţa de la 18 nov. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1938. 21 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice, 17). 24.5×17—II 154928.
Despre baza romană; Concepţia alcătuirilor populare după retragerea Imperiului roman; Consecinţele vieţii locale romane.

14. FRANŢA

218 *Istoria poporului francez.* O încercare de explicaţie. Lecţii făcute la Universitate. Bucureşti. Tip. „Serviciul geografic al Armatei", 1919. 409 p. (Academia Română. Studii şi Cercetări, I). 21×14—II 53488.
Cuprins: Introducere. Elementele alcătuitoare. „Cetatea" galo-romană şi regalitatea francă a Merovingienilor. Carolingienii şi începuturile poporului francez. Formarea unui centru naţional francez. „Francezii lui Hugo Capet şi ai urmaşilor săi. Feudalitatea şi cruciatele în legătură cu poporul francez. Franţa cruciatelor. Contopirea feudelor în Coroană. Înlocuirea bisericii galicane prin regalitatea sacră a lui Ludovic al IX-lea. Burghezia intelectuală franceză în ajutorul regalităţii. Sfîrşitul cavaleriei franceze în războiul de 100 de ani. Regele burgheziei: Ludovic al XI-lea. Reacţiunea cavalerească: ofensiva franceză în Italia şi pe Rin. Luptele interne în Franţa supt pretextul deosebirilor religioase. Poporul francez confiscat de regalitatea absolută: Ludovic al XIV-lea. Epoca filosofiei în Franţa. Revoluţia franceză şi consecinţele ei. Poporul francez în monarhia constituţională. Poporul francez supt înrîurirea stării a patra.
Histoire du peuple français. Traduction française de Pierre Angelesco. Préface de Em. de Martonne. Paris. „L'Impr. centrale a Genève", 1945. 412 [—417] p.+ 1 pl. (Bibliothèque franco-roumaine. Collection publiée sous la direction de Pierre Angelesco). 18×12.5.
Vol. are două prefeţe. Prima a traducătorului: „La mort tragique du Professeur Nicolas Jorga. Sa vie et son œuvre". A doua este semnată de Em. de Martonne, în care se face elogiul marelui savant. Urmează o listă a titlurilor academice obţinute de N. Iorga: 12 diplome de „doctor honoris causa" şi 15 diplome de membru al diferitelor acad. din Europa. Totodată se publică

şi o scrisoare de mulţumire din partea lui N.I. către traducător din 14 ian. 1937. La p. 391—412: *Essai bibliographique des travaux de Nicolas Iorga en langues étrangères*, folosind lucrarea similară a lui Barbu Theodorescu. Table des matières. I. Eléments constitutifs. II. La Cité Gallo-Romaine et la Royauté franque de Mérovingiens. III. Les Carolingiens et les débuts du Peuple français. IV. La formation d'un Centre national français. V. « Les Français » de Hugues Capet et de ses successeurs. VI—VII. La Féodalité et les Croisades en rapport avec le Peuple français. VIII. La France des Croisades. IX. La réunion des Fiefs à la Couronne. X. La Royauté sacrée de Louis IX supplante l'Eglise des Gaules. XI. La Bourgeoisie intellectuelle française au secours de la Royauté. XII. La fin de la Chevalerie française et la guerre de Cent ans. XIII. Le Roi de la Bourgeoisie: Louis XI. XIV. La réaction de la Chevalerie: L'offensive française en Italie et sur le Rhin. XV. Les guerres de religion en France. XVI. Le Peuple français confisqué par la royauté absolue de Louis XIV. XVII. L'époque philosophique. XVIII. La Révolution française et ses conséquences. XIX. Le Peuple français en monarchie constitutionnelle. XX. Le Peuple français sous la poussée du quatrième Etat: la classe ouvrière.

219 *Une collection de lettres de Philippe de Maizières* (Notices sur le ms. de la Bibl. de l'Arsenal). Paris. Impr. „Daupeley-Gouverneur", 1892, 36 p. (Extrait de la *Revue historique*, tome XLIX, 1892) 23×15—II 101575.
Cuprinde 19 scrisori dintre 1364 şi 1372; 3 discursuri ale lui Ph. de Mézières; un manifest al regelui Petru din 1366 şi cîteva bule ale papei Urban al V-lea.

220 *Thomas III Marquis de Saluces*. Etude historique et littéraire, avec une introduction sur la politique de ses prédécesseurs et un appendice de textes. Paris. Ed. « Champion ». Impr. « H. Bouillant », 1893. VIII + 221[—223] p. 23×15—II 64090.
Parte din exemplare poartă, pe lîngă titlu, şi menţiunea: (Thèse) (Université de Leipzig). Se prezintă biografia lui Saluce; se cercetează influenţa franceză în Italia la sfîrşitul sec. XIV şi lupta de la Monasterolo, 1391—1396. Cuprinde şi romanul *Le chevalier errant*, scris în 1395 de Saluces.

221 *Philippe de Mézières 1327—1405 et la croisade au XIV-e siècle*. Paris. Ed. « Emile Bouillon ». Impr. « Durand », 1896. XXXV + 555[—557] p. (Bibliothèque de l'Ecole des Hautes Etudes. Publiée sous les auspices du Ministère de l'Instruction publique. Sciences — Philologiques et Historiques. Cent-dixième fascicule). 24×16—II 49905. Vezi nr. 103.

222 *Chestia Rinului*. Lecţii ţinute la Şcoala de Război, tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912, 272 + II p. 24×16—II 28280. Vezi nr. 16.

223 *Note de drum*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 100[—110] p. 21×13.5—II 34139.
Prin Franţa de Nord la Calais. Paris. Versailles.

224 *În Franţa*. Drumuri ale unui istoric, cu 53 de vechi gravuri. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru", Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 175 p. 23.5×15.5 —II 64003 [Pe copertă e trecut anul 1922]. Vezi nr. 1084.

225 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. « J. Gamber », Impr. « Datina Românească », 1924. 247 p. (Etudes Roumaines, vol. II). 24×16.5—I 101545. Vezi nr. 145.

226 *Les aventures « sarrazines » des français de Bourgogne au XV-e siècle.* Cluj. « Cartea Românească », 1926. 52 p. (Université de Cluj. Publications de l'Institut d'histoire générale. Mélanges d'histoire générale). 23×15.5.
Proiectul unei expediţii contra turcilor alcătuit de consilierii ducelui de Bourgogne Philippe-le-Bon. De asemenea este prezentată expediţia dunăreană din 1445. Se publică 6 doc. din: 1444—1445; 1443; 1448; 1458; 1466 privind expediţiile militare în Rodos, Marea Neagră, luptele dintre turci şi creştini pe Dunăre (1443); evenimentele din Serbia şi Valahia (1448).

227 *Les voyageurs orientaux en France.* Conférences données en Sorbonne, 1927. Paris. Impr. « Datina Românească », 1927. 105[—107] p. 25×16—II 92144.
Les voyageurs orientaux en France. Revue historique du sud-est européen, 1927, p. 1—25; 73—108; 161—203. Vezi nr. 148.

228 *Les voyageurs Français dans l'Orient Européen.* Conférences faites en Sorbonne. Paris. Ed. « J. Gamber » et « Boivin & C-ie ». Impr. « Poitiers ». 1928. 128 p. (Extraits de la *Revue des Cours et Conférences*, Années 1926 et 1927). 23×14—II 99263. Vezi nr. 149.

229 *France de Chypre.* Paris. Ed. « Les belles lettres ». Impr. « L'union typographique", 1931. 215 p. (Collection de l'Institut néo-hellénique de l'Université de Paris. Fascicule 10). 20×13—II 109345.
France de Chypre. Deuxième tirage. Paris. Société d'édition « les Belles lettres », 1966. 215 p. (Collection de l'Institut néohellénique de l'Université de Paris. Fascicule 10). 20×13—II 537539.
Réimpression photomécanique. Les procédés Dorel — Paris. Vezi nr. 81.
'Η φραγκοκρατία ἐν Κύπρω. Μετάφρσις 'Αχιλλέως Κ. Αἰμιλιαίθου Λευκωσία-Κύπρος, 1938 [2f.] + 128 p. + 1 pl., 20×13, II. 153084.

230 *La révolution française et le sud-est de l'Europe.* Conférence donnée à Paris à la Société de la Révolution française (février 1933). Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1934, 29 p. 24.5×16.5—II 124626.
La révolution française et le sud-est de l'Europe. Revue historique du sud-est européen, 1933, p. 342—366.
Influenţa Revoluţiei franceze asupra sud-estului european. Neamul românesc, 1933, nr. 44; 63; 64; 67. Vezi nr. 155.

231 *La France de Terre Sainte.* Considérations synthétiques. Conférences données en Sorbonne. Bucarest, 1934. 117 p. 24.5×16.5—II 129847.
La France de Terre Sainte. Considérations synthétiques. *Revue historique du sud-est européen*, 1934, p. 177—249; 297—337.
I. Généralités. Apports des croisés. II. Les éléments indigènes: grecs, syriens, arméniens. III. L'Empire Byzantin. L'église. IV. La synthèse.

232 *Les développements des idées sociales et politiques de la révolution française en Roumanie entre 1830 et l'Union des Principautés (1859).* Conférences données au Centre de la révolution *française.* Bucarest. « Imprimeria Naţională, 1935. 17 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique.* Tome XIX. Extrait). 24×16—II 135397.

233 *France de Constantinople et de Morée.* Conférences en Sorbonne, Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1935. 103 p. 24.5×16.5—II 135327.
France de Constantinople et de Morée. Revue historique du sud-est européen, 1935, p. 81—105; 177—217; 324—356. Vezi nr. 87.

234 *La France dans le sud-est de l'Europe.* Conférences en Sorbonne. Paris. Impr. « Datina Românească », 1936. 119 p. 24.5×16.5—II 135321.

La France dans le sud-est de l'Europe. Revue historique du sud-est européen, 1936, p. 21—68; 105—172.
Henri de Valois, roi de Pologne, et l'influence de son passage sur le trône polonais. Conséquences sur le Danube de la politique française active en Orient. La croisade à la fin du XVI-e siècle. Voyageurs mercenaires et aventuriers au commencement du XVII-e. Rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale au XVII-e siècle avant Louis XIV. Etat des rapports avec l'Europe orientale et sud-orientale à la fin du XVII-e siècle.

235 *L'esprit français au XVIII-e siècle en Autriche*. Conférences. Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1938. 49 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-o 1—3 et 4—6, 1938). 23×16—II 155214.
La dinastie. Administration et armée. Art et littérature.

236 *Frédéric II, roi de Prusse, et l'influence française*. Conférences données en Sorbonne, 30 mai —1-er juin 1939. Bucarest. Impr. « Datina Românească », 1939, 50 p. 24×16.5—II 168046. Vezi nr. 253.

237 *« Le voyageur français » al abatelui Joseph Delaporte în traducere moldovenească* (1785). Text publicat cu o introducere și note de N. Iorga. București. „Imprimeria Națională", 1940. 196 p. (Academia Română. *Studii și Cercetări*, XLII). 24.5×17—II 174048.
Ms. reprezintă trad. românească făcută de episcopul de Hotin, Amfilohie din rusește. ● Cuprins: Ostrovul Chiprului. Siria. Egipetul. Varvaria sau, împărăția Varvarilor și alte crăii. Grechia cu ostroavele ei.

238 *Revoluția franceză înainte de Revoluție*. Conferință din ciclul asupra *istoriei civilizației franceze* organizat de Institutul francez de înalte studii (23 ianuarie 1940), în *Conferințe și prelegeri*. București. 1943, p. 75—88. Vezi nr. 14.
Relațiile Franței cu Țările Române.

239 *Partea lui Napoleon al III-lea în Unirea Principatelor*. Conferință ținută la Liga Culturală în ziua de 27 februarie 1915. București. Ed. „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor", 1915. 34 p. 20×13—II 41338. Vezi nr. 804.

240 *Acei cari nu-i putem uita. Ceux que nous ne saurions oublier*. Iași. Tip. „Serviciul geografic", 1917. 11 p. 19×13
Acei cari nu-i putem uita. Neamul Românesc, 1917, nr. 326. Vezi nr. 844.

241 *Histoire des relations entre la France et les Roumains*. Jassy. Impr. « Progresul », 1917, 198 + II p. 16×12.—I 238535.

Histoire des relations entre la France et les Roumains. Préface de M. Charles Bémont. Paris. Ed. « Payot & C-ie ». Impr. « Lafolye », 1918. XIII+282 p. 18×12—I 51951.

Cuprins: Premières relations pendant l'antiquité et le moyen-âge. Les français sur le Danube roumain pendant les croisades du XV-e siècle. Négociateurs et voyageurs français au XVI-e siècle. Premiers prétendants roumains en France. Mercenaires, voyageurs et missionnaires au XVII-e siècle. Princes phanariotes et amis français dans la première moitié du XVIII-e siècle. Précepteurs et secrétaires français en Moldavie et en Valachie en XVIII-e siècle. Premiers écrivains français traitent des Principautés. La Révolution française et les Roumains. La civilisation française et les pays danubiens. Relations politiques jusqu'à l'avènement de la Monarchie de juillet. La Monarchie de juillet et les Roumains. La Révolution de 1848 et les émigrés. La guerre de Crimée et la fondation de l'Etat roumain.

242 *Salut adressé au général Berthelot, aux officiers et aux soldats de l'armée française, au nom du comité de réception, par le professeur N. Iorga.* Jassy. Impr. « Naţionala », 1918. 4 p. 24×16. Vezi nr. 848.

243 *Din relaţiile franco-române: un scriitor francez despre România şi un scriitor român în Franţa: Elias Regnault şi Grigore Gănescu.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1922. 22 p. (Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27×21—II 58366.

244 *Un colaborator francez al Unirii Principatelor, Paul Bataillard.* Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1923. 14 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria III. Tom. I. Memoriile secţiunii istorice, 7). 24×17—II 72045.
Un collaborateur français à l'unité des Principautés, Paul Bataillard. Traduction de M-elle Ileana Zara. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1925, p. 35—46. Vezi nr. 809.

245 *Relations franco-roumaines.* Paris. 1925. p. 11—13 (*L'Illustration économique et financière*, numéro spécial pour la Roumanie). 30×20—III 78917. Vezi nr. 241.

246 *L'oeuvre de la mission française à Jassy.* Bucarest. Impr. « Socec », 1930. p. 49—50. (Extrait de l'Hommage à M. de Saint-Aulaire). 24×17—II 101488. Activitatea desfăşurată la Iaşi, în primul război mondial, de către De Saint-Aulaire, ministrul Franţei în România.

247 *Trei generaţii în viaţa publică românească după judecata lui J. A. Vaillant.* Şedinţa de la 7 iunie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1935. 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secţiunii istorice, 14). 24.5×17—II 131903.
Cartea lui Vaillant: *La lanterne magique au passé, présent, avenir de la Roumanie.*

15. GERMANIA

248 *Chestia Rinului* (Istorie a Europei apusene în legătură cu această chestie). Lecţii ţinute la Şcoala de Război, tipărite după notele stenografice ale d-lui H. Stahl, pentru folosul elevilor săi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 272+II p. 24×16—II 28280. Vezi nr. 16.

249 *Cugetare şi faptă germană.* Zece lecţii făcute la Iaşi. Iaşi. Tip. ziarului *Neamul Românesc*, 1918. 121[—123] p. 24×16—II 58417.
Cugetare şi faptă germană. Zece lecţii făcute la Iaşi în 1917. Ediţia a II-a. Bucureşti. Tip. „Bucovina", 1938. 141 p. (Institutul de istorie universală). 24×16—II 152768. Vezi nr. 19.

250 *Note de drum.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913, 100 [—103] p. 21×14 — II 34139.
• Prin Germania. La Colonia.

251 *Principiul naţionalităţilor şi greşelile lui Bismarck.* Şedinţa de la 14 oct. 1938. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1938. 16 p. (Academia Română. Seria II. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice, 18). 24.5×17 — II 154927.
La 1848 s-a creat „teoria naţională", de eliberare a popoarelor, dar acest „spirit" a fost înlăturat de Otto von Bismarck. Biografii săi, englezul Charles Lowe şi francezul Edouard Simon, remarcă duritatea firii acestuia chiar

din tinereţe. Era contra oricărei libertăţi: „Cînd la Frankfurt se elaborează o constituţie, el o rupe“. Nu-i plăcea lipsa de disciplină a germanilor din sud, de aici declaraţia: „Sîntem fericiţi că sîntem prusieni şi voim să rămînem prusieni“. A fost contra unităţii Italiei, socotind că e vorba de „un teritoriu ce face parte din Confederaţia germanică“. Nu a sprijinit popoarele din sud-estul Europei, considerîndu-le „popoare barbare, care n-ar avea dreptul măcar de a trăi“.

252 *Une révélation: le maréchal von Mackensen parle.* Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1938. 19 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, 1938, n-os 10—12). 23×16 — II 155267.
Note scoase din: Wolfgang Foerster, *Briefe und Aufzeichnungen*, Leipzig, 1938, privind războiul nostru din 1916—1918.

253 *Frédéric II, roi de Prusse, et l'influence française.* Conférences données en Sorbonne, 30 mai — 1-er juin 1939. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1939. 50 p. 24×16.5 — II 168046. *Frédéric II, roi de Prusse, et l'influence française. Revue historique de sud-est européen*, 1939, p. 201—250.
Conf ţinute la Sorbona fac parte din ciclul închinat lui N.I. „L'histoire de l'influence française à travers le monde“. ● Cuprins: Les jugements sur „le grand homme“. Origines de l'influence française en Prusse. Education du prince Frédéric. Psychologie royale. Rapports avec Voltaire.

Relaţiile Germaniei cu România

254 *Informaţii germane despre România şi Basarabia pe la 1870.* Şedinţa de la 17 decembrie 1926. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională“, 1927. 13 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria III. Tom. VII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 25×17 — II 87917.

Dr. Quitzmann, scrisori din timpul războiului Crimeii. În *Unsere Welt*, 1866, informaţii despre Cuza Vodă; alte informaţii din aceeaşi rev., p. 1 870. Rudolf Kulemann despre Moldova, 1838.

255 *Opinia publică germană şi România lui Carol I-iu înainte şi după Războiul de Independenţă.* Şedinţa de la 17 martie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1933, 29 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secţiunii istorice, 1). 24×17 — II 12100.

N.I. foloseşte ca izvoare următoarele lucrări: Rudolf Henke, *Rumänien. Land und Volk*, 1877; W.T. Carl Schmeidler, *Geschichte des osmanischen Reiches in letzten Jahrzehnt*, 1875; Heinrich Filek von Wittinghausen, *Das Königreich Rumänien, geographisch-militärisch dargestellt*, 1881; Karl Emil Franzos, *Aus Halle-Arien, Culturbilder aus Galizien, der Bukowina, Südrussland und Rumänien*, 1889; Rudolf Bergner, *Rumänien*, Eine Darstellung des Landes und der Leute, 1887; K.H. Zingeler, *Die Hohenzollern in Rumänien* [...] 1890; Arthur Achleitner, *Der Hofjadleiter, Der Handprofos;* Paul Lindenberg, *Tagebuch des Königs von Rumänien* [...] 1915; Johannes Kramer, *Uber Land und Meer;* Mite Kremnitz, *Am Hofe von Ragusa.*

256 *Wilhelm de Kotzebue şi momentul de prefacere modernă a societăţii moldoveneşti.* Şedinţa de la 26 mai 1934. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1934. 15 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XV. Memoriile secţiunii istorice, 9). 24×17 — II 126348.

W. de Kotzebue, scriitor rus de lb. germană, a publicat: *Bilder und skizzen aus der Moldau*, 1860, şi romanul *Laskar Vioresku*, 1862, din care N.I. ex-

trage toate informaţiile privind Moldova. Kotzebue a mai tipărit bune trad. ale poeziei noastre populare: *Rumänische Volkspoesie*.

16. ITALIA

257 *Poporul italian în trecut şi în prezent*. Cinci conferinţe ţinute la Bucureşti. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1931. 107 p. — II 109230.
Epoca formaţiunii. Spirit şi creaţiuni italiene în evul mediu. Spirit italian în haina Renaşterii. Forme transalpine şi realităţi italiene. Avînturi către noua viaţă italiană.

258 *Un călător italian în Turcia şi Moldova în timpul războiului cu Polonia*. Şedinţa de la 25 iunie 1910. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl". 1910, 26 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secţiunii istorice, 2). 27×21 — II 20410.
Carlo Magni, *Quanto di piu curioso e vago hà potuto raccore Cornelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi e dimore per la Turchia*. Parma, 1678.

259 *L'Italia vista da un romeno*. Prefazione di Giulio Bertoni. Traduzione di Nella Collini, l'originale francese di Nico Ferrini. Collaziono il testo: Alfio Berretta, Milano. Ed. „La Spiga", 1930, 382 [— 386] p. 19×13 — I 103174.
Cuprins: Le vie della penetrazione italiana in Romania. Italiani e Romeni. Dante Alighieri. Francesco Petrarca. Verso Ragusa. Ragusa. Da Ragusa verso l'Italia. Mare Adriatico. Nelle Alpi. Fiume. Trieste. Miramare. Verso Venezia. In Italia. Ferrara. Parma. Pavia. Genova. Verso Napoli. Napoli. Firenze. Venezia e l'Oriente. Letteratura ed arte veneziana. Venezia ignorata. Esposizione d'Arte del XVIII secolo italiano a Venezia. Venezia trent'anni fa. Venezia nel novecentodieci. Cose nuove in luogo di quelle vecchie. Venezia nel novecentoventidue. Venezia d'inverno. Padova. La capella di Giotto a Padova. Miramare. S. Maffio di Murano. Il Torcello.

260 *Ce avem de învăţat de la cultura italiană*. Conferinţă ţinută la Cercul Amicilor Italiei (10 Novembre 1934). Bucureşti. Tip „Datina Românească", 1935, 15 p. 24×17 — II 181878.
N.I. arată strînsele legături pe care le are cu Italia şi cultura ei, legături „care m-au încetăţenit oarecum în Italia [...] Veneţia, mă simt oarecum acasă acolo [...] Limba aceasta îmi este aproape ca şi limba mea". Tratează tema în cadrul unei problematici mai largi: „A fi latin aceasta înseamnă o disciplină a sentimentelor, o seriozitate, o demnitate, o maiestate a cugetării, o înfrînare a pornirilor inimii [...] înseamnă şi o alcătuire tare cum este cimentul monumentelor romane; înseamnă şi înlăturarea oricărui cuvînt inutil şi a oricăror idei care n-au o valoare activă". Se face o paralelă a celor două mari influenţe pe care le-a cunoscut: cea franceză şi cea italiană. Se urmăresc traducerile din Dante, ale lui Coşbuc, Gane, Buzdugan. Promovează intensificarea relaţiilor între toate popoarele romanice: „Ce mare lucru ar fi dacă latinii, cu tot ce au cîştigat şi au asimilat, ar schimba între dînşii, ar transmite de la unii la ceilalţi...". Propune „o şcoală a latinităţii întregi" la Coimbra, ca un simbol, ca o afirmare şi ca o asigurare de viitor".

261 *Pentru Italia şi Ce ne leagă de Italia*. Cuvîntările d-lui profesor Nicolae Iorga rostite la Ateneul Român (17 Noiembrie 1935) sub auspiciile „Ligii Culturale" şi la inaugurarea cursurilor Institutului de cultură italiană. Bucureşti. Ed.

ziarului *Neamul Românesc*, 1936. 30 p. 23×15.5 — II 181048.
Ideea de unitate latină prin cultură. Se declară împotriva oricărui fel de imperialism. Activează pentru propăşirea latinităţii.
Per l'Italia nella sua lotta. Traduzione del Prof. C. Perussi. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 83 p. 21×13.5 — II 135654.
Cuprinde: „Cio che ci lega all'Italia", „Per l'Italia" şi „Razionalismo e vita organica".

262 *Primele mele drumuri italiene*. Conferinţă ţinută la Cercul d-lui profesor Al. Marcu (27 mart. 1936). Bucureşti. Tip „Datina Românească", 1936, 13 p. 24×17 — II 135370. Vezi nr. 1070

263 *Către E.S. Benito Mussolini. Şeful guvernul italian*. Tradus din italieneşte de Redacţia ziarului *Universul*. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937. 35 p. + 2h. 24×17 — II 144443.
A.S.E. Benito Mussolini, Capo di governo italiano. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937, 38 p. + 2h. 24×17 — II 144455.
A.S.E. Benito Mussolini, chef du gouvernement italien. Traduit par *** Bucureşti. „Imprimeria Naţională". 1937. 35 p. + 2 h. 24×17 — II 144437.
A.S. Exz. Benito Mussolini. Chef der italienischen Regierung. Ubersetzt von Professor Konrad Richter. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937, 37 p. + 2 h. 24×17 — II 144438.
To S.E. Benito Mussolini. Head of the italian government. Translated by professor Zoe Gheţu. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937. 36 p. + 2 h. 24×17 — II 144442.
Lucrarea este alcătuită din 5 părţi; o scrisoare a lui N.I. „fost preşedinte al Consiliului de Miniştri al României" adresată şefului guvernului italian, prin care savantul român arată lupta dusă de poporul român pentru întregirea sa naţională, protestînd, totodată, faţă de ideea revizionistă susţinută chiar de Mussolini; 2 hărţi privind România; 8 statistici întocmite la date diferite, în care se arată populaţia Transilvaniei ca fiind precumpănitor romanească „testimonii italiene", în nr. de 16, privind drepturile românilor asupra Transilvaniei şi, pe aceeaşi temă, mărturiile unor savanţi străini.

264 *Un mare gînditor italian despre luptele din sud-estul Europei: Giambattista Vico*. Şedinţa de la 26 noiembrie 1937. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1938, 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 21). 24×17 — II 151198.
Prezentarea cărţii lui Vico asupra g-ral italian Antonio Caraffa, carte în care se află informaţii privind ţările noastre, în special Transilvania.
Un pensatore politico italiano all'epoca del Risorgimento: Marc Antonio Canini. Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1938. 28 p. (Extrait du *Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine*", tome XX). 24×16 — II 260359.

265 *Orizzonte italiano*. Tradizioni nel sud-est europeo e missione latina. Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1940. 53 [— 55] p. (Instituto per 10 Studio dell'Europa sud-orientale). 24×16.5 — II 168113.
Cuprins: Venezia e la penisola dei Balcani. Il problema balcanico e l'Italia. Ambele lucrări au fost publicate în 1914. Vezi nr. 137.

266 *Italia pe care o vedem şi Italia pe care n-o vedem*. Conferinţă din ciclul organizat de asociaţia Amiciţia italo-română (17 april. 1940). *Conferinţe şi prelegeri*. Bucureşti. 1943, p. 89—103. — II 291521. Vezi nr. 14.

Legăturile Italiei cu Țările Române

267 *Două tradiții istorice în Balcani: a Italiei și a românilor.* Ședința de la 3 mai 1913. București. Tip „Carol Göbl", 1913. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 15). 27×21 — II 33059.

Idealul roman a rămas în Balcanii stăpîniți odată de Roma, s-a păstrat același pînă în pragul timpurilor moderne. El e continuat pe căile de comerț și culturale, mai ales prin Veneția pînă în sec. XVIII. Paralel, și în continuare, românii au avut un rol, nu ca element războinic.

268 *Rapporti politici tra l'Italia e la Romania* (Appunti). Roma. Impr. „Ricardo Garroni'', 1923. 5 p. (Publicazioni dell' Istituto per l ' Europa orientale. Roma. Seconda serie. Politica — storia — economia IV). 25×18 — II 73395.

Rapporti politici tra l'Italia e la Romania (Appunti). *L'Europa orientale*, 1923, p. 519—523.

Rapporti politici tra l'Italia e la Romania. Studi sulla Romania, 1923, p. 9—15. Popoarele se apropie prin interese morale: „Il motivo morale ci impone di tener conto [...], della lingua, degli scambi litterari, della concordanza di anima". România a avut sprijinul Italiei la 1859 și 1877, legături stabilite prin Alecsandri, Eliade, Vegezzi-Ruscalla, Cavour. Vittorio Emanuele II spunea: „Il vostro nobile desiderio sara ben presto realizzato, perche il triomfo della causa italiana seguirà ben presto quello della causa romena".

269 *Conferenze italiane sulla nazione romena.* Milano. Ed. „Ulrico Hoepli", Impr. „Datina Românească", 1927, 55 p. + 10 pl. 23×15 — II 88027.

Cuprins: I. La sintesi romeno nella latinità. II. Aspetti pittoreschi della Romania. III. Un gran poeta romeno: Michele Eminescu. IV. Rapporti trà l'Italia meridionale e la Romania.

270 *Le relazioni italo-romene.* Conferenza tenuta dal prof. Nicola Iorga sotto gli auspici della Camera di Commercio italo-romena di Milano il 13 Marzo 1927. Milano. Tip. „Combi". 1927. 15 p. 21×15 — II 467360.

271 *L'Arta romena e l'Italia.* Livorno. Tip. „Raffaelo Giusti", 1929—VIII. 7 p. (Estratto da *Il Giornale di Politica e di Litteratura*, anno V, quod XII dicembre), 23×15 — II 101314. Vezi nr. 1174.

272 *Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen-âge.* Extrait d'une conférence donnée à la Sorbonne, en mars 1928. Paris. « Ernest Leroux », 1930, p. 59—69. (Etudes sur l'histoire et sur l'art de Byzance. Mélanges Charles Diehl. Deuxième volume. Art) 32.5×25 — III 102915.

Republica genoveză și legăturile ei cu Țările Române.

273 *I genovesi nel Mar Nero.* Genova. Tip. „Fratelli Pagano", 1925. 4 p. (Estratto dal Balletino Municipale „Il Comune de enova" — nr. 6 Giugno). 31×22 — III 80128.

Conf. ținută la Univ. din Genova în luna mart. 1925; tratează despre coloniile genoveze din evul mediu care înconjurau Marea Neagră ori se aflau pe Dunăre. Pe aceste căi au pătruns influențele în arhitectura și pictura moldo-valahă. Căile de comerț cu Polonia duceau pe Siret în Polonia.

Republica Venețiană și legăturile cu Țările Române

274 *Un viaggio da Venezia alla Tana.* Venezia. Impr. „Fratelli Visentini“, 1896. 9 p. (Estratto dal Nuovo Archivio Veneto, tomo XI, parte I). 24×16 — II 101659.
Descrierea ms. aflat în Bibl. „Ambrosiana“ din Milano privind o călătorie din 1404—1407: „Via sive iter a civitate Venetiarum usque ad Tanaim sive Tanam“.

275 *Cinci conferințe despre Veneția,* ținute din însărcinarea Casei Școalelor. București. Ed. „Casa Școalelor“. Tip. „Neamul Românesc“, 1914. 167 [—170] p. 24×16 — II 37470.
Cinci conferințe despre Veneția, ținute din însărcinarea Casei Școalelor. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1926. 221 [—223] p. + 12 pl. (Din publicațiile Casei Școalelor). 22×14 — II 88302.
Ed. I cuprinde: „În ce stă frumusețea Veneției. Dezvoltarea externă a Veneției. Dezvoltarea internă a Veneției. Arta, literatura și cultura. Veneția și românii. Cîteva note venețiene. Opt doc. din anii: 1470, 1474, 1475, 1478, 1499, 1503. Ed. a II-a are în plus: „Cose di Venezia (1922).
Cinci conferințe despre Veneția. Drum drept, 1914, p. 177—331.
Veneția — În ce stă frumusețea Veneției. Lamura, 1921, p. 826—827.
Scrieri despre artă. Antologie și prefață de Barbu Theodorescu. București. 1968, p. 295—361: *În ce stă frumusețea Veneției. Arta, literatura și cultura venețiană. La capela lui Giotto, în Padova.*
Scrieri istorice. Vol. II. Ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. București, 1971, p. 169—208: *Dezvoltarea externă a Veneției. Dezvoltarea internă a Veneției.*

276 *Veneția în Marea Neagră.* București. Tip. „Carol Göbl“, 1914 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 1, 30, 31). 27×21 — II 37452.
Vol. I. Dobrotici. 28 p. Biografia despotului Dobrotici (1346—1386). Anexa: 21 doc. — 1340—1377 — latinești copiate din arh. „Frari“ ale Veneției. *Vol. II. Legăturile cu turcii și cu creștinii din Balcani de la lupta de la Cosovo pînă la cea de la Nicopoli* (1189—96). Ședința de la 18 aprilie 1914, 48 p. Anexă: 59 doc. latinești din anii 1384—1400 (Misti, XXXVIII; XLI; XLIV) din arh. venețiană „Frari“. *Vol. III: Originea legăturilor cu Ștefan cel Mare și mediul politic al dezvoltărilor.* Ședința de la 6 iunie, 76 p. Relațiile voievodului cu Veneția între 1463 și 1484. Anexă: 66 doc. latine și italiene între 1473 și 1484.
La politique vénetienne dans les eaux de la Mer Noire. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique,* 1914, p. 289—370.

277 1. *Venezia e la penisola dei Balcani.* 2. *Il problema balcanico e l'Italia.* Due conferenze all'„Ateneo Veneto“ (marzo 1914). Bucarest. Ed. „C. Sfetea“. Impr. „Neamul Românesc“, 1914, 45 p. 24×16 — II 39851.
Prima conf. și în *Orizzonte italiano,* Bucarest, 1940. Sînt prezentate căile de comerț și cele culturale din evul mediu și pînă în 1914. Considerații privind rolul pe care-l pot avea Italia și România după evenimentele din 1912—1913 în Balcani.

278 *Venezia ed i paesi romeni del Danubio fino al 1600.* Venezia. Tip. „C. Ferrari“, 1915, p. 291—312. 27×19 — II 66545.
Relațiile comerciale cu Țările Române, „ricchi di grano“, încep înainte de 1350. Sînt prezentate apoi relațiile cu Ștefan cel Mare prin Emanuele Gerardo,

legăturile lui Bogdan, ale numeroşilor aventurieri români sosiţi la Veneţia. Ele continuă prin Despot Vodă, Maria Valarga şi alţii pînă la Petru Şchiopul.

279 *Les commencements de Venise*. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1930, 47 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XVIII). 24×16.5 — II 108927.
Les commencements de Venise. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1931, p. 101—142.
Les Venises populaires. Les debuts de Venise et Byzance. Venise et l'Italie. În introducere aflăm bibliografia studiilor asupra Veneţiei, scrise de: Daru; Lebret; Jan Romain; Sandi; C.A. Marin; Pompeo Molmenti; Battistella; Rinaldo Fulin; Horatio Brown; Kretschmayr; Ch. Diehl; Lenz; Lenel; Simonsfeld; Roberto Cessi; Vittorio Lazzarini; Giovanni Fiastri ş.a.

280 *Deux siècles d'histoire de Venise*. Conférences données en Sorbonne. 1. Venise d'Empire. 2. Venise de Croisades. 3. Venise dominante. Bucarest. Impr. „Datina Românească“, 1932, 61 p. 24×16 — II 113197.
Deux siècles d'histoire de Venise. *Revue historique du sud-est européen*, 1932, p. 1—62.

281 *Venise à l'époque moderne*. Conférences données en Sorbonne (Février 1933). Paris. Impr. „Datina Românească“, 1933, 105 p. 24×16 — II 122674.
Venise à l'époque moderne. *Revue historique du sud-est européen*, 1933, p. 156—179; 209—286.
Veneţia în epoca modernă. Dubla orientare a Veneţiei în secolul al XVI-lea. Neamul Românesc, 1933, nr. 50.

282 *Ospiti romeni in Venezia (1570—1610)*. Una storia ch'è un romanzo ed un romanzo ch'è una storia. Bucarest. „Imprimeria Naţională“, 1932, 158 [— 160] p + 21 pl. 25×18 — II 115230.
Introduzione: relazioni tra romeni e veneziani. L'ambiente italiano di Pera. Un' istalazione di principe a Bucarest (Alessandro, 1570). Un regno insidiato. Una guerra tra romeni. Morte del principe Alessandro. La reggenza di una donna mezzo-italiana in Valachia. Un bel pretendente poeta: Pietro Cercel. La tragedia dell'esiglio. Nuovo regno di Mihnea. La rovina di una famiglia principesca ed il disonore. Un'esule moldavo. Marioara Valarga e la lotta per il retaggio moldave. Le vicende di un povero ragazzo principesca. Mallatia e morte del principino moldave. L'eredità di Stefano il Moldavo.

283 *Congresele de istorie de la Veneţia şi de la Roma*. Şedinţa de la 9 oct. 1936. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1937, 20 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secţiunii istorice, 1). 24×17 — II 144387.
La Veneţia N.I. a vorbit despre Marco Antonio Canini, veneţian care a stat şi în România. La Roma s-a desfăşurat congresul de bizantinologie. Se publică şi conf. ţinută de N. I. la Radio Roma: *Vitalità latina nel sud-est europeo;* precum şi o comunicare ţinută la Napoli: *Les voies nouvelles des études sur Byzance*.

284 *Bienala din Veneţia*. Cîteva note. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1938. 15 p. (Extras din *Cuget clar*, 1937—8). 24×16.5 — II 155290.

285 *La Romania alla bienale di Venezia 1938*. Vălenii de Munte. Impr. „Datina Românească“, 1938. XVI p. + 26 pl. 25×18 — II 268239.
Conţine şi text francez: *L'art roumain à la biennale de Venise, 1938*.

286 *Instantanee veneţiene*. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1938. 13 p. (Estras din *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 9 sep. 1938). 23.5×16. Vezi nr. 1098.

17. LADINII

287 *Cei mai mici frați ai noștri: romanii „Ladini"*. Conferință la Radio (30 septembrie). București. Tip. „Universul", 1938, 16 p. + 18 pl. 16.5×12 — I 156037.
Cei mai mici frați ai noștri: romanii „Ladini". Sfaturi pe întunerec. Vol. II, București, 1940. p. 313—321.
Ei se află în Elveția, „în partea de către vechea capitală, scaunul de judecată de la Curia, care se numește și astăzi în limba lor « Cuera », patruzeci de mii de oameni, în cele cîteva sate sămănate în văile, în glenurile din aceste părți, sub gadurile care sînt pădurile". Acești ladini, vorbind „romanismul", își păstrează datinele și lb. avînd ca poet cunoscut pe Peter Lansen.

18. LUXEMBURGUL

288 *Încă o formațiune romanică: Luxemburgul.* Comunicare făcută în ședința de la 23 iunie 1939. București. „Imprimeria Națională", 1939, 14 p. + 2 pl. (Academia Română Seria III. Tom. XXII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24.5×17 — II 168262.
Prezentarea celor 300 000 de locuitori, mai ales prin cele 3 localități: Luxemburg, Echteenach (cunoscut în doc. ca Apternacum și ca Epternacus) și Diekirk.

19. OLANDA

289 *Despre Olanda.* Trei conferințe. București. Tip. „Universul", 1936, 36 p. 23.5×15.5 — II 135474.
Expunerile au la bază 3 vizite în Olanda. Este evocată prietenia lui N.I. cu istoricul Grondijs și Huysinga: acesta din urmă a oferit cea mai bună istorie a Olandei. Descrierea țării, a oamenilor, a calităților lor, a luptei cu oceanul, a populației rurale, a orașelor, a organizării politice, a arhitecturii de proveniență gotică, a puterii de tradiție. Romanitatea se simte și aici. Orașele reprezintă evoluția satului. Crearea domeniului colonial. Viața comercială. Tenacitatea rasei și rolul jucat în viața lumii. Creația spirituală.

290 *Les rapports entre la Hollande et l'Empire ottoman du XVII-e siècle au commencement du XVIII-e siècle.* Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1937. 13 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 23×16 — II 151393. Vezi nr. 122.

20. POLONIA ȘI RELAȚIILE CU ȚĂRILE ROMÂNE

291. *Relațiile comerciale ale Țerilor noastre cu Lembergul. Regeste și documente din Archivele orașului Lemberg.* Partea I. București. Tip. „Marinescu Șerban", 1900. 113 p. 24×17 — II 101633.
Relațiile comerciale ale Țerilor noastre cu Lembergul. Economia națională, 1900, p. 87—173.

Studii şi acte aparţinînd sec. XV—XVI: acte consulare; acte judiciare civile. Relaţiile comerciale sînt cercetate pe baza unor doc. din 3 sec.: XV—XVIII, cuprinzînd 3 etape.

292 *Scurtă istorie a slavilor răsăriteni. Rusia şi Polonia.* Simple linii de orientare. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919.179 p. (Academia Română, *Studii şi cercetări*, II). 23.5×16 — II 53872.

Studiul este închinat „amintirii aceluia care ar fi cetit mai cu iubire aceste pagini: a lui Ioan Bogdan".

293 *Léon Sapieha et Michel-le-Grand.* Bucarest, 1921, 4 p. 24×16 — II 61674. *Léon Sapieha et Michel-le-Grand.* Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1921, p. 79—82. Vezi nr. 556

294 *Polonais et Roumains. Relations politiques, économiques et culturelles.* Bucarest. Impr. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 95 [— 97] p. 23×17 — II 61664. C u p r i n s: Les origines. Préparation de l'indépendance moldave. Relations entre boyards moldaves et nobles polonais.

295 *Choses d'Orient et de Roumanie.* Conférences données aux Universités de Varsovie, de Wilno, de Poznan, de Cracovie et de Lwow. Bucarest — Paris. Ed. „Suru" et „J. Gamber". Impr. „Lupta", 1924, 92 [— 95]p. 21 × 13.5 — II 79403.

C u p r i n d e: cu privire la Polonia, următoarele conf: *Un aventurier de la Renaissance entre la Pologne et la Moldavie Jacques Basilikos l'Héraclide, dit le Despote; La crise polonaise et les Roumains; Les italiens en Galicie; Relations économiques entre Lwow et la Moldavie; Rapports intellectuels roumano-polonais.*

296 *Note polone.* Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1924. 58 [— 61] p. 21×14 — II 127027.
Note de drum: Varşovia. Poznan. Cracovia. Liovul.

297 *Note polone.* Şedinţa de la 27 iunie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1924, 18 p. + IV pl. (Academia Română. Seria III. Tom. II. Memoriile secţiunii istorice, 11) 25×17 — II 76713.
În afara călătoriei de două săptămîni a aflat mormîntul Ecaterinei, nepoata de fiică a lui Ieremia Movilă, în catedrala de la Wilno. Totodată descoperă şi numeroase portrete ale Mariei Movilă. Relaţiile lui Vasile Vodă cu Polonia. Alexandru Lăpuşneanu, ctitor în Polonia. Ioan Potcoavă şi Iancu Sasul sînt înmormîntaţi la Liov. Chipul lui Ioan Potcoavă într-o lucrare a lui I.I. Smirnovici. Tot aici false chipuri ale lui Mihai Viteazul, Ieremia Movilă şi Gaspar Graţiani. La Poznan află în condica de indigenate numeroşi aromâni, negustori de vinuri şi librari, stabiliţi în acest oraş. Un act de la Ştefan Vodă Tomşevici. Se reproduc 4 portrete ale Mariei Mohylanka.

298 *Polska a Rumunia.* Wspomnienia z przeszłości i wskazania na srzyszłość. Polonia şi România. Amintiri din trecut şi speranţe pentru viitor. Czerwiec. 1924. 6 p. (Odbitka z „Przegladu współczesnego", nr. 26). 24×16 — II 505210. *Polonia şi România. Neamul românesc*, 1924, nr. 156.

299 *Trois conférences.* Bucarest. „Imprimerie Nationale", 1931. p. 59—76: *Les pays roumains vus par les polonais:* Erasme Otwinowski, Laurent Piaseczyn ski, Samuel Twardowski, G. Krasinski, Wojciech Miaśtkowski, Stanislas Oświęcim, Nicolas Bieganowski, J. Radziejowski, J. Gniński, Joseph Podoski, Zatlokiewicz, Dounine-Barkowski. II 107507

300 *Sobieski et les Roumains 1683—1696.* Conférence donné à la Bibliothèque polonaise de Paris (février 1933). Paris, Ed. „J. Gamber". Tip. „Datina Românească", 1933, 20 p. 24×16.5 — II 122671.
Sobieski et les Roumains, 1683—1696. Conférence donné à la Bibliothèque polonaise de Paris (février, 1933). *Revue historique du sud-est européen*, 1933, p. 287—306.
N.I. caută să pună într-o nouă lumină personalitatea regelui polonez Sobieski în relaţiile avute cu românii. În special urmăreşte să înlăture anumite păreri defavorabile românilor în aceste raporturi, păreri datorate unor interpretări eronate ale doc. Se dă exemplu în acest sens modul discutabil de publicare a Jurnalului lui Sobieski de către Chowoniec. Scopul final al lui N.I. este să stabilească excelente raporturi între polonezi şi români: „Polonais et Roumains sont des alliés, et [...] ils poursuivent dans ces moments difficiles pour l'histoire de l'humanité entière des buts qui sont les mêmes, comme ils sont animés par un même esprit...".

301 *Recherches dans les Archives Royales de la Haye.* Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1936, 10 p. (Extrait du *Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine*, tome XX, 1936). 24×16 — II 144459.
Col. de ms. autografe necunoscute (sec. XV—XVIII) privind Polonia.

21. PORTUGALIA

302 *Ţara latină cea mai depărtată din Europa: Portugalia.* Note de drum şi conferinţe. Ilustraţii de Becu. Bucureşti, Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1928, 156 p. + 18 pl. 22×16 — II 92614.
Ţara. Rasa. Istoria. Arta şi literatura. Note de drum. Lisabona, Evora, Coimbra, Porta. Portugalia apare ca o ţară dintre cele mai frumoase din lume. Începe ca o feudă a regelui spaniol, din oraşul Leon, şi a fost întemeiată de un cruciat, membru al Casei de Burgundia. Bogăţia i-o dau pluta, portocalul, lămîiul. Satele cu case risipite de piatră şi argilă şi care şi-au păstrat obiceiurile, dar nu şi costumul. Oraşul fie că este un port, fie că se formează în jurul unei mănăstiri. Rasă amestecată de celţi şi iberi, cu o influenţă romană şi o stăpînire arabă. Se remarcă în folc. „dialogul". Univ. la început a fost o şcoală călugărească. Coloniile.

303 *As vias de penetraçao da latinidade, no sueste da Europa e em especial na Romania.* Conferencia realizada na sociedade de geografia de Lisboa. Lisboa. Tip. „Celestino da Luz". 12 p. 22×17 — II 92378.
De fapt priveşte istoria românilor. Vezi nr. 485.

22. RUSIA

304 *Imperialismul austriac şi cel rus în dezvoltare paralelă.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914, 24 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 7). 27×21 — II 40540.
Développement parallèle de l'impérialisme autrichien et de l'impérialisme russe. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 1—30. Vezi nr. 204.

305 *Scurtă istorie a slavilor răsăriteni. Rusia și Polonia. Simple linii de orientare.* București. Tip „Cultura Neamului Românesc", 1919. 179 p. (Academia Română. *Studii și Cercetări,* II). 23×16 — II 53172. Vezi nr. 292.

306 *Conflictul militar austro-rus în 1854—56.* După un martor austriac. Ședința de la 24 septembrie. București. „Imprimeria Națională", 1937. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 19). 24.5×17 — II 151197.
După contele Alfons von Wimpffen. *Erinnerungen aus der Walachei während der Besetzung durch die Österreichischen Truppen in der Jahren 1854—1856.* Wien, 1878.

Legăturile Rusiei cu Țările Române

307 *Călătoriile în Rusia ale preotului bănățean Mihail Popovici (1770—1771).* Arad. Tip. „Tribuna Poporului", 1901. 48 p. 19×14 — I 101976.
Printre ms. episcopului Dionisie de Buzău, aflate la Acad. Română, se află și ms. 1 331, despre călătoria pravoslavnicului în Rusia, ms. pe care N.I. îl publică, însoțit de o scurtă biografie a autorului.

308 *Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țerile noastre (1709—1714),* cu 4 stampe. București, Tip. „Carol Göbl", 1910. 57 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 20411.

309 *Legăturile românilor cu rușii apuseni și cu teritoriul zis „ucrainian".* București. Tip. „Carol Göbl", 1916. 61 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 16). 26×21 — II 48130.
Relations des Roumains avec les Russes occidentaux et avec le territoire dit l'Ukraine. Traduit par Henri Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique,* 1916, p. 306—356.
Studiul pornește de la lucrarea lui M. Hrusewschi *Istoria poporului ucrainean.* În anexă: 57 doc. (1578—1671). Se reproduce și recenzia lui N.I. despre lucrarea lui Hrusewschi publicată în *Zentralblatt für Deutschland,* 1907.

310 *La Russie en Orient de 1875 à 1878. D'après les confessions de M. Nélidow.* Bucarest. Tip. „Neamul Românesc", 1916. 24 p. (Extrait du *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale,* III, n-os 6—8, juin-août 1916, p. 131—152). 23×16 — II 48098.
Nélidow. Souvenirs d'avant et d'après la guerre de 1877—78. Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale, 1916, p. 131—152.

311 *Histoire de relations Russo-Roumaines.* Iassy. Ed. „Neamul Românesc". Impr. „Progresul", 1917, 368 p. 16×12 — I 61337.
Premières formes de la communauté russo-roumaine. Premières relations politiques entre les Roumains et les Russes: échanges de civilisations. Communauté russo-roumaine d'activité militaire aventurière. Cosaques du Dniéper et leurs relations avec les Roumains. Communauté culturelle orthodoxe entre Russes et Roumains. Premières relations entre la Moldavie et la Russie moscovite. Les Roumains et les révolutions de l'Ucraine. Pierre-le-Grand et les Roumains. Les Roumains et la Russie après Pierre-le-Grand. Projets de partage de la Turquie et nouvelle intervention russe sur le Danube. Seconde guerre de Catherine II contre les Turcs. Alexandre I-er et les projets de Napoléon en Turquie. La Russie et l'agitation constitutionnelle dans les

pays roumains jusqu'à l'Union des Principautés. La Russie et l'indépendance roumaine.

312 *Oaspeţi ruşi în Moldova şi oaspeţi moldoveni în Moscovia.* Cîteva note. Iaşi. Tip. „Progresul", 1918. 3 f. (Din *Neamul Românesc*, an XIII, nr. 67). 17 × 10 — I 127314.
Vasile, fiul marelui cneaz Dimitrie, 1436; Mihail, fiul lui Sigismund, 1448; Simion, 1471; Scurtă descriere istorică şi cronologică a vieţii şi domniei marilor cneji ruseşti, 1807.

313 *Dix ans de politique russe dans le sud-est de l'Europe (1870—1888).* Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1937, 20 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 24×16 — II 151381.
Prezintă critic lucrarea: H. Summer, *Russia and the Balkans, 1870—1880.* Oxford, 1937.

23. SPANIA

314 *Cîteva zile prin Spania.* Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1927. 171 p. 23×15 — II 88039.
Ţara. Poporul. Istoria. Literatura şi arta. Note de drum. Castilia. Madrid. Toledo. Granada. Escorialul. Cetăţile maure. Catalonia franceză.

315 *Note asupra istoriei Spaniei. Cu prilejul unei recenzii.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1931, 12 p. 24×16 — II 108928.
Note asupra istoriei Spaniei. Revista istorică, 1931, p. 215—225.
Rafael de Altamira y Crevea, „cel mai mare istoric de astăzi al Spaniei", publică în două forme deosebite şi în două lb. o sinteză a istoriei ţării sale: *Historia de la civilización española*, Madrid, 1928 şi *Histoire d'Espagne*, Paris, 1931. Ca şi N.I., istoricul spaniol a publicat istoria patriei sale în nenumărate ed. şi în mai multe lb., în tratate ştiinţifice (4 vol.) sau cu caracter de popularizare. În lucrările sale caută „sensul organic al istoriei, urmărind rădăcinile psihologice, individuale sau colective, ale faptelor care merită să fie reţinute şi să lase urme în istoria omenirei", cu credinţa, atît de îndreptăţită, că „alcătuirea organică a faptelor poate dura mult şi servi chiar acelor care pretind a o întrece".

316 *Contributions catalanes à l'histoire byzantine.* I. *L'histoire romantique de Yakoub-tchélébi.* II. *Ramón Muntaner et l'empire byzantin.* Paris. Ed. „J. Gamber", Imp. „Datina Românească", 1927, 39 p. 24×17 — II 92090. Retipărită din *Revue historique du sud-est européen*, 1927, p. 308—314, 325—355.
I. O cronică anonimă catalană de la sfîrşitul sec. XIV. II. Memoriile unui cavaler catalan privind cruciada în Africa (1311—1315).

Relaţiile Spaniei cu România

317 *Informaţii spaniole despre războiul nostru pentru independenţă.* Şedinţa de la 27 aprilie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928, 13 p. + 23 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 15). 24× 17 — II 92136.
Informaţii culese din ziarele: *Imparcial* şi *Ilustración española y americana.* Din ultimul periodic sînt reproduse şi cele 23 pl. care însoţesc comunicarea.

24. ȚĂRILE SCANDINAVE

318 *Țări scandinave: Suedia și Norvegia.* Note de drum și conferințe. București. Ed. „Casa Școalelor". Tip. „Datina Românească", 1929, 127 p. + 37 pl. 21.5×14 — II 96932.
Cuprins: Țara. Rasa. Istoria. Arta și literatura, la care se adaugă notele de drum. Norvegia este o țară de ocean, de fiorduri, iar interiorul e un platou străbătut de văi. Totodată în ambele țări muntele este pretutindeni. Suedia are lacurile Venner, Vetter și Mälar, cele mai mari din Europa. Norvegia este un ținut în care marea a intrat, iar Suedia e apărată de mare. Exploatarea pădurii și creșterea vitelor, pescuitul, la care se adaugă industria, reprezintă ocupațiile principale. Satul are casa de lemn; „casa toată vuește ca o vioară". Suedia este un pămînt istoric, iar Norvegia e un pămînt țărănesc și numai într-o foarte mică măsură istoric. Un amestec de rase: cea germană care s-a așternut peste rasa cea veche, laponii, precum a fost o foarte numeroasă populație de finezi, mai ales în Suedia. Țăranul a fost elementul de siguranță în statul suedez. Case bogat împodobite. Cele două țări au avut o unire dinastică, dar nu au avut aceeași organizație, legi, ministere. Norvegia este o „thalassocrație" eroică și disprețuitoare de primejdie. Creștinismul s-a impus cu greutate și tîrziu, apoi Biserica a dominat. De asemenea, unitatea națională norvegiană privită ca unitate a domeniului maritim s-a realizat prin Kanut și fiul său Swen. Le urmează Carol cel Mare. Constrîns apoi să rămînă numai în nord, norvegianul a fost obligat să se închidă în țara sa, în Norvegia lui. Trei sec. a dus o viață „prin țărani" pînă la Napoleon, cînd s-au despărțit de stăpîna lor Danemarca. În Suedia a domnit un spirit de aventură pînă în sec. XIV. O bună parte a istoriei țării este cuprinsă în legendă. De la 1155 începe o regalitate stabilă pe lîngă o Suedie țărănească de tradiție. Sub Gustav-Adolf, Suedia e la apogeu. Iar sub domnia reginei Cristina vechea Suedie s-a schimbat, s-a pierdut, revenindu-și sub Carol al XII-lea. Decăzută, ea s-a refăcut sub Carol-Ioan, treptat, punînd temeiul unei noi vieți materiale și morale.

Legăturile cu Țările Române

319 *Storia del Soggiorno di Carol XII in Turchia scritta dal suo primo interprete Alessandro Amira.* București. Tip. I.V. Socec, 1905. 98 p. 24×16 — II 101573. Vezi nr. 109.

320 *Carol al XII-lea, Petru cel Mare și țerile noastre (1709—1714)* cu 4 stampe. Ședința de la 1 octombrie. București. Tip. „Carol Göbl", 1910, 57 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 20411.

321 *En grekisk Krönika om Karl XII: S. vistelse i Bender (Afenduli).* Stockholm, 1912, p. 190—205. 22×15 — II 27 634.

322 *Un ofițer român în oastea lui Carol al XII-lea. Cîteva note.* Ședința de la 9 martie. București. Tip. „Carol Göbl", 1912. 5 p. + 1 stampă (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 28423.
Sandu Colțea.

323 *Karl XII och Rumänien.* Tradus de consulul general Const. I. Karadja. 1929, 6 p. (*Svenska Bagbladet*, 12 mai 1929). 21×16 — II 96967. Vezi nr. 320.

25. UNGARIA ŞI RELAŢIILE CU ŢĂRILE ROMÂNE

324 *Francisc Rákoczy al II-lea, întemeietorul conştiinţei naţionale ungureşti şi românii.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1910, 33 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secţiunii istorice, 1). 27×21 — II 20409.

325 *Carpaţii în luptele dintre români şi unguri*, cu figuri în text. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915, 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27×21 — II 44845.
Les Carpathes dans les combats entre Roumains et Hongrois. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 230—262.

326 *Popoare turanice*, conferinţă ţinută la Ateneul Român în ziua de 7 decembrie 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915, 36 p. 21×13.5 — II 105565.
Popoare turanice .... Neamul Românesc, 1914, nr. 50; 51.

327 *Cele mai vechi cronici ungureşti şi trecutul românilor. Epoca angevină. Revista istorică*, 1922, p. 10—27.
Cele mai vechi cronici ungureşti şi trecutul românilor. Epoca angevină. Neamul românesc, 1922, nr. 36.
Les plus anciennes chroniques hongroises et le passé des Roumains. Epoque Angevine. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1923, p. 1—21. Vezi nr.

328 *Români şi slavi. Români şi unguri.* Două conferinţe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. Bucureşti. Ed. „Institutului sud-est european", 1922. 56 p. 21×14 — II 66893. Vezi nr. 513.

329 *Contra duşmăniei dintre naţii. Români şi unguri.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932. 31 p. 24×16 — II 113078.
Contra duşmăniei dintre români şi unguri. Cuget clar, 1932, p. 145—167.
A nemzetek Között levö gyülötködés ellen Románok ès Magyarok. Forditata Işfan Crisztina és Foszto Olga *Contra duşmăniei* ... tradusă de ... . Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940. 28 p. 23×16 — II 167456.
„Eu cred că fac o faptă folositoare omenirii în genere şi îndeosebi acestor două popoare, dintre care pe unul îl iubesc, fiind al meu, iar pe celălalt îl respect pentru opera istorică pe care a îndeplinit-o şi pentru marile însuşiri pe care le-a păstrat şi pînă acum, arătînd cîtă zădărnicie este în motivele istorice ale acestei uri, cît de multe sînt momentele în care întregul popor, de o parte sau de alta, sau numai anumite elemente din acest popor, s-au găsit împreună pentru a îndeplini o faptă politică sau culturală şi ce urmare ar trebui să iasă de aici pentru viaţa mai departe a unei naţii, oricare ar fi forma Statului."

26. PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

330 *Dreptul la viaţă al statelor mici.* Şedinţa de la 20 februarie. Bucureşti, Tip. „Carol Göbl", 1915, 13 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 12). 27×21 — II 41599.
Le droit à la vie des petits Etats. Traduit par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 31—46.

„Marele conflict între naţiuni, cel mai mare pe care l-a cunoscut lumea [...] a pus în discuţie chestiunea existenţei statelor mici." N. I. pledează pentru necesitatea existenţei acestor state şi îşi exprimă convingerea că politica anexionistă avea să eşueze: „A înghiţi nu înseamnă însă a distruge, a mistui, a preface. Şi poate că această foame sălbatică a statelor bine nutrite şi care vreau să mănînce mai departe, e tocmai mijlocul pe care natura-l întrebuinţează pentru a le distruge pe *dînsele*, prin excesele fatale ale lăcomiei lor, prin otrăvurile urei învinşilor pe care le introduc în organismul lor."

331 *Războiul actual şi urmările lui pentru viaţa morală a omenirii*. Conferinţă ţinută la Galaţi în ziua de 31 decembrie 1915. Stenografiat de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1916, 40 p. 16×12 — I 48444. Un fragment a fost publicat în *Neamul românesc*, 1916, nr. 2. Ca intelectual N. I. deplînge distrugerea oraşului Louvain, ms. şi monumentele arse, „tot ceea ce mintea omenească putea să iscodească mai ales în materie de artă." Deplînge tineretul răpus de coasa morţii. Nu aprobă scrisul savanţilor germani, care se înclină în faţa teoriei „supraomului" a lui Nietzsche. Combate aşa-numita teorie *monistă*, prin care se afirmă că războiul trebuie să aibă drept scop crearea unei umanităţi complete, dominată, „îndreptată de singurul spirit german". Rămîne surprins chiar de ideile fostului său prof. Karl Lamprecht, care afirmă că Germania trebuie să devină în lumea întreagă, măcar faţă de Europa, ceea ce Prusia a devenit cîndva faţă de statele germane. N.I. nu este împotriva Germaniei cugetătoare a lui Goethe, Schiller, Kant, Beethoven, „care nu va dispărea din amintirea recunoscătoare a oamenilor, orice s-ar petrece astăzi". N.I. mărturiseşte recunoştinţa sa pentru Lamprecht, „căruia îi datoresc desigur o bună parte din putinţa de lucru pe care am avut-o în Apus, şi în ce priveşte răspîndirea cunoştinţelor de istoria românilor în străinătate, şi căruia noi, ca popor, îi datorăm foarte mult, fiindcă ne-a iubit sincer".

332 *Acte privitoare la istoria marelui război*. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932, 23 p. (Extras din *Revista istorică*, anul al XVIII-lea n-le 7 — 9). 24×16 — II 126656.
Se publică acte obţinute de la I.I.C. Brătianu: consiliile de Coroană din febr. 1918. Actele Păcii de la Buftea cu Puterile Centrale. 7 telegrame primite din Rusia în 1916.

333 *Revelaţii şi iluzii asupra dedesupturilor vieţii politice în neutralitate şi după Marele Război*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1937. 10 p. (Extras din *Revista istorică*, anul XXIII-lea, n-rele 10—12). 23×15.5 — II 151368.

N.I. culege unele fapte privind această epocă din: *Efemeridele, însemnări şi amintiri, 1908—1928*. Săbăoani, 1937, publicată *de M. Theodorian-Carada*.

27. RELAŢIILE EUROPEI CU ALTE ŢĂRI ŞI CONTINENTE

334 I. *Patru conferinţe despre Armenia ţinute la Teatrul Naţional din Bucureşti*. II. *Les Arméniens de Roumanie*. Conférence donné à l'Union arménienne de Paris. Bucureşti. Impr. „Datina Românească", 1929. 15 p. 21×14 — II 96917.

Prima parte are 4 cap. Ţara. Rasa. Istoria. Literatura şi arta. În România, colonii de armeni se află în Botoşani, Roman, Suceava, Vaslui, Iaşi,

Galaţi. Ele datează de prin sec. XV. În Muntenia sînt mai puţini şi sînt veniţi mai tîrziu. În Bucureşti este centrul lor cultural, cu o biserică monumentală şi o rev. — *Ani* — condusă de Sirouni. Mulţi armeni sînt veniţi din Caffa, chiar din sec. XIV. Armenii din Muntenia poartă nume turceşti, pe cînd cei din Moldova au nume româneşti. În 1670 a fost un mare exod al armenilor din Moldova, unii trecînd în Transilvania.

335 *Brève histoire de la Petite Arménie cilicienne*. Conférences et récits historiques (ouvrage orné de planches). Paris. Ed. „J. Gamber", Impr. „Choisy de Roi", 1930. 153[—158] p. + 4 pl. 23 × 15 — II 99264.
Introduction: Trois Conférences sur l'Arménie Cilicienne. I. L'Arménie et les Francs pendant les croisades. II. La France d'Arménie. III. Civilisation arméno-française. *Brève histoire de l'Arménie Cilicienne:* Avant la Royauté. Le roi. La synthèse arméno-franque. La succession royale. Entre Turcs, Mongols et Egyptiens. Tentatives d'Union catholique des Lusignan. Fin du royaume.

336 *Armenii şi românii: o paralelă istorică*. Şedinţa de la 7 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913, 38 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 1). 27×21 — II 33060. Tipărită şi în: Grigore M. Buicliu 1840—1912. Testament biografic. Familia Buicliu. *Armenii şi românii: o paralelă istorică de N. Iorga*. Catalogul bibliotecii armeneşti. Bucureşti, 1914, 113 [— 115] p. + 1 pl. (Academia Română). 23×15 — II 37439.
Arméniens et Roumains: une parallèle historique. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1913, p. 189—234.
Incursiune în istoria poporului armenesc, răspîndiţi în Orient şi în Europa, urmînd căile de comerţ, pe ale căror drumuri duceau şi civilizaţia lor. Se admite anul 400 ca dată a invenţiei unui alfabet cu litere proprii, de origine iraniană şi siriană, de către Mesrop şi Sahac. O eră nouă începe de la 11 iul. 552, care „însemna de fapt întemeierea naţiunii armeneşti, perpetuarea ei prin biserică şi prin literatura în relaţie cu dînsa". O necesitate de comerţ a creat Armenia Mică. Armenii au suferit şi o puternică influenţă latină. Imigraţia în Europa a răpit naţiei elementele cele mai bune. Ei au ajuns şi în Ardeal şi în Moldova încă din sec. al XIV-lea. Se urmăreşte dezvoltarea coloniilor armeneşti în Suceava, Iaşi, Botoşani, Roman, Vaslui. Mulţi dintre ei s-au românizat luînd nume ca: Mândrul, Hârtopan, Lebădă, Degeratul, Pruncul, Ţăranul. Au ajuns jurişti, prof., oameni politici, ca: Buicliu, Misir, Goilav, Pruncul, „se asigură că şi Asachi". N.I. propune crearea unei catedre pentru studii orientale.

337 *Choses d'art arméniennes en Roumanie*. Conférence donné au Collège Morat en Mars 1934. Bucarest. Impr. „Datina Românească, 1935, 16 p. 24×16 — — II 131800.
Choses d'art arméniennes en Roumanie. *Revue historique du sud-est européen*, 1935, p. 1—14.
Din nou date istorice privind poporul armenesc, apoi descrierea obiectelor dintr-o expoziţie armeană organizată de Siruni, reprezentant remarcabil al culturii armeneşti în România. Sînt analizate influenţele reciproce românoarmene, pornind de la „l'ancienne tradition géométrique, abstraite, qu'on rencontre dans le monde thrace en Europe". O atenţie deosebită se acordă artelor minore.

338 *Războiul din Extremul Orient. China, Japonia, Rusia asiatică*. Schiţe. Bucureşti, Ed. „Socec & Comp.", 1904. VI + 121[— 123] p. 19×21 — I 63838.

„A sosit vremea ca noi să ne lămurim prin cărţi scrise în limba noastră, în sensul nostru, asupra tuturor marilor întrebări ale timpului."
Cuprins: Principalele cărţi întrebuinţate. Cartea I. *China:* Ţara şi locuitorii. „Pacea imperială chineză". Religii vechi şi nouă: amestecul lor. Individul şi statul. Chinezii şi străinii. Legăturile. China şi Europa apuseană. Cartea II. *Japonia:* Ţara şi oamenii. Cîrmuirea şi cultura. Era nouă şi Japonia. Europenizarea Japoniei. Expansiunea japoneză. Cartea III. Rusia asiatică şi problemele Siberiei.

339 *Cenni sulle relazioni tra l'Abissinia e l'Europa cattolica nei secoli XIV—XV con un itinerario inedito del secolo XV.* Palermo. Tip. „Virzi", 1910, 12 p. (Estratto dal volume primo. Centenario della nascita di Michele Amari). 26×18 — II 19564.
N.I. a descoperit în Bibl. Naţională din Florenţa un ms. — miscelaneu II, IV 109 (ant. XXXIX, 705, c. 87A—88B), în care află un text cu numeroase cuvinte şi expresii în *amarico*, lb. ethopienilor. Ducele de Berry a trimis pe *napoletanul Pietro* la 1403 în Orient, ajungînd pînă în Ethiopia. În 1432 francezul *Bertrandon de Brocquière* află în Pera pe napoletan, care-i face o descriere a Ethiopiei. Notiţa, deşi scurtă, este extrem de interesantă prin descrierea locurilor, vieţii şi lb. acestei ţări. Textul publicat de N.I. capătă o mare valoare, fiind *cel mai vechi document cunoscut* de lb. amharică.

340 *America şi românii din America. Note de drum şi conferinţe.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1930, 234[— 238] p. +5 pl. 21×14 — II 103449.
Cartea are două părţi: *Note de drum*, ale călătoriei sale făcute în Statele Unite (17 ian. — 20 mart. 1930) şi *Şapte conferinţe despre istoria şi cultura americană*, ţinute la Teatrul Naţional din Bucureşti în apr.—mai 1930. Aceste conf. se referă la: pămîntul, naţiile, istoria, literatura şi arta, românii din Statele Unite, Anglia şi America, viaţa materială, culturile (p. 163—324). Mai caracteristic — remarcă N.I. — din natura americană: pădurea, piatra, marea, lacurile, apoi ceea ce a creat omul: şesul, ogoarele de grîu şi porumb, irigaţiile. Naţiunea americană este în pregătire. Cea indiană nu se va stinge: caracteristica ei nu stă în culoarea pielii, ci în osatura feţei şi în linia ochilor. „Toată oredinţa, toată vitejia, toată mîndria, tot trecutul lor se manifestă în danţuri". Este descrisă arta lor. Despre lb. vorbită. Fermele americane. Uriaşul rol al iniţiativei particulare. Istoria alcătuieşte cel mai mare capital (p. 212—243). Recomandă lucrarea soţilor *Charles şi Mary Bird: Rise of American civilisation.* Istoria Americii se începe de pe la 1500, cînd apar primii colonişti. Săpăturile arată că între sec. XI—XV a fost o colonie europeană în Groenlanda. Rolul francezilor în America este mult mai vechi decît al englezilor. Cadillac este unul dintre exploratori. Tot astfel familiile cele mai vechi şi mai mari din New York sînt olandeze. Aceştia au jucat un rol mare în arhitectura casei şi în „rosturile cele vechi" ale Americii. Pe vremea reginei Elisabeta vin „aventurierii" englezi. Întîi a apărut englezul ca proprietar, apoi s-au întemeiat „companii" şi s-au dat privilegii coloniilor corporative. Urmează puritanii cu o concepţie calvină, care impun statele mici cu caracter religios. Din sec. XVIII Anglia caută să domine America. Societatea este condusă de oameni de afaceri, de fermieri şi de avocaţi. Ideile lui Rousseau se impun: „Orice om e născut liber. Nimeni n-are voie să atace libertatea nimănui. Dacă guvernul îşi calcă datoriile, cetăţenii sînt în drept să răstoarne guvernul." Teoriile acestea, afirmă N.I., erau în capul multor oameni din 1776. Atunci s-a produs *Declaraţia drepturilor omului*. Englezii declanşează războiul folosind soldaţi germani, cumpăraţi în Europa, conduşi de un g-ral care nu cunoştea ţara. În scurtă vreme, americanii au fost biruitori şi au întemeiat

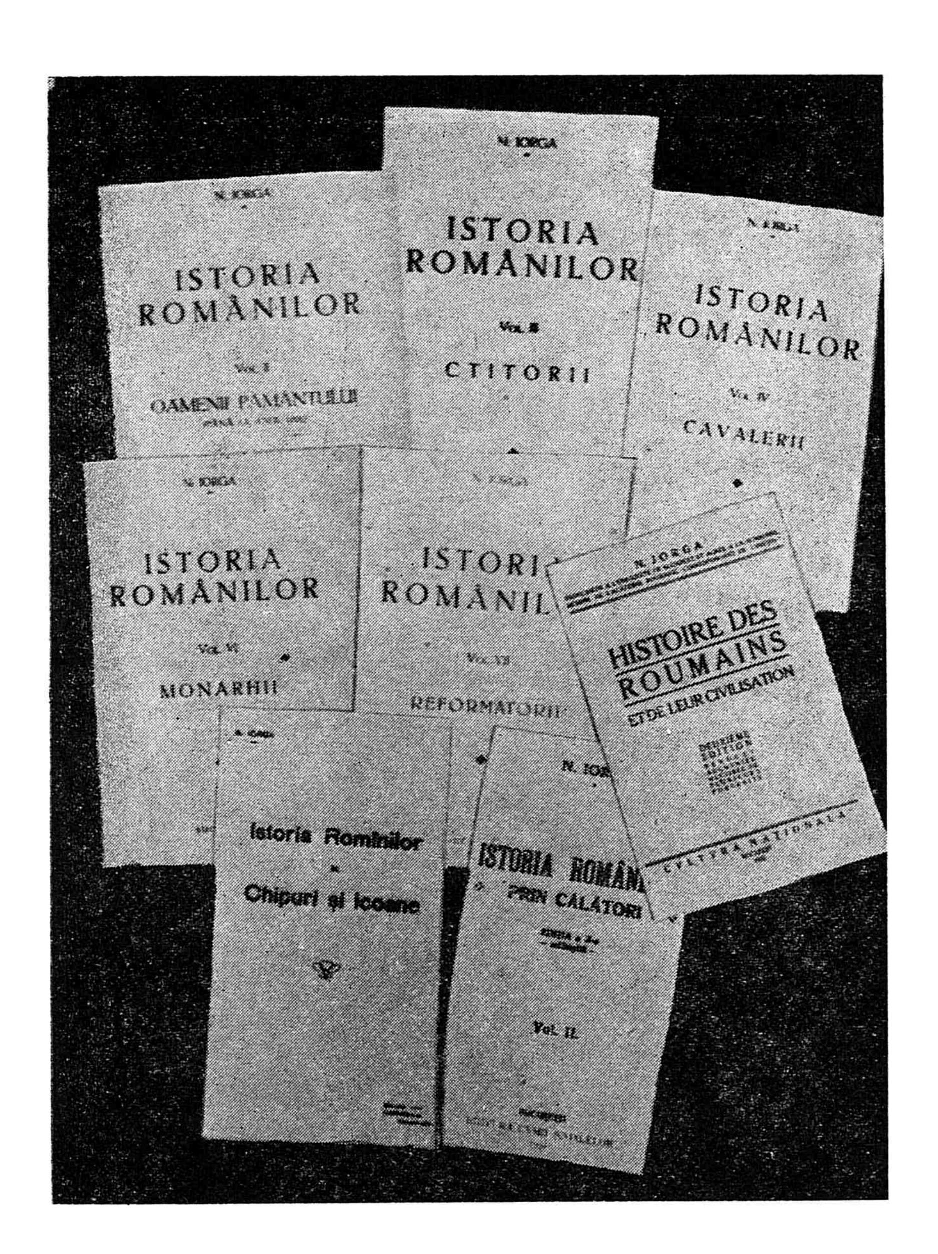
statul lor. Cea dintîi conştiinţă americană a fost o conştiinţă de formidabilă mîndrie. „Mîndria americanului e de atunci!“ Viaţa americană a fost clădită pe lupta pentru exploatări şi pentru cîştig, şi America a avut norocul că i s-au cedat pe rînd teritoriile vecine. Iniţial au fost 13 state. Valea Mississipiului a fost vîndută de Napoleon I, iar spaniolii cedează Florida şi ruşii Alaska. Prin războiul „uşor“ cu Mexicul au căpătat California, Arizona, Texas, Noul Mexic. Bancherii americani au căpătat Filipinele. Fără nici un fel de luptă au intrat în federaţie: Nicaragua, San Domingo, Golful Caraibilor şi celelalte insule. A venit apoi o formidabilă mişcare de încredere către producţia cea nouă: „adeseori aşezarea americanului nu este decît un puţ artezian şi un automobil care aşteaptă la scară“. Navigaţia cu aburi se datoreşte unui american, Fulton. Atunci au pus stăpînire pe apele Americii. Au apărut descoperitorii, în frunte cu Edison: „Să creezi bogăţii mari cu oameni puţini“. Milioane de oameni au venit din toate părţile lumii. Lincoln a fost „un mare caracter, un om în stare să lupte cu toate puterile cerului şi ale iadului pentru biruinţa credinţelor lui. Pe vremea lui s-au creat două societăţi: cea de puritani, morală, severă, filantropi, în Nord, şi cea din Sud, cu „plantatorii de bumbac cu sclavi negri“. S-a ajuns la războiul civil, iar Sudul a fost strivit şi negrii îşi cîntă triumful. După Lincoln urmează o serie de preşed.Societatea americană nu aparţine nici preş., nici Congresului, ci asociaţiilor, ligilor, aparţine formaţiunilor de interese materiale sau asoc. religioase. Alegerile sînt determinate de problemele economice. Rolul omului politic este extrem de redus. Guvernează: Morgan, Rockfeller, Ar. Carnegie. „Aceştia sînt cei cari conduc de fapt societatea americană, ei o au în mînă“. Sînt oameni de rasă anglo-saxonă. Puterea ziarului este imensă. Ziarul american e un ziar de informaţii. Viaţa cea nouă a desfăcut familia. Sclavia cea nouă este cea industrială. O viaţă nouă pregăteşte Univ. „Este aici o sete de cultură fără pereche, şi cartea, oricît ai căuta să-i dai un sens practic, cuprinde într-însa un sens moral pe care nu-l poţi înlătura. Nu există cultură practică, există întrebuinţare practică a culturii. Orice cultură are într-însa un sîmbure ideal care rămîne în suflet, unde lucrează fără să-ţi dai seama“. Cap. se încheie cu ideile lui Coolidge.

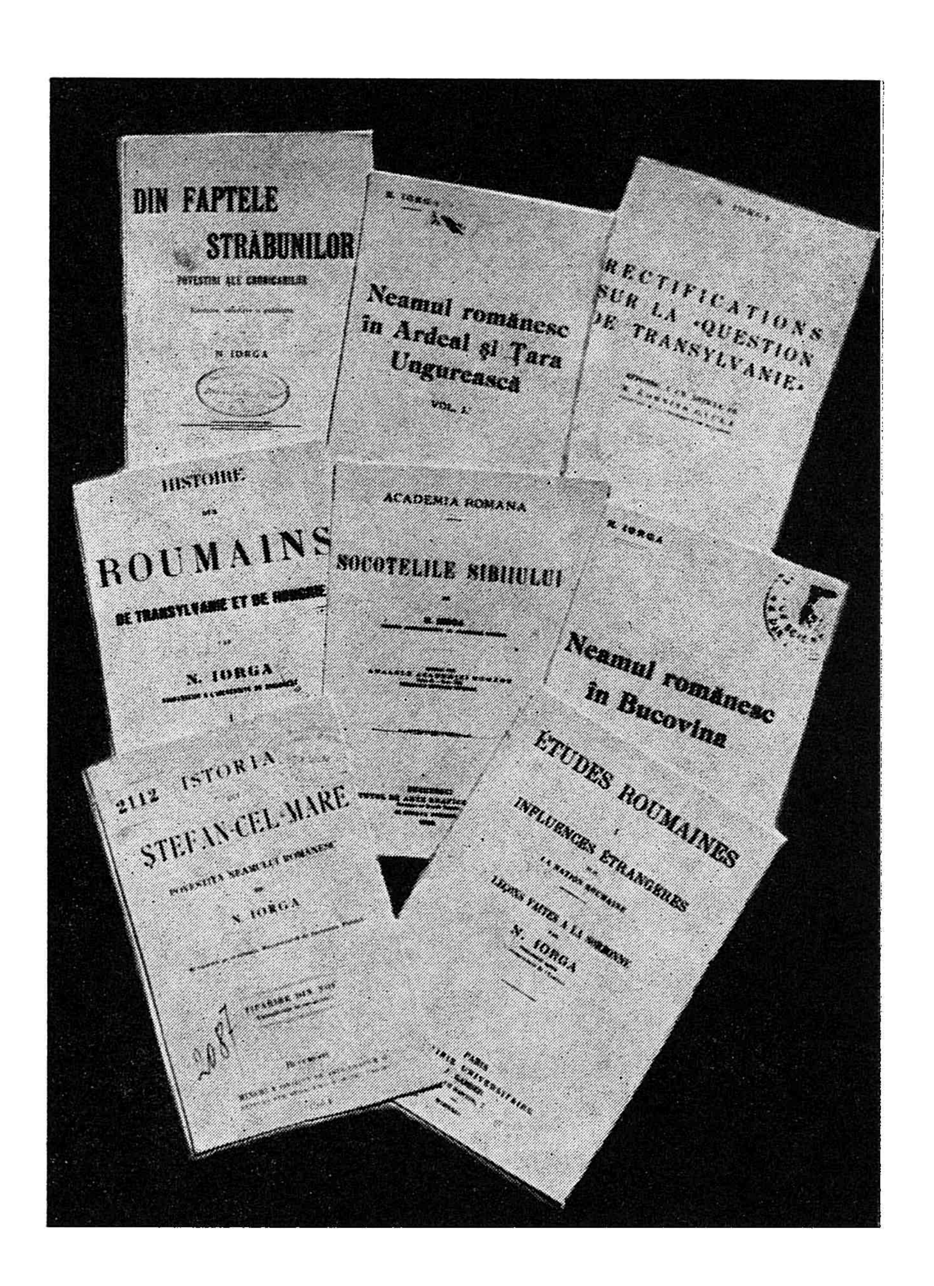
III. ISTORIA ROMÂNILOR

1. STUDII DE SINTEZĂ

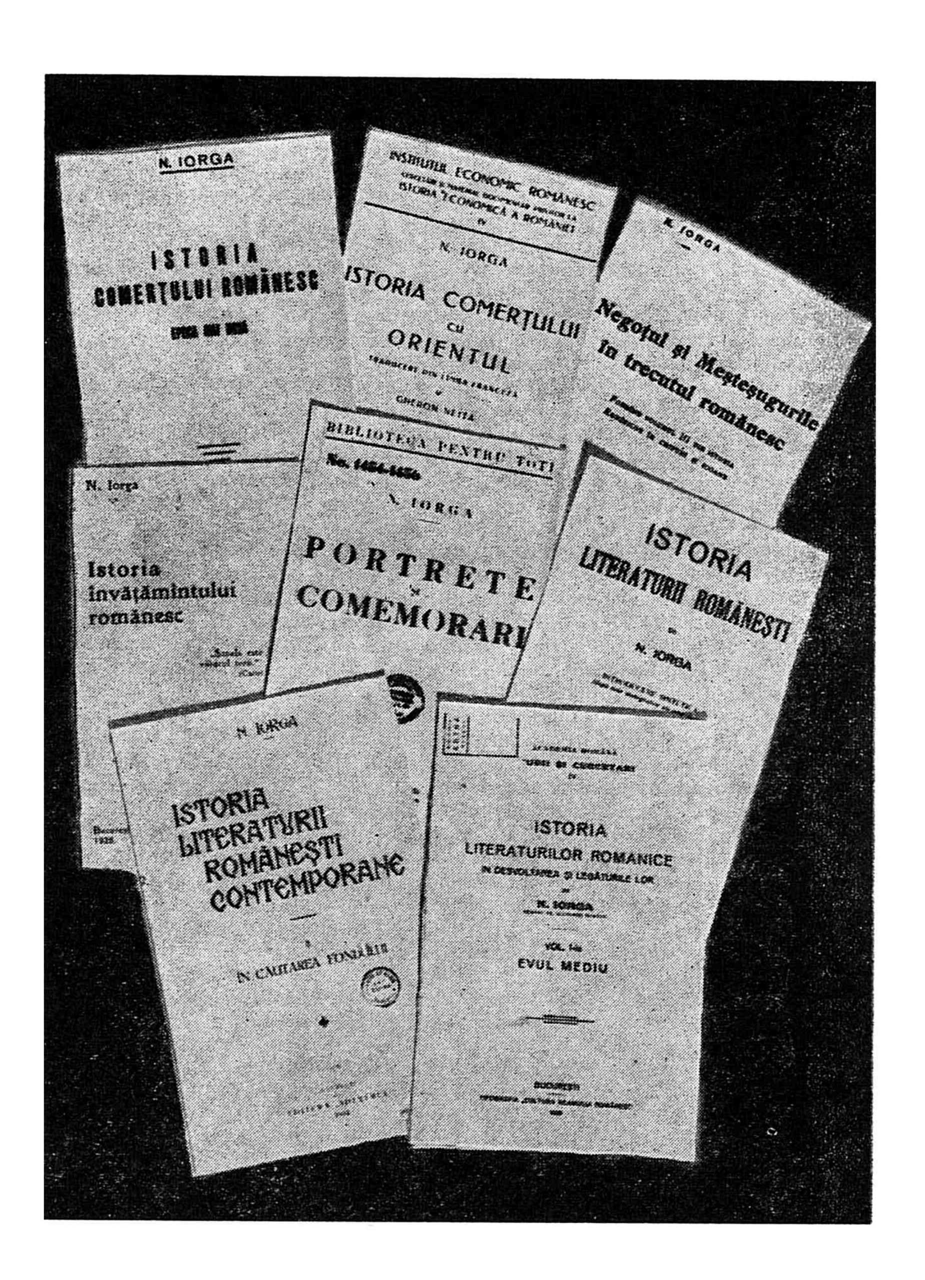
341 *Geschichte des Rumänischen Volkes in Rahmen seiner Staatsbildungen* Gotha. Ed. „Friedrich Andreas Perthes“, 1905 (Geschichte der Europäischen Staaten. Herausgegeben A.H.L. Heeren, F.A. Ukert, W.v. Giesebrecht und K. Lamprecht) 22×14.5 — II 1289.

Erster Band (Bis zur Mitte des 16 Jahrhunderte) XIV + 402 p. *Prefață:* „Ca orice om cult și cu simțire normală, îmi iubesc și eu neamul [...] Dar pentru a scrie istorie n-am nevoie de iubire și nici de ură; îmi trebuiesc numai izvoare și minte sănătoasă în atîta măsură, cîtă e nevoie pentru a le lumina. Ce prezint eu aici este produsul unei astfel de observații imparțiale a izvoarelor autentice; adevărului cuprins în ele nu caut să-i dau decît o formă organică, unitară într-un viu tablou cultural [...] lucrarea [...] nu e un repertoriu pentru acei care voiesc să se informeze asupra amănuntelor [...] Nici n-am avut ca țintă să înșir la rînd [...] frumoase portrete biografice [...] Ci [...] am voit să expun dezvoltarea națiunii române [...] ca ființă viețuitoare și să-i urmăresc mersul ei lăuntric. Personalitățile mari sau mici capătă astfel o valoare numai în măsura în care, printre multele milioane, au contribuit de fapt la această mare operă a unei dezvoltări de două mii de ani [...] Am voit să descriu această dezvoltare în legătura sa cu popoarele învecinate, pentru ca să utilizez astfel înrîuririle ce le-au exercitat alte popoare asupra românilor, precum și acelea care au pornit de la dînșii, pentru priceperea istoriei universale, care există, fără îndoială, ca istorie culturală“. *Introducerea* cuprinde informarea bibliografică: cronicarii, D. Cantemir, Stolnicul C. Cantacuzino, Jean-Louis Carra, Fr. J. Sulzer, Andreas Wolf, I. Chr. Engel, „care cunoaște toate izvoarele străine“, iar corespondentul lui e Gh. Șincai; Sam. Clain, Dionisie Fotino, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, Aaron Florian, A.T. Laurian, Th. Codrescu, C.D. Aricescu, Melchisedec, Papiu Ilarian, Cesar Bolliac, B.P. Hasdeu, Wickenhauser, Eudoxiu de Hurmuzaki, Gr. G. Tocilescu, Emil Picot, C. Erbiceanu, A.D. Xenopol, D. Onciul, Ion Bogdan, V.A.Urechia. La acestea se adaugă izvoarele: *Arhiva românească*, *Magazinul istoric pentru Dacia*, *Letopisețele*, *Uricariul*, *Românul*, *Buciumul*, *Trompeta Carpaților*, *Arhiva română*, *Revista istorică a Archivelor*, *Tesaurul de monumente istorice*, *Archiva istorică*, *Documente privitoare la istoria românilor*, *Fragmente zur geschichte der Rumänen*, *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, *Analele Academiei Române*, *Columna lui Traian*, *Studii și documente privitoare la istoria românilor*. „În genere, deci, după cum se vede, însăși starea prezentă a publicării izvoarelor îndreptățește redactarea unei noi istorii a românilor, scrisă în spiritul timpului.“ Cuprins: *Die Bildung des rumänischen Volkes* (ethnographisch-historische Einleitung) I. Die thrakischen Ahnen. II. Die römische Provinz Dakien und die östliche Romania bis zur Teilung des Reiches. III. Das romanische Element im Osten zwischen Byzanz und den Barbaren bis zum geschichtlichen Auftreten des rumänischen Volkes.

N. IORGA
ISTORIA ROMÂNILOR
OAMENII PĂMÂNTULUI
N. IORGA
ISTORIA ROMÂNILOR
CTITORII
ISTORIA ROMÂNILOR
Vol. IV
CAVALERII
N. IORGA
ISTORIA ROMÂNILOR
Vol. VI
MONARHII
ISTORIA ROMÂNIL
REFORMATORII
N. IORGA
HISTOIRE DES ROUMAINS ET DE LEUR CIVILISATION
CULTURA NAȚIONALĂ
Istoria Românilor
Chipuri și icoane
N. IORGA
ISTORIA ROMÂNI
PRIN CĂLĂTORI
Vol. II.

DIN FAPTELE STRĂBUNILOR
N. IORGA
Neamul românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească
VOL. I
RECTIFICATIONS SUR LA «QUESTION DE TRANSYLVANIE»
HISTOIRE DES ROUMAINS DE TRANSYLVANIE ET DE HONGRIE
N. IORGA
ACADEMIA ROMANA
SOCOTELILE SIBIIULUI
Neamul românesc în Bucovina
ÉTUDES ROUMAINES
INFLUENCES ÉTRANGÈRES
N. IORGA
2112 ISTORIA
STEFAN-CEL-MARE
N. IORGA

Erster Abschnitt: Die thessalischen und dakisch-mörischen Rumänen des Ostens bis zur Gründung des Fürstentums der Walachei. 1. Ursprung der Pindus- und Karparthenwlachen und ihre Unterschiede das städtische Leben an der Donau während der Barbarenzeit. 2. Das sich bildende rumänische Volk unter slavischen Einflusse. 3. Älteste byzantinische Berichte über die rumänische Vergangenheit an der Donau. Die Donaurumänen und das bulgaro-walachische Reich. Beziehungen zu Ungarn. Erste Staatsbildungen. Kämpfe um die Unabhängigkeit. *Zweiter Abschnitt:* Wirtschaftliches und geistiges Leben des rumänischen Volkes. 1. „Wandernde" Hirten und ânsässige Ackerbauer. Volkstümliche Einteilung der Rumänen in Bergleute und Bauern der Ebene. 2. Das Städtewesen. 3. Die rumänischen Dörfer. *Dritter Abschnitt:* Zeit der Unabhängigkeit und der losen Abhängigkeit von dem osmanischen Reiche. Kriegerischer Staat der freien Bauern. 1. Kämpfe gegen Ungarn für die Unabhängigkeit im Fürstentum Walachei. Gründung des Fürstentums Moldau Früheste zustände in beiden Staaten und erste Organisationsmassregeln. 2. Die eigentliche Organisation der rumänischen Staaten, durch Mircea in der Walachei und durch Alexander in der Moldau. Innere streitigkeiten zwischen den Bewerben um die Fürstenkrone. Türkenkämpfe. 3. Höchste Macht des kämpfenden rumänischen Staates während der fünfzigjährigen Regierung Stephans des Grossen, der Fürsten der Moldau. 4. Verfall der rumänischen Kriegsstaten nach dem Tode Stephans der Grossen ● *Zweiter Band (Bis zur Gegenwart)* XIV + 541 p. *Vierter Abschnitt:* Drückende türkische Oberherrschaft bis zur zeit der Fanarioten. Verfall des rumänischen Bauernstandes. Der Fiskalstaat als Erwerbsquelle für abenteuerliche Pächter. 1. Verhältnis der Rumänen zu dem Türken. Das türkische gebiet (Raja) auf rumänischem Boden. Andiedelung von Tataren in Bessarabien (Budschak). 2. Erwählung und Einsetzung der Fürsten in Konstantinopel. 3. Der griechische Einfluss. 4. Tribut, geschenke und andere Lasten des Landes. *Fünfter Abschnitt:* Verfall des Bauernstandes. Der neue Abel und seine politische Tätigkeit. Die nationale Militärpartei. 1. Die Hörigkeit des Bauern. 2. Michael der Tapfere und seine Kriege. 3. Die letzten politischen Kämpfe der nationalen Partei. Ihre literarischen Leistungen. *Sechster Abschnitt:* Die Fanariotenzeit. Europäische Verwaltung unter türkischer und russisch-türkischer Oberhoheit. 1. Beziehungen der letzten einheimischen Fürsten zu den christlichen Mächten, ihre Einsetzung in Konstantinopel. Charakter der „fanariotischen" Fürsten während der ersten Hälfe des 18 Jahrhunderts. 2. Die Staatsfinanzen, Reformversuche und Abgaben. 3. Die Reformen des Fürsten Konstantin Maurokordatos und ihre Ergebnisse. 4. Der Verfall des Bauernstandes. Die Juden. Bojarenleben. 5. Die Türkenkriege Katharinas II und die rumänischen Fürstentümer. *Siebenter Abschnitt:* Enstehung, Kampf und Sieg des Nationalgefühls. 1. Die Kulturentwicklung und die bäuerlichen Kämpfe in Siebenbürgen. 2. Übertragung des National bewusstseins aus Siebenbürgen auf die Fürstentümer. 3. Politische Kämpfe in den Fürstentümern bis zum Jahre 1848. 4. Die Wirren des Jahres 1848. Kämpfe für die Union der Fürstentümer. 5. Der vereinigte Staat Rumänien. Fürst Cuza und König Carol I. *Achter Abschnitt:* Die heutigenzustände im rumänischen Volke. 1. Bevölkerungszustände. 2. Das wirtschaftliche Leben der Rumänen in der Gegenwart. 3. Das soziale, politische und kulturelle Leben der Gegenwart ● Cu privire la editarea acestui studiu s-a purtat o bogată corespondenţă cu istoricul german Karl Lamprecht, conducătorul col. şi cu Tille, un alt istoric, care a revizuit lb. germană a textului. Iniţiativa tipăririi lucrării aparţine lui K. Lamprecht. Acesta, la 22 febr. 1901, se adresa lui N.I.: „Schon lange habe ich an Sie schreiben wollen, um Ihnen

N. IORGA
ISTORIA
COMERȚULUI ROMÂNESC
INSTITUTUL ECONOMIC ROMÂNESC
ISTORIA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI
N. IORGA
ISTORIA COMERȚULUI
CU
ORIENTUL
N. IORGA
Negoțul și Meșteșugurile
în trecutul românesc
N. Iorga
Istoria
învățămîntului
românesc
BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
N. IORGA
PORTRETE
ȘI
COMEMORARI
ISTORIA
LITERATURII ROMÂNEȘTI
N. IORGA
N. IORGA
ISTORIA
LITERATURII
ROMÂNEȘTI
CONTEMPORANE
ÎN CĂUTAREA FONDULUI
ISTORIA
LITERATURILOR ROMANICE
ÎN DESVOLTAREA ȘI LEGĂTURILE LOR
N. IORGA
EVUL MEDIU

den Vorschlag zur Abfassung einer *Geschichte Rumäniens* im Rahmen der «Europäischen Stattengeschichte» zu machen, die bei Perthes in Gotha unter meiner Redaction erscheint". Răspunsul lui N.I. nu a întîrziat încît, la 12 mart. 1901, Lamprecht confirmă acceptarea: „Besten Dank für ihren freundlichen und ausführlichen Brief. Ich freue mich von Herzen, dass Sie die Rumänische Geschichte übernehmen wollen und hoffe, dass Sie uns dabei nicht blos den Verlauf der politischen Geschichte, sondern auch ein grossen Bild der rumänischen Kulturentwicklung geben werden" (Barbu Theodorescu, *Scrisori către N. Iorga*, vol. I, București, 1972, p. 465—467). Totodată N.I. urma să facă o istorie a românilor pentru *Expoziția* din Paris de la 1901, dar, în urma art din *L'Indépendance roumaine*, i s-a retras oferta. *Istoria poporului românesc.* Traducere din limba germană de Otilia Teodoru-Ionescu. București. Ed. „Casa Școalelor". Tip „Datina Românească". 21×14 — II 92625 ● În prefață autorul face următoarele precizări: „sistemul" pe care se întemeiază opera sa — ed. din 1905 — nu-l mai satisface, fiindcă „studiile de istorie universală mi-au lărgit orizontul și mi-au corectat astfel atîtea puncte de vedere". Apoi ar trebui înnoită bibliografia, fiindcă „e o datorie să țin la curent informația". Completări și corectări s-au făcut în a sa *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, din 1920. Totodată lucrarea se întregește prin studiile sale speciale privind istoria *armatei*, *bisericii*, *comerțului*, *literaturii* etc. N.I. remarcă și „stilul mai liniștit al traducătoarei". ● Cuprins: ~Vol. I 1922, 323[—327] p. Formarea poporului românesc (introducere etnografică și istorică). Provincia romană Dacia și Romania răsăriteană pînă la întemeierea Imperiului. Elementul romanic în Răsărit între Bizanț și barbari, pînă la apariția istorică a neamului românesc. *Partea întîi:* Românii tesaliați și daco-moesici pînă la întemeierea principatului Țării Românești. Formarea poporului românesc și supt influența slavonă. Cele mai vechi știri bizantine despre trecutul românesc la Dunăre. Românii dunăreni și imperiul româno-bulgar. Relații cu Ungaria. Cele dintîi închegări de state. Lupte pentru neatîrnare. *Partea a doua:* Viața economică și culturală a poporului românesc. Viața orășenească. Satele românești. ~Vol. II 1925 [pe foaia de titlu anul 1922]. 201 [— 203] p. Traducătoarea își schimbă numele în Otilia Enache Ionescu. *Partea a treia:* Epoca de neatîrnare și de semiatîrnare față de Împărăția turcească. Statul războinic de țărani liberi. 1. Luptele de neatîrnare ale domniei Țării Românești împotriva Ungariei. Întemeierea domniei Moldovei. Cele mai vechi stări de lucruri în ambele state și cele dintîi măsuri de organizare. 2. Adevărata organizare a statelor românești de către Mircea în Țara Românească și de către Alexandru cel Bun în Moldova. Certuri lăuntrice între pretendenții la coroana domenească. Luptele cu turcii. Apogeul puterii statului român luptător în timpul domniei de 50 de ani a lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei. Decăderea statelor militare românești după moartea lui Ștefan cel Mare. ~Vol. III 1927 [pe copertă e trecut anul 1925] 256 [— 259] p. *Partea a patra:* Apăsătoarea suzeranitate turcească pînă la epoca fanarioților. Decăderea țărănimii române. Statul fiscal ca izvor de cîștig pentru arendașii aventurieri. 1. Relațiile românilor cu turcii. Raiaua turcească pe pămînt românesc. Așezarea tătarilor în Basarabia (Bugeac). 2. Alegerea și învestirea domnilor la Constantinopol. 3 Influența grecească. 4. Tribut, plocoane și alte poveri ale țării. *Partea a cincea:* Decăderea clasei țărănești. Noua boierime și activitatea ei politică. Partidul național războinic. 1. Iobăgia țăranilor. 2. Mihai Viteazul și luptele sale. Cele din urmă lupte politice ale partidei naționale. Produsele ei literare. *Partea a șasea:* Epoca fanarioților. Administrația europeană sub suzeranitatea turcească și ruso-turcă. Relațiile ultimilor domni pămîn-

teni cu Puterile creştine, numirea lor la Constantinopol. Caracterul domnilor „fanarioţi" în timpul primei jumătăţi a veacului XVIII. Finanţele statului, încercările de reformă şi dările. Reformele lui Constantin Mavrocordat şi urmările lor. Decăderea clasei ţărăneşti. Evreii. Viaţa boierilor. Războaiele Ecaterinei a II-a cu turcii şi Principatele Române. ~ Vol. IV. Partea I 1927, 131 [—135] p. *Partea a şaptea:* Trezirea, lupta şi biruinţa sentimentului naţional. 1. Dezvoltarea culturală şi luptele ţărăneşti în Ardeal. 2. Trecerea conştiinţei naţionale din Ardeal în Principate. 3. Luptele politice în Principate pînă la 1848. 4. Tulburările anului 1848. Lupte pentru Unirea Principatelor. ~ Vol. IV. Partea a II-a, 1928, 195 [—199] p. Statul unit al României. Domnitorul Cuza şi regele Carol I. *Partea a opta:* Starea poporului român în 1900. Starea populaţiei. Viaţa economică a românilor în prezent. Viaţa socială, politică şi culturală.

342 *Breve Storia dei Rumeni, con speciale considerazione delle relazioni coll'Italia. Publicata in occasione delle feste del Cinquantenario italiano — omaggio di un popolo fratello de amico da parte della „Lega di Cultura" rumena.* Bucarest. Impr. „Neamul Românesc", 1911. 177 p. 24×17 — II 23422.
La revisione della parte stilistica è devuta al professore Ildebrando Frollo. Cuprins: I. Numero ed importanza dei Rumeni. La loro origina. Consanguineità cogli italiani. Guerre di Traiano. Sottomissione della Dacia. Romani e barbari nella nouva provincia. II. Tempi piu remoti della passato rumeno. I Vlacchi del Pindo e dell'Emo. Fondazione dei principati di Valacchia e Moldavia. Loro sviluppo fino a Stefano il Grande. III. Prime influenze italiane sul popolo rumeno fino al regno di Stefano-il-Grande. IV. Stefano il Grande: suo regno e sue relazioni colle potenze italiane. V. Ultimi tempi di indipendenza. VI. Decadenza politica e sociale. Opera culturale dei Rumeni nei secoli decimo settimo e decimottavo. VII. Il risorgimento rumeno ● Cartea a avut o largă circulaţie în Italia, unde a fost trimisă la toate instituţiile de cultură, bibl. atenee, acad. univ., chiar şi la toţi oamenii politici (miniştri, parlamentari, conducători de partide). În vol. 180, 192 şi 193 din „Corespondenţa" lui N.I. de la B.A.R. se află cîteva sute de scrisori de mulţumiri ale cărturarilor şi oamenilor politici italieni, ca: Vicenzo Federici (Roma); Romeo Furari (Torino); Francesco Brandileone (Bologna); Pietro Spica (Padova); Francesco Berlingueri (Genova); Clemente Romano (Napoli); Alberto Tonelli (rector. Univ. Roma); Alberto Zorli (Macerata); Luigi Philippson (Palermo); Mariano Mariani (Pavia). Scrisorile sînt alcătuite în sensul celei care urmează:
„Illustre Collega,
Lo ringrazio per il cortese e graditissimo invio della sua *Storia dei Rumeni*, che ho letto ed ammirato grandemente, cosi come ho sempre ammirato la sua Patria, sorella della mia. Ello ha compiuto un opera veramente patriottica ricordanda a noi italiani la storia dei fratelli rumeni e la loro relazioni con noi. Tanto comme cittadino quanto comme professore di questa antica Università di Napoli, io gli e ne rendor le piu vive grazie. Mi coroda, con altissima stima. Suo devotissimo, Napoli 2 giunio 1911 A. Bruschettini" (*Coresp. N.I.*, vol. 193 — 1911)

343 *Histoire des Roumains et de leur civilisation.* Paris. Ed. „Henry Paulin", Imp. „Lang, Blanchong et C-ie", 1920, 290 + XVIII p. 22×14 — II 56565. Aceeaşi lucrare apare şi cu o altă copertă, pe care este înlocuit editorul „Henry Paulin" cu „Librairie Universitaire J. Gamber", înlăturîndu-se şi menţiunea anului 1920.

Table des matières. I. Base territoriale de la nation roumaine. II. Formation du peuple roumain. III. Domination des peuples de la steppe. IV. Vie politique des Roumains avant la fondation des Principautés. V. Vie politique des Roumains avant la formation d'une civilisation nationale. VI. Formation de la civilisation roumaine au milieu des Principautés indépendantes au XVe et XVIe siècle. VII. Eléments de la civilisation roumaine à l'époque moderne. VIII. Caractère de la civilisation roumaine au XVe siècle. IX. Développement de la civilisation roumaine au XVI et XVIIe siècle, ses conséquences politiques. X. Décadence phanariote sur le Danube. Développement de la civilisation roumaine en Transylvanie. XI. Renaissance roumaine au XIXe siècle avant l'Union des Principautés. XII. Renaissance roumaine au XIXe siècle par l'idée nationale militante après l'Union des Principautés. Tableau chronologique des Princes ayant regné. Notes bibliographiques ● Cartea a fost concepută la Iaşi, în timpul războiului, şi dictată stenografului Henry Stahl. A avut o largă răspîndire în toată Europa.
Histoire des Roumains et de leur civilisation. Deuxième édition. Revue et augmentée, illustrée de plusieurs portraits. Bucarest, Ed. „Cultura Naţională", 1922. 266 + XIV p. 24×17 — II 69081.
A History of Roumania. Land, people, civilisation. Translated from the second enlarged edition by Joseph McCabe. London, T. Fischer Unwin Ltd. London. Adelphi Terrace, 1925. XII + 284 p. + 1 hartă. 23 × 14 — II 45439.
Contents: I. The Home of the roumanian people. II. The creation of the roumanian peoples. III. The domination of the steppepeoples. IV. Early political life in Roumania. V. Life before the national consolidation. VI. Roumania in the later middle ages. VII. Roumanian civilisation in modern time. VIII. The character of roumanian civilisation in the fifteenth century. IX. The sixteenth and seventeenth centuries. X. Decadence in the eighteenth century. XI. The roumanian renaissance. XII. After the Union. Chronological table ● Tipărirea ed. engleză a întîmpinat dificultăţi din cauza propagandei ostile a autorităţilor burgheze ungare. Imprimarea a venit în urma intervenţiei lui Nicolae Titulescu şi Marcu Beza pe lîngă autorităţile engleze. ~Ed. a II-a. New York, 1970. Reprint.
Storia dei Romeni e della loro civiltà, tradutione dal romeno del Dott. Jean Antohi. Disegni di D. Stoica e di Nadia Bulughin. Milano. Ed. „Ulrico Hoepli". Imp. „Ferrucio Ghidoni", 1928, VII + 447 p. 20×23 — I 91715.
Indice di capitoli: I. Base territoriale della nazione romena. II. Formazione del popolo romeno: popolazioni primitivi; influenze scitiche, sarmata, gallica, greca; gli illiro-traci; l'espansione e la conquista romana; l'opera romana (106 c. 270 d. C.). III. Dominazione dei popoli della steppa: slavi e romeni. IV. Vita politica dei romeni prima della fondazione dei Principati: slavi, magiari, russi di Kiev, la colonizzatione sassone; i romeni dell' impero tartaro. V. Vita politica dei romeni nei Principati prima della formazione d'una civiltà nazionale. VI. Formazione della civiltà romena nel Principati independenti durante i secoli XV e XVI. VII. Stefano il Grande. Ellementi della civilizzazione romena nell'epoca moderna. VIII. Carattere della civiltà romena nel secolo XV e XVI. IX. Sviluppo della civiltà romena nei secoli XVI e XVII sue consequenze politiche: epoca di Michele il Bravo; epoca di Constantino Brancoveanu. X. Decadenza fanariota sul Danubio e sviluppo della civiltà romena in Transilvania. XI. Rinascimento romeno nel secolo XIX prima dell'Unione dei Principati. XII. Rinascimento romeno nel secolo XIX a mezzo dell'ideea nazionale militante dopo l'Unione dei Principati. Appendice: Prime influenze italiane sul popolo romeno fino al regno di Stefano il Grande. Ultimi tempi di indipendenza. Rapporti nei secoli XVI e XVII.

Epoca di Fanarioti. Ultimi tempi. Quadro cronologico dei principi regnanti. Principati uniti, di Romania.

Geschichte der Rumänen und ihrer Kultur. Ins deutsche Übertragen von H. Rösler-Albrich. Hermannstadt-Sibiu. Ed. „Krafft & Drotleff A.G.", 1929. 4 + 375 p. 23×16 — II 96893.

Inhalt: I. Die territoriale Grundlage der rumänischen Nation. II. Der Ursprung des rumänischen Volkes. III. Vorherrschaft der Steppen Völker. IV. Das politische Leben der Rumänen vor der Gründung der Fürstentümer. V. Das politische Leben der Rumänen in den Fürstentümern vor der Entstehung einer nationalen Kultur. VI. Die Entstehung der rumänischen Kultur in den unabhängigen Fürstentümern im 15 und 16 Jahrhundert. VII. Elemente der rumänischen Kultur in der neuen Zeit. VIII. Der Charakter der rumänischen Kultur im 15 Jahrhundert. IX. Entwicklung der rumänischen Kultur im 16 und 17 Jahrhundert: ihre politischen Folgen. X. Phanariotischer Verfall an der Donau. Entwicklung der rumänischen Kultur in Siebenbürgen. XI. Rumänische Renaissance im 19 Jahrhunder vor der Vereinigung der Fürstentümer. XII. Rumäniens Wiedergeburt im 19 Jahrhundert nach der Vereinigung der Füstentümer. Chronologische Tafel der regierrenden Fürsten.

Istoria românilor şi a civilizaţiei lor. Traducere din limba franceză de Al. Lascarov-Moldovanu. Bucureşti. Ed. Fundaţiei „Ferdinand I", Tip. „Datina Românească", 1939. 301 [— 303] p. 22×14 — II 105461 [pe copertă e trecut anul 1930].

Cuprins: I. Baza teritorială a naţiunii române. II. Formaţiunea poporului român. III. Dominaţia popoarelor stepei. IV. Viaţa politică a românilor înainte de întemeierea domniilor. V. Viaţa politică a românilor în Principate înainte de formarea unei civilizaţii naţionale. VI. Formarea civilizaţiei româneşti în mijlocul Principatelor independente în veacurile XV şi XVI. VII. Elementele civilizaţiei româneşti în epoca modernă. VIII. Caracterul civilizaţiei româneşti în veacul al XV-lea. IX. Dezvoltarea civilizaţiei româneşti în veacurile XVI şi XVII; urmările ei politice. X. Decadenţa fanariotă la Dunăre. Dezvoltarea civilizaţiei româneşti în Ardeal. XI. Renaşterea românească în veacul al XIX-lea înaintea Unirii Principatelor. XII. Renaşterea românească în veacul XIX prin ideea naţională militantă, după Unirea Principatelor. Tabela cronologică a domniilor.

Istorija rumuna i ijihove civilizacije ot sa rumunskog preveo. Vladimir Margan. Vrsac. 1935. XVI + 406 p. I 135702.

344 *Istoria românilor în chipuri şi icoane*. Bucureşti. Ed. „Minerva". 18×12 — — I 760.

~ Vol. I, 1905 222 [— 224] p. + 16 pl. Reprezintă o serie de conf., cu mare ecou în epocă, ţinute la Societatea femeilor române în 1904—1905, „pentru domnişoare şi doamne din acea clasă a societăţii noastre care părea mai străină de aspiraţiile româneşti ale anilor din urmă". Cuprins: Mormintele Domnilor noştri. Doamnele române. Despre îmbrăcăminte şi locuinţă. Viaţa socială a trecutului. Români în străinătate şi străini în ţările româneşti. ~Vol. II. 1905 249 p. + 14 pl. Ed. „Socec". Cuprins: Vechiul meşteşug de clădire al românilor. Ideile conducătoare din viaţa poporului românesc. Dezvoltarea hotarului Ţării Româneşti şi Moldovei. Viaţa sufletească a poporului român. Rostul boierimii noastre. Farmacia în ţările noastre. Un oraş românesc: Botoşanii. Alegere de acte contemporane. ~ Vol. III: *Negoţul şi meşteşugurile în trecutul românesc*. Formînd vol. III din *Istoria românilor în chipuri şi icoane*, Ed. „Minerva", 1906. 263 p. Cuprins: Meşteşugul de

pictură şi sculptură în trecutul românesc. Negoţul în trecutul românesc. Meşteşugurile la români. Bani şi măsuri. Apendice: Cîteva scrisori din arh. Casei de negoţ sibiene, Hagi Constandin Pop cu privire la vechea zugrăveală şi alte ramuri de artă bisericească. Cîteva privilegii de negoţ ale domnilor noştri.

Istoria romînilor în chipuri şi icoane. Craiova. Ed. „Ramuri", 1921. 336 p. 22×16 — II 66762.

Cuprinde toate conf. şi art. din cele 3 volume de mai sus.

345 *Istoria romînilor prin călători.* Lecţii făcute la Şcoala de război. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Romănesc", 24×16 — II 66599.

Vol. I: Pînă la jumătatea veacului al XVII-lea, 1920. 285 [— 287] p. *Vol. II: De la jumătatea veacului al XVII-lea pînă la 1800,* 1921, 251 p. *Vol. III: De la 1800 pînă în zilele noastre,* 1922. 269 [— 271] p. *Vol. IV: Adaose din bibliotecile franceze şi de aiurea,* 1922, 87 p.

Istoria romînilor prin călători. Ediţia a II-a, adăogită. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor", Tip. „Datina Românească", 22×14 — II 101114.

~Vol. I: *Pînă la jumătatea veacului al XVII-lea,* 1928, 373 [— 375] p. ~Vol. II: *De la jumătatea veacului al XVII-lea pînă la 1800,* 1928. 288 [— 291] p. ~Vol. III: *De la 1800 pînă la epoca războiului Crimeii,* 1929, 352 [— 355] p. ~Vol. IV: *De la 1828—1850,* 1929, 227 p. ● Călătorii cuprinşi în carte, orînduiţi alfabetic: Edmond About; Tommaso Alberti; Pavel de Alep; Alexandre; Camille Allart; Angiolello; Appert; d'Avril; Adolf d'Avril; Bacşici; abatele Bancini; Marcu Bandini; Baret; Henry C. Barkley; Batthyanyi; Hector de Béarn; Beaure; André Belessort; John Bell; Stanislas Bellanger; Belsius; Adolphe Billecocq; Charles Bizot ;de Blowitz; Blutte; Bocignoli; Bock; Bois-Robert; Jacques Bongars; Borromeo; Borsum; abatele Boscovich; Giovanni Botero; Bouchu; Amy Boué; Michel Bouquet; Nicolae Bezeski; Marc Antonio Canini; D-na A. de Carlowitz; Felice Caronni; Cerri; Chardin; Edmond Chishull; Chrismar; Léon Claretie; Ernest Claudel; Félix Colson; Charles Colville; Trifon Corobeinicov; Craven; Roger de Damas; Delacroix; Della Valle; Demidov; Derblich; Ernest Desjardins; Louis Marie Didon; E. de Döbel; Giovanni Batista Donato; Dora d'Istria; Dousa; Doussault; Doze; Dunin-Barkowski; Antide Dunod; Dupont; Dupré; Duruy; Fourquevaux; De Fresne; Gardner; Gauting; A. Gérando; Grisellini; Andrea-Giovanni Gromo; Gugomos; Guillarmond; Dominic-Atanasie Guillaume; Günter; Hacquet; Wilhelm Hamm; William Harebone; Baronul de Haussez; Hauterive; Hénoque-Meleville; căpitan Hademann; Hugonnet; Williams Hunter; Jules Jacob; Jacovenco; John Jackson; Joppecourt; Eugène Jouve; Karaczay; Robert Ker Porter; Kleemann; J. G. Kohle; Kohly de Guggsberg; Kohn-Abrest; Teodor König; Kosmeli; Krickel; Kuch; Rudolf Kulemann; Kunisch; Kuszewicz; Dr. Kuyper; August de Lagarde; Lancelot; Guillebert de Lannoy; Laurençon; Laxmann; G. Le Cler, Johann Lehmann; Georges Lejean; Pierre Lescaloppier; William Mac-Michael; Cornelio Magni; Giulio Mancinelli; Mandozy; Iacob Manucchio; Xavier Marmier; Duce de Marmont; Ulysse Marsillac; Mikoscha; Giambattista Montalbano; Alfredo Montojo; De Moriolles; La Montraye; Adam Neale; Neigebauer; John Newberie; Orraenus; John Paget; Iacob Paleologul; Partenie; Ange Pechméja; Raoul Perrin, Boucher de Perthes; Pertusier; Piano-Carpini; Pigeory; Eugène Poujade; Michael Quin; Dr. Quitzmann; Clas Ralamb; François Recordon; Reicherstorfer; Reinhard; Von Renner; William Rey; De Rochechouart; De Rönne; Joseph Rohrer; John Maritt Rokeby; Rubruquis; Saint-Marc Girardini De Salaberry;

Domenico Sestini; Skeene; Sonnini; Spallanzani; M. A. Zerbioni di Spasetti; Peter Sparnau; Paul Strassbourgh; Struve; Francisc-Iosif Sulzer; Ulrich von Tennstädt; Thibault-Lefebvre; F. Tietz; Porfirie Uspenski, Théodore Valério; Alexis de Valon; Walsh; Gulielm Walter; Jean Wavrin; Welling, Ioan Wilden; dr. Zucker, etc...

Părţi din acest studiu au apărut după cum urmează:
Sfîrşitul veacului al XVIII-lea în ţările române, după o anonimă carte de călătorie. Arhiva Societăţii ştiinţifice şi literare, 1892, p. 196—220.
Călătoriile lui Domenico Sestini în Muntenia 1779. *Arhiva Societăţii ştiinţifice şi literare*, 1893, p. 571—589.
Un călător englez în ţările româneşti înainte de Eterie. [William Macmichel]. *Arhiva Societăţii ştiinţifice şi literare*, 1896, p. 10—36.

346 *Călători, ambasadori şi misionari în ţările noastre şi asupra ţărilor noastre.* Bucureşti. Tip. „I.V. Socec", 1899. 81 p. (Extras din *Buletinul societăţii geografice.* Sem. II, Anul 1898) 24×16 — II 101607.
Cuprinde următorii călători: Tommaso Alberti; Giambattista Donado; Pietro Businello; Mniszek; Potocki; Urbanno Cerri; Marco Bandini; Baksich; călugări misionari în 1685.

347. *Documente geografice.* Partea I. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1900, 32 p. + 2 pl. (Extras din „Buletinul geografic". Trim. IV, 1899) 24 × 15 — II 101636.
Cuprinde: Ieronim Laski; Cardinalul Commendone; Nicolae Porta.
Străini oaspeţi ai Principatelor în secolul al XVIII-lea. Literatură şi artă română, 1900, p. 25—42.
Cuprinde: Rhigas; A. Fegrmann; Sedanex de Sainte-Croix; Ioan de Herbert-Rathkeal; Angelo Meucci; Carol Racchi; Filip Bajsempipauro; Raphael Ghirlandi Procaccio din Pesaro.
O judecată din 1439 asupra românilor. Floarea darurilor, 1907, vol. II, p. 89. A lui Ianachi Torcello.
Un străvechi călător pe la noi. Floarea darurilor, 1907, vol. II, p. 120. Frederich Chreuzpeck, 1332.
Încă o mărturie despre români. Revista istorică, 1915, p. 65—69, Giovanandrea Gromo, 1565.
Doamna de Staël şi ţerile noastre. Revista istorică, 1919, p. 199. *Încă un călător pe la noi? Revista istorică*, 1920, p. 261. Marmier. *Călătoria lui Spallanzoni în Ţara Românească. Gazeta Transilvaniei*, 1921, nr. 40.
Ce spune un călător francez venit la noi în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Neamul românesc, 1922, nr. 216.

Notele lui Boucher de Perthes.

Mărturii de călători străini despre România. Gloria României, 1923, nr. 9, p. 3—4. Jean Pélissier.

O amintire din războiul Crimeii. Gloria României, 1924, nr. 1, p. 5—6. Dr. Cabral, 1854.

De Blowitz în România, Gloria României, 1924, nr. 2, p. 3.

Un italian în România acum şaptezeci de ani. Gloria României, 1924, nr. 10, p. 3—4. Adolf Tossani.

Un poet grec despre noi. Revista istorică, 1924, p. 190. Rizu-Rangabé, 1829.

348. *Un prinţ portughez cruciat în Ţara Românească a secolului al XV-lea.* Bucureşti, tip. „Cultura Naţională", 1925, 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. V. Mem. secţ. ist., 8), 25 × 17 — II 84102. Ştefan Rozgony, 1427.

Un prince portugais croisé en Valachie au XVe siècle. Revue historique du sud-est européen, 1926, p. 8—13.
Un principe portugues cruzado, om pais rumeno, no seculo XV. „Latinitas". Congres de la presse latine. Bucarest. 1927, p. 66—74.
O notă polonă despre Principate la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. Revista istorică, 1925, p. 5 Colonelul Grabinski, 1799.
O descriere olandeză a Principatelor (1687), Revista istorică, 1925, p. 37—43.
Une description des pays roumains au XVIIe siècle. Revue historique du sud-est européen, 1925, p. 344—345.
Thesaurus exoticorum oder eine mit aussländischen Raritaeten und geschichten wohl versehene Schatz-Kammer fürstellend die asiatische, africanische und americanische Nationes von Everhardo Guernero Hoppelio. Hamburg, 1688.
Un evreu turcesc despre ţările noastre în secolul al XVIII-lea. Revista istorică, 1926, p. 297—307; 1927, p. 61—66; 120—129; 1931, p. 119—132.
Încă un călător german la noi: Paul Kernbach 1840. *Revista istorică*, 1927, p. 8—10.

Cartea se pretează la o a treia ed., completîndu-se cu acei călători descoperiţi după 1929 şi asupra cărora a stăruit în *Revista istorică*, în *Revue historique du sud-est européen* sau în studii separate, specificate în cap. de „Istorie universală", precum şi prin comunicări ţinute la Acad. Română.

349. *Istoria Românilor*, 10 vol. Bucureşti, Tip. „Datina Românească", 1936—1939. 24 × 16.5. — I 146995.
∼ V o l . I . *Partea I. Strămoşii înainte de romani*, 1936, 267 [— 271] p. + 26 pl. — II 167725. *Dedicată:* „Neuitaţilor miei tovarăşi de operă istorică, Ioan Bogdan, Dimitrie Onciul şi Ştefan Orăşanu, cari, mărturisitori de adevăr, dar iubitori de ţară şi neam, m-au înţeles, preţuit şi iubit." *Prefaţă:* N. I. arată cum a ajuns la acest studiu: a început cu cercetări de istorie universală, prin care s-a impus „în lumea apuseană". Din curiozitate ştiinţifică şi „o caldă iubire firească" pentru poporul său, a cercetat numeroase arh. „din aproape toată Europa" cu privire la istoria românilor: „cîteva studii sprijinite pe izvoarele scoase la lumină se ţineau în cadrul istoriei universale şi mi s-a părut că astfel istoria românilor capătă o nouă viaţă". În acest sens a dat prima sinteză, ce i-a „fost impusă de neuitatul meu profesor Karl Lamprecht", întemeiată pe „un principiu de unitate românească" şi acordînd „aşa-numitei istorii culturale, în locul capitolelor adause, cuvenita parte de amestec intim în viaţa politică, întreţesîndu-le". Sinteza în lb. germană a fost continuată şi completată în *Istoria românilor şi a civilizaţiei lor*, adăugînd ceea ce lipsea primei: principiul de viaţă, factorul de mişcare, motorul evenimentelor. Au urmat nenumărate studii de amănunt risipite şi ascunse prin reviste, ziare, prefeţe la doc., pe care „fără trudita şi aşa de utila bibliografie a scrisului meu de d. Barbu Theodorescu, însumi le-aş fi putut descoperi, uneori, numai cu greu [...] Să se adauge că procurarea acestor cercetări a devenit aproape cu totul imposibilă" [...] „m-am hotărît deci să le adun şi să le prelucrez, legîndu-le prin ideile de care sînt astăzi condus în scrierea istoriei". Şi cînd lucrarea va fi terminată „acel moment ar fi unul din cele mai frumoase ale vieţii mele". C u p r i n s : *Cartea I. Străvechile culturi:* Rasă, sens, hotar. Urmele de sub pămînt: cercetările; paleolitic, neolitic, arta, bronz şi fier; aşezări şi îndeletniciri în epoca preistorică; viaţa economică, negoţul. Religia: zeii, profetul, eroii, duhul rău, artă şi religie; alte transmisiuni. Nomenclatura, limba. *Cartea a II-a. Rasele:* Tracii. Cimerieni, Sciţi, Sarmaţi. Transmisiunile. Cetăţile elenice. *Cartea a III-a. Sintezele:* scitică,

balcanică — macedonenii; strecurarea scitică. Imperiul universal traco-macedonean. Celţii în Balcani şi la Dunăre. Ilirii şi încercările lor de sinteză. Sinteza greco-macedoneană. Sinteza pontică. ● Vol. I. *Partea a II-a. Sigiliul Romei*, 1936. 353 [— 359] p. + 36 pl. *Cartea I. Cuceritorii:* Primul act al romanizării. Noile lupte în Balcani. Războiul civil roman şi sud-estul european. Apariţia dacilor: epoca lui Boirebista. Agonia traco-ilirică. Lupta pentru coasta balcanică a Adriaticii şi cucerirea liniei dunărene: expediţiile lui Octaviu şi Tiberiu, opera îndeplinită. Regalitatea clientelară a tracilor şi geţii liberi. Geţi fără rege în umbra Romei. Lumea dunăreană în oglinda poeţilor Virgiliu, Ovidiu. Se dau versuri traduse de N. I. din *Tristia şi Pontica. Cartea a II-a. Orînduitorii:* Înainte de Traian. Ofensiva dacă: Măria sa Decebal. Domiţian, restaurator al ordinii dunărene. Noua confederaţie dacă a lui Decebal. Epopeea lui Traian: măsurile militare, problema colonizării, zeii, oraşele, drumurile; caracterul material şi moral al provinciei Dacia. Ostaşi interromani şi ţărani daci. *Cartea a III-a. Apărătorii.* Întîiul secol de istorie politică a Daciei: supt împăratul Adrian; Noua Dacie a Antoninilor; a treia Dacie. *Cartea a IV-a. Lichidarea oficială a Daciei:* Problema dunăreană; actul evacuării, păreri asupra evacuării: Vopiscus, Mommsen, Thunmann, Katancsich, Amédée Thierry, Tit-Liviu, Rösler, K. Künstler, Miklosich, Tomascheck, Otto Hirschfeld, Goos, Dumont, H. Schuchardt, Nestor, Hünfalvy, Jung, Pic; Tamm; Domaszewski; Cassiodor; Pallmann; Kiepert; Burkhardt; Budinszky; L. Homo; Nöldeke; Filov; Zlatarschi; Miletici; Niederle; Collingwood; B. Saria; Jean Henry Breasted; Fraţii Tharaud; Horovitz; H. Mattinngly; V. Jullian; Vulič; Groeg; Alföldi; Amian Marcellin; Schlözer, Schwicker. ~ Vol. II. *Oamenii pămîntului* (pînă la anul 1000, 1936, 342 [— 346]p. + 26 pl. *Cartea I. Amintirea Imperiului:* Barbarii şi Imperiul; „provincialii"; reromanizarea politică: ţăranii şi apărarea; opera lui Diocleţian şi a lui Constantin cel Mare. Moştenirea lui Constantin cel Mare; criza gotă. *Cartea a II-a. Creaţia românească:* Formele de viaţă; „legea" românească; neamul; limba; grupările politice fundamentale. *Cartea a III-a. Între Împăratul roman şi Hanul turanic:* Opera împăratului Teodosiu; în umbra lui Attila; criza socială supt imperiul restabilit; ridicarea elementului latin; viaţa populară romană. *Cartea a IV-a. Regimul „Noului August" Iustinian:* Baza romană; românii în imperiul avar; sinteza slavă; influenţe slavo-româneşti; românii pînă la noile colonizări de barbari (sec. VII—VIII); elementul vechi românesc şi colonizarea bulgarilor. *Cartea a V-a. Românii din jos pînă în jurul anului 1000:* Stări şi mişcări vlahe în Balcani ~ Vol III. *Ctitorii*, 1937, 363 p. + 54 pl. *Cartea I. Colaborările:* Românii şi statul macedonean; românii şi coroana Ungariei; primele legături de cultură şi limbă cu ungurii; [relaţiile româno-turce din sec. XI; Contactul românilor cu ungurii în Transilvania]; simbioza românocumană. *Cartea a II-a. Ctitoria dunăreană şi balcanică:* „Vlaşca" de la Drăstor; românii ardeleni şi noile colonizări regale: saşii; noua creaţiune în Balcanii sec. XIII: Asăneştii. Valorificarea românilor pe malul stîng al Dunării: românii şi năvălirea tătarilor; Franţa de cruciată a Ospitalierilor şi românii. Împrejurări ardelene în sec. XIII. *Cartea a III-a. Ctitoria independentă:* Prima sinteză a sec. XIV: condiţiile ardelene pentru consolidarea domniei Ţării Româneşti. Cei dintîi domni români: Băsărabă. Luptele pentru independenţă ale muntenilor. Nicolae Alexandru Vodă cel evlavios. A doua libertate românească: Moldova. Politica românească şi statul catolic al lui Ludovic cel Mare: Vladislav Vodă şi urmaşii săi; neamul moldovenesc al Muşatei; oprirea înaintării româneşti după Vladislav Vodă.

Moldova şi Iagellonii; o lume politică aşezată: domnia Ţării Româneşti. Luptele pentru stăpînirea Dunării. Mircea I şi politica sud-est europeană. Legătura nouă dintre cele două domenii româneşti. Creaţiunea politică românească ~ Vol. IV. *Cavalerii*, 1937, 451 p. + 62 pl. *Cartea I. Înainte de Ştefan cel Mare:* Apărarea Dunării creştine. Dan Vodă cel Viteaz; lupta pentru Dunăre între Alexandru al Moldovei şi Dan; luptele de partid şi pierderea neatîrnării. Cruciatul de sînge român Ioan al lui Voicu din Inidoara (Hunyad). *Cartea a II-a. Ştefan cel Mare ca apărător al răsăritului creştin:* Reîntregirea Moldovei de Ştefan Vodă, lupta pentru libertatea Moldovei contra regalităţii ungureşti; Moldova tinereţii lui Ştefan Vodă; lupta pentru unitatea politică a celor două Ţări Româneşti, peste mormîntul lui Mohammed Cuceritorul, socoteala cu tînăra Polonie. *Cartea a III-a. Moştenirea lui Ştefan cel Mare:* Un domn tînăr şi Orb « Bogdan ». Hegemonia culturală a lui Băsărabă Neagoe; cei 8 ani de anarhie; românii în luptă pentru Ardeal; noua luptă pentru graniţa de nord a Moldovei; noua problemă a Ardealului; pierderea neatîrnării moldoveneşti; epigonii vitejilor. Creaţiunea culturală. În acest volum apar domniile lui: Alexăndrel, Vlad Ţepeş, Radu cel Mare, Radu de la Afumaţi, Ştefan cel Tînăr, Petru Rareş, Vintilă Vodă, Radu Paisie, Mircea Ciobanul ~ Vol. V. *Vitejii*, 1937, 427 + 66 pl. *Cartea I. Stăpînirea boierilor:* Influenţa sîrbească a doamnelor; boierimea peste domni; domnii români şi chestia ardeleană. *Cartea a II-a. Curentele apusene:* Aventurile Renaşterii politice în ţările noastre; zburdăciunea domnişorilor. *Cartea a III-a. Prima creaţie literară a românilor în limba lor:* Traducerea cărţilor sfinte. *Cartea a IV-a. Sfîrşitul epopeii moldoveneşti:* Un început de influenţă grecească; o ultimă luptă eroică în Moldova; Vitejii de la cazaci. *Cartea a V-a. Noua legătură cu Apusul:* O undă de influenţă franco-italiană; cărţi slavone şi traduceri în româneşte; un domn „francez" în Ţara Românească Petru Cercel. *Cartea a VI-a. Vitejia românească în noua cruciată: fapta lui Mihai Viteazul:* Acţiunea de prigonire a vizirului Sinan; noul război turcesc cu imperiul habsburgic şi alcătuirea cruciatei; lupta pentru neatîrnare a lui Mihai Viteazul; 3 ani de cruciată românească, luptele pentru unirea politică a românilor; viteazul în mijlocul intriganţilor. Căderea unui erou. *Cartea a VII-a. Moştenirea „Craiului" român:* Cel dintîi moştenitor al „Viteazului" Radu Şerban; o Dacie de paritate; români neliberi în preajma monarhiei ~ Vol. VI. *Monarhii*, 1938, 518 p. + 51 pl. *Cartea I. Monarhia românească:* Monarhia în luptă cu patriarhalismul boieresc; spre monarhia moldovenească. *Cartea a II-a. Monarhia bizantină:* Formarea monarhiei lui Vasile Vodă; întrecerea ctitorilor domneşti; perioada de înflorire a imperiului bizantin; noua întrecere şi lupta înntre cei doi domni români; curtea monarhilor români; scrisul epocei lui Vasile Lupu; răscoala boierilor contra monarhiei; lucrul de tipar al lui Vodă Matei; căderea lui Vasile Vodă; ultimii ani ai lui Vodă Matei. *Cartea a III-a. Românii faţă de noile războaie de ofensivă ale Turciei regenerate:* Apariţia partidului Cantacuzinesc; românii şi ofensivele renaşterii militare otomane. *Cartea a IV-a. Monarhia orientală a lui Duca Vodă:* lupta pentru autonomie a Bisericii ardelene. *Cartea a V-a. Românii şi noua cruciată apuseană:* Legăturile ţărilor româneşti cu vecinii creştini pînă la despresurarea Vienei. Cartea românească pentru toţi românii şi istoria lor. *Cartea a VI-a. Monarhia culturală a lui Constantin Brâncoveanu:* Între germani şi turci. Ardealul românesc şi Brâncoveanu. Cultura brâncovenească. *Cartea a VIII-a. Criza Răsăritului european şi Domnii români:* Războiul pentru tronul polon şi ţările româneşti; noua experienţă creştină din 1711; tragedia dinastiei muntene; sufletul românesc la sfîrşitul monarhiilor; organizarea vechii monarhii ~ Vol. VII: *Reformatorii*, 1938, 351 p.

+ 20 pl. *Cartea I: Reformele Bizanțului europenizat:* Originea primelor reforme, Fanarul; boierimea țării și Nicolae Vodă Mavrocordat; boierii români și imperialii austrieci. Cea dintîi răpire de pămînt românesc; cele dintîi acte de reforme în a două jumătate a sec. XVII; dominația austriacă în Oltenia și neputința de o organiza; prima sinteză a erei reformelor; întregirea Țării-Românești și urmările ei. *Cartea a II-a. Reformele primei ere:* Constantin Mavrocordat. Opera lui; schimburi între domni; scriitorii epocii primelor reforme. *Cartea a III-a. Luptele românilor contra patronagiului fanariot și iezuit:* 3 răscoale la Iași și București; scriitorii români ai vremii capuchehaielelor; lupta ardeleană contra cotropirii Bisericii Unite. Cele dintîi ciocniri. *Cartea a IV-a. Lupta pentru noua viață națională* (1769—1774): Boierii români și ocupația rusească. *Cartea a V-a. Românii și curentul „filozofic“*: Cele dintîi vădiri ale conștiinței românești în Ardeal. Opera reformelor „filosofice“ în cele două domnii ~ Vol. VIII. *Revoluționarii*, 1938, 398 p. + 38 pl. *Cartea I. Ideia revoluționară înainte de revoluție și românii:* Cele dintîi manifestații ale spiritului revoluționar în țările libere și în Ardeal; mișcarea spre libertate a românilor din noua monarhie iosefină. *Cartea a II-a. Problema libertății românești înaintea Europei:* Pregătirea războiului ruso-austriac contra Imperiului otoman. *Cartea a III-a. Supt revoluție:* Prime atingeri cu revoluția europeană; mișcarea spiritelor în Ardealul românesc; întîile pătrunderi ale spiritului revoluționar la românii din țările libere; crearea crezului roman; românii și noul imperiu roman al lui Napoleon; mișcarea spiritelor pînă la 1821; scrisul cel nou la românii liberi între 1812 și 1821. *Cartea a IV-a. Românii și revoluțiile naționale:* Criza revoluționară din 1821. Revendicările de drepturi din 1822; domnii din țară și partidele boierești; mișcarea literară pînă la 1828. Noua încercare de ocupație rusească (1828—1829), dezvoltarea spiritului public pînă la numirea domnilor Regulamentului Organic; avîntul național subt primii domni ai Regulamentului Organic ~ Vol. IX. *Unificatorii*, 1938. 397 [— 401] p. + 33 pl. *Cartea I: Pregătirea Unirii Principatelor:* Spiritul nou în luptă cu protectoratul rusesc; spiritul vremii în literatura nouă; o încercare de romantism politic; spiritul nou de la 1840; încercarea revoluționară din 1848; revoluția românească din Ardeal. *Cartea a II-a. Unirea:* Propaganda românească prin emigrați; problema românească adusă înaintea Europei; chestia românească și puterile europene; unirea țărilor libere prin români; alegerea și instalarea domnului român; lupta pentru recunoașterea Unirii ~ Vol. X. *Întregitorii*, 1939, 499 p. + 58 pl. *Cartea I. Lupta pentru independență:* Conflictul cu puterile garante; falimentul cluburilor; oameni noi și curente nouă în cultura și politica românească; chestia românească și prietenia austro-ungară; încercarea supremă a amiciției austro-ungare în România; criza legăturii cu Austro-Ungaria; armistițiul interior; un nou crez național: neutralitatea românească față de conflictul balcanic; războiul pentru independență; consolidarea internă și opera de creațiune națională; 25 de ani de dominație a Coroanei. *Cartea a II-a. Lupta pentru Unitatea Națională:* Impulsurile noii generații; România și criza balcanică. Tragedia regelui Carol; războiul voinței naționale. *Cartea a III-a. Lupta pentru consolidarea statului României unite:* Problema păcii și a alianțelor, monarhia luptelor de partid înainte de Carol al II-lea, regele nou și agonia partidelor.

Histoire des Roumains et de la romanité orientale. Publiée ... par l'Académie Roumaine. Bucarest, „Imprimérie de l'Etat“, 10 vol., 1937—1945. 24× 16.5 — II 232152

~ Vol. I. *Partie I: Les ancêtres avant les roumains*, 1937, 317 p. + 27 pl. I. Les cultures primitives. II. Les races: Thraces, Cimmériens, Scythes et Sarmates. Cités helléniques. III. Les synthèses: scythe, balcanique, gréco-macédonienne, pontique. ~ Vol. I. *Partie II: Le sceau de Rome*, 1937, 411 p. + 26 pl. I. Les conquérants. II. Les organisaterus. III Les défenseurs. IV. Liquidation officielle de la Dacie. ~ Vol. II. *Les Maîtres de la terre*, 1937, 427 p. + 19 pl. I. Les souvenirs de l'Empire. II. La création roumaine: les formes de la vie, la „loi", la nation, la langue. III. Entre l'empereur romain et le „Khan" touranien. IV. Le régime du „nouvel auguste" Justinien. V. Les roumains du sud aux environs de l'an 1000. ~ Vol. III. *Les fondateurs d'ètat*, 1937, 424 p. + 60 pl. I. Les colaborateurs. II. Fondation danubienne et balcanique. III. La création indépendante, première synthèse au XVe siècle. ~ Vol. IV. *Les Chevaliers*, 1937, 537 p. + 69 pl. I. Avant Etienne le Grand. II. Etienne le Grand comme défenseur de l'Orient chrétien. III. L'Héritage d'Etienne le Grand. ~ Vol. V. *Epoque des braves. Problème de la Transylvanie au XVI-e siècle*, 1940, 527 p. + 62 pl. I. Domination des boyards. II. Courants occidentaux. III. Premières créations littéraires. IV. Fin de l'épopée moldave. V. Nouveaux rapports avec l'Occident. VI. L'Elan roumain dans la nouvelle croisade: l'exploit de Michel le Brave. VII. Héritage du „roi" roumain. ~ Vol. VI. *Les Monarques*, 1940, 630 p. + 52 pl. I. La monarchie roumaine. II. La monarchie byzantine. III. Les Roumains devant les nouvelles guerres offensives de la Turquie régénérée. IV. La monarchie orientale de Duca. V. Les Roumains et la nouvelle croisade d'Occident. VI. Monarchie culturelle de Constantin Brâncoveanu. VII. La crise de l'Orient européen et les princes roumains. ~ Vol. VII. *Les Rèformateurs*, 1940, 419 p. + 20 pl. I. Réforme de la Byzance européenisée. II. Réformes pe la première ère. III. Luttes des Roumains contre le patronage phanariote et jésuite. IV. La lutte pour la nouvelle vie nationale (1769—1774). V. Les Roumains et le courant „philosophique" ~ Vol. VIII. *Les Rèvolutionnaires*. 1944, 472 p. + 37 pl. I. L'Idée révolutionnaire avant la révolution française et les roumains. II. Le problème de la litberté roumaine devant l'Europe. III. Sous la révolution. IV. Les Roumains et la révolution nationale. Tableau chronologique des princes roumains entre 1774—1842. ~ Vol. IX *Les Unificateurs*, 1944, 477 [—480] p. + 33 pl. I. Préparation de l'Union des Principautés. II. L'Union. ~ Vol. X. *Les Rèalisateurs de l'Unitè nationale*. Suivi d'un tableau chronologique des événements des trois règnes (1866—1940) par N. A. Constantinescu, 1945, 606 p. + 56 pl. I. L'Effort pour l'Indépendance. II. Effort pour l'unité nationale. III. Effort pour la consolidation de l'Etat roumain uni ● În „Avant propos" la vol. VIII se aduc următoarele precizări: primele 7 vol. s-au tipărit sub directa supraveghere a autorului. Vol. VIII se afla sub tipar în nov. 1940, data dispariţiei tragice a savantului Iorga. Acad. Română a luat asupra sa ducerea pînă la capăt a imprimării întregii opere, însărcinînd pe N. A. Constantinescu cu supravegherea imprimării ultimelor 2 vol. N. I. a tradus opera în întregime în lb. franceză, iar d-na Jeanne Gamber a tradus din nou p. 110, 121, 133, 314—319 din vol. VIII şi alte 16 p. 350—362, din textul românesc al vol. IX, care s-au pierdut. Primele 4 vol. au fost dictate direct în franţuzeşte după textul român la două stenodactilografe aduse în mod special de la Paris. În timpul dictării, N. I. a făcut unele corectări textului român, după cum stenodactilografele aduceau observaţiile lor formei cînd fraza nu avea armonia lb. franceze.

350 *La Place des Roumains dans l'histoire universelle.* Bucarest, « Edition de l'Institut d'études byzantines », Impr. « Datina Românească", 24×16 — II 291574
~ V o l. I *Antiquité et moyen-âge*, 1935, 201 [— 203] p. În prefață, autorul precizează scopul urmărit, acela de a integra istoria românilor în istoria universală, « de les placer d'une façon plus nette dans le cadre de la vie générale du monde et surtout d'indiquer le moment et la façon dont leur influence s'est exercée sur l'ensemble ». C u p r i n s: Le drame préhistorique sur le territoire roumain. Première synthèse: le royaume des Daces. Sens de la conquête romaine. La colonisation de la Dacie et la synthèse du Bas Danube. La langue de la première synthèse. La synthèse de la pensée: le christianisme. Le problème de l'abandon de la Dacie. Rapports ethniques avec les barbares. Les habitants de la Dacie et les formations d'Etat des barbares. Les Touraniens sur le Bas Danube. Slaves et Roumains. Première phase de la « Romania ». La solution de continuité par le premier établissement politique des barbares. La conquête carolingienne et ses conséquences. La poussée hongroise. Hongrois et Roumains dans le „pays des forêts». La Transylvanie du roi des Hongrois et les colons. La nouvelle croisade et les Roumains. La question de la Transylvanie au XIIIe siècle. Le problème tatare. L'élan de croisade du XIIIe et XIVe siècle et les Roumains. Les voies de commerce et les Roumains. ~ V o l. II. *Epoque moderne*, 1935. 216 [—219] p. Cuprins: Relations de l'Etat roumain du sud avec la couronne de Hongrie. Relations de l'Etat roumain du sud avec les Bulgares. Relations de l'Etat roumain avec l'impérialisme serbe. L'Etat roumain devant l'Empire byzantin. Entre l'Orient et l'Occident. Création d'une nouvelle synthèse roumaine. Premières relations des Roumains avec les Turcs. Les Roumains et l'Empire ottoman de première phase. Rapports avec l'empereur et roi Sigismond. Nouveau caractère de la société roumaine au commencement du XVe siècle. Les Roumains et la croisade. La croisade moldave d'Etienne le Grand. Les Etats roumains et les réfugiés balcaniques. Rapports avec la Hongrie après Jean Hunyade. Les Etats roumains et les nouvelles phases de l'Empire ottoman. Les Roumains et la Hongrie partagée. Les Roumains et la Pologne au XVIe siècle. L'influence de l'Occident sur les Roumains au XVe siècle. La nouvelle croisade et les Roumains. La Pologne et la nouvelle croisade danubienne. Tentatives d'une Dacie hongroise. Les Roumains et la guerre de trente ans. Les Roumains et la crise polonaise. L'offensive ottomane des Kreuprulis et les pays roumains. Les Roumains et les premiers projets de partage de l'Empire ottoman. Les Roumains et la première période de l'expansion russe. Les impériaux d'Autriche et les Roumains avant Joseph II. La nouvelle synthèse roumaine et son influence. Seconde époque de la synthèse roumaine au XVIIIe siècle. Les Roumains et les projets de partage de la Turquie. ~ Vol. III. *Epoque contemporaine*, 1936, 188 [— 199] p. Cuprins: Le « despotisme éclairé » chez les Roumains. L'action des princes. L'action des boyards et des marchands. Intellectuels et étrangers. Mouvements paysans dans les pays roumains. Projets de partage des pays roumains. Nouveaux projets de cession des principautés. Nouvel état d'esprit des Roumains pendant la révolution. Les Roumains et Napoléon. Attitude des Roumains envers les changements des frontières et leur rôle dans les mouvements serbes et grecs (1804 —1821). La société intellectuelle. Le problème de l'unité roumaine sous le prince Couza. La lutte pour la fondation du royaume de Roumaine. La défense contre la Russie. Le détachement de l'Autriche-Hon-

grie devant les nouveaux problèmes des Balcans. La préparation de la lutte pour l'unité nationale. La guerre de l'unité nationale. Après la paix de Bucarest.

●

2. SCURTE PREZENTĂRI ALE ISTORIEI POPORULUI ROMÂN

351 *Introduction à l'Etude de la Roumanie et des Roumains.* Conférences données à l'Ecole interalliée des Hautes Etudes Sociales, Paris, Ed. « Courrier Franco-Roumain » Imp. « A. Drevet », 1921, 20 p. 26×18 — II 59820.
Cuprins: I. La terre. II. La race. III. Coup d'oeil historique IV. L'art roumain. V. La littérature.
Introduction à la connaissance de la Roumanie et des Roumains. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1927, 50 [— 52] p. 21×14 — II 92678.
Introduction à la connaissance de la Roumaine et des Roumains. 2e édition. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1927. 50 [— 52] p. 21×14 — II 92640.
Introduction à la connaissance de la Roumanie et des Roumains. Troisième édition. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1931, 44 [— 47] p. 21×13 — II 127026 [Pe copertă e trecut anul 1932].
Quelques mots d'orientation sur la Roumanie. La Terre. La Race. L'Histoire. L'Art et la Littérature. Bucarest. Imp. « Socec & Co », 1929. 45 p. (XIV-me Congrès international d'Agriculture) 23×15 — II 96830.
Introduzione allo studio della Romania e dei Romeni. Prefazione: M. A. Silvestri: *Nicola Jorga e l'Italia.* Roma. Tip. dell'Unione editrice". 1921, 63 [— 65] p. (« Romania ». Rassegna Italo-Romena). 23×16 — II 60226.
Cuprins: I. La Terra. II. La Razza. III. La Storia. IV. L'Arte. V. La Letteratura.

352 *Introducere la studiul asupra României şi românilor.* Conferinţe ţinute la „Şcoala interaliată de Înalte Studii Sociale" de la Paris. Beiuş. Tip. „Doina", 1922.59 p. 21.5×14.5 — II 66851 Publicate mai întîi în ziarul *Beiuşul.*
Introducere la studiul asupra României şi românilor. Neamul Românesc, 1921, nr. 26—31; 34; 35; 38; 39; 41—45; 47; 48; 50.

353 *Kurze Geschichte des romänischen Volkes für die romänischen Bürger deutscher Nation.* Braşov, 1921.16 p. (Verlag *Gazeta Transilvaniei*) 20×14 — I 66459 [Pe copertă e trecut anul 1922].

354 *Voyage en Roumanie.* Conférence donnée le 22 octobre 1921 à la Sorbonne (D'après les notes sténographiques). Bucarest, Ed. „Pavel Suru", 1921. 69 p. 22.5×15 — II 64054.
De fapt este un ghid istoric util străinilor care vizitează România.

3. MANUALE ŞCOLARE

355 *Istoria românilor pentru clasa a IV-a şi a VIII-a secundară.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908. 352 p. 21×14.II — 399305.

Istoria românilor pentru clasa a IV-a şi a VIII-a secundară. Ediţia a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 413 p. 21×13 — II 490935.
Ex. trimise în Transilvania — aproape 10 000—, spre a nu fi confiscate de autorităţile vamale ale imperiului habsburgic, poartă un titlu fals pe copertă: *De-ale noastre* (Biblioteca educativă şi literară) sau: *Noul mod de cultivare al cartofului, traducere din limba maghiară, etc.*
Istoria românilor pentru clasa a IV-a şi a VIII-a secundară. Ediţia a III-a, Bucureşti, Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 464 p. 21 × 14 — II 53490.
Istoria românilor pentru clasa a IV-a şi a VIII-a secundară. Ediţia a IV-a revăzută şi adăogită. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru", Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 479 p. 21×14 — II 58673.
Istoria românilor pentru clasa a IV-a şi a VIII-a secundară. Ediţia a V-a. Bucureşti, Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1924, 472 p. 21×14 — II 75017.
Istoria românilor pentru clasa a IV-a şi a VIII-a secundară. Ediţia a VI-a. Vălenii de Munte. Tip „Datina Românească", 1926. 504 p. 21×14 — II 88301.
Istoria românilor pentru clasa a III-a şi a VII-a secundară. Ediţia a VII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească". 1929. 528 p. 23×14 — II 127005.
Istoria românilor pentru clasa a III-a de gimnaziu şi a IV-a de liceu. Ediţia a VIII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1931, 527 p. 20 × 13.5 — II 127132.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908. 352 p. 21×14 — II 12000.
Este aceeaşi lucrare, adică manualul de liceu, căreia i s-au schimbat numai titlul şi p.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediţia a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 413 p. 23×14 — II 21501. Sînt şi exemplare cu coperta schimbată: *De-ale Noastre.* Bucureşti, 1910 (Biblioteca educativă şi literară).
Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediţia a III-a. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 464 p. 21×14.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediţia a IV-a. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 479 p. 21×14.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediţia a V-a. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1924. 472 p. 21×14.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediţia a VI-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1926. 504 p. 21×14.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediţia a VII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1929. 528 p. 23×14.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Ediţia a VIII-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1931. 527 p. 21×14.

4. IZVOARE: DOCUMENTE. EDIŢII DE TEXTE. BIBLIOGRAFIE

356 A. *Acte şi fragmente cu privire la istoria românilor,* adunate din depozitele de manuscrise ale Apusului şi publicate cu sprijinul Ministerului de instrucţie publică. *Actes et Fragments relatifs à l'histoire des Roumains* rassemblés

dans les depôts de manuscrits de l'Occident. Bucureşti. Imprimeria Statului. 24×16 — II 101535.
~Vol. I, 1895. 2 pl. + 400 + LXIV p.; ~Vol. II, 1896. 2 pl. + 740 + CIII p.; ~Vol. III, 1897. 2 pl. + 107 + II p. ● Opera este închinată de N.I. istoricului A.D. Xenopol, fostul său prof. la Iaşi. Primul vol. cuprinde 577 doc. aparţinînd anilor 1389—1768, culese din arh. şi bibl. oraşelor: Paris, Berlin, Leipzig, Dresda, Nürnberg şi München. Doc. sînt publicate pe fonduri şi în ordine cronologică, reproducerea lor este făcută cu minuţiozitate, editorul intervenind numai în punctuaţie: „Mărturisesc că am schimbat punctuaţia şi am adaus-o, unde nu era, că am fost foarte zgîrcit în împodobirea cu *sic!* a liniilor cărţii, puind această plictisitoare particulă numai unde eram cu totul sigur, pe de o parte, că greşeala nu era de transcriere, pe de alta, că, înlăturînd-o, aş fi modificat cîtuşi de puţin înţelesul bun sau rău" ● Vol. începe cu depozitele din Paris: Bibl. şi Arh. Naţională, a Arsenalului, Mazarină, S-te Geneviève şi arh. ministeriale. A cercetat cu „minuţiozitate" bibl. naţională la fondurile Turcia, Polonia, Rusia, Tătari, Cazaci, deşi ele mai fuseseră utilizate de Gr. Tocilescu. În Arh. Naţionale, la aceleaşi fonduri, a aflat numai *trei* doc. cu privire la noi. Din Bibl. Arsenalului a desprins două notiţe din sec. XIV, aflate în ms. lui Philippe de Mézières şi referindu-se la Alexandru cel Bun, şi o menţiune despre cele două „Alaqwie" — Valahii. Din celelalte bibl. amintite mai sus nu a putut aduce nimic nou din cauza lipsei de cataloage tipărite. Preţioase informaţii asupra domniilor lui Petre Şchiopu, Petru Cercel, Iancu Sasu, Alexandru Cuconul, Moise Movilă, Matei Basarab, precum şi un jurnal anonim asupra lui Mihai Viteazul între 1598 şi 1601. La Berlin a depistat fondurile documentare din Bibl. regală şi din „Arhivul secret regal", pachetele Moldova-Muntenia. O parte din acestea au fost publicate de Al. Papiu-Ilarian în *Tezaurul* său. N. I. continuă cu cîteva piese din „Arhivul radziwillian al lui Sobieski" etc., referitoare la Mihai Viteazul, Vasile Lupu, Matei Basarab, Gheorghe Ştefan, Antioh şi Dimitrie Cantemir, Grigore Calimah ● Vol., I, deşi a apărut în 1895, era gata încă din 18 ian. 1894, după cum reiese din prefaţa scrisă la această dată în München. Vol. II cuprinde, după cum arată subtitlul, *Extracte din corespondenţa ambasadorilor prusieni la Constantinopol şi Petersburg cu privire la Ţările Române*, după orig. păstrate în „Arhivul regal secret" din Berlin. Parte din aceste rapoarte au mai fost publicate în zbornicul soc. imperiale ruseşti de istorie vol. XXII, XXXVIII, LXXII, de E. Hermann şi Stendtmann. În vol. sînt date numai o parte din rapoartele consulare prusiene, iar urmarea acestora a format vol. X din col. Hurmuzaki, care „trebuie privit deci ca a doua parte a vol. II din *Acte şi fragmente*. În ce priveşte tipărirea doc. s-a păstrat cu îngrijire ortografia orig., adăugînd sau modificînd numai punctuaţia. Principiul acesta „s-a respectat la toate documentele de pînă la începutul sec. nostru (al XIX-lea)", iar la cele ce urmează s-a adaptat ortografia modernă pentru bucăţile franceze. Multe din doc. care aveau „părţi fără însemnătate mai mare" s-au rezumat în româneşte, punîndu-se acest rezumat în paranteze drepte. Vol. cuprinde 1 376 doc. între 1768 şi 1839, adică rapoartele consulare privind Ţările Române întocmite de : von Bielfeld de Bosghiovici, Caesar, von Canitz, De la Croix, Diez, Frangopulo, von Gaffron, von Goltz, von Görtz, Haugwitz, Hüttel Jaszlowieki, Jouffroy, von Keller, von Knobelsdorf, Libermann, Lombard, Lucchesini, Lusi, von Miltitz, Potocki, Royer, von Schladen, Schöler, Senfft de Pilsach, von Solms, Stein, Strangford, von Werther, von Zegelin. Vol. III este redus la 107 p., col. fiind lichidată din „consideraţii bugetare". Cuprinde numai 95 doc., dintre 1367 şi 1507, adunate din Torino, Veneţia, Genova, Parma, Milano, Weimar, Mün-

chen, Nürnberg, Dresda şi Viena. Cele mai multe privesc pe Ştefan cel Mare. Restul — cîteva — se referă la Radu cel Mare.

B. *Col. Eudoxiu de Hurmuzaki, vol. la care a colaborat N.I.*

357~Vol. X: *Rapoarte consulare prusiene din Iaşi şi Bucureşti* (1763—1844), adunate, adnotate şi publicate de N.I. sub auspiciile Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii publice şi ale Academiei Române. Bucureşti. Tip. „I.V. Socec", 1897, 1 pl. + CXXXII + 694 p. 31×25 — III 232177.

Vol. cuprinde 703 doc. privind 1763 şi 1844, cu referire la relaţiile comerciale şi economice cu Prusia, aflate în „Arhivul regal secret" din Berlin, aparţinînd lui König, Marco, Kreuchely, Harte, Margotti, C. Sakellario, von Gaffron, Buchholz, Sandu Panaioti, Chiriac Palizo, Senfft von Pilsach, Von Schladen, Miltitz, Dionisie Kephala, reprezentanţi în ţara noastră, sau îndeplinind alte sarcini politice. Rapoartele au fost copiate de N.I., dar „un foarte mare număr de bucăţi ... au fost prescrise, după originale, de d-na Maria N. Iorga, şi pentru unele şi pentru altele însă îmi iau aceeaşi răspundere". În Apendice un extras din scrisorile lui Legarde către Iuliu Griffith din 1813, urmat (p. 495—548) de: „Explication des boyards valaques", un studiu asupra rangurilor boiereşti, întocmit prin 1822 de către Kreuchely din însărcinarea lui von Miltitz. ● În prefaţă, N.I. mulţumeşte magistratului C.D. Anghel, care i-a dat un doc. inedit; lui C.Erbiceanu pentru o serie de acte; parohului H. Meyer din Bucureşti, care i-a înlesnit consultarea arh. catolice; lui Ioan Bianu şi personalului Bibl. Acad. pentru sprijinul acordat în cercetarea ms. precum şi lui D.A. Sturdza, care a apreciat munca de editare a doc., ajutîndu-l moral şi material ● Vol. contribuie la cunoaşterea relaţiilor economice şi comerciale ale Ţărilor Române cu alte state la începutul sec. trecut, relaţii cercetate aprofundat de N.I. în cele 88 p. ale introducerii.

358.~Vol. XI: *Acte din secolul al XVI-lea (1517—1612) relative mai ales la domnia şi viaţa lui Petru Şchiopul*, adunate, adnotate şi publicate de Neculai Iorga. Bucureşti. Tip. „I.V. Socec", 1900. 1 pl. + CLVI + 884 + XLIV p. + 2 pl. — III 232177. Vol. cuprinde 899 doc. depistate în următoarele arh.: a) *Italiene:* Veneţia, Milano, Torino, Genova, Modena, Ferrara, Parma, Florenţa, Roma şi Napoli. Cele mai multe doc. din acest vol. provin din corespondenţa genoveză primită din Constantinopol; b) *Arh. şi bibl. germane:* München, Nürnberg, Dresda, Leipzig, ş.a. S-au publicat aici numai cele referitoare la Petru Şchiopul şi noii pretendenţi la domnie din sec. XVI. Prin doc. de la München, informaţiile asupra lui Petru Cercel cresc în chip simţitor; c) *Arh. şi bibl. austriace:* Viena, Innsbruck, Graz; *poloneze:* Lemberg şi Cracovia; d) *Arh. şi bibl. ardelene*, mai ales cele din Sibiu şi Braşov; e) *Arh. şi bibl. din Bucureşti*, în primul rînd doc. greceşti şi româneşti aparţinînd sec. XVI, sînt „de o extraordinară importanţă". Încă din 1891, afirmă N.I., a copiat de aici numeroase doc. pentru o istorie a Mirceştilor, dar „cartea n-a aflat editor şi n-a mai scris-o" ● Cu emoţii, declară autorul în prefaţă, „mă despart de acest vol. la care lucrez de patru ani de zile, mulţumind aceloraşi persoane cărora le mulţumeam închizînd vol. precedent. În nestabilitatea relaţiilor noastre sociale, sentimentele lor binevoitoare şi îndatoritoare faţă cu mine nu s-au schimbat" ● Doc. vol. dau putinţă lui N.I. să străbată tulburatul şi nestabilul sec. XVI, cu numeroşii săi pretendenţi la domnie, cu voievodul fără de noroc, Petru Şchiopul, pentru care istoricul a avut o mare simpatie, aşa după cum reiese din introducerea de peste 90 p.

Studiul acesta, cu care se deschide vol. de doc., vine să întregească lucrarea: *Pretendenţii domneşti în secolul al XVI-lea*, tipărită în *Analele Academiei*, tom. XVIII. Se perindă aici: Mircea Ciobanul, cu ginerele său vistierul Barbu, Radu Vodă zis Ilie, Radu Paisie, Petru Şchiopul, care ajunge domn la 12 ani, Alexandru Ion Vodă cel Cumplit, Alexandru fiul lui Potcoavă, Iancu Sasul, Bogdan-Constantin, Ştefan Măzgă, Carol Despot, Iliaş Rareş, Nicolae Basarab, un oarecare „Sigismund", Lazăr Vodă, Ştefan Răzvan, Bogdan fiul lui Aron, Ion Bogdan, Ion Iancu fiul lui Bogdan, Petru Cazacul, un fiu al lui Radu de la Afumaţi, Moise Voievod, Vlad Draculea. Cu multe amănunte este urmărită pribegia domnitorului Petru Şchiopul în Austria, Bavaria şi, în sfîrşit, în Tirol, unde-şi sfîrşeşte zilele. Studiul introductiv are o bogată bibliografie, în care se cuprind toate informaţiile străine şi române legate de problemele tratate ● Addenda vol. XI cuprinde ms. lui David Ungnad, ambasador la Constantinopol pe la 1575, din care aflăm unele notiţe relative la noi, un dosar din arh. din Königsberg, cu titlul: *Dess Hospodars in der Wallachey alte Schuldforderung an Churfursten Joachim*, conţinînd date privitoare la istoria noastră. Separat s-a tipărit şi:

359 *Regeste de documente mai mult interne (1526—1626) pentru a servi la înţelegerea documentelor străine ce formează vol. XI al Colecţiei Hurmuzaki*. Bucureşti. 1900, p. 887—910. 31×25
În prefaţă se lămureşte că aici se cuprind acte de danie, întărire şi judecată eliberate de cancelaria domnească. Ele, fiind foarte numeroase şi avînd importanţă numai pentru numele de persoane şi de localităţi, au fost date sub formă de regeste.

Vol. XI din col. Hurmuzaki se completează prin două comunicări la Acad., cu privire la Petru Şchiopul şi Mărioara Adorno Valarga, după cum urmează:

360 *Contribuţiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*.
În vara anului 1894, N.I., printr-o „întîmplare fericită", a primit de la învăţatul veneţian Urbani Gheltof 35 de scrisori private din 1574 la 1595, scrisori schimbate între doamna Ecaterina a lui Alexandru Mircea şi sora ei Maria Adorno Valarga, care a murit la Mănăstirea San-Maffio din Murano-Veneţia, unde s-a păstrat şi corespondenţa citată. Sensibil la orice fărîmă de viaţă românească aflată pe alte meleaguri, N.I. a răspîndit multă căldură în jurul „Mărioarei", ce nu-şi afla liniştea între străini. O parte din cele 35 de scrisori au fost publicate mai întîi în *Arhiva*, apoi toate au fost depuse la Acad. Română ca din partea lui Urbani de Gheltof.
Istoricul revine asupra Mirceştilor cu lucruri nouă în:

361 *Documente nouă, în mare parte româneşti relative la Petru Şchiopul şi Mihai Viteazul*. Bucureşti. 1898. 68 p. 27×21 — II 101734.
Bucuria ce i-a produs descoperirea din 1894 nu o poate uita N.I. nici în 1898, cînd vine cu fapte în plus, încă necunoscute: „Norocul din noroacele acelea care răsplătesc cercetările îndelungate m-a făcut să găsesc în 1894 corespondenţa italiană şi grecească [...] asupra amănuntelor intime ale traiului într-o familie domnească de la sfîrşitul secolului al XVI-lea". În arh. imperiale din Viena, într-unul din fasciculele despărţirii „Turcica", află alte doc. privind pe Petru Şchiopul, în nr. de 22, între 1564 şi 1587. În ce priveşte editarea doc., pe cele greceşti le reproduce, îndreptîndu-le punctuaţia şi accentuarea „care erau arbitrare"; la cele româneşti foloseşte litere latine, păstrînd în cirilice numai semnele pentru *ă* şi *â*. Trad. din turceşte au fost făcute de I.B. Seni, interpret la Ministerul de Externe, iar din ebraică de H. Bejarano. Printre doc. unul precizează haraciul pe care-l plătea Moldova la sfîrşitul sec. XVI,

adică peste 30 000 de galbeni. Unele din doc. sînt scrise chiar de mîna domnitorului în românește. Alte 10 doc. se referă la Mihai Viteazul, 1599—1606; unul dintre acestea reprezintă catagrafia financiară a Ardealului redactată din ordinul lui Mihai Viteazul a doua zi după unificare.

362 ~Vol. XII: *Acte relative la războaiele și cuceririle lui Mihai Viteazul, adunate și publicate de N. Iorga.* București. Tip. „I. V. Socec", 1903. 5 pl. + LXXXIX + 1281 + XXXIV p.
Vol. nu mai este precedat de un studiu introductiv, deoarece prezentarea marelui voievod fusese făcută în *Istoria lui Mihai Viteazul*, apărută în 1900; totodată îi trebuia și răgazul cuvenit spre a închina eroului un monument care să depășească pe cele anterioare. O mărturisește N.I. în cîteva fraze din prefață, în cuvinte ce alcătuiesc o pagină de antologie: „Lămuriri ca acele care se pot da într-o simplă Prefață asupra celor dintîi mișcări naționale în veacul XIX ori asupra Mirceștilor ce au stăpînit Țara Românească și Moldova în al XVI-lea secol nu s-ar potrivi cu o activitate militară, cu o strălucire, o putere și o faimă ca ale Domnului român ce a fost ridicat mai repede și mai ales pe aripile pajurii fermecate a norocului; Mihai Viteazul. Lui i se cuvine un monument deosebit: acum mai bine de jumătate de veac i l-a ridicat Bălcescu, din materialele ce-i stăteau la îndemînă și după un plan potrivit cu ideile și aspirațiile oamenilor timpului său. Nici douăzeci de ani nu trecură după ce condeiul căzu din degetele slăbite ale marelui istoric al romantismului român, și un om harnic și priceput, un patriot de credință și de jertfă, Papiu Ilarian, privind cu tot respectul cuvenit lucrarea înaintașului său, strînse, din cariere ce se deschisese abia, nouă marmură pentru o nouă statuie, fără ca el să fi ajuns măcar pînă în clipa străbătută de fiori a întîii lovituri de ciocan. După Munteanul Bălcescu, după Ardeleanul Papiu, mă încumet, scriitor născut în Moldova, și eu la ispititoarea operă. Un bănățean, d. I. Sîrbu, autorul unei bune lucrări asupra lui Matei Basarab, întrebuințînd aceleași mijloace materiale, dar avînd alt plan și alt sistem de lucru, înaintează lîngă mine la o operă asemănătoare." ● Cele 1 837 doc. din acest vol. provin din numeroase arh. din țară și străinătate. Se începe cu descoperirile anului 1893 făcute în arh. din Innsbruck, ale corespondenței arhiducelui Maximilian — „rege-ales, rege-prins și veșnic rege în speranță al Poloniei" —, în care se aflau scrisorile, rapoartele, conceptele de acte privitoare la Mihai Vodă. Pe baza acestor acte a întocmit N.I. în 1894 conf. sa: *Basta și Mihai Viteazul.* În Bibl. „Marciana " din Veneția a aflat povestirea expediției lui Mihai contra turcilor în toamna lui 1595. Apoi scrisorile către deosebiți protectori și prieteni ale episcopului Speziano, nunciu pe lîngă împărat, scrisori păstrate în Bibl. „Ambrosiana" din Milano, la care se adaugă și alte doc. Iorga își exprimă regretul că „n-am putut ceti mai sigur și mai deplin slova foarte încurcată, ștearsă, măruntă și cu totul individuală, în care mîna pripită a Trimesului pontifical copia în registru sau izvodea aici scrisorile, care, scrise frumos, se vor fi aflînd prin alte arhive de familie, — cîte nu se vor fi pierdut!". Mai tîrziu o „vacanță întreagă", apoi și o a doua, a cercetat fondurile *Hungarica*, *Turcia*, *Polonica* și *Ragusina* din Arh. imperiale din Viena, copiind ceea ce scăpase lui Hurmuzaki din aceste acte. O a treia vacanță a fost consacrată depistării Arh. de război, tot din Viena, unde a dat peste un bogat și valoros material. „Graba m-a făcut să rezum acte pe care le-aș fi dat bucuros în întregime", iar altele, o spune N. I. cu bucurie și mîndrie, au fost împrumutate pe un timp scurt Academiei noastre, încît „am găzduit cîteva săptămîni scumpele hîrtii cu falnic sau dureros cuprins". Apoi în cîteva „excursiuni științifice italiene", N.I. adaugă scrisorile lui Cornaz-

zani, ambasadorul pe lîngă împărat al ducelui de Parma, şi aflate în arh. napoletane. Din Berna i s-a trimis ms. lui Bongars. Rapoartele ragusanului Jurkowitsch le-a copiat în Arh. din Graz, unde „n-am avut, pe lîngă o foarte bună primire, şi un noroc potrivit cu dînsa". În bibl. Muzeului Czastoryski din Cracovia a găsit un ms. în care se aflau transcrise acte cu privire la Mihai Vodă. Ultima călătorie a făcut-o la Varşovia, copiind personal actele latine privitoare la domnul român în Bibl. Majoratului Zamoyski. A reprodus, de asemenea, actele vieneze din cartea lui Ludovic Szadeczky: *Erédly és Mihaly Vajda története* (Timişoara, 1893). „Traducerea mi-a fost făcută de un colaborator pe cît de statornic, pe atît de modest". La acestea se adaugă şi „cîte ceva" adus din „ultima mea călătorie ardeleană". Din arh. Vaticanului a reprodus din ceea ce posedă în copii Acad. Română, venite aici prin donaţia lui A. Em. Lahovari, fostul ministru al ţării la Roma. Despre acestea ne spune: „Am îndreptat pe cît am putut, fără să pot fi însă, în cele mai multe cazuri, mulţumit de rezultat".
Vol. XIII din col. Hurmuzaki este publicat de A. Papadopulos-Kerameus, prin mijlocirea lui N.I., şi cuprinde doc. greceşti.

363 ~Vol. XIV: *Documente greceşti privitoare la istoria românilor* publicate după orig. sau după copiile Acad. Române şi tipărite de N.I.
Partea I: 1320—1716, Bucureşti, Socec, C. Sfetea, Pavel Suru, 1915, 1 pl. + XVLIII + 766 p., conţine 758 doc. *Partea II:* 1716—1777, Bucureşti, 1917. XXVII p + 767 — 1288, are 516 doc. *Partea III:* 1560—1820. Bucureşti. 1936, XLIV p. + 588 p., cuprinde 425 doc. ● Se află aici doc. inedite şi unele tipărite, dar greu accesibile, cum este ms. din Viena, cuprinzînd legăturile cu patriarhia din Constantinopol în veacurile XIV şi XV, după lucrările lui Legrand; altele după rev. şi broşuri rarisime. În cele 3 vol. se oglindesc toate relaţiile noastre cu cultura, societatea, naţiunea greacă şi cu instituţiile bisericeşti elenice. Cuprind: acte redactate de români în greceşte, scrisori de dascăli; acte privitoare la danii făcute grecilor din mănăstiri, şcolilor; acte privitoare la legăturile Patriarhiei cu noi, mai ales ale lui Hrisant Notara; daniile lui Vasile Lupu, care a luat asupra sa datoriile „Bisericii celei Mari", „pe care a condus-o după plac, puind şi scoţînd Patriarhii ai întregii ortodoxii şi ai elenismului care trăia din ea şi pe lîngă ea" ● Pe baza acestor vol. de doc. la care a lucrat, numai pentru primul, circa 3 ani, N.I. a întocmit o serie de comunicări la Acad. despre Vasile Lupu şi patriarhii epocii sale, despre legăturile domnilor noştri cu Tesalia, Epirul, Tracia, despre amestecul românilor în viaţa Sfîntului Munte, despre Brâncoveanu şi cultura elenică etc. N.I. mărturiseşte că a publicat aceste doc. greceşti ţinînd seama de necesităţile istoricului, singurul chemat „a face alegerea şi a da interpretarea", fără a se gîndi şi la filolog. Anii care i-a consacrat editării doc. greceşti „au fost cei mai agitaţi din istoria noastră contemporană, şi să-mi fie permis a spune că împrejurările mi-au impus adesea imperios şi alte datorii, mai grabnice, în orice caz, dacă nu şi mai însemnate decît ale editorului atent şi devotat de doc. istorice".

364 ~Vol. XV: *Acte şi scrisori din arhivele oraşelor ardelene* (Bistriţa, Braşov, Sibiu) publicate după copiile Academiei Române de N.I. Partea I: 1358—1600, Bucureşti. Tip. „Socec", 1911. LXXX + 775 p.
Cuprinde 1 603 doc. copiate pentru Acad. de funcţionarii arh. respective: Franz Zimmermann, Albert Berger şi Friedrich Stenner. N.I. a revăzut numai pe cele din Braşov, restabilind ortografia caracteristică timpului: *e* pentru *ae*, *ci* pentru *ti* şi altele. Mai toate actele, aşa cum au fost copiate, aveau greşeli. N.I. a mai descoperit multe doc. care nici nu fuseseră copiate.

De asemenea regretă că nu a avut sprijinul material necesar, într-o vreme cînd dispunea de mult timp liber, dar o ducea greu sub toate raporturile, pentru a face o despuiere sistematică a arh. În această epocă a fost înțeles numai de ministrul Haret, care i-a acordat 500 de lei „pentru drum și o lună de lucru". Spera că în decursul anilor va relua aceastā muncă spre a întocmi o nouă ed. Deși nu a avut în față orig. doc. N.I. a revăzut punctuația și a restituit grafia primitivă: „Pînă la 1601 am introdus, pentru uniformitate, la toate actele caracterele osebitoare ale vremii". Pe cît a fost posibil, documentele sînt însoțite de note explicative. Vol. a cuprins și *Documentele Bistriței*, publicate de N.I. în 1899—1900, lucrare ajunsă foarte rară, deoarece se tipărise numai în 300 ex., dar cu multe adaosuri și rectificări, încît nu mai e vorba de o reproducere, ci de o „ediție întreagă, după copiile ce am păstrat, în locul rezumatului, pe care, din lipsă de spațiu, fusesem silit a-l da în mica publicație anterioară". S-au mai adăugat un nr. de acte nou copiate de N.I. sau de Iulian Marțian, care posedă una din cele mai frumoase col. de vechi tipărituri, ms. și scrisori. Actele ungurești au fost traduse „de o persoană care-mi stă foarte aproape și pe care studii superioare în școlile ungurești o îndreptățesc să încerce acest lucru: criticile care s-au îndreptat către această colaborare în prefața *Istoriei lui Mihai Viteazul* de I. Sîrbu sînt cel puțin lipsite de cel mai elementar simț de delicatețe". Persoana la care se referă N.I. este chiar soția sa, Ecaterina N. Iorga, care știa foarte bine ungurește și avea o temeinică pregătire științifică.
Partea II : 1601—1825, București. Tip. „Socec", 1913, CIV + p. 779—1943. Conține 1 895 doc.
Arh. orașelor Sibiu și Brașov au fost continuu în atenția istoricilor noștri. Hasdeu le-a vizitat încă din 1873—1874; Slavici publică circa 400 doc. privind sec. cuprinși între 1343 și 1700; Ion Bogdan s-a ocupat mai cu seamă de materialul aflat la Brașov. N.I. se integrează în munca istoricilor noștri de a depista trecutul romănesc cu ajutorul pergamentelor păstrate în orașele transilvănene. Materialul descoperit a fost analizat și publicat mai cu seamă în *Analele Academiei.*, apoi introdus din nou în vol. XV din col. Hurmuzaki. La 5 febr. 1899, N.I. ținea la Acad. comunicarea: *Socotelile Sibiului cu privire la comerțul dintre acest oraș și Țara Românească prin pasul Turnu-Roșu*, bazată pe 63 regeste de doc. dintre 1602 și 1714. În „Apendicele" comunicării, N.I. se ocupa, de asemenea, de testamentul lui Radu Vodă Șerban, păstrat la Acad., de corespondența lui Soliman, în care se găsesc date despre Șerban Cantacuzino; de ms. aflate la Muzeul ardelean din Cluj cu privire la sfîrșitul lui Brâncoveanu și cu referire la Stolnicul Constantin Cantacuzino. La comunicarea de mai sus adăugăm *Socotelile Brașovului și scrisori românești către Sfat în secolul al XVII-lea*, ce conține un nr. de scrisori privind legăturile cu acest oraș al nostru, legături ce se pot seria în 4 perioade: prima ține pînă la începutul sec. XVI; a doua se întinde pînă la Matei Basarab; a treia pînă la epoca fanariotă și ultima pînă la începerea epocii moderne. N.I. evidențiază valoroasa corespondență românească a domnilor din Țările Române cu Brașovul. Se publică apoi o serie de acte, orînduite cronologic și însoțite de lămuriri istorice, privind evenimentele mai însemnate. Multe din aceste acte se referă la Radu Șerban. Este reținut și cel dintîi tratat scris românește datat din 12 sept. 1612 și încheiat de Radu Mihnea cu brașovenii. Alte scrisori aparțin lui Matei Voievod, începînd din 1644. Scoaterea unor voievozi din domnie, cum s-a întîmplat cu Constantin Basarab și Gheorghe Ștefan în 1658, se reflectă, de asemenea, în numeroase scrisori. Orînduite cronologic și cu intercalări explicative printre citatele esențiale extrase din doc., N.I. a izbutit să întocmească o adevărată cronică românească a

acestei epoci ● Aceeaşi metodă de lucru o întîlnim şi în *Documente româneşti din arhivele Bistriţei* (Scrisori domneşti şi scrisori private). Primul vol. are 103 p. cu reproduceri de scrisori şi 106 p. de introducere, în care sînt explicate faptele istorice ce rezultă din doc. Aici N.I. apare ca un desăvîrşit genealogist. Datele ce-i sînt oferite de scrisori îi permit să infirme sau să confirme veracitatea cronicilor: „Moartea-l găsi la Roman, în octombrie, şi nu în septembrie, cum spun cronicile“ sau: „Datele cronicarului contemporan intercalat de Ureche în naraţiunea sa sînt absolut exacte“.

365 C. *Studii şi documente cu privire la Istoria Românilor*. Bucureşti. Ed. Ministerul de Instrucţie publică, Tip. „I.V. Socec“, 1901—1916, 24×17 — II 101631:

366 Vol. I. *Socotelile Bistriţei* (Ardeal). II. *Acte relative la istoria cultului catolic în Principate*, adunate şi tipărite cu o prefaţă despre propaganda catolică pînă la 1500, 1901. L + 536 p.
Vol. I conţine în 53 p. 110 doc. între 1524 şi 1692, provenind din arh. Bistriţei, şi întregesc cele două vol. apărute sub titlul: *Documente din Bistriţa* (1899—1900). Ele reprezintă socotelile latine ale oraşului privitoare la relaţiile cu ţările române şi nu au fost incluse în vol. al XV-lea din Hurmuzaki.

367 Vol. II. cuprinde 628 doc. adunate din următoarele arh. 20 doc. în lb. latină şi italiană, dintre 1678 şi 1788, extrase din socotelile bisericii catolice din Iaşi; alte 195 doc. dintre 1662 şi 1717, din acelaşi loc, privitoare la istoria catolicismului în Moldova; 50 doc. provenind din arh. Arhiepiscopiei catolice din Bucureşti relative la istoria catolicismului din Ţara Românească între 1692 şi 1841; 109 doc. între 1300 şi 1820 aflate la mănăstirea catolică din Cîmpulung; extrase din corespondenţa consulară austriacă, păstrate în copii la Acad. Română, în nr. de 96, privind anii 1782—1829; doc. din arh. mănăstirii catolice din Rîmnicu-Vîlcea, în nr. de 21, între 1715 şi 1822; doc. de provenienţă diferită: Kőnigsberg, Roma, Cracovia, Varşovia, Lemberg, München, Veneţia, Dresda, cele mai multe copii aflate în col. lui Al. Em. Lahovary sau păstrate tot în copii la Acad. dintre 1447 şi 1840. Pentru cercetarea actelor, N.I. s-a deplasat la Bistriţa-Năsăud, Iaşi, Cîmpulung-Muscel, iar în Bucureşti la Biserica Bărăţiei, seminarul catolic, arhiepiscopia catolică. A fost ajutat de canonicul C. Auner şi episcopul Jaquer. Materialul publicat reprezintă „tot ce se afla la noi cu privire la istoria catolicismului, totuşi, mai sînt atîtea lucruri inedite care nu mi-au fost accesibile şi nu vor ieşi decît pe încetul la lumină“.

368 Vol. III. *Fragmente de cronici şi ştiri despre cronicari*, adunate şi tipărite cu o prefaţă despre istoria *munteană* în legătură cu istoriografia sîrbească, 1901, LXXXII + 104 p. (Tabla de materii a vol. III se află la p. 321—326, vol. IV). Autorul extrage toate datele relative la români pe care le dă cronica sîrbească, tradusă în latineşte, tipărită în *Spomennik*-ul Acad. din Belgrad (1901) şi *Glasnik-ul* muzeului din Sarajevo (VI, 1894). Totodată foloseşte şi pe Luccari, povestitor ragusan de la începutul sec. XVII, care „a lucrat după izvoade sîrbeşti, ce nu ni s-au păstrat“. În continuare se spune de cronicile sîrbeşti că au fost întrebuinţate la noi în două lucrări: una s-a scris în sec. XVII pentru a servi ambiţia nobiliară a familiei Brancovici, cealaltă este opera grecului Fotino, scoţîndu-se şi de aici toate datele ce ne privesc. Lucrarea mai cuprinde: Prefaţa lui Simion Dascălul; Cronica lui Vasile Dămian şi Tudose Dubău; continuarea memoriilor lui Radu Popescu şi întregirea lor de un autor anonim; genealogia lui Vasile Lupu; extrase din

letopisețul prescurtat din 1721 + 1724; locuri puțin cunoscute din cronica lui Neculce; acte relative la cronicarul Ioan Neculce; o descripție a Țării Românești; acte relative la cronica Bălăceneană; note despre Kogălniceni; acte relative la cronicarul Dumitrachi Stolnicul; povestirea morții lui Ghica Vodă și a mitropolitului muntean Grigore; acte relative la cronicarul Manolachi Persiano; doc. și regeste pentru viața lui Ienachi Văcărescu; note despre domnia lui Scarlat Calimah; cu privire la Alecu Beldiman; un act de la Ștefan Cantacuzino (ultimele două i-au fost semnalate lui N.I. de bunul său prieten Nerva Hodoș); o scrisoare a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino din 1707, 18 apr., aflată în col. de autografe a Arh. Statului din Budapesta; o scrisoare a lui Șincai din 24 apr. 1804, care se află în corespondența lui Engel din bibl. Muzeului Național din Budapesta. Majoritatea materialului din acest vol. a fost depistat din B.A.R. și conține 49 doc. și fragmente de cronici.

369 ~ Vol. IV: *Legăturile Principatelor Române cu Ardealul de la 1601 la 1699. Povestire și izvoade.* 1902. CCCXIX + 345 p.

Prefața vol. — de remarcat că este un studiu de 319 p., față de cele 345 p. în care sînt tipărite doc. — se deschide printr-una din acele celebre explozii de entuziasm ale savantului cînd da peste fapte neștiute din trecutul nostru „un adevărat noroc, unul din cele mai mari din viața mea de cercetări prin arhive, m-a făcut să descopăr la Arhivele Țării din Budapesta comoara de documente românești de natură mai mult politică, pe care le înfățișez publicului, în această culegere" ● Vol. cuprinde acte românești aflate în vara anului 1901 la arh. din Buda, care fac parte din fondul episcopului neunit pentru românii din Ardeal Dionisie Novacovici și doc. privitoare la epoca lui Gheorghe Rakoczy. O parte din prefața vol. se referă la legăturile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul de la moartea lui Mihai Viteazul pînă la dispariția principatului de peste munți. Din bogatul material publicat se desprinde și însemnătatea corespondenței olandeze la Constantinopol datorită trimisului Cornelis Haga, precum și o serie de acte ale lui Mihai Viteazul din care se reproduc mai multe semnături ale voievodului. În rest, acte de la: Moise Movilă, Radu Leon, Vasile Lupu, Gheorghe Ștefan, Matei Basarab, Constantin Șerban, Duca Vodă, Grigore Ghica, Constantin Brâncoveanu, Nicolae Pătrașcu etc. Actele vol. aparțin sec. XVII, iar un nr. mai mic privesc anii 1700—1767. Aflăm și 3 descrieri de lupte: Brașov 1603, 1611 și Șoplea, 1655. În total vol. conține 231 de acte și scrisori. Studiul de peste 300 p. ce precede doc. este de fapt o istorie a Țărilor Române în sec. XVII după ce veacul XVI fusese înfățișat în vol. ce aparțin lui N.I. din col. Hurmuzaki. Studiul de față este completat cu vol. *Sate și preoți din Ardeal*, publicat separat, precum și în *Noua revistă română*. Tipărirea de N.I. în puțini ani a numeroase vol. de doc. de mari proporții în epoca formației sale științifico a stîrnit invidia multora. Unii îl acuză că setea aceasta neexplicabilă de a publica doc. este cauzată de lăcomia de bani. Disputa dintre N.I. și inamicii săi, destul de numeroși a dus la polemici violente. De aici următoarele rînduri cu care se încheie prefața vol. IV: „Cititorul va judeca și după ce i se dă astăzi dacă această colecție răscumpără prin foloasele ce aduce cheltuiala făcută de Ministerul de Instrucție cu dînsa. Țin să declar că, în ce mă privește pe mine, această cheltuială nu întrece, pentru copie, orînduire, adnotare, sau pentru redactarea studiilor din *Prefețe*, suma de cincizeci de lei de coală. Și acești bani își găsesc întotdeauna întrebuințarea în călătorii de studii, care aduc descoperirea de izvoade nouă". „Dacă însă statul român ar putea asigura profesorilor universitari mai mult decît hrana zilnică, sau

dacă m-aş găsi în stăpînirea unei averi personale, aş renunţa fireşte şi la această plată."

370 ~ Vol. V: *Cărţi domneşti, zapise şi răvaşe.* Tipărite în întregime sau ca regeste şi întovărăşite de note explicative. Partea I, 1903, VII + 721 p. Scurta prefaţă a vol. cuprinde expunerea activităţii autorului în domeniul editării de doc. şi a modului în care s-a îndreptat către acest domeniu. Fiind invitat de *K. Lamprecht* să publice o *Istorie a românilor* în col. *Europäische Staatengeschichte*, a căutat să-şi întemeieze opera pe adevărata viaţă a poporului român: „Am înţeles, cum nici nu se putea de altfel, să dau nu catastihuri de domni şi boieri, pomelnice de războaie şi anecdote din trecut, cusute bine sau rău între dînsele, ci icoana cît se poate mai îmbelşugată şi apropiată de adevăr a vieţii poporului românesc din toate părţile şi de la un capăt al duratei pînă la celălalt". Pentru a-şi ajunge scopul propus, urma să afle ştiri despre traiul de la sate, obiceiuri şi datini, fiindcă de aici porneşte „cea mai temeinică parte a trecutului nostru, şi de unde izvorăşte prin muncă, puterea de bani şi braţe care mişcă toate strălucitoarele păpuşi de la suprafaţă". Vol. V şi VI din *Studii* sînt consacrate acestei categorii de izvoare, culese din arh. Bisericii „Sf. Spiridon" de la Iaşi, apoi din B.A.R. acestea privind: Baia — Cotnari, Botoşani, Bucureşti, Cernăuţi, Chigheciu, Cîmpulung Moldovenesc, Cîmpulung Muntean, Cotnari, Dorohoi, Fălciu, Hîrlău, Iaşi, Lăpuşna, Orhei, Roman, Suceava, Tecuci, Vaslui. Apoi doc. ale Mitropoliei din Iaşi, aflate la Acad. din col. particulare ale lui C. Basarab Brâncoveanu, A. Calimachi, Barbu Ştirbei, Emanuil Bibescu, C.C. Arion, Gr. P. Olănescu, Gh. A. Văsescu, col. Mihail Ghica, Gr. N. Mano. „Un prieten" din Dej îi comunică o serie de acte privind acest ţinut; diverse acte relativ la Craiova, Roman, Bîrlad, Botoşani, Fălciu, Hîrlău, Dorohoi, Suceava. După cum se constată, în acest vol. apar numeroase doc. din arh. particulare ce i s-au trimis în urma unui apel publicat în ziarul *Epoca*. Altele sînt copiate de N.I. din arh. române sau străine: Bistriţa, Lemberg, Fundaţia „Baworowski", Varşovia, bibl. Zamoyski, Stockholm, Arhivele Statului Cluj, Bibl. Muzeului Ardelean, Cernăuţi, Arhiva Tribunalului şi a Delegaţiei Ţării.

371 ~ Vol. VI: *Cărţi domneşti, zapise şi răvaşe.* Partea II, 1904. XII + 661 p. Cuprinde doc. interne privind ridicarea unor familii boiereşti şi a moşiilor pe care le stăpîneau. Se începe cu formarea din deosebite fîşii răzăşeşti a marii moşii a Sloboziei de lîngă Bîrlad, care la 1904 era în posesia familiei regale. P.P. Carp pune la dispoziţie istoricului actele din care se vede acelaşi proces de formare a moşiei întinse din răzăşiile mărunte, fărîme ale celei mai vechi proprietăţi mari din Moldova, în ţinuturile Tutova şi Vaslui. Totodată ele privesc, în ascensiunea lor, familiile boiereşti: Costăchescu, Racoviţă, Miclescu, Palade, Jorescu, Buhăescu, Bogdan, Cuza. Prof. Ermil Pangrati oferă lui N.I. actele familiei sale, care se înrudea cu aceea a lui Cuza. Toate aceste doc. se referă la: Broşteni, Slobozia-Zorleni, Poieni, Ţibăneşti şi Găneşti. La B.A.R. a aflat Condica lui Constantin Mavrocordat alcătuită din 1 500 p., pe care o prezintă fragmentar fiindcă „sînt puţine acte a căror frazeologie întreagă să merite a fi redată, din cauza neobişnuitei lor însemnătăţi. Celelalte cer regeste, adnotaţii şi table, prin care ceea ce e folositor în cuprinsul lor să poată circula". Condica lui Constantin Mavrocordat conţine porunci, corespondenţă, judecăţi şi cheltuieli pe 1741—1742, în total ridicîndu-se la 1 703 acte. În vara anului 1903—1904, N.I. a străbătut o parte din ţară, din care însemnări a ieşit cartea *Drumuri şi oraşe*, apoi *Sate şi mănăstiri*. Cu acest prilej a vizitat şi Tîrgu Jiu, unde a găsit, în muzeul întemeiat

de cunoscutul istoric local Al. Ştefulescu, o serie de acte din trecutul poporului nostru: Astfel în cîteva zile „am putut copia şi rezuma 320 acte, mergînd de la 1501 pînă la 1833". Vol. se încheie cu cîteva acte date de George Popovici privind familia Goian, cu registre de socoteli inedite, după orig. din Arh. Statului din Iaşi; în sfîrşit se retipăreşte *Culegerea de inscripţii moldoveneşti din Bucovina* a d-rului E. Kozak, Viena (1903). Ca şi în alte vol., întîlnim şi aici reflexul polemicilor şi atacurilor îndreptate împotriva lui N.I., încît prefaţa sfîrşeşte prin aceeaşi sete de recunoştinţă publică faţă de munca sa: „Cei ce vor înţelege vor preţui. Iar ceilalţi vor face bunăoară ce a făcut cutare genealogist la apariţia volumului al V-lea. Iar colecţia, independent de aprecierile neînţelegătoare şi pătimaşe, îşi va urma drumul înainte, răspunzînd, pe cît stă în mijloacele mele, unei nevoi adevărate a studiilor istorice în starea de dezvoltare la care ele au ajuns astăzi". Vol. VI e închinat „amintirii iubite a lui Ştefan Orăşanu", un tînăr de o aleasă cultură stins în plină tinereţe. Acesta, împreună cu Nerva Hodoş şi Al. Sadi Ionescu, elevi şi prieteni ai istoricului, erau stîlpii B.A.R., căreia i-au dat organizarea modernă necesară unei instituţii de cultură.

372 ~ Vol. VII: *Cărţi domneşti, zapise şi răvaşe.* Partea III. *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*, 1904. 8 + 242 + 383 p.
Col. de doc. este alcătuită în timp ce N.I. străbătea ţara de la un cap la altul, astfel încît în acest vol. sînt cuprinse acte dăruite sau descoperite pe toate meleagurile patriei. Se începe cu doc. din Mehedinţi, aflate în col. liceului din Severin — un act fiind semnat chiar de Tudor Vladimirescu — sau copiate de N.I. de la „persoane particulare". Se opreşte apoi la Rîmnicu Vâlcea, unde cercetează arh. episcopiei şi a bibl. ei, posesoare, din 1806, a 236 de cărţi, dintre care unele în franceză, germană sau italiană. Tot la Rîmnic, un avocat, Iepure, îi oferă 3 doc. din 1783. Vechi acte (1564—1798) transcrise dintr-o expoziţie din Craiova. De aici trece la Cîmpulung-Muscel unde găseşte un bogat material documentar la prof. Şapcaliu: 29 de acte dintre 1472 şi 1752, privind viaţa locală; apoi la Gr. N. Balotă, la revizorul şcolar G. Ionescu şi la prof. C. Miculescu. 8 acte provin din Muzeul mănăstirii din Sinaia. Acte din judeţul Rîmnicu Sărat îi oferă Vasile Pârvan, fostul său elev. Av. Ştefan Georgescu din Focşani îi pune la dispoziţie acte privind localităţile Odobeşti şi Putna. Urmează acte moldoveneşti „amestecate" dăruite de: d-ra Tatos din Roman, Vidraşcu din Iaşi, Mavrocordat din Vaslui; „o studentă", Gr. Goilav, apoi „un student", Ecaterina Chr. Pilat, Draganovici, toţi din Botoşani. De remarcat că pe unii dintre aceştia N.I. i-a convins să dăruiască doc. Acad. Române. Din bibl. de la Galaţi copiază mai multe acte. Trece la Bîrlad , de unde transcrie actele din „Casa obştii". Tot Gr. Goilav îi pune la dispoziţie actele moşiei Rotopăneşti (ţinutul Suceava) şi altele privind oraşul Botoşani. La Dorohoi găseşte actele moşiei Dolniceni. Două doc. din 1482 şi 1555 privesc pe moşnenii din Cîrlig-Roman. Doc. amestecate îi mai sînt oferite de Artur Gorovei şi avocatul C. Emil Krupenski. Mai sînt publicate doc. ramurii Canta a Cantacuzinilor moldoveni, şi altele descoperite la Mănăstirea Căldăruşani. Ca adaos găsim ştiri privind pe Vasile Lupu, mitropolitul Varlaam şi familia Ureche, precum şi despre localităţile: Bacău, Cernăuţi, Ciubărci, Cotnari, Dorohoi, Galaţi, Hotin, Iaşi, Lăpuşna, Neamţ, Orhei, Roman, Scheia, Suceava, Tecuci, Trotuş.

373 ~ Vol. VIII: *Scrisori de boieri şi negustori olteni şi munteni către Casa de negoţ sibiană, Hagi Pop, publicate cu Note genealogice asupra mai multor familii*, 1906. LXXI + 204 [203] p.

Cuprinde corespondenţa dintre negustorul sibian Hagi Constantin Pop cu boierii şi negustorii olteni şi munteni. Negustorul sibian avea prăvălie şi în Craiova, iar pe două moşii — Giorocul şi Giormanul — lucra pielărie, fiindcă era şi pielar, totodată şi lînar. Ca de obicei, N.I. — după ce publică bogata corespondenţă — o şi studiază în introducerea vol., făcînd genealogiile unor familii boiereşti din Oltenia şi Muntenia, adică: Argetoianu, Bălăceanu, Băleanu, Bălteanu, Belu, Bengescu, Bibescu, Bujoreanu, Brăiloiu, Brătianu, Brâncoveanu, Bucşenescu, Buzescu, Călinescu, Cantacuzino, Cernătescu, Comăneanu, Dudescu, Fălcoianu, Filipescu, Filişanu, Frumuşanu, Gănescu, Geanoglu, Ghica, Golescu, Grădişteanu, Haralambie, Hrisoscoleu, Jianu, Lahovari, Manu, Merişanu, Murgăşanu, Neciulescu, Obedeanu, Oteteleşanu, Pârşcoveanu, Ralet, Roşianu, Roseti, Samurcaş, Slătineanu, Socoteanu, Ştirbei, Varlaam, Vlădoianu şi Zătreanu. Din nou N.I. se dovedeşte un genealogist desăvîrşit, întemeindu-se pe uriaşul număr de doc. editate, din care reţine, cu fenomenala sa memorie, date, fapte, oameni, întîmplări, alcătuind arborele genealogic a sute şi sute de familii din trecutul românesc. Studiul genealogic este urmat de publicarea scrisorilor a numeroşi boieri şi negustori, la care se adaugă un nr. redus provenind de la persoane străine, precum şi 198 de „scrisori istorice" dintre 1787 şi 1852, pe aceeaşi tematică. Vol. este alcătuit: I Scrisori de boieri. II. Scrisori de negustori. III. Scrisori de străini. IV. Scrisori istorice.

374 ~ Vol. IX: *Povestiri, scrisori şi cronici.* I. *Cîteva scrisori şi acte din Muzeul ardelean de la Cluj.* II. *Cronica şederii în Bender a lui Carol al XII-lea, Regele Suediei, de Alexandru Amira.* III. *Expediţiile româneşti din 1663—1664 şi 1672—1678, cu prilejul descoperirii de scrisori nouă din Muzeul ardelean de la Cluj.* IV. *Încă două povestiri româneşti*, 1905, 225 p.

Actele din acest vol. au fost găsite de Ioan Bianu în bibl. Muzeului ardelean din Cluj, iar copiile lor fotografice au fost aduse la Acad. Română. N.I., dîndu-şi seama de marea lor însemnătate istorică, le publică. „Cînd se găsesc astfel descrise sînt prea însemnate ca să stea netipărite, în colecţia de fotografii sau de copii ale unei biblioteci. Întrebuinţez deci frumoasele reproduceri fotografice pe care le are astăzi Acad. după documentele acum descoperite şi le înfăţişez, cu lămuririle de nevoie, cititorilor cărora le plac faptele şi limba trecutului." ● Vol. se încheie cu tipărirea a două povestiri scrise într-o foarte frumoasă lb. românească şi aflate într-o carte ms. din sec. XVIII pe care i-a trimis-o „un cititor de peste hotare al *Sămănătorului*".

375 ~ Vol. X: *Braşovul şi Românii. Scrisori şi lămuriri*, 1905. 455 p.

Vol. cuprinde toate scrisorile româneşti din arh. braşoveană privind negoţul cu Ţările Române cu: vin, grîne, lînă, „bucate" (oi, boi, rîmători), bumbac, orez, postav, sfoară, cară, căruţe, pielărie, argintărie şi lucrări de metal, sticlă, „peteace", flori şi mărunţişuri. Apoi afaceri de hotare: fugari, opriri, judecăţi dezbătute, legături cu dregătorii de hotare, hoţii. Urmează legăturile politice cu Ţara Românească, scrisori domneşti şi boiereşti de convenienţă. Supuşii Braşovului: Şcheii şi şcheienii, sătenii ţinutului, bîrsanii păstori. Braşovenii negustori din Principate ● Cartea a fost concepută spre a folosi marelui public, „nu numai învăţaţilor, istoricilor sau filologilor". Consideră scrisorile necesare oricui doreşte să-şi cunoască trecutul şi graiul, fiindcă „ele pot arăta în acelaşi timp ce mlădiere, ce cumpătare, ce ascuţime plină de înţeles avea limba noastră de odinioară, care a rămas pînă astăzi limba poporului de la ţară; într-o astfel de limbă, care e a tuturor strămoşilor şi a celor mai mulţi dintre românii de astăzi,

se cuvine să scrie şi cărturarii. Numai aşa scrisul lor va putea străbate adînc în mulţimile româneşti şi va putea căpăta trăinicie." Potrivit acestor idei, publicaţia de doc. este întocmită în aşa fel „ca să o poată citi oricine". El vede această carte „ca o solie de la oameni cuminţi şi buni ce au trăit înaintea noastră". De aceea, vol. de faţă a avut şi o largă circulaţie, fiind mereu căutat şi cercetat.

376 ~ Vol. XI: *Cercetări şi regeste documentare*, 1906. 307 p.
Cartea conţine doc. diferite, neînsoţite de un studiu explicativ, ca la vol. anterioare. La castelul din Paşcani, acolo unde a fost reşedinţa lui Alexandru Dimitrie Ghica, N.I. a aflat numeroase scrieri greceşti reprezentînd rapoarte ale capuchehaielei din Constantinopol, socotite „aproape un *unicum*". Unul din rapoarte aparţine lui Nicolae Aristarchi, agentul pe lîngă Poartă, restul fiind scrise de secretarul acestuia. Ele se referă la chestia tarifului vamal ce trebuia să se aplice potrivit Regulamentului Organic negustorilor care veneau în Turcia. Urmează doc. moldoveneşti din col. lui Al. Cantacuzino-Paşcanu, în nr. de 87, între 1541 şi 1837; doc. familiei Placà, aflate la Acad. (11, între 1604 şi 1825); Condica Delenilor, păstrată la Ghica-Deleni (65 doc., între 1502 şi 1786). Alte acte „amestecate" din deosebite locuri în nr. de 60, dintre 1539 şi 1826, provenind de la: Neamţ, Pobrata, Galata, Goilav, Acad. Română; 18 doc. muntene (1546—1819) de la Gr. P. Olănescu, Şapcaliu, P. Gîrboviceanu, Scarlat Ghica, Barbu Ştirbei; alte 15 doc. muntene (1543—1837) din col. lui Al. Tzigara Samurcaş; o scrisoare din 1607 a pretendentului Bogdan Sasul; o scrisoare din boierie a lui Ieremia Movilă; o ctitorie necunoscută a lui Vasile Lupu; o scrisoare glumeaţă din veacul XVII; ştiri noi despre luptele turco-polone şi turco-germane din 1671; memoriile de reforme ale boierilor români din 1821; un voievod necunoscut, Dan, prins şi tăiat de Ţepeş; acte privitoare la Gheorghe Bibescu Vodă aflate la Ana Odobescu; scrisori de la Alexandru Ghica şi Gheorghe Bibescu; 10 acte moldoveneşti din perioada 1581—1792; alte 14 acte muntene dintre 1620 şi 1820. Urmează 47 doc. moldoveneşti din ţinutul Romanului privind anii 1573—1801. Vol. se încheie cu 6 acte (1545—1796) expuse la expoziţia din Sibiu.

377 ~ Vol. XII: *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*. I: *Scrisori din arhiva grecilor Sibiului din arhiva protopopiei neunite a Făgăraşului şi din alte locuri*, 1906. LXI + 303 p.
În prefaţă înfăţişează activitatea companiei grecilor din Sibiu, mai ales în anii de înflorire — 1716—1739 —, cît timp Oltenia era sub stăpînirea austriacă. Dar activitatea începe încă din 1636, aşa cum reiese din două condici publicate în vol. Sînt descrise şi cărţile ce se aflau în arh. (p. XI—XV). Se trece apoi la prezentarea comunităţii ortodoxe din Făgăraş şi a arh. sale, a unor familii de hăţegani cu moşii în Banatul oltean. Pe baza a 13 doc. şi a registrului parohiei Giuleştilor, se face istoricul bisericii din Maramureş. Totodată sînt publicate 27 de antimise din Ardeal. Se mai tipăreşte „urbariul" din 1600 al domeniului Beiuşului, 31 doc. aflate la expoziţia din Sibiu în 1905 şi alte 27 din col. autorului. În total vol. are 527 doc.

378 ~ Vol. XIII: I. *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*. II. *Inscripţii şi însemnări*, 1906. 1 f. + 336 p.
Acest vol. de doc. adună materia strînsă în cursul unei călătorii în Ardeal în lunile aug.-oct. 1905, cu prilejul festivităţilor desfăşurate de „Astra", la 50 de ani de existenţă. Vol. II cuprinde însemnările copiate de pe cărţile vechi din bisericile ardelene şi maramureşene. Se începe cu cercetarea a 52 de cărţi şi ms. aflate în expoziţia sibiană. Urmează cercetarea cărţilor din bisericile a

154 de sate şi oraşe, pe care le-a vizitat în 3 luni ale anului 1905. Accentul se pune pe însemnările făcute de mînă, în cuprinsul cărţilor, de cărturarii anonimi ai vechii culturi ardeleneşti. Vol. are importanţă pentru studiile lingvistice, cunoaşterea vechilor tipărituri, ca şi pentru contribuţia adusă istoriei Ardealului românesc. Vol. mai cuprinde 155 de scrisori ardelene mai ales din corespondenţa vlădicăi Dionisie Novacovici, păstrată în arh. de stat din Buda. Indicele sînt întocmite de Onisifor Ghibu.

379 ~ Vol. XIV: *Hîrtii din arhiva mînăstirii Hurezului, precum şi din a protopopiei Argeşului, din a boierilor Brâncoveni şi a altor neamuri găsite în casele proprietăţii din Brâncoveni şi publicate cu o introducere, note şi indice*, 1907. XLVIII + 386 p.
Vol. se deschide cu istoricul Mănăstirii Hurezului, care a apărut şi separat. Acte privitoare la Mănăstirea Hurez sînt în nr. de 199, dintre 1689 şi 1852. Alte acte provin de la: Argeş (9), schitul din Bodeşti (2), Mănăstirea Brâncoveni (4), Mănăstirea Cîmpulungului (1), Mănăstirea Cozia (3), Schitul Fedeleşoiu (1), Mănăstirea Glavacioc (2), Govora (1), Polovraci (9), Schitul Trivale (1). Acte ale protopopiei de Argeş, în nr. de 43, dintre 1680 şi 1769 privind familiile Căzănescu şi Stoienescu, apoi 58 de acte „amestecate" din 1652—1837 şi alte 16 doc. brâncoveneşti.

380 ~ Vol. XV: *Inscripţii din bisericile României, adunate, adnotate şi publicate* de N. Iorga, Fascicula I, nr. 1 — 764, Minerva, 1905, VIII + 312 p.
În vara lui 1904, N.I. a străbătut ţara de la un cap la altul cu scopul de a cunoaşte locuri, oameni, sălaşuri de cultură, spre a le comunica apoi, prin scris, tuturora.
„În gînd n-aveam să fac ştiinţă, să culeg inscripţii", fiindcă era convins că acestea fuseseră cercetate în întregime de Melhisedec şi de Gr. Tocilescu. Dar „tentaţia era prea mare ca să pot scăpa de dînsa" şi „atunci am adaus la scopurile călătoriei mele şi acela de a strînge inscripţii". Din prefaţă: „Biserici şi mănăstiri, unele drese şi foarte rău drese, altele în toată măreţia vechimii lor, acopăr tot pămîntul ţării, cu sutele", se prăbuşesc sau se transformă, iar conţinutul lor se înstrăinează: „Odoare scumpe s-au sfărîmat, s-au păcătoşit, s-au azvîrlit prin poduri [...] s-au înstrăinat, s-au strămutat în casa preoţilor, fără cunoştinţă şi fără cinste, s-au furat de hoţi şi s-au mistuit de focuri care puteau fi prevăzute şi împiedicate." Printre odoarele de preţ, ca artă şi doc. istoric, N.I. pomeneşte şi inscripţiile: „În biserici şi mănăstiri se păstrează însă prin slovele săpate în aur şi argint, prin lespezile scrise ce acopăr morminte, prin pomelnice săpate în piatră la altare, prin piatra cu slove aşezată deasupra uşilor". Pisaniile acestea au o mare valoare, „au o înaltă însemnătate pentru istorie, căci ele lămuresc asupra tuturor oamenilor ce au îndeplinit în trecutul nostru o sarcină însemnată, asupra înrudirilor, asupra dregătoriilor ce au dobîndit, asupra ceasului morţii lor şi asupra atîtor întîmplări din viaţa lor". Inscripţiile se referă la următoarele lăcaşuri: *Moldova Şeasă:* Burdujeni, Păpăuţi, Plopeni, Hîrlău, Deleni, Cotnari, Cetăţuia, Frumoasa, Galata, Socola, Podul de la Cănţălăreşti, Văleni-Roman; *Moldova Muntoasă:* Miera, Soveja, Caşinul, Borzeşti, Tg. Ocna, Agapia din Deal, Secul, Bistriţa, Bisericani, Brusturi, Războieni, Slatina, Rîşca, Pobrata, Dolhasca, Dolheşti, Baia, Horodniceni; *Ţara Românească:* Schitul Barbu, Ciolanul, Răteşti, Pantelimon, Pasărea, Văcăreşti, Cotroceni, Plumbuita, Mărcuţa, Comana, Coeni, Dobreni, Fierăşti, Mărgineni, Viforîta, Dealul, cinci biserici din Tîrgovişte, la o fîntînă — Tîrgovişte, pe o cruce de drum, Gemenea, Mihăieşti, Hîrteşti, Cîmpulung, Băjeşti, Dragoslavele, Rucăr, Posada, Nămăieşti, Trivale, Vieroş, Argeşul, Snagov; *Oltenia:* Şerbăneşti,

Dobruşa, Stăneşti, Mamul Lungeşti, Cozia, Străjeştii de Sus, Cetăţuia, Govora, Surpatele, Mănăstirea dintr-un Lemn, Horezul, Bistriţa, Arnota, Cerneşti, Topolniţa, Strehaia, Corcova, Jirov, Bucovăţ. În *Bucureşti* a cercetat 40 de biserici, iar din *Botoşani* 13 biserici.
Fascicula a II-a. N-rele 766—944. Bucureşti, Minerva, 1907, p. 317—374. Cuprinde: 43 biserici din Bucureşti, 5 biserici din Buzău şi 6 din Ploieşti.
Vol. II cuprinzînd 1 079 numere, Tip. „I. V. Socec", 1908, 1 pl. + 1 f. + 381 p. În prefaţa vol. se arată că lucrarea a stîrnit interes prin completări, adăugiri, corecturi venite pe diferite căi. Vol. de faţă este „rodul unor cercetări de peste un an de zile". Inscripţiile provin din: Gherghiţa, Tîrşorul, Mogoşoaia, Plătăreşti, Tînganul, Codreni, Crainici, Suceava, Iţcani, Dragomirna, Rădăuţi, Iţcani, Humorul, Moldoviţa, Căuşani, Hîrja, Roman, Piatra, Bacău, Cîmpulung, Caracal, Craiova, Brîncoveni, Ploiesciori, Zamfira, Bistriţa, Creţeşti, 7 biserici din Dolj, Tîrgovişte (10), Iaşi (49), Cîmpulung, Vălenii de Munte (6), Dîmboviţa (33), Rîmnicu Vîlcea (30), Galaţi (7) etc.

381 ~ Vol. XVI: *Chemarea lui Constantin Vodă Mavrocordat către olteni; Trei scrisori privitoare la Ienăchiţă Văcărescu; Un manuscris de leacuri; Două acte privitoare la Unire; O moşie a lui Mihai Viteazul; Bîrca din Dolj; Un memoriu de advocat al lui Mihai Kogălniceanu (1847); Măruntişuri istorice; Documente amestecate; Acte botoşănene şi dorohoiene privitoare mai mult la familia Cananău; Alte măruntişuri istorice; Documente comunicate de d. Simionescu-Rîmniceanu; Din actele expuse la expoziţia istorică din Iaşi — Documente ale familiei Palade; Un catastif de dajde al oraşului Galaţi (c. 1683) — Pomelnicul romănesc al mănăstirii Bisericani; Inscripţii şi însemnări; Documente amestecate. Varia; Miscellanea,* 1909. IX + 450 p.
Vol. a fost pregătit timp de 2 ani şi cuprinde doc. de moşie privind familiile: Cananău, Cantacuzino-Paşcani, Palade, Olănescu, Simionescu-Rîmniceanu, Leca, din a răzeşilor tecuceni de la Ţepu, acte expuse la expoziţia din Iaşi în 1908 şi din colecţia avocatului Fote — Iaşi. Apoi o serie de acte interne de o însemnătate neobişnuită, inscripţii etc.

382 ~ Vol. XVII: *Constatări istorice cu privire la viaţa agrară a românilor.* 1908, 91 p. Este un studiu scris fără „orice aparat de erudiţie şi orice dezvoltări împovărătoare", ţinîndu-se seama de „liniile generale". Se adaugă 35 doc.

383 ~ Vol. XVIII: *Scrisori şi alte acte privitoare la Unirea Principatelor, tipărite în amintirea semicentenarului din 1909.* 1910, 104 p.
Vol. nu are introducere, iar cuprinsul este următorul: Scrisorile călugărului Vârnav către V. Mălinescu. Un memoriu împotriva lui Mihai Vodă Sturdza. Scrisori din ţinuturi. O declaraţie pentru Unire. Cuvînt de înmormîntare pentru un fruntaş unionist. *Deputatul şi alegătorul* (piesă). Corespondenţa lui Mălinescu ca ministru. Scrisori ale consulului rus Giers şi ale mai multor boieri: Balş, Arsachi, Alexandru S. Mălinescu. O poezie politică uitată a lui V. Alecsandri. Trei scrisori din vremea lui Cuza. O îndatorire de deputat la Divanul ad-hoc din Moldova.

384 ~ Vol. XIX: *Documente felurite. Cîteva inscripţii şi însemnări de biserici. Condica de menziluri a lui Scarlat-Vodă Callimachi*, Bucureşti, Tip. „Socec", 1910, 130 p.
Inscripţiile sînt din bisericile: Domnească din Tîrgovişte; Ogretin — Prahova; Starichiojd; Sofrăceşti; Zimnicea; Tecuci; Ţigăneşti. Doc. felurite se referă la: mitropolitul Varlaam. Hotarul Dobrogei. O moşie hotineană şi un vechi neam de răzeşi. Ţigani moldoveni din Basarabia. Moşia Dumeni. Un registru de scutelnici. O carte de scutire. Milo muhurdar al lui Mihai Vodă Sturdza.

Acte din vremea lui Despot Vodă. Doi mazili români la Poartă în epoca lui Mihai Viteazul. O dovadă a prădăciunilor din 1821. Din hîrtiile unei familii de mahalagii bucureşteni. Socoteli de vistierie privitoare la mănăstirea de maici din Moldova (1817—1819). O ordonanţă a lui Alexandru Vodă Şuţu. Un act privitor la pribegii moldoveni în Polonia în vremea lui Petriceicu Vodă. Un act botoşănean (1653). Două cărţi din veacul XVII. *Dicţionar latino-grec-francez*, Paris, 1558. Psalmii lui Constantin Cantacuzino Stolnicul. Cîteva acte veneţiene privitoare la răscoala lui Ioan Vodă cel Cumplit.

385 ~ Vol. XX: *Scrisori ale lui Gaspar-Vodă Gratiani şi despre dînsul înainte de domnie. Scrisori şi rapoarte privitoare la războiul turco-german din 1683—1699. Acte polone privitoare la ţara noastră şi din Ardeal după moartea lui Mihai Viteazul. Acte din alte arhive în legătură cu corespondenţa austriacă precedentă.* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. 540 p. + 2 f.

Cele 831 doc. aflate în vol. de faţă aparţin muncii de tinereţe, pe cînd N.I. făcea studii în Apus, şi au fost copiate în arh. din: Viena, Dresda, München, Innsbruck etc. Erau lăsate în părăsire, dar „am văzut îndată că şi cea mai neînsemnată notiţă poate servi“.

386 ~ Vol. XXI: *Documente interne. Miscellanea.* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc“. 1911, 1 pl. + 616 p.

Vol. cuprinde: mineralogul englez Lovi în munţii Carpaţi. Doc. privind localităţile: Drugăneştii, Zeletin, Bătrîni, Comarnic, Breaza, Sinaia, Cîmpina. Inscripţii de pe mormîntul Roseteştilor din Goleşti. Un fragment din cea mai veche trad. românească a *Vieţilor sfinţilor*. „Hatul“ din 1826 al Ţării Româneşti. Cea mai veche tipăritură grecească din Ţara Românească. Acte privitoare la vechea noastră oştire. Porunca lui Alexandru Vodă Şuţu pentru întoarcerea oltenilor supt stăpînirea turcească (1809). O statistică a Moldovei în 1798. Rînduiala ţiganilor munteni supt Alexandru Vodă Moruzi. Danie de ţigani domneşti (1800). O probă de limbă „bucovineană“ oficială. Scrisori private ale familiei Callimachi şi Cananău şi ale familiei Kogălniceanu. Un proces al lui Ion Sandu Sturdza Vodă ca mazil. Averea de pămînturi a Stîrceştilor. Uneltiri de opoziţie moldovenească în 1827. Acte privind pe: Radu Mihnea, Gaspar Vodă, Ştefan Vodă Lăcustă, Grigorie Dimitrie Vodă Ghica, Ienachi Vîrnav, mitropolitul Nichifor Grecul. Un proces pentru zaharea în 1821—1828. „Rebelia“ de pe moşia Cornii (1833). O judecată bucovineană. Un act privitor la Suceviţa. Un credincios al Cantemireştilor. Rămăşiţele unei table de liude (circa 1790). O cercetare dorohoiană cu gospodăria unei moşii în 1808. O contribuţie la cunoştinţa vechii negustorimi ieşene. Desfacerea moşiei Moineştilor. Inventarii de moşie moldovenească după 1821. Acte ale răzeşilor vasluieni şi tutoveni. Acte moldoveneşti din sec. XIX. Acte botoşenene. Un contract tip de arendare pentru moşiile clerului supt Regulamentul Organic. Vol. a fost lucrat direct după doc. de tipograful C. Onciu, conducătorul tipografiei din Vălenii de Munte, un admirabil cititor al cirilicei din doc.

387 ~ Vol. XXII: *Documente interne.* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 474 p.

Vol. este pregătit din 1910 şi a apărut abia în 1913, cuprinzînd: Întîia condică de orînduieli a lui Grigore Vodă Ghica (1775). Testamentul lui Ioan Băluţă, negustor oltean, în vremea eteriei. Cheltuieli domneşti la nunţi (1739), (ambele doc. din col. lui G. E. Filipescu). Însemnări de cronică moldovenească 1768—1806. Biserica din Prigoreni. Un act la moşnenii din Muscel, din 1613. Din poeziile lui V. Pogor. Un proiect de a se tipări operele vechilor istorici arde-

leni, din 1863. Un privilegiu împărătesc pentru românii din Ungaria, 1791. Un act românesc de la începutul veacului al XVII-lea. Socoteala clădirii casei de la Ciru-Ceşmea a lui Şerban Vodă Cantacuzino. Însemnări pentru istoria românilor din notiţe greceşti, 1534—1823. Catastif de dăjdii moldoveneşti (1760) în posesia ing. I. Arapu. Un catastif de vinărici oltean, 1818 (orig. în bibl. Aman). Scrisori domneşti către banii Craiovei (1815 şi urm.). O hotărnicie gorjană (1833). Cîteva doc. moldoveneşti de la începutul veacului XVII. Testamentul unui călugăr (1806—1812). Doc. dorohoiene din veacurile XVII şi XVIII: Cărţi domneşti şi zapise. Scrieri moldoveneşti particulare din veacurile XVIII şi XIX. Moşia Sadova a lui Brâncoveanu. Acte gorjene din col. lui Teodor Gibescu. Un act al lui Miron Costin ca pîrcălab de Hotin. Acte din col. lui I. Atanasiu din Galaţi. Biserica din Breaza. Din zestrea „Trei Ierarhilor". Bisericile din Ceraş şi Slomn. Însemnări pe pravila lui Matei Basarab. Acte de pe Valea Teleajenului. O carte a starostelui de Cernăuţi. O numire de ispravnic sub Vogoridi. Întoarcerea unei moşii hotinene (1808). O hotărnicie la Beceşti. Acte privitoare la biserica din Herţa.

388 ~ Vol. XXIII: *Acte străine din arhivele Galiţiei, vechii Prusii şi Ţările de Jos.* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", Vălenii de Munte, 1913, 519 p. Cuprinde „copii şi rezumate pe care le luam în anii de libertate care nu se mai pot întoarce, dar la care, cu cît înaintezi în vîrstă, cu atît te gîndeşti mai cu drag". Vol. este alcătuit din: 145 doc. copiate din arh. din Königsberg şi Danzig privind anii 1527—1598; Corespondenţă olandeză din Constantinopol aflată la Haga (sec. XVII—XVIII), în total 401 acte; acte privitoare la negoţul românesc cu Lembergul (1404—1603), în nr. de 426; O notă despre români în veacul XVII (William Lithgow). Descrierea unei culegeri de desemnuri colorate înfăţişînd pe români (1792).

389 ~ Vol. XXIV: *Studii şi Documente cu privire la istoria românilor.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc", 1912. 175[—178] p.

390 ~Vol. XXV: *Corespondenţa lui Dimitrie Aman, negustor din Craiova (1794—1834),* publicată după originalele păstrate în Muzeul Aman din Craiova. Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1913. XV + 255 p.
Sînt publicate 467 doc. În prefaţă N.I. mulţumeşte fostului său elev, prof. St. Ciuceanu, dir. Muzeului „Aman" din Craiova, care i-a pus la dispoziţie materialul de faţă.

391 ~ Vol. XXVI: *Chestiunea Dunării. Istorie a Europei răsăritene în legătură cu această chestie.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 262 p.

392 ~ Vol. XXVII: *Istoria Statelor balcanice în epoca modernă.* Vălenii de Munte. Tip. Neamul Românesc, 1913. IV + 413 p.

393 ~ Vol. XXVIII: *Chestiunea Mării Mediterane. Istorie a Europei de Miazăzi, în legătură cu această chestie.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc" 1914, 264 p.

394 ~ Vol. XXIX: *Del Chiaro. Istoria delle moderne revoluzioni della Valachia.* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 256 p. + 1 pl.

395 ~ Vol. XXX: *Viaţa şi domnia lui Constantin Brâncoveanu,* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 215 p.

396 ~ Vol. XXX: suplimentar. *Observaţii ale unui nespecialist asupra istoriei antice.* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1916. 213 p.

397 ~ Vol. XXXI. *Serbia la 1871—1872. Două memorii ale lui Teodor Văcărescu.* Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1916. 111 p.

După cum se constată din vol. enumerate mai sus, col. *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, în sensul ei iniţial, se încheie cu vol XXV, deşi are 31 vol. Ce urmează sînt numai studii, fără a mai cuprinde şi doc. În cele 31 vol., reţinem numai vol. cu doc., s-au publicat cca *30 000 doc.*, integral sau în regeste, în 16 291 p. Această uriaşă muncă de documentare ştiinţifică se desfăşoară pe 3 etape. Prima a tinereţii, a anilor de ucenicie în străinătate. Îndemnul i-a venit din seminariile univ. pariziene şi apoi din istoriografia germană. Această istovitoare muncă s-a desfăşurat în orele de repaus şi în vacanţe, cînd a cercetat arh. străine. A doua etapă este cuprinsă între 1902 şi 1906, adică în perioada sămănătoristă, cînd străbate ţara de la un cap la altul. Este opera de apostolat, cînd caută să răscolească sufletele şi să le cucerească pentru scopuri patriotice, pentru idealurile de cultură şi de unitate naţională. Această muncă se desfăşoară tot în timpul vacanţelor, fiindcă în restul anului era preocupat de cursurile univ., publica sinteze istorice, conducea rev., ţinea conf. De astă dată sînt cercetate mai ales arh. româneşti şi col. particulare. Cele mai multe doc. veneau de la sine, prin nr. nesfîrşit de elevi şi admiratori. A treia etapă urmează după aceea şi se încheie în preajma desăvîrşirii unităţii naţionale. Vol. apar acum disparat, legate de descoperiri întîmplătoare făcute în ţară, la Acad. Română, unde i le semnalau elevii şi entuziaştii săi admiratori, sau chiar în sertarele bibl. sale, prin resturile păstrate din munca de tinereţe. A fost o desfăşurare de energii nebănuite, în condiţii grele, fără sprijin, încît era firesc să aibă şi scăpări. Celor care s-au oprit sau se vor opri la acestea N.I. le-a rezervat cuvintele ce urmează (inserate în vol. XV, p. VIII): „Apoi într-o zi, va veni un aşezămînt de cultură, va veni un învăţat demn, solemn, impunător, vor veni lucrători precişi, care vor pune la cale, cu ce am dat eu, ceva mai întins, mai strălucitor, decît pot da astăzi. Se vor arăta atunci toate greşelile şi toate scăpările mele, uitîndu-se numai două lucruri: munca mea necruţătoare şi inima din care a pornit totdeauna."

398 *Documente nouă în mare parte românesci relative la Petru Şchiopul şi Mihai Viteazul.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1898. 68 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101734.

În arh. imperiale din Viena, în fasciculele despărţirii „Turcica", sînt 26 doc. privind pe Petru Şchiopul, iar altele 7 se referă la Mihai Viteazul.

399 *Manuscripte din bibliotecile străine relative la Istoria românilor. Întîiul memoriu.* Şedinţa de la 28 martie. Bucureşti. 1898. 58 p.

În bibl. din Göttingen se află: o gramatică românească scrisă de un străin în italieneşte, 1770. În ms. fondului grecesc al bibl. imperiale din Viena sînt 15 ms. care au aparţinut cîndva lui Constantin Brâncoveanu, fiilor săi şi lui Nicolae Mavrocordat. Ele interesează prin însemnările ce conţin şi prin prefeţe, toate au fost copiate de N.I. *Unele manuscrise poartă semnătura lui Constantin Stolnicul Cantacuzino.* Ms. sînt specificate în Bibl. din Viena după cum urmează: Suppl. graec. N-o II XC; II; XXII; XXIX; XXXI; LXXII; LXXV; LXXIX; LXXXII; LXXXV; LXXXIX; C; iar în Kollar se află la No: XXIX; XXXII; LXX; XLVI; XXXIV; LXII; CXXV; LIII; LXXI; LXI; LXVIII; XXXVI; XLIII şi Ms. lat. 9746.

Al doilea memoriu. Şedinţa de la 5 februarie, 1899, Tip. „Carol Göbl". 108 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX şi XXI. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101740.

Cuprins: O nouă cronică în proză a lui Matei al Mirelor. Biografia lui Gaspar Vodă Gratiani de Giovanni Battista Montalbani. Extracte din cronica turcească a lui Hassan Vegihi, tradusă în româneşte de Iacob Tarsia. Corespondenţa lui Ludovic-Ferdinand de Marsigli cu *Stolnicul Constantin Cantacuzino* şi *lucrările literare ale acestuia din urmă*. Aceste două comunicări la Acad. impun pe Stolnicul Cantacuzino ca una dintre cele mai importante figuri ale culturii vechi româneşti.

400 *Cronicele muntene*. Întîiul memoriu: *Cronicele din secolul al XVII-lea*. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1899. 160 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27×21 — II 101741.

Cuprins: Cronica lui Şerban Vodă. Cronica lui Brâncoveanu. Cronica Bălenilor. Memoriile lui Radu Popescu. Cronica lui Nicolae Mavrocordat. Cronica Bălăcenească. Cronica de la Cluj. Cronica din ms. 439 al Acad. Române. Cronica de sub Grigore II Ghica. A doua cronică a Cantacuzinilor. Cronica ambelor Principate. Cronica expediţiei în Moreea. Istoria Ţării Româneşti de Fotino şi izvoarele ei narative. Cronica lui Del Chiaro. Cronica latină a tovarăşului lui Antide Dunod. Istoria Ţării Româneşti în cronicile moldovene. Miron Costin, Nicolae Costin, Axinte Uricariul, Ioan Neculce. Cronica lui Mustea. Cronica tradusă de Amiras. Catalogul descriptiv al manuscriselor de cronici muntene întrebuinţate în acest studiu.

401 *Documente româneşti din Arhivele Bistriţei* (Scrisori domneşti şi scrisori private). Bucureşti. Ed. „I. V. Socec". 19×13 — I 102047.

Partea I, 1899, CXVI + 103 p., cuprinde 138 de acte între 1587 şi 1643. *Partea a II-a*, 1900. 1 f. + XLI + 146 p., cuprinde 244 de acte între 1604 şi 1781 şi 22 doc. slave (1517 — începutul sec. XVIII). Doc. privesc raporturile comerciale ale Bistriţei cu Ţările Române. Au fost retipărite, corectate şi completate în col. Hurmuzaki, vol. XV.

402 *Socotelile Braşovului şi scrisori româneşti către Sfat în secolul al XVIII-lea*. Şedinţa de la 5 februarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1899. 162 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101739.

Se dau socotelile, întovărăşite cu scrisorile româneşti, între 1602 şi 1737, alcătuind o adevărată cronică a oraşului.

403 *Socotelile Sibiului*. Şedinţa de la 5 februarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1899. 32 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101736.

Doc. privesc anii 1602—1714. Se publică şi o descriere privind pe Constantin Brâncoveanu, păstrată la Muzeul din Cluj (ms. XXII, 7), reprezentînd versiunea cantacuzinească a căderii lui Brâncoveanu.

404 *Documente geografice*. Partea I. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1900. 32 p. + 2 pl. (Extras din „Buletinul geografic", Trim. IV, 1899). 24×15 — II 101636. Cuprins: Ieronim Laski, călător polon 1539. Aron Vodă, 1539 — scrisoare de fixare a hotarului moldovenesc. Acte de hotărnicie a Moldovei cu Transilvania: 1557, 1558, 1593, 1634—1636, 1641—1642, 1712, 1746—1747, 1754, 1756; alte acte din 1638, 1642. În total sînt 32 doc. Călătorul cardinal Commendove, 1575. Acte rîşnovene din 1592 şi Mihai Viteazul, 1600. Călătorul Nicolae Porta, 1697. Tratatul din 1706 între Moldova şi Muntenia. Două hărţi din 1788: Iaşul şi portretul lui Alexandru Ipsilant.

405 *Documente şi cercetări asupra istoriei financiare şi economice a Principatelor române.* Bucureşti. Tip. „Eminescu", 1900, 184 p. (Extras din „Economia naţională"). 24×17 — II 101612. [Pe copertă e trecut anul 1902].
Cuprins: Regeste privind pe Alex. Mavrocordat, Alex. Callimachi, Alex. Moruzi, Const. Ipsilante, Scarlat Callimachi. Condica de venituri a hatmanului Ioan Sturdza din 1757. Condică moldovenească de venituri, 1764. Gr. Alex. Ghica, 1776. Doc. din 1777, 1792, 1774—1821, 1805—1806, 1816—1819. Ilie Kogălniceanu, 1818—1823. Ioan Sandu Sturdza, 1822—1823; 1823—1826. Dijmăritul în Oltenia la 1778. Veniturile Valahiei, 1778, 1811—1812. Gr. Alex. Ghica, 1776—1777. Registre financiare moldovene, 1803, 1822—1831, şi din Ţara Românească, 1820—1821. Ştefan Luca, 1706. 13 răvaşe muntene, 1761, 1763, 1767. 23 de regeste turceşti, 1558—1776; alte 24 din 1560—1787 şi 16 din 1556—1786.

406 *Documente privitoare la Constantin Vodă Brâncoveanu la domnia şi sfîrşitul lui*, publicate cu o prefaţă. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1901, XXIII + 177 p. 17.5×11 — I 101887.
A fost tipărită cu cheltuiala lui Const. Basarab Brâncoveanu. Cuprins: Misiunea saxonă din 1698 la Brâncoveanu. Acte (22) relative la căderea şi moartea domnitorului. Corespondenţa (28) brâncovenească cu Imperialii, culeasă din Dresda. Extrase din corespondenţa olandeză la Constantinopol (37). Împărţirea averii lui Brâncoveanu. Două acte din 1688 şi 1690 de la Brâncoveanu. În total, 91 doc.

407 *Operele lui Constantin Cantacuzino.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1901. XLIV + 180 p. (Scrierile Cantacuzinilor). 17×11 — I 101881.
În prefaţă: activitatea politică a acestuia între 1688 şi 1714. Apoi: Carnetul de student al Stolnicului. Testamentul lui Dona Pepino. Cronologia tabelară (domnii munteni, 1215—1666). Răspunsul Stolnicului la întrebările lui Marsigli. *Istoria Ţării Româneşti.* Despre numele Ţării; Supunerea Daciei de Traian; Geografia veche a Daciei; Dacia colonie romană; Numele de „valah". Cît timp au stat românii sub autoritatea Imperiului. Despre huni.

408 *Despre Cantacuzini.* Studii istorice bazate în parte pe documentele inedite din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1902. CLXIII p. 17×11 — II 101879.
Date despre familia Cantacuzino: Matei, Andronic, Constantin postelnicul şi căsătoria sa cu Elina, fiica lui Radu Şerban; Drăghici, Iordachi, Şerban, Gheorghe, Ştefan, Radu, Constantin, Gheorghe, Matei, Ioan, Toma, Pîrvu.

409 *Documente privitoare la familia Cantacuzino*, scoase cea mai mare parte din archiva d-lui G. Gr. Cantacuzino. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1902, 360 p. 17×11 — I 101883.
Editată de G. Gr. Cantacuzino. Conţine 196 doc. în română, greacă, latină, franceză, italiană, germană dintre 1453 şi 1729.

410 *Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihail Cantacuzino*, publicată şi adnotată. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1902, XI + 565 p. + 9 pl. 17×11 — I 101884.
Editată de G. Gr. Cantacuzino. Lucrarea a mai fost publicată de Bolliac în *Buciumul.* Se referă şi la înrudirea cu: Văcărescu, Kreţulescu, Vaţate, Mavrocordat, Ghica, Brâncoveanu, Filipescu, Cantemir.

411 *Documente privitoare la Familia Callimachi*, adunate, publicate şi întovărăşite de o prefaţă. Bucureşti. Tip. „Minerva". 24.5×17 — II 101632.

Vol. I, 1902. CCXII + 4 f. 605 p., cuprinde 745 doc., precedate de o privire asupra Cîmpulungului şi începătorului familiei, Teodor Callimachi. ~ Vol. II, 1903. XXXVIII + 760[—763] p. + 1 hartă. Conţine 1 168 doc., parte din col. familiei, altele provin de la: Iaşi, Cernăuţi, Lemberg, Bistriţa, Cracovia, Viena, Berlin Constantinopol.

412 *Documente muntene din archiva domnului C. Basarab Brâncoveanu.* Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1903. 34 p. (Extras din „Studii şi documente cu privire la istoria Românilor", vol. V[1]). 24×16.

413 *Documente muntene şi oltene din archiva d-lui Barbu Ştirbei.* Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1903, 59 p. + 1 pl. (Extras din „Studii şi documente cu privire la istoria românilor", vol. V[1]). 24×16.

414 *Documente relative la moşiile Ţibăneşti şi Găneşti ale d-lui P. P. Carp.* Bucureşti, tip. „I. V. Socec", 1903. 49 p. (Extras din „Studii şi documente cu privire la istoria românilor", vol. V[1]). 24×16.

415 *Documente relative mai ales la Botoşani şi împrejurimi, din colecţia d-lui Al. Callimachi.* Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1903, 78 p. (Extras din „Studii şi documente cu privire la istoria românilor", vol. V[1]). 24×16.
Relativ la cele 4 broşuri de mai sus, din care B.A.R. nu posedă nici una, N.I. precizează: „D-nii C. Basarab Brâncoveanu, Al. Callimachi şi Barbu Ştirbei au luat asupra lor cheltuielile de tipărire a colilor ce cuprind acte din arhivele dumnealor" *(Studii şi doc.* V[1], p. VI). La aceştia alăturăm şi pe P. P. Carp.

416 *Corespondenţa lui Ştirbei-Vodă.* Bucureşti. Tip. „Minerva". 24×16.5 — II 103960.
~ Vol. I: *Corespondenţa politică,* 1904. X + 655 p. Vol. s-a publicat cu cheltuiala lui Barbu Ştirbei şi cuprinde: I. Corespondenţa cu principele Serbiei (1849—1851); II. Corespondenţa cu Grigore Alexandru Ghica Vodă, domnul Moldovei (1849—1855); III. Corespondenţa cu De Philippsborn, agent muntean la Viena (1849—1856); IV. Corespondenţa cu comandantul austriac din Ţara Românească contele Coronini; V. Corespondenţa cu agenţii de la Viena dr. Weil şi baronul de Zedlitz (1856); VI. Relaţii cu Franţa (1854—1859); VII. Relaţii cu Prusia (1850—1855); IX. Relaţii cu Rusia (1849—1853) şi cu Turcia (1844—1856). În total sînt 550 doc. păstrate în arh. lui Barbu Ştirbei.
~ Vol. II: *Mărunţişuri istorice privitoare la viaţa şi domnia lui Ştirbei-Vodă* (ca urmare la *Corespondenţa lui Ştirbei Vodă,* publicat prin îngrijirea şi cheltuiala lui N. Iorga). Bucureşti. Tip. „Minerva", 1905. IV + 755 p. 24×16.5 — II 103960.
C u p r i n s: Extrase din ziare despre Ştirbei-Vodă. Afaceri politice. Cumpărarea unor obiecte din Viena pentru noul teatru. În chestia spitalului Pantelimon. Plan de întemeiere a unei bănci în Principate. Plan de lucrare a unei căi ferate şi de întemeiere a unei burse. Deosebite lucrări de administraţie. Bugete şi acte financiare. Acte relative la serviciul carantinelor. Complotul Suţu (1852). O cuvîntare a lui Ştirbei privind biserica. Scrisori către: paharnicul Călinescu, Sadyk Paşa, prinţul Carol. În total 471 doc. strînse din arhive străine, Acad. Română şi din arh. lui Barbu Ştirbei.

417 *Cîteva fărîme din Corespondenţa lui Alexandru Vodă Ghica, domn şi caimacam al Ţerii-Româneşti.* Şedinţa de la 27 oct. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1906, 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Mem. secţ. ist., 5). 27×21 — II 101729.

418 *Cuvîntări de înmormîntare şi pomenire (din veacul al XVI-lea pînă la 1850).* Retipărite şi întovărăşite de note. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 139 p. 21×14 — II 15023.
Cuprins: Cuvîntarea lui Neagoe Basarab la a doua îngropare a oaselor mamei sale Neaga (după 1519) şi a fiilor săi: Petru, Ion şi Anghelina. Cuvînt de pomenire pentru Ştefan cel Mare ţinut la Putna pe la 1770 de Vartolomeiu Măzăreanu. Cuvînt de pomenire pentru Grigore Dimitrie Ghica ţinut de I. Eliad la 1834. Cuvînt de pomenire pentru vornicul Mihail Manu ţinut de I. Eliad la 1835. Cuvînt cu prilejul dezgropării oaselor logofătului Filip din Vălenii de Munte (1838). Cuvînt pentru pomenirea Mitropolitului Veniamin Costachi zis de Dionisie Romano. Cuvînt pentru pomenirea episcopului Chesarie al Buzăului zis de Iosif Naniescu. Cuvînt la îngroparea Mariei Roset, rostit de Ion Bobulescu la 1846. Cuvînt la îngroparea lui Mihai Cantacuzino-Paşcanu rostit de Neofit Scriban la 1857.

419 *Din faptele străbunilor. Povestiri ale cronicarilor.* Rînduite, adnotate şi publicate. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc", 1909. VIII + 218 p. 21×14 — II 160505.
Din faptele străbunilor. Povestiri ale cronicarilor. Rînduite, adnotate şi publicate. Ediţia a II-a. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1923. 296 p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 22×14 — II 72157.
Sînt fragmente din cronicari orînduite în cronologia istorică a poporului român, de la daci şi pînă la 1821: N. Costin, Stolnicul C. Cantacuzino, Stoica Ludescu, Mihail Moxalie, Grigore Ureche, Şincai, Gavril protul Atosului, cronica Buzeştilor, Miron Costin, Constantin căpitan Filipescu, Ioan Neculce, Radu Popescu, Radu Greceanu, Nicolae Mustea, Dionisie Eclesiarhul, Ienăchiţă Văcărescu, Ion Voinescu.

420 *Ştiri despre veacul al XVIII-lea în ţerile noastre după corespondenţe diplomatice străine.* Bucureşti, Tip. „Carol Göbl" (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXII. Memoriile secţiunii istorice, 1 şi 7). 27×21. — II 19602.
~ Vol. I: 1700—1750. Şedinţa de la 29 mai, 1909, 39 p. Date privind Principatele între 1700 şi 1749 extrase din rapoartele trimise de reprezentanţii Saxoniei şi Olandei de la Constantinopol şi păstrate în Arh. generale ale Olandei, în Haga: Rybinski, Page Sutton, Motraye, Daltaban, Colyer, Francisc Rakoczy, Hochepied, Désalleurs, Lomaca, Kleawski, Buonaccorsi, Calkoen. Ele se referă la: Constantin Duca din Moldova, Mihail Racoviţă, Antioh Cantemir, Brâncoveanu şi soţia sa Marica, Nicolae Mavrocordat, Grigore Ghica, Scarlat Caragea, Constantin Mavrocordat.
~ Vol. II : 1750—1812. Şedinţa de la 4 decembrie, 1910, 72 p. Rapoarte de la: Hübsch, Dolgoruki, Potocki, hanul Arslan-Ghirai, Leonardi, Poniatowski, Mniszek, Hochepied, Godarot, Schutz, Weiler, Atanasie Comnen Ipsilanti, Dedem, privind pe: Constantin Mavrocordat, Manolachi Lambrino, Constantin Racoviţă, Ioan Teodor Callimachi, Ioan Caragea, Vodă Ghica, Iacovachi Rizu. Bucovina. Uciderea boierilor la 1777—1778. Fuga fiilor lui Ipsilanti, Nicolae Vodă Mavrogheni. Manoli Vodă Geani Roset, Constantin Vodă Ipsilanti. 7 acte din arh. Braşovului din 1741—1762, fondul Stenner, III, 73, 76, 77, 103; V, 39, VI şi Schiel, I, 89.

421 *Scrisori de boieri.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. VIII + 162 + IV p. 19×12 — I 29701.
Cîteva consideraţii asupra boierimii noastre, urmează scrisorile de la: Albul Vornic; Dragomir Manea; Crăciun Pîrcălabul; Neagu Vornicul; Vlad Vor-

nicul; Cazan Vistierul; Stoica Comisul; Boierii Brăilei; Tricoliciul Vornicul; Staico Logofătul; Alexie Pîrcălab; Vlădica de Vad A[illegible]ie; boierii Dracşin şi Tomşa; Matiaş Vistierul; Mogoş Spătarul; Huru Vornicul; Boierii lui Alexandru Vodă Cornea; Vartic Vornicul; Andrei Hatmanul; Orăş Hatmanul; Ureche Vornicul; Jurj Pogan; Boierii din partidul lui Petru Şchiopul; Gheorghe Hatmanul; Ştefan Logofătul — Ştefan Răzvan; Vornicul din Cîmpulungul Moldovei; Luca Stroici; Badea Grădişteanu şi Iani Comisul; Armaşul Sava; Boierii munteni din partidul polon, Banul Mihalcea; Logofătul Teodosie; Leca Aga; Gheorghe Pitarul; Udrea Hatmanul; Cocrişel; Boierii din partidul lui Radu Vodă Şerban; Un boiernaş muntean; Teodor Ianovici; Pătraşco Ciogolea; Gavril Hatmanul; fratele lui Vasile Lupu; Hancea Vornicul; Ienachi Cămăraşul; Dragomir Vornicul; Socol Clucerul; Ciogolea Serdarul; Gheorghe Ştefan Logofătul şi Ştefan Ciogolea; Un fecior de hotnog; Lupu Prăjescu; Vasile Prăjescu; Un curtean din Moldova; Boierii lui Gheorghe Vodă Ştefan; Constantin Cantacuzino Postelnicul; Boierii lui Constantin Vodă Basarab; Dabija Vornicul; Călăraşii răsculaţi împotriva lui Constantin Vodă Basarab; Radu Comisul; Gheorghe Banul Băleanul şi alţi pribegi munteni; Mihail şi Şerban Cantacuzino; Lupu Costachi; Ioan Boldescu Ioan Hăbăşescul; Miron Costin; Ilie Moţoc şi Savin Smucilă; Postelnicul Mihai Băjescu; Boierii munteni partizani ai Împăratului; Şerban Vlădescu Drăghici Spătarul; Constantin Cantacuzino Stolnicul; Nicolae Costin; Constandachi Clucerul; Constantin Ştirbei; Ilie Abăză; Toader Costachi; Nicolae Roset; Iordachi Cantacuzino; Barbu Văcărescu; Ienachi Cantacuzino; Stan Jianu; Gherasim Cantacuzino; Barbu Ştirbei; Iordachi Roset Roznovanu; Iordachi Drăghici; Costachi Conachi; Teodor Balş Logofătul; Barnovschi Paharnicul; Dima Portarul; Boierii munteni din partidul polon; Lupu Mălai; Ionaşco Rotompan; Boierii munteni din partidul lui Leon Vodă.

422 *Scrisori Domneşti*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. VIII + 214 p. 19×12 — I 32420.

Ceva despre datina politică românească. Urmează scrisorile de la: Alexandru Aldea; Vlad Dracul; Vladislav; Vlad Ţepeş; Ştefan cel Mare; Radu cel Mare; Mihnea cel Rău; Bogdan Orbul; Vlad Vodă (Văduţ); Basarab al IV-lea Neagoe; Ştefan cel Tînăr (Ştefăniţă); Petru Rareş, Radu de la Afumaţi; Iliaş Rareş; Pătraşcu Vodă cel Bun; Alexandru Vodă Lăpuşneanu; Ioan Vodă Despot; Bogdan Lăpuşneanu; Ioan Vodă cel Cumplit; Petru Cercel; Petru Şchiopul; Aron Vodă; Ştefan Vodă (Răzvan); Mihai Viteazul; Ieremia Movilă; Radu Vodă Şerban; Constantin Vodă Movilă; Alexandru Iliaş; Miron Vodă Barnovschi; Vasile Vodă (Lupu); Matei vodă Basarab; Dimitrie Cantemir; Antioh Cantemir; Nicolae Mavrocordat; Ştefan Cantacuzino; Ioan Mavrocordat; Constantin Mavrocordat; Ioan Teodor Callimachi; Grigore Alexandru Vodă Ghica; Ioan Sandu Sturdza; Mihai Sturdza; Alexandru Vodă Ghica; Gheorghe Bibescu; Grigore Ghica; Barbu Ştirbei; Alexandru Ioan Cuza.

423 *Scrisori de boieri. Scrisori de domni*. Ediţia a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1925. VIII + 344 p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 21×14 — II 81830.

Cuprinde vol. de la nr. 421 şi 422.

Scrisori de boieri. Scrisori de domni. Ediţia a III-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1931. VIII + 328 p. 21×14 — II 110836. [Pe copertă anul 1932].

424 *Contribuţii documentare la istoria Olteniei în veacul al XIX-lea*. Şedinţa de la 24 noiembrie 1913. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914, 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 18). 27×21 — II 36761.

Cuprinde 20 doc. privind: Viena, dascălul Ioan Cioacă, dascălul Oprea, Barbu Ştirbei, familia Otetelişanu, Răducanu, Fratoştiţeanu.

425 *Nouă documente basarabene*. Şedinţa de la 31 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914, 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 26). 27×21 — II 37451.
Cuprinde 30 doc. privind: familia Oatul, Luca Stroici, Vornicul Coste Bucioc, Toader Pîrcălabul.

426 *Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815*. Cu 5 scrisori de 14 pagini facsimilate. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914, 40 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 3). 27×21 — II 41596.

În introducere la doc. sînt citaţi aceia care s-au ocupat de Tudor Vladimirescu pînă în 1914: C. D. Aricescu, Gr. G. Tocilescu, N. Bănescu, Al. T. Dumitrescu, Al. Ştefulescu. Apoi se publică 6 doc. din 1814, iar alte 7 din 1815 semnate de Tudor Vladimirescu. Ca acte explicative sînt adăugate 18 acte iscălite de Elena Glogoveanu, Stanciu Logofătul, C. Ghica, Al. Vilară, Trautmann, Lehrer relative la familia Glogoveanu, în care este pomenit uneori şi Tudor. În completare, „vechi ziare manuscrise" (havadişuri).

427 *Situaţia agrară, economică şi socială a Olteniei în Epoca lui Tudor Vladimirescu. Documente contemporane*. Bucureşti. Ed. „Ministerul Agriculturii". Tip. „Neamul Românesc", 1915. XXVI + 417 [—423] p. 24×17 — II 44756.
Introducerea se referă la familia Glogoveanu, şi la situaţia Olteniei în această epocă. Vol. este alcătuit din 494 doc. între 1712 şi 1849. În anexă o petiţie a lui N. Glogoveanu către g-ral Yoltuhin, din 1812, şi o scrisoare privind moşia Gubancea.

428 *Acte româneşti din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile secuilor cu Moldova*, cu o prefaţă de I. Bogdan. Bucureşti. Tip. „Socec & Co", 1916. XI + 179[—272] p. (Extras din „Buletinul Comisiei istorice a României", II). 25×17 — II 48155.

Cuprins: Scrisori domneşti (9). Scrisori ale cămăraşilor de ocnă (7). Scrisori ale birăilor de ocnă (4). Scrisori de boieri (9). Scrisori felurite (3). Scrisori de negustori (8). Scrisori istorice (14). Acte privitoare la familia Buiceştilor (21). Acte făgărăşene privitoare la muntele Brătila (4). Alte legături teritoriale ardelene cu Ţara Românească (4). Acte relative la istoria bisericilor româneşti în Ardeal (11). În total, 93 doc. aflate în Muzeul Ardelean din Cluj şi fotografiate şi apoi trimise Acad. Române de Andrei Veress. Cele mai multe privesc legăturile Moldovei cu secuimea de la jumătatea veacului XVII pînă tîrziu în veacul următor. Ele provin din depozitul de la Odorhei.

429 *Documente de pe Valea Teleajenului*, publicate cu o introducere. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1925. 109[—111] p. 24×16.5 — I 81581.
Introducerea, în care se face istoricul tîrgului Vălenii de Munte, este urmată de publicarea a 143 doc. dintre 1735 şi 1850, privind această localitate, precum şi Valea Teleajenului. Cele mai multe acte se aflau în posesia lui N.I.

430 *Scrisori de negustori*. Tipărite cu o prefaţă pentru Sfatul negustoresc. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1925. XIV + 223 p. 19 ×12 — I 82066.

431 *Scrisori și zapise de meșteri români*, publicate pentru „Societatea națională de credit industrial". București. Tip. „Datina Românească", 1926. VIII + 143 p. 21×14 — II 88305.

432 *Cei dintîi ani în noua Brăilă românească (1832—66)*. Istorie și documente. Pentru o sută de ani de la întemeierea orașului. București. Tip. „Datina Românească", 1929. 123[—127] p. (Tipărită cu ajutorul Fundației Ferdinand I). 21.5×13.5 — II 96914.

Cuprinde 208 doc. între 1832 și 1863.

433 *Scrisori domnești din Arhivele de la Stockholm*. Ședința de la 25 mai. București. Tip. „Cultura Națională", 1929. 26 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. X. Memoriile secțiunii istorice, 9). 25×17 — II 96724.

Scrisoare de la pretendentul Ioan Bogdan, oct. 1598; Iancu-Vodă, 10 mai 1660; Gheorghe Ștefan (8 scrisori), 1656, 1662, 1664, 1666, 1668; Nicolae Mavrocordat către Carol XII, 1700, 1711.

434 *Anciens documents de droit roumain, avec une préface contenant l'histoire du droit coutumier roumain*. Paris-Bucarest. Tip. „Datina Românească", 26×20 — II 124830.

Vol. I, 1930, 280 p. Vol. II, 1931, p. 281—602. Conține 505 doc. românești traduse și în franceză, orînduite în următoarele cap. Droit de la terre. Droit des fôrets, des ruches, des vignes, des pêcheries. Droit des villes. Droit successoral. Droit social. Droit pénal Droit civil. Procédure. Droit commercial. Instances de justice. Droit financier. Droit administratif. Droit de l'Eglise.

435 *Acte românești și cîteva grecești din archivele Companiei de comerț oriental din Brașov*, publicate cu o introducere despre istoria Companiei. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932, LII + 360[—363] p. 22×14 — II 113723.

În introducere: Cronica vicenotarului Companiei grecești Antonie Constantin. Vol. cuprinde 371 doc. între 1651 și 1861.

436 *Scrisori de femei* (Poate fi întrebuințată ca o carte de cetire în liceele de fete). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932. 88 p. + 1 pl. 21×14 — II 114783.

Doamna Voica a lui Mihnea cel Rău. Despina a lui Neagoe Basarab; Ecaterina a Țării Românești către sora ei Mărioara; Teodora, mama lui Mihai Viteazul; Neaga lui Mitrea Vornicul; Maria, fiica lui Petru Șchiopul; Elina a lui Matei Basarab; Safta a lui Gheorghe Ștefan; Ecaterina a lui Dabija; Elena a lui Constantin Postelnicul Cantacuzino; Rada Filipescu; O săteancă din Moldova; Maria lui Constantin Brâncoveanu; Safta lui Constantin Stolnicul Cantacuzino; Zamfira lui Marin Apostola; Mama Bălașei, fiica lui Iordachi Cantacuzino, Logofătul; Stanca Spătăreasa Cantacuzino; O săteancă din Moldova, Ecaterina Mavrocordat; Maria Cananău; Ileana Cantacuzino; Maria Roset măritată Cananău; O săteancă din Gorj, Bălașa Vladimirescu; Elena Cuza; Doamna general Ioan Ghica; Elena Ghica; Regina Elisabeta; Scrisori către femei: Diicul Buicescu către sora sa; Paisie, starețul de la Dragomirna, către Maria Cananău; Gavril Mitropolitul către aceeași, sora sa; Costache Cananău către soția sa; Marin Serghiescu către Catinca Kogălniceanu.

437 *Scrisori vechi de studenți* (1822—1889). Adunate de N. Iorga. București. Tip. „Datina Românească", 1934. L[—LIII] p. 22.5×15 — II 126091.

Semnate de: E. Poteca; C. Brăiloiu; P. Poenaru; M. Kogălniceanu; Al. Cogîlnicu; Gh. Panu; A. D. Xenopol; St. G. Vîrgolici; D. Xenopol; Ion S. Nenițescu; Ioan Bogdan.

438 I. *Scrisori de familie ale vechilor Brâncoveni*. II. *Două arzuri ale Țării către Sultan în sec. XVIII*. Ședința de la 15 martie. București. Tip. „Cultura Națională", 1935. 28 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice, 10). 24.5×17 — II 131889.
Prima comunicare conține: 3 scrisori de la Șerban Logofătul Greceanu referitoare la familia lui Brâncoveanu; alte 7 sînt semnate Ștefan Brâncoveanu și adresate mamei sale, Doamna Marica, și fratelui său, Radu. A doua comunicare: o plîngere de prin 1760 contra lui C. Vodă Mavrocordat, care a luat Țării Românești banii pe care nu i-a restituit. A doua, tot o plîngere, semnată de mitropolitul Moldovei împotriva încălcărilor turcești și adresată Împăratului Rusiei la 1760.

439 *Trei rare documente fanariote*. Ședința de la 28 iunie. București. Tip. „Cultura Națională", 1935. 8 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII Memoriile secțiunii istorice, 2). 24.5×17 — II 131890. O scrisoare cu privire la plata unei sume de bani făcută de arhiereii munteni către domnul Moldovei, Mihai Racoviță, pe la 1700. A doua scrisoare, din 1733, a lui Andronachi Vlasto către Elinița Eupragioti, soția marelui Dragoman. A treia este scrisă de Constantin Ipsilanti către Alexandru Ipsilanti, tatăl său, la 1786.

440 *Recherches dans les Archives Royales de la Haye*. Bucarest. Tip. „Datina Românească", 1936, 10 p. (Extrait du « Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine, tome XX, 1936). 23.5×16 — II 144459.
O col. de autografe, sec. XV—XVII, privind sud-estul Europei, precum și Polonia.

441 *O cronică munteană în grecește pentru secolul al XV-lea*. Ședința de la 5 februarie. București. „Imprimeria Națională", 1937, 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice, 10). 24×17 — II 142619. Iacob Unrest, *Cronicon Austriacum*, 1724. Se referă la Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș.

442 *Neamul lui Petru Șchiopul și vechi documente de limbă mai nouă*. Ședința de la 13 noiembrie 1936. București. Tip. „Cultura Națională", 1937, 7 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria II. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice, 14). 24×17 — II 144389.

Act din 14 iun. 1668 al Mariei, fiica lui Petru Șchiopul. Alte 5 acte: Maria Paleologu; Radu Voievod; Moise Movilă; Miron Barnovschi, Maria Postelniceasa a lui Chiriță Dumitrachi Paleolog.

443 *Zece inscripții de mormînt ale Mavrocordaților*. Ședința de la 22 oct. 1937. București. Tip. „Cultura Națională", 1938. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 1). 24×17 — II 152706.

Într-un caiet de prin 1830, dăruit de Marcu Beza, sînt cuprinse inscripțiile de morminte ale Mavrocordaților, pe care N.I. le publică în grecește și în trad. românească. Ele au fost publicate și de Emile Legrand în *Généalogie des Mavrocordats*, Paris, 1886 și 1900.

444 *Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la istoria românilor*. București. Ed. și tip. „Carol Göbl", 1903, 127 p. (Extras din „Prinos lui D.A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani"). 24×16.

Cuprinde o expunere analitică şi critică a evoluţiei istoriografiei române în sec. XIX prin studii, culegeri de doc. rev. la care alătură şi cercetările folclorice. Totodată sînt prezentate arh. şi bibl. româneşti. Sînt prezentaţi: Mihail Kogălniceanu, N. Bălcescu, A. Tr. Laurian, Gr. Pleşoianu, Florian Aaron, D.A. Sturdza, A.P. Ilarion, Cezar Bolliac, Teodor Codrescu, Al. Odobescu, P. Teulescu, D. Berindei, Gr. Lahovary, Aron Pumnul, T. Cipariu, Gh. Sion, Ion Maiorescu, V. Vîrnav, Manolache Drăghici, Dionisie Fotino, C. Hurmuzaki, Eudoxiu Hurmuzaki, B.P. Hasdeu, Melchisedec Ştefănescu, D. Bojinca, I. Sbiera, V.A. Urechia, Iosif Hodoş, I. Ghibănescu, Gr.G. Tocilescu, I. Bianu, I. Puşcariu, I.M. Codrescu, generalul Mavros, N. Densusianu, Papadopol-Calimach, S.Fl. Marian, Pericle Papahagi, Bibicescu, Iuliu Zanne, N. Crăiniceanu, N. Manolescu, Artur Gorovei, dr. Obedenaru, O. Lugosianu, G. Dem. Teodorescu, Andrei Bârseanu, Augustin Bunea, Colescu-Vartic, I. Slavici, C. Erbiceanu, Marin Demetrescu, D. Sturdza-Scheianu, C. Esarcu, Nifon Bălăşescu, C. Litzica, Gh. Alexici, Gr. Creţu, Episcopul Dionisie, Sterie Stinghe, Ion Cogan. De asemenea este prezentată activitatea lui N.I. în acest domeniu.

445 *Note critice asupra culegerilor de documente interne româneşti.* Bucureşti. Tip. „Socec", 1903, 34 p. 23.5×15.5 — II 101572.
Studiul de faţă este o completare a celui de mai sus. Se dă o atenţie deosebită lui T. Codrescu (p. 5—10) şi B.P. Haşdeu (p. 10—23). În rest sînt prezentaţi: M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, C. Bolliac, T. Codrescu, I. Ghibănescu, C.D. Aricescu, V.A. Urechia, Al. Papiu Ilarian, Papadopol-Calimach, Melchisedec, A.D. Xenopol, I. Tanoviceanu, Gh. Popovici, Orest Popovici, Vartolomeu Măzăreanu, Al. Ştefulescu, S.Fl. Marian.

446 *Notes de diplomatique roumaine.* Bucarest. Imp. „Cultura Naţională", 1930, 30 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique. Tome XVII). 25×17 — II 103965.
Nu sînt doc. muntene anterioare primei jumătăţi a sec. XIV. Diplomatica munteană este o creaţie proprie. Nr. doc. false sînt puţine. În lb. slavă a doc. sînt intercalate cuvinte româneşti. Vechile doc. sînt scrise pe pergament. Hîrtia apare spre jumătatea sec. XVI. Actele privitoare la proprietate sînt cele mai răspîndite. Domnitorul adaugă la numele său pe acela al tatălui. Cine semnează doc. Şirul anilor începe de la facerea lumii, din care se scade cu 5508. În Valachia anul începe de la 1 sept. În Moldova cu 1 ian. Domnitorul semnează un act foarte rar. La semnătură foloseşte cerneala de purpură. Sentinţele încep din sec. XVII. Tratatele sînt puţin numeroase. Se folosesc şi paşapoartele. Constantin Brâncoveanu introduce registrul numit „anatefter". Arh. de stat sînt considerate proprietatea personală a voievozilor care se succed. Boierii convocaţi la procese nu judecă. Testamentele sînt foarte răspîndite. Actele de căsătorie apar în sec. XIX. Dar foile dotale apar la sfîrşitul sec. XVII. Actele sînt întocmite în slavoneşte, pe cînd lb. română este folosită pentru bruioane şi tot ce are un caracter personal. Din sec. XVIII, slavona dispare. Latina este întîlnită foarte rar. Se cunoaşte un act muntean din 1681.

A. BIBLIOGRAFIE

447 *La littérature historique roumaine.* Compte rendu. 1921—1926. Warszovie, 1928, 13 p. (Extrait du „Bulletin des sciences historiques en Europe Orientale). 23×15 — II 92377.

Prezentare sumară a istoriografiei române pe 1921—1926, cuprinzînd şi două pag. asupra activităţii sale în această perioadă.

448 *La littérature historique roumaine. Compte-rendu jusqu'en 1928.* Warszowie. 1930, 24 p. (Extrait du « Bulletin des sciences historique en Europe Orientale). 23 ×15 — II 105283.

449 *Les études d'histoire en Roumanie pendant le XIX-e siècle.* Conférence donnée à l'Ecole des Hautes Etudes de Paris (février, 1933). Paris. Ed. « J. Gamber ». Imp. « Datina Românească » 1933—16 p. 24×16 — II 124769.

« L'historiographie du XVII-e et XVIII-e siècle très remarquable parfois en fait d'information, dans le cas de Démètrius Cantemir ... quand on pense à un Constantin Cantacuzène [...] formé à la façon italienne [...] il y a eu des historiens de Transylvanie dont le but était de montrer [...] la descendance des Roumains. Après [...] une histoire des Roumains romantique [...] Hasdeu. C'était un homme dont l'intelligence très vaste a embrassé presque tous les domaines de la pensée. C'était un philologue à sa façon [...] Xenopol était surtout un penseur [...] était un esprit occidental [...] mais introduisant de la pensée et de la forme dans l'histoire. Démètre Onciul, qui avait aussi ses théories philologiques, était élève de l'école viennoise [...] qu'il n'y avait rien de commun avec l'école de Berlin, où s'était formé Xenopol. Celle de Vienne était beaucoup plus étroite, bien que beaucoup plus précise [...] L'école de Vienne, elle, était une école de paléographes, une école de diplomatistes, une école d'éditeurs de textes [...] I. Bogdan a commencé par des études philologiques [...] sa collection des documents slavons d'Etienne le Grand [...] magnifiquement présentée [...] Pour ma part [...] je suis docteur de Leipzig, où je me suis présenté seulement pour passer mon doctorat, après avoir été pendant un semestre étudiant à Berlin [...] mais seulement après avoir été élève de l'Ecole des Hautes Etudes [...] j'ai appris donc ici la pratique de l'érudition [...] Et on nous recommandait toujours: « recueillez le document et prenez garde au document ». C'est ce que j'ai fait pendant une vingtaine d'années [...] C'est donc grâce à cette méthode de Paris que j'ai pu introduire dans l'histoire des Roumains un scrupule de l'information, une critique très sévère, mais en même temps [...] que: un livre est avant tout un livre. On ne demande pour un article rien autre chose que de poser le problème d'une façon claire et d'arriver a une solution raisonable, mais, lorsque des articles de revue on passe au livre, il faut que ce livre ait une architecture ... j'ai osé moi aussi me rappeler en écrivant l'histoire que c'est tout de même un genre littéraire par la présentation qui s'ajoute à l'information et à la critique [...] C'est-à-dire que, dans un mot, *le sujet soit rendu de façon vraiment et pleinement humaine.*"

B. EDIŢII DE TEXTE

450 *Călătoriile în Rusia ale preotului bănăţean Mihail Popovici* (1770—1). Arad. Tip. „Tribuna Poporului", 1901. 48 p. 19×14 — I 101967.

451 *Operele lui Constantin Cantacuzino.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1901. XLIV + 180 p. (Scrierile Cantacuzinilor). 17×11 — I 101881.

N.I. foloseşte o bogată documentare şi o impresionantă pledoarie în favoarea Stolnicului Constantin Cantacuzino; despre tragicul sfîrşit al acestuia. *Istoria Ţării Româneşti*, opera Stolnicului, fusese atribuită de Aron Densusianu lui Teodosie Mitropolitul. Samuil Clain a cunoscut un ms. — diferit

de cel publicat de N.I. — şi pe care l-a atribuit lui Teodosie arhiepiscopul de Tîrgovişte. Era deci un ms. asemănător cu acela pe care l-a avut Naum Rîmniceanu. N.I. cunoaşte „cinci ms.": a) cel tipărit de ed. Ioanid şi reprodus de M. Kogălniceanu; b) ms. V.A. Urechia; c) ms. ale Muzeului; d) ms. nr. 446 de la Acad. şi, în fine, ms. 1 267 al aceleiaşi instituţii. Dintre acestea N.I. foloseşte ms. de la Acad.

452 *Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihai Cantacuzino*, publicată şi adnotată. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1902. XI + 565 p. + 9 pl. 17 × 11 — I 101884. N.I. publică ms. aflat în posesia lui G. Gr. Cantacuzino, pe care l-a tipărit şi Cezar Bolliac în *Buciumul român*. N.I. alătură la *Genealogie* alte două lucrări: una de doc. explicative aflate în arh. lui G. Gr. Cantacuzino şi o alta privind o scurtă ochire asupra trecutului familiei.

453 Filipescu, Constantin Căpitanul. *Istoria Domnilor Ţării-Româneşti, cuprinzînd istoria munteană de la început pînă la 1688*, compilate şi alcătuite de ... Publicate din nou de N. Iorga. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1902, XXXI + 223 p. + 6 pl. 24 × 17 — II 101606.

N.I. a folosit pentru alcătuirea acestei ed. următoarele ms.: ms. cu nr. 439 al Acad. Române, pe care l-a luat ca bază, apoi ms. 436, 180, 537 şi 173 aflate tot în col. Acad. Române. Primul ms. a fost publicat şi de N. Bălcescu în *Magazinul istoric pentru Dacia*. Aron Densusianu este primul care atribuie cronica lui Constantin Căpitanul Filipescu. În prefaţa lucrării, N.I. face biografia cronicarului, aducînd totodată argumente numeroase în susţinerea paternităţii acestei cronici.

454 *Storia del Soggiorno di Carol XII in Turchia scritta dal suo primo interprete Alessandro Amira*. Bucarest. Imp. „I.V. Socec", 1905. 98 p. 24×16 — II 101573.

455 *Viaţa lui Mihai Viteazul povestită de un om din acele timpuri* (După cronica Ţerii în „Magazinul istoric", IV). Ediţia a II-a. Tipărită în trei mii de exemplare, pentru Ministerul Instrucţiunii Publice. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc", 1908. 70 p. 13,5×9.

Pe ultima pag., editorul (N.I.) precizează: „Această povestire a făcut-o un credincios al fraţilor Buzeşti al cărui nume nu se ştie. Noi o dăm aşa cum s-a tipărit în *Magazinul istoric*, adăugînd de la noi titlurile şi însemnările, spre lămurire şi înnoind pe alocurea limba".

456 *Povestea lui Mihai-Vodă Viteazul (1595) scrisă de un om de pe acele vremuri* (Tălmăcită de Teodor M. Eliot). Tipărită de N. Iorga. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc", 1910. 35 p. 16,5×12 — I 20156.

457 *Amintirile colonelului Solomon*. După ediţia din 1862. (Biografia polcovnicului Ioan Solomon, istorisită de sine însuşi şi scrisă de P. Georgescu-Craiova). Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. VI + 64 p. (Din vremea lui Tudor Vladimirescu), 16×12 — I 20158.

458 *Cronica expediţiei turcilor în Moreea, 1715, atribuită lui Constantin Diichiti. Chronique de l'expédition des Turcs en Morée, 1715, attribuée à Constantin Diichiti*. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1913. XIV + 228 p. (Comisia istorică a României). 23 ×16 — II 33218.

Cronica se află la Acad. în 3 variante, dintre care N.I. a folosit ca bază ms. cu nr. 264. În schimb, M. Kogălniceanu a tipărit în *Arhiva Românească* ms. 139.

459 Chiaro, Anton Maria Del, *Istoria delle moderne rivoluzione della Valachia*. Con la descrizione del paese, natura, costumi, riti e religione degli abitanti. Nuova edizione per cura di N. Iorga. Bucarest. Imp. „Neamul Românesc", 1914. 1 pl. + 256 p. + 1 h. 24×17 — II 37478.

460 *Povestea unui băiat de la ţară* („Biografia lui Vasile Mateescu" scrisă de el însuşi. Bucureşti, 1876). Ediţie refăcută şi corectată. Vălenii-de-Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1916, 91 p. 23×13 — II 46863.

461 *Viaţa lui Constantin-Vodă Cantemir de Dimitrie Cantemir*. Text latin revăzut şi traducere românească de N. Iorga. Bucureşti. Tip. „Cărţilor Bisericeşti", 1925, 92 p. + XV pl. + 128 p. (Comemorarea lui Dimitrie Cantemir în 1923). 21×13 — I 78494.

462 *Oeuvres inédites de Nicolas Milescu*. Bucureşti. Imp. „Cultura Naţională", 1929. 126 p. (Académie Roumaine. Etudes et Recherches, III). 25×18 — II 97856.
În editarea acestei lucrări, N.I. foloseşte pe: E. Legrand, *Bibliothèque grecque vulgaire*, III, p. 337—441.

463 *Un student în străinătate acuma o jumătate de veac. Maramurăşanul Artemie Anderco. Jurnalul său*. Publicat cu o introducere. Vălenii-de-Munte. Tip. „Datina Românească", 1934. 183 [— 185] p. 23×15.5 — II.

C. CALENDARE

464—6 *Calendarul istoric al românilor*. Cu 365 de foi ilustrate şi lămuriri istorice. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1934. 365 file. 19.5×12.5. Au apărut anual, între 1934 şi 1940; în total *şapte*. A avut două formate: de carte sau cu foi detaşabile. Fiecare an are un alt conţinut. Cîteva exemple: „Marţi 1 ianuarie 1935. Sf. Vasile. Anul Nou". În stînga, o foto. a domnitorului Vasile Lupu, iar în dreapta nota explicativă: „Vasile Lupu (1634—53). Între străluciţii Domni români. Vasile Vodă al Moldovei (ca boier se chema Lupu, dar a luat numele Împăratului Vasile Macedoneanul) a fost unul din cei mai bogaţi şi mai mîndri. A căutat să aşeze în Muntenia pe fratele, apoi pe fiul său. A dorit de Ardeal. A visat de împărăţie de Constantinopol. De pe vremea lui au rămas două minunate clădiri din Iaşi: Trei Ierarhi şi Golia. Pe vremea lui s-a alcătuit Codul pe bază bizantină al ţării, predicile Mitropolitului Varlaam şi traducerea istoricului grec Herodot în româneşte". Sau: „Din Veneţia. Aceiaşi mergene veneţiană se întinde pînă departe. În locul palatelor, case vechi pentru burghezia Veneţiei. Biserici îşi ridică turnurile între copacii bătrîni. Gondole trec, plutind ca în vis, şi luntri mari se pregătesc de căutarea peştelui pe lagună. Dar acestea sînt lucruri care numai acolo la faţa locului se pot înţelege şi gusta deplin". Sau: „Henric al VIII-lea, regele Angliei (secolul al XVI-lea) şi una din soţiile pe care le-a înlăturat ori le-a osîndit la moarte. Aceasta, Jane Seymour, a scăpat cu viaţă".

5. GENERALITĂŢI

467 *Două conferinţe. Luptele românilor cu turcii de la Mihai Viteazul încoace. Cultura română supt fanarioţi*. Ţinute la Ateneul Român în zilele de 1 şi 8 februarie 1898. Bucureşti. Ed. „Socec et Comp.", 1898, 108 p. + 2 pl. 18×12 — I 102056.

Cultura română supt Fanarioţi. Conferinţă ţinută la Ateneul român în ziua de 8 februarie 1898. Bucureşti. Ed. „Socec et Comp.". 58 p. 18×12 — I 562851.
Reabilitarea fanarioţilor: nu toţi domnii au fost greci. Ei ştiau româneşte şi mulţi s-au asimilat. Erau culţi. Nu au tratat rău pe boierii români. Ei nu exportau averea ţării. În biserică se slujea în cea mai mare parte în româneşte. În şcoli se predau greaca, slavoneşte şi româneşte. S-a dezvoltat literatura română.

468 *Mărunţişuri istorice culese în Ungaria.* Budapesta. Tip. „Poporul Român", 1904. 61 p. (Extras din Revista *Luceafărul*). 17.5×12.5 — I 101886.
Cuprinde: Scrisoarea lui Rednic către Novacovici (1767); scrisoarea Mariei lui Stanislav din Somărtin către Novacovici; catehism sec. XVIII; o carte 1640; o carte de rugăciuni sec. XVIII; carte de rugăciuni 1843; Povăţuire la gramatică rom. şi nemţească; un miscelaneu 1846; O comedie scrisă de Gavra, 1840; încă două cărţi de rugăciuni; o cărţulie din 1732; probe de lb. română şi ruteană.

469 *A cui e Dunărea?* Conferinţă ţinută la Giurgiu, în ziua de 9 noiembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908. 16 p. (Biblioteca naţionalistă, no. 4). 21×13 — II 12020.

470 *La un vechi vad de vrăjmăşie între români.* Conferinţă ţinută la Rîmnicu-Sărat în ziua de 4 ianuarie 1909. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 16 p. (Biblioteca naţionalistă, no. 7). 21×13 — II 12583.
La Rîmnicu Sărat era un vad pe unde treceau drumeţi călări în Moldova. În acest loc s-au desfăşurat în mai multe rînduri lupte între munteni şi moldoveni: 1473, 1481, 1600, 1632. La 1691 s-a ridicat aici o mănăstire care era să fie şi un adăpost sigur în calea oştilor şi mai mult a tătarilor.

471 *Viaţa femeilor în trecutul românesc.* Doamnele românilor. — Despre îmbrăcăminte şi locuinţă. Viaţa socială a trecutului. Creşterea şi învăţămîntul femeilor. Femeile în literatura românească. — „Doamna lui Ieremia". Anexe. — Putînd fi întrebuinţată ca o carte de cetire şi studiu pentru şcolile de fete. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Româneasc", 1910. 218 p. 22×14 — II 21496.
Primele 3 cap. (p. 1—138) sînt extrase din *Istoria românilor în chipuri şi icoane.* „Doamna lui Ieremia" este o comunicare la Acad. din 1910. Anexa cuprinde scrisori de la: Ecaterina lui Alexandru Vodă; Elina lui Matei Basarab; Maria lui Constantin Brâncoveanu; Testamentul lui Safta, soţia Stolnicului Cantacuzino; Bibl. franceză a unei fiice de boier din Moldova pe la 1820; Foaia de zestre a Bălaşei, fiica lui Iordachi Cantacuzino.

472 *Femeile în viaţa neamului nostru. Chipuri, datine, fapte, mărturii.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. 176 p. + 16 pl. 24×13 — II 78952 [Pe copertă e trecut anul 1912].

473 *Rolul tradiţiei în creşterea femeilor la români.* Conferinţă ţinută la Congresul din 1911 al „Societăţii ortodoxe naţionale a femeilor române", Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 76 p. 19×21 — I 27316.

474 *Cîteva ştiri nouă privitoare la Istoria românilor.* Şedinţa de la 2 noiembrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1912. 23 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 3). 27×21 — II 29776.

Quelques informations nouvelles concernant l'histoire des Roumains. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique,* 1913. p. 43—56.
Cuprinde: Dania lui Miron Barnovschi pentru biserica Domnească din Botoşani. Dintr-un registru de supt ocîrmuitor. Părerile lui Vodă Ştirbei în chestia ţărănească. Un povestitor al confederaţiei balcanice; Marc Antonio Canini.

475 *Trei lecţii de istorie despre însemnătatea românilor în istoria universală,* ţinute la deschiderea cursurilor de vară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 49 p. 19×12.5 — I 28032.
1. Pe pămîntul nostru, sîntem „deţinători ai celor mai vechi tradiţii culturale, le-am transmis celorlalţi, tuturor celorlalţi. Moştenitori ai ordinei romane, am reprezentat punctul statornic în vîrtejul sălbatic al strămutărilor, rătăcirilor, năvălirilor şi prin aceasta am devenit educatorii politici ai celorlalţi, ai tuturor". 2. Ţările Române au apărut după 1300 ca o necesitate istorică, alcătuire politică îndoită cerută şi de marile nevoi de viaţă economică universală. Ele au păzit drumul, au garantat liniştea, au asigurat comerţul împotriva tătarilor şi turcilor. Totodată au reprezentat un nou front creştin, înaintînd, cu puteri proaspete, spre cetatea împărătească. De asemenea au păstrat un echilibru în această zonă geografică, împiedicînd setea imperialismului de a subjuga. „Precum în Apus e valea Rinului, aşa în Răsărit a Dunării e, geografic, etnografic şi politic, o lume aparte, care nu trebuie confundată cu altele. În ea se întîlneşte Orientul cu Occidentul într-o fecundă înrîurire reciprocă. Şi ea garantează naţiilor creştine din Orient viaţa lor proprie. Iar civilizaţia omenească se ţine prin jocul liber al sufletelor naţionale [...] Şi ne-am păstrat rostul nostru în viaţa lumii, fără a-i jertfi fiinţa noastră proprie." 3. Avem o cultură luptătoare şi ne-am format prin noi înşine, păstrîndu-ne fiinţa şi hotarele. Rostul nostru se leagă de Răsărit. Aici ni sînt toate rădăcinile, toate jertfele, toate meritele.

476 *Istoria evreilor în ţerile noastre.* Şedinţa de la 13 septembrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913. 14 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 7). 27×21 — II 34768.
Pe bază de date istorice — studii şi doc. se urmăreşte evolutiv stabilirea evreilor în Ţările Române. Comunicarea lui N.I. la Academie porneşte de la teza de doctorat ţinută la Paris de Bernard Stambler: *L'histoire des Israélites roumains et les droits d'intervention,* 1913.
Problema este reluată, aducînd noi contribuţii, în: *Iudaica.* Bucureşti. Ed. „Bucovina", 1937. 23 p. 20×14.5 — I 179428.

477 *Renegaţi în trecutul ţerilor noastre şi al neamului românesc.* Cu 1 facsimile. Şedinţa de la 3 mai. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 8 p. + 3 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 20). 27×21 — II 40542. *Renegaţi în trecutul ţerilor noastre şi al neamului românesc.* Comunicare făcută Academiei Române în şedinţa de la 2 mai. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914, 16 p. 16×21 — II 40542.
Renegaţi în trecutul ţerilor noastre şi al neamului românesc. Comunicare făcută Academiei Române în şedinţa de la 2 mai. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 16 p. 16 × 12 — I 58235.

Rénégats dans le passé des pays et du peuple roumain. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique,* 1914, p. 281—285.

„Renegarea poate fi de trei feluri: de lege, de naţie şi de ideal. Moralmente toate trei au acelaşi caracter moral, cea din urmă fiind chiar mai periculoasă

decît celelalte." Enumeră pe renegaţii de sub turci: Ilie Rareş, Mihnea Turcitul, Sinan Celebi, Toma Cozliceanu şi Hrizant Cămăraşul. Foarte puţini sînt cei maghiarizaţi: Napcea, Dumba, Sina. Toţi aceşti renegaţi, „la un popor pe care succesul nu l-a uimit niciodată şi trufia nu l-a înspăimîntat, ei se îneacă în dispreţul public, servind altora ca un exemplu".

478 *Dezvoltarea ideii unităţii politice a românilor*. Lecţii făcute la Universitatea din Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1915, 100 p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 24.5 × 16. — II 40595.
Dezvoltarea ideii unităţii politice a românilor. *Drum drept*, 1914, p. 511—526. Urmărirea ideii de unitate politică şi fazele prin care a trecut acţiunea care a dus poporul român în pragul realizării idealului său. „Ne-am *simţit* de totdeauna acelaşi popor, dar «vremile» ne-au tăiat în multe bucăţi [...] A existat odată o viaţă politică comună a tuturor românilor, fără să fi existat un stat românesc." Primul domn s-a intitulat „a toată Ţara Românească". Mihai Viteazul a fost un precursor. S-a creat „ o conştiinţă creştină ortodoxă, atît de puternică, încît i-am consacrat toate silinţele noastre: prin ea am mîntuit tot viitorul nostru". Dar, trăind într-o comunitate religioasă, aceasta a dus la o comunitate culturală de cel puţin 300 de ani, care, la rîndul său, a produs cel mai mare efect în ce priveşte sentimentul general de unitate românească. Cele dintîi idei ale unităţii politice apar în sec. XVIII, prin domnia aceloraşi prinţi în cele două Principate, precum şi prin suferirea aceleiaşi ocupaţii care a impus aceeaşi administraţie. Ipsilante. Ideea unirii apare în diferite proiecte de constituţii, la începutul sec. XIX. O nouă generaţie se formează sub influenţa *ideilor din Apus*, prin care se impune unitatea. Mai înainte am avut aportul Şcolii ardelene. Golescu spunea: „Cînd am fi noi dezvoltaţi şi puternici, mai lesne ar veni la noi Transilvania decît noi să mergem a ne lipi de Austria prin Transilvania". Revoluţia de la 1848 a dus la actul de la 1859. Politica de învrăjbire a naţionalităţilor dusă de Imperiul austro-ungar. Cultura şi ideile epocii au dus la unitatea sufletului popular, care aduce unitatea aşezămintelor şi instituţiilor. De asemenea au contribuit şi ridicarea stării materiale, contactul direct şi continuu între oameni. Recapitulînd, N.I. recomandă: „O cultură nouă, organică [...] de lucruri, nu de cuvinte, a noastră, nu a altora, pornind pe calea ştiinţifică, şi nu pe calea retorică, ci care pe toate drumurile ne face să cunoaştem unitatea poporului nostru şi ne îndreaptă în chip firesc către conştiinţa unui viitor pe care ar fi o erezie ştiinţifică să-l negăm [...] pe de altă parte, orientarea firească [...] a unei societăţi care se îndreaptă înainte de orice către cel mai logic, cel mai larg, cel mai deschis orizont în viitor".

479 *Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea*. Şedinţa de la 18/31 decembrie 1915. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1916, 69 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 10). 27 × 21 — II 48128.
Cuprinde: „Telegraful filologic" din 1717—20 şi românii; Un avocat român Ştefan Beidiman.

480 *Desvoltarea statului român*. Traducere de St. Berechet. Bucureşti. Ed. traducătorului, 1916, 22 p. 18 × 14 — I 151817.
Origine şi dezvoltare.

481 *Medici şi Medicină în trecutul românesc*. Conferinţă ţinută la Societatea Studenţilor în Medicină. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 43 p. 21 × 13 — II 53562.

482 *Drumuri vechi.* Conferință ținută la Școala de poduri și șosele. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 23 p. 21 × 13 — II 56477.

483 *Kurze Geschichte des romänischen Volkes für die romänischen bürger Nation.* Brașov. 1921, 16 p. (Verlag „Gazeta Transilvaniei“) 20 × 14 — I 66459 [Pe copertă e trecut anul 1922].

484 *Momente istorice.* Ședința de la 26 noiembrie 1926. București. Tip. „Cultura Națională“, 1927. 10 p. (Academia Română. Seria III, Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25 × 17 — II 87916.
Cuprinde: Românii și tătarii în evul mediu; O doamnă venețiană a Moldovei; Datorii românești în veacul XVI. O ediție anonimă a lui Peyssonnel. Un memoriu al lui Pouqueville despre românii din Balcani.

485 *As vias de penetracao de latinidade no sueste da Europa e em especial na Romania.* Conferencia realizada na sociedade de geografia de Lisboa. Lisboa. Imp. „Celestino da Luz“, 1928. 12 p. 22 × 17 — II 92378.

486 I. *Între Domnii Moldovei și ai Țării Românești. Cum se făcea corespondența.* II. *Zugravi noi și vechi.* Ședința de la 12 aprilie. București Tip. „Cultura Națională“, 1929. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. X. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25 × 17 — II 96697.

487 *Cinci comunicări la Academia Română*: I. Evanghelia grecească a lui Șerban-Vodă Cantacuzino. II. Înscrierea ca student a lui Despot Vodă. III. Tipărituri românești necunoscute. IV. Șarlatanii domnești pe la 1600. V. Încă o precizare asupra lui Despot Vodă student în medicină la Montpellier. București. Tip. „Datina Românească“, 1931. 23 p. 24 × 16 — II 107050.

488 *Un cugetător politic moldovean de la jumătatea secolului al XIX-lea*: *Ștefan Scarlat Dăscălescu.* Ședința de la 4 martie. București. „Imprimeria Națională“, 1932. 56 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 25 × 17 — II 113178.
Ștefan Scarlat Dăscălescu a fost la 1821 secretarul lui Tipaldo, caimacamul Craiovei, apoi a lui Pinis, consulul rus din București. A cunoscut pe Tudo. A călătorit prin Germania, Elveția, Italia, Franța. S-a născut la 20 iulr. 1800 probabil în Oltenia. A învățat grecește. În 1826 era funcționar în Moldova. A întocmit un mic tratat de agricultură și viticultură. „Politica lui a fost ura politicii. Însemnările sale, care se opresc în sept. 1878, sînt retipărite de N. I. în această comunicare.

489 *My american lectures.* Collected and arranged by Norman L. Foster. Bucharest. „Imprimeria Națională“, 1932. 191 [—194] p. + 16 pl. 25 × 18 — II 110551.
Cuprinde: A Roumanian Market Town. The Roumanian Synthesis. The Byzantine in Roumanian and the Roumanian in Byzantine. Is Roumania a Balkan State? The Background of Roumanian History.

490 *Rumänische Seele.* Jena und Leipzig. „Wilhelm Gronau“, 1933. 23 p. (Vom Leben und Wirken der Rumänen. Sammlung von Vorträgen, die im Rumänischen Seminar der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin gehalten wurden). Herausgegeben von Ernst Gamillscheg II Rumänische Reihe, Heft 1. 20 × 13 — I 123412.

491 *Penseurs revolutionnaires roumains de 1804 à 1830.* Conférence donnée à Paris à la Société de la Révolution française (19 mars 1934). Bucarest. Imp- „Datina Românească“, 1934. 27 p. 23.5 × 16. — II 128269.

Penseurs révolutionnaires roumains de 1804 à 1830. Revue historique du sud-est européen, 1934, p. 81—102.
Se referă la primele încercări de a da o constituţie Principatelor bazată pe idei liberale franceze: 1822.

492 *Sensul tradiţional al monarhiei.* Conferinţă rostită la Fundaţia Dalles. Bucureşti. Tip. „Universul", 1934. 52 p. 16 × 11.5. — I 123704.
Este prezentat sensul istoric al domniei, care face parte din moştenirea Romei. Domn = dominus = totalitatea puterilor care se pot strînge în mîna unui cîrmuitor de ţară.

493 *Consideraţii istorice asupra documentelor prezentate de d. Marcu Beza.* Şedinţa de la 11 octombrie 1935. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1935. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 24.5 × 17 — II 135315.
Cuprinde: Ms. al lui Matei al Mirelor; O icoană dată la Athos de domnitorul Vladislav; N. Mavrocordat; O inscripţie pe o cruce din muzeul din Atena; O însemnare din 1574 privind pieirea lui Ion Vodă cel Cumplit; Un ms. grecesc de Evanghelie din 1598; Documente despre Mănăstirea Mărgineni; Nebederniţa de la Sofia; Un triptic din Macedonia — sînt pomeniţi Constantin Basarab, Şerban Cantacuzino cu fiul Gheorghe; Ms. grecesc al „Divanului" scris de Dimitrie Cantemir; Un crez pus de Al. I. Mavrocordat în formă versificată; O scrisoare din 3 iul. 1808 a lui Agapia, egumenul părinţilor din Epir.

494 *Formularul fanariot.* Şedinţa de la 27 septembrie 1935. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1935. 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 24.5 × 16.5 — II 135313.
Un caiet cu scrisori în greceşte privind pe Alexandru şi Constantin Ipsilante (1774—1779)

495 *Români în străinătate de-a lungul timpurilor.* Lecţii la Şcoala Superioară de Război. După note stenografice. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935. 169 [—171] p. 24 × 16.5 — II 131849.
Cuprins: I. *Introducere.* Unii români trecînd graniţa, au reprezentat ţara lor într-un anume fel şi au înţeles străinătatea, unde s-au dus, iarăşi în felul lor. Interferenţa istoriei naţionale cu istoria universală; legătura călătorilor cu pămîntul strămoşesc. II. *Cei mai vechi pribegi.* Mai fiecare dintre boieri avea în trecutul lui unul, ba chiar mai mulţi ani de pribegie. Ei aduceau un plus de învăţăminte din viaţă sau şcoală. III. *Cei dintîi ambasadori.* Se duceau la Constantinopol sau pentru „afaceri religioase"; solii lui Ştefan cel Mare la Veneţia (1476) şi la 1502 un „Cara-Bogdan", adică un moldovean. Alţi ambasadori urmează la Veneţia: 1505, 1519 etc. IV. *Ambasadori şi pretendenţi.* Din sec. XV apar soli care fac comerţ. Lăpuşneanu trimite un sol la Veneţia spre a i se da un pictor pentru Mănăstirea Slatina. Din sec. XVI circulă pretendenţii domneşti, dintre care numai Petru Cercel ajunge domn. V. *Oaspeţi la creştini* (prima jumătate a sec. XVII). Mihai Viteazul şi solii săi; Radu Şerban, neamul Movileştilor etc. VI. *Pribegi din a doua jumătate a sec. XVII.* Ex. de boieri fugiţi de la Brîncoveanu. Încep să plece din ţară, în dorinţa de a intra în contact cu civilizaţia occidentală. VII. *Călători pentru cultură.* Stolnicul Cantacuzino, Dimitrie Cantemir, apoi pribegi ca Gheorghe Ştefan şi boierii săi. VIII, *Români în Apus prin veacul al XVIII-lea.* Sînt boierii care se duc la Constantinopol, de unde aduc moda orientală. Soli la Viena, Varşovia. Nicolae Roset, Barbu Ştirbei, Dudescu. IX. *Noi domni pribegi şi studenţii în Apus.* Ioan Teodor Callimachi, Grigore Ghica,

Mihail Sturdza, Gheorghe Bibescu, Alexandru Ion Cuza. Studenţi: C.N. Brăiloi. Cei trei bursieri ai Eforiei: Eufrosin Poteca, Costache Moroiu, Pandele. Urmează Kogălniceanu şi fratele său Alexandru. X. *Studenţii revoluţionari şi naţionalişti*. XI. *Ultimii soli în Apus*. Sînt boierii care, cînd nu au ce face, petrec în străinătate şi de aceea„merită să fie total neglijată“. Vin: M.Eminescu, I. Slavici, Titu Maiorescu, Gh. Panu, Ştefan Vîrgolici, Nicolae Xenopol, Ioan Neniţescu etc. Urmează generaţia 1870—1900. Studiul se încheie cu 3 p. privind studiile lui N.I. şi colegilor săi: Rădulescu Motru, Ovid Densusianu, Teohari Antonescu etc.

496 *Au fost Moldova şi Ţara Românească provincii supuse Fanarioţilor?* Şedinţa de la 20 noiembrie 1936. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1937. 20 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secţiunii istorice, 12). 24.5 × 17 — II 144390.

Tot neamul românesc a fost împreună în rosturile lui tradiţionale. Tot ce a venit străin în mijlocul lui a fost ori înlăturat, ori supus unei lente, dar sigure asimilări: „Toţi şi toate au intrat în ordinea românească de la noi, şi am cules de la dînşii tot ce ni puteau da“. În fanarioţi nu e nimic naţional. Politiceşte sînt otomani; sub raport cultural, ei venind din italienismul de la Padova, sînt „filosofi“ de modă franceză, creatori de aşezăminte şi doritori de reclamă pariziană“.

497 *La Roumaine inconnue*. Conférence donnée à la Société Normande de Géographie. Paris. Imp. „Datina Românească“, 1936, 20 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, XIII, n-os 10—12, 1936). 24 × 16 — II 144522. „Si ma science est médiocre, ma curiosité est infinie. De cette façon je suis arrivé à connaître plus ou moins bien beaucoup de pays et beaucoup de races, ainsi que neuf dixième de l'„Histoire genérale.“ Prezentare geografică şi etnografică: viaţă ţărănească, locuinţă, obiceiuri, port: „La vallée, c'est la patrie, et c'est de cette petite patrie du paysan que s'est formée ensuite la grande patrie, le pays entier, la forme politique entière et définitive“. „Les Roumains forment une des nations les plus unitaires de l'Europe.“

498 *Dix ans de politique russe dans le sud-est de l'Europe (1870—1888) d'après un ouvrage récent*. Bucarest. Imp. „Datina Românească“, 1937. 20 p. (Extrait de la *Revue historique de sud-est européen*, n-os 10—12, 1937). 24 × 17. — II 151381.

Se referă la: H. Sumner: *Russia and the Balkans*, 1870—1880, Oxford, 1937, în care se află şi date cu privire la România.

499 *Începuturile istoriei universale la români*. Şedinţa de la 28 februarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1938. 32 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice, 4). 24 × 17 — II 154941.

Prezintă două lucrări: 1. Karl Eduard Vehse: *Table istorice*, întîmplările principale a relaţiilor politiceşti din afară şi a cursului dezvoltărei noroadelor şi a staturilor lumei vechi şi nouă, în orînduiala lor etnografică şi hronologică. Trad. de I. Voinescu II. Bucureşti: 2. Victor Duruy, *Elemente de istorie generală*. Trad. de Al I. Creţescu. Bucureşti, 1853.

500 *Paralelisme şi iniţiative de istorie universală la români*. Şedinţa de la 18 noiembrie 1938. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1939, 21 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice, 20). 24 × 16 — II 154929. N.I. caută explicarea anumitor faze din istoria poporului român prin altele similare din istoria universală, la: elveţieni, italieni, englezi.

501 *Două pagini din istoria fanarioţilor.* Comunicare făcută în şedinţa de la 23 februarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940. 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secţiunii istorice, 17). 24 × 17 — II 168226. Date extrase din Friedrich Murhardt: *Taferecelhen van Konstantinopol*, Amsterdam, 1810.

502 *Încercări austriece de anexiune a ţărilor noastre.* Comunicare făcută în şedinţa publică de la 12 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secţiunii istorice, 20). 24 × 17 — II 170995.

Date extrase din: Von Arneth şi Jules Flammermont: *Corespondenţa secretă a contelui de Mercy-Argentau cu Împăratul Iosif al II-lea şi Prinţul de Kaunitz* (2 vol., Paris, 1891).

6. ISTORIA ROMÂNILOR ÎNAINTE DE ÎNTEMEIERE ŞI ÎNTEMEIEREA PRINCIPATELOR

503 *Cîteva note despre cronicile şi tradiţia noastră istorică.* Şedinţa de la 8 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1910. 18 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27×21 — II 21570.

1. Legendă, tradiţie, istorie despre întemeierea Principatelor. A. Neagoe Basarab, „Negru Vodă" şi cîntecele sale. Se porneşte de la însemnările de călătorie ale lui Paul de Alep privind Mănăstirea Curtea de Argeş. B. Cîntecul despre Dragoş Vodă vînătorul. Legenda cărturărească a lui Roman şi Vlahata. Continuarea cronicii lui Constantin Cantacuzino. Acesta se opreşte la discutarea stăpînirii lui Attila asupra ţărilor noastre. N.I. crede că ms. 266 al Acad. Române reprezintă continuarea cronicii lui Cantacuzino şi aparţine aceluiaşi autor. O a treia cronică, în continuare, este a banului Mihai Cantacuzino, atribuită de Klein mitropolitului Teodosie, şi care merge pînă în veacul al XIII. La aceştia adaugă studiile călugărului muntean Naum Râmniceanul.

504 *Les éléments originaux de l'ancienne civilisation roumaine*, conférence faite pour les délégués des Universités étrangères à l'occasion des fêtes jubilaires de l'Université de Jassy. Jassy. Tip. „N.V. Ştefănescu &-nie", 1911. 29 p. 25×16 — II 23952.

Viaţa rurală păstrează caracterul dacic, iar poporul a reţinut numele cuceritorilor, de romani, în sensul pe care l-a avut în sec. IV şi V. Se arată raporturile cu Imperiul bizantin, care nu a renunţat niciodată, din acel *dominium orbis*, la posesiunea vechii Dacii. Din 1300 un *domn — dominus* e stăpînitorul, în sensul absolut. Se insistă asupra primelor monumente de artă, începînd cu cele de la Argeş.

505 *Carpaţii în luptele dintre români şi unguri.* Şedinţa de la 11 septembrie 1915. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27×21 — II 44845.

Cea dintîi luptă: 1272—1276 cu Litovoi. Carol Robert — 1330, Posada. 1369 — sub Vladislav. După această dată începe vremea luptelor comune contra turcilor. Se urmăresc legăturile, sub diferite forme, pînă la 1788.

506 *Die Entwicklung der rumänischen Staatswesens*. Gotha. 1915. p. 260—263 + 1 h. (61 Jahrgang 1915, Juli-Heft). 27×22 — II 44835.

507 *Sîrbi, bulgari şi români în Peninsula Balcanică în Evul Mediu*. Şedinţa de la 9 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 27×21 — II 44860.

„Cînd părţile oltene şi argeşene se uniră, după înfrîngerea lui Litovoi de către unguri, pe la 1300, ţara cea nouă se formează după o concepţie originală, avîndu-şi rădăcinile numai în tradiţia proprie. E un caz de cristalizare politică spontanee. Domnia e « a toată Ţara Românească » şi pentru întîia oară apare în Răsărit astfel o concepţie naţională echivalentă cu concepţia teritorială, bază modernă pentru statele Apusului Europei. Şi voevodul, Marele Voevod are calitatea de Domn, de *dominus*, autocrat luată nu de la tătari [...] ci din neîntrerupta transmisiune, pe cale populară, a ideii politice romane. Tot astfel naţional şi teritorial compactă va apărea peste treizeci de ani « Ţara Românească » a Moldovei".

508 *Originea şi sensul direcţiilor politice în trecutul ţărilor noastre*. Şedinţa de la 23 mai. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1916. 21 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 19). 27×21 — II 50805.

Se referă la „kenazatus" ale lui Ioan şi Farcaş, apoi „Seneslav Voevodul românilor", războiul lui Litovoi cu ungurii. Se explică sensul omagiului dat atît ungurilor cît şi polonezilor. „Era o vasalitate specială care nu încurca întru nimic jocul liber al politicei vasalului faţă de interesele suzeranului, rămînîndu-i acestuia numai dreptul de a-l declara « infidel » şi de a porni, dacă putea, o campanie de pedepsire, începută prin confiscarea feudelor ungare". Prin omagiu Moldovei faţă de Polonia se fixa hotarul de nord al ţării.

509 *Le rôle des Roumains dans la latinité*. Conférence faite à l'Académie Roumaine le 12 juin, à l'occasion de la reception des membres de la Mission universitaire française élus membres d'honneur de l'Académie. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 21 p. 17 × 12 — I 544173. *I Romeni nella latinità*. Roma. Imp. Dell'Unione editrice, 1920. 17 p. 21.5 × 15 — II 61987.

510 *Ideea Daciei româneşti*, reconstituire a cuvîntării ţinute la serbarea pentru Unirea tuturor românilor în ziua de 25 noiembrie 1918 la Teatrul Naţional din Iaşi. Bucureşti. Ed. „Liga Culturală", tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 22 p. (Extras din „Calendarul Ligii Culturale", 1920). 20 × 13. *Ideea Daciei Româneşti. Neamul românesc*, 1918, n-rele: 329—331. Evoluţia ideii de unitate în decursul veacurilor. În termenul de *român* s-a păstrat crezul romanităţii dispărute. Unirea de la 1918 ca şi întemeierea Principatelor sînt fapta instinctului popular.

511 *Les latins d'Orient*. Conférences données en janvier 1921 au Collège de France. Paris. Imp. „Dubois et Bauer", 1921. 51 p. + 1 pl. 19 × 12 — I 61467.
Un fragment din acest studiu a apărut în: *Revue de la Semaine*, oct. 1921.

512 *Formes byzantines et réalités balcaniques*. Leçons faites à la Sorbonne. Bucarest—Paris. Imp. „Cultura Neamului Românesc". Dépôt „H. Champion", 1922, 191 p. 22 × 14 — II 72146.

513 *Români şi slavi. Români şi unguri*. Două conferinţe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. Bucureşti. Ed. „Institutului sud-est european", 1922. 56 p. 21 × 14 — II 66893.

514 *Influences étrangères sur la nation roumaine*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". „Société française d'Imprimerie et de publicité", 1923. 91[—93] p. (Etudes Roumaines, I). 24 × 16 — II 101545.
Problème des origines. Slaves et Roumains, Tzarats slaves et tradition impériale des Roumains. Les Roumains et l'impérialisme balcanique. Les Roumains entre les deux empires chrétiens d'Allemagne et de Russie. Influences occidentales sur le développement des Roumains.

515 *Le Royaume Dace et la civilisation romaine*. Communication lue à l'Académie, le 8 mai 1923. Lyon. Imp. de l'Académie, 1923. 5 p. (Académie des Sciences, Belles Lettres et Arts de Lyon). 28 × 19 — II 74078.

516 *Choses d'Orient et de Roumanie*. Conférences données aux Universités de Varsovie, de Wilno, de Poznan, de Cracovie et de Lwow. Bucarest-Paris. Ed. „Pavel Suru". Imp. „Lupta", 1924. 94 p. 21 × 14 — II 70403. La p. 7—12: *Le principe d'Etat chez les Roumains*.

517 *La „Romania Danubienne" et les barbares au VI-e siècle*. Bruxelles. 1924, p. 35—50 (Extrait de la Revue belge de philologie et d'histoire, tome III, nr. 1, janvier-mars, 1924). 24 × 16 — II 74005.

518 *Le Danube d'empire*. Paris, Libr. « Paul Genthner », 1924, p. 13—22 + 1 h. (Mélanges offerts à M. Gustave Schlumberger à l'occasion du quatre-vingtième anniversaire de sa naissance). 29 × 23 — II 77687.

519 *Les plus anciens états slavo-roumains sur la rive gauche du Danube (VII-e siècle)*. Paris, 1925, p. 171—177 (Revue des études slaves. Tome cinquième. Fascicules 3 et 4). 25×16.
„Je n'hésite pas à fixer le principe de ces fondations au VI-e siècle où — peut-être sur la base gotho-romane d'Athanaric, le « juge », au IV-e siècle — il existait des Etats avec des « phylarques » et des « rois », avec un christianisme attesté par le nom de Lazare qu'une autre source prête à un chef, avec une population où Romans de la « Roumanie » naissante et Slaves d'une mourante « Esclavonie » vivaient dans une association guerrière sous la lointaine autorité nominale de « l'empereur » des Awars du *Ring* pannonien".

520 *Une nouvelle théorie sur l'origine des Roumains*. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1925, 10 p. (Extrait du „Revue historique du sud-est européen"). 24×17.
Relativ la studiul lui Diculescu, *Die Gepiden*. Berlin, 1922.

521 *Sur le blason des Princes roumains*. *Bruxelles*, 1925. 4 p. (Revue héraldique et onomastique). 24×16 — II 81591.
Primele steme ale Ţării Româneşti şi Moldovei. În introducere prezentarea lui N. I., care s-a făcut cunoscut în străinătate „par ses nombreux et solides travaux". „Il fut à Paris en 1921 l'un des orateurs les plus écoutés au Congrès de l'histoire de l'art".

522 *Momente istorice*. Şedinţa de la 26 noiembrie 1926. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1927, 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secţiunii istorice, 4). 25×17 — II 87916.
Printre altele: Români şi tătari în evul mediu.

523 *Brodnicii şi românii*, o problemă de veche istorie a românilor, cu un adaos despre Vrancea. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928, 28 p. (Academia

Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice 6). 25×17 — II 92140.
Brodnicii reprezintă o problemă de evmediu românesc rămasă nedezlegată. Ei erau în vecinătatea Vrancei, regiuni în care s-a păstrat „vechea viaţă patriarhală de « Romanii », pe care statul le-a înglobat fără a le nimici, şi abia transformîndu-le, încep să iasă la iveală". Comunicarea cuprinde 46 de acte, aflate în acest ţinut, dintre 1750 şi 1866.

524 *Imperiul Cumanilor şi domnia lui Băsărabă. Un capitol din colaboraţia română barbară în Evul Mediu.* Şedinţa de la 11 noiembrie 1927. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928. 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 3). 25×17 — II 92134.
A. Bruce Boswell publică în *The Slavonic Review*, 1927, p. 68—85, pe bază de izvoare ruseşti, vechile letopiseţe cuprinzînd ştiri privind pe cumani şi pe români.

525 *Quelques notes sur la Scythie Mineure.* Paris. „Les Presses universitaires de France", 1932. p. 453—459 + 3 pl. (Extrait des Mélanges Glotz, tome I). 24×16 — II 117363.

526 *Rumänische Seele*: Jena und Leipzig Verlag „Wilhelm Gronau", Druck von G. Uschmann, Weimar 1933. 23 p. (Vom Leben und Wirkender Romanen) Sammlung von Vorträgen, die im Rumanischen Seminar der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin gehalten wurden. Herausgegeben von Ernst Gamillscheg II Rumänische Reihe, Heft 1). 20×13 — I 123412.

527 *Dovezi despre conştiinţa originei românilor.* Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1936. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secţiunii istorice, 13). 24×17 — II 135314.
Dovezi ale latinităţii poporului român: Piccolomini; Francesco Della Valle; Ioan Laski; A. P. Turghenev; Warszewiecki; abatele Ruggiero. Acesta din urmă: „Est Valachia provincia quae his olim Dacia [...] gente condita quae olim veterum Romanorum nomine et semine censebatur".

528 *L'Origine et la patrie première des Roumains.* Réponse à une agression. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1938. 38 p. 24×16.5 — II 152775.
Documentaţia ştiinţifică a drepturilor poporului român asupra teritoriului patriei sale, în special Transilvania, ca răspuns la lucrarea lui Domanovsky: *Méthode historique de M. Nicolas Iorga.*

529 *Afirmarea vitalităţii româneşti.* Conferinţe la cursurile de vară din Vălenii de Munte, 1939. Rezumat de ascultătoare. Lucrat de Maria Oprea şi Maria Bobu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1940. 61[—63] p. 24× ×16.5 — II 168047.
Sinteză primă a creării neamului românesc. Păstrarea sintezei înfăptuite. Ordinea ţărănească a românilor. Creaţiunile morale ale vitalităţii româneşti. Cum au biruit greutăţile vremurilor. „Vitalitatea unui popor [...] cere două lucruri: să fie populară şi profundă, să fie permanentă, în orice împrejurări şi în toate domeniile".

530 *Revelaţii toponimice pentru istoria neştiută a românilor. I. Teleormanul.* Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1941, 18 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXIII. Memoriile secţiunii istorice, 14). 24.5×17 — II 291506.
Memoriul a fost tipărit fără ultima revizie a autorului în dec. 1940.

7. ŢARA ROMÂNEASCĂ

531 *O genealogie a Basarabilor* (Însemnări critice). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 16 p. 17×11 — I 34289. *O genealogie a Basarabilor. Neamul românesc literar*, 1912, p. 419—425.
N. I. răspunde unor acuzaţii ce i se aduc de C. Kogălniceanu prin lucrarea *Tabloul genealogic şi cronologic al Basarabilor Domni ai Ţării-Româneşti, 1310—1659*. Se fac numeroase rectificări de date.

532 I. *Domniţa Anca şi patronagiul ei literar (1360)*. II. *O prigonire politică sub fanarioţi*. Şedinţa de la 31 octombrie 1924. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925. 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secţiunii istorice, 5). 25×17 — II 79095.
Anca, fiica lui Alexandru Vodă şi a Doamnei Clara, a îngrijit şi „a poruncit" să se strîngă laolaltă *Vieţi de sfinte*, ms. ce se află în Biblioteca Univ. din Gand, sub nr. 408, 7 supl.

533 *Un prinţ portughez cruciat în Ţara Românească a secolului al XV-lea*. Şedinţa de la 23 octombrie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925. 5 p. (Academia Română. Seria II. Tom. V. Memoriile secţiunii istorice, 8). 25×17 — 84102.
Ştefan Rozgonyi, conte de Raab, se adresează la 25 ian. 1427 unei doamne că împăratul Sigismund a îngăduit regelui Portugaliei şi lui Dan, domnul Ţării Româneşti, să plece împreună cu boranii unguri pentru a prinde pe Radu Prasnaglava, uzurpatorul pus de turci, iar de aici să meargă mai departe.

534 *Noi descoperiri privitoare la istoria românilor*. Şedinţa de la 16 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională" 1937. 10 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 13). 24.5×17 — II 142616.
Portretul lui Radu cel Mare la Mănăstirea Ivirului — Athos.

535 *Rostul lui Mircea Vodă I.* Cuvinte rostite la mănăstirea Cozia cu prilejul reînhumării rămăşiţelor Domnului Ţării Româneşti la 15 mai 1938. Vălenii de Munte, Tip. „Datina Românească", 1938. VII p. 23.5×16 — II 416533.
„Nu s-a lăsat condus nici de amintiri, nici de legături din alt domeniu decît al politicii singure. Creştin sau păgîn, catolic sau ortodox, vechi prieten sau duşman de ieri, erau numai elemente într-un calcul de o continuă exactitate, care i-a îngăduit să mîntuie în scaun, cu hotarele stăpînirii sale respectate de oricine, nu prin forţa [...] ci prin marea lui pricepere de a întrebuinţa oameni şi împrejurări."

536 *Cuvîntarea D-lui N. Iorga, Preşedintele Comisiunii Monumentelor istorice la reaşezarea în mormînt a rămăşiţelor lui Mircea I, Domn al Ţării Româneşti*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 15 mai, 1938, IV p. 23.5×16 — II 398347.

Cuvîntarea a fost ţinută în mănăstire: „Domn timp de trei decenii, pe o clină a Carpaţilor şi pe cealaltă, pe un deal dunărean şi pe celălalt, Făgărăşan, Almăjean, Dobrogean, Severinean, cu o putere dincolo de vechea graniţă, despot bizantin, înrudit cu împăraţii din Răsărit, aliat cu titlul egal al Împăratului din Apus, închinător al bisericilor de un tip nou şi astfel creator al artei îndatinate pe acest pămînt, aşa răsare el înaintea noastră".

537 *Contribuţii la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*. Şedinţa de la 6/18 martie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1896. 112 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVIII. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101737.

Prima comunicare a lui N. I. la Acad. este închinată corespondenţei private din 1574—1595 a familiei Mirceştilor, cuprinzînd 35 de scrisori, aflate în Mănăstirea San Maffio din Murano, unde a murit Mărioara Adorno Valarga, sora Doamnei Ecaterina a lui Alexandru Mircea. Corespondenţa a ajuns la Urbani de Gheltof, iar de aici la Acad. Română prin N. I. şi D. A. Sturdza. O parte din ele, adică cele din 1559, 1574, 1579, 1584, 1585, 1585—1591, au mai fost publicate de N. I. sub titlul: *Scrisori ale unei familii domneşti din Muntenia şi Moldova în veacul al XVI-lea. Arhiva societăţii ştiinţifice şi literare*, 1895, p. 111—132.

538 *Ospiti romeni in Venezia* (1570—1610). Una storia ch'é un romanzo — ed un romanzo ch'é una storia. Bucarest. Impr. Naţională, 1932, 158—160 p. + 21 pl. 24.5×17 — II 115230.

539 *Mormîntul Doamnei Neaga şi a neamului ei*. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1931, 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 52). 24×17 — II 110587.
Mormîntul Doamnei Neaga şi a neamului ei, dintr-o comunicare la Academia Română. *Cuget clar*, 1932, p. 99—102.

Lîngă Buda, în adîncul codrilor din stînga Buzăului s-au aflat în 1931 ruinele casei boiereşti din sec. XVI şi o bisericuţă, în care sînt 7 morminte ale familiei lui Neaga, soţia domnitorului Mihnea (1582).

540 *Un Héraclide à Montpellier et un courtisan valaque de Henri III*. Bucarest. Tip. „Datina Românească", 1930. 28 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XVIII). 24×17 — II 103913.

Petru Cercel, fiul bastard al lui Petru cel Bun, pretendent domnesc, este urmărit în peregrinările sale prin Europa, avînd recomandările Papei şi purtînd titlul de „prinţ al Marei Valahii": Paris, Veneţia, Ragusa, Constantinopol etc. A fost una dintre cele mai simpatice figuri de aventurieri ai sec. al XVI-lea prin frumuseţea sa şi a talentului său poetic.

541 *Pretendentul Nicolae Basarab în Elveţia*. Şedinţa de la 24 aprilie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1931. 3 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 4). 25×17 — II 107028.
În *Neue Züricher Zeitung* din 9 apr. 1931 este publicat un act din 1571 în care apare Nicolae „Bassarabae", domn, moştenitor şi legiuit urmaş al „Valahiei Transalpine", cerînd ajutor de la magistraţii oraşului elveţian şi căpătînd 4 „coroane noi" la 7 ian. 1571.

542 *Rătăcirile în Apus ale unui pretendent român, Ioan Bogdan, în secolul al XVI-lea*. Şedinţa de la 30 martie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928. 18 × VI pl.) (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 11). 25×17 — II 92142.

Sînt doi Ioan Bogdan: unul „Ioan Bogdanivich, Moldaviae princeps", şi un altul muntean. Acesta apare în „o expunere făcută în numele lui Petru Cercel" francezului Saint-Bonnet. N. I. publică, în engleză şi trad. românească, „rezumatul misiunii încredinţate domnului de St. Bonnet de Domnul Valahiei pentru a fi prezentată Maiestăţii Sale reginei Angliei" din ian. 1580, în care se află referiri şi la Petru Cercel.

543 *Pretendenţi domnesci în secolul al XVI-lea*. Şedinţa de la 2 mai 1897. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl", 1898. 83 p. + 3 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101738.

„Oamenii de care e vorba aici n-au fost nici eroi, nici binefăcători ai omenirii. Biete figuri modeste, ei se recomandă atenţiunii şi compătimirii prin nenorocirea, lipsa lor de succes. Îi găsim de la un capăt al Europei la altul: unul moare la Stockholm, altul împrumută, pentru a trăi, la Segovia, un al treilea înnebuneşte la Moscova. Pentru foarte puţini, paradisul domniei s-a deschis, şi pentru foarte scurtă vreme. De cei mai mulţi nu ştim unde şi-au sfîrşit zilele." Se caută explicaţia apariţiei atîtor rîvnitori la domnie în a doua jumătate a sec. XVI. Domnitorii celor două ţări duceau o viaţă puţin cumpătată. Urma ca domnul să fie „un om întreg". „Se căuta faţa frumoasă, înălţimea şi frumuseţea corpului". Împrejurările politice favorabile: legarea Orientului musulman cu Apusul, stabilirea de relaţii cu papalitatea, ascensiunea casei domnitoare austriace, năvălirile haiducilor şi cazacilor, cosmopolitismul vieţii europene. Toate acestea au favorizat apariţia atîtor aspiranţi la domnie. Din 11 „pretendenţi" cercetaţi de N. I. 3 sînt munteni, Danciu Ţepeluş a căutat să ocupe tronul lui Radu cel Mare; Bădica Voievod este unul dintre pretendenţii moştenirii lui Neagoe Basarab. Nicolae Basarab, fiul lui Barbu, nepot al lui Neagoe, din timpul lui Petru Şchiopul.

Domnia lui Mihai Viteazul

544 *Basta şi Mihai Viteazul.* Conferinţă ţinută la Ateneul Român în ziua de 15 ianuarie 1895. Bucuresci. Ed. „Ig. Hertz", 1895. 60[—63] p. + 1 pl. 15.5×11.5 — I 101845.
Prezentarea paralelă a doi g-rali, firi opuse, idealuri deosebite, pe baza corespondenţei arhiducelui Maximilian descoperită de N. I. în 1893 în arh. din Innsbruck, a cronicii lui F. Donno şi însemnările lui Spontoni. Basta era un vanitos, lipsit de scrupule, dornic de a cuceri Ardealul. De aici rivalitatea între cei doi, la care se adaugă persecuţia şi nesinceritatea imperialilor. Duminică 19 aug. 1601, „foarte de dimineaţă", Basta trimite 200 de germani şi tot atîţia valoni spre cortul lui Mihai, „un valon îi deschise pîntecele dintr-o repezitură de topor; îndată unul dintre germani îi retează capul. În ianuarie 1602, Sava Tököly scrie arhiducelui Maximilian: « măreţul Basta a pus să se omoare fără nici o dovadă pe Voievodul Mihai »". „Pe unii vinovaţi — conchide N. I. — pedeapsa nu-i atinge în viaţă, unde interesul predomneşte dreptatea. Acest interes trecător dispare însă cu timpul, şi rămîne dreptatea, care e veşnică. În numele acestei dreptăţi generaţiile care se succed judecă una după alta şi condamnă".

545 *Documente nouă în mare parte românesci relative la Petru Şchiopul şi Mihai Viteazul.* Şedinţa de la 6 noiembrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1898, 68 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101734.
Din 33 de acte, 7 privesc pe Mihai, copiate la Viena, şi anume: Catagrafia Ardealului, din 11—13 nov. 1599. Socoteala vistierului Dumitrache din 1600, Carlo Magno către domnitor, 1600. Instrucţiuni date de Mihai la 26 ian. 1600 ambasadorilor săi din Praga. Răspunsul adresat de împărat solilor domnitorului la 3 febr. 1600. Scrisoarea lui Bărcan, mare vistier, din 24 febr. 1600 către Bistriţeni. Instrucţiuni date de Mihai, în iul. 1600, solilor săi din Polonia. Răspunsul lui Mihai din iul. 1600 doctorului Pezzen, trimis imperial.

546 *Scurtă istorie a lui Mihai Viteazul* în amintirea celor săvîrşite acum trei sute de ani. Bucureşti. Ed. „Socec & Co", 1900, 116 p. 20×13 — II 101061.
Lucrarea urma să fie un cap. dintr-o istorie a românilor scrisă pentru expoziţia de la Paris din acel an. Pe bază de doc. noi, N. I. urmăreşte pe Mihai

pe toate drumurile ce vor duce la prima unire a Țărilor Române și apoi arată uciderea acestuia de Basta în dimineața zilei de 19 aug. 1601. „Așa, printr-un omor, căci era o crimă, o crimă utilă pentru imperiali, se sfîrși Mihai Viteazul, victima talentelor ca și a greșelilor sale — greșelile pe care cine nu le-ar fi făcut! — le-a plătit el cu nenorocirea sa, cu prețul vieții sale, iar gloria lui e gloria noastră, o glorie care nu se stinge ci, răsărind, dumnezeesc stîlp de pară, din adîncimea trecutului fără noroc, îndreaptă pașii poporului nostru către ultimul scop al tuturor silințelor românești, Canaanul Unității desăvîrșite a neamului".

547 *Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc*. București. Ed. „Minerva", 1901. 96 p. 17×10 — I 101870.
Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc. București, Ed. „Minerva", 1901. 127 p. (Biblioteca populară Minerva, No. 12—13). 12.5×9 — I 156125.
Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc. Ediția II. București. Ed. Minerva", 1908, 120 p. (Biblioteca „Minerva", No 12—13). 12.8×8.
Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul românesc, scrisă la 1900. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 74 p. 16×12 — I 54175.
Lucrarea a apărut și în: N. Iorga, *Scrieri istorice*. Ediție îngrijită și tabel cronologic de Barbu Theodorescu. București, Ed. „Albatros", 1971, vol. I, p. 291—341 (Biblioteca „Lyceum") — I 558415.
Pe cînd cartea din 1900 este un studiu științific, ed. din 1901 e operă de pătrundere în masele populare, despre care Ilarie Chendi afirma că „vom găsi într-însa cele mai poetice pagini ce s-au scris de la « Cîntarea României » încoace". Este o carte de îndemn, de faptă, pusă în slujba idealului de unitate națională: „E bine să i se vorbească unui popor de oamenii lui mari. De ceilalți oameni însemnați vorbesc cărturarii către alți cărturari și se luminează între dînșii asupra celor săvîrșite. Dar despre fruntașii unui popor, despre aceia prin care a fost mai mare, mai vrednic de laudă poporul acela, despre dînșii trebuie să se audă pretutindeni, în graiul tuturora". Cartea a găsit o largă răspîndire, în tineret mai ales, elevi și studenți, precum și în Transilvania, răspîndită în mase de cărturarii ardeleni: Andrei Bârseanu, Augustin Bunea, Ioan Lupaș, Octavian Goga. Finalul cărții: „A-l uita pe dînsul, acum și întotdeauna, ar fi să ne uităm pe noi înșine, să părăsim menirea noastră. Să-l avem înainte de cîte ori gîndul ni se înalță mai sus de nevoile mici ale zilei, ce trece și caută să zărească în îndepărtările viitorului. Să aducem însă sufletului său darul muncii noastre cinstite și folositoare. Căci pe aceste două temelii se sprijină urmărirea trainică a unui neam: amintirea totdeauna vie a trecutului și conștiința datoriei îndeplinite de toți și în fiecare clipă".

548 *Acte relative la războaiele lui Mihai-Vodă Viteazul*. București, Tip. „I. V. Socec", 1903. 5. pl. + LXXXIX + 1281 + XXXIV p. (Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu Hurmuzaki, vol. XII), 31×25 — III 232177. Vezi nr. 362.

549 *Ștefan-cel-Mare, Mihai-Viteazul și mitropolia Ardealului*. Ședința solemnă de la 2 iulie 1904 pentru sărbarea de patru sute de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare. București. Tip. „Carol Göbl", 1904. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVIII. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27×21 — II 101724.
Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul ca întemeietori ai Bisericii Românilor din Ardeal. București. Tip. „Minerva", 1904, 48 p. 17.5×11 — I 101871.
La 1475 Ștefan cel Mare capătă de la Matei Corvinul cetatea Ciceului, unde înalță Mănăstirea Vadului și pune vlădică pe Anastasie. E prima mănăstire

românească pe pămîntul Transilvaniei. La 20 mai 1595, Mihai încheie un tratat cu Sigismund, prin care se preciza că „toate bisericile româneşti din ţara Măriei Sale vor fi supt judecata şi despusul Mitropolitului din Târgovişte". Iar cînd Mihai luă Ardealul în 1599 „el făcu din casa superintendenţilor calvini o reşedinţă de mitropolit ardelean al românilor", purtînd titlul de „Arhiepiscop şi Mitropolit al Bălgradului, Vadului, Silvaşului, Făgăraşului, Maramureşului şi al episcopiilor din Ţara Ungurească iproci". Comunicarea se sfîrşeşte prin aceste cuvinte scrise de N. I.: „Aşa s-a înălţat deci Mitropolia românilor din Ardeal pe vitejia veche a lui Ştefan cel Mare şi vitejia mai nouă a lui Mihai, pe înţelepciunea amînduror strămoşilor. Numele lor se înfrăţesc în acest măreţ aşezămînt, precum se înfrăţesc în recunoştinţa noastră. Şi închipuirea noastră îi vede, ca în vechile icoane de ctitori, îngenunchiaţi unul în faţa celuilalt, cu cununiile lor neatîrnate şi glorioase pe cap, ţiind în mîini vînjoase, Moldoveanu de o parte, Munteanul de alta, clădirea minunată în care timp de veacuri a trăit, cu toate prefacerile şi dezbinările, sufletul românilor ardeleni".

550 *Faze sufleteşti şi cărţi reprezentative la români cu specială privire la legăturile „Alexandriei" cu Mihai Viteazul*, cu 20 de figuri în text. Şedinţa de la 12/25 mai. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 61 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 18). 27×21 — II 44846.
Phases psychologiques et livres représentatifs des Roumains, surtout en ce qui concerne le „Roman d'Alexandre" et Michel-le-Brave. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*", 1915, p. 163—205.
Cărţile populare au avut o largă circulaţie în toate clasele sociale. Şi *Alexandria* a fost tradusă înainte de 1600, ca şi *Istoria Troadei.* Aceste două cărţi populare sînt prezentate paralel cu viaţa lui Mihai Viteazul, aşa cum reiese din cronica Buzeştilor, a lui Stavrinos şi Gheorghe Palamed. De aici concluzia: influenţa *Alexandriei* asupra domnilor români şi a cronicarilor cari au descris viaţa acestora.

551 *Politica lui Mihai Viteazul. Originile ei şi însemnătatea ei actuală.* [Conferinţă ţinută înaintea membrilor Corpului diplomatic şi Misiunilor militare la 8 noiembrie 1918, în Aula Universităţii din Iaşi.] Iaşi. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1918. 25 p. 16×12 — I 127350.
La politique de Michel-le-Brave. Ses origines et son importance actuelle. [Conférence faite devant les membres du Corps diplomatique et des Missions militaires, dans la grande salle de l'Université de Iassy.] Iassy. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1918. 27 p. 16.6×12 — I 51840.
Politica lui Mihai Viteazul, Neamul Românesc, 1918, nr. 313.
„Acelaşi instinct popular care adusese la 1300, fără teorie, creaţiunea principatului a toată Ţara-Românească, silea pe Mihai Viteazul să considere tot aşa, unitar românesc, caracterul întregii stăpîniri, de moştenire [...], pe care i-o dăduse o soartă în care vedea numai o consacrare de drept." A ţinut legături cu Occidentul. Totodată s-a privit pe sine ca şeful revanşei şi refacerii bizantine. A legat mai strîns, canonic, toate bisericile ţărilor supuse lui de Patriarhul constantinopolitan, fiindcă vedea în aceasta un instrument de stăpînire pentru dînsul.

552 *Comemorarea lui Mihai Viteazul la Academia Română.* În faţa Parlamentarilor din ţinuturile dezrobite. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919, 23 p. 17×10.

Comemorarea lui Mihai Viteazul. Neamul românesc, 1919, nr. 262. Publicată şi în *Portrete şi comemorări*. Bucureşti. 287 p. (Biblioteca pentru toţi, nr. 1454—456), p. 32—50 — I 145188. Volumul a apărut în mai multe ediţii nedatate şi care nu se află la B.A.R.

553 *Soarta faimei lui Mihai Viteazul*. Conferinţa ţinută în ziua comemorării eroului la 22 noiembrie 1919. Stenografiată de Henri Stahl. Bucureşti. Ed. „Cultura Neamului Românesc", 1919, 32 p. 19×12 — I 56276.
Se urmăreşte oglindirea eroului în conştiinţa deosebitelor generaţii care l-au succedat. În epoca sa nu a fost extraordinar de popular. L-au cîntat întîi străinii: Stavrinos şi Palamed. Apoi un boier anonim din serviciul Buzeştilor, povestindu-i faptele în româneşte. Pentru Gheorghe Lazăr, Mihai Viteazul era un nume pomenit cu evlavie în cuvîntările sale. Urmează *prima* istorie a voievodului, scrisă de Aaron Florian. (1835) Gheorghe Bibescu la 1840, îmbrăcat în costumul lui Mihai, mergea să se închine la mormîntul eroului. Din acel moment, de cînd Mihai Viteazul învie în istoria românilor, începe o eră nouă. Apare opera lui Bălcescu, urmată de aceea a lui Bolintineanu, Ispirescu; N.I. prin mişcarea de la *Sămănătorul* socoteşte că „toate figurile trecutului nostru ne trebuiau pentru a ridica prezentul. Mihai însuşi s-a ridicat înaintea ochilor noştri, şi am avut conştiinţă că a fost, cum a şi fost în realitatea lui chinuită şi dureroasă, un om întreg, crunt, mut, tulburat de grozave patimi, mînat înainte de porunci cărora zadarnic s-ar fi încercat să se împotrivească, ridicînd pe umerii săi soarta unui neam întreg, deschizînd largi porţile viitorului lui".

554 *Soarta rămăşiţelor lui Mihai Viteazul*. Idei dintr-o conferinţă ţinută la Iaşi şi *Discursul* rostit la mînăstirea Dealului în numele Academiei Române şi al Ligei Culturale cu prilejul aducerii capului lui Mihai Viteazul. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920, 30 p. 16.5×12 — I 58237.
Soarta rămăşiţelor lui Mihai Viteazul, Neamul românesc, 1920, nr. 187, 188.

555 *Discursul rostit la Mînăstirea Dealului în numele Academiei Române şi a Ligii Culturale* cu prilejul aducerii capului lui Mihai Viteazul. *Neamul românesc*, 1920, nr. 187.
Nu se ştie unde a fost îngropat pe furiş, trupul Viteazului. Radu Buzescu cu soţia sa furară ţeasta, curăţiră osul, apoi o aduseră la mănăstirea din Deal. Ea fu pusă în mormînt, iar pe piatră s-a săpat o inscripţie în lb. română. Vodă Bibescu se îngriji de biserică şi mormînt. N.I., cu sprijinul material al lui Nicolae Filipescu, clădeşte un nou mormînt, executat fiind de sculptorul Storck, alcătuind şi o nouă inscripţie.

556 *Leon Sapieha et Michel-le-Grand*. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 4 p. (Extras din: Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, IX, 1921). 24×16 — II 61674.
Prinţul polonez se cobora din Ştefan cel Mare şi a avut relaţii strînse cu Moldova, deci cu Ieremia Movilă, domnitorul alungat de Mihai Viteazul.

557 *Despre Mihai Viteazul*. Cuvînt de comemorare. Bucureşti. Ed. „Cartea Românească" şi „Pavel Suru", 1922, p. 267—274 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Rom. XVI). 29×21 — III 64233.

558 *O istorie a lui Mihai-Viteazul de el însuşi*. Şedinţa de la 13 noiembrie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. V. Memoriile secţiunii istorice, 9). 25×17 — II 84103.
În arh. din Florenţa se află „o întinsă povestire a Domnului [...] către principele italian". Ms. a fost descoperit de Angelo Pernice şi publicat în „Archivio storico italiano", 1925, sub titlul: *Un episodio del valore toscano nelle guerre*

di Valachia, alla fine del secolo XVI. N. I. expune şi analizează întreaga „istorie" povestită chiar de domnitorul român.

559 *Încă un portret al lui Mihai Viteazul.* Şedinţa de la 17 iunie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1927. 2 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secţiunii istorice, 11). 25×17 — II 92138.
În Muzeul „Prado" din Madrid se află un tablou, aparţinînd şcolii flamande de la începutul sec. XVII, reprezentînd pe Irodiada aducînd capul lui Ioan Botezătorul sumbrului Irod. În tablou este prinsă şi figura lui Mihai Viteazul. O pl. reproduce tabloul, iar alta înfăţişează tabloul lui Frans Francken II „Cresus arătîndu-şi bogăţiile lui Solon", copie de la Roma, galeria Corsini, în care se află şi tabloul cu Mihai Viteazul. A treia planşă reprezintă pe domnitor pe coperta unei ediţii elzeviriene. „Astfel — conchide N. I. — nu numai în domeniul istoriei lumii, ci şi al artei universale, răspicata figură a eroului îşi făcuse intrarea."

560 *Portrete şi lucruri domneşti nou-descoperite.* Şedinţa de la 19 octombrie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928. 7 p. + 7 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secţiunii istorice, 5) 25×17 — II 96691.
Sînt reproduse: *Michel Voivode delle Valacchia, il quale prese la città di Nicopoli nella Bulgaria, l'anno 1598,* cu semnătura gravorului „Ioan Orlandi forma in Roma"; *Uciderea lui Mihai Viteazul* după *Le grand Théâtre historique* (Anonim) (A. Leide), 1703; *„Uciderea lui Mihai Viteazul,* după Giovanni Sagredo şi Ricaut; *Die Neu-eröffnete ottomanische Phorte (Augsburg) 1604.*

561 *Există o scrisoare de trădare a lui Mihai Viteazul?* Şedinţa de la 26 aprilie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1929. 22 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XI. Memoriile secţiunii istorice, 1). 25×17 — II 99553.
Alekso Ivič publică în 1925 textul slavon al scrisorii lui Mihai Viteazul, la 1601, către vizirul cel mare Ibrahim pentru a-l îndemna contra imperialilor, pe care tocmai, sub steagul lui Rudolf al II-lea şi cu soldaţii plătiţi din banii acestuia îi servea în acel moment, N.I. reproduce aşa-zisa scrisoare, însoţind-o cu o trad. românească, apoi o supune unei severe critici, contestînd totodată ca un fals grosolan şi semnătura voievodului.

562 *Un nou izvor cu privire la Mihai Viteazul şi Radu Şerban.* Şedinţa de la 26 iunie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1931. 13 p. (Academia Română, Seria III. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 9). 25×17 — II 108910.

Giovanni Beduccino, din Parma, a scris *Historia di Transilvania,* de la începutul luptei cu Sigismund Bathory cu turcii şi pînă la 1604. În multe cap. m. merge paralel cu lucrarea lui Spontoni. Părerea lui N. I. e că lucrarea lui Beduccino este „punctul de plecare" al lui Spontoni.

563 *Istoria lui Mihai Viteazul,* publicată de Ministerul Apărării Naţionale. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1935. 299 [—301] p. (I); 226[—231] p. (II). 21×13.5 — II 135661.

Studiul a fost început în 1902, fără a fi dus pînă la capăt, şi publicat în *Convorbiri literare,* 1902, p. 67—74; 136—152; 233—244; 337—350; 416—430; 511—521; 611—633; 975—993; 1 073—1 082; 1903, p. 1—15. De la cap. V (p. 145) a fost continuat în 1934, dîndu-se următoarele explicaţii: „Aceste pagini de mult uitate erau pentru Mihai Viteazul un pios prinos, pentru noi o mare speranţă. Alte lucrări m-au împiedicat de a duce mai departe povestea marilor isprăvi ale Viteazului. La 1904, un bănăţean, Ion Sîrbu, om de mare muncă şi de ascuţită critică, dar nu un scriitor şi încă mai puţin un suflet de poet, s-a oprit şi el asupra lui Mihai în a sa *Istorie a lui Mihai Viteazul,* din

care au ieşit un volum (1904) şi o fasciculă (1907). Cred că a venit vremea să duc pînă la capăt, în zile mari, dar grele, după împlinirea miraculoasă a visului, ceea ce acum peste treizeci de ani începusem. Pentru multă lume poate fi un îndemn, pentru atîţia, şi o învăţătură" Cuprins Familia lui Mihai Viteazul. Schimbarea lui Mihnea Vodă. Împrejurările la Poartă. Legăturile noastre cu turcii. Înaintaşii şi vecinii lui Mihai Vodă: Ştefan Surdul, Alexandru cel Rău, Aron. Mihai ajunge domn. Cel dintîi an din domnia lui Mihai Vodă. Răscoala împotriva turcilor. Ruptura cu turcii şi primele lupte. Planurile de stăpînire dacică ale lui Sigismund Bathory. Afirmarea independenţei. Marile lupte din 1595. Defensiva din 1596—1597: plan bizantin. Problema Ardealului. Unirea Ardealului. Lupa cu oamenii Împăratului. Unirea Moldovei. Răscoala nobilimii ardelene. Pierderea Ţării Româneşti. *Anexe:* I. Politica lui Mihai Viteazul. II. Comemorarea lui Mihai Viteazul la Academia Română. III. Soarta faimei lui Mihai Viteazul.

Istoria lui Mihai Viteazul. Ediţie îngrijită de N. Gheran şi V. Iova, Introducere „Povestea acestei cărţi" de Barbu Theodorescu. Bucureşti, Editura Militară, 1968, XXIV + 457[—459] p. 20×13 — I 538120.

564 I. *În jurul lui Mihai Viteazul.* II. *Originea lui Mihai Viteazul după o cronică românească.* Bucureşti. „Monitorul oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională", 1936. 33 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 24×17 — II 135317.

În prima comunicare, ţinută în memorabila şedinţă de la 8 mai 1936, N. I., în spirit ştiinţific, dar şi cu indignare, respinge afirmaţiile lui P. P. Panaitescu asupra originii voievodului exprimate în lucrarea sa *Mihai Viteazul.* Bucureşti. „Monitorul Oficial", 1936. 269 p. + 1 pl. Comunicarea lui N. I. se referă şi la *Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul* publicate de P. P. Panaitescu Bucureşti. „Monitorul Oficial", 1936, 177 p. Textul la care se referă N. I. se află în cap. „Adevărata origine a lui Mihai Viteazul".

În a doua comunicare, din şedinţa de la 5 iun. N.I. recurge la *Istoriile Domnilor Ţării-Româneşti* a lui Constantin Căpitanul Filipescu în susţinerea tezei filiaţiei domneşti a marelui voievod. Totodată istoricul, dublat de patriotul şi omul politic, conchide: „Precum odinioară am adus aici chestia scrisorilor de trădare ale lui Mihai, m-am simţit dator să vă înfăţişez şi tot ce în experienţa mea de istoric şi în judecata mea de vechi om politic se opune la nişte concluzii îndrăzneţe care coboară o mare figură a neamului nostru şi procură arme contra noastră duşmanilor care, departe de a se împuţina şi potoli după realizarea unităţii noastre naţionale, sînt, dimpotrivă, tot mai numeroşi şi mai înverşunaţi. Unde mai mult decît aici trebuie să se ia apărarea comorii de onoare şi de glorie pe care cercetările mai multor generaţii au pus-o la îndemîna urmaşilor, chemaţi s-o adauge, iar nu s-o scadă!".

565 *Vitejia românească în noua cruciată: Fapta lui Mihai Viteazul. Istoria Românilor*, vol. V. Bucureşti. 1937. p. 231—399.

Este ultima prezentare a eroului, încadrat în evoluţia istoriei poporului român, avînd următoarele cap. Acţiunea de prigonire a vizirului Sinan. Noul război turcesc cu imperiul habsburgic şi alcătuirea cruciatei. Lupta pentru neatîrnare a lui Mihai Viteazul. 3 ani de cruciată românească. Lupta pentru unirea politică a românilor. Viteazul în mijlocul intriganţilor. Căderea unui erou. Cel dintîi moştenitor al „Viteazului".

566 *„Calicii" lu. ihai Viteazul — O nouă orînduire a lui.* Şedinţa de la 9 decembrie 1938. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1939. 7 p. + 1 pl. (Aca-

demia Română. Seria III. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice, 2). 25×17 — II 168264.

Voievodul adună „calicii" şi-i împarte pe la mănăstiri, cărora le face „pomeana", „mila" de a li da aceşti oameni de serviciu. Prin „calic" nu se înţelege „cerşetor", ci *infirm*. Deci se pare că aceştia ar fi „răniţii şi betegii războaielor" lui Mihai.

567 *Două cuvîntări:* I. *Fundamentele dreptăţii naţionale.* II. *Pomenirea Marelui voevod Mihai Viteazul.* Bucureşti. Tip. „Universul", 1936. 24 p. 13×10 — — I 145126.

568 *Povestea lui Mihai-Vodă Viteazul (1595) scrisă de un om de pe acele vremuri* (Tălmăcită de Teodor M. Eliot, 1837). Tipărită de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 35 p. 16.5 × 12 — I 20156.

●

569 *Două conferinţe:* I. *Luptele românilor cu turcii de la Mihai-Viteazul.* II. *Cultura românească supt fanarioţi.* Ţinute la Ateneul Român în zilele de 1 şi 8 februarie 1898. Bucureşti. Ed. „Socec & Comp.", 1898. 108 p. 18×12 — — I 102056.

570 *Un pretendent la tronul muntean: Dumitraşcu-Vodă Cercel.* Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1900. 11 p. (Extras din publicaţiunea „Lui Titu Maiorescu"). 23×16 — II 101443.

În Heidenstein, *Rerum polonicorum ab excessu Sigismundi Augusti, libri XII*, apare Dumitraşcu, fiul lui Petru Cercel, care a căutat să ocupe la 1600 tronul Ţării Româneşti. N.I. reconstituie viaţa acestui pretendent pe baza a 21 de scrisori aflate în arh. din Königsberg şi care pretendent s-a stins în închisoarea din Marienburg.

571 *Un biruitor: Radu-Vodă Şerban.* Publicaţie a „Ligei Culturale" cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la a doua luptă de lîngă Braşov. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. 39 p. + 1 pl. 19×12 — II 23868.

Broşura cuprinde şi bucăţi desfăcute din *Studii şi documente*, vol. IV, prefaţa. Prima biruinţă asupra tătarilor la 13 sept. 1602, pe plaiurile Teleajenului, între Teişani şi Ogretin. A doua biruinţă veni asupra lui Moise Szekely, lîngă Braşov la 7 iul. 1603: „N-a fost o luptă, ci o măcelărire". A treia luptă la Braşov, lîngă moara de hîrtie, cu Bathory, în iunie 1611: „În scînteierea orbitoare a platoşelor la soarele triumfător de iunie, ei se repeziră asupra învingătorilor de-o clipă şi-i sfărîmară sub copitele cailor". Eroul se va stinge la Viena în 1620, de unde va fi adus la Mănăstirea Comana.

572 *Răscoala Seimenilor împotriva lui Matei Basarab.* Şedinţa de la 5 noiembrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1910. 24 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secţiunii istorice, 7). 27×21 — II 21572.

573 *Doamna Elina a Ţerii-Româneşti ca patroană literară.* Şedinţa de la 8 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 2). 25×17 — II 113198.

Soţia lui Matei Basarab a patronat tipărirea unui Triod-Penticostar, 1649.

574 *Steagul lui Mihnea Vodă Radul în muzeul istoric din Belgrad*, cu 1 stampă. Şedinţa de la 15 noiembrie 1913. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 12 p.

(Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 16). 27×21 — II 36762.
Le drapeau du prince Mihnea Radul, conservé dans le musée d'histoire de Belgrad. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 214—221.

575 *Operele lui Constantin Cantacuzino.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1901, XLIV + 180 p. (Scrierile Cantacuzinilor). 17×11 — I 101881.

576 *Despre Cantacuzini.* Studii istorice bazate în parte pe documente inedite din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino. Bucureşti. Ed. „Minerva", 1902. CLXIII. p. 17×11 — II 101879.

577 *Documente privitoare la familia Cantacuzino*, scoase în cea mai mare parte din arhiva d-lui G. Gr. Cantacuzino. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1902, 360 p. (Editate de G. Gr. Cantacuzino). 17×11 — I 101883.

578 *Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihai Cantacuzino*, publicată şi adnotată. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1902. XI + 565 p. + 9 pl. (Editată de G. Gr. Cantacuzino). 17×11 — I 101884.

579 *Testamentul Domniţei Elina Cantacuzino.* Şedinţa de la 21 decembrie 1934. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1935. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XV. Memoriile secţiunii istorice, 7). 25×17 — II 131892.
Fiica lui Radu Vodă Şerban; testamentul este scris pe la 1681.

580 *Documente privitoare la Constantin-Vodă Brâncoveanu, la domnia şi sfîrşitul lui*, publicate cu o prefaţă. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1901. XXIII + 177 p. 17×11 — I 101887. Tipărite cu cheltuiala d-lui Constantin Basarab Brâncoveanu.

581 *Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu şi scopurile Academiei Române.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27×21 — II 44843.
L'activité culturelle du prince Constantin Brâncoveanu et les buts de l'Académie Roumaine. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 53—56.
Protector al culturii, în tipărirea de cărţi şi răspîndirea lor în toată lumea creştină ortodoxă, ziditor de monumente de artă. Acad. Române îi revine sarcina de a strînge aceste comori culturale, de a le studia şi de a publica albume de artă brâncovenească. Apendice: Prefaţa patriarhului Gherasim de Alexandria la panegiricul lui Constantin cel Mare, închinată lui Brâncoveanu. O însemnare de pe o Psaltire ardeleană, 1711.

582 *Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu.* Conferinţă ţinută la Ateneul Român din Bucureşti în ziua de 15 august 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 52 p. 21×14 — II 38562.
Brâncoveanu a ştiut, în curs de un sfert de veac, să servească pe turci, de nevoie, fără să părăsească nici un drept al ţării sale; a ştiut să înlăture stăpînirea necondiţionată a creştinilor — austrieci, poloni, ruşi — asupra pămîntului românesc. A stabilit legături culturale şi politice cu Moldova. A ştiut, chiar după ce legăturile politice cu Ardealul au fost rupte, să le păstreze pe cele culturale cu acest pămînt. Şi, în acelaşi timp, prin acea largă operă de cultură răsăriteană, de cultură în toate lb. Răsăritului, prin găzduirea fruntaşilor bisericeşti ai Orientului, patriarhi, mitropoliţi, dascăli, prin operele lui de ctitorie la toate „locurile sfinte" el a ştiut, faţă de regiunile siriene, arabe, caucaziene, supuse sau vasale turcilor, ca şi faţă de grecitatea euro-

peană, să înlocuiască pe împărații bizantini de odinioară. Domn autonom în țara lui, înconjurat cu prestigiul superior al Cesarilor constantinopolitani, al lui Constantin cel Mare, în întreaga lume a Orientului, aceasta a fost situația lui Constantin Vodă Brâncoveanu. *A tras o singură dată sabia: la Zîrnești, și poate nu numai din ordinul Sultanului*, ci și cu bucuria că poate arăta o armată, că poate ridica un steag, că poate purta o luptă pe locul unde biruiseră Basarabii din neamul său, pînă la Mihai Viteazul și Radu Șerban, chiar împotriva oștirilor puternicului împărat din Viena. Iar, în afară de acestea toate, în cuprinsul, mai îngust, al lumii românești, el și-a dat seama de un lucru: că, pe cînd legăturile politice sînt astăzi, și se pot sfărîma mîine, pe cînd succesele dobîndite printr-o hotărîre a întîmplării, printr-o altă hotărîre a întîmplării se pierd, lucrurile agonisite prin cultură adînc coborîtă în suflete fac parte din moștenirea veșnică a unui popor.

583 *Viața și domnia lui Constantin-Vodă Brâncoveanu* (cu aproape 100 de ilustrații în text). București. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 213 [— 215] p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol XXX) 24 × 16.5 — II 101631 [Pe copertă: „Constantin Brâncoveanu. Viața și domnia lui. Cu 136 ilustrații în text"].

Cuprins: I. Înaintașii și copilăria. II. Așezarea și întărirea în Domnie (1688—1693). III. Pace în mijlocul războiului (1693—1699). IV. Lupta cu Alexandru Mavrocordat, afaceri ardelene și ani de liniște (1699—1703). V. Timpuri de liniște (1703—11).

584 *Căderea și moartea lui Constantin-Vodă Brâncoveanu.* Conferință ținută la Fundația Dalles. (După note stenografice). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1933. 26 p. (Extras din *Cuget clar*, 1933, p. 17—42). 24×16.5.

Căderea și moartea lui C. V. Brâncoveanu. Neamul românesc, 1933, nr. 4—5. Sfîrșitul vieții lui Șerban Cantacuzino, care „era un om cumplit". Descrierea mormîntului brîncovenesc din biserica Sf. Gheorghe din București. Pledoarie pentru nevinovăția stolnicului Constantin Cantacuzino, pe bază de corespondență. Politica lui Brâncoveanu este a stolnicului, un mare om de cultură și un rafinat diplomat. La Constantinopol Brâncoveanu a fost pe punctul de a se salva. Se revine și este ucis la 15 aug. 1714. Relatarea crimei după doc. olandeze. Crima în judecata lui Ștefan Cantacuzino.

585 *I. Scrisori de familie ale vechilor Brâncoveni.* II. *Două arzuri ale Țării către sultan în secolul al XVIII-lea.* Ședința de la 15 martie. București. „Imprimeria Națională", 1935. 28 p. +7 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secțiunii istorice 10). 24.5×17 — II 131889.

Șerban, 7221; Ștefan 7211; Radu 7221; Moșiile lui Radu la 1707; Samuel Köleseri, 1712; Constantin Basarab Voevod 1713.

586 *Radu Cantacuzino.* Ședința de la 10 iunie 1932. București. „Imprimeria Națională", 1933. 10 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secțiunii istorice, 7). 24.5×17 — II 117302.

Se urmărește viața aventuroasă a lui Radu, fiul lui Ștefan Cantacuzino și nepotul stolnicului Cantacuzino: „Om neastîmpărat și vițios, gata de toate cerșirile și de toate trădările, lacom de onoruri și mai ales de bani". Spirit aventurier, îl aflăm la: Erfurt, Paris, Veneția, Dresda, Frankfurt, Roma, în Polonia. Viena. În 1736 ajunge comandantul regimentului iliric, în care erau și români, luînd parte la războiul italian. Trecuse la catolicism.

587 *Trei rare documente fanariote.* Ședința de la 28 iunie. București. „Imprimeria Națională", 1935. p. 29—36 (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secțiunii istorice, 2). 24.5×17 — II 131890.
O scrisoare de pe la 1700 privitoare la o sumă de bani; Andronachi Vlastà, 1733; Constantin Ipsilanti.

588 *Știri nouă despre biblioteca Mavrocordaților și despre vieața muntenească în timpul lui Constantin-Vodă Mavrocordat.* Ședința de la 23 aprilie 1926. București. Tip. „Cultura Națională", 1926, 36 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25×17 — II 84098.
Informațiile sînt culese din: Henri Amont, *Missions archéologiques françaises en Orient, aux XVII et XVIII siècles, documents publiés par* N. I., Paris, 1912. Autorul folosește corespondența lui Bonnac, ambasador la Constantinopol, în care sînt referiri foarte bogate asupra bibl. aflate atunci la Mănăstirea Văcărești. De asemenea sînt folosiți: abatele Sevin, Claude G. Fourmont, Bignon, abatele Desfontaines. În anexă se reproduce din călătoria lui Jean Claude Flachat *Observations sur le commerce et sur les arts d'une partie de l'Europe, de l'Asie, de l'Afrique et même des Indes Orientales.* Lyon, 1766, partea care privește Țara Românească. N. I. păstra în bibl. sa vol. II din ed. de la 1716 a lui Boileau, adusă din Constantinopol de Ionică Tăutu și care a aparținut lui Mavrocordat.

589 *O hartă a Țării-Românești din c. 1780 și un geograf dobrogean,* cu o hartă. Ședința de la 7 februarie 1914. București. Tip. „Carol Göbl", 1915. 8 p. + 2 hărți (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI Memoriile secțiunii istorice, 25). 27 × 21 — II 39053.
Rigas și Iosif Moesidax. Zapisul de împăcare între Bălașa, fiica răposatului Nițu din Craiova, și grămaticul Nigas, din 1791.

590 *Ceva despre ocupația austriacă în anii 1789—1791 cu 7 stampe.* Ședința de la București. Tip. „Carol Göbl", 1911. 65 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV, Memoriile secțiunii istorice, 8). 27 × 21 — II 22943.

591 *Un boier de provincie în timpul Eteriei și Regulamentul organic.* Ședința de la 16 noiembrie 1928. București. Tip. „Cultura Națională", 1929. 15 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25 × 17 II 96683.
Costachi Crețeanu ținea un registru de familie între 1812 și 1840.

592 *Un observator englez asupra românilor din epoca lui Tudor Vladimirescu.* Ședința de la 31 martie 1933. București. „Imprimeria Națională", 1933. 25 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25 × 17 — II 121006.
În arh. din Londra se află raportul asupra Țării Românești, întocmit prin 1820 de V. Bargrave din Kent. Se reproduce raportul, în care sînt descrise cadrul geografic al țării, oamenii, viața, obiceiurile etc. Are păreri foarte bune despre români: „Nici o nație nu poate produce o rasă de oameni mai bine proporționată, mai veselă, mai iute, mai dîrză decît valahii adevărați".

593 *Un apărător al săracilor „Domnul Tudor" din Vlădimiri (C. 1780—1821).* București. Ed. „Casa Școalelor". Tip. „Cartea Românească", 1921. 128 p. (Biblioteca societății „Steaua", no. 13). 16 × 11 — I 61324.
Un apărător al săracilor „Domnul Tudor" din Vlădimiri (c. 1780—1821). București. Ed. „Casa Școalelor", 1926. 111 p. (Biblioteca societății „Steaua", no. 3). 15 × 10.

Un apărător al săracilor „Domnul Tudor“ din Vlădimiri (c. 1780—1821). Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor“, 1939. 158 p. (Biblioteca societăţii „Steaua“). 15 × 10 — I 166158.
Cartea este scrisă ca un omagiu, „o lacrimă caldă“, aceasta fiind o „datorie a neamului nostru de astăzi faţă de bietul boerinaş ţăran, faţă de ostaşul umil, care a vrut să întemeieze ceva românesc în vremuri grele, cînd străinul ne apăsa şi ca tiran vechi şi ca liberator nou, şi care a încercat, după însuşirile, după luminile şi putinţa lui, a da obştii Ţării-Româneşti puţină fericire“.
Cuprins: Cartea I. *Începuturile lui Tudor:* Părinţii şi satul. Tudor ostaş la ruşi. Cartea a II-a. *„Domnul Tudor“:* Izbucnirea răscoalei. Cîrmuirea faţă de răscoala lui Tudor. Tudor spre Bucureşti. Tudor şi boierimea bucureşteană. Înţelegerea cu boierii. Cartea a III-a. *Scăderea şi căderea lui Tudor:* Sosirea lîngă Bucureşti a lui Ipsilanti. Tudor şi boierimea cîştigată de Ipsilanti. Ultimele frămîntări. Retragerea, prinderea şi uciderea lui Tudor.

594 *Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815*, cu 5 scrisori şi 15 pagini facsimilate. Şedinţa de la 20 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Gobl“, 1914. 40 p. + 8 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 41596.
De Tudor Vladimirescu s-au ocupat: C. D. Aricescu, Gr. G. Tocilescu, N. Bănescu, Al. T. Dumitrescu, Ştefulescu şi N. I. În comunicarea de faţă sînt prezentate 13 scrisori ale lui Tudor din 1814 şi 1815, formînd o corespondenţă întreagă. Ele aparţin unei epoci intermediare, absolut necunoscută, din viaţa lui, prin care se explică legăturile cu familia Glogoveanu, precum şi călătoria lui la Viena. Prin aceste scrisori se desprind sufletul, caracterul lui Tudor: e un om foarte cult pentru vremea şi clasa lui. „De aceea ştia greceşte, de aceea pricepea nemţeşte, de aceea avea o slovă aşa de frumoasă, de aceea scria aşa de ortografic şi-şi lega fraza aşa de sigur ... Hotărît, sigur de sine, sever cu el şi cu alţii, sumbru. Nu sufere mustrarea, nu lasă a se crede că şi-ar fi uitat datoria. Un potrivnic îi e un duşman. Orice rău vede, îl spune: fie şi la bătrînul «boier». Spiritul de opoziţie împotriva oricărei nedreptăţi, oricărui abuz, oricărei scăpătări îl însufleţeşte“. Comunicarea mai cuprinde 17 acte explicative, iar planşele înfăţişează originalele scrisorilor lui Tudor.

595 *Situaţia agrară, economică şi socială a Olteniei în Epoca lui Tudor Vladimirescu. Documente contemporane.* Bucureşti. Ed. Ministerului de Agricultură. Tip. „Neamul Românesc“, 1915. XXVI + 417 [— 423] p. 24 × 17 — II 44756.

596 *Ceva despre Oltenia în vremea lui Tudor Vladimirescu.* Prefaţa la *Situaţia agrară. Neamul românesc*, 1915, nr. 27.
Cuprins: Prefaţa „Ceva despre Oltenia în vremea lui Tudor Vladimirescu“ se referă la familia Glogoveanu şi Tudor Vladimirescu. Urmează publicarea a 494 doc., dintre 1712, şi 1849.
Vol. a fost tipărit în 3 000 ex. şi el contribuie, împreună cu „Actele Mănăstirii Hurezului“, „Corespondenţa lui Dimitrie Aman“ şi „Corespondenţa lui Hagi Constantin Pop“, la o prezentare completă „a vieţii oltene supt toate raporturile, în cea mai interesantă epocă a ei“.

597 *Iordache Olimpiotul vînzătorul lui Tudor Vladimirescu*, cu 4 portrete. Şedinţa de la 29 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1916. 13 p. + 2 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 11). 27 × 21 — II 48129. *Iordaki l'Olympiote et Tudor Vladimirescu.* Traduction par. H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 288—302.

Descrierea ultimelor zile ale lui Tudor Vladimirescu şi uciderea acestuia de către Iordache Olimpiotul: „Cineva îl pîndea, de mult, căpitanul de arnăuţi Iordachi, un tovarăş de arme şi un duşman. În această vrăjmăşie care creşte necontenit pînă la omor este ceva care samănă cu vrăjmăşia lui Basta faţă de Mihai Viteazul". Biografia lui Iordachi după un almanah grec din 1868. S-a născut în 1772 în Vlaho Livadi, care cuprindea o populaţie aromânească. Va sfîrşi la Secul, ars de focul ierbei de puşcă, la cîteva luni după tragicul sfîrşit al lui Tudor.

598 *Izvoarele contemporane asupra mişcării lui Tudor Vladimirescu* cu o comunicare făcută la Academia Română. Bucureşti. Ed. „Cartea Românească" şi „Pavel Suru", 1921. XVI p. + 1 pl. + 421 [—423] p. (Academia Română). 24 × 17 — II 63998.
Vol. cuprinde: Comemorarea lui Tudor Vladimirescu la Academia Română (Cuvîntare de N.I., în şedinţa de la 5 ianuarie). I. Cronica revoluţiei diu 1821, de Ion Dârzeanu, biv vel serdar. II. Memoriu despre mişcarea lui Tudor Vladimirescu, de Chiriac Popescu. III. Revoluţia lui Tudor Vladimirescu, de Mihai Cioranu. IV. Istoria jăfuitorilor Ţării Româneşti, cînd feciorii lui Ipsilant s-au pornit din părţile Basarabiei ca să-şi facă oaste den grecime şi den arnăuţime şi den orice adunare rea, cîţi voia a se uni voinţii lor, la anul 1821. V. Istoria lui Tudor, de C. Izvoranu. VI. Doc. de la Tudor Vladimirescu: unul din mart. 1821 şi altul din 16 mart. 1816, aflate în posesia Acad., ms. 4075 şi 3266.

599 *Comemorarea lui Tudor Vladimirescu.* Cuvîntare. Şedinţa de la 5 iunie 1921. Bucureşti. Ed. „Cartea Românească" şi „Pavel Suru", 1922. p. 357—365 (Academia Română. Analele Academiei Române Seria II. Tom. XLI). 29 × 21 — III 66931.
Din această comunicare s-au retipărit fragmente în: *Domnul Tudor. Calendarul Ligii Culturale*, 1921 p. 40—42; *Pomenirea Domnului Tudor. Neamul românesc pentru popor*, 1921, p. 244—245; *Tudor şi ardelenii. Transilvania*, 1921, p. 346—347; *Părinţii şi satul lui Tudor. Lamura*, 1921, p. 710—713. Revoluţia lui Tudor Vladimirescu a însemnat „guvernarea ţării priu ţărani". În cele 4 proclamaţii către ţară se cuprinde toată cugetarea sa politică. „El era astfel în cea mai veche şi cea mai bună tradiţie a ţării şi a neamului său."

600 *Amintirile colonelului Solomon.* După ediţia din 1862 (Biografia polcovnicului Ioan Solomon, istorisită de sine însuşi şi scrisă de P. Georgescu. Craiova). Cu o prefaţă de N. I. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. VI + 64 p. (Din vremea lui Tudor Vladimirescu). 16 × 12 — I 20158.

601 *Cîteva fărîme din corespondenţa lui Alexandru-Vodă Ghica domn şi caimacam, al Ţării-Româneşti.* Şedinţa de la 27 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl" 1906. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 101729.
Cuprinde 21 doc. dintre 1834 şi 1841, 1850, 1856, 1861—1862. Actele sînt din col. Adinei Olănescu şi se referă la: corespondenţa oficială cu turcii, scrisori de la: Nesselrode, Colquhoun, Fuad Paşa, regele grec Otton, ministrul de externe englez (1858), Prinţul Albert de Prusia, E. Poujade, Aabi, mare vizir, proiectul canalului Sulina.

602 *Documente muntene şi oltene din arhiva d-lui Barbu Ştirbei.* Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1903. 59 p. + 1 pl. 24 × 16.

Vol. fără a se preciza, este un extras din *Studii şi Documente*, vol. V[1], p. 287—334 şi cuprinde 145 doc., 1557—1826.

603 *Corespondenţa lui Ştirbei-Vodă.* Vol I. *Corespondenţa politică*, Bucureşti. Tip. „Minerva", 1904. X + 655 p. 24 × 16—5 — II 103960. *Ştirbei-Vodă cu prilejul tipăririi corespondenţei sale.* Prefaţa la vol. de mai sus. *Sămănătorul*, 1904, p. 161—164.

604 *Mărturii istorice privitoare la viaţa şi domnia lui Ştirbei-Vodă* (ca urmare la „Corespondenţa lui Ştirbei-Vodă", I). Publicate prin îngrijirea şi cu cheltuiala lui N. Iorga. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1905. IV + 755 p. 24 × 16.5 — II 103960.
De fapt a fost tipărit tot cu banii lui Barbu Ştirbei.

605 *Viaţa şi domnia lui Barbu Dimitrie Ştirbei. Domn al Ţerii-Româneşti (1849—1856).* Memoriul 1. Şedinţa de la 4 aprilie 1905. 1905, 29 p. Memoriul 2. Şedinţa de la 1 iulie. 156 p. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl" (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII — XXVIII. Memoriile secţiunii istorice 11, 1). 27 × 21 — II 101725.
Viaţa şi domnia lui Barbu-Dimitrie Ştirbei, domn al Ţerii Româneşti (1849—1856). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910, 300 [— 302] p. 18 × 21 — II 20243.

I. Biografia: Barbu Dimitrie Ştirbei, născut la 1795, este fiul lui Dumitrache Bibescu, înfiat apoi de Ştirbei. A copilărit în Craiova, apoi studiază la Paris. În 1826 revine în ţară, unde ocupă diverse slujbe. În 1842 fratele său Bibescu este ales domn iar Ştirbei e ministru de interne. În 1849 este uns domn. Organizează oştirea: înfiinţează o şcoală de cadeţi şi artileria. Urmează legea rurală, organizarea şcolilor, alcătuirea noului divan, alegerea mitropolitului şi episcopilor. În Anexă, cîteva acte, precum şi Testamentul lui Barbu Ştirbei (1811). II: Organizarea învăţămîntului, a Teatrului Naţional; europenizarea oraşelor; construcţii de drumuri. Raporturi cu Rusia şi Austria. Doc. privind înnoiri în administraţie. Biblioteca şi muzeul. Bursieri în străinătate: Constantinopol, Paris, Viena. Pictura. Colegiul din Bucureşti şi Craiova. Industrie. Literatură instructivă şi didactică. Partidele politice. Pensioane. Mănăstiri. Şcoli.

606 *Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1799. Călătoria lui Barbu Ştirbei în Apus.* Şedinţa de la 30 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1906, 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secţiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 101728.

607 *Despre Barbu Dimitrie Ştirbei. Recunoaşteri şi mărturisiri* publicate cu prilejul dezvălirii statuii sale la Craiova. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913, 131 [— 135] p. + 6 pl. (Extras din *Convorbiri literare*, vol. XXII şi XXIII). 24 × 19 — II 32336.

Este un vol. omagial alcătuit de N. I. Din cuprins: Cuvîntarea primarului Craiovei, N. Guran; N. Iorga, *Barbu Ştirbei ca educator*, cuvîntare ţinută la Acad. Română la 21 dec. 1912; Raportul lui Barbu Ştirbei către Kiselev asupra stării Ţării Româneşti în 1832; Anexe la raportul lui Barbu Ştirbei către Kiselev.

608 *Barbu Ştirbei ca educator.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913, 10 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 7). 27 × 21 — II 31160.

609 *Un cugetător politic moldovean de la jumătatea secolului al XIX-lea: Ştefan Scarlat Dăscălescu.* Şedinţa de la 4 martie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 56 p. (Academia Română. Seria III, Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 1). 24 × 17 — II 113178.
Sînt însemnări autobiografice privind: Oltenia şi Tudor Vladimirescu. Apar Craiova, Tg. Jiu. Revoluţia de la 1848. Domnia lui Cuza Vodă.

610 *Memoriile unui vechiu dascăl.* Şedinţa de la 22 iunie 1934. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1934. 18 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XV. Memoriile secţiunii istorice, 10). 24 × 17 — II 126349.
I. D. Petrescu, „Buchetul, urmat de diverse cugetări alese". Târgovişte, 1889. Nepot al oierului bogat Hagi N. Filip, Petrescu este născut la Vălenii de Munte şi, apoi, stabilit la Tîrgovişte. Cartea publicată cuprinde memoriile sale, în care descrie: Vălenii de Munte, cu cei 2 000 de locuitori, precum şi copilăria sa aici, făcîndu-şi şi arborele genealogic. Cariera sa de prof. Revoluţia de la 1848 şi evenimentele petrecute la Craiova. Învăţător la Rucăr. Trece la Cîmpulung, ca inspector şcolar. Publică mai multe broşuri. Prof. la Şcoala nr. 1 din Târgovişte, unde rămîne 21 de ani pînă la vîrsta de 71 de ani.

611 *Conferinţa ţinută la şezătoarea literară-naţionalistă în Alexandria, duminică 7 mai 1906, urmată de o descriere a Alexandriei şi împrejurimilor.* Alexandria. Tip. „Alexandri", 1906. 25 p. (În folosul cercului de cetire al Tinerimei din Alexandria), 20 × 13 — I 64418.
Istoricul oraşului, înfiinţat în 1834 de Alexandru Vodă Ghica. Note de călătorie în împrejurimile oraşului. Insistă pentru crearea de bibl., expoziţii, activitate culturală; face apel la iniţiativa particulară. Conf. a fost ţinută în cadrul unei şezători, la care au luat parte: Mihail Sadoveanu, Emil Gârleanu, N. Dunăreanu.

612 *Din trecutul istoric al oraşului Brăila.* Conferinţă ţinută la Brăila în ziua de 21 mai 1922 pentru deschiderea ciclului de conferinţe organizat de către biblioteca „Petre Armencea". Stenografia de H. Stahl. Brăila. Ed. bibliotecei „Petre Armancea", 1926. 32 p. (Publicaţiunile cercului de studii regionale al oraşului şi ţinutului Brăila organizat în jurul Bibliotecii publice „Petre Armencea" din Brăila, no 1). 24 × 16 — II 88026.
Din trecutul istoric al Brăilei. Conferinţă. *Neamul Românesc*, 1922, nr. 121, 122, 124—132.
Brăila este *satul lui Brăilă*, sat de pescari, din care s-a dezvoltat un port, pomenit întîia oară în sec. XIV. Avea legături cu Braşovul. Portul era poarta de răsărit: „Toate mărfurile Apusului treceau către Răsărit prin Brăila". A fost reşedinţă episcopală.

613 *Cei dintîi ani în noua „Brăilă românească" (1832—66). Istorie şi documente.* Pentru o sută de ani de la întemeierea oraşului. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1929. 123 [—127] p. + 3 pl. 21.5 × 13.5 — II 96914.
Cuprinde: I. Istoricul oraşului: clădiri, administraţie, locuitori. Comerţ. Armată. Medici şi spitale. Biserici şi preoţi. Şcoli şi biblioteci. Personalităţi, evenimente, curiozităţi. II. Doc. în număr de 201, între 1832 şi 1863. Doc. aflate în arhivele Primăriei au fost depuse de N. I. la Arhivele Statului din Bucureşti.

614 *Din viaţa socială a Brăilei supt turci.* Şedinţa de la 28 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933. 13 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secţiunii istorice., 3). 24 × 17 — II 121004.

Sînt evidenţiate anumite evenimente pe baza unor acte din 1802, 1806, 1811, 1816; descrierea Brăilei făcută de g-ral francez Langeron, pe la 1810, şi *Mémoires de l'évêque F. L. Bugnion*, Genève, 1876.

615 *Cum au fost şi cum trebuie să fie Bucureştii*. Conferinţă ţinută în 1930 la societatea „Bucureştii Vechi". Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932. 18 p. 24 × 16 — II 115157.

616 *Bucureştii de acum un veac, după romanul unui avocat (Ioan Em. Bujoreanu, 1862)*. Şedinţa de la 18 ianuarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1935. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI Memoriile secţiunii istorice, 9). 24.5 × 17 — II 131891.
N. I. foloseşte literatura — teatru, roman, nuvelă — pentru a descifra liniile pe care s-a desfăşurat organizaţia noastră politică şi socială, viaţa morală a ţării. În acest sens foloseşte romanul în 2 vol. *Misterele din Bucureşti* (1862) scris de Ion M. Bujoreanu (1834—1899), autor şi de comedii sociale.

617 *Conducător istoric la bisericile din Bucureşti şi împrejurimile imediate*. Traducere după „Guide historique de Roumanie" de Liliana Iorga. Bucureşti. Ed. „Municipiului Bucureşti". Tip. „Datina Românească", 1935. 23 p. + 4 pl. („Luna Bucureştilor"). 20.5 × 13 — II 131357.

618 *Istoria Bucureştilor*. Ediţia Municipiului Bucureşti. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1939, 397 [— 399] p. + 1 pl. 25 × 17.5 — II 154881.
În *Introducere* aflăm aprecieri asupra lucrărilor închinate Capitalei de: Berindei, G. Ionescu Gion, V. A. Urechia, Frédéric Damé, evidenţiindu-se apoi etapele istorice ale dezvoltării sale. Avem a face la început cu o fortăreaţă a domniei. Din sat de păstori şi plugari, al moşului Bucur, ajunge un popas, o capitală de schimb prin Mircea Ciobanul, Mihai Viteazul. În continuare, lucrarea are următoarele capitole: Cele mai depărtate origini. Cetatea domnească. Începuturile oraşului Bucureşti. Bucureştii — centru de negoţ şi reşedinţă a mitropolitului. Curtea şi oraşul în luptă sub Constantin Brâncoveanu. Bucureştii de stil ţarigrădean. Zorile occidentalismului în Bucureşti. Bucureştii romantismului francez. Bucureştii dominaţi de noua viaţă politică. În *anexă* sînt 26 doc. din 1578—1835. Cartea este bogat ilustrată.

619 *Între Braşov şi Cîmpulung*. Acum o sută de ani. Braşov. Tip. „Unirea", 1934. 8 p. (Extras din „Ţara Bârsei"). 22.5×15.5. Cuprinde 3 scrisori de la: Ştefan Gheorghiu (1828) şi Gheorghe Mârzovici (1829) din Cîmpulung adresate negustorului braşovean Stere.

620 *Documente muntene şi oltene din arhiva d-lui Barbu Ştirbei*. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1903, 59 p. + 1 pl. 24 × 16 (Extras din *Studii şi documente*, vol. V, p. 287—334).
Vol. cuprinde 145 doc. dintre 1537 şi 1826.

621 *Scrisori de boieri şi negustori olteni şi munteni către Casa de negoţ sibiană Hagi Pop*, publicate cu note genealogice asupra mai multor familii. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1906, LXXIX + 201 [— 203] p. (Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. VIII). 24 × 17 — II 101631.
Negustorul sibian Hagi Constantin Pop avea prăvălie şi în Craiova, iar pe două moşii — Giorocul şi Giormanul — lucra pielea, fiindcă era şi pielar, totodată şi lînar. Vol. cuprinde: 558 de scrisori de boieri, între 1750 şi 1835; 105 scrisori de negustori, 1733—1836; 48 scrisori de străini, 1781—1834; 198 de scrisori istorice, 1787—1832, şi 42 de scrisori diverse, 1720—1823. În introducere se face genealogia a 53 de familii boiereşti din Oltenia şi Munte-

nia. N. I. se adresează cititorilor spre a i se face comunicări de acte şi ştiri privitoare la aceste familii şi la altele.

622 *Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797. Călătoria lui Barbu Ştirbei în Apus*. Şedinţa de la 30 iunie. Bucureşti, Tip. „Carol Göbl", 1906. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secţiunii istorice, 3). 27 × 21 — II 101728.
Sînt publicate parţial şi comentate 36 de scrisori ale lui Barbu Ştirbei în care arată desfăşurarea călătoriei sale prin Pesta, Viena, Praga, „Carălspat", Lipsca, precum unele privesc relaţii de familie. Scrisorile, adresate soţiei sale şi lui Hagi Constantin Pop, îşi au însemnătatea lor, fiindcă, după stolnicul Cantacuzino, este al doilea român care înseamnă întîmplările şi impresiile sale de-a lungul călătoriei prin Apusul Europei. Totodată se reconstituie biografia lui Barbu sau Bărbuceanu, născut pe la 1753 şi căsătorit cu Catinca Crăciuneasca din Bucureşti. Zideşte la Craiova biserica neamului său, Sfînta Troiţă. Bun gospodar, aprig uneori. În 1790 era vornic şi-şi mobila „europieneşte" casa. Neavînd copii, botează, creşte şi mărită pe nepoata Catinca Văcărescu, fiică de boier sărac. Cu soţul ei Dumitrache Bibescu au încă din 1795 un băieţel, pe care unchiul şi mătuşa de la Cepturoaia îl botezară dîndu-i numele de Barbu: el era menit să fie Barbu Dimitrie Ştirbei domn al Ţării Româneşti. Boierul călător moare în aug. 1812, fiind îngropat în biserica sa din Craiova.

623 *Două conferinţe craiovene*. I. *Rostul Olteniei în mişcarea pentru neam*. II. *Ce am făcut şi ce trebuie să facem*. Craiova, „Socec Comp.", 1906. 46 p. 18 × 11 — I 25606.
Conf. au fost tipărite după notele elevilor N. Nedelcu şi Mihail Lăzărescu din Craiova şi „prisosul cheltuielilor e destinat fondului pentru o bibl. populară în Craiova". În prima conf. se arată rolul jucat de Oltenia în istoria ţării: primele voievodate au sprijinit şi s-au sacrificat pentru a întemeia Ţara Românească; rolul familiei Craioveştilor, a Buzeştilor, a domnitorilor Neagoe, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu; rostul revoluţiei lui Tudor; începutul revoluţiei de la 1848 în Oltenia. În introducere se arată rostul pe care l-a avut şi, mai ales, îl are literatura în dezvoltarea conştiinţei şi unităţii naţionale. Temeiul celei de-a doua conf. îl constituie crearea unei vieţi democratice, ridicarea ţărănimii, lupta împotriva politicianismului, iar pe deasupra tuturora „întregirea poporului român supt tricolorul nostru!".

624 *Oraşele oltene şi mai ales Craiova în pragul vremurilor nouă (1760—1830)*, Craiova. Tip. „Scrisul Românesc", 1925. 23 p. (Biblioteca „Arhivelor Olteniei", nr. 2). 23 × 16 — II 81809.
Broşura reprezintă un art. ce a fost publicat în *Convorbiri literare*, 1907, p. 56—69, 146—157; *Calendarul revistei Ramuri*, 1908, p. 33—54 şi în „Arhivele Olteniei", 1925, p. 275—294. El vine să întregească *Rostul Olteniei în mişcarea pentru neam*. Sînt descrise bisericile, clădirea şi rostul lor în evoluţia satelor-oraşe oltene. Dacă la aceste două studii alăturăm: *Regionalism oltean* (Arhivele Olteniei, 1922, p. 5—10) şi *Partea Olteniei în literatura românească (Arhivele Olteniei*, 1922, p. 10—15), avem, schematic, înfăţişată viaţa spirituală a acestei provincii.

625 *Corespondenţa lui Dimitrie Aman negustor din Craiova (1794—1834)*, publicată după originalele păstrate în „Museul Aman" din Craiova. Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1913. XV + 1 f. + 253 — 255 p. (Studii şi Documente cu privire la Istoria românilor, vol. XXV). 24 × 16 — II 101631.

Tatăl pictorului Aman (Prefaţă la volumul „Corespondenţa lui Dimitrie Aman" ...), *Drum drept*, 1913, p. 3—13.
Cum trăia un pictor acum şaizeci de ani (scrisori ale pictorului Aman), *Ramuri*, 1922, p. 81—86; 97—101.
Vol. cuprinde 467 doc. al căror cuprins înfăţişează comerţul Olteniei cu alte ţinuturi şi ţări, trimeţînd şi aducînd: unt, miere, lînă etc., comerţ făcut de Dimitrie Mihali Dimo, dar cunoscut prin numele de *Aman*, cuvînt turcesc ce înseamnă „iertare". Familia era din Macedonia. În casa acestuia trăia la 1826 şi o „cocoană Luxiţa", adică Luxandra Paris sau Parisi. Fiica acesteia, Pipi sau Pipica, era soţia lui Dumitru Aman. „Familia trăia foartè unită şi în toată mulţămirea, cînd, în 1828, năvălirea ruşilor aduse o nouă pribegie, la Cîmpulung: aici Pipica născu pe acel fiu din urmă pe care de aceea-l numiră *Teodor*." Doc. vol. au fost puse la dispoziţia lui N. I. de dir. Muzeului „Aman", prof. Ştefan Ciuceanu, fost elev al său.

626 *Contribuţii documentare la Istoria Olteniei în veacul al XIX-lea*. Şedinţa de la 29 noiembrie 1913. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 18). 27×21 — II 36761.
Contributions documentaires á l'histoire de l'Oltenie au XIX-e siècle. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 280.
Tot de la Ştefan Ciuceanu, N. I. primeşte un mănunchi de acte pe care acesta le avea de la o mătuşe a sa, acte privind pe „dascălul Ion Nicolau" zis şi Ion Cioca (de unde Ciuceanu). Ele cuprind: explicaţiile unui plan românesc al Vienei, interesant prin efortul făcut de a româniza nomenclatura „cu greu iscodite şi alcătuite a ideilor nouă ale veacului". În continuare, alte 5 acte privind pe Ion Cioca (1820—1855); un act privind pe dascălul Oprea din 1821; 14 scrisori ale lui Barbu Ştirbei din 1832—1843; două acte (1811, 1817) privind pe Otetelişanu Grigore şi un ultim act din 1832 semnat de Răducanu Fratoştiţeanu.

627 *Oaspeţi balcanici la noi în secolul al XIX-lea. Un act românesc privitor la începuturile culturii bulgare. Dr. Verone — fiul lui Milenco Staicovici în Oltenia*. Şedinţa de la 30 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 5 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 24). 27×21 — II 37450.

628 *Oltenia şi Serbia*. Conferinţă ţinută la Craiova în ziua de 22 noiembrie 1915, în folosul refugiaţilor sîrbi. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 31 p. 21×14 — II 44251.
Conf. a fost stenografiată de H. Stahl şi s-a vîndut în folosul refugiaţilor sîrbi în urma invaziei ţării lor de către armata germană. Comunitate politică; legături dinastice în veacul al XIV-lea; istoricul primelor tipărituri.

629 *Două conferinţe istorice*, ţinute la T. Severin şi Botoşani în 1927. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1927. 20 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul", nr. 8). 24 ×16 — II 126649. Cuprinde şi: *Olteni afară din Oltenia*. *Revista istorică*, 1928, p. 1—8. Sînt urmărite dezvoltarea istorică a Olteniei, expansiunea populaţiei în 3 direcţii, cea mai cunoscută fiind în valea balcanică a Timocului, pe care a cercetat-o Emanoil Bucuţa. Alţii, socotiţi pînă la 15 000 de familii, au trecut în Banat, purtînd numele de *Bufani*.

630 *„Moşnenii" din Cremenari. O contribuţie la vechea viaţă a satelor muntene*. Şedinţa de la 25 septembrie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1931. 21 p.

(Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 11). 24×17 — II 110580.
Satul este aşezat în fundul văii Topologului, cu case rare, cu oameni frumoşi, oacheşi, în portul cel vechi. Numele vine de la meseria oamenilor: aceia care taie şi pregătesc cremenea pentru amnare. Vorba, denumirile, portul păstrează forme vechi, rare, unele nemaiîntîlnite, ca termenul de măsurat: *chinga*. Scurta prezentare este însoţită de 13 doc. dintre 1819 şi 1847.

631 *Contribuţii la istoria modernă a Galaţilor*. Şedinţa de la 15 ianuarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 25 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 16). 25×17 — II 115217.
Se publică şi se comentează mai multe acte privind relaţiile oraşului cu Mihai Vodă Sturdza.

632 *Ce reprezintăm în Dobrogea*. Idei dintr-o conferinţă ţinută în ziua de 11 ianuar 1910. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910, 22 p. 16×10 — I 16774.
Ce reprezintăm în Dobrogea ... Neamul românesc, 1910, nr. 8—9.
Săpăturile arheologice aduc continuu dovezi de viaţă autohtonă pe meleagurile Dobrogei. Vlaicu şi Mircea au stăpînit-o. Prin transhumanţă, valuri de ardeleni rămîn pe aceste locuri.

633 *Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea*. Considérations historiques. Jassy. „Imprimérie de l'Etat", 1917, 91 p. 24×16—5 — II 69080.

634 *Dobrudsha-sporgsmaalet*. Oversat af St. Bezdechi. Kobenhaven, 1918. 43 p. Pios Boghandel-Pavel Braner. 22×15.
Drepturi naţionale şi politice ale românilor în Drobogea. [Trad. de C. Brătescu]. Constanţa [1923] 48 p — II 558151.
Drepturi naţionale şi politice în Dobrogea. Traducere de C. Brătescu. Bucureşti. Editura Fundaţiei culturale Regele Mihai I, 1928, 73 p. („Cartea Vremii", nr. 23. Colecţia enciclopedică îngrijită de Nichifor Crainic). 17×13 — I 96503.
I. *Epoca clasică:* Dobrogea veche, „Scythia minor", a cuprins dacii romanizaţi, în „vici" şi „pagi", centre rurale cu existenţă continuă. Alături coloniie elenilor. II. *Dobrogea în evul mediu pînă în epoca lui Dobrotici*. Enumerarea letapelor istorice şi descrierea lor. Imperiul bizantin pe aceste meleaguri. Rolul Patriarhiei de Constantinopol. Cele două secole ale statului Asăneştilor, în care timp „acest teritoriu" a aparţinut „şefilor indigeni", care urmau tradiţia îndepărtată a regilor sciţi din vechime. Dobrotici este mai întîi un simplu căpitan cu soldă al lui Balica „senior de Cavarna. Balica, al cărui nume e românesc, funcţiona ca vasal al împăratului din Constantinopol. Apariţia lui Mircea ca stăpînitor al ambelor maluri ale Dunării. Sensul titlurilor sale. III. *Turcii în Dobrogea*. IV. *Românii şi bulgarii în Dobrogea*. V. *Dobrogea de la războiul Crimeii. Ultime consideraţiuni:* Informaţii culese de la călătorii străini cu privire la populaţia dobrogeană românească, majoritară. *Epilog*. Autohtonii, dacă au cunoscut invaziile altora, nu au clintit de loc persistenţa lor îndărătnică. „Dacă a fost aici a dominaţie, ea nu era decît continuarea Imperiului a cărui creaţiune sînt românii. Genovezii, stăpînii Chiliei şi ai gurilor Dunării, veneau aici ca auxiliari şi clienţi ai Paleologilor, şi succesorul lor a fost un prinţ român căruia Bizanţul îi trecuse cu titlul de despot posesiunea litoralului. El îl părăsi în mîna turcilor pentru ca, după cinci sute de ani, urmaşul său să-l recucerească de la aceiaşi turci".
Dobrogea terre roumaine. Emouvants témoignages d'un passé lointain. Préface de N. Iorga. Discours de ce qui s'est passé en Transylvanie... 1595. [Texte réédité par D.A. Dospinesco]. Bucarest, 1939. 3 f. + 15 p. + 1 f. — II 163842.

635 *Ploieştii în războiul de independenţă*. Conferinţă la Ploieşti în ianuarie 1928. Ploieşti. Ed. primăriei din Ploieşti. Tip. „Datina Românească“, 1928. 12 p. 25 × 19 — II 92375.
Se insistă, printre altele, asupra popasului făcut aici de Marele Duce Nicolae şi de ţarul Alexandru al II-lea.

636 *Lipsuri şi îndreptări ploieştene*. Conferinţă ţinută la Ploieşti (30 octombrie 1938). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1938. 12 p. (Extras din *Cuget clar*). 23 × 16 — II 155246.

637 *Pagini din istoria culturală. I. Privilegiul din 1815 al Târgului Frumos. II. Din viaţa moşnenilor vieri ai ţinutului Săcuienilor*.
Cu 2 stampe. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1911. 60 p. + 2 stampe. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 2). 27 × 21 — II 23407.
Între Prahova şi Buzău au fost mulţi secui. Se urmăreşte viaţa ciobanilor coborîţi de peste munţi, din secuime, ajunşi vieri în acest ţinut (p. 30—60). Se publică numeroase doc. între 1600 şi 1820, precum şi catastihul averii bisericii din Valea Scheilor, 1831.

638 *Trecutul unei reşedinţe regale*. Rezumatul unei conferinţe ţinută pentru secţia Sinaia a „Ligii Culturale“, la 26 decembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 16 p. (Biblioteca naţionalistă, 6). 21 × 14 — II 12022.

639 *Moşnenii de pe Vârbilău şi de pe Valea Buzăului*. Şedinţa de la 23 octombrie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională“, 1931. 17 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII., Memoriile secţiunii istorice 14). 24 × 17 — II 110582.
Află în sat acte din sec. XVI: unul de la Alexandru Vodă Mircea de pe la 1570 şi un altul de la 1583 al lui Petru Cercel. Urmează 3 acte din 1813, 1839, 1841. În biserică sînt icoane de mare valoare artistică, apoi un apostol şi un triod din sec. XVIII.

640 *Documente de pe Valea Teleajenului*, publicate cu o introducere. Vălenii de Munte Tip. „Datina Românească“, 1925. 109 [—111] p. 24 × 16 — II 81581.

8. MOLDOVA

641 *O mărturie din 1404*... Şedinţa de la 26 iunie 1925. Bucureşti. „Cultura Naţională), 1926. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secţiunii istorice, 2). 25 × 17 — II 84099.
În Muzeul Naţional din Budapesta, istoricul rus Petrov a aflat actul privitor „la înnoirea mînăstirii Gruşevschi a sfîntului Arhanghel Mihail din Maramureş“. Doc. de mărturie este dat „sub a mea pecete“, spune Radul, în „Scaunul nostru din tîrgul Sighetului, la data de 6912, adică 1404, 1 mai“. Pan Radul împreună cu Banco, Toader şi Sandru, nemeşi din Sarvasău, şi cu Ivanciuc Dragomir şi Dan, cu Leoca Belcovici, Coste Draguşievici, Coste Popov, adică: Costea al Popei, cu Nan din Săpînţa „dau ştire“ că au zidit biserica sfîntului Arhanghel Mihail în „ţara Teresului“ şi au dat „din uricul lor“ trei sate. Doc., în slavoneşte, singurul în mijlocul celor în latineşte, este o descoperire de prim ordin, fiindcă dă forma românească, atît de veche, nu numai a nemeşilor şi a „viteşpanilor“, dar şi a celor „meşteri“, foarte adesea români, corespunzînd magiştrilor constantinopolitani.

642 *Ostaşii de la Prut cu un act de la Alexandru-cel-Bun. Răzeşi romaşcani.* Cu un facsimil. Şedinţa de la 28 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913. 20 p. + 1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 37446.
Un act din 1426, 15 oct., prin care Alexandru cel Bun dăruieşte un sat pe Grabova lui Oancea, pentru buna lui credinţă. Totodată se publică 22 de acte din: 1617; 1671; 1606: 1645; 1675; 1762; 1767; 1780; 1786; 1790; 1792; 1794; 1800; 1801; 1804; 1807; 1824; 1825; 1830 ce i-au fost „încredinţate de pictorul Verona şi privind pe răzeşii romaşcani.

643 *Patrahirul lui Alexandru-cel-Bun: cel dintîi chip de Domn român.* Şedinţa de la 1 februarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913. 4 p. + 1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 11). 27 × 21 — II 33056.
Prin Pavel Gore se capătă o foto. după epitrahirul păstrat în Muzeul Lavrei „Alexandru Nevski" din Petersburg, fiind cel mai vechi lucru în cusătură din Moldova; reprezintă un interesant tip arhaic, cu sfinţii cuprinşi în mici cadre rotunde, cu scenele prinse în cadre mai mari, de aceeaşi formă; domnul e înfăţişat, spre deosebire de cei munteni, nu cu coroană, ci cu o pălărie cu marginile ridicate în sus, asemenea întru toate cu aceea pe care o poartă, în medalii, împăratul bizantin contemporan, Ioan al VIII-lea. Pălăria doamnei, împodobită cu pene, este ca a jupîneselor ctitore în mănăstirile bucovinene din veacul XVI. Este cel dintîi portret real de domn al Moldovei, iar inscripţia în slavonă cuprinde formula: „Io Alexandru Voievod de sine stăpînitor a toate Moldovlahia şi a Malului Mării".

644 *În jurul pomenirii lui Alexandru cel Bun.* Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 10). 24.5 × 17 — II 117289.
„Bun" înseamnă *bunicul* = bunul. Era fiul lui Roman şi al Anastasiei, avînd legături de rudenie cu ruşi şi cunoscînd „o influenţă bizantină directă prin biserica Patriarhului ecumenic, de unde i-a venit numele de Alexandru. În domnia sa se află „rosturi indigene şi legături latine".
Legături cu Ţara Românească: Mircea, prin soţie, era rudă cu Bogdan Vodă. „Mircea e acela care dă domnia lui Alexandru". Legăturile cu Bizanţul sînt de durată. Soţia lui Alexandru, Marina, era de origine bizantină sau cvasibizantină. Costumul său este după „moda de la Ioan al VIII-lea Paleologul".

645 *La cronologia vechilor domni moldoveni.* Şedinţa de la 13 martie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1931. 6 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 3). 25 × 17 — II 107027.
Alexandru domneşte pînă în 1432, iar pentru moştenirea domniei încep lupte între fraţi, copiii Voievodului: Ilie, Bogdan, Ştefan şi Petru. Ilie a domnit 21 de luni. „Cumintele" Ştefan nu-şi poate strînge o Curte. Petru este asociat la domnie. Şi Bogdan apare temporar lîngă Ilie.

646 *Noi descoperiri privitoare la istoria românilor.* Şedinţa de la 16 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937. 10 p. + III pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 13). 24.5 × 17 — II 142616.
„Popa" Juga ar fi Petru Aron Vodă. Legăturile Moldovei cu Genova. Pîrcălăbia a fost întemeiată după Alexandru cel Bun.

647 *Kurze Geschichte Stephans des Grossen* (1457—1504). Zum 400 jähringen Gedächtnis seines Toden. Gothna. Tip. „Friedrich Andreas Perthes", 1904, 34 p. (Ausschnitt aus: „Geschichte der Rumänen in Rahmen ihrer Staats-

bildungen"). (Serbarea de la Putna, 1504—1904) (Extras din „Geschichte des Rumänischen Volkes..." 1905). 22 × 14.
Extrasul a fost tipărit în mod special şi răspîndit în mii de ex. cu prilejul serbărilor de la Putna din 1904.

648 *Istoria lui Ştefan-cel-Mare povestită neamului românesc* şi tipărită cu cheltuiala Ministerului de Instrucţie publică. Bucureşti. „Minerva", 1904. 334 [—336] p. + 1 pl. 19 × 13 — II 102008.
Din această ed. au apărut: un nou tiraj, cu diferenţă de paginaţie şi avînd pe foaia de titlu adaosul: „Tipărire din nou" (exemplarele 20 000 — 40 000) — II 101969; Un alt tiraj din prima ed. purtînd specificaţia: „Ediţie de lux adnotată". Pe lîngă tipărirea pe o hîrtie specială, avem în plus notele, de unde paginaţia: 372[— 374] p.
Istoria lui Ştefan cel Mare pentru poporul românesc. Bucureşti, „Editura pentru literatură", 1966, 297 p. 20 × 12.5 — I 512169.

Îngrijirea textului s-a făcut de către Victor Iova, luînd ca bază ed. adnotată din 1904, suferind unele eliminări din conţinut. Ed. are un „Cuvînt înainte" semnat de M. Berza. ● Cuprinsul lucrării: Cartea I. *Ţara Moldovei pînă la Ştefan cel Mare.* 1. Ţara Românilor, Ţara Românească. 2. Moldova pînă la Alexandru cel Bun. 3. Alexandru cel Bun. Cartea a II-a. *Tatăl lui Ştefan-Vodă. Tinereţea lui Ştefan.* 1. Lupta pentru Scaunul lui Alexandru cel Bun. 2. Bogdan Vodă, tatăl lui Ştefan cel Mare. 3. Domnia lui Petru Vodă Aron, ucigaşul lui Bogdan Vodă. 4. Luptele dintre Ştefan şi Petru Aron. Cartea a III-a. *Domnia lui Ştefan cel Mare pînă la luptele cu turcii* (1457 — 1475). 1. Cele dintîi legături cu polonii. Împăcarea boierilor. 2. Lupte cu Vlad Ţepeş, cu turcii. Încercarea lui Ştefan de a-i lua Chilia. 3. Căsătoria lui Ştefan. Luarea Hotinului şi a Chiliei. Luptele cu Matiaş Corvinul. 4. Luptele lui Ştefan cu tătarii. Ameninţări turceşti. Clădirea Mănăstirii Putna. Luptele lui Ştefan cel Mare cu Radu cel Frumos şi cu Basarab Laiotă. Căsătoria cu Doamna din Mangup. Cartea a IV-a. *Luptele cu turcii.* 1. Lupta de la Podul Înalt. 2. Lupta de la Războieni (Valea Albă). 3. Împrejurările muntene pînă la aşezarea în Scaun a lui Vlad Călugărul. 4. Căderea Chiliei şi Cetăţii Albe. Cartea a V-a. *Cei din urmă ani din viaţa lui Ştefan cel Mare.* 1. Luptele cele dintîi cu polonii. 2. Lupta de la Dumbrava Roşie. 3. Lupta din urmă pentru Pocuţia. 4. Moartea lui Ştefan cel Mare. Cartea a VI-a *Moştenirea lui Ştefan cel Mare.* Cartea a VII-a *Amintirea lui Ştefan cel Mare.* 1. La cronicari. 2. Panegiricul lui Ştefan cel Mare (Cuvîntul arhimandritului Vartolomei Măzăreanu). 3. Ştefan cel Mare şi şcoala literară nouă (Gheorghe Asachi, Mihail Kogălniceanu, tipărirea letopiseţului Moldovei, Alecu Russo, Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri). 4. Ştefan cel Mare în literatura poporului. Pomenirea lui în timpurile din urmă (printre care: serbarea de la Putna, 1871; poeziile lui Alecsandri şi Eminescu statuia de la Iaşi. Datoria scriitorilor de astăzi. ● Din lucrare s-au tipărit fragmente în: *Lupta de la Dumbrava-Roşie. Familia,* 1904, p. 313 — 314; *Şcoala lui Ştefan cel Mare. Sămănătorul,* 1904, p. 225 — 229; *Fragmente din „Ştefan-cel-Mare". Sămănătorul,* 1904, p. 282 — 286; *Arta lui Ştefan-cel-Mare. Sămănătorul,* 1904, p. 385 — 388; *Învăţături din viaţa lui Ştefan-Vodă. Sămănătorul,* 1904 p. 417 — 420; *Ştefan-cel-Mare şi Poporul românesc. Sămănătorul,* 1904, p. 449 — 451; *Mama lui Ştefan-cel-Mare. Sămănătorul,* 1904, p. 497 — 499; *Prefaţă la Istoria lui Ştefan-cel-Mare. Lamura,* 1921, p. 806 — 807.

● Cartea a avut o largă circulaţie în epocă, atît ca operă istorică precum şi prin valoarea sa literară. Singura atitudine negativă — după cum o arată

Gala Galaction în memoriile sale — a fost aceea a lui Tudor Arghezi în rev. *Linia dreaptă*, 1904, nr. 3, 15 apr., p. 48. De aici porneşte conflictul permanent dintre N.I. şi poet, regretat de acesta în anii ultimi ai vieţii sale.

649 *Ştefan-cel-Mare, Mihai Viteazul şi Mitropolia Ardealului*. Şedinţa de la 2 iulie. Bucureşti. Tip „Carol Göbl", 1904. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secţiunii istorice, 1). 27 × 21 — II 101724.
Ştefan-cel-Mare şi Mihai Viteazul ca întemeietori ai Bisericii românilor din Ardeal. Bucureşti. „Minerva", 1904. 48 p. 17.5 × 11 — I 101871.
La 1475, Ştefan capătă de la Mateiaş Corvinul cetatea Ciceiului împreună cu 60 sate, pentru care făcu *Mănăstirea Vadului*, prima mănăstire românească în Ardeal. Petru Rareş lărgi ctitoria înaintaşului.

650 *Pomenirea lui Ştefan-cel-Mare* (tipărită din însărcinarea şi cu cheltuiala Ministerului de Instrucţie publică). Bucureşti. Tip. „Minerva", 1905. 108 p. + 22 pl. 19 × 13 — I 407 [Pe copertă e trecut anul 1904].
La 1904 s-au desfăşurat pe tot cuprinsul ţării mari serbări închinate voievodului: la Bucureşti, în oraşe şi sate, la Putna şi chiar în Transilvania şi Bucovina. Au fost cele mai mari serbări naţionale cunoscute pînă acum, avînd un ecou extraordinar în toate păturile sociale, urmărind o mai grabnică realizare a unităţii naţionale. Totul se datoreşte lui N.I. şi Spiru Haret. S-a tipărit în 75 000 de ex.

651 *Ştefan-cel-Mare şi Mînăstirea Neamţului*. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1910. 14 p. (Din „Buletinul Comisiunii Monumentelor istorice". Anul III, nr. 3, fasc. II p. 97—106). 33 × 23 — III 23037.

652 *Întinderea spre Răsărit a Moldovei lui Ştefan-cel-Mare. Cu prilejul unei inscripţii*. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1938. 5 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice. 15). 24.5 × 17 — II 154918.
Prin lucrările lui Eugen Kazak şi Vasiliev, N.I. reconstituie legăturile lui Ştefan cel Mare cu Mangupul, cu Kievul, cu cazacii.

653 *Comemorarea lui Ştefan-cel-Mare*. Conferinţă la conducerea premilitarilor (mai 1940). Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1940. 10 p. 24 × 16 — II 168052.

A stăpînit Moldova, „a avut hotărîre şi în ce priveşte Muntenia" şi a avut două cetăţi în Ardeal. „În sufletul lui era *un instinct împărătesc*: al hotărîrii neînduplecate, al credinţii faţă de învoielile cu străinătatea şi al desăvîrşitei cumpăniri, al perfectului echilibru, de care a dat dovadă. Nu a crezut niciodată în alianţe. Totdeauna singur şi totdeauna aşteptîndu-se să fie singur, luîndu-şi deci toate măsurile pentru cazul cînd nimeni nu mai este lîngă dînsul. Ştefan credea în puterea şi în viitorul ţării sale [...] S-a întemeiat — pe nici un sistem polon, maghiar, turcesc, ci-numai pe ce stătea în tradiţia ţării şi în mijloacele pe care ţara însăşi le ţine la dispoziţia oricui vrea să se apere."

654 *Relaţiile Moldovei cu Polonia după documente nouă. Petru Rareş şi politica sa faţă de poloni*. Bucureşti. Tip. „I.V. Socec", 1901. 48 p. 23.5 × 14.5.
Relaţiile Moldovei cu Polonia după documente nouă. Petru Rareş şi politica sa faţă de poloni. Convorbiri literare, 1901, p. 324—352: 391—419.

655 *Nouveaus matériaux pour servir à l'histoire de Jacques Basilikos l'Héraclide dit le Despot, prince de Moldavie*. Publiés avec une préface et des notes. Bucarest. Ed. „Carol Göbl", 1900. XXVI + 93 p. 17 × 11 — I 101880.

Histoire de Jacques Héraclide, despote de Samos, prince de Moldavie, par le nonce en Pologne. Correspondance de Jacques Héraclide avec le duc Albert de Prusse et avec Sigismund-Auguste, roi de Pologne.

656 *Un „Héraclide à Montpellier et un courtisan valaque de Henri III*. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1930. 28 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tome XVII, p.23—48). 24 × 17 — II 103913.
1. Ion Heraclid Despotul. 2. Ion Bogdan pretinde că e fiul lui Bogdan cel Orb. 3. Petru Cercel.

657 *Cinci comunicări la Academie*... Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1931. 23 p. 24×16 — II 107050.
Printre altele şi: Inscrierea ca student a lui Despot Vodă. Incă o precizare asupra lui Despot Vodă student în medicină la Montpellier. Cele două comunicări la Acad. au fost publicate în *Revista istorică*, 1931, p. 23—25 şi 33—37.

658 *Documente nouă în mare parte românesci relative la Petru Şchiopul şi Mihai Viteazul*. Şedinţa de la 6 novembre. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl", 1898. 68 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice) 27×21 — II 101734.
In prima parte a comunicării, N. I. întregeşte pe cea precedentă (din 1896) privind pe Petru Şchiopul prin 22 doc. româneşti şi greceşti aflate în Arh. imperiale din Viena, în fascicula denumită „Miscellanea turcica".

659 *Acte din secolul al XVI-lea (1517—1612) relative mai ales la Domnia şi viaţa lui Petru-vodă Şchiopul, adunate, adnotate şi publicate*. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1900.1 pl. + CLIX + 909 p. (Documente privitoare la istoria românilor, culese de Eudoxie Hurmuzaki, vol, XI). 31×25 — III 232177.
Separat s-a tipărit şi:

660 *Regeste de documente mai mult interne (1526—1626) pentru a servi la înţelegerea documentelor străine ce formează volumul XI din colecţia Hurmuzaki*. Bucureşti. Tip. „I.V. Socec", 1900. p. 887—910. 31×25.
In prefaţă se lămureşte că aici se cuprind acte de danie, întărire şi judecată eliberate de cancelaria domnească. Ele fiind foarte numeroase şi avînd o importanţă numai pentru nomenclatura de persoane şi localităţi, au fost date sub formă de regeste. Nr. lor este destul de mare.

661 *Oameni şi fapte din trecutul românesc*. I. *Petru Şchiopul*. Bucureşti. „Leon Alcalay", 1905, 123 p. (Biblioteca pentru toţi, no. 220) 15×10 — I 84670.
Dezvoltarea articolului: *O familie domnească în exiliu*. *Vatra*, 1894, p. 725—726; 757—760; 1895, p. 7—8; 39—40; 259—264; 295—298; 321—328.
Oameni şi fapte din trecutul românesc. Vol. I. Bucureşti. Ed. „Alcalay", 1930. 128 p. (Biblioteca pentru toţi, no. 220). 15×10.
Oameni şi fapte din trecutul românesc. Bucureşti. Ed. „Alcalay", 1932. 128 p. (Biblioteca pentru toţi, no. 220—220 bis). 15×10.
Se reconstituie viaţa în exil a lui Petru Şchiopul: „Iată o istorie care e un roman, romanul, care e istorie". Este povestea vieţii în Tirol, la Bozen a domnitorului cu boierii şi curtenii care-l însoţesc.

662 *Un pact de familie şi o nuntă domnească în 1587*. Şedinţa de la 27 februarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1931, 7 p. (Academia Română. Seria II. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 2). 25×17 — II 107026.
„Intru acest an, 7095, iunie 29, Petru Vodă a făcut nuntă nepotului său, lui Vlad Vodă, feciorul lui Miloş Vodă, de au luat pe fata Mircii Vodă şi

au chemat la nuntă pe Mihnea Vodă, domnul muntenesc" — scrie Grigore Ureche. Nunta a avut loc la Tecuci, — şi a ţinut peste două luni, fiind pregătită, prin solia sa de peţitor, chiar de cronicarul moldovean.

663 *Ştiri nouă privitoare la familia lui Petru Şchiopul*. Şedinţa de la 12 februarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 6 p. + 4 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 18). 25×17 — II 113179.
Descrierea frescelor de la Galata, Sf. Savu din Iaşi şi biserica Hlincea în care sînt înfăţişaţi Petru Şchiopul cu soţia lui, Maria Amirali din Rodos, şi fiica lor, Maria, măritată întîi cu Zotu Tzigara şi apoi cu Polo Minio.

664 *Foaia de zestre a unei domniţe moldovene din 1587 şi exilul veneţian al familiei sale*. Şedinţa de la 18 iunie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1926. 28 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secţiunii istorice, 10). 25×17 — II 87918.
La Biserica „San Giorgio dei greci" din Veneţia, N. I. a aflat testamentul lui Zotu Tzigara, soţul domniţei Maria, fiica lui Petru Şchiopul. Tot aici se află şi foaia de zestre a domniţei. Ambele acte sînt publicate în această comunicare.

665 *Ospiti romeni in Venezia (1570—1610). Una storia ch'è un romanzo ed un romanzo ch'è una storia*. Bucarest. „Imprimeria Naţională", 1932. 158 [—160] p. + 21 pl. 25×18 — II 115230.
Indice delle materie: Introduzione da una conferenza fatta a Venezia, nel febraio 1931. L'ambiente italiano di Pera. Un instalazione di principe a Bucarest. Un regno insidiato. Una guerra tra Romeni. Morte del principe Alessandro. La reggenza di una donna mezzo-italiana in Valacchia. Un bel pretendente poeta: Pietro Cercel. La tragedia dell'esiglio. Nuovo regno di Mihnea. La rovina di una famiglia principesca ed il disonore. Un'esule moldavo. Marioara Valarga e la lotta per il retaggio moldavo. Le vicende di un povero ragazzo principesco. Malattia e morte del principino moldavo. L'eredità di Stefano il Moldavo.

666 I. *Pedagogia unui jurisconsult fanariot din Bucureşti la 1780.*
II. *Întoarcerea unei pribege: Doamna Maria Minio*. Şedinţa de la 18 decembrie 1931. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 11 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secţiunii istorice, 15). 25×17 — II 110581.
N. I. a urmărit cu un dublu sentiment, ştiinţific, dar şi uman, peregrinările familiei înstrăinate a lui Petru Şchiopul. „Ca dus de mînă" a găsit în nenumărate arh. acte răzleţe, completîndu-se, privitoare la toţi membrii acestei familii, aduse la cunoştinţă prin comunicări academice, art. şi chiar lucrări mai mari, în română şi italiană, fiindcă: „sînt individualităţi istorice, care, la un moment, pare că se cer ele rechemate la viaţă". Aici este vorba de Mărioara Adorno Valarga, de Maria Minio, ambele înmormîntate în bisericuţa de la San-Maffio din Murano, şi de Zotu Tzigara. Se publică şi un act din 18 dec. 7125 semnat de Doamna Maria, „fata răposatului Pătru Vodă". Comunicarea de la Acad. a fost publicată şi în *Cuget clar*, 1932, p. 251—255. *Întoarcerea unei pribege: Doamna Maria Minio.*

667 *Neamul lui Petru Şchiopul şi vechi documente de limbă mai nouă*. Şedinţa de la 13 noiembrie 1936. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937. 7 p. + + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secţiunii istorice, 14). 25×17 — II 144389.

Un nou act din 14 iun. fără an semnat de „Doamna Maria“, şi un altul. Apoi urmează: Antonie Roset, 1668; Radu Vodă, 19 ian. 7126; Onceşti, 20 iun. 7118: Mărica şi Cecea, fetele Oluşcăi, nepoatele lui Copae pîrcălab; în total sînt 6 acte, socotite „extrem de preţioase elemente de limbă“.

668 *Rătăcirile în Apus ale unui pretendent român, Ioan Bogdan în secolul al XVI-lea*. Şedinţa de la 30 martie. Bucureşti. Tip „Cultura Naţională“, 1928. 18 p. + VI pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 11). 25×17 — II 92142.

Prin Charles Bémont N. I. află în *Calendar of State Papers*, 1927, două acte semnate de Ioan Bogdan: primul, în latineşte, este o scrisoare din 14 aug. 1587 adresată Elisabetei a Angliei; a doua o petiţie în engleză, din 1580, este, de fapt, „rezumatul misiunii încredinţate domnului de St. Bonnet de domnul Valahiei pentru a fi prezentată reginei Angliei. Domnul Moldovei este *Petru Cercel*, care se afla pe atunci la Paris.

669 *„Doamna lui Ieremia Vodă“*. Şedinţa de la 28 martie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1910. 59 p. + 5 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXII. Memoriile secţiunii istorice, 13) 27×21 — II 19626.

La Mănăstirea Suceviţa atîrnă de bolţi o cutie de argint în care se află o coadă groasă de frumos păr castaniu-deschis. Este părul Doamnei Elisabeta, soţia lui Ieremia Movilă, cea batjocorită de turci: „Boieri, boieri! ruşinatu-m-au păgînul“. N. I. aseamănă viaţa tragică a acestei doamne cu aceea a Chiajnei. Din acest studiu a pornit, peste ani, drama *Doamna lui Ieremia*. Studiul cuprinde prezentarea domniilor lui: Ieremia, Simion, Mihail, Constantin şi Alexandru Movilă, precum şi a lui Ştefan Tomşa. În anexă sînt 82 doc. privind pe: Maria, văduva lui Iancu Sasul, luptele pentru ocuparea domniei Movileştilor şi „regeste după documente interne inedite şi după publicaţiuni străine rare“ (1601—1617). 5 pl. privesc pe Doamna Elisabeta, care a sfîrşit, împreună cu doi fii ai săi, la turci, unde a fost obligată să treacă la legea mahomedană.

670 *Studii asupra istoriei românilor în secolul al XVII-lea mai ales după corespondenţa olandeză din Constantinopol şi alte izvoare inedite sau neîntrebuinţate*. I. *Cei dintîi ani din Domnia lui Vasile Lupu 1634—7*. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1900. 53 p. 19×12 — II 101961.

Cei dintîi ani din domnia lui Vasile Lupu, 1634—7, mai ales după corespondenţa olandeză din Constantinopol. Noua revistă română, 1900, p. 340—351.

671 *Vasile Lupu ca următor al Împăraţilor de Răsărit în tutelarea patriarhiei de Constantinopol şi a bisericii ortodoxe*. Şedinţa de la 4 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 30 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 8). 27×21 — II 37447.

Basile Lupu, prince de Moldavie, comme successeur des empereurs d'Orient dans la tutelle du patriarcat de Constantinople et de l'église orthodoxe (1640—1653). Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 88—110.

„Orînduitor al întregii vieţi ortodoxe, supraveghetor al ei de fiecare clipă, răsplătitor darnic, dar şi pedepsitor fără cruţare, făcător şi răsturnător de Patriarhii, găzduitor al fruntaşilor Bisericii răsăritene, convocator de sinoade şi îndreptător al credinţei prin hotărîrile acestor adunări ţinute în umbra lui, Vasile Vodă merită un mare loc în istoria întregii lumi ortodoxe [...] El caută în istoria Bizanţului numele unui mare orînduitor, aşezător de ţară,

dătător de legi: al lui Vasile I-iu, şi-l împrumută [...] A da legi Moldovei, a statornici pravila după vechile modele împărăteşti i se părea o nevoie de neînlăturat."

672 *Domnii români Vasile Lupu, Şerban Cantacuzino şi Constantin Brâncoveanu în legătură cu Patriarhii Alexandriei.* Şedinţa de la 20 mai 1932. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 10 p. (Academia Română, Seria II. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 25×17 — II 11303.
Istoricul culege şi explică doc. din lucrarea lui Gherasim Gh. Mazarakis, *Biserica ortodoxă în Egipt*, privind legăturile celor 3 domnitori cu Patriarhia de Alexandria.

673 1. *Originea lui Ştefan Răzvan.* 2. *Petrecerea lui Vasile Lupu în exilul de la Constantinopol.* Şedinţa de la 1 noiembrie 1929. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1930. 7 p. (Academia Română Seria III. Tom. XI. Memoriile secţiunii istorice, 5). 25×17 — II 99552.
La întrebarea dacă Răzvan a fost ţigan, N. I. arată că totul porneşte de la o confuzie din cronica lui Miron Costin: „Împotriva lui Aron s-au ridicat doi boieri: un Răzvan Hatmanul şi un logofăt care se chema Ştefan Radu şi că acest Ştefan Radu a domnit. Confuzia se înţelege: dintr-o persoană scriitorul de la 1670 a făcut două. Dar atunci lui Răzvan i se zicea ca Domn şi Ştefan Radu. El ar fi invocat deci ca părinte al său pe unul dintre Domnii sau pretendenţii cu numele de Radu din veacul al XVI-lea muntean". Pe baza a 4 scrisori, N. I. reconstituie exilul lui Vasile Lupu la Constantinopol.

674 *Un călător italian în Turcia şi Moldova în timpul războiului cu Polonia.* Şedinţa de la 25 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1910. 26 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secţiunii istorice, 2). 27×21 — II 20410.
Ataşatul militar la Roma, maior G. Vlădescu a donat Acad. Române „rarisima lucrare": *Quanto di piu curioso e vago ha potuto raccorre Cornelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi e dimore per la Turchia.* Parma, 1678. Cartea lui Magni e un foarte important izvor pentru istoria culturală a întregii împărăţii otomane în veacul XVII, în a doua jumătate a lui, sub Mohamed al IV-lea. Hammer şi Zinkeisen nu au folosit-o. Italianul ajunge şi în Moldova: descrie Chilia, Ismailul, Iaşul. Descrierea priveşte mai ales istoria turcilor, cu o largă prezentare a vieţii de Curte.

675 *Viaţa lui Constantin-Vodă Cantemir de Dimitrie Cantemir. Vita Constantini Cantemyrii, cognomento senis, Moldaviae principis. Auctore Demetrio Cantemyrio.* Text latin revăzut şi traducere românească de N. Iorga. Bucureşti. Tip. „Cărţilor Bisericeşti", 1925. 92 + XV + 127 p. (Comemorarea lui Dimitrie Cantemir în 1923). 20×13 — I 78494.

676 Dimitrie Cantemir. *Viaţa lui Constantin-Vodă Cantemir.* Traducere românească de N. Iorga. Ediţie nouă, îngrijire de Liliana N. Iorga. Craiova, Ed. „Scrisul Românesc", f. an. 194 p. (Clasicii români comentaţi, sub îngrijirea d-lui N. Cartojan, profesor universitar). 20.5×14.5 — II 185611.
Primele 92 p. cuprind textul latin, urmează trad. făcută de N. I., precedată de un studiu de prezentare a operei şi autorului ei, savantul D. Cantemir, „care, păstrînd toate legăturile cu firea proprie a neamului său [...] a devenit apoi, prin singurele lui silinţi, eroice, un deţinător al ştiinţei Răsăritului musulman în toate direcţiile [...] a fost în vremea lui unicul exemplar al unui erudit stăpîn pe cuprinsul întreg al trei civilizaţii pe care le-a

dat omenirea şi astfel s-a impus tuturor mediilor culturale în care a ajuns să se manifeste".

677 *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688—1821).* Vol. I *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rîmnic.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1901, 551 p. Ed. a II-a îngrijită de Barbu Theodorescu. Bucureşti, „Ed. Didactică şi pedagogică", 1969, 456 p.
Vol. cuprinde prima monografie închinată vieţii şi operei lui Dimitrie Cantemir (p. 273—414): opera de tinereţe; *Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea; Hronicul; Viaţa lui C. Cantemir; Istoria ieroglifică;* Datarea. *Istoria Imperiului otoman.* Reflectarea istoriei românilor în *Istoria Imperiului otoman.* Istoria mahomedanilor. *Descriptio Moldaviae.* Genealogia familiilor boiereşti moldovene. Note de călătorii în regiunea Mării Caspice. Cercetarea naturală a monarhiilor. N. I. este primul care evidenţiază *umanismul* în opera lui Cantemir, stabileşte *cronologia* operei acestuia şi-i evidenţiază valoarea artistică. *Istoria ieroglifică* este scrisă în 1705, iar *Istoria Imperiului otoman* a fost scrisă pe cînd savantul român se afla nu la Constantinopol, ci la Moscova, între 1715 şi 1716. Cantemir e un mare povestitor, „cu meşteşug de narator sfătos", adică „un spirit vioi, un bun povestitor, un glumeţ cu haz". Uluitoare şi apropierea lui Eminescu de Cantemir în poemul *Călin* prin frumuseţea nunţii din *Istoria ieroglifică:* „Ţînţarii cu fluiere, greierii cu surle, albinele cu cimpoi, cîntece de nuntă cîntînd, muştele în aer şi furnicile pe pămînt mari şi lungi danţuri ridicară, iar broaştele toate, împreună cu brotăceii din gură cîntec ca acesta în versuri tocmai cînta". Tot N. I. face legătura între Dimitrie Cantemir şi vechea literatură românească, aşa cum arată că Şcoala ardeleană îşi află punctul de plecare în scrisul savantului voievod moldovean, precizînd că opera sa „este în sensul dezvoltării româneşti" şi ea „înseamnă modul românesc de a fi în civilizaţia universală".

678 *Despre Dimitrie Cantemir cu prilejul aducerii în ţară a rămăşiţelor lui.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935. 26 p. 24×16 — II 398365.
Cantemir: „o nesfîrşită tinereţă de suflet" [...] o „adevărată şi cea mai nobilă curiozitate", unită „cu o caldă iubire pentru scopul cercetării întreprinse" [...] „un entuziast". Dacă a ajuns aşa de preţuit la Constantinopol, „se datoreşte aceluiaşi suflet deschis, căutînd prietenie şi oferind în chipul cel mai larg tot ce era în putinţa unui tînăr fiu de Domn". „*Istoria ieroglifică* arată că-i plăcea pe vremea aceea a băsnui asupra istoriei, în care er însuşi atît de intim amestecat." El ştia „că este un singur neam românesc, înfipt aici din vremile Romei şi care nu se poate smulge niciodată de unde-i sînt rădăcinile". „Se visase liberator şi organizator de ţară, întemeietor de dinastie." „Ci liniştit, ca un glas fără trup, el începu să desfăşure drama cea mare a poporului său." „Tindea să se manifeste ca un iubitor de oameni, vrăjmaş al pompelor, dispreţuitor al formelor, sprijinitor înainte de toate al săracilor, gata să-i ajute chiar în dauna Cămării domneşti şi a Visteriei, iar, faţă de boierii speriaţi de ifosurile imperiale ale lui Nicolae Mavrocordat [...] el apărea ca un bun tovarăş [...] socotind, preţuind şi aşezînd pe fiecare după vîrsta şi vrednicia lui." Doamna Casandra moare la 12 mai 1713 încă tînără. La 11 iul. 1714 primeşte diploma de membru al Acad. din Berlin. Se căsătoreşte cu prinţesa Trubeţkoi în 1719. În 1722 are loc participarea lui Cantemir la expediţia ţarului dincolo de Astrahan. Se stinge la ora 7.20 în seara zilei de 21 august 1723. După dorinţa lui, trupul fu dus la Moscova de fiul Matei şi îngropat lîngă soţia româncă „numai cu un arhiereu, un preot şi un diacon". „Nu o dată împrejurări neprevăzute au stricat norocul acestui

popor." Broşura reprezintă o conf. la radio (p. 1—6), la care se adaugă comunicarea la Acad. din 17 apr. 1935 (p. 6—12), apoi un art. din *Revista istorică*. În continuare: Prefaţa de la *Divan* (p. 20—22); Cugetări ale stoicilor, traduse de Dimitrie Cantemir (p. 23); Începutul *Istoriei ieroglifice* (23—25); Din *Istoria Imperiului otoman* (25—26).

679 *Originalitatea lui Dimitrie Cantemir*. Conferinţă ţinută în aula Universităţii din Iaşi. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935, 19 p. 23.5×15.5 — II 135387.

De la Moscova s-a adus sicriul cu rămăşiţele lui Cantemir, pe care nimeni nu l-a deschis pînă astăzi. Ele „ni-au fost date ca un omagiu de prietenie". Cantemir este un continuator, prin Ureche, Miron Costin, Stolnicul Constantin Cantacuzino. Deci el „este în sensul dezvoltării româneşti". La Constantinopol a trăit 4 culturi: turcească, grecească, franţuzească şi italiană. A luat *orizont* de la occidentali, *imaginaţie* de la răsăriteni, *logică*, stăpînirea frazei de la grecii antici, „iar cînd a fost vorba să se uite în sufletele omeneşti, s-a uitat cum ne uităm noi, *cu milă de om şi cu înţelegere de dinsul*". A rămas un om de la noi [...] a tras către noi lucrurile străine şi a fost un bun român, fiindcă era un român bun" Cu acest prilej a fost săpat pe mormîntul Domnitorului Cantemir aşezat în „Trei Ierarhi" această inscripţie alcătuită de N. I.: „1673—1723. Aici întors acasă din lunga şi greaua pribegie înfruntată pentru libertatea ţării sale odihneşte Dimitrie Cantemir Domn al Moldovei învăţat cercetător al trecutului românesc 17 iulie 1935".

680 *Practica domnească a unui ideolog: Dimitrie Cantemir*. Şedinţa de la 12 aprilie 1925. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1935. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secţiunii istorice, 11). 24.5×17 — II 131886. Comunicarea este cuprinsă şi în: *Despre Dimitrie Cantemir cu prilejul aducerii în ţară a rămăşiţelor lui*. Bucureşti. 1935, p. 6—12.

681 1. *„Calicii" lui Mihai Viteazul*. 2. *Zavira şi opusculul lui Dimitrie Cantemir despre lupta între Cantacuzini şi Brâncoveni*. Şedinţa de la 9 decembrie 1938. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1939. 7 p.+1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice, 2). 24.5×17 — II 168264. Este prezentată: *Ale lui Dimitrie Cantemir, Domnul Moldovei, întîmplări ale celor din Valahia Cantacuzini şi Brâncoveni, traduse din limba germană în a noastră limbă comună de prea învăţatul domn Gheorghe Ioan Zavira, cel din Siatista, 1795*. Orig. se păstrează în bibl. din Göttingen.

682 *Documente privitoare la Familia Callimachi, adunate, publicate şi întovărăşite de o prefaţă*. Bucureşti. „Minerva". 24×17 — II 101632.
~ Vol. I: 1902, CCXII + 4 f. + 605 p.
~ Vol. II: 1903. XXXVIII + 760 [— 763] p. + 1 hartă.

~ Vol III: Introducerea cuprinde istoricul familiei, pe care l-a scris, mai înainte, şi A.D. Xenopol. Studiul lui N.I. trebuie privit „numai ca nişte cercetări menite să puie unele lucruri într-o lumină nouă". Are următoarele cap.: Cîmpulungul. Începătorul familiei: Teodor Callimachi. Terzimanul Ioan Callimachi. Ioan Teodor Voievod. Grigore Ioan Voievod; Alexandru Ioan Vodă. Scarlat Alexandru Vodă. Doc. — 745 la nr. — sînt copiate din arh. olandeze din Haga, saxone din Dresda, din bibl. Muzeului Czartoryski din Cracovia, precum şi din col. Acad. Române. De aici au fost luate rapoartele austriece, iar „copiile pentru tipar le-a făcut Il. Chendi". Rapoarte de ambasadă saxonă, engleză, olandeză. Rapoarte de consuli austrieci din Iaşi. Extrase din corespondenţă consulară din

Bucureşti. Rapoarte consulare franceze din Iaşi şi Bucureşti. Extrase din partea istorică inedită a operei lui Franz-Joseph Sulzer *Geschichte des transalpinischen Daciens*. Acte pentru numirea lui Gavril Callimachi ca mitropolit al Salonicului şi pentru mazilirea lui Alexandru Vodă Callimachi. Cîteva scris. din domnia lui I. T. Callimachi, din Cracovia. Doc. şi regeste după doc. Acad. Române. Vol. II cuprinde acte de provenienţă felurită: hîrtii de familie, registre de socoteli şi corespondenţe diplomatice: poloneze, germane, daneze, olandeze, suedeze privitoare la Callimachi şi relaţiile Moldovei cu Polonia. În studiul introductiv este prezentată epoca în amănuntele ei: intrigi, schimbări de domni, viaţa boierească, studii în străinătate, căsătorii, preocupări culturale, cumpărări de enciclopedii, circulaţia lb. franceze, fanariotismul, grecii fiind socotiţi „oamenii care se schimbă ca vremea", mulţi „vînturători de lume", viaţa de salon, de iatac. În total, vol. cuprinde 1 111 doc. registre de socoteli, corespondenţă privind familia Callimachi. Aceste două vol. de doc. şi studii sînt „omagiul meu de recunoştinţă către d. Alexandru Callimachi, prin munificenţa căruia a apărut „*Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*".

683 *Viaţa lui Alexandru Vodă Callimachi, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său*. Şedinţa de la 17 decembrie 1904. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1905. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27×21 — II 18495.
Testamentul a fost scris de domnitor la Constantinopol, de unde a ajuns într-un sat din ţinutul Vasluiului, în mîna unui elev al şcolii normale din Cîmpulungul Muntean, iar în sept. 1904, prin prof. Şapcaliu, i-a fost înfăţişat lui N.I. Comunicarea cuprinde descrierea vieţii domnitorului şi testamentul, tipărit în greceşte şi româneşte.

684 *O gospodărie moldovenească la 1777, după socotelile cronicarului Ioniţă Canta*. Şedinţa de la 25 noiembrie 1927. Bucureşti. Tip „Cultura Naţională", 1928. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 4). 25×17 — II 92137.
„În primitoarea casă din Bălenii Covurluiului, una din fiicele lui Leon Cantacuzino mi-a pus la dispoziţie copia [...] socotelilor de acum un veac şi trei sferturi a străbunului său Ioniţă Cantacuzino", adică a cronicarului Ioniţă Canta. Pe baza acestor „socoteli", N.I. prezintă casa acestuia din Iaşi, cu mobilier, grădină, îmbrăcăminte, petrecerile de sărbători, viaţa de ţară, medicul casei, lecturile şi scrisul.

685 *Francmasoni şi conspiratori în Moldova secolului al XVIII-lea*. Şedinţa de la 3 februarie. Bucureşti. Tip „Cultura Naţională", 1928. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 12). 25×17 — II 92143.
În mişcările contra domniei moldovene este amestecat şi boierul Iordache Dărmănescu, care este arestat la 31 iul. 1778 şi trimis la mănăstire. N.I. îl încadrează în mişcarea francmasonă din ţară, prezentînd, totodată, literatura ce circula la noi pe această temă.

686 *Din originile politicianismului român: o acţiune de opoziţie pe vremea fanarioţilor*. Şedinţa de la 27 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928. 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice. 14). 25×17 — II 92133.
Prezentarea domnului Ioan Teodor Callimachi Voievod şi a boierimii, prinşi într-un păienjeniş de intrigi politice, în urma cărora cad un mare nr.

de capete: „boierii organizaţi în cete mîncaseră un cap de Domn", dar şi pe cel al lui Manolache Bogdan, şi al boierilor Cuza, Bălănescu, Darmănescu. Comunicarea de faţă se completează cu cea anterioară.

687 *Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie cu note asupra Familiei Hurmuzaki.* Şedinţa de la 24 iunie 1916. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1917. 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secţiunii istorice, 2) 27×21 — II 52031.
Biografia lui Constantin Eustatie, născut la 1798, cu studii la Viena şi fost prof. la catedra de greacă la Acad. din Iaşi. Prezentarea familiei Hurmuzaki, în special Alexandru şi soţia sa Zoiţa, pe baza actelor aflate în Biserica Tălpălarilor din Iaşi.

688 *Plîngerea lui Ioan Sandu Sturza Vodă împotriva sudiţilor străini în Moldova*, cu 1 facsimilă. Şedinţa de la 8 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1912. 11 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 1) 27×21 — II 29420.
Plainte de Ioan Sandu Sturdza, Prince de Moldavie (1822—8) contre les sujets étrangers dans sa Principauté. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1913, p. 17—23.
Străinii fără protecţie s-au făcut sudiţi. Ei au intrat în conflict cu domnitorul, din cauza nenumăratelor abuzuri şi acoperirea lor de consulii străini.

689 *Un „jacobin moldave" au XIX-e siècle.* Conférence donnée à la Société du centre d'études de la Revolution Française, janvier, 1936. Paris. Imp. „Datina Românească", 1936, 20 p. 24×16 — II 144458.
Prezentarea proiectului de constituţie elaborat în Moldova în 1822, avînd ca autor principal pe Ioan Tăutu. În jurul acestuia se aflau şi alţi numeroşi boieri, printre care Gheorghe Drăghici şi Bucşănescu.

690 *Despre revoluţia de la 1848 în Moldova.* Şedinţa de la 21 ianuarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1938, 50 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secţiunii istorice, 2). 24.5×17.5 — II 152773.
Se publică un dosar cuprinzînd 82 de acte privind urmărirea celor care au luat parte la revoluţie. Costache Moruzi, Pechea, Iorgu Radu, Todiriţă Sion, Ion şi Nicolae Ionescu; agenţi polonezi. Apoi permisiunea de a reveni „desţăraţii" aflaţi peste Dunăre: Mitică Roset, Alexandru Cuza, Nicu Catargiu. În vara anului 1849, guvernul începu o nouă acţiune de urmărire prin închiderea graniţei pentru cei 34 amestecaţi în mişcarea din Polonia. Se publică şi actul cu semnalmentele şefilor revoluţiei maghiare.

691 *Inscripţii botoşănene publicate cu o prefaţă despre istoria Botoşănilor.* Bucureşti. Ed. „Minerva", 1905, 33 p. 23×16 — II 1834.
Dedicată: „La toţi ai miei care au trăit şi au murit în Botoşani, oraşul naşterii mele". Inscripţiile sînt din bisericile „Ospenia", „Sf. Gheorghe", „Sf. Nicolae" din Păpăuţi, „Sf. Spiridon", „Sf. Dumitru", „Sf. Ilie", „Sf. Nicolae", „Vovidenia", „Trei Ierarhi", „Duminica Mare", „Roset", Bisericile armeneşti, Biserica din Stănceşti (lîngă Botoşani). Botoşanii înseamnă tîrgul lui *Botăş*, tîrg aşezat pe drumul cel mare de negoţ şi bogat în vite. Se ridică prin Petru Rareş. Colonia armeană dă un nou impuls oraşului. În sec. XVIII, Mihai Racoviţă îl împodobeşte, iar o mănăstire este închinată şi condusă de greci. La 1762 abatele Boscovich află în oraş 400 de case şi 5 biserici. Baronul Tott, călător pe la 1768, descrie oraşul ca unul din cele mai frumoase

şi îmbelşugate, cu 7 000—8 000 de locuitori. Prosperitatea sa o capătă între 1812 şi 1834.

692 *Breasla blănarilor din Botoşani — Catastihul şi actele ei*. Şedinţa de la 9 septembrie 1911. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1912. 34 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 1) 27×21 — II 25739.
Catastihul se află în arh. Bisericii „Sf. Ilie“, cuprinzînd pe toţi blănarii şi cojocarii din toate timpurile. Se publică privilegiul întemeietor al mitropolitului Gavriil din 13 mai 1768. O alegere a lui Andrei Slicariu; un act din 25 iul. 1772; o alegere din 1795; o îndatorire din 8 mai 1797. Alte acte din: 1794, 1796, 1797, 1789, 1809, 1813, 1814, 1817, 1825, 1830, 1834, 1837; Sînt pomeniţi printre cei ce aveau prăvălii de lemn şi de zid şi între stăpînii lor: „bogatul Manole, Iane bacalul şi Iorga cupeţul, înaintaşul celui care scrie aceste rînduri şi păstrează încă icoana îmbrăcată cu argint a acestui vechi negustor de ţară“.

693 *Din tesaurul de artă botoşănean*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1939. 21 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, fascicola 95, ianuar-mart 1938). 32×24 — III 168532.

694 *Două conferinţi istorice*, ţinute la T. Severin şi Botoşani. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1927. 20 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei Culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul“ no. 8). 23×16 — II 126649.
Prima conf., *Ce este un oraş?*, este ţinută la Botoşani în ziua de 11 dec. 1927. La baza Botoşanilor stă un *prestigiu istoric* prin zidirile lui Ştefan cel Mare şi Petru Rareş, precum şi un *principiu de autoritate*, printr-un adăpost domnesc. Oraşul s-a menţinut prin *solidaritatea cetăţenească* şi a intereselor materiale comune, necontenit dezvoltate printr-o muncă obştească. În conf. se strecoară şi amintiri privind pe înaintaşii săi, precum şi copilăria sa: „Odată Manolache Iorga, care iscălea şi Gheorghiu, ca să arate că a învăţat carte elinească, era aici «efor al negustorilor pămînteni» şi păstra un sfert din pecetea oraşului [...] şi acest părinte al bunicului meu a avut ca urmaş în dregătoria orăşenească pe fratele mai mare al tatălui meu, purtînd acelaşi nume de Manole“. „Eu am crescut însă în acest mare calm inspirator al căsuţelor risipite între grădini şi trecutul mi-a vorbit prin puternicile turnuri înfruntătoare de vremi ale acestor biserici. Astfel am fost pregătit pentru atmosfera cu miresme istorice în care era să mi se desfăşure viaţa.“

695 *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe*, scriere premiată de Academia Română cu premiul Alexandru Bodescu din 1899. Bucureşti. Ed. „Academiei Române“. Tip. „Carol Göbl“, 1899 [pe copertă e trecut 1900]. 419 p. + 5 pl. 23×17 — II 101554.
Cuprinsul: Prefaţa. I. Originile: părerea umaniştilor şi scriitorilor mai noi. Regiunea Dunării de Jos în izvoarele antice. Tyras şi Cetatea Albă. II. Chilia şi Cetatea Albă de la Alexandru Sever pînă la stabilirea genovezilor. III. Genovezii la Marea Neagră şi la Dunăre. IV. Stăpînirea domnilor Munteniei şi Moldovei asupra Chiliei şi Cetăţii Albe pînă la moartea lui Alexandru cel Bun (1432). V. Chilia şi Cetatea Albă cu teritoriul lor sub succesorii lui Alexandru cel Bun pînă la Ştefan cel Mare. VI. Chilia şi Cetatea Albă de la căderea Constantinopolei pînă la 1475. VII. Încercările turcilor de a lua Chilia şi Cetatea Albă şi căderea acestora în 1484. VIII. Istoria celor două cetăţi pînă la 1538 şi formarea raialei în acest an. IX. Chilia şi Cetatea Albă în sec. XVI de la 1541 înainte. X. Chilia şi Cetatea Albă în sec. XVII. Cronica cetăţilor, aşezarea tătarilor în Bugeac, expediţii de recuperare moldo-polonă.

XI. Chilia şi Cetatea Albă în sec. XVIII şi XIX. Vicisitudini politice. Schimbarea poporaţiunii Bugeacului. Obiceiurile şi guvernul tătarilor bugeceni. Comerţul provinciei sub dînşii. Apendice I. Despre pretinsa despăgubire a Moldovei cu Ciceiul şi Cetatea de Baltă pentru Chilia şi Cetatea Albă. Apendice II. Guvernatorii Chiliei şi Cetăţii Albe pînă la 1484. Apendice: 56 doc. între 1431 şi 1541.

696 *Lucruri noi despre Chilia şi Cetatea Albă.* Şedinţa de la 29 mai. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925. 8 p. + 1 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. V. Memoriile secţiunii istorice, 7). 25×17 — II 84104.

Se extrag ştiri noi din următoarele lucrări: Jan Ptasnik, *Kultura mloska wiekow srednich a Polsce* (= Cultura italiană a veacului de mijloc în Polonia), Varşovia, 1922; *Akta grodzkie i zemskie;* H. Noiret, *Documents inédits pour servir à l'histoire de la domination vénitienne en Crète de 1380 à 1485*, Paris, 1892; Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Literatur; Cronica tătărască* a lui Kasimirski, tipărită de Amédée Joubertin, *Journal Asiatique*.

697 *Alte lucruri despre veacul al XVII-lea după izvoare apusene: Moruzeştii.* Şedinţa de la 8 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1910. 39 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 27×21 — II 21571.

Sînt comentate 17 doc. (1673—1819) privind domniile fanariote: Callimachi, Dimitrie Hangerli, Pasvantoglu, Moruzeştii. Scarlat Callimachi şi Iancu Caragea aduc „căderea şi nimicirea Moruzilor", iar pacea de la Bucureşti „a rezultat din zăbava politicei franceze, care reflecta egoismul şi nestatornicia lui Napoleon I şi din neîncrederea turcilor".

698 *Cuvîntarea ţinută în Bucureşti la 16 mai*... Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 15 p. 14×11 — I 28728.

699 *Boieri şi răzeşi* [... în cele dintîi decenii ...] Şedinţa de la 14 septembrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1912. 79 p. + 1 facs. (Academie Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 2). 27×21 — II 29433.

Se publică două grupe de acte: una privind răzeşii din Vîlavcea, între 1775 şi 1830; a doua se referă la familia Iamandi, căreia i se dă şi schiţa genealogică. Ca anexă urmează alte 16 acte (1811—1870), precum şi o „încercare de satiră, din 1842, intitulată: *Jurnal pe luna iulie*.

700 *Însemnătatea ţinuturilor* [...] *pentru istoria românilor şi pentru folclorul românesc.* Şedinţa de la 12 mai. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1912. 12 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 18) 27×21 — II 28424.

Se evidenţiază importanţa hîrtiilor răzeşilor din Moldova păstrate prin arh. grefelor, arătîndu-se locul în care se află. Totodată subliniază şi importanţa folc. pentru istoric: „munca folcloristului, adunător de cîntece, de poveşti, de zicale, de farmece, de datine, de artă populară". Se dau ca ex.: Alecu Russo, Alecsandri, Weigand, Gheorghe Madan. „Un popor care se întăreşte prin cultură de la toate izvoarele lui de viaţă morală nu poate pieri în veci, şi nici pe unul din locurile pe care le-a fructificat munca sa şi conştiinţa sa le-a făcut vii."

701 *Nouă documente*... Şedinţa de la 31 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914, 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI, Memoriile secţiunii istorice, 26). 27×21 — II 37451.

Cuprinde doc. şi inf. privind: familia Oatul, o moşie a lui Luca Stroici; Privilegiul general al vornicului Coste Bucioc.

702 *Continuitatea spiritului românesc* ... Iaşi. Tip. ziarului *Neamul românesc*, 1918, 33 [— 35] p. 16×12 — I 127352.

703 *Călăuză în România veche alcătuită pe scurt.* Bucureşti. Tip „Cultura Neamului Românesc“, 1919. 56 p. 21×14 — II 53485.

704 *Studii şi Documente cu privire la Istoria românilor.* Volumul XXIV. Bucureşti. Ed. şi tip. „Neamul Românesc“, 1912. 175 [— 178] p. 24×17 — II 101631. Cuprins: I. Cel dintîi veac al Moldovei: Începuturi naţionale şi politice. Alexandru cel Bun. Organizaţie şi cultură pînă la Ştefan cel Mare. II. Ştefan cel Mare. Împrejurări culturale. III. Aşezarea turcilor şi lupta moldovenilor pentru reîntregirea ţării: Petru Rareş şi urmaşii săi. IV. „Tatarlîcul“ şi expediţiile turco-polone din veacul XVII: Lupte pînă la Vasile Lupu. Viaţa românească. Noi rosturi ostăşeşti. V. Moldova în veacul XVIII: Petru cel Mare. Anexarea de turci a Hotinului. Încălcări tătăreşti. Viaţa de hotar cu tătarii. Noile condiţii de proprietate rurală. Starea locuitorilor: ostaşii şi răzeşi. Tîrgurile. Legături şi viaţă de negoţ. Biserica. VI. Războiul din 1806—1812. Noile condiţii de viaţă. În „epilog“, o privire asupra cîtorva literaţi: Conachi, Beldiman, Alexandru Hîjdeu, Constantin Stamati, Alecu Donici, Ion Sîrbu, B.P. Hasdeu, D. C. Moruzi, Dimitrie Asachi, Zamfir Arbore, State Dragomir, C. Stere, rev. *Luminătorul*.

705 *Pagini despre Basarabia de astăzi.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1912, 113 p. 19.5×12.5 — I 28033.

706 *Culegere de articole din Sămănătorul şi ziarul Neamul Românesc.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1912, 113 p. 19.5×12.5 — I 28033.
În total sînt 19 art. din: *Sămănătorul*, 1904: p. 577—580; 1906, p. 461—463, 817—820. *Neamul românesc*, 1906: p. 313—347, 357—360; nr. 29, 856—857; nr. 75, 1907, p. 794—795; 1908, p. 1 493—1 496; 1909, p. 2 345—2 350; 1910, p. 737—738, 1 018; 1912, p. 833—834, 849—853, 1 009—1 010. În plus: comunicarea ţinută la Acad. Română la 12 mai 1912 şi un art. publicat în *Neamul românesc pentru popor*, 1912, p. 341—344.

707 *La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie.* Bucarest—Paris. Ed. „Pavel Suru“ et „H. Champion“, 1922; 75 [— 79] p. 19×21 — I 66381.

ТИИЯ О ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ БЕС Р ВИЖБ... превео с француског оригинала М. Дигинцѣ Београд, 1922 67 [-71] p „штампарижа м карића“ 16×12 -I 549 903.

La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie, 2-e édition. Bucarest. „Imprimeria Naţională“, 1931, 51 [— 53] p. 21×14 — II 107509.
La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie. Troisième édition. Bucarest, Impr. „Datina Românească“, 1940 75 [— 77] p. 19×12 — I 440823.
Pravda o proşlom i nastoiaşcem Bessarabii. Perevedeno so vtarovo franţuzskăvo izdaniia. Buharest, 1940. 62 p. 21×14 — II 459512.

708 *La Bessarabie et l'œuvre des Roumains.* Communication radiographique à l'occasion du quinzième anniversaire de la réunion de la Bessarabie à la patrie roumaine. Bucarest. Dépôt « J. Gamber », Imp. „Datina Românească“, 1931, 11 p. 21×14 — II 120455.

708a. *Cercetări noi la Cotnari.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936, 3 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice", XXVIII fasc. 84, 1935) 22×24 — III 135232.

709 *Neamul Agarici, răzeşi Fălcieni şi Vasluieni.* Cîteva documente. Şedinţa de la 31 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914; 16 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 27×21 — II 40539.
Comunicarea este formată din 3 părţi: I. Genealogia familiei Agarici, de fapt Agărâciu, răzeşi din Popeştii Vasluiului, începînd cu Chirilă, din 1654. II. 15 doc. (1654—1846) privind *familia Agărâci.* III. 14 doc. privind *răzeşii din Oşeşti.* O parte din acte au fost cercetate şi de A.D. Xenopol, iar altele i-au fost „împărtăşite" de învăţătorul Dimitriu din Oşeşti.

710 *Inscripţii şi însemnări din bisericile Iaşului,* oferit gratuit bisericilor ieşene. Bucureşti. Tip „Socec & comp.", 1907; 90 p. 23×16 — II 8557.
Sînt cercetate 49 de biserici ieşene: inscripţiile, lista cărţilor pe care le posedă, precum şi inscripţiile de pe unele cruci aflate în cimitirul fiecărui lăcaş; aflăm astfel datele de înmormîntare a numeroase personalităţi culturale, mari familii domnitoare şi boiereşti, împreună cu arborele lor genealogic.

711 *Ce a fost, ce este, ce poate fi Iaşul.* Conferinţă ţinută în Aula Universităţii din Iaşi, la 6 aprilie 1935. Bucureşti. „Tipografiile române unite", 1935; 22 p. (Fundaţia culturală „M. Kogălniceanu") 23×16 — II 135551.
Numeroase momente autobiografice. Iaşul „este o creaţie organică a vechii Moldove, care ea însăşi este o creaţie organică a poporului românesc". Moldova „e o ţară răsărită din cucerirea cavalerilor maramurăşeni", iar oraşele ei „s-au creat în jurul cetăţilor". Ridicarea Iaşului monumental prin monumentele sale şi Univ. sa, devenind sufletul întregii Moldove.

712 *Pagini din istoria culturală.* I. *Privilegiul din 1815 al Tîrgului Frumos.* II. *Din viaţa moşnenilor vieri ai ţinutului Săcuienilor.* Cu 2 stampe. Şedinţa de la 7 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1911, 60 p. + 2 stampe. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 2). 27×21 — II 23407.
Istoricul Târgului Frumos: ca o ctitorie de la Petru Rareş, este una dintre cele mai vechi aşezări, istoric cuprins între sec. XV şi 1815. Se publică *Hrisovul Târgului Frumos* din 5 sept. 1815 (p. 9—30), semnat de Scarlat Alexandru Callimachi Voievod.

713 *Privilegiul Şangăilor de la Târgu-Ocna.* Şedinţa de la 12 decembrie 1914. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915, 19 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 9) 27×21—II 40543. Istoricul satului-oraş Tg. Ocna, precum şi lămuriri asupra localităţilor-saline din ţară (Slănic, Ocna Bacăului, Slănic-Prahova). Aşezarea ciangăilor în sec. XVIII, care primesc privilegiul de cărăuşi cu sarea la 1783, întărit la: 1789, 1792, 1796, 1800. În total, comunicarea are publicate şi cercetate 19 doc.

714 *Vrancea şi Vrîncenii.* Conferinţă ţinută pentru Cercul Studenţilor putneni în ziua de 5 martie 1921. Stenografiată de H. Stahl. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921; 48; p. (Biblioteca societăţii naţional-culturală a studenţilor putneni, no. 1). 15×10 — I 61297.
Ţinutul este pomenit în cele mai vechi doc. Se prezintă trecutul regiunii şi se recomandă „să se păstreze proprietatea în obşte, care este elementul de

solidaritate rurală. Obştea ar fi condusă de un corp silvic anume pregătit pe sama moşnenilor".

715 *Brodnicii şi românii, o problemă de veche istorie a românilor cu un adaos despre Vrancea.* Şedinţa de la 9 decembrie 1927. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928, 28 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 6). 25×17 — II 92140.

716 *Neamul Românesc în Bucovina.* Bucureşti. Ed. „Minerva", 1905. 254 p. 19×12 — I 290.
În primăvara anului 1905, N.I. străbate de la un capăt la altul nordul Moldovei fiind însoţit de cărturarii ţinutului, modeşti învăţători şi preoţi de sat, precum şi de fruntaşi ai intelectualităţii. Notele de drum sînt presărate de faptele istorice, de descrierea monumentelor de artă, de „chipurile omeneşti". A vizitat şi descris: Suceava, Dragomirna, Iţcani, Zamca, Reuseni, Zahareşti, Pătrăuţi, Solca, Humorul, Voroneţul, Vama, Moldoviţa, Cîmpulungul,Rădăuţi, Putna, Straja, Suceviţa, Volovăţul, Bădăuţi, Siretul, Mihăileni, Cernăuţi.

717 *Histoire des Roumains de Bucovine à partir de l'annexion autrichienne (1775—1914).* Jassy. „Imprimerie de l'Etat", 1917, 122 [—125] p. 24×17 — II 52088.
Histoire des Roumains de Bucovine à partir de l'annexion autrichienne (1775—1914), 2-e édition. Bucarest. „Imprimeria Naţională", 1931, 87 p. 21×14 — II 106289.
T a b l e d e s m a t i è r e s: I. Rapt de la Bucovine par l'Autriche. II. Premières vicissitudes des Roumains dans la Bucovine autrichienne. Organisation religieuse de la province. III. Réveil national des Roumains de Bucovine. IV. Réaction autrichienne. Efforts pour detruire la primauté des Roumains en Bucovine.

718 *Românismul în trecutul Bucovinei.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1938, 426 p. (Din publicaţiile Mitropoliei Bucovinei) 19×12.5 — I 153598. Lucrarea este alcătuită din două părţi: I. *Bucovina supt austriaci,* în care aflăm următoarea notă explicativă: „Această carte este, în cea mai mare parte, reproducerea unor articole apărute în *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale* în 1915—1916. Traducerea lor este datorită d-rei Liliana Iorga, adică este traducerea lucrării *Histoire des Roumains de Bucovine ...* . II *Românismul în Bucovina înainte de războiul unităţii naţionale.* Constatări, adică *Neamul românesc în Bucovina.*

719 Kogălniceanu, M. *Răpirea Bucovinei.* Ediţia a II-a (După cea din 1875), îngrijită de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910, 24 p. 19×12.5 — I 103150 [Pe copertă e trecut anul 1911].

719a. *Legăturile culturale între Bucovina şi Principatele româneşti.* Conferinţă ţinută Corului Societăţii „Armonia" din Cernăuţi la Universitatea din Bucureşti în ziua de 16 mai 1914. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Neamul Românesc", 1914, 26 p. 19×12.5 — I 127241.
Legăturile s-au păstrat prin „inerţia ţăranului, unită cu instinctul naţional". Rolul celor doi Hurmuzaki: Cernăuca. Influenţa lui Alecsandri. Cărturarii: Petrino, S. Fl. Marian, D. Onciul, Ciprian Porumbescu.

720 *Conferinţe bucovinene.* Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919, 106 [—109] p. 18×12 — II 56274.
Cuprinde: *Bucovina în trecut,* conf. ţinută la Cernăuţi în ziua de 16 aug. 1919; *Ce este şi ce poate fi Bucovina,* conf. ţinută la Cernăuţi în ziua de 17

aug. 1919; *Menirea Sucevei*, conf. ţinută la Suceava în aug. 1919; *Cîmpulungul bucovinean de odată şi cel de acum*, conf. ţinută la Cîmpulung; *Cîteva cuvinte la Rădăuţi*. Răspuns la toastul ţăranilor suceveni.

721 *Aportul Bucovinei în cultura românească*. Conferinţă ţinută la Cernăuţi, în ziua de 9 noiembrie 1924, la „Liga Culturală", Secţia Cernăuţi. Ed. librăriei „La Marca Ţării". Tip. „Universală", 1925 24. p. (Din publicaţiile „Ligii Culturale") 23×15.
Prin 1840 se dezvoltă, în Bucovina, activitatea cărturărească; se manifestă o şcoală istorică, literară, cu Eudoxiu Hurmuzaki avînd o bună gazetă. Au urmat publicaţiile lui: Petrino, Bumbac, Eraclie Porumbescu, Eusebie Popovici, Teliman, George Popovici. *Sămănătorul* pătrunde în Bucovina şi sub influenţa sa apare *Junimea literară*, condusă de I. Nistor, Gh. Tofan, Gh. Rotică.

9. TRANSILVANIA

Studii de sinteză

722. *Sate şi preoţi din Ardeal*. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1902. VI + 349 p. 18×12 — I 102036.
Sate şi preoţi din Ardeal mai ales în secolul al XVIII-lea, după corespondenţa acum descoperită a episcopului neunit Dionisie Novacovici. *Noua revistă română*, 1901, p. 343—352, 291—298, 441—450; 1902, p. 27—33, 54—60.
Cartea este dedicată: „preoţilor şi învăţătorilor din românimea de peste munţi, celor prin care se păstrează neamul în aşteptarea viitorului care atîrnă de vrednicia noastră". Lucrarea este, de fapt, prima istorie a Transilvaniei, punînd în lumină modul „cum se trăia în bordeiele şi căsuţele românilor din satele şi tîrgurile Ardealului pînă în timpurile cînd buciumul lui Horia cheamă la răsplătire şi răzbunare, dacă nu la biruinţă" Cuprins: I. *Înainte de Unire*. Începuturile organizării religioase a românilor din Ardeal: Ioan de Caffa. Pretinsa mitropolie a Bălgradului din sec. XV. Episcopia Vadului, a Gioagiului. Episcopii calvini pentru români. Coresi. Episcopul român Eftimie. Urmarea activităţii lui Coresi. Episcopul Ghenadie. Vlădica Ioan de Prislop, întîiul în Bălgrad. Mihai Viteazul şi întemeierea mitropoliei. Mitropolitul Teoctist. Episcopul Spiridon. Mitropolitul Dosoftei. Mitropolitul Ghenadie. Urmaşii lui nesiguri. Mitropoliţii Iorest, Ştefan. Episcopul Daniil. Sava Brancovici. Lupta lui cu Ghenadie al II-lea. Prigonirea mitr. Sava Brancovici şi Şerban Cantacuzino. Mitr. Iosif Budai. Mitr. grec Ioasaf. Varlaam. II. *Unirea*. Condiţia socială şi politică a românilor din Ardeal înainte de Unire. Cele mai vechi timpuri ale românilor de pe pămînturile domnilor. Românii din Scaunele săseşti: Scheii Braşovului. Satele din Ţara Bârsei. Românii din Scaunele: Cohalmului, Sighişoarei, Orăştiei, Bistriţei, Sibiului: Săliştenii. Românii din Maramureş şi întemeierea principatului moldovenesc. Românii din ducatul Făgăraşului şi Amlaşului. Românii din Banatul Severinului. Cetatea Lotrului, a Tălmaciului, Landskrone. Întemeierea Banatului. Românii din Ţara Haţegului. Motivele Unirii. Negocierile cu mitropolitul Teofil. Urmarea lor sub mitropolitul Atanasie. Diploma din 1699 a împăratului Leopold. Declaraţia de credinţă a noului episcop unit. Urmările Unirii pentru Atanasie. Rezistenţa contra Unirii. Politica lui Brâncoveanu şi a Bisericii Răsăritene. Gavril Nagyszegy, Ioan Tircă. Moştenirea lui Ata-

nasie. III. *După Unire*. Episcopul Patachi şi moştenirea lui. Episcopul Klein. Episcopul Petru Pavel Aron. Agitatorii împotriva Unirii: Ioan Molnar şi Sofronie. Episcopul Dionisie Novacovici al neuniţilor români din Ardeal. Condiţiile de trai ale românilor din Ardeal pe vremea episcopului Dionisie: Vlădica. „Curtea" episcopală. Protopopii. Certele confesionale. Preoţii. Epilog. Decretul lui Vladislav al II-lea din 1494. Ioan de Caffa. Macarie, „episcopul gallicensis". Episcopii de Feleac. Ştefan cel Mare şi Mănăstirea Vadului. Episcopii calvini şi ortodocşi români din principatul Ardealului în sec. XVI. Mitropoliţii din Bălgrad.

723 *Neamul românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească*. Vol. I, 382 p.; Vol. II p. 389 — 748 [— 750]. Bucureşti, „Minerva", 1906. 19×13 — I 2035.
Neamul românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească la 1906. Ediţia a II-a. Bucureşti. Ed. „Ministerului de Interne", Tip. „Stroilă", 1939. 472 p. + 71 pl. 24.5×17 — II 168243.
Ultima ed. se tipăreşte cu un îndoit scop: „pentru a se vedea ce era atunci şi pentru a se trage de acolo învăţăturile de nevoie de acei cari au uitat şi de cele două generaţii care n-au trăit acea viaţă de cîine". Totodată „înţeleg această carte ca o întărire, necesară, a sufletelor într-un ceas de mare primejdie, care nu se combate cu teama şi descurajarea". Se adaugă la textul ed. I: *În părţile liberate la 1923:* Drumuri ardelene. Sarmisegetuza. În Banatul românesc. Aradul. Oradea, Clujul şi Sătmarul. Spre Moldova. În Secuime. Arta nouă şi veche în Ardeal. În părţile de miazăzi. Una şi alta din Ardeal. Acest text a apărut în: *În Ardealul anului încoronării*. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Lupta", 1923 136 [— 139] p. 18.5×12 — I 66361 ● Ed. I are cuprinsul orînduit pe *Ţinuturi:* Braşovul; Făgăraşul; Sibiul, Miercurea şi Sebeşul, Alba Iulia, Orăştia. Haţegul, Deva, Munţii Apuseni, Tîrnavele, Ţinutul Vinului; Aiud, Turda şi Clujul; Valea Someşului; Bistriţa; Maramureşul; Baia Mare şi Chioarul; Sălajul, Satmarul, Oradea Mare; Beiuşul, Aradul şi împrejurimile; Banatul de sus; În Banatul de jos; Cu trenul prin Banat şi mijlocul Ardealului; Prin secuime.

724 *Neamul românesc din Ardeal*. Bucureşti. Ed. şi Tip. „Cartea Românească", 1923. 48 p. (Pagini alese din Scriitorii români. Publicaţiune periodică no. 117—118). 24×16 — II 69041.
Vol. se deschide cu o biografie a lui N. I. Cuprins: Braşovul; Făgăraşul; Alba Iulia; Abrudul şi împrejurimile pînă la Vidra. Blajul. Mirăslăul. Turda. Năsăudul. Lugojul. Alte părţi bănăţene. Sînt texte reproduse (vezi nr. 723).

725 *Istoria românilor din Ardeal şi Ungaria*
Vol. I: Pînă la mişcarea lui Horea (1784) VI + 460 [— 468] p.
Vol. II: De la Horea înainte. XVI + 291 p. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Neamul Românesc", 1915. 25×16 — II 48154.
O prefaţă. Drum drept, 1914, p. 457—465, republicată în: *Neamul românesc*, 1915, nr. 37.
Istoria românilor din Ungaria. Lecţii ţinute la Universitatea din Bucureşti. *Neamul românesc*, 1914, nr. 37; 38, 41. 1915, nr. 24—26; 28—32.
Formarea „partidului naţional român". Drum drept, 1914, p. 472—481. *„Memorandul" şi urmările sale. Drum drept*, 1914, p. 492—496.
Cuprins:~Vol. I: Prefaţa. O introducere despre cuprins şi metodă. Românii din Ardeal înaintea cuceririi ungureşti şi a aşezării saşilor. Aşezarea saşilor în Ardeal şi urmările pentru români. Românii din Ardeal şi urmările năvălirii tătăreşti pînă la stabilirea dinastiei angevine. Noua situaţie a românilor supt Angevini. De la moartea lui Ludovic cel Mare pînă la

Iancu Vodă din Inidioara. Fenomene sufleteşti în viaţa românilor din Ardeal în decursul veacului XV. Feude domneşti în Ardeal şi vlădici pentru români. Un domn moldovean rîvnitor al Ardealului: Petru Rareş, şi opera lui. Românii din Ardeal şi reforma religioasă. Mihai Viteazul şi Ardealul: „Craiul Mihai". După Mihai Viteazul pînă la noua consolidare a Ardealului. Românii din Ardeal în epoca Rakoczeştilor: lupta pentru naţionalitate în forma „legii româneşti". Românii din Ardeal de la căderea dinastiei Rakoczy pînă la Unirea bisericească. Viaţa românilor din Ardeal în epoca ocupaţiei şi stabilirii austriace. Imperialii în Ardeal: Unirea cu Biserica Romei. Decăderea Bisericii unite în luptă cu ortodoxia sîrbească. Vlădica de Făgăraş. Lupta pentru drepturile politice româneşti a vlădicăi Ioan Inochentie Clain. Mişcări ţărăneşti ale românilor în numele ortodoxiei. Cele dintîi pregătiri ale liberării românilor prin cultura naţională: Blajul şi cărturarii neatîrnaţi. ~ Vol II: Înainte de răscoala lui Horea: clase între români — preoţii, clasa mirenilor, ţăranii, grănicerii. Împăratul şi răscoala lui Horea (Iosif al II-lea). Izvoarele mişcării lui Horea şi caracterul ei. Măsuri legislative şi schimbări constituţionale supt Iosif al II-lea şi Leopold II-lea: desfiinţarea iobăgiei. Literatura şi valoarea ei politică. Presa. *Supplex libellus*. Românii în cursul războaielor napoleoniene. Vasile Moga, episcop neunit în Ardeal. Şcolile. Cărţile de şcoală. Caracterul „naţional" al culturii în Banat. Emigraţia intelectualilor ardeleni şi bănăţeni în Principate. Molnar, Gheorghe Lazăr. Operele istorice ale Şcolii ardelene şi Principatelor. Noua presă ardeleană şi manifestaţiile politice dintre 1830 şi 1840: Calendarele. Cărţile populare. Personalitatea lui Andrei Şaguna. Pregătirea mişcării de la 1848. Mişcarea de la 1848: ziua de 3 mai. Urmările zilei de 3 mai 1848. Avram Iancu. Era speranţelor: începutul domniei lui Francisc Iosif I. Triumful împăratului şi răsplata românilor. Lupta pentru Mitropolia nouă: Avram Iancu, Şaguna. „Noua eră austriacă" pînă la dualism şi românii: „Astra". Dualismul austro-maghiar şi românii: Deputaţii români. Goszdu, Iosif Hodoş. Legea naţionalităţilor. Moartea lui Şuluţ. Cultura populară la românii din Ungaria în preajma anului 1870. Noile şcoli la sate. Ocupaţia cărturarilor cu manuale didactice. Ziaristica. Agonia activismului (1868—72). Pînă la programul din 1881: încercări de „împăcare" cu ungurii. Miron Romanul. Presa. Bariţ. Mitropolitul Miron şi Partenie Cosma. Ioan Vancea. Formarea „partidului naţional român". Slavici şi *Tribuna*. Liga Culturală. Aurel Popovici. „Memorandul". Era Bánffy ● În cap. introductiv, autorul îşi expune metoda de lucru, precum şi greutăţile pe care le întîmpină un istoric ce urmează să reconstituie trecutul cînd îi lipsesc doc. „Dar a existat totdeauna o cultură populară, care cuprinde într-însa urmele elementelor celor mai adînci." Cartea a fost scrisă „într-o singurătate voită", fiind „un răsunet al gîndurilor mele de o viaţă întreagă [...] În această carte e *numai sînge şi lacrimi*. Ne-am plătit cu ele pentru cel puţin o mie de ani. Aibă deci măcar urmaşii noştri zile mai bune". Cartea are la bază notele luate la cursul făcut pentru studenţi, „dar în cea mai mare parte totul e schimbat, fundamentat, fără a mai vorbi de formă". Alexandru Bogdan, căruia îi este închinată cartea, a fost frate cu Ion Bogdan şi Gh. Bogdan-Duică, era un tînăr prof. la liceul din Braşov, cu doctoratul luat în Germania, autor al unor studii privind metrica poeziei populare şi a lui Eminescui A murit în uniformă de ofiţer austriac în primele zile ale primului război mondial, pe frontul polonez. Autorul a dorit să realizeze o trad. a cărţii „într-o limbă mai înţeleasă în lume", precum şi o alta în ungureşte, pentru ca „şi alţii să ştie ce credem despre noi în legăturile cu dînşii, ce credem pe baza unor

mărturii ce nu se pot clinti. Își vor verifica ideile și, după ce se va isprăvi între noi un fatal proces de atîtea ori secular, vor înțelege de ce am voit și am făcut unele lucruri pe care ni le impune ca o datorie sacră trecutul nostru întreg și cele mai adînci nevoi ale vieții noastre interne". Lucrarea a avut numai traducerea franceză care urmează:

Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Vol. I: 1915, 414 p. + 13 pl. Vol. II: 1916, 404 p. + 22 pl. + 1 hartă. Bucarest. Impr. „Gutemberg". 18×12 — I 45981.

Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Deuxième édition. Vol. I: 414 p. + 13 pl. Vol. II: 404 p. + 22 pl. + 1 h. București, Impr. „Gutemberg", 1916. 18×12.

Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Deuxième édition de fapt e a treia. Bucarest Impr. „Datina Românească" 1940. Vol. I: 364 p. + 21 pl. Vol. II: 356—359 p. + 22 pl. 19×12 — I 170238.

Table de chapitres. *Vol. I.* Origine et permanence des Roumains en Transylvanie. Saxons et Roumains en Transylvanie. Les Roumains de Transylvanie jusqu'à l'établissement de la dynastie angevine. La nouvelle situation des Roumains sous les Angevins. Les Roumains de Transylvanie à partir de la mort du roi Louis jusqu'à l'époque de Jean Hunyadi. Phénomènes nationaux dans la vie des Roumains de Transylvanie au courant du XV-e siècle. Fiefs des princes roumains en Transylvanie et création des évêchés roumains dans cette province. Un concurrent moldave à la domination de la Transylvanie: Pierre Rareș et son oeuvre. Les Roumanis de Transylvanie et la réforme religieuse. Michel-le-Brave et la Transylvanie. Les Roumains de Transylvanie après la mort de Michel le Brave jusqu'à l'établissement d'un nouvel état de choses dans cette province. Les Roumains de Transylvanie à l'époque des Rákoczy; lutte pour la nationalité sous la forme de la « loi roumaine ». Les Roumains de Transylvanie depuis la catastrophe de la dynastie des Rákoczy jusqu'à l'union hiérarchique avec l'Eglise romaine. Vie des Roumains de Transylvanie à l'époque de l'occupation autrichienne. *Vol. II.* Domination autrichienne en Transylvanie. Décadence de l'Eglise uniate en lutte avec l'orthodoxie serbe. L'évêché de Făgăraș. La lutte pour les droits politiques des Roumains sous l'évêque Jean Innoccent Klein. Révoltes des paysans roumains au nom de l'orthodoxie. La Cour épiscopale de Blaj et l'activité scolaire et littéraire de ses membres. L'empereur Joseph II et la révolte des paysans de Horea. Changements constitutionels concernant les Roumains sous Joseph II et Léopold II. Les Roumains au cours des guerres napoléoniennes. Premiers journaux roumains en Transylvanie. Manifestations politiques entre 1830 et 1848. André Șaguna, évêque de l'Eglise orthodoxe roumaine, et le mouvement roumain de 1848. Révolte de 1848: journée du 3 mai. Ere des expériences. Commencement du règne de François-Joseph I. Le dualisme austro-magyar et les Roumains. La délivrance. Ed. franceză nu are: dedicația, prefața și cap. introductiv. În schimb, în vol. II s-a adăugat *La délivrance.*

726 *Faptă și suferință românească în Ardeal.* La zece ani de la cuprinderea lui supt steag românesc. București. Tip. „Datina Românească", 1929 73 [— 79] p. 21×14 — II 96966.

Români înainte de români. Săteni români în Ardeal. Cu sabia pentru drept. Români ostași și nobili. Cu frații pentru libertate. Legătura cu românii liberi. Nobili și țărani. Cu crucea pentru omenie. Săteni fără căpetenii. Lupta fără sprijin pentru deplina îndreptățire. Lupta singuratică pentru lumină prin carte. Lupta prin revoluție pentru viața națională ● Cartea este un

imn înălțat românilor transilvăneni; s-a tipărit în 100 000 ex. răspîndite în tot cuprinsul Ardealului în timpul serbărilor Unirii din mai 1929, „ca să o poată ceti şi să se lumineze cît mai mulţi români ştiutori de carte".

Documente

727 *Documente româneşti din Arhivele Bistriţei* (Scrisori domneşti şi scrisori private). *Partea I:* 1899. CXVI + 103 p. *Partea II:* 1900. 1 f. + LIX + 146 p. Bucureşti, Ed. „Socec et Comp." 19×13 — I 102047.
Deşi tipărită numai în 300 ex., totuşi a avut o impresionantă circulaţie în lumea intelectuală, fiindcă „în arhivele Bistriţene s-au găsit contribuţii extraordinar de importante pentru istoria şi limba românilor". În cele două vol. sînt tipărite 382 doc. româneşti dintre 1587 şi 1781 şi 22 slavone; 20 din sec. XVI, unul din 1620, iar ultimul de la începutul sec. XVIII. Vol. are un amplu studiu introductiv de peste 100 p. în care sînt prezentate relaţiile ardelene cu Principatele. N.I. socoate că descoperirea acestor scrisori ar fi „una din cele mai mari bucurii ale vieţii mele". Cele două vol. au fost republicate, în col. Hurmuzaki, vol. XV, dar cu multe adaosuri şi rectificări, încît nu mai este vorba de o reproducere, ci de o „ediţie întreagă, după copiile ce am păstrat, în locul rezumatului, pe care din lipsă de spaţiu, fusesem silit a-l da în mica publicaţie anterioară".

729 *Socotelele Braşovului şi scrisori românesci către Sfat în secolul al XVII-lea.* Şedinţa de la 5 februarie. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl", 1899 162 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101739.
Cuprinde doc. între 1602 şi 1737, fiind o continuare a vol. XI din col. Hurmuzaki. Orînduite cronologic, ele devin o adevărată cronică a Braşovului, mai cu seamă prin introducerea făcută de autor pentru fiecare an în parte. În introducere se face prezentarea relaţiilor dintre Ţara Românească, mai ales, şi Braşov, relaţii care se pot împărţi în 4 perioade — I: de la 20 ian. 1368 pînă în sec. XVI; II: pînă la Matei Basarab; III: de la Matei Basarab pînă la „epoca fanarioţilor"; IV: merge pînă la convenţia de la Akkerman.

730 *Socotelile Sibiului.* Şedinţa de la 5 februarie. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl", 1899. 32 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice). 27×21 — II 101736.
Au o mai mică însemnătate decît cele braşovene, dar ele rămîn foarte interesante pentru vremea în care socotelile braşovene lipsesc. Actele au orînduirea cronologică, 1602—1714. În anexă se publică o descriere privind pe C. Brâncoveanu (1714), păstrată la muzeul din Cluj.

731 I. *Socotelile Bistriţei (Ardeal).* II. *Acte relative la istoria cultului catolic în Principate*, adunate şi tipărite cu o prefaţă despre propaganda catolică pînă la 1500. Bucureşti. Ed. Ministerului de Instrucţie. Tip. „I. V. Socec", 1901. XLIX + 536 p. (Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. I—II) 24×17 — II 101631.
Vol. prim are numai 53 p,. în care sînt 110 doc. (1542—1692) provenind din arh. Bistriţei, şi întregesc cele două vol. apărute sub titlul *Documente româneşti din Arhivele Bistriţei.* Ele reprezintă socotelile latine ale oraşului privitoare la relaţiile cu Ţările Române şi nu au fost incluse în vol. XV din col. Hurmuzaki.

732 *Legăturile Principatelor Române cu Ardealul de la 1601 la 1699. Povestiri şi izvoare.* Bucureşti. Ed. „Ministerului de Instrucţie". Tip. „I. V. Socec",

1902. CCCXVIII + 345 p. (Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. IV). 24×17 — II 101631.
Vol. cuprinde acte româneşti aflate în vara anului 1901 în arh. din Buda, aparţinînd fondului episcopului neunit pentru românii din Ardeal, Dionisie Novacovici, şi doc. privitoare la epoca lui Gheorghe Rákoczy. Urmează fragmente din corespondenţa olandeză la Constantinopol a lui Cornelis Haga, aflate în arh. olandeze. Primele 15 p. din vol. cuprind 25 doc. privind pe Mihai Viteazul, inclusiv reproducerea semnăturii voievodului. În rest, acte de la: Moise Movilă, Radu Leon, Vasile Lupu, Gheorghe Ştefan, Matei Basarab, Constantin Şerban, Duca Vodă, Grigore Ghica, Constantin Brâncoveanu, Nicolae Pătraşcu, Gaspar Graţiani, Gheorghe Basta, Gabriel Báthori, Chiril Lucaris. 3 descrieri de lupte: Braşov, 1603, 1611 şi Şoplea, 1655. În total vol. conţine 231 de acte şi scrisori din sec. XVII şi XVIII, precedate de un studiu introductiv de peste 100 p. De fapt, acest studiu reprezintă istoria Ţărilor Române în sec. XVII, completînd *Sate şi preoţi din Ardeal*. Relativ la valoarea actelor publicate, N. I. face următoarea precizare: „Sînt între aceste preţioase hîrtii, pe care nu le-am copiat fără un amestec de bucurie şi de înduioşare, asemenea cu aceea pe care o simţi cînd, după mulţi ani, îţi răsare în suflet, clară, întreagă, o amintire pe care o credeai pierdută, — sînt între ele şi unele, poate chiar multe, care privesc, nu luptele, tratatele sau «legăturile» şi intrigile sau «amestecurile» noastre, ci afaceri de protopopi, sinoade şi preoţi de sat, de vînzări şi cumpărături din partea negustorilor, de socoteli şi învoiri între bancheri sau «zarafi», ba chiar simple bilete de familie. S-ar putea găsi că unele din ele nu sînt nici destul de vechi, nici destul de întinse şi nici destul de însemnate prin cuprinderea lor, încît să merite a sta alături cu alianţe iscălite de Matei Basarab, cu plîngeri de prieten oropsit, venite de la sfătosul Gheorghe Ştefan, sau cu răvaşe frăţeşti, trimise de Vasile Lupu".

733 *Braşovul şi Românii. Scrisori şi lămuriri*. Bucureşti. Ed. „Ministerului de Instrucţie". Tip. „I. V. Socec", 1905, 453 [—455] p. (Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. X). 24×17 — II 101631.
„Aci se cuprind toate scrisorile româneşti din Arch. orăşenească a Braşovului" privind negoţul cu Ţările Române cu: vin, grîne, lînă, „bucate" (oi, boi, rîmători), bumbac, orez, postav, sfoară, cară, căruţe, pielărie, argintărie şi lucrări de metal, sticlă, „peteace", flori şi mărunţişuri. Apoi afaceri de hotare: fugari, opriri, judecăţi dezbătute, legături cu dregătorii de hotare, hoţii. Urmează legăturile politice dintre Braşov şi Ţara Românească, scrisori domneşti şi boiereşti de convenienţă. Supuşii Braşovului: Şcheii şi şcheienii, sătenii ţinutului, bîrsanii păstori. Braşovenii negustori din Principate. Prin scrisori putem aprecia frumuseţea graiului: „ele pot arăta în acelaşi timp ce mlădiere, ce cumpătare, ce ascuţime plină de înţeles avea limba noastră de odinioară, care a rămas pînă astăzi limba poporului de la ţară; într-o astfel de limbă, care e a tuturor strămoşilor şi a celor mai mulţi dintre românii de astăzi, se cuvine să scrie şi cărturarii. Numai aşa scrisul lor va putea străbate adînc în mulţimile româneşti şi va putea căpăta trăinicie".

734 *Îndreptări şi întregiri la Istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săseşti. I. Braşovul*. Şedinţa de la 18 februarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1905. 42 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27×21 — II 101731.
Arh. săseşti — se arată în comunicare — au fost cercetate de: I. C. Eder, Engel, contele Iosif Kemeny, Teutsch, Firnhaber, Werner, Müller, Zimmermann, Albert Berger, Frederic Stenner, I. Bogdan, L. Miletici, Iorga. Istoricul

român a stat, împreună cu cumnatul său, Ion Bogdan, *trei săptămîni ale vacanței de iarnă* și a copiat doc. din *Brașovul și românii*, precum și pe cele din această com. Privilegiul lui Mircea din 1413; Doc. Vlaico, 1368; Radu Praznaglava, 7 mai și 21 nov. 1421; Sigismund, 1427; Dan, ian. 1431; Sigismund, 1434 și 1435; Vlad, f. dată 1435—1437; Ioan Corvin, 3 dec. 1443 și 6 ian. 1444; 20 iul. 1447; iul. 1449; Vladislav, 6 febr. 1452; Hunyady, 23 dec. 1455 și 7 apr. 1456; Vlad, 1 dec. 1456; Matiaș, dec. 1462 și 1468; informații privind pe Ștefan cel Mare, 1475—1476; Ștefan Bathory, 1479; Sandrin, 1481; Ștefan cel Mare, 1480. Acte brașovene, privilegii: 1482, 1483, 1484, 1487, 1488, 1493, 1501. Diverse acte 1504—1550 privind pe Mihnea Vodă, Vlad Copilul, regele Vladislav, Neagoe Basarab, Radu de la Afumați, Petru Vodă Rareș. Acte de la 1550—1600: Pătrașcu cel Bun, Despot, Petru Șchiopul, Alexandru Lăpușneanu. Scrisoarea unui negustor italian din 1571. Mihnea Vodă. „Am avut însă norocul mare — spune N.I. — de a descoperi cinci scrisori românești" ale lui Ali Pașa către sași. Toate aceste doc. sînt numai comentate și rezumate.

735 *Povestiri, scrisori și cronici*. I. *Cîteva scrisori și acte din Muzeul ardelean de la Cluj. II. Cronica șederii în Bender a lui Carol al XII-lea, Regele Suediei, de Alexandru Amira. III. Expedițiile românești din 1663-4 și 1672—8, cu prilejul descoperirii de scrisori nouă din Muzeul ardelean de la Cluj. IV. Încă două povestiri românești*. București. Ed. „Ministerului de Instrucție". Tip. „I. V. Socec", 1905, 223 [— 225] p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. IX). 24×17 — II 101631.
Cap. I cuprinde scrisori de la: Matei Basarab, Vasile Lupu, Duca Vodă, Mihai Racoviță și Mihai Viteazul. Cap. III: expedițiile din 1663—1664 și o scrisoare cu privire la cea dintîi. Campaniile împotriva polonilor din 1672, 1673, 1674, 1675, 1676.

736 *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de negoț sibiană Hagi-Pop*, publicate cu note genealogice asupra mai multor familii. București. Ed. „Ministerului de Instrucție", Tip. „Socec", 1906. LXXXI + 201 [— 203] p. (Studii și documente cu privire la istoria Românilor, vol. VIII). 24×17 — II 101631.

737 *Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene*.
~ Vol. I: *Scrisori din archiva grecilor Sibiului, din archiva protopopiei neunite a Făgărașului și din alte locuri*. București, Ed. „Ministerului de Instrucție". Tip. „I. V. Socec", 1906. LVI + 303 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XII). 29×17 — II 101631.
Cuprinsul: Despre Compania grecilor Sibiului; Comunitatea ortodoxă a românilor din Făgăraș; Stăpînirea în Țara Românească a unor hațegani; Actele rășinărene. Doc. maramureșene. Istoria bisericii românilor din Maramureș. Urbariul din 1600 al domeniului Beiușului. Doc. amestecate, mai ales de la expoziția din Sibiu. 5 doc., 1754, 1758, 1754, 1790, 1825, aflate în posesia lui N. I. Antimise aflate în Ardeal. În vol. sînt menționate o mulțime de cărți vechi aflate în bisericile ardelene, N. I. contribuind astfel la completarea *Bibliografiei române vechi*.

~ Vol. II: *Inscripții și însemnări*. București. Ed. „Ministerului Instrucției". Tip. „I. V. Socec", 1906. 1 f. + 336 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XIII). 24×17 — II 101631.

Cuprinde însemnările copiate de pe cărțile vechi din bisericile ardelene și maramureșene din 154 de sate și orașe. Accentul se pune pe însemnările scrise de mînă în cuprinsul cărților de cărturari anonimi aparținînd vechii culturi

ardeleneşti. Vol. prezintă interes pentru studiile lingvistice, cunoaşterea vechilor tipărituri, ca şi pentru istoria Transilvaniei. Vol. mai cuprinde 155 de scrisori ardelene îndeosebi din corespondenţa lui Dionisie Novacovici, păstrată la Buda; precum şi ms. şi tipărituri expuse la expoziţia din Sibiu din 1905. Printre cărţi se află şi rarisima tipăritură *macariană*, *Octoihul* din 7018 = 1510. Este a doua carte tipărită de Macarie. În total sînt 52 ms. şi tipărituri, de o mare valoare pentru cultura noastră. Printre prenumeranţii la *Biblioteca românească* a lui Carcalechi aflăm şi pe: Maria Drăghici, pe marele postelnic Manolache Drăghici, marile agă Constantin Drăghici, înaintaşi ai istoricului Iorga, după mama sa. Inscripţiile copiate de pe cărţi, icoane au fost cercetate în bisericile din următoarele localităţi: Abrud, Abrud Sat, Agnita, Aiud, Alba Iulia, Alţina, Apoldul de Jos, Amlaş, Arad, Arpaşul de Jos, Băseşti, Becleanul Bistriţei, Becleanul Făgăraşului, Beiuş, Berivoiul Mare, Berivoiul Mic, Beşimbav, Bistriţa, Blaj, Bobîlna, Boholţ, Brad, Braşov, Bucium, Bungard, Calborn, Caransebeş, Cetatea de Baltă, Cîlniciş, Cîmpeni, Copăcel, Corabia Ciceu, Corbi, Corbi Făgăraş, Crişcior, Cuhea, Cunţa, Dănsuş, Delari, Deva, Dobîrca, Dobra, Dragomireşti-Maramureş, Drăguş, Dridif, Dumbrăveni, Făgăraş, Feldioara, Feleac, Gelmar, Geoagiul de Jos, Geoagiu-Feredău, Geoagiul de Sus, Gherla, Grădişte-Gura Rîului, Gura Sadului, Haţeg, Hîrseni, Hodoş, Hurez, Ileni, Inidioara, Jasani, Lancrăm, Letca, Lisa, Lozna, Ludişor, Ludoş, Lugoş, Lupşa, Luţa, Măjina, Mărgineni, Mediaş, Miercurea, Nadiş, Năsăud, Nicula, Ocna, Ohaba, Orăştie, Peri, Perjani, Petridul de Sus, Petroşani, Plosca, Poiana, Pojorta, Ponorel, Poplaca, Porceşti, Răhău, Răşinari, Recea, Recea nouă, Remeţi, Rod, Rodna, Rucăr, Săcel, Sad, Sălişte, Sarasău, Săcel, Şelimbăr, Săsciori, Sebeş, Şercăiţa, Sas-Sebeş, Segheşti, Şercăiţa, Sibiu, Sighişoara, Sîmbăta de Jos, Sîmbăta de Sus, Şinca Veche, Sîncel, Sînt' Imbru, Şoimuş, Someş, Streiu, Stremţ, Suncuţa, Şura Mică, Ţebea, Teiuş, Tilişca, Tordaşi, Turda, Timişoara, Ucea de Jos, Ucea de Sus, Vad, Văii gura, Valea Dorului, Valea Lupului, Veştem, Vidra de Jos, Viişoara, Vişeul de Jos, Vişeul de Sus, Viştea de Jos, Viştea de Sus, Vlădeni, Voila, Voivodenii de Mari, Zîrneşti, Zlatna. Aceste două vol. privind Transilvania au fost întocmite în timpul călătoriei întreprinse în lunile aug. oct. 1905. Materialul publicat nu epuizează fondul, ci „s-ar putea scoate [...] chiar şi zece cărţi ca aceasta".

738 *Acte şi scrisori din arhivele oraşelor ardelene (Bistriţa, Braşov, Sibiu)* publicate după copiile Academiei Române. *Partea I: 1385—1600*, 1911. LXXVIII + 175 p. *Partea II: 1601—1825*, 1913. CXIII + p. 779—1043. Bucureşti. Tip. „I. V. Socec et Comp." (Documente privitoare la istoria romînilor culese de Eudoxiu Hurmuzaki, vol. XV). 31×25 — III 232 177.

Partea I cuprinde 1603 doc. copiate pentru Acad. Română de funcţionarii arh. respective, Franz Zimmermann, Albert Berger şi Friedrich Stenner. N. I. a revăzut numai pe cele din Braşov, restabilind ortografia caracteristică timpului: *e* pentru *ae*, *ci* pentru *ţi* şi altele. Mai toate actele, aşa cum au fost copiate, aveau greşeli. N. I. a mai descoperit multe doc. care nu fuseseră copiate. De asemenea regretă că nu a avut sprijinul material necesar, într-o vreme cînd avea mult timp liber, dar o ducea greu sub toate raporturile, pentru a face o despuiere sistematică a arh. Actele ungureşti au fost traduse „de o persoană care-mi stă foarte aproape şi pe care studii superioare în şcolile ungureşti o îndreptăţesc să încerce acest lucru; criticile care s-au îndreptat către această colaboratoare în prefaţa *Istoriei lui Mihai Viteazul* de I. Sîrbu sînt cel puţin lipsite de cel mai elementar simţ de delicateţe". Persoana la care se referă este chiar soţia sa, Ecaterina N. Iorga. Vol. cuprinde şi publicaţia

editorului *Documentele Bistriței* (1899—1900), dar nu și actele românești din *Brașovul și românii*. Mai mult de 200 doc. privesc pe Mihai Viteazul. De asemenea, numeroase acte privesc relațiile strînse dintre cele trei țări române. Partea a II-a a vol. (1601—1825) conține 1 895 doc. arh. orașelor Sibiu și Brașov au mai fost cercetate de B. P. Hasdeu, I. Slavici, I. Bogdan.

739 *Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile secuilor cu Moldova*, cu o scurtă prefață de I. Bogdan. București, Tip. „I. V. Socec", 1916. XI + p. 179—272 (Extras din Buletinul Comisiei istorice a României, II) 25×17 — II 48155.

Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturile secuilor cu Moldova. Buletinul Comisiei istorice a României, vol. 2, 1916, p. 179—272 + + 1 h.

În introducere N.I. se ocupă de originea secuilor. Vol. cuprinde 93 doc. publicate după foto. executate de Andrei Veress și dăruite Acad. Române: Scrisori domnești Vasile Lupu; Gheorghe Ștefan; Duca Vodă; Anton Ruset; Nicolae Alexandru; Grigore Ghica; Constantin Nicolae Voivod (1734). Scrisori ale cămărașilor de ocnă. Scrisori ale birăilor de ocnă; Scrisori de boieri. Scrisori felurite (din 1709 și 1720). Scrisori de negustori. Scrisori istorice. Acte privitoare la familia Buiceștilor. Acte făgărășene privitoare la muntele Brătila. Alte legături teritoriale ardelene cu Țara Românească. Acte relative la istoria bisericilor românești din Ardeal. În prefața, de cîteva rînduri, Ion Bogdan precizează că regestele doc. sînt făcute de dînsul și că extrasul a apărut în puține ex. Pe dosul foii de titlu se află o caricatură a lui N. I. Vol. este datat: 18 nov. 1916, de unde rezultă că finalizarea lui a căzut în sarcina lui Ion Bogdan, deoarece la această dată N. I. părăsise Capitala și se afla la Iași.

740 *Noi acte românești la Sibiu*. Ședința de la 29 octombrie 1926. București. Tip. „Cultura Națională", 1927, 9 p. + XIII pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 3) 25×17 — II 87915.

Acte din 1619, 1658, 1659 de la Radu de la Afumați, Ali beiu, negustori din Târgoviște, Mihnea Vodă Radu, toate fiind și facsimilate.

741 *Acte românești și cîteva grecești din arhivele Companiei de comerț oriental din Brașov*, publicate cu o introducere despre istoria Companiei. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932. LII + 360 [— 363] p. 22×14 — III 113723. Vol. este alcătuit din 3 părți: 1. O schiță istorică a Companiei, cronica lui Antonie Constantin, vicenotarul Companiei grecești din Brașov (1806—1837); 2. Seria I, în care sînt 276 doc. (1651—1861), cele mai multe în românește și numai cîteva în grecește și latinește; 3. Seria II cuprinde 95 de acte, între 1773 și 1842. Actele au fost „descoperite" la Biserica grecească din Brașov.

742 *Cronica lui Antonie Constantin vice-notarul Companiei grecești din Brașov (1806—1837)*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932, 9 p. 22×14 — II 116835.

Cronica este un extras din lucrarea de mai sus; ms. a fost inițial în proprietatea lui Andrei Bârseanu și a trecut apoi în a lui N.I.

743 *Însemnări de cronică ale clericilor din Scheii Brașovului*. București. Tip. „Datina Românească", 1933. 44 p. 25 × 17.

Însemnări de cronică ale clericilor din Scheii Brașovului. Buletinul Comisiei istorice a României, 1933, p. 59—99.

N.I. a primit de la Catinca, văduva lui Andrei Bârseanu, un ms. în care, printre altele, se află și această cronică, pe care o atribuie lui Dimitrie Eusta-

tievici, scrisă fiind prin 1780—1782. „Această cronică, prelucrare şi prelungire şi aceste însemnări climatologice, statistice şi istorice" conţine multiple şi preţioase informaţii istorice. Începe cu Neagoe Basarab, urmează cu ştiri despre Mihai Viteazul, apoi despre istoria Unirii cu un colorit mai viu, prin ştirile despre preoţi şi dascăli braşoveni. Lb. ms. este plină de elemente neobişnuite, folositoare pentru gramatica istorică şi vocabular.

●

744 *Măruntişuri istorice culese în Ungaria.* Budapesta. Tip. „Poporul Român", 1904, 61 p. (Extras din revista *Luceafărul*). 17×12 — I 101886.
În 1901 a călătorit mai mult în Ardeal şi Ungaria, descoperind un bogat material istoric, pe care se străduie să-l spună „pe înţelesul oricui [...] pentru învăţătura tuturora". Cuprinsul se referă la: Dionisie Novacovici; un act din mai 1767; două catechisme din sec. XVII şi XVIII; o carte de rugăciuni din sec. XVIII, o carte de rugăciuni din 1843, cu litere latine; o gramatică nemţească pentru români; un miscelaneu 1846; ms. Gavra; cărţi de rugăciuni cu diferite date; doc. privind pe „pribeagul" Aron Vodă; soli moldoveni; Petru Şchiopul; Carol Wagner despre cumani etc.; ms. 3 743 din Muzeul Naţional din Pesta; ms. 975; Analele lui Ioan Bethlem; ms. 284: Scurtă descriere a Ardealului, sec. XVIII; ms. 1 072: Călătorie prin Ardeal şi Ţara Românească, 1788—1792; ms. 166 privind Ţara Românească; ms. 359: Scrisori din culegerea lui Engel; ms. 288 Eder; ms. Kaprinai XXIV din bibl. Univ. din Pesta.

745 *Ceva despre Ardealul românesc şi Viaţa culturală românească de astăzi.* Două conferinţe ţinute cu privire la românii din Ardeal şi Ungaria. Bucureşti. Ed. librăriei „M. Onişor-Năsăud". Tip. „G. Matheiu, Bistriţa", 1907,48 p. 20×12 — II 134398.
1. Prima conf. ţinută în Bucureşti la jubileul Soc. „Transilvania", în care se prezintă evoluţia spirituală şi politică a poporului român de peste munţi. În timpurile cele mai vechi, românii nu făceau deosebire în ceea ce priveşte ţinuturile pe care le locuiau, „pentru dînşii tot pămîntul locuit de români se chema Ţara Românească, întemeiată pe limbă, conştiinţă, obiceiuri, port". Prin cultură şi cărturari s-a pornit din nou spre realizarea unităţii naţionale, ideal dus pînă în fundul fiecărui sat. 2. A doua conf. a fost rostită în *Casa naţională* din Sibiu la 1 mai st.n. 1906 şi a fost reconstituită de N.I., pe scurt, după un rezumat al lui I. Duma Paltin. N.I. remarcă perfecta unitate în literatura cultă şi cea populară, solidaritatea românească fiind un instinct purtat prin milenii. „Scrisul nu e dumnezeesc, nu e olimpian, cum l-a crezut şi l-a făcut Goethe; el e omenesc. Un om vorbeşte către oameni, pentru fericirea, propăşirea, pentru mîngîierea şi îmbărbătarea lor [...] Oricînd să ne aducem aminte că nu sîntem nimic fără poporul nostru. El e izvorul ce curge necontenit, noi sîntem picături în mersul lui, care ne hotărăşte în toate. Nu e nimic în noi pe care să nu i-l datorăm. Cel mai mare din noi, dacă ar fi singuratic, şi-ar pierde inspiraţia şi şi-ar stinge lumina."

746 *Les Hongrois et la nationalité roumaine en 1909. Procès de presse et autres persécutions.* Vălenii de Munte. Ed. de la „Liga culturală". Impr. „Neamul Românesc", 1909. 45 [— 47] p. (Mémorial Romain, I). 17×10— I 16608.
Procès de Mme Anna Vlad. La contrainte de proposer le catéchisme en hongrois. Le régime de presse des nationalités. Une expulsion politique d'Autriche.

747 *Către fraţii din Ungaria. Cuvinte ale unui voitor de bine, împotriva rătăciţilor şi cumpărătorilor.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 64 p. 14.5×10. — I 375253.

Două conf. ţinute la Tîrgovişte şi Galaţi: I. Învăţăturile ce le dă Mihai Viteazul. II. Chestia naţională: Datoria României şi a românilor neliberi. Încă un advocat al Împăratului — A.B. [= Ion Bianu].

748 *Les dernières élections en Hongrie et les Roumains* (juin 1910). Vălenii de Munte. Ed. „Liga Culturală". Impr. „Neamul Românesc", 1910. 29 p. (Mémorial roumain, II). 17×10 — I 16608.

749 *Francisc Rakoczy al II-lea, învietorul conştiinţei naţionale ungureşti, şi românii.* Bucureşti. Şedinţa de la 4 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1910. 33 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII, Memoriile secţiunii istorice, 1). 27×21 — II 20409.
Răscoala lui Rákoczy (1703—1744) împotriva monarhiei Habsburgilor, răscoală la care iau parte şi români. Curuţii unguri înfrînţi s-au refugiat în Moldova şi Ţara Românească, unde au primit adăpost.

750 *Partea românilor din Ardeal şi Ungaria în cultura românească. Influenţe şi conflicte.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1911. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIII. Memoriile secţiunii istorice, 13) 27×21 — II 23669.
Partea românilor din Ardeal şi Ungaria în cultura românească. Influenţe şi conflicte. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911, 36 p. 17×10 — II 23808.
„Cultura românească e una singură". Raporturile culturale între Transilvania şi vechiul regat prin dascăli — Gh. Lazăr, Ion Maiorescu etc., prin cărturari şi literaţi — G. Coşbuc, I. Slavici, O. Goga, I. Agârbiceanu. Ştiri despre: Ion Maiorescu, M. Kogălniceanu — Gh. Bariţ, Titu Maiorescu — S. Bărnuţ.

751 *Serbările de la Blaj, însemnătatea lor politică, culturală şi literară.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. 31 p. 17×10 — I 23809.
„Cultură şi politică sînt unul şi acelaşi lucru, nu atîta supt înfăţişări deosebite, cît în faze deosebite ale dezvoltării lor. Orice cultură cuprinde într-însa un program politic şi orice aşezăminte politice nu sînt decît traducerea în realitatea omenească a unor concepţii culturale."

752 *Dezbinările românilor din Ungaria,* idei dintr-o conferinţă ţinută la Piatra Neamţ. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 13 p. 17×12 — I 26845.

Dezbinările românilor din Ungaria. Neamul românesc, 1912, p. 273—278.

753 *Două apeluri către românii din Regat şi Cuvîntarea ţinută la întrunirea Ligei Culturale de la 9 iunie 1913.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 32 p. (Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor) 16×12 — I 506986.

„Suprafaţa culturii româneşti se întinde în toate părţile pînă acolo unde masa compactă a neamului încetează şi încep graiurile străine, cărora noi, fără invidie şi cu sinceritate, le dorim aceeaşi dezvoltare liberă şi mîndră pe care o cerem şi pentru poporul român şi pe care acestuia voim să i-o ştim pretutindeni apărată de orice contestare teoretică sau practică." În Ardeal s-a desfiinţat şcoala românească, din care, în urma legilor din 1907 şi 1913, în curînd nu va mai vieţui decît o rămăşiţă neînsemnată. Prin Liga Culturală se protestează şi tot prin această instituţie se face un apel pentru strîngerea de fonduri, creîndu-se astfel „Fondul cultural al românilor neliberi".

754 *L'Evêché de Hojdu-dorogh et les droits de l'Eglise roumaine unie de Hongrie.* Nouveaux attentats du gouvernement hongrois contre la nationalité des

Roumains. Bucarest. Ed. „Liga Culturală". Imp. „Neamul Românesc", 1913. 27 p. (Mémorial Roumain, III). 17×11 — II 37867.

755 *Encore une fois l'évêché de Hojdu-dorogh et les droits des Roumains.* Bucarest. Imp. „Neamul Românesc", 1914. 17 p. (Mémorial Roumain, IV). Publiée par la section de la „Ligue pour l'unité culturelle des Roumains". 17×10 — II 34465.
Încă o dată episcopia de Hojdudorogh şi drepturile românilor. Neamul românesc, 1914, nr. 2.
Ambele broşuri alcătuiesc un răspuns dat deputatului ungur de la Budapesta, E. Szabo, la cele publicate în *Revue de Hongrie* (15 nov. 1913). Polemica priveşte şi activitatea ştiinţifică a lui N. I., dealtfel apreciată de istoricul maghiar David Angyal.

756 *La comemorarea zilei de 3 mai 1848.* Conferinţe ţinute. Bucureşti. Ed. „Liga Culturală". Tip. „Neamul Românesc", 1914. 26 p. 16×12 — I 38092.
Două conf. ţinute la Ploieşti şi Galaţi, în care se face apel la solidaritatea românească. În final se reproduce din *Românul* din Arad un art.: *Ardelenii despre Simion Bărnuţ.*

757 *Carpaţii în luptele dintre români şi unguri,* cu 3 figuri în text. Şedinţa de la 11 septembrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915, 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27 × 21 — II 44845.
Carpaţii în luptele dintre români şi unguri. Comunicare făcută la Academia Română (Rezumat din ziare). După „Universul" şi completată în A.A.R. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 13 p. 16 ×12 — II 45154.
Începe cu lupta de la 1272—1276, în care a fost ucis Litovoi. Continuă cu altele din 1330, 1369, 1395, 1396, 1427, 1432, 1438, 1461, 1476, 1479, 1529, 1540, 1544, 1550, 1556; Mihai Viteazul, apoi sînt urmărite luptele pînă la 1789.

758 *La question roumaine en Autriche et Hongrie.* D'après des publications récentes. Bucarest. Ed. „Liga Culturală". Imp. „Neamul Românesc", 1915. 48 p. (Extrait du „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale"). 23×16 — II 48157.
Broşura este alcătuită dintr-un şir de recenzii privind următoarele lucrări: Aurel Morariu, *Bucovina,* 1774—1914. Bucureşti, 1915; Werenka, *Bukowinas Entschen und Aufblüken: Maria-Theresiens zeit,* I Th., 1772 — juni 1775. Wien, 1892; Emilian Sluşanschi, *Bucovina* [...] *fragmente din carnetul meu.* Bucureşti, 1915; I. Nistor, *Românii şi rutenii în Bucovina,* studiu istoric şi statistic, Bucureşti, 1915; Jean Enescu şi Jules Enescu, *Ardealul, Banatul, Crişana şi Maramureşul din punct de vedere agricol, cultural şi economic.* Bucureşti, 1915; G. Sima, *Şcoala românească din Transilvania şi Ungaria, dezvoltarea ei istorică şi situaţia ei actuală,* Bucureşti, 1915; George G. Angelescu, *Banatul.* Buzău, 1914; Radu Rosetti, *Acţiuni politice* — povestite de organele oficiale franceze. Bucureşti, 1914; Ştefan Câţeiu, *Studiu asupra băncilor şi cooperativelor româneşti din Transilvania şi Ungaria în comparaţie cu băncile noastre populare.* Bucureşti, 1915.

759 *3 Mai 1915,* conferinţă ţinută la Ateneul Român din Bucureşti, în ziua de 3 mai 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 19 p. 16×12 — I 2735
Conferinţă ţinută în ziua de 3 Mai. Tribuna, 1915, p. 137—143.

Date istorice privind adunarea de la Blaj şi învăţămintele ce se desprind pentru zilele noastre.

760 *Două răspunsuri ale unui istoric*. Dl. Czernin şi politica României. Un studiu al d-lui Vesnici. Iaşi. Ed. „Neamul Românesc", 1917. 16 p. 16×12 — I 263709.
Ambele „răspunsuri" privesc drepturile istorice ale poporului român asupra Transilvaniei şi Banatului. N. I. dezavuează politica lui Carol I şi arată că odată cu dispariţia regelui s-au destrămat şi alianţele încheiate de acesta: „Dar de douăzeci de ani am spus noi monarhiei, şi în zilele cele bune Alianţei, că, la desfacerea acestei forme internaţionale, care cuprinde milioane dintre ai noştri, nimeni nu ne va putea opri de a ne presinta la împărţire". N.I. face parte dintre cei mai călduroşi sprijinitori ai alianţei „nezguduite între sîrbi şi români". Referiri la studiul lui Iovan Radovici *Dreptul istoric al românilor şi sîrbilor asupra Banatului*, publicat în *Revue des questions historiques*, 1916.

761 *Pages roumaines*. Préface de Ch. de la Roncière. Paris-Nancy. Imp. „Berger Levrault", 1918. X + 107 [—109] p. 19×11— 51903.
Cuprinde: *Ceux que nous n'oublierons jamais*; *La primauté française ; L'Autriche-Hongrie — Ses droits à l'existence. Les Alliés de l'Allemagne ; Message impérial ; Les dirigeants actuels de l'Allemagne ; L'avance autrichienne. Un auxiliaire de notre cause : le comte Apponyi ; Comment vivra l'Autriche-Hongrie ? ; La Monarchie austro-hongroise veut vivre ; La Hongrie et l'agonie autrichienne ; La Monarchie réclame le Danube ; La résurrection de l'Autriche? La guerre et les petites nations ; La Dobrodja. Comment nous l'avons acquise ; „Buchenwald" ; Lens, Deux exemples ; Ce que les Allemands ne comprennent pas ; Les courants politiques en Allemagne ; La revanche celtique*. Art. au fost traduse de N. I. după textul românesc publicat în *Neamul Românesc*, 1917, în nr. următoare (păstrăm ordinea din textul francez): 326; 134; 270; 227; 125; 272; 201; 251; 159; 144; 233; 180; 214; 322; 286; 277; 248; 217; 216; 121; 106. În prefaţă, La Roncière prezintă pe „Nicolas Jorga, l'historien de la Roumanie".

762 *Drepturile românilor asupra teritoriului lor naţional unitar*. Cuvîntare ţinută în numele Academiei Române în seara de 31 mai 1919. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 20 p. 16.5×12 — I 54149.
Droits des Roumains sur leur territoire national unitaire. Discours prononcé au nom de l'Académie Roumaine, le soir du 31 mai 1919. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 33 p. 16.5×12 — I 54150.
Schiţă istorică asupra drepturilor naturale ale românilor asupra teritoriului naţional, răspuns dat tendinţelor de la Conferinţa de pace de a ne atribui „hotare care nu corespund, nu numai cu nevoile economice cele mai fireşti ale unui Stat modern şi cu cerinţele cele mai elementare ale apărării naţionale, dar nici cu aşezarea etnografică a poporului nostru şi cu drepturile istorice cele mai evidente." „L'Academie Roumaine, qui depuis sa fondation représente l'union de l'esprit et de l'âme de toute la nation roumaine, partagée jusqu'ici entre plusieurs dominations etrangères, réclame maintenant devant tout le monde civilisé l'union intégrale de cette nation [...] Michel le Brave, prince de Valachie, démontra par ses victoires où se trouvait le centre de gravité de cette entreprise de restauration, son projet aussi fut celui d'une Dacie entière entre ces frontières qu'on désire aujourd'hui."

673 *Alegerea de la Sălişte înnaintea Camerei*. Cuvîntarea d-lui Iorga. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 27 p. 16×12 — I 58234.
Ingerinţe electorale privind pe deputatul Constantin Bucşan.

764 *Ce sînt și ce vor sașii din Ardeal.* Expunere din izvor competent. Cu o prefață de N. Iorga. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 51 [— 55] p. 21.5×13.5 — II 53559.
Cartea a fost alcătuită și tipărită de N. I. Prefața a fost tipărită mai înainte în *Die Karpathen*, Brașov, 1909, nr. 9, 1 febr. În introducere, se ocupă de sași, considerați „un model de ordine și de moravuri". Totodată în adunarea ținută la Mediaș la 8 ian. 1919, ei au fost „pentru alăturarea de bună voie la România". În continuare, cartea cuprinde: Ce sînt sașii și unde locuiesc? Din trecutul sașilor ardeleni. Situația socială. Agronomia, meseriile, industria, comerțul și băncile. Școala și biserica. Viața intelectuală. Organizațiile. Caracterul național. Ce așteaptă sașii de la noua lor patrie?
Ce sînt și ce vor sașii din Ardeal. Neamul românesc, 1919, nr. 105.

765 *Vechimea și originea elementului românesc în părțile Biharei (Bihorului).* Oradea Mare. Ed. „Cele trei Crișuri". Tip. „Adolf Sonenfeld", 1921. 16 p. *(Crișul negru*, nr. 3). 16×12 — I 60287.
Vechimea și originea elementului românesc în părțile Biharei. Cele trei Crișuri, 1921, nr. 1—2, p. 4—8; nr. 3, p. 66—70.
Reprezintă o conf. ținută la Adunarea generală a Asociației ardelene de la Oradea Mare.

766 *Români și slavi. Români și unguri.* Două conferințe ale Institutului pentru studiul Europei sud-orientale. Stenografiate de H. Stahl. București. Ed. Institutului sud-est european. Tip. „Datina Românească", 1922. 56 p. 21×14 — II 66893.

767 *În Ardealul anului încoronării.* București. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Lupta", 1923. 133 [— 136] p. 18×12 — I 66361.
Cuprins: *Drumuri ardelene; Sarmizegetusa; În Banatul românesc; Aradul, Oradea; Clujul și Sătmarul; Spre Moldova, în secuime; Artă nouă și veche în Ardeal; Una și alta din Ardeal; Duminica încoronării.* Cartea este alcătuită din art. publicate în: *Adevărul literar și artistic*, 1922, nr.: 89—93; 97; 99. *Duminica încoronării* a apărut numai în vol. de față.

768 *I. Cea dintîi istorie universală tipărită în Transilvania.* II. *Moșiile familiei Beldy din Țara-Românească.* Ședința de la 21 noiembrie 1924. București. Tip. „Cultura Națională", 1925. 30 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secțiunii istorice, 6). 25×17 — II 81579.
I. *Începuturi tainice ale istorii de obște : Istorii vechi partea d-intîi*, în tipografia lui Petru Bart, 1798, de abatele Millot, traducere revizuită de Molnar. II. Nobilul ardelean Beldy Kelemen din Budila avea moșii în Țara Românească, la Hizești, Rățești etc. În legătură cu aceste posesii se publică 26 de documente românești, 1612—1710, aflate la Cluj. Tot aici N. I. se ocupă de *Evangheliarul* slavon, tipărit de ieromonahul *Lavrentie* pe la 1570, identificîndu-l cu diaconul Lorinț de pe lîngă Coresi. Cartea se află în bibl. Univ. din Cluj.

769 *Cea mai veche ctitorie de nemeși români din Ardeal (1408—9).* Ședința de la 14 mai. București. Tip. „Cultura Națională", 1926. 5 p. + II pl. (Academia Română. Seria II. Tom. VI. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25×17 — II 87914.
În Biserica de la Streiu Sîngiorz, Hunedoara, se află o frescă de „o extraordinară importanță pentru viața românilor din Ardeal", înfățișînd pe ctitori, familia Chendreș. Sînt nemeși români de la 1404, cnezi, care înfățișau în Ardeal ceea ce înfățișau și cei din Țara Românească.

770 *Viața românească în Ardeal. Arad.* Ed. librăriei „Diecezană", 1926. 287 p. (Biblioteca *Sămănătorul*, nr. 166—168). 14.5×10.5 — I 88627.
C u p r i n s: *Viața românească a Ardealului*, conf. ținută la cursurile din Vălenii de Munte, iul. 1909; *3 Mai*, cuvîntare ținută la serbarea Ligii Culturale în București la 3 mai 1910; *Atitudinea critică a românilor de dincolo față de noi; Un exemplu din vremea lui Cuza Vodă*, idei exprimate în conf. ținută la secția Severin a Ligii Culturale; *Încă un avocat al Împăratului — A. B.* [= Ion Bianu]; *Chestia națională: datoria României și a românilor neliberi*, conf. ținută la Galați pentru Liga Culturală, 9 nov. 1909. *Tradiția în politica românilor de dincolo*, conf. ținută la Focșani în 18 ian. 1910; *Cele din urmă evenimente din viața neamului*, conf. ținută la Ateneul din București în ian. 1910; *Comemorarea mitropolitului Șaguna*, cuvîntare ținută în ziua de 4 oct. 1909 la Ateneul Român din București; *Dezbinările românilor din Ungaria*, conf. ținută la Piatra-Neamț în febr. 1912.

771 *Trei conferințe ardelene ținute la Cluj, Zalău și Carei Mari* (septembrie 1927). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1927. 19 p. (Biblioteca de vulgarizare „Cuvîntul", nr. 5) 24×17 — II 92087.
1. Faze în istoria Ardealului. 2. Vechile organizări politice ale românilor din Ardeal. 3. Hotarele de Apus ale poporului românesc.
Trei conferințe ardelene. Revista istorică, 1927, p. 291—305.

772 *Testamentul lui Nicola Nicolau.* Ședința de la 25 mai. București. „Imprimeria Națională", 1931. 13 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 7) 25×17 — II 108911.
Nicola Nicolau, brașovean, tipărește la 1814 o geografie, traducător, probabil, al *Descoperirii Americii* după Campe (Buda, 1816). Un anticar prieten dăruiește lui N.I. „cărticica de casă" scrisă cu îngrijirea unui caligraf foarte subțire, aparținînd lui Nicola și în care sînt însemnările sale între 1762 și 1796. Ele se sfîrșesc cu testamentul său. Tot caietul este retipărit în comunicarea de față.

773 *Contra dușmăniei dintre nații. Români și unguri.* București. Tip. „Datina Românească", 1932. 31 p. 24×16 — II 113078.
Jorga, Miklós. *A nemzetek közölt levö gyulölködés ellen romanok és magyarok.* Forditotta Isfan Crisztina és Foszto Olga. București. „Imprimeria Națională", 1940. 28 p. 23×16 — II 167456.
„Ura" a fost numai în „straturile de sus, hrănită de ziare, de cărți și cultivată prin școli. Jos, oameni cari depun aceeași muncă se pot înțelege între dînșii. Țăranul român și țăranul maghiar, locuind același pămînt, cînd sînt lăsați în seama lor, fără ațîțări, duc buna casă de odinioară. Meșteșugurile, negoțul cer legături de care nu se poate lipsi cineva numai fiindcă unul vorbește o limbă și altul alta". Prietenia între cele două popoare este în interesul lumii întregi, o datorie de „umanitate, dar și una de proprie conservare".

774 *Comemorarea Unirii Ardealului și Rostul istoric al Unirii.* Două cuvîntări ținute la București. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1933. 20 p. 24 ×16.5 — II 118863.

775 *Réponse aux conférences données à Cambrigde par le Comte Bethlen sur la révision du traité de Trianon.* Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1933. XI p. 22.5×14 — II 124337.
Răspuns contelui Bethlen. Calendarul Ligii Culturale, 1934, p. 17—19. Se discută problema părăsirii Daciei.

776 *Seconde réponse au Comte Bethlen.* Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1933. X p. 22.5×14.

Al doilea răspuns contelui Bethlen, rostit la radio în seara de 27 dec. 1933 *Calendarul Ligii Culturale*, 1934, p. 23—25.
Un nou răspuns contelui Bethlen. Neamul românesc, 1933, nr. 280.

777 *Între Braşov şi Cîmpulung. Acum o sută de ani*. Braşov. Tip. „Unirea", 1934. 8 p. (Extras din revista *Ţara Bârsei*). 22.5×15.5 — II 556965.
Trei doc.: Ştefan Gheorghiu, 29 mart. 1828, Câmpulung; Gheorghe Mârzovici, 4 iun. 1829, Câmpulung; Constantin Greceanu, Câmpulung, 5 aug. 1829.

778 *Amintiri din Ţara Oltului*. Conferinţă ţinută la Făgăraş. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 13 p. 23×15.5 — II 144643.
Se arată trecutul istoric al acestui ţinut şi al oraşului începînd de la 1200.

779 *Începuturile şi motivele desnaţionalizării în Săcuime*. Şedinţa de la 10 iulie 1935. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1936. 15 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Mem. secţ. ist., 8). 24×17 — II 144396.
Într-o călătorie de o zi prin secuime, de la Braşov la Baraolt şi de aici prin Sfîntu Gheorghe, cercetează cărţile vechi aflate în biserici, pe care sînt numeroase însemnări. Pe baza numelor proprii aflate pe cărţi, nume româneşti, trage concluzia că cei mai mulţi secui sînt români deznaţionalizaţi. Iată de ce: „Orice carte din Ardeal, mai ales din asemenea părţi, trebuie scotocită şi notiţele de pe ea clasate şi publicate [...] căci istoria românilor trebuie scrisă sat de sat, cu preoţii şi ţăranii lor, ca să se vadă că *am fost* şi *cum am fost*".

780 *Cum apărăm noi Ardealul*. Cu un portret al autorului. Conferinţa d-lui Prof. N. Iorga din ziua de 3 decembrie 1936. După note stenografice. Bucureşti. Tip. „Universul", 1937. 15 p. (Liga pentru Unitatea culturală a tuturor românilor. Comitetul central). 24×16 — II 144456.
Ardealul se apără cu starea de spirit a oamenilor de acolo; prin ţăran, căruia să-i facem o stare înfloritoare; solidaritate naţională; prin muncă şi bună gospodărire; prietenie şi înţelegere cu saşii şi ungurii; dispariţia învrăjbirii; întoarcerea tuturor ardelenilor la vetrele lor.

781 *Horia, Cloşca şi Crişan*. O simplă conferinţă. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1937. 18 p. 24×16.5 — II 142592.
Publicată şi în *Figuri revoluţionare române*. 5 conferinţe ale Universităţii Libere... Bucureşti, 1937. 125 [—127] p. + 8 pl. — II 142643.
Se ocupă de mişcările revoluţionare ale românilor ardeleni sau la care au luat parte: răscoala iobagilor din sec. XV de la Bobîlna, aceea a sîrbilor de la începutul sec. XVI, a „ţarului Ivan", la care s-au alăturat şi o mulţime de români. În acelaşi sec. a fost şi răscoala lui Dozsa. A urmat în sec. XVIII mişcarea lui Francisc Rakoczy, la care au luat parte şi românii cu Pintea Viteazul. Se arată cauzele care au provocat răscoala lui Horea la 1784. Din mişcarea lui Horea „se desfac lucruri în adevăr de cea mai mare frumuseţe în ele însele ca documente de suflet românesc: ca documente ale unui suflet românesc care este pretutindeni acelaşi. Se pot vedea asemănări cu lucruri de pe la 1600, cu Mihai Viteazul, ba şi cu ceea ce s-a întîmplat supt ochii noştri în mijlocul poporului românesc".

782 *Ştiri noi despre sfîrşitul secolului al XVI-lea românesc*. Şedinţa de la 23 octombrie 1936. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937. 13 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 2). 24.5×17 — II 144400.
Printre altele, o hartă din a doua jumătate a sec. XVII privind Ardealul, cu planuri de oraşe, dăruită de Silvio Mercati.

783 *În apărarea graniței de Apus*. Conferință ținută la Oradea la 1 decembrie 1938. București. Ed. „Liga Culturală". Tip. „Datina Românească", 1939. 42 p. 24 X 16 — I 156036.
Lukacs, Domanovszky și Zoltan Cherevits afirmă cu falsitate că românii sînt pomeniți abia în sec. XII și că în sec. XIV sînt pomeniți ca ciobani venind din sud. N. I. arată în replică: Doc. *nu* confirmă stabilirea românilor în sudul Dunării, iar numele de localități atestă o stăpînire permanentă și milenară pe aceste meleaguri.

784 *Lupta științifică împotriva dreptului românesc*. Conferință la adunarea „Astrei" la Abrud, 1 septembrie 1938. București. Tip. „Datina Românească", 1938. 30 p. 23×15.5 — II 155266.
Combaterea documentată a falselor teorii ale istoricilor: Jancso Benedek, Tamas Lajos-Treml, Lukinich și Domanovszky privitor la romanitatea Transilvaniei.

785 *Origine et la Patrie première des Roumains. Réponse à une agression*. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1938. 38 p. 24×16—II 152775.
Se continuă polemica începută de istoricul Domanovszky, care nega drepturile poporului român asupra Transilvaniei. Totodată acesta publică o lucrare de 400 p. în care se ocupă de „metoda istorică" a lui N.I., folosind, intenționat, afirmații eronate și chiar injurii.

786 *În luptă cu absurdul revisionism maghiar*. Oradea. Tip. „Diecezană", 1939. 79 [—81] p. 20.5×14 — II 155700.
Cuprinde art. din *Neamul românesc* și conf. privind și axa Roma—Berlin: *Nu ne supărăm; Să ne păzim: vine un principiu; Nu ne lăsăm cuceriți; Aliați credincioși; O călătorie de vasalitate; Încă o prietenie; România în fața realităților; Către un popor prieten; Socoteală totală; Începutul ofensivei contra României; Ceasul șacalilor; Viitorul statelor mici*, conf. la radio (14 oct.); *Casurile de la Satu Mare; Oameni supărați; Fața spre Italia? Se anunță ieșirea ghiarelor. Încep să apară coarnele. Spre Roma; Polungaria. Ispitele politicii mari:* „Trecutul nostru este de la un capăt la altul o perpetuă lecție, nu de teamă sau de sfială, ci de perfectă măsură și aleasă discreție"; *Înaintea hotărîrii; Ungaria a biruit; Un „Stat" imposibil; Prefer comitagiii; „Revenirea la patria-mamă"; Ce nu se vede de la Budapesta. Valoarea dreptului istoric*, conf. la radio (25 nov. 1938); *De ce s-ar reface vechea Ungarie? Întru apărarea graniței de Apus*, conf. ținută la Oradea la 1 dec. 1938.

787 *Maramurășul nostru*. Conferință la Radio (21 decembrie 1938). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1939. 10 p. (Extras din *Revista istorică*, anul XXV-lea, n-rele 1—3). 24.5×16.5—II 155334.
Istoricul acestei părți de țară, folosindu-se și nomenclatura localităților și munților, care vine din moștenirea traco-dacică. „Vitejii" acestor locuri, țăranii care au vechi diplome de „boierie", reprezintă „o populație etnică de mare vechime, deprinsă cu apărarea graniței și avînd un prisos de energie care să se poată revărsa asupra ținuturilor vecine".

788 *Pour éclairer M. Domanovszky par les siens*. Bucarest. Impr. „Datina Românească", 1939. 12 p. (Extrait de la *Revue historique du sud-est européen*, 1939, n-os 1—3). 24×17 — II 155332.
Pentru a răspunde lui Domanovszky, N.I. recurge la istoricii maghiari, din care extrage date și idei privind realitățile istorice din Transilvania: A. de Bertha, Juliette Adam, L. Varjassy etc. Sînt folosite numeroase citate: „De cette tendance de l'affranchissement se développe peu à peu un courant national impétueux qui visait l'union de tous les éléments roumains de la Transyl-

vanie, de la Hongrie, de la Bukovine, de la Moldavie et de la Valachie". Broşura se încheie cu un art. citat din Yves Guyot, *Les causes et les conséquences de la guerre* (Paris, 1915), care ştia că 3 000 000 de români din Transilvania şi Banat „sont en lutte avec les Magyars *depuis le onzième siècle*". Se ştie, de asemenea, că ceea ce desparte cele două naţiuni sînt lb., credinţa, subordonarea politică.

789 *Un amico della rivincita ungherese: Lilio Cialdea e l'autonomia transilvana*. Bucarest. Tip. „Datina Românească", 1940. 11 p. 21.5×13.5—II 166954. În cartea sa *La Transilvania, aspetti diplomatici e politici*. Milano-Varese, Cialdea falsifică date din neştiinţă şi rea-voinţă. Inconsecvent cu sine, el publicase mai înainte studii favorabile cauzei României, a cărei lb. o cunoştea, fiind, la Roma, elevul prof. Claudiu Isopescu.

790 *Observaţii şi probleme bănăţene*. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940. 118[—120] p. +21 pl.+1 h. (Academia Română. Studii şi Cercetări, XL). 24×17 — II 168293.

Conţine: I. Izvoare ale altei istorii a Banatului: „Istoria Banatului nu s-a scris pînă acum". Lucrările apărute: Grisellini, 2 vol. 1780; Aurel Cosma; Ţincu Velea, *Istorioară bisericească* [...]. Sibiu, 1865; A. T. Laurian, Drăgălina, *Din istoria Banatului Severin*, 3 vol., 1899; Gheorghe Popoviciu, *Istoria românilor bănăţeni*, 1904; L. Böhm, Frederic Pesty, *Analele Banatului* (1928—1931); *Almanahul Banatului* (1929—1931); Ion Lotreanu, *Monografia Banatului*, 1935; R. S. Molin, *Românii din Banat*, 1932; Gr. Popiţi, *Date şi documente bănăţene* (1728—1887), 1939; Coriolan Buracu, *Mehadia*. II. Baza istorică. III. Români şi slavi. IV. Cele dintîi forme medievale: arpadienii şi Banatul. V. Românii şi Severinul. VI. Cavalerii bănăţeni ai Angevinilor şi urmaşii lor. VII. Banatul de răsărit faţă de invaziile turceşti. VIII. Noua armată românească a „grănicerilor" şi noii cărturari. Anexe: a) Scharzgott, *Die Hercules-Bäder* (1831), p. 89, notă; Leonard Böhm, *Geschichte des temeses Banats*, I, Lipsca, 1861, p. 130—131, text reprodus. b) Inscripţii şi însemnări din biserici, din comunele: Armeniş, Băile Herculane; Bocoşniţa, Bogăltin, Bolvaşniţa, Borlonenii Noi; Bozovici; Buchin; Cornereva; Corni; Domaşnia; Dubova; Globul Craiovei; Globul Răului; Iablaniţa; Ieşelniţa; Jupalnic; Lăpuşnicel; Media; Mehadica; Ogradina Veche; Oraviţa; Orşova; Pârnova, Pecinişca; Petnic; Plevişeviţa; Plugova; Prigor; Rudăria; Sasca Montană; Slatina; Teregova; Topleţ; Tufări; Vălişoara. c) Însemnări de cronică de protopopul Nicolae Stoica şi alţii. Însemnări asupra războiului din 1788—1789 de Nicolae Stoica. Alte note ale lui Nicolae Stoica; Însemnările lui Nicolae Stoica şi altele din Mehadia de la 1792. O scrisoare bănăţeană din 1800. Harta Banatului. 1776, din Grisellini.

791 *Pages sur les droits des Roumains dans les provinces ajoutées depuis 1918 au territoire de l'ancien royaume*. Bucarest. „Imprimeria Naţională", 1940. 75 p. 24×17—II 167521.

Cartea cuprinde expunerea ideilor asupra Transilvaniei aparţinînd lui: Janos Székely; Attilio Tamaro; Melich; János Karácsony; Sabin Opreanu, Hermine Theil; Aldo Dami; C. A. Macartney; M. Domanovszky; René Dupuis; Korniss Gyula; Lilio Cialdea; Okhonikov et Batchinsky, Mutaftchiev. De fapt, N.I. a strîns aici o bună parte din art. sale mai vechi, răspunzînd tuturor celor care, întemeindu-se, în bună parte, pe teoria lui Robert Roesler, negau drepturile istorice ale României asupra teritoriului ei naţional. Studiul cel mai amplu priveşte pe Domanovszky, autor al lucrărilor: *Geschichte Ungars* şi *La méthode historique de M. Nicolas Iorga*, Budapest, 1938. Sabin Opreanu,

prin lucrarea sa *Ținutul Săcuilor, contribuțiuni de geografie umană și de etnografie*, Cluj. 1927, folosește lui N. I. pentru lămurirea problemei secuilor. Răspunsul dat adversarilor săi de istoricul român se întemeiază pe dovezi istorice, arheologice, filologice, etnografice, mergîndu-se pînă la epuizarea oricăror probe aduse și de alți istorici străini.

792 *Rectifications sur la „question de Transylvanie“*. Réponse à un article de M. Korniss Gyula, professeur à l'Université de Budapest. Bucarest. „Imprimeria Națională“, 1940. 13 p. 23.5×16 — II 167769.
Reprodus în lucrarea de mai sus.

793 *Romanitatea din jurul Brașovului*. Conferință ținută la Liga Culturală din Brașov. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1940. 11 p. (Extras din *Revista istorică*, anul XXV-lea, nr. 10—12, 1939). 24×16—II 167987.
După numele localităților ne dăm seama cui aparțin acestea: Săcele, Șapte Sate înseamnă popasuri de ciobani, devenite apoi sate, adică o formă politică românească în Ardeal. Bran, *braniște* reprezintă o rădăcină slavă, este teritoriul rezervat pentru români. Brașov, ca și Neajlov, Buzov (Buzău) sînt nume terminate în „ov“, care în românește se prefac în *eu, ău*, ca în Brașeu. Este o regiune de veche penetrație slavă“.

794 *Un oraș românesc în Ardeal. Condicata Hațegului 1725—1847*. Publicată cu o introducere. București. „Imprimeria Națională“, 1941. 131 p.+IX pl. (Academia Română. Studii și Cercetări XLIX). 24×17 — II 170951.
Călătoria făcută de N.I. în *Banat*, iar de aici în *Hațeg* reprezintă ultima sa străbatere a țării. Pl. VI din vol. conține două foto. ale istoricului: în prima este înfățișat în mijlocul unui grup de țărani din „Sân-Pietru-Hațeg“; în a doua este într-un grup de copii, pe ruinele Sarmizegetusei, surîzînd cu toți din jurul său. Sînt datate: sept. 1940. Peste două luni era ucis. Posibil să fie chiar ultimele sale foto. Dealtfel, pe dosul foii de titlu stă scris: „S-a dat « Bun de imprimat » fără ultima revizie a autorului —15.XII.1940“.

795 *Conferințe și prelegeri*. I. După note stenografice. București. „Imprimeria Națională“, 1943. 103[—105] p. (Institutul de Istorie Universală „N. Iorga“). 24.5×16—II 291521.
Cuprinde și *Unirea Ardealului*. Conf. ținută la Liga Culturală (1 dec. 1939), p. 59—73. Expunere a rostului împlinit pe pămîntul românesc al Ardealului de sași. Unguri și români: „Nimeni nu poate asigura mai mult decît mine de stima și afecțiunea pe care o avem față de minoritarii din Ardeal“. Pe cînd ungurii s-au așezat în Panonia, iar de aici au coborît spre a lua în stăpînire unele puncte „de unde se putea domina drumul care ducea prin pasul Carpaților către regiunile Moldovei și Țării Românești“, sașii au venit din Luxemburg ca țărani și au izbutit să întemeieze orașe. „Noi sîntem așezați pe țări, în formații organice, care vin dintr-o dezvoltare istorică neîntreruptă. Pe lîngă cei semănați, sînt cei crescuți: noi sîntem crescuți din pămînt.“

10. UNIREA PRINCIPATELOR — DOMNIA LUI CUZA VODĂ

796 *Unirea Principatelor (1859), povestită românilor cu prilejul împlinirii a cincizeci de ani de la întemeierea Statului român* (Din însărcinarea Secțiunii Iași a „Ligei Culturale“). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 120 p. 17×10 — I 12331.

Lucrarea a fost dictată stenografului său H. Stahl. Cuprins: Cele două ţări româneşti. 1. Revoluţia de la 1848 şi ideea Unirii. 2. Războiul Crimeii şi urmările lui pentru Unire. 3. Tratatul de la Paris şi Unirea. 4. Partidele româneşti din 1856—1859 şi Unirea. 5. Duşmanii interni ai Unirii. 6. Alegerile pentru Divanurile ad-hoc. 7. Opera Conferinţei de la Paris: Convenţia. 8. Îndeplinirea Unirii.

797 *Un martor străin al păcatelor noastre, călătorul francez G. Le Cler din 1860.* Conferinţă ţinută la Galaţi în ziua de 9 Noiembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908. 16 p. (Biblioteca Naţionalistă Nr. 2). 21.5× 13.5 — II 12018.
La Moldo-Valachie, ce qu'elle a été, qu'elle est, ce qu'elle pourait être par G. Le Cler. Paris, 1866: descrie oraşele, ţăranii, care fac „fondul naţiei", evreii, clerul, moravurile.

798 *Cuza Vodă şi duşmanii săi a doua zi după detronare.* Rezumat al unei conferinţe ţinută la Rîmnicu Vîlcii, în februarie 1909. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 20 p. (Biblioteca Naţionalistă, 12). 22×13 — II 13293. N. I. apără pe domnitor de insultele ce i s-au aruncat: că a trădat ţara, că a atentat la libertatea publică, că a dus o viaţă uşoară. Maiorul Leca, ziarul „Românul" etc. au trădat şi insultat pe Vodă Cuza. Se cere să se facă în Bucureşti o alee cu statuile lui: Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Cuza Vodă, M. Kogălniceanu, M. Eminescu, Eliade Rădulescu etc.

799. *Scrisori şi alte acte privitoare la Unirea Principatelor, tipărite în amintirea semi-centenarului din 1909.* Bucureşti. Tip. „I. V. Socec", 1910. 104 p. (Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. XVIII [2]). 24×17 — II 101631.
Cuprinde: Scrisorile călugărului Vîrnav către V. Mălinescu; Un memoriu contra lui Mihai Vodă Sturdza; Scrisori din ţinuturi; O declaraţie pentru Unire; Cuvînt de înmormîntare pentru un fruntaş unionist; *Deputatul şi alegătorul* (piesă); Corespondenţa lui Mălinescu ca ministru; Scrisori ale consulului rus Giers şi ale mai multor boieri; Scrisori de la: Toderiţă Balş, Arsachi, Alexandru S.; O scrisoare despre răscoala din Iaşi (1866); Telegrama franceză pentru anularea alegerilor din 1857; O poezie politică uitată a lui Alecsandri; Trei scrisori din vremea lui Cuza Vodă; O îndatorire de deputat la Divanul ad-hoc din Moldova.

800 *Politica Austriei faţă de Unire. I. Înainte de conferinţele de la Paris.* Şedinţa de la 6 aprilie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1912. 30 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 14). 27×21 — II 28422.
Inf. din comunicare nu sînt extrase din arh. austriace, „intrarea pe teritoriul austriac fiind interzisă autorului", ci din lucrarea lui Adolf Beer *Die orientalische Politik Oesterreichs seit 1774*, Praga-Leipzig, 1883. Austriecii au urmărit ocuparea Principatelor şi împiedicarea consolidării lor pentru ca românii să nu aibă nici o înrîurire politică în Bucovina, Banat şi Ardeal.

801 *Cuvîntare ţinută la Serbarea zilei de 24 ianuarie a Ligii Culturale secţia Bucureşti.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 15 p. 16×12 — I 35973.
N. I. a urmărit să facă „vie" serbarea Unirii. Cere să se pună bazele unei soc. care să editeze publicarea actelor Unirii, numindu-se Soc. „24 Ianuarie".

802 *Cîteva lămuriri nouă cu privire la Istoria românilor*. Şedinţa de la 3 aprilie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1915. 28 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 16). 27×21—II 40533.
Quelques nouveaux renseignements touchant l'histoire des Roumains. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 113—133.
Cuprins: V. Doze: *Un mois en Moldavie*. Bruxelles, 1857, o carte franceză de propagandă pentru candidatura lui Vogoride (1857); Păreri despre viitorul Principatelor: W. N. Senior, *La Turquie contemporaine*, 1876; Un sfînt român în Italia: „San Geremia Valacco“.

803 *Spiritul public şi literatura în epoca Unirii*. Conferinţă ţinută în ziua de 24 ianuarie 1915 la serbarea şcolară de la Teatrul Naţional. Stenografiat de H. Stahl. Bucureşti. Tip. „Ion C. Văcărescu“, 1915. 31 p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 20×13— II 41422.

N. I. se referă la *Poesii ale scriitorilor din epoca Unirii: A. Depărăţeanu, N. T. Orăşanu, M. Zamfirescu, N. Nicoleanu, Gh. Melidon, Gheorghe Sion, Nicolae Istrati, G. Tăutu, D. Dăscălescu, Ion A. Lapedatu*, editată de dînsul în 1909.

804 *Partea lui Napoleon al III-lea în Unirea Principatelor*. Conferinţă ţinută la Liga Culturală în ziua de 27 februarie 1915. Stenografiată de H. Stahl. Bucureşti. Ed. „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor“, Tip. „Neamul Românesc“, 1915. 34 p. 20×13—II 41338.

Corespondenţa lui Thouvenel, reprezentantul Franţei la Constantinopol, oferă o bogată informare asupra Principatelor. Aici se spune că „Unirea“ nu înseamnă altceva decît pregătirea alipirii la România a provinciilor ce se găsesc în atîrnarea împăratului Austriei. Deci Austria se opune Unirii. Politica ţarului este ambiguă. Intervenţia lui Napoleon e salvatoare, dar nici el nu este pentru o unire completă. Ea s-a realizat prin voinţa naţională.

805 *24 Ianuarie 1916*. Conferinţă ţinută la Ateneul Român pentru Societatea ortodoxă naţională a femeilor române. Stenografiat de H. Stahl. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru“. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 34 p. 19×13—I 48369.
24 Ianuarie 1916. Neamul Românesc, 1916, nr. 7.

Publicată şi în *Războiul nostru în note zilnice*, vol. II. Craiova. 1921, p. 14—35. O paralelă între stările de fapt din preajma anilor Unirii de la 1859 şi 1913—1916: „Dreptul nostru trebuie cunoscut; trebuie prezentat aşa, încît nimeni să nu se îndoiască de dînsul; trebuie menţinut aşa, încît nimeni să nu poată a lovi într-însul; trebuie garantat aşa, încît nimic din greşelile minţii să nu poată aduce sfărîmarea operei cîştigate prin vigoarea braţului“.

806 *100 de ani de la naşterea lui Cuza-Vodă*. Cuvîntare comemorativă ţinută la Ateneul Român în ziua de 2 aprilie 1920. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 56 p. 16×9.5—I 56401.

Se opreşte asupra marilor reforme înfăptuite de domnitor.

807 *Despre Mihail Kogălniceanu*, comunicare în Şedinţa de la 14/27 octombrie 1918, Bucureşti. Librăriile „Cartea Românească“ şi „Pavel Suru“, 1922. p. 219—231. (Academia Română. Seria II. Tom. XLI. Dezbaterile 1920—21). 29×21—III 64234.

808 *Mihail Kogălniceanu, scriitorul, omul politic şi românul*. Bucureşti. Ed. „I. V. Socec“. Tip. „Profesionale“, 1921. 212 p. 19×13.5—I 60512. Pe copertă are

drept motto: „Țara să fie stăpînă pe destinele ei și în afară și înlăuntru; guvernul Țării să izvorască din Parlament și prin oameni aleși de țară".

809 *Un colaborator francez al Unirii Principatelor, Paul Bataillard.* Ședința de la 9 februarie. București. Tip. „Cultura Națională", 1923. 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. I. Memoriile secțiunii istorice, 7). 24×17—II 72045.
Paul Bataillard, elev al lui Edgar Quinet, a scris mai multe lucrări asupra românilor, printre care: *Les Principautés de Moldavie et de Valachie devant le Congrès*, 1857, studiu inspirat de moldo-valahii aflați la Paris. În acest studiu insistă asupra Unirii. Vaillant și Bălcescu au fost printre informatorii săi.

810 *Apelul către Unire al lui Cuza-Vodă la 1859.* Ședința de la 12 iunie. București. „Imprimeria Națională", 1931. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIL. Memoriile secțiunii istorice, 8). 25×17—II 108909.
Într-un dosar din 1859, care poartă titlul: „No. 47. Anul 1859. Secretariatul Statului, Masa I-ia. Dossieru pentru proclamația către Români din Țara Românească pentru patriotica lor purtare", aflat în Casa Crețulescu, s-au păstrat: o scrisoare a lui Alecsandri către Ion Ghica, precum și „apelul" lui Cuza din 12 oct. 1859. N.I. îl retipărește în această comunicare.

811 *Publicații străine privitoare la istoria contemporană a românilor.* Ședința de la 27 noiembrie. București. Tip. „Cultura Națională", 1931. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XII. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24×17—II 110588.
Cuprinde prezentarea următoarelor lucrări: M. G. East, *The Union of Moldavia and Vallachia.* Cambridge, 1929; Marcel Emerit, *Victor Place et la politique française en Roumanie à l'époque de l'Union.* Bucarest, 1931; Paul Henry, *L'abdication du prince Couza et l'avènement de la dynastie de Hohenzollern au trône de Roumanie*, 1930; T. W. Riker, *The making of Romania, a study of an international problem*, 1856—1866"; J. A. K. Marriott, *The Eastern Question*, 1925. N.I. își începe comunicarea prin aceste rînduri: „Cercetările privitoare la istoria noastră contemporană au intrat de o bucată de vreme în domeniul istoricilor străini care pînă dăunăzi purtau un interes foarte redus trecutului nostru. Vremea nu pare deci să fie depărtată cînd acest trecut nu va fi cercetat numai pentru lucrări de amănunte, ca acelea despre care îmi propun a vorbi azi, ci va pătrunde, cu proporțiile care i se cuvin, în chiar prezentarea organică a istoriei universale care, în locul capitolelor răzlețe și al punctelor de vedere unilaterale, va trebui, neapărat, să se scrie mîine. Se va vedea astfel, limpede, rolul pe care l-am avut, atîția cîți sîntem și la locul unde ne-a pus soarta, în desfășurarea vieții generale a omenirii".

812 *Unirea românească.* Conferință de la 24 ianuarie ținută la Societatea „Tinerimea Română". București. Ed. soc. cult. „Tinerimea Română". Tip. „Datina Românească", 1934. 19 p. 24×16.5—II 128248.
Unirea românească. Neamul românesc pentru popor, 1934, p. 68—73, 86—92.
Unirea a fost în conștiința poporului. Generația de la 1848 a adus concepția de stat, felul cum se înțelege un stat în sec. XIX.

813 *Însemnătatea Unirii de la 1859.* Conferință ținută la Societatea „Tinerimea Română" din București în ziua de 24 Ianuarie 1935. București. Ed. „Tinerimea Română". Tip. „Datina Românească", 1935. 15 p. 24×16—II 131679.
„Statul român s-a format pe conștiința unui popor, unui singur popor."

814 *Un memoriu politic către Cuza-Vodă*. Şedinţa de la 9 iulie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937. 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 17). 24.5×17—II 142621.
Se prezintă cartea şi conţinutul ei, intitulată: *Trecutul, relele ţerei şi lecuirea loru*. Iassii, Iulie 29, 1859, fiind semnată „K.T. proprietariu mare şi deputatu".

815 *Cugetători români de acum o sută de ani. I. Trei conservatori în epoca de unire şi consolidare*. Şedinţa de la 21 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1939. 50 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXI. Memoriile secţiunii istorice, 21). 24.5×17—II 291510.
Sînt analizate ideile politice ale lui: Dimitrie Ghica, N. Rusu Lăcusteanu, G. Costa-Foru şi Emanoil Quinezu. În anexă se reproduc mai multe pag. (392 şi urm.) privind „răsturnarea" lui Cuza din lucrarea lui Em. Quinezu.

816. *Cărţi neaşteptate*. Comunicare făcută în şedinţa de la 15 decembrie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940. 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secţiunii istorice, 13). 24.5×17—II 168225.
Cuprinde: Léopold Monty, *Histoire de l'antiquité profane à l'usage des écoles*. Bucureşti, 1851; Gheorghe Melidon, *Coconu Jenică*. Bucureşti, 1867, în care este descris mediul bucureştean (Cafeneaua „Fialcowsky"), obiceiurile etc.; Dionisie Romano, *Modele de elocvenţă*. Iaşi, 1859; Cuvînt rostit în Adunarea ad-hoc a Moldovei de Vasile Mălinescu; Nicolae Bosie, *Cuvîntare ţinută la 26 octombrie 1857 în chestia ţărănească*.

817 *Ce a fost la „24 Ianuar" şi ce trebuie să fie azi*. Conferinţă la 24 Ianuar ţinută pentru Liga Culturală. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1940. 20 p. 24×16—II 168045.

818 *O carte de gîndire conservatoare românească*. Comunicare făcută în şedinţa publică de la 7 iunie 1940. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1940, 16 p. (Academia Română. Seria IV. Tom. XXIII. Memoriile secţiunii istorice, 1). 24.5×17—II 170992.
Edouard Laboulaye, *Partidul liberal, programa sa şi viitorul său*, tradusă în 1867 de „un vechi deputat". Cartea se referă la unele acte de la începutul domniei lui Carol I, în special cu privire la armată; actul de la 11 febr.; descentralizare administrativă; o prezentare istorică a învăţămîntului în curs de 35 de ani; filosofia în fac.; o caracterizare a poporului american; reforme agrare şi economice. N.I. aşază lucrarea lui Laboulaye lîngă scrierile lui Rusu Lăcusteanu, Dăscălescu, Constantin Creţulescu, Quinezu, cărţi care arată „că în acei ani de prefacere, lîngă ideologia liberală era, pe urmele lui Eliad la unii, la alţii independent, un curent tradiţionalist, conservator".

819 *Problema basarabeană şi problema Unirii Principatelor la 1855—1859.—În dosul cărţilor diplomaţiei*. Şedinţa de la 4 octombrie 1940 Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1941. 17 p. (Analele Academiei Române. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secţiunii istorice, 12). 24.5×17—II 179876.
„Memoriu imprimat fără a fi revăzut de autor (februarie 1941)." În lucrarea lui Hübner, *Neuf ans* [...] *d'un ambassadeur d'Autriche à Paris*, publicată la Paris în 1904, sînt cuprinse toate datele privind hotarele Moldovei şi Unirea Principatelor în şedinţele congresului la care au luat parte reprezentanţii marilor puteri apusene, precum şi Rusia şi Turcia. În ce priveşte Unirea, întîlnim opoziţia tuturora, afară de Napoleon. Acţiunile diplomatice împotriva

Unirii încetează — salvator — la 12 apr. 1859, fiindcă „chestia italiană frămîntă întreagă această lume, şi peste cîteva zile armata franceză trecea Alpii".

820 *Conferinţe şi prelegeri*. După note stenografice. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1943. — II 291521.

La p. 15—28: *O anchetă la Constantinopol despre Unirea Principatelor*. Conferinţă ţinută în cadrul Institutului Sud-est european la 2 aprilie 1938. Sînt expuse inf. culese din: Nassau W. Senior, *Turkey and Greece*.

11. RĂZBOIUL DE INDEPENDENŢĂ 1877—1878

821 *Războiul pentru independenţa României. Acţiuni diplomatice şi stări de spirit*. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1927. 243 + XII pl. (Academia Română). 25×17 — II 92084.

Studiul cuprinde „multe corespondenţe străine" şi „pretinde a prezenta adevărul aşa cum reiese din izvoare fără altă preocupare". Cuprins: I. Lipsa ideii de independenţă în trecutul mai îndepărtat. II. Ideea independenţei româneşti în străinătate. Anglia era pentru independenţa completă a României. Tot astfel şi Cavour şi Napoleon, iar ţarul Nicolae: „Principatele sînt de fapt un stat independent supt protecţia mea. III. Turcia nouă ca factor al independenţei româneşti. IV. Instalarea lui Carol I şi ideea de independenţă. V. România şi războiul sîrbo-turc. VI. Originile alianţei cu Rusia. VII. Războiul ruso-turc şi independenţa românească: acţiunea oficială. VIII. Sentimentul public, independenţa şi războiul. Se dau informaţii culese din ziare: *Românul*, *Timpul*, *Monitorul oficial*, *Le Constitutionnel*, *Presa*, *La France*, *Fanfulla*. IX. Înaintarea ruşilor şi planurile de colaborare (cu multe informaţii din presa străină). X. România şi începutul luptei ruseşti dincolo de Dunăre. XI. Operaţiile armatei româneşti pînă la căderea Plevnei; Marele Duce Nicolae: „Cum ţi-am mai spus de atîtea ori, aş fi totdeauna dispus să profit, cu mare plăcere, de concursul pe care armata românească l-ar putea da armatei ruseşti". Se continua mai apoi: „... Armata română păstrîndu-şi perfect individualitatea". Iar la 9/21 aug. „Cînd poţi trece? Fă-o cît poţi mai iute. Turcii se înverşunează la Şipca. Mai multe atacuri au fost respinse de dimineaţă, 9 august. Lupta continuă, în ciuda nopţii". XII. Negocieri de pace. XIII. Mărturii străine despre România din 1877: *România liberă*, *Presa*, *Românul*, *Globul*, *Telegraful*, *Calendarul pentru toţi românii*, *Steaua României*, *L'Orient*, *Războiul*, *Le Bien public*, *le Constitutionnel*, *La France*, *Republique Française*, *Fanfulla*, *Ilustrazione italiana*, *Le Temps*, *Le Monde illustré* (lista completă a presei străine la p. 224). Epilog: Cei 4 factori ai independenţei. Bogată bibliografie, iar în Apendice: telegrame, scrisori, art. de ziare.

822 *La Russie en Orient de 1875 à 1878*. D'après les confessions de M. Nélidov. Bucarest. Tip. „Neamul Românesc", 1916. 24 p. (Extrait du „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe orientale", III n-os 6—8 1916). 23×16— II 48098.

823 *Războiul de independenţă 1877—8*. Cursuri ţinute la Universitatea Populară din Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1927. 11 p. (Biblioteca de vulgarizare „Cuvîntul", no. 2). 24×17—II 92089.

Inf. bibliografice asupra subiectului: lucrarea colectivă a Statului-Major al armatei; Th. Văcărescu; Memoriile lui Pruncu; Memoriile cpt.

Crăiniceanu; Vasile Năsturel; Georgescu-Sergent; Chibici-Rîvneanu, I. Lahovari; George Coşbuc; gen. Radu Rosetti; Sextil Puşcariu şi I. Nistor. Constituţia turcească de la 1877 a lui Midhat Paşa creează „provincii privilegiate" vizînd demnitatea poporului şi a statului român. Pacea de la San Stefano nedreaptă. „Am mers la Berlin, dar nu am fost ascultaţi şi sprijiniţi de nici o putere europeană. Independenţa a fost cucerită de vitejia soldatului român."

824 *La guerre de 1877—78 nouvelles informations. Etat d'esprit des belligérants*, 1928. p. 81—102 (*Revue d'histoire moderne*, no. 14, Mars-Avril 1928).

825 *Ploieştii în războiul de Independenţă.* Conferinţă ţinută la Ploieşti 1928. Ploieşti. Ed. Primăriei de Ploieşti. Tip. „Datina Românească", 1928. 12 p. 24.5 × 18.5 — II 92375.
În timpul războiului, oraşul a devenit un centru de popas al armatei ruse.

826 *Informaţii spaniole despre războiul nostru pentru independenţă.* Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928. 13 p. + XXIII pl. (Academia Română. Seria III. Tom. VIII. Memoriile secţiunii istorice, 15). 25×17 — II 92136.
Material cules din 3 ziare spaniole: *Imparcial; Epoca* şi *Ilustración española y americana*, din care s-au reprodus şi cele 23 de pl.

12. ROMÂNIA ÎN 1880—1916

827 *Zece Mai.* Conferinţa ţinută la serbarea şcolară de 10 mai 1898. Bucureşti. Ed. Ministeriului de Instrucţie publică, Tip. „I.V. Socec", 1898, 23 p. 16×10 — I 101929.
Prezentare succintă a istoriei ţării.

828 *România, vecinii săi şi chestiunea Orientului.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 254 + II p. 20×13 — I 134574.
În prefaţă N. I. îşi precizează atitudinea faţă de evenimentele din Balcani: „A nu cere nimănui aceea ce nu ni se cuvine pe baza dreptului naţional şi a dreptului istoric. A nu dispreţui prietenia folositoare a celor mici pentru protecţia dispreţuitoare a celor mari [...] A nu preface o legătură vremelnică, adusă de împrejurări, într-o perpetuă vasalitate, dăunătoare singurului nostru ideal posibil". N. I. precizează că aceste idei ale sale au întîmpinat rezistenţă în lumea politică şi a presei. Art. au apărut în: *Sămănătorul*, 1904 şi *Neamul românesc*, 1906—1912: *Români şi bulgari; Paraponurile greceşti; Noi şi macedonenii; Studenţii în chestia macedoneană; Între bulgari şi greci; Isprava din Galaţi; Două greşeli în chestia macedoneană; Politica macedoneană în România; Politica de mare vizir; Împăcarea cu Grecia; Generalul Averescu şi punctul de vedere al regelui Carol; Marele Duce Vladimir în România; Tinerii turci şi mişcarea din Macedonia; Constituţia turcească; Turcii şi grecii; Ruşini şi primejdii dobrogene; Un Napoleon grecesc: d. Rhalis; Bulgarii şi căile ferate occidentale; Tratatul Bulgariei; Serbia tragică; Un prieten sîrb; Politica de stat românească şi Macedonia; Cuvîntarea d-lui dr. Mişea în Parlamentul otoman; Tulburările din Constantinopol; Împrejurările din Constantinopol; Studenţii bulgari în Bucureşti; Schimbări în Balcani, fără noi şi împotriva noastră; Un congres aromânesc; Creta în faţa Europei; România şi Bulgaria; Ce reprezentăm în Dobrogea; Iar Macedonia; Cei doi ţari; Vizita ofiţerilor români în Rusia; Iar conflictul cu Grecia; Vizita studenţilor turci; Marele vizir la Sinaia; Primirea oaspeţilor turci; În Muntenegru; Convenţia cu Turcia? Un congres fără urmări; Cazul de la Turtucaia; Venizelos; Eforiile*

macedonene; Călătorii români în Macedonia; Moștenitorul turcesc la Sinaia; Italia în Tripoli; Siluirea unui popor și răspunderile; Cu prilejul războiului în Mediterana, două politici; Poporul italian și politica italiană; Dreptul Turciei și Italiei în Tripolis; Organizația macedoneană; Lucruri macedonene; Învățături din Turcia; Un domn cuminte: țarul Ferdinand; Planul contelui Berchtold; Cazul de la Tulcea; În ajunul unui război? Opinia publică românească și războiul din Balcani; Partidele noastre și războiul din Balcani; Liga balcanică și politica externă a României; Bulgarii „spre Constantinopole". Participarea Serbiei la război? Ce spune războiul? Sînge risipit în zadar; Întrebarea cea mare s-a pus; Iacă și Europa; Măcelurile din Macedonia; Un vizitator pe care nu l-am dorit; Contra războiului? Ceatalgea; Datoria macedonenilor; Încă o pețire.

829 *Les Roumains et le nouvel état de choses en Orient.* Vălenii de Munte. Imp. „Neamul Românesc", 1912, 19 p. 18×12 — I 29707.
Trupele bulgare victorioase sînt înaintea forturilor care apără Constantinopol. Se vorbește de o împărțire a Turciei europene. România și politica sa în Balcani.

830 *Acțiunea militară a României. În Bulgaria cu ostașii noștri.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 254 p. 21×14 — II 34140.
Acțiunea militară a României. În Bulgaria cu ostașii noștri. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București, Tip. „I. V. Socec", 1914. 293 p. 22×14 — II 105441.
Lucrarea — fără tablă de materii și fără a fi împărțită pe cap. — are următorul conținut: I. Atitudinea autorului față de evenimentele, interne și externe, premergătoare războiului balcanic (p. 1—104). Fiind *împotriva* războiului, *atitudinea* lui N. I. a fost socotită lipsită de patriotism. „Noi nu puteam purta un război, neavînd nimic în adevăr gata" și „ne găsim deci înaintea unei situații fără speranțe". „Toți oamenii cuminți, care-și dau seama că un război nu e o jucărie, vreau pacea." „Idealele" poporului român nu sînt în sudul Dunării, din contra, se cade a căpăta prietenia tuturor acestor popoare pentru a ne putea realiza unitatea națională, singurul ideal posibil al României. „Sînt războaie sterpe și sînt cuceriri mari care se fac fără a vărsa o picătură de sînge. Între acestea a fost Unirea Principatelor, crearea României." Pentru aceasta ne trebuie „o solidaritate națională perfectă", un „idealism curat", „o conștiință de drept", „reforme hotărîte". Această atitudine N. I. o explică prin reproducerea unor art. pe care le-a publicat în *Neamul românesc,* prin fragment din conf. sale ținute în cadrul Ligii Culturale, cuvîntări și intervenții rostite în Parlament. La acestea se adaugă și cartea sa *România, vecinii săi și chestiunea Orientului,* în care sînt cuprinse art. sale apărute între 1904 și 1912, promovînd ideile enunțate mai sus. Totodată, N. I. a crezut de cuviință să lămurească și pe *țărani* prin art. publicate în *Neamul românesc pentru popor* și reproduse în această carte. În partea a doua a primului cap. N. I. expune desfășurarea evenimentelor în țările balcanice: „nebunia amorului regelui Gheorghe al Greciei"; „căderea Adrianopolului"; „în toată Europa se pregătea inversiunea simpatiilor, pierderea situației morale a aliaților", situația din Albania și atitudinea ei față de Turcia uzurpatoare; Turcia europeană „pierea"; campania Italiei în Tripoli; încercarea lui Șișmanov de a face o apropiere bulgaro-română, susținută și de N. I. A urmat „furia nechibzuită a d-rului Danev și a partidului militar din Sofia". Grecii și sîrbii au fost atacați. Bulgaria făcea astfel o politică ce servea scopurilor imperiului austro-ungar, care urmărea sugrumarea Serbiei pentru a stăpîni, în continuare, Bosnia și Herțegovina. De aici, afirmația lui

N. I.: „De data aceasta, se poate spune cu drept cuvînt că peste Dunăre se discută chestia « Ardealului »". „Cine vrea un război de cucerire pe pămînt străin e un aventurier răufăcător, cine vrea să ne lase spectatori ai unei încăierări din care învinşii nu se vor mai ridica, acela e un laş." Austria stă în calea unităţii noastre naţionale: „De această Austrie, care e o Austro-Ungarie cu tot mai multă preponderenţă maghiară, ne desparte tot trecutul [...] ea împiedecă tot viitorul nostru". II. *Jurnalul meu de drum*, însoţind trupele române în Bulgaria (p. 104—175). Ca introducere la „jurnal" (p. 104—119) sînt reproduse 5 art. Se descrie atmosfera în ţară la intrarea în război, la sfîrşitul lui iun. şi începutul lui iul. La cererea sa, N. I. este repartizat la un „birou de cenzură a presei", îmbrăcînd uniforma militară unde „aveam misiunea de a informa foile străine". Aici făcea circulări, traducea, întocmea scrisori „şi am dat, ici şi colo, cîte un articol din cele anonime, pe care de obicei ziarele le refuzau. Dintre acestea reproduce în carte cele 5 art. pomenite mai sus. Urmează amintiri de pe front. III. Bucureşti, locul conf., care începe la 28 iul. (p. 195—207). Timp de 5 zile discuţii asupra condiţiilor de pace. N. I. vorbeşte cu Pasici şi Venizelos, Gavrilovici, Svilokosovici, Politis. Impresionante portrete făcute de N. I. lui Pasici şi Venizelos. IV. Note şi impresii privind starea de spirit a opiniei publice din cele 4 ţări beligerante, ultima purtînd data de 23 aug. 1913 (p. 207—252). V. 4 art. din *Neamul românesc* privind evenimentele (p. 252—263). VI. Apendice (p. 263—283): Discursul lui N. I. ţinut în oct. 1912 la întrunirea din Bucureşti; *România şi noua stare de lucruri în Orient*. Broşură publicată în oct. 1912 (trad. în lb. franceză de prof. R. Caracaş).

●

831 *Opera de istoric a Regelui Carol*. Şedinţa de la 17 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 10 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27×21 — II 40538. *L'œuvre d'historien du roi Carol*. Resumé par l'auteur. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 57—58.

Prezentarea critică a memoriilor lui Carol I, apărute în 4 vol. la Stuttgart: *Aus dem Leben König Karls von Rumänien, Aufzeichnungen eines Augenzeugen* (pe 1866—1900). Valoarea lor este documentară, cuprinzînd acte publice, proclamaţii, discursuri, comunicări, scrisori particulare privind, în primul rînd, politica externă şi războiul din 1877—1878.

832 *Pagini loiale despre Regele Carol*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 109[—111] p. 16×12 — I 39170.

Este alcătuită din 16 art. publicate în *Sămănătorul*, 1904; *Neamul românesc* 1906, 1912 şi 1914.

833 *Politica externă a Regelui Carol I*. Lecţii ţinute la Universitatea din Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1916. 311 [—313] p. 21×14 — II 53466. *Politica externă a Regelui Carol I*. Lecţii ţinute la Universitatea din Bucureşti. Ediţia a II-a. Bucureşti. Tip. „Luceafărul", 1923. 324 p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 21×14 — II 71002.

De fapt, în acest curs univ. ţinut în 1914/1915 prezintă politica externă a României între 1866 şi 1914. O astfel de lucrare, lămureşte N. I., nu putea fi scrisă decît de un prof. de istorie universală, fiind vorba de probleme de istorie universală. În studiu „vom căuta să punem mai întîi în lumină terenul pe care am mers, elementele pe care le-am găsit, influenţele care au plecat de acolo,

rezistenţele pe care le-am întîmpinat, sforţările pe care le-am biruit, rezultatele la care am ajuns acolo". Problemele de bază ale acestei politici externe sînt în nr. de 4: legăturile noastre cu turcii; acelea cu vecinii creştini de peste Dunăre: greci, bulgari, sîrbi; urmează cele cu Austria şi apoi cu Rusia. Cap. cărţii: I. Cele dintîi greutăţi cu Turcia. II. Dificultăţi balcanice pînă la moartea lui Mihai Obrenovici şi cele dintîi întîlniri cu Austro-Ungaria. III. România şi războiul franco-german. IV. Tulburări şi lupte în Balcani (1875—76). V. România şi războiul dintre Serbia şi Turcia. VI. Războiul ruso-turc. Cele dintîi acte. VII. Independenţa. VIII. Plevna. IX. Armistiţiul şi pacea de la San Stefano. X. Tratatul de la Berlin.

834 *Activitatea politică şi literară ale lui Ioan C. Brătianu.* Cuvîntare ţinută în şedinţa de la 24 mai 1921. Bucureşti. Ed. „Cartea Românească" şi „Pavel Suru" (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XLI. Dezbaterile 1920—21). 29×21 — III 64235.
Activitatea politică şi literară a lui Ioan C. Brătianu. Cuvîntare ţinută la Academia Română în ziua de 24 mai. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 16×12 — 61327.
Cu prilejul centenarului naşterii lui I. C. Brătianu (Piteşti, iun. 1821 şi decedat în 4 mai 1891), N. I. îi prezintă biografia. Fiul lui Dincă Brătianu, epistatul poştelor, a făcut studii la Paris între 1845 şi 1848. Ia parte la revoluţia de la 1848, fiind secretarul guvernului provizoriu. La 1851, împreună cu C. A. Rosetti, publică rev. *Republica română.* Este un ziarist elocvent şi vioi, predicînd idei liberale în ziarul *Românul.* Noului domn îi recomandă să nu se sprijine pe boierimea decăzută şi înstrăinată. Partidului său, întemeiat cu C. A. Rosetti, îi dă numele de „Naţional-independent". A fost factor de căpetenie în detronarea lui Cuza şi aducerea lui Carol I. Războiul din 1877 l-a voit, şi „principele Carol l-a avut tovarăş al hotărîrii sale". De acum începe „opera cea mare a organizării statului".

835 *Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866—1880)* publiée sous les auspices du Ministère des Affaires Etrangères de Roumanie. Paris. Ed. „Gamber", 1923. XXXIX + 351 p. 24×17 — II 74846.
Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er (1866—1880). Publiée sous les auspices du Ministère des Affaires Etrangères de Roumanie. Deuxième édition. Bucarest. Tip. „Lupta" 1938. XXXIX + 459 [— 461] p. (Bibliothèque de l'Institut pour l'étude de l'Histoire universelle sous la direction de N. Iorga I). 24×16 — II 152881.
Doc. din această lucrare sînt copiate din arh. Ministerului de Externe în 1915 cu scopul de a servi la documentarea studiului anterior: *Politica externă a Regelui Carol.* Cînd le-a copiat, N. I. nu s-a gîndit la publicarea lor, de aceea „j'avais pris seulement des extraits, accompagnés des résumés". Cum aceste doc. se aflau — la data publicării lor — în tezaurul trimis în Rusia, „je cru que mon travail pourrait les remplacer au moins provisoirement". Ca întregire la această lucrare se adaugă: *Actes et documents extraits de la correspondance diplomatique de Michel Kogălniceano, relatifs à la guerre de l'indépendance roumaine 1877—1878,* Bucarest, 1893, publicată de V. M. Kogălniceanu în *Aus dem Leben König Karl,* 4 vol., şi în *Les Livres Verts.* Introducerea, un amplu studiu de 39 p. intitulat *Politique extérieure du roi Charles I-er, d'après les sources étrangères,* vine să întregească pe cel publicat în *Politica externă a Regelui Carol I.* Pe lîngă introducere, cartea are două mari cap.: I. Politique générale. Situation initiale des Principautés. Indépendance de la Roumanie (p. 1—295), cuprinzînd 632 doc. din 1858—1879. II. Politique spéciale. Rapports avec la Serbie (1873—1875). Missions en Russie, avînd 97 doc.

Ed. II cuprinde în plus: T. J. Vacaresco, *Mémoire sur l'état des affaires en Serbie à la fin de l'année 1871:* T. J. Vacaresco, *Mémoire sur les affaires de la Serbie pendant l'année 1872.* Acest adaos a format materialul vol. XXXI din *Studii și documente: Două memorii ale lui Teodor Văcărescu*, București, 1916, 107—111 p. De asemenea, în plus: Indice, alcătuit de d-na Marta Manoliu-Gamber.

836 *Un cioban dascăl din epoca de tranziție a culturii noastre.* Ședința de la 6 iunie. București. Tip. „Cultura Națională", 1924, 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. II. Memoriile secțiunii istorice, 9). 25×17 — II 76719.
Marin Alexandrescu publică în 1882: *Omul și norocul sau Memoriile și aventurile unui infortunat:* „E un haotic amestec de zădărnicii umflate și absolut proaste și de note de viață în care autodidactul îmbătat de carte neînțeleasă uită de sine și spune frumos pe șleau ce a văzut, ce a trăit". Născut în 1837—1838, la Gura Sărății din Buzău, în copilărie Alexandrescu este cioban în Buzău și pe Bărăgan: „Ajunge regele ciobanilor". Învață carte și deschide școală la Buzău. Apoi este revizor școlar, mergînd prin tot jud. și vorbind sătenilor despre școală. Călătorește la Călărași, Silistra, Ploiești, Ocnele Mari, București, Mizil. Călătorii de băi îl duc la Lacul Sărat, Brăila și Galați.

837 *Carol I-iu* — O caracterizare — Conferință ținută la Fundația Carol, în ziua de 17 februar 1932. București. Tip. „Datina Românească", 1932. 16 p. 24×16 — II 117209.
Carol I-iu. O caracterizare. *Cuget clar*, 1932, p. 353—366.
Puținele pag. au o mare însemnătate documentară prin seria de amintiri ale lui N. I. despre Carol I și epoca sa. Datorită lui D. A. Sturdza, primele impresii ale lui Carol I despre N. I. i-au fost defavorabile: toată mișcarea națională de la 1908 privind Austria, stăpînitoare nedreaptă a Bosniei și Herțegovinei, era socotită de Carol fără nici o importanță, N. I. fiind considerat o persoană ridicolă, iar aceia care participă la aceste agitații sînt „des mauvais drôles". Cartea *Aus dem Leben* este prețuită de N. I. numai pentru doc. pe care le conține. Cartea lui Lindenberg din 1922, în 2 vol., despre Carol I ar fi fost scrisă „unter Mitwirkung des Königs", totuși, spune N. I., „trebuie întrebuințată cu oarecari critici". Și Artur Achleltner a scris *Karl der Weise.* Fiindcă N. I. a pus în a sa *Geschichte des Rumänischen Volkes* domnia lui Cuza Vodă în același cap. cu domnia lui Carol I, era „mai mai să-mi confiște cartea". Ultimii 30 de ani din domnia lui Carol I sînt apreciați de N. I. în sensul că „nu a însemnat pentru România altceva decît lupte sterpe și timp pierdut". Regele, prin iubirea sa față de D. A. Sturdza și Petre Carp, nu l-a putut înțelege pe N. I., adică „acea nouă generație, cu o credință nezguduită în unitatea națională, cu un instinct al trecutului românesc și al valorii poporului românesc în toate domeniile, cu un optimism sănătos, cu un dispreț absolut față de formele moarte ..." N. I. schițează un portret al regelui pornind de la familiile cărora îi aparține, școala la care s-a format, mediul militar în care a servit (fiind denumit de camarazii săi *Karl der Eitle*, *Carol cel Fudul*), idealurile pe care le-a urmat.

838 *Un om de o severă muncă și de o aprigă autoritate: D. A. Sturdza.* O comunicare ținută în ședința de la 19 mai. București. „Imprimeria Națională", 1933, 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secțiunii istorice, 5). 24×17 — II 121005.
Numismat, istoric, cel mai de seamă donator și organizator al Acad. Române. Se face o paralelă între M. Kogălniceanu și D. A. Sturdza ca oameni politici, formați în spiritul german al epocii lui Ranke.

839 *Dumitru Brătianu şi opera lui. O revelaţie politică şi literară.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1934, 15 p. 24×16—5 — II 128249.
Dumitru Brătianu şi opera lui. Revista istorică, 1934, p. 140—152.
Se face prezentarea operei lui D. Brătianu, precum şi a omului, pe baza lucrării lui Al. Cretzianu *Din arhiva lui Dumitru Brătianu,* 2 vol. Bucureşti, 1934.

840 *Pour se souvenir de la reine Elisabeth de Roumanie.* Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1935. 55 p. + 7 pl. (Extrait du „Bulletin de la section historique de l'Académie Roumaine", tome XIX, 1932). 24. 5×16 — II 131879.
Cuprinde: 1. La reine Elisabeth et la société allemande de sa jeunesse. 2. La consolation littéraire et les amitiés dominatrices. 3. Elan vers la littérature de caractère universel. 4. Retour vers elle-même.

841 *Regina Elisabeta şi Peter Rosegger. Amintirile povestitorului.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1939, 8 p. 24×16.5 — II 167989.
Date privind pe regina Elisabeta extrase din *Mein Weltleben oder wie es dem Waldbauernbuden bei den Stadtleuten erging,* publicată de Peter Rosegger la Lipsca în 1898.

842 *Despre regele Carol I.* Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1939, 8 p. (Extras din „Revista Fundaţiilor Regale", Nr. 5, Mai, 1939). 24×16 — II 167788.
Cum apare Carol I în memoriile nepublicate ale lui I. G. Duca: un om rece militar, voindu-se a fi aşa. Mîndru, mergînd pînă la vanitate. N. I. adaugă: în „platoşa de oţel strălucitor" se ascundea un alt om. Sensul domniei sale.

13. RĂZBOIUL DIN 1916—1918

843 *Războiul nostru în note zilnice.* 3 vol. Craiova. Ed. „Ramuri" 21×16 — II 101349.
Cele 3 vol. sînt alcătuite din art. publicate în ziarul *Neamul românesc.* În vol. I se precizează că „articolele s-au reprodus fără schimbări. Am făcut însă pe alocurea operă de dreptate faţă de oameni cari şi-au putut explica intenţiile de atunci". ~ Vol. I. 1914—1916. 1921, 371 [—380] p. Conţine următoarele 251 art. apărute între 27 iul. 1914 şi 25 dec. 1915: Războiul general şi România; Franţa şi Germania în cumpăna recunoştinţei noastre; Atitudinea Italiei; După neutralitate; Către românii cari cad pe cîmpurile de luptă străine; Argumente de înlăturat; „Regele şi ţara"; Care e duşmanul nostru? De ce iubim Franţa?; Ceasul nostru; Înfrîngerea ungurilor în Serbia; Tratatul de la Bucureşti; Morituri te salutant; O datorie a Societăţilor pentru răniţi; Nietzsche; Trenul german; Louvain; Napoleon?; Copilăriile războiului; Au steagul lor; În preajma noastră e războiul (ruşii în Bucovina); Finis Albaniae; O declaraţie ; Nu de aceia; Fortificarea Carpaţilor s-a terminat; Asasinii; Două feluri de simpatii pentru Franţa; Desfiinţarea capitulaţiilor; Vin dovezile!; Ceasul dezvăluirilor; Guvern şi opinie publică; Xenofobie sau prevedere?; „Nerecunoştinţă" şi naivitate; „Cea mai bună dispoziţie"; Naţionalişti, narodnici, socialişti; Aceiaşi oameni; Cum respectă ziarele germane din România sentimentele ţerii; O tristă aventură; Cei ce au îndrăznit; Reims; Declaraţia d-lui de Busche?; Logică germană în timp de război; Supeul; Un factor constituţional de care nu se vorbeşte: Parlamentul; Ce să facem; Acţiunea profesorilor universitari; Evanghelia lui Koettchau; Studenţii din lagăre; Oşti de cetăţeni şi porunci de stăpîni; Alţii hotărăsc, domnilor!; Îndreptarea ce ar fi putut fi; Moravuri pe care nu trebuie

să le adoptăm; Atentate contra României; „Feciorul părintelui Turcu"; Răniţii români şi indiferenţa României; Tripla alianţă internă; Ruşii în Maramureş; *Minerva* se vinde?; Mediatorul; „Negociaţiile" d-lui conte Tisza; Căpitanul Fischer; Regele Carol; O domnie nouă; Săptămîna regelui Carol; Aromânii şi soarta lor; Un străin bun pentru a fi expulzat: Shakespeare; Unde-s maghiarii; Fabricanţi de abdicare; Un război inutil; Cuvîntare (3 octombrie 1914); Regele Ferdinand şi datoria noastră; Darurile regelui; D.A. Sturdza; Presa bulgară şi regele Carol; A trecut soarta; O ţară care nu mai există; „Autonomia Transilvaniei"; Bucuria din Cernăuţi; Donaţia canonicului I. M. Moldovan; *Ziua* şi I. Slavici; Întărirea guvernului; A vorbit şi Burdia; „Războiul d-lui Enver"; Alexandru Bogdan; Neutrii; Condamnarea lui Prinţip; Italia la Valona; Se caută un alt nume; Haos; Războiul Islamului; O înfrîngere a imperialismului în Extremul Orient; Concesii pentru românii de dincolo? Pentru d. I. Slavici; Ce este *Ziua* d-lui Slavici; Războiul Sfînt; „Înainte, cînilor, să vă pustiiţi cu totul"; Retragerea sîrbilor; Avram Sădeanu; Tisza se dezveleşte; Totuşi mai rămîne ceva; O greşeală de tact; Întrunirea din Suceava; Cazul de la Turnu-Roşu; Moţiunea pentru Serbia; Declaraţiile d-lui Salandra; Adăpostirea românilor pribegi; Bulgaria şi Turcia; „Otomanii" şi căderea Belgradului; Belgradul robit; Destăinuirile d-lui Giolitti; Manifestaţiile din Italia; Evenimentele războinice de pe frontul de Est; Arhiducele moştenitor în Bucovina; Ucraina; Întîlnirea de la Malmoe; Egiptul englez; Liga italo-română. *1915*: Vizita d-lui Georges Lorand; Grija ţării şi preocupaţiile de partid; Iarăşi a vorbit d. Tisza; Plecarea d-lui Berchtold; Catastrofa din Italia; Expediţia în Serbia şi alarmismul naţional; Seton Watson; După o jumătate de an în România; Un criminal; Datoriile refugiaţilor; De cînd îşi pregătea Austria programul; Un oaspe „nedorit"; În tranşee; Treuga Dei; „Naţiunea contelui Tisza"; O îndreptare greşită; Trebuie; Dardanelele; Venizelos; Pentru pîne; La Dardanele; „Oameni mari"; Din retragere; „Moldova" d-lui Carp; Cele două nobleţe; Încă un agent austriac: Ştefan cel Mare; Luptele din Carpaţi; Cuvîntare (Liga Culturală, Iaşi); Politică de Bucureşti; „În umbra unei negociaţii misterioase..."; Năravuri vechi; „Cînii de sînge"; Răspunderea guvernului; Şi astăzi; Cuvîntare (Liga Culturală, Galaţi); Un atentat; La Dardanele; Două Parlamente, două suflete naţionale; Încă o bandă; Şi dacă; Bătaia de flori; Cazul cu Italia; Mahalagiul disperat; Oameni politici şi critici — nepolitici; Un nou fel de răniţi; „Gazuri inflamabile"; Războiul Italiei; O presă dezgustătoare; 3 Mai 1915 (conferinţă ţinută la Ateneu); O declaraţie; Cum ne putem lupta cu spionii; O responsabilitate pe care n-o pot accepta; Lembergul şi „Liovul"; România şi principiul naţionalităţilor; Neutrii săracii; La 1-iu iulie; Cei ce se leapădă; Studenţi?; Politica naţională activă şi politică naţională contemplativă; Articolul d-lui Clemenceau; D. Dungern; Dezertori; Descurajare, — nu!; Căderea Varşoviei; Ciudată naţie; Cei doi Barbarossa; Cazul de la Severin; Aniversarea regelui; Fanarul, Parisul, Berlinul; Canalii!; *Gazeta pentru cîmp*; Şi ofiţerii?; D. Iuliu Maniu, soldat; Guvernul d-lui Marghiloman?; Ungurii aruncă mănuşa; O sărbătoare maghiară; Belgia şi România; Pentru *Steagul* şi deci pentru d. Marghiloman; Cei adevăraţi; Păţania d-lui Dumba; Ce fac bulgarii; Tunurile cele mari de la Belgrad; I. M. Moldovan; Cîteva cuvinte ca pentru acest ceas; Mobilizarea Bulgariei şi atitudinea României; Cei de optsprezece ani; Virgil Arion — Aurel Ciocan; Un mort care se îngroapă: I. Onciu; Geamurile Şcolii Evanghelice; „Opinie publică" şi simţ naţional; Un ceas decisiv; O excludere „patriotică" în Ungaria; Cei mai răi duşmani ai Germaniei; Unguri şi croaţi — atît; Două feluri de oameni; „D. dr. Paul Ernst"

şi teoriile sale; Cine poartă vina slovelor chirilice; Politica regelui Constantin; Ziua de la Argeş; Ceasuri cari intră în socoteală; Declaraţia de război a Bulgariei; Războiul Bulgariei; L-am văzut; Evoluţiile Greciei; Un îndemn în ajunul răscoalei de duminică; Stîmpăraţi-vă!; Ce trebuie azi: Sfatul ţării; Generalul Marchand; Cum au pierit Bizanţul şi Polonia; O victorie austriacă; „Soluţia"; Grai şi steag românesc în luptele străinilor; Serbia eroică şi martiră (conferinţă); Ceasul conştiinţelor; Florile de la Niş; O poveste (cui nu mă întreabă nimic); Neamţul care nu e „neamţ" din Sofia; Ce va schimba lumea? Parlamentul; Creaţiunea Rusiei în Balcani; Prietenii Austriei; Căderea prin victorie; „Mai învie Serbia"?; Contele Bellegarde; „Belgia Orientului"; Două întrebări în Cameră; Oltenia şi Serbia (conferinţă); Italia în Balcani; Candidatura d-lui Racovschi; Steagurile de la Plevna; Nota Americii; Cuvîntare la discuţia adresei; Politică nouă şi procedee vechi; Gesturi şi fapte. ~ Vol. II. 1916—1917. 1922, 378 [—384] p. Conţine 234 de art. apărute între 3 ian. şi 31 dec. 1916: Anul hotărîrilor; Germania-şi izgoneşte aliaţii; Argumente fără dreptate; Alegerile din urmă; Întrevederile de la Niş; Mitropolitul Ioan Meţianu; Apostolat şi agitaţie; 24 Ianuar 1916; Boieri şi „Boieri"; Regina Elisabeta; Verdun; Pentru „Moldova"; Tăcerea; Între neprevedere şi fobie; Semne; Ce ni lipseşte?; Discursul cancelarului german; Civilizaţii care străbat şi civilizaţii străbătute; Von der Goltz; America; Iluzii şi drepturi naţionale în Balcani; Condamnarea popoarelor; Ofensiva austriacă; + Kitchener; Ruşii la Cernăuţi; Înaintarea franceză; Ne aude lumea; În preajma unei catastrofe; Mitropolitul Mangra; Scrisorile Hruschka; Gorizia; În materie de tigri; Ceasul; Regele; Ce sînt pentru noi Braşovul şi Ţinutul Sibiului; Noul ministru de război; Băiatul; Carpaţii români; Două imperii; Ruşii în Dobrogea; Cel ce nu se poate odihni; Ostaşii; Atacul bulgar; O victorie germană; Vlădica Ioan şi Mitropolitul Vasile; Punga lui Montluc; Lupta de la Turtucaia; Secuimea; Noi şi străinii; Cea dintîi veste românească de dincolo; Bulgaria; Cîteva rînduri despre Ştefan Petrovici; Spectrul; N. Vulovici; Prizonierii; Pentru pomenirea ucigaşilor; Cel despre care nu se aude; De ce ne urăşte Germania?; Fetiţa lui Iosif; Nu tînguiri — pedepse!; Ce-şi pregăteşte Germania; Învăţături; Contra fricii; Germania între unguri şi bulgari; Să revenim la viaţa normală!; Critică sau îndemn?; Ce este războiul nostru?; „Valahi perfizi"; De ce omoară copiii?; Generalul; Discursul cancelarului german; Sfaturi strategice; Cantine şi ajutoare; Dezertori civili; Între Falkenhayn şi Mackensen; Latinii care se dezinteresează: Declaraţia de război a lui Radoslavoi; Cu ce putem ajuta; Armele lor; Atanasie Gherman; Buchetul de pene albe; Războiul cu gaze asfixiante; Cei patru; A-şi ţine firea; Nu la plăcintă; Aliaţii noştri cei de-aici; Cineva care lipseşte; Confidens domino non movetur; Şi pentru ce? Situaţia; Spiridon Lambros; Glasuri din Franţa; Retrageri mai vechi; Ofiţeri şi soldaţi germani; Generalul Sarrail; Scrisori de soldaţi francezi; Nicolae Filipescu; Lumină din afară şi lumină dinăuntru; Ce doresc francezii; Cărţile celor ce s-au jertfit (*Două Siberii* de Eugen Goga); Ajutorul Italiei; Străinul cel dinăuntru; O înmormîntare, — nu! Celălalt; Întrecere de muncă; Răsplătiri; Generalul Prezan; Generalul Zalancicowski; Misiunea franceză; Noua aristocraţie a luptei pentru patrie; N. Filipescu şi literatura românească; Dobrogea; Locul cel mai bun; Părinţii noştri, răbdătorii; Distrugerea armenilor din Turcia; Constanţa; Doi spanioli despre francezi; În ce stă speranţa?; Pentru a ni iubi ţara; Recunoştinţă de sălbatici; Şcoala germană în România (după o publicaţie nouă); Turcii „culturali"; Cînd nu înţelegem; Austro-Ungaria şi Germania; I. Sbiera; Cartea cea mai nouă a lui Pierre Loti; 1913 şi 1916; Atitudinea noastră;

Ce se poate învăţa la Iaşi; Un oraş plăcut; Doliul regal; Asigurări, nu făgăduieli; Cabotinagiu sinistru; O Austrie nouă?; Literatura care a tăcut; Călăuzii străini ai trecătorilor; Mormîntul de la Cotroceni; Ură şi insulte; Ce trebuie să fie Dobrogea după război; Moartea generalului Dragalina; Ce a făcut pînă acum România?; Ce a făcut Anglia pînă acum (după cartea d-nei Humphrey Ward, *Sforţarea Angliei*, Paris 1916); Deschiderea şcolilor; Hîrşova; Germania cea adevărată înainte de război; Demonstraţie italiană pentru România; Credincioşi şi profeţi; Literatură de război; Judecăţi franceze asupra germanilor; Polonia şi România (asemănări culturale în viaţa poporului); Doi generali; Onoarea; + Alexandru Zagoriţ; Declaraţiile regelui; Barbarie imbecilă; Sienkiewicz şi idealul german; Spre excomunicare; Cei ce nu dau; O grosolănie; Discursul lui Poincaré la Verdun; Răsfoind un calendar; D. Ferdinand Kohayi „liberatorul"; Comemorarea luptei de la Yser; Anglia după D. Henry, D. Dawray; Ziua lui Mihai; „Autonomiile" Germaniei; Henric Sienkiewicz; Un oaspete francez; Moartea împăratului Francisc Iosif; Pribegii cei noi; Oltenii; Cîteva cuvinte la deschiderea şezătorilor de cercetaşi; Atitudini neîngăduite; Prinosul jertfei (În loc de articol literar într-o zi ca aceasta); România şi Anglia; Păcatul Germaniei faţă de ea însăşi; Tot ungurii şi românii; Din viaţa răposatului împărat al Austriei; Ruşii; Ca albinele ruinelor; Disperaţii, însuşirea care ni-a lipsit; Îndatorirea Angliei; Seton Watson despre România; Cercetaşii; Specula; Vegetaţia spontanee şi plante de seră; Împăratul Nicolae; Amintirile invaziei; David Lloyd George; Pacea imperială germană?; Cei pe cari nu-i mai putem vedea; Prin suferinţă la izbîndă; Să nu descurajăm!; Idei vechi despre lucruri nouă; Regele la Iaşi; Mesagiul; Poezia socială şi naţională; Soldaţii haiduci ai Serbiei; Cei ce prevăd; Diplomaţia francheţei; Pentru calomniatorii armatei noastre; Generalul Lambru; Acţiunea sîrbească; Şcoala soldatului; Propunerile de pace ale Germaniei; Cei trei flăcăi; Lovitura măgarului otoman; Contele Czernin; Clopotele, în zilele lui Tueff von Tschappe; Răspunsul la Mesagiu (rostit în şedinţa Camerei de miercuri, 14 decembrie 1916); Cel care rîde; Cei patru; Teritoriile de război; Sărbători; Jertfa agonisitei noastre; Reîntregirea istorică; Încoronarea de la Pesta; Revelaţii nouă asupra originii războiului; Pentru ce se luptă Germania; Datoria cea dintîi: iniţiativa; Spre altă armată; Sărbători; Călăreţii; Unitatea naţională în nenorocire; Ofiţerii francezi din România; Devotamentul celor mici; Tipuri de azi; Corbii; Ucenicii Germaniei; Vitejii noştri; Fapte; Scene. ~ Vol. III. 1917—1918, 1 ian. — 31 mart., 1923, 362 [—364] p. Conţine 167 art. apărute între 4 ian. şi 31 mart. 1917: Sufletul românesc (conferinţe ţinute elevilor Şcolii militare); Domnii ţării şi ai neamului; O lecţie de solidaritate umană; Neutralitate şi tradiţii; „Psihoasa" noastră; Şcoala lui Ştefan cel Mare; Călătoria principelui Carol; Trenul Purişkievici; Cei şapte preoţi; „Aici zac doisprezece viteji soldaţi români..."; Sărbători unice; Divizia a XV-a; O gazetă românească în străinătate; Datoria cea mare; Socialiştii şi războiul; E neutralitate aceasta?; „Vom muri de foame..."; Imitatorul lui; Noul împărat austriac; Critice; Imposibilitatea biruinţei germane; România nouă; Iaşul de azi; Vrancea; Cine plînge pe Francisc Iosif; Altfel de emigraţi; Prin foame; „Ca să nu ni se puie viaţa în pericol..."; Lipsa; Nu numai milostenie, ci muncă; Un stat care nu va fi: Ucraina; Moştenirea lui Bismarck; Zădărnicii; O manifestaţie engleză care s-a pierdut din vedere; Unirea cea nouă; Ce dă astăzi Moldova; Hotărîrea Germaniei; Aşa e bine! Destăinuirile; Gesturi inofensive; Tirpitz; Nobleţea germanilor (cu ce se laudă); Sancţiunile; Zăpada; Moartea lor?; Totul pentru armată; Şi după război...; „Trimişii la vatră"; Inutilii; Italia şi România; Intervenţia

publicului; Aceia cari nu se pot ierta...; „Omul"; Necunoscuții; O mai veche încercare austriacă de a ne anexa; Sentimentele învingătorilor; Degenerarea rasei europene; Călătoria prințului Carol în Rusia; Lupii; Machiavelul maghiar; Aurel Popovici; Binefacerile germanilor; Nu cu speranțe...; Rasa; Directorul sănătății publice; Prizonierii; Să respectăm pe aproapele nostru; Funcționari...; Omul cel vechi; Franța cea adevărată; Specializare și bună-voință; Mîine; Pentru satisfacerea nevoilor noastre de hrană; Aniversarea luptelor de la Verdun; Se poate! (Un exemplu); „Democrația"; Lacrimile de la hotar; Supt ochii străinilor...; Un binefăcător oaspe al României; Principiul național: Originea și dezvoltarea lui (I. Definiție și generalități; II. Revoluția franceză și principiul naționalităților); Sentința americană; Ce am adăugit?; Prețul omului; Nobilul cel nou: omul cel bun; Un german despre România; Un an de la moartea reginei Elisabeta; O ocazie prea scurtă; Cut-el-amara; În România ocupată; Ostaticii; Ca o scrisoare, pentru cine nu înțelege altfel...; Democrația războiului; Legături rupte; Opera Germaniei; Unitatea necesară; „Ambasadori" germani...; Pentru a se ști în viitor; Ce poate face un popor neliber; Mila cea mai sfîntă; Din Bucureștii ocupați (O vizită la niște criminali de stat); În mijlocul morții; Zeppelin; Gheorghe Stănescu-Delar; Prizonierii noștri; Din România ocupată (Petroliul); Căderea Bagdadului; Școală în Biserici; Spre sforțări nouă; Ca Lumînărică și Titinaș; „Lucrătorii dușmani"; Valea Argeșului după o descriere americană; Războiul, insolență și perversitate; Darurile naționale; Ultima glorie a Osmanilor; Ce se poate face în pribegie; Războiul dictator; Ceilalți; Împrejurările din Rusia; Căluții noștri; Stăpînii Bucureștilor; „Să mergem acasă la copii..."; Evacuările germane; Generalul Berthelot; Înăuntrul Germaniei; Jertfa medicilor; Hunii; Primblări și inconștiență; Misiunea lui Briand; Jignirile fără folos; Virtuțile dușmanului; Retragerea de la spitale; Ce a pregătit revoluția în Rusia; Răspuns unui „socialist"; Răspuns la o plîngere; Pacea separată a Austro-Ungariei?; O școală care se deschide; Articolul lui Mangra; Bucuria recuperării franceze; În toiul bolii!; Energia engleză; Averile noastre; Războiul supt mare; Cei ce ni dau; Știri din Rusia; Germania cezaristă înaintea Rusiei revoluționare; A doua epistolă către un socialist; America lui Lafayette; Sarcina Italiei; Un om; Declarația de război a Americii; Călătoria regelui Albert; O ligă ce ar trebui să se întemeieze; Împărțirea Austro-Ungariei; „De ce azi și nu mîne?"; Cum va face America războiul; Convalescența pe stradă; Generalul Nivelle; Liberarea Poloniei; Cuvinte franceze; Reflecțiuni în vremea schimbărilor la față; Tot cerșetorul din *Gil Blas*; Cuvîntul regelui; O descoperire: Rusia; Pedeapsa tehnicii; Cînd ne vom reface...; Restabilirea proporțiilor; Învățături din buze prietene.

844 *Acei pe care nu-i putem uita. Ceux que nous ne saurions oublier.* Iași. Tip. „Serviciul geografic", 1917. 11 p. 19×13. Scrisă la 22 nov. 10 dec. 1917. Publicată și în *Neamul românesc*, 1917, nr. 326; *Pages roumaines*. Paris, 1918, p. 1—6.
Broșură dedicată misiunii franceze în România, alcătuită din ofițeri, medici și infirmiere: „C'est pour lutter qu'ils sont venus ici [...] nos soldats marchent côte à côte avec Monsieur l'officier français".

845 *Relations des Roumains avec les Alliés* (Traduction de Fr. Lebrun). Jassy. Ed. et Imp. „Neamul Românesc", 1917. 46 p. 16.5×12,5 — II 127349.
I. Relations avec la France;: la race, la langue, les voyageurs, relations politiques. II. Relations avec l'Italie. III. Relations avec la Russie. IV. Relations avec l'Angleterre. V. La Serbie. VI. Relations avec le Monténègre. Relations avec la Belgique et les autres Alliés.

846 *Relations latines de la famille royale roumaine.* Quelques notes généalogiques. [Trad. A. Dumitrescu]. Jassy. „Imprimerie de l'Etat" 1917. 10 p. (Extrait du „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale", III, n-os 1—6) 24×16. — II 563848.

847 *Pages roumaines.* Préface de Ch. de La Roncière — Historien de la marine française. Paris-Nancy. Imp. „Berger-Levrault, 1918. X + 107 [— 109] p. 19 × 11. — I 51903.

Table des matières: *Préface.* Nicolas Iorga, l'historien de la Roumanie. Urmează art. publicate în *Neamul românesc*, 1917: *Ceux que nous n'oublierons jamais* (nr. 326); *La primauté française* (134); *L'Autriche-Hongrie — Ses droits à l'existence* (270); *Les Alliés de l'Allemagne* (227); *Message impérial* (125); *Les dirigeants actuels de l'Allemagne* (272); *L'avance autrichienne* (201); *Un auxiliaire de notre cause: le compte Apponyi* (251); *Comment vivra l'Autriche-Hongrie?* (159); *La Monarchie austro-hongroise veut vivre* (144); *La Hongrie et l'agonie autrichienne* (233); *La Monarchie réclame le Danube* (188); *La résurrection de l'Autriche?* (188) ; *La guerre et les petites nations* (322); *La Dobrodja. Comment nous l'avons acquise* (286); *„Buchenwald"* (277); *Lens* (248); *Deux exemples* (217); *Ce que les Allemands ne comprennent pas* (216); *Les courants politiques en Allemagne* (121); *La revanche celtique* (105).

848 *Salut adressé au général Berthelot, aux officiers et aux soldats de l'armée française, au nom du comité de reception.* Jassy. Imp. „Naţionala", 15 decembrie 1918. 4 p. 24×16.

Salutul, „avec respect et amour pour le chef français de la guerre d'unité nationale", la intrarea în Iaşi, a trupelor franceze din armata Orientului care a eliberat Balcanii de sub ocupaţia germană.

849 *Cuvîntare pentru aniversarea intrării în război, ţinută la Cernăuţi în ziua de 28 august 1919.* Bucureşti. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 34 p. 17 + 10.5 — I 458386.

Impresionante mărturisiri privind starea de spirit în momentul în care a fost declarat războiul. Nu toţi cărturarii şi oamenii politici au fost de acord să ne alăturăm, „aliaţilor de totdeauna". Chiar şi Titu Maiorescu mai spera să revenim la politica cu „Centralii". În acel moment, N. I. era la Vălenì şi „aşteptam ca grozava previziune să se îndeplinească [...] Am aflat într-un ceas de seară pe care nu-l voi uita niciodată". După 3 zile a plecat cu un general, trecînd în Transilvania pe la Bratocea: „Acel colţ de ţară părea atunci complet transformat. A fost obligat să rupă relaţiile cu învăţaţii germani, care ne acuzau de trădare. Arată cum Helmolt, din aceleaşi motive, a modificat contribuţia lui N. I. la *Istoria omenirii*, vol. IV: „Cuprinde o prefaţă care constituie pentru mine o înmormîntare cu toate onorurile a personalităţii mele ştiinţifice".

850 *Dezvoltarea Politicei Externe a Poporului Românesc.* Conferinţă ţinută la Ateneul român în noiembrie 1919. Stenografiat de H. Stahl. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 39 p. 21—5×14 — II 56478.
„Am fost «cu ochii la Dunăre», fiind pentru o înţelegere cu popoarele balcanice. De aceea, N. I. a pus bazele Institutului sud-est european. „Dar am gîndit şi am simţit privind la munţi. Totodată sîntem legaţi de Apus „cu toată făptura noastră fizică şi cu tot sufletul nostru întreg. Am urmat o politică — de totdeauna — de neutralitate."

851 *Regele Ferdinand. Cu prilejul încoronării.* Bucureşti. Ed. „Socec" 1923. 108 p. + 6 pl. 32×24. — III 181350.
Biografia. Fragmente de cuvîntări. Suirea pe tron la 27 sept. 1914. Rolul în Unirea românilor. Cartea a fost scrisă în iul. 1921.

852 *Regina Maria, cu prilejul încoronării.* Bucureşti . Ed. „Cartea Românească", 1923. 92 p. + 6 pl. 32×24 — III 181351.
Biografia: familia şi tinereţea; Regină; Rolul pe care l-a îndeplinit în momentul intrării în război şi în momentele de restrişte de la Iaşi.

853 *Spre unitatea naţională.* Conferinţă ţinută la cursurile de vară din Vălenii de Munte. Cernăuţi, 1923. 13 p. + cu un portret al lui N. Iorga. (Extras din „Junimea literară"). 23.5×15.5 — II 542674.
Se urmăreşte modul în care a evoluat pregătirea spirituală a desăvîrşirii unităţii statale de către cărturari, inclusiv contribuţia lui Eminescu şi a „Junimii", a înseşi conştiinţei populare despre necesitatea ei. Despre rolul *Sămănătorului:* „Fusese creat ca tribună de solidaritate românească. N-am avut în vedere întîi literatura, nu pentru că sînt străin cu totul de noţiunea frumosului, nu fiindcă n-aş avea şi eu oarecare simţ pentru frumos, mai ales în literatură, dar pentru că ştiam că nevoia mare atunci nu era o nouă elaboraţie estetică, ci un suflet comun unui popor întreg."

854 *Pentru întregirea neamului. Cuvîntări din război — 1915—1917.* Bucureşti, Ed. „Ancora", 1925. 240 p. (Biblioteca „Epopeea Neamului") 19.5×12.5 — II 127224.
Pe copertă, portretul autorului, iar prima filă are un facs. al lui N. I. Cuprins: Cuvîntare rostită la adunarea din Iaşi a Ligii Culturale în mart. 1915; Cuvîntare rostită la adunarea din Galaţi a Ligii Culturale la 19 apr. 1915; Cuvîntare ţinută la Ateneul Român din Bucureşti la 3 mai 1915; *Serbia eroică şi martiră*, conf. ţinută la Ateneul Român în ziua de 24 oct. 1914; *Două întrebări în cameră* — la 6 dec. 1915; *Oltenia şi Serbia*, conf. ţinută la Craiova în ziua de 22 nov. 1915; *În folosul refugiaţilor sîrbi*, cuv. rostită la discuţia Adresei în şedinţa de la 14 dec. 1915 a Adunării deputaţilor: *Cîteva cuvinte la deschiderea şezătorilor de cercetaşi*, conf. ţinută la Ateneul Român la 24 ian. 1916; Cuv. rostită în şedinţa Camerei deputaţilor, la Iaşi, la 14 dec. 1916, cînd armatele germane erau la porţile Moldovei.

855 *L'oeuvre de la mission française à Iassy.* Bucarest. „Socec", 1930. p. 49—50. (Extrait de l'Hommage à M. de Saint-Aulaire). 24×16 — II 101488.
Se face elogiul acestui diplomat, al cărui înaintaş, la începutul sec. XIX un Beaupoil de Saint-Aulaire, „fourvoyé auprès d'un Phanariote d'ici, comme „ministre des affaires extérieures".

856 *Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice. D'après les documents austro-hongrois et des souvenirs personnels.* Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1932, 75 [— 77] p. (Extrait de la „Revue historique du Sud-est européen", 1932, p. 235—307). 24×16 — II 545740
Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice. D'après les documents austro-hongrois et des souvenirs personnels. II-ème edition. Bucarest. Tip. „Datina Românească", 1933. 83 [— 85] p. 24×16. — II 118872.

Table des chapitres: I. Conséquences de l'annexion de la Bosnie-Herzégovine. II. La guerre italo-turque. III. Le pacte balcanique. IV. Premier conflit avec la Bulgarie. V. La médiation des Puissances. VI. La Roumanie et le conflit entre la Bulgarie et ses alliés. VII. L'intervention

militaire roumaine. VIII. La paix de Bucarest. IX. Vers la nouvelle politique roumaine. X. Mission du compte Czernin en Roumanie. XI. Le crime de Sérajevo. XII. La suprême décision ● Cartea aceasta se continuă prin *La Roumanie sous ses trois rois à partir de 1906*. Les mêmes matériaux y sont employés".

857 *Acte privitoare la istoria marelui război*. Extras din *Revista istorică*, anul al XVIII-lea, n-le 7—9. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932. 23 p. 24×16. — II 113723.
Cuprinde: 1 Cele 4 consilii de Coroană din februarie 1918. 2. Schimburi de telegrame (4) ruso-române. 3. Memorandum adresat de ministrul Rusiei la Bucureşti lui I.I.C. Brătianu la 8 iulie 1916.

858 *Le Problème Danubien et les Roumains de 1913 à 1918. Czernin contre Tisza*. Paris Ed. „Alfred Costes". Tip „Marc Texier", 1934. 22 p. (Revue d'Histoire de la guerre mondiale. Extrait du numéro d'Avril 1934)/25.5×16.5. — II 128324.
Inf. extrase din două publicaţii de doc. : Comte Etienne Tisza; *Lettre de guerre (1914—1916)*. Paris , 1931 şi Ottokar Czernin, *Im Weltkrieges*. Berlin-Wien. 1919.

859 *Intrarea României în război*. Cîteva pagini de comemorare. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1936, 12 p. (Extras din *Revista Fundaţiilor Regale*, Nr. 8, august 1936). 23.5×15.5 — II 135457.
Pe baza celor trăite, N. I. redă spiritul opiniei publice, al Coroanei şi oamenilor politici. Existau două concepţii deosebite: partidele politice, care aveau aspiraţii spre Balcani; regele avea alianţă cu „Centralii". Referindu-se la generaţia de la 1890, N. I scrie: „Aceasta fără drepturi în politică şi prea legată de ocupaţiile ei [...] era hotărît contra politicei oficiale a României şi prin tot ce scria şi spunea, şi predica de pe catedră, ea răspîndea ideea unităţii naţiei [...] li se părea aşa de logic, de firesc, de organic ca hotarele României să se întindă, şi anume în acea parte fatal determinată de aşezările româneşti, încît, muncind pentru o cultură care era a tuturor românilor şi-i încălzea tot mai mult de o potrivă pe toţi, ei aşteptau în linişte ca marea minune să se producă". La 1913 Carol era înconjurat de bătrînii oameni politici lipsiţi de popularitate. După „tortura morală a celor doi ani de neutralitate obositoare", în clipa cînd Germania da lovitura supremă la Verdun, România a intrat în război „pentru a salva întreaga soartă a războiului, care era legată pentru aliaţi de slăbirea apărării pe Rin".

860 *Revelaţii şi iluzii asupra dedesupturilor vieţii politice în neutralitate, în şi după Marele Război*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1937. 10 p. (Extras din *Revista istorică*, anul al XXIII-lea, n-le 10—12). 24×17 — II 151368.
Inf. provenite din: M. Theodorian-Carada, *Efemeridele, însemnări şi amintiri, 1908*. Săbăoani, 1937. Se referă mai ales la atitudinile lui Carol I, P. P. Carp, Al. Marghiloman, I.I.C. Brătianu şi Germania.

860a *Une révélation : Le Maréchal von Mackensen parle*... Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1938. 19 p. (Extrait de la „Revue historique du sud-est européen", 1938, n-os 10—12). 24×17 — II 155267.
Extrase din Wolfgang Foerster, *Mackensen, Briefe und Aufzeichnungen*. Leipzig, 1938: biografia mareşalului, cu numeroase inf. asupra campaniei împotriva sîrbilor, ajutat de bulgari. Dacă grecii şi românii nu vor fi înţelepţi, „so werden wir suchen auch mit ihnen fertig zu werden". În 1915 Bulgaria era preocupată numai de Macedonia, iar mai tîrziu numai de Dobrogea. De aceea, germanii atacă în Carpaţi prin Falkenhayn. Dar tot ger-

manii vor trece şi Dunărea. Doi ani Mackensen a condus administraţia de ocupaţie. Insistă şi asupra convorbirilor cu Carp, Marghiloman şi cu Lupu Costachi. Mareşalul rămîne surprins de refacerea armatei române.

861 *Cum a fost ocupaţia din 1916—18. O mărturie germană.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1939. 13 p. [Extras din „Revista istorică", anul XXV-lea, n-le 1—3]. 23.5×16. — II 398565.

Cartea ofiţerului german: Gerhard Velburg, *Rumänischen Etappe. Der Weltkrieg, wie ich ihn sah.* Berlin-Leipzig, oferă impresiile culese de autor în drumul străbătut: Orşova-Craiova-Balş-P. Olt-Bucureşti-Călăraşi-Feteşti-Slobozia. În rezumat conchide N. I., „la ocupanţi, mai întîi pasiune de distrugere, apoi lăcomia satisfacerii poftelor animalice".

14. ROMÂNIA ÎN 1919—1940

862 *Supt trei regi.* Istoria luptei pentru un ideal moral şi naţional. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932. 463 p. (România contemporană de la 1904—1930). 22×14 — II 116887 Acelaşi text: Ed. a II-a — II 180888. Cuprins: *Cartea I. Factorii*: Regele. Criza financiară, socială, politică internă şi externă, sufletească. Noua generaţie. Încercarea de creaţiune proprie. Noua viaţă materială. Formarea spirituală a intelectualilor. Izvoarele noului spirit public. Realizările sociale. Noile atitudini politice. Spre schimbări în politica externă. *Cartea a II-a. Conflictul*: „Compensaţiile bulgăreşti". Între două crize. Războiul european şi neutralitatea României. Războiul pentru unitatea naţională: prima fază. Suferinţele din Moldova. Revanşa. Supt armistiţiu şi falsa pace. Realizarea unităţii naţionale. *Cartea a III-a. Cele două lumi faţă în faţă*: Scurtul minister Brătianu. Împrejurările externe. Guvernul blocului. Încercarea Averescu-Dominaţia lui Ion Brătianu. Revoluţia ţărănistă ● Cartea este, totodată, istoria României între 1866 şi 1932 şi o lucrare autobiografică, prevestind şi dublînd *O viaţă de om*. Se conturează figura lui Carol I, „vanitosul": „de statură mijlocie, de o ţinută magistral stăpînită, sobru în gesturi, măsurat în cuvinte, capabil de a da o demnitate şi felului insuficient în care poseda limba română". Erau printre oamenii politici, unii care-şi manifestau „devotamentul pînă la sărutarea mîinii faţă de Suveranul absolut". În ultimii ani, Carol este prezentat ca un izolat: „părăsit, aproape uitat, mort între cei vii". Oamenii politici sînt depăşiţi de evenimentele interne şi externe. Problema ţărănească îi uzează, iar alianţa cu Puterile Centrale nu era drumul care putea duce la unitatea naţională. În faţa lor se ridică generaţia lui N. I. Autobiografia arată cum s-a format această generaţie, în mediul de la 1890, apoi rostul său la *Sămănătorul*, mişcarea de la 13 mart. 1906, rolul avut în răscoalele de la 1907, raporturile cu ardelenii, Vălenii de Munte, Liga Culturală: „Aici — la Ligă — se elabora un program reformist, bazat pe ideea simplă, dar grea la cîntar, că noi de noi, cu ale noastre, ajutaţi, dacă vrem şi cît vrem, dar nu conduşi de alţii, în orice domeniu putem face ceva". Amintiri personale lămuresc evenimentele de la 1912—1913. Neutralitatea României, apoi intrarea în război. Rolul avut de N. I. în această perioadă. Sînt descrise, moment de moment, evenimentele care au dus în final la desăvîrşirea unităţii statale. Politica internă. Noii oameni politici ce se ridică din păturile de jos ale ţării. Sînt urmărite evoluţia mişcării socialiste, mişcările muncitoreşti, raporturile României cu guvernul sovietic. Criza monarhică. În plină criză economică

şi politică, N. I. ia conducerea ţării: „De peste treizeci de ani de zile eu reprezentam, cu toată experienţa [...] o concepţie proprie, care era aceea a generaţiei de la 1890. N. I. expune programul său de lucru. Cartea a fost scrisă „cu durere, în retragerea sa", fiind „hulit pe nedrept", fiind terminată la 28 aug. 1932.

863 *Prinţul Carol.* Iaşi. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1918. 43 [—46] p. 17×12 — I 61330.
Cuprinde o suită de 8 art. publicate în *Neamul românesc.*

864 *L'Esprit public en Roumanie.* Conférence. Présidence de M. Gustave Lanson Séance du Lundi 17 Janvier 1921. Paris. Imp. „d'Etudes Sociales et Politiques", 1921. 35 p. (Comité national d'études sociales et politiques). 25×16,5 — II 429270.
N. I. este prezentat de Gustave Lanson. Subiectul conf.: problema împroprietăririi ţăranilor, pentru care s-au expropriat 2 000 000 de hectare. Partidele politice. Socialiştii. Mişcarea lucrătorilor tipografi. Votul universal. Organizarea bisericii. Minorităţile. Cultura şi aceleaşi aspiraţii, au unit pe toţi românii de-a lungul sec. La discuţii au luat parte: Lanson, Lamouche, Berl, De Martonne.

865 *La situation de la Roumanie.* Conférence. Présidance de M. Gauvain. Séance du Lundi 23 Avril 1923. Paris. Imp. „D'Etudes Sociales et Politiques", 1923, 59 p. (Comité national d'études sociales et politiques). 25×16.5.
N. I. este prezentat de Gauvain ca istoric şi om politic, care are „une influence considérable sur la politique de son pays". Este înfăţişată situaţia internă şi externă a României: nu sînt frămîntări interne, e o problemă a schimbului monetar; situaţia exproprierii; avem o democraţie rurală. Fanatismul în politica externă. O armonie perfectă în „Mica Înţelegere". Recunoştinţă faţă de aliaţi. Mişcări antisemite combătute de N. I. N. I. are „un vrai respect pour l'esprit chevaleresque magyare" şi „une profonde admiration pour la littérature russe moderne". La discuţii iau parte: Gauvain, Bouglé, Zaleski.

866 *Les origines et l'état actuel des nationalités dans la Grande Roumanie.* Conferinţă ţinută la 21 februarie 1925 Comitetului francez pentru Societatea Naţiunilor (După note stenografice). Bucureşti. Impr. „Cultura Naţională", 1926, 18 p. (Extras din „Arhiva pentru ştiinţă şi reforma socială", anul VI (Nr. 1—2). 24×19 — II 398291.
Conf. e precedată de alocuţiunea prof. Aulard, din partea Univ. din Paris, în care este elogiat savantul român.

867 *O îndreptăţire a „politicii de rezistenţă" din 1919.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1900. 7 p. (Extras din *Revista istorică*, XXVI, n-le 1—3). 24×16 — II 168117.
Extrase din: Gheorghe Brătianu, *Acţiunea politică şi militară a României în 1919 în lumina corespondenţei diplomatice a lui Ion I. C. Brătianu.* Bucureşti, 1939. Clemenceau cere lui Victor Antonescu să reîncepem războiul. Intransigenţa lui Brătianu la pacea de la Paris. Cum vedeau problemele Wilson, Lloyd George şi Clemenceau. Hotărîrile de la Versailles.

868 *Pour comprendre la situation actuelle de la Roumanie.* Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1940. 8 p. ((Extrait de la „Revue historique du Sud-est européen", 1940, n-os 7—9). 24×16.5 — II 170956.
Trad. unui art. apărut în *Free Europe*, London. Expune drepturile istorice pe care se întemeiază existenţa României. „Les traités qui finirent la Grande Guerre sont fondés sur le droit national."

869 *Pages sur les droits de Roumains dans les provinces ajoutées depuis 1918 au territoire de l'Ancien Royaume.* Bucarest. „Imprimeria Naţională“, 1940. 75 p. 23×16 — II 167521.

15. ALTE LUCRĂRI ISTORICE REFERITOARE LA ROMÂNI

870 *Istoria românilor din Peninsula Balcanică.* Ediţie românească publicată din îndemnul şi cu cheltuiala d-lui Matei Gherrassy). Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1919, 75 p. + 1 hartă. 21 × 14 — II 52354. *Histoire des Roumaines de la Peninsule des Balcans.* Publiée par la Société des Macédo-Roumains de Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc“, 1919. III + 64 [— 69] p. + 1 hartă + 1 tablă. 21×14 — II 52353.

871 *Două conferinţe...* ţinute la Constanţa şi Galaţi în octombrie 1926. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1927, 16 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei Culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul“ nr. 6) 24×16 — II 92092.

872 *Ucraina moldovenească*, cu 1 facsimil. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 14 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom XXXV, Memoriile secţiunii istorice, 12). 27×21 — II 33057.
Versiune în lb. franceză (vezi Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, 1913, p. 118—123).

873 *Românii de peste Nistru.* Iaşi. Tip. „Neamul Românesc“, 1918. 47 p. 17×12. Cuprinde art. publicate în *Neamul românesc*, 1918, nr. 91—98. Versiune în lb. franceză cu subtitlul: Articles publiés dans le journal „*Neamul Românesc*“ en 1918. Traduits par M-lle Alexandrine Dimitrescu et reproduits textuellement. Paris. Ed. „Gamber“. Imp. „Datina Românească“, 1925. 39 p. 20×13 — I 82057.

V MATERII ÎNRUDITE CU ISTORIA

1. ISTORIA AGRICULTURII

874 *Constatări istorice cu privire la viața agrară a românilor.* București, Tip. „Socec & Comp.“ 1908. 91 p. (Studii și documente cu privire la istoria românilor, vol. XVIII). 24×16 — II 101631.

Două prefețe. Neamul românesc, 1908, nr. 45—47.

Cartea trebuie socotită ca un răspuns la *Pămîntul, sătenii și stăpînii în Moldova* a lui R. Rosetti și la o altă operă scrisă de Sturdza-Scheianu, ambele fiind provocate de mișcările din 1907. Cuprins: I. Concepția „dreptului românesc“. II. Condițiile de viață ale românilor sub regii sîrbi. III. Condițiile agrare la Athos, în țările „latine“ ale Patrasului și Ciprului. IV. Regii unguri și satele românești. V. Domnii Țării Românești și vechea organizare a satelor. VI. Domnii Moldovei și satele moldovenești. VII. Urmările întemeierii domniei moldovenești. Emigrări în Polonia și întemeierea de sate românești acolo. VIII. Criza financiară din veacul XVI și „vînzarea“ pămînturilor țărănești. IX. Cele dintîi vînzări de moșii țărănești. X. Vînzarea muncii țăranului fără moșie. XI. Schimbările din veacul XVIII. XII. Nemulțumirile țăranilor cu starea lor în veacul XVIII. Emigrări. XIII. Pofte boierești de proprietate deplină. XIV. Măsurile Regulamentului Organic. XV. Adăugirile și îndreptările aduse Regulamentului Organic. XVI. Măsuri de administrație luate în aceeași epocă pentru ajutarea țăranilor. XVII. Mișcarea spiritelor pentru „liberarea“ țăranilor. XVIII. Schimbarea stării țăranilor în țările vecine. XIX. Legislația agrară a lui Barbu Știrbei și Grigore Ghica. XX. Împroprietărirea din 1864. ● Cuprinde și Apendice I: Tipuri de doc. privitoare la condițiile agrare: sînt 25 doc. privind danii, vînzări, vecini de hotare, scutiri, mărturie, fuga țăranilor de bir, luarea de dijmă, strămutarea de rumâni, confiscarea și împărțirea de moșie, așezare de săteni noi. Apendice II: Voievozi, cneji, harambași și agi ai românilor sau „Uscacilor“ din Bosnia (10 doc. : 1589, 1590, 1592, 1593, 1604, 1607, 1630).

875 *Politica externă a popoarelor agricole.* Conferință ținută la Congresul din 1912 al Societății Române de Agricultură. București. Ed. „Societății Române de Agricultură“, Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 38 p. 19.5×12.5 — II 68515.

Politica externă a popoarelor agricole. Lumina nouă, 1912, nr. 4.

Dezvoltarea politicei externe a poporului românesc. Conferință ținută la Ateneul român în 1919. *Neamul românesc*, 1920, nr. 4—17.

Conf. ținută fiind bolnav, de aici forma ei mai „domoală“. Sîntem un popor agricol, legat de pămînt, deci care știe să-și apere hotarul și să respecte hotarul altor popoare.

876 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga la discuția necesității reformelor pentru clasa rurală* (Camera deputaților: ședința din 4 martie). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 24 p. 16×12 — I 38093.

Cuvîntarea la discuția necesității reformelor pentru clasa rurală. Neamul românesc, 1914, nr. 9.

N.I. a susținut crearea „micii proprietăți țărănești", țăranul fiind conștient că pămîntul a fost cîndva al lui: „Simte că pămîntul acela are o legătură cu el, aceasta nu e o închipuire a minții lui, ci o amintire istorică ce trăiește în sufletul lui". Cere ca țăranul să aibă dreptul la vot „alături de ceilalți în conducerea statului". Aceste reforme nu le poate face partidul liberal, care conduce țara.

877 *Raportul asupra lucrării „Problemele noastre social agrare"*, publicată de Ministerul Agriculturii și premiată de Academia Română, rostit în ședința Academiei Române din 29 mai 1915 în prezența Maiestății sale Regelui. București. Tip. „Carol Göbl", 1915. 7 p. 26×19 — II 48145.

Se referă la cartea lui Mihai Șerban: *Problemele noastre social-agrare.* Studiu din domeniul politicii economice și sociale. București, 1914, tipărită și în lb. germană. Autorul, „român din Ungaria, învățat, muncitor, modest, de o curajoasă cinste". Raportul a apărut în *Analele Academiei Române.* Seria II. Tom. XXXVII, 1914—1915. Partea administrativă și dezbaterile, p. 307—310.

878 *Discursul ținut la discuția reformelor*, în ședința Adunării Deputaților de la 9 iunie. Iași. Tip. „Progresul", 1917. 20 p. 16 × 12

Discursul ținut la discuția reformelor. Neamul românesc, 1917, nr. 152, 153, 156, 157, 163.

Împroprietărirea și legea electorală.

879 *Développement de la question rurale en Roumanie. Une contribution.* Iassy. „Imprimerie de l'Etat", 1917. 58 p. 24×16.5 — II 155012.

Evolution de la question rurale en Roumanie jusqu'à la réforme agraire. Bucarest. Tip. „Cultura Națională", 1929. 24 p. (XIV-ème Congrès international d'Agriculture, Bucarest 1929). 24×17 — II 126749.

Evoluția chestiunii rurale în România. Neamul românesc, 1917, nr. 152, 153, 156, 157, 163.

Retipărire a discursului din 1917, la care s-a adăugat ultimul cap. de la p. 23—24.

880 *Pentru țăranul român.* Sibiu. Ed. „Astra", Tip. „Dacia Traiană", 1931. 80 p. (Biblioteca populară a „Asociațiunii", Anul XXI, nr. 189). 15.5×12 — I 111088.

Cuprinde art. publicate în *Neamul românesc pentru popor*, și anume: *O rugăciune pe care trebuie s-o facem și astăzi. Ce sînt posturile? Buna Vestire a neamului*; *Și voi veți învia; Îngrijiți de biserică; Sfînta duminică; Să fim curați (trupește); Țară de ucigași?* (contra bătăilor, uciderilor, grija la sămănat); *Ce ne învață alții? Bielșug; Un sat model (Grozești în Bacău); Plînge pămîntul. Clădiți cît e pace și bielșug. Păcat de cîștig!* (luxul). *Ce „n-am apucat": zborul omenesc. Locuri neacoperite. Ce înțeleg oamenii apăsați; Un hram românesc: ziua lui Ștefan Vodă, ziua Unirii, cînd s-a întemeiat țara noastră.* Ca introducere se publică 3 poezii: *Urare de Anul Nou, 1917; Înainte; Nu ne uitați!*

2. ISTORIA ARMATEI

881 *Istoria armatei românești*. 21 × 14 — II 31008.
~ Vol. I (pînă la 1599). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. IV + 428 p.
În prefață autorul precizează sensul operei sale: nu este o istorie a oștirii românești din punct de vedere militar, ci un ghid istoric un ghid explicativ și orientativ util specialiștilor militari. „Pentru ca ofițerul să cerceteze din punctul de vedere al artei militare fapte războinice, e nevoie ca istoricul, descoperitor, publicator și critic de izvoare, să-l inițieze în mijloacele de cunoaștere a adevărului." Cartea urmărește a face și o educație patriotică, utilă „pentru apărarea țării și îndeplinirea idealului național supt steagul de veche glorie pe care strămoșii scriau « Vitejia dreaptă să biruiască » " ● Cuprins: Condițiile naturale. Vadurile: Isaccea, Dunărea la Brăila și la vărsarea Ialomiței; Silistra; Giurgiu; Nicopole; Vidin; Vaduri bănățene. Pasurile Carpaților: Poarta de Fier și cucerirea Ardealului de unguri; Turnu-Roșu; Bran; Buzău; din Secuime: Tulgheș, Oituz; Bicaz; Rodna; Pocuția. Vadurile Nistrului: Hotin, Soroca, Tighina. *Cap. I*: 1. Elementele alcătuitoare ale sistemului militar românesc. Modelele străine: bizantine, unguresti, polone. 2. Datina ostășească a românilor: voievozii cei vechi; rostul voievozilor; Cele mai vechi lupte cunoscute; Dezvoltarea organizării militare voievodale după întemeierea domniei „a toată Țara-Românească". Presupusa „armată permanentă" a lui Mircea cel Bătrîn. 3. Elementele și începuturile oștirii moldovenești. 4. Cea mai veche organizare militară voievodală în Moldova. 5. Cetățile moldovenești. 6. Steagurile moldovenești. *Cap. II*: Lupte românești pînă la Ștefan cel Mare: 1. Luptele muntenilor cu ungurii și legăturile lor războinice cu dînșii: pieirea lui Vodă Litovoi — Biruința din 1330 a lui Basarab, domn a toată Țara Românească. Luptele lui Vlaicu Vodă cu ungurii. Legăturile lui Mircea Vodă cu ungurii. Legături ale muntenilor după moartea lui Mircea cel Bătrîn. 2. Luptele muntenilor cu turcii: Legăturile lor supt Mircea cel Bătrîn. Legăturile războinice ale urmașilor lui Mircea cu turcii. 3. Cele dintîi lupte ale moldovenilor: regele Sigismund în Moldova; Ciocniri mai vechi cu polonii. Lupta cu polonii și biruința lui Bogdan al III-lea la Crasna. *Cap. III*: Luptele din vremea lui Ștefan cel Mare: luptele pentru luarea în stăpînire a Moldovei (1457); Războiul lui Vlad Țepeș cu sultanul Mahomed al II-lea (1461—1462); Atacul moldovenesc asupra Chiliei (1462); Pradă în secuime (1461); Luarea Chiliei de Ștefan (1465); Înfrîngerea ungurilor la Baia (1467); Lupta cea dintîi cu tătarii (1469); Luptele lui Ștefan cu Radu cel Frumos (1470—1473); Lupta de la Podul Înalt (1475); Lupta de la Valea Albă (1476); Războaie muntene după 1476: restabilirea și moartea lui Țepeș; Așezarea în Scaun a lui Basarab cel Tînăr (1476 — 1477); Întărirea Chiliei și Cetății Albe (1479); Lupta din Cîmpul Pînii. Lupte muntene. Scoaterea lui Basarab cel Tînăr (1480—1481); Luarea de turci a Chiliei și Cetății Albe (1484); Luptele pentru Pocuția (1490); Biruința din codrii Cosminului (1497); Năvălirea lui Ștefan în Polonia. *Cap. IV*: Sistemul militar românesc în epoca lui Ștefan cel Mare: Oastea Moldovei față de oștile vecinilor; Deosebiri în oastea munteană; Țăranii ca element militar în Moldova. *Cap. V*: Războaiele urmașilor lui Ștefan cel Mare pînă la încetarea neatîrnării politice a Moldovei. Războaiele lui Bogdan Vodă Orbul: luptele cu polonii (1506); Războiul lui Bogdan cu muntenii (1507). Al doilea război al lui Bogdan Vodă cu polonii (1509); Luptele lui Bogdan cu tătarii (1513); Lupta cea nouă cu muntenii (1514). *Cap. VI*: Luptele lui Ștefan cel Tînăr: cu tătarii (1518);

Împrejurările războinice din Țara Românească după 1508 pînă la alegerea lui Radu Vodă de la Afumați; Luptele cu turcii (1522—1525); Lupta între Ștefan cel Tînăr și Radu de la Afumați (1526). *Cap. VII:* Războaiele lui Petru Rareș pînă la 1538. Începuturile lui Petru Rareș (1527—1528); Năvălirea lui Rareș în Ardeal (1529). Luptele pentru scaunul Țării Românești (1530—1532); Războiul lui Petru Rareș pentru Pocuția (1530—1532); Gritti și domnii români (1534); Lupta lui Rareș cu turcii (1538); *Cap. VIII:* Oștirile românești în războaiele pentru soarta Ardealului (1538—1564); Înlocuirea lui Petru Rareș (1538—41); Prinderea lui Majlath de Petru Rareș (1541); Amestecul lui Rareș în Ardeal (1542—1546); Împrejurări muntene. Fiii lui Rareș în Ardeal (1550—1552); Luptele lui Lăpușneanu cu Despot și activitatea militară a noului „Ioan Vodă"; Puterea militară a Moldovei în a doua jumătate a veacului XVI; Nimicirea puterii militare a Moldovei de către Lăpușneanu. *Cap. IX:* Epoca luptelor căzăcești în Moldova (1572—1591); Năvălirile căzăcești pentru pretendenții la tron după Ioan Vodă (1574—1591); Oastea Moldovei și noua strajă domnească de unguri; Năvălirea lui Petru Cazacul (1592). *Cap. X:* Luptele lui Mihai Viteazul și ale tovarășilor săi pînă la unirea Ardealului (1594—1599). Răscoala din 1594; Atacul cetăților dunărene (1594—5); Înfrîngerea domnilor celor noi (1595); Luptele lui Aron Vodă cu turcii (1595); Campania turco-tătară din 1595. Lupta pentru Scaunul Moldovei (1595); Luptele cu turcii în 1596; Luptele din 1598 ale lui Mihai cu turcii.

~Vol. II: (de la 1599 pînă în zilele noastre). București. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 224 p.

Cuprins: *Cap. I:* Războaiele cu mercenarii ale domnilor români (1599—1611): Luarea Ardealului (1599); Lupta pentru Moldova; Lupta cu Basta: Mirăslău; Ultimele lupte ale lui Mihai Viteazul; Succesiunea lui Mihai Viteazul; luptele lui Radu Șerban pentru domnie; Succesiunea lui Mihai Viteazul: luptele pentru Ardeal. *Cap. II:* Epoca Dărăbanilor și a seimenilor (1611—33); *Cap. III:* Lupte moldovene și muntene pentru domnia de țară: lupte contra grecilor și turcilor. *Cap. IV:* Ultimele lupte ale oștilor românești supt steag propriu (1637—1655): seimenii lui Matei Vodă Basarab. *Cap. V:* Desfacerea oștilor românești (1655—1691): trupe românești ca auxiliare ale turcilor. *Cap. VI:* Decăderea militară a românilor (1692—1821): oastea de curte de la sfîrșitul veacului XVII și ultimele intervenții în războaiele străine. Încercări de manifestare ostășească a românilor (1778—1821). *Cap. VII.* Renașterea militară: Domnul Tudor și „adunarea" lui. Armata Regulamentului Organic ● Ambele vol. au apărut în Ed. „Ministerului de Război". 21×14 — II 31008.

Capitolul I la Istoria oștirii românești. Condițiile naturale. Ramuri, 1909, p. 789—804.

Ce armată datorim soldatului nostru. Ultimele pagini din *Istoria Armatei Românești*, vol. II. *Neamul românesc,* 1919, nr. 148.

Istoria armatei românești. Ediția a II-a. București. Ed. „Ministerului de război". Tip. „Datina Românească". 21×14 — II 101156.

~Vol. I: (pînă la 1599), 1929. 383 p.

~Vol. II: (de la 1599 pînă în zilele noastre). 1930. 256 p.

Istoria armatei românești. Ediție îngrijită de N. Gheran și V. Iova. Cu un studiu introductiv de Manole Neagoe. București. Ed. „Militară". Tip. „13 Decembrie 1918", 1970. 407 p. 20×13 — II 556604.

Ed. de față, se precizează în nota introductivă, cuprinde pagini alese din ed. II (1929—1930), coroborată, în cazul unor lecturi nesigure, cu cea din 1910—1919.

882 *Acțiunea militară a României.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1913. 254 p. 21 × 14 — II 34140.
Acțiunea militară a României. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București. Tip. „Socec & Comp.“ 1914, 293 p. 22 × 14 — II 105441. Vezi nr. 830.

883 *Sfaturi și învățături pentru ostașii României.* București. Ed. „Ministerului de Război“. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 182 p. 20 × 12 — I 48370.
Sfaturi și învățături pentru ostașii României. Ediția a doua cu schimbări. București. Ed. „Ministerului de Război“. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 160 p. 20 × 12.5.
Din cuprinsul cărții: Rugăciunea zilei de astăzi. Sărbători fericite [...] An nou. Învierea nevinovăției și a dreptății. Și voi veți învia. Să ne înălțăm cu sufletele. Buna Vestire a neamului. Un hram românesc: ziua lui Ștefan cel Mare. Serbarea de la Călugăreni. O pomenire Constantin Brâncoveanu. 2 Mai 1864. Domnitorul Cuza. Amintirea unui prieten al țăranului C.A. Rosetti. Un regat nou: Muntenegrul sau Cum înalță un neam viteaz o țară mică. Ziua Unirii, cînd s-a întemeiat țara noastră. Cea dintîi datorie: aceea către țară. Un ostaș cu simț de datorie: Neagul lui Lupușor. Nicolae Star — viteazul care tace. O sentinelă pierdută. ● Cuprinsul cărții este alcătuit din art. publicate în rev. *Neamul românesc pentru popor* în cursul anilor 1910—1916.

884 *Sufletul românesc.* Conferințe pentru viitorii ofițeri. Iași Ed. foii „Neamul românesc“. Tip. „Dacia“, 1917, 32 p. (Biblioteca „Neamul Românesc“, nr.2). 16 × 11 — I 51236.
Sufletul românesc. Neamul românesc, 1917, nr. 1,2,4,6,8.
Sufletul românesc, publicat și în *Războiul nostru în note zilnice*, vol. II, 1923, p. 5—23.
Sufletul românesc. Conferințe ținute elevilor școlilor militare la Iași în timpul războiului. *Cuget clar*, 1933, p. 125—139.
Sînt 3 conf. I. *Suferința*: o succintă prezentare istorică a trecutuui nostru, care „n-a fost decît o lungă și grea poveste de suferință“, presărată cu „învățături“: „Cu suflete tari se ține lumea și înaintează“. „Ostașul trebuie să se gîndească oricînd, fără să se înfioare, că supt picioarele lui este poate mormîntul care-l așteaptă și să nu cruțe nimic pentru a face să se îndeplinească rostul la care e chemat.“ II. *Lupta*: scene de eroism din luptele lui Ștefan Rareș, Mihai, ale ardelenilor. „Tari sînt acele societăți omenești la care există în fiecare un sentiment mai puternic decît grija de sine însuși.“ III. *Moștenirea sufletească.* „Tot ce se petrece în viața unui popor lasă urme [...]. În cărți evenimentele se păstrează ca fapte, în suflete, ele creează stări de spirit [...]. Tradiția, deci suma tuturor acestor stări de spirit moștenite [...] la milioanele de țărani [...] o puternică și indisolubilă legătură cu pămîntul pe care s-au născut... conștiința legii și iubirea de dînsa [...] Țăranul român nu ține numai la neamul lui, ci trăiește exclusiv într-însul [...] El privește țara ca pe aceea care poate cere orice de la dînsul.“

885 *Războiul nostru în note zilnice*
~Vol. I: 1914—1916. 1921. 371[— 380] p.
~Vol. II: 1916—1917. 1922. 378[— 382] p.
~Vol. III: 1917—1918. 1923. 362 [— 364] p.
Craiova. Ed. și Tip. „Ramuri“. 21 × 16 — II 101349.

Lucrarea este alcătuită din art. publicate în ziarul *Neamul românesc*, 1914 — 31 mart. 1917. Deci trebuie corectată data din explicația de la vol. III: 1917—1918. Probabil că autorul intenționa să tipărească și al IV-lea vol. În total sînt cuprinse 652 art. printre care și cîteva conf. ținute în acești ani. Primul

vol. se deschide cu următoarele rînduri lămuritoare: „Articolele s-au reprodus fără schimbări. Am făcut însă pe alocurea operă de dreptate față de oameni care și-au putut explica intențiile de atunci".

886 *Acte privitoare la istoria marelui război*. București. Tip. „Datina Românească", 1932. 23 p. (Extras din *Revista istorică*). 24 × 16 — II 113723. Vezi nr. 857.

887 *Îndreptar de ostași*. Conferință ținută ofițerilor din Școala de la Sibiu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 16 p. 24 × 16 — II 144463.
Îndreptar de ostași. *Cuget clar*, 1936, p. 85—89; 100—104; 116—120.
N.I. nu ar fi dorit să conferențieze în sala Teatrului Național, ci în școala de ofițeri. Arată rolul social și moral pe care armata îl poate îndeplini în societatea românească, în afara datoriei de apărare a hotarelor țării. În introducere se menționează rolul îndeplinit și sensul dat armatelor în cursul sec. Un rol deosebit îi revine față de elementele conlocuitoare, din care să facă adevărați cetățeni credincioși României. Totodată „oricine a căpătat un grad în armată să rămână în legătură nedespărțită cu regimentul de unde a făcut parte, și regimentul acesta să-l caute oriunde, să-l hrănească sufletește...".

3. ISTORIA ECLEZIASTICĂ

888 *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc". 21×14—II 12001. Vol. I 1908. VII+431 p. Vol. II 1909. 2 f. +479 p.
Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București. Ed. Ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice. Tip. „Datina Românească" 22×14 — II 111461.
~ Vol. I: 1928 [pe copertă e trecut anul 1929], 432 p. Cartea este alcătuită pe baza doc. și studiilor istorice ale autorului de pînă la această dată (1908), la care se adaugă cercetarea și vizitarea a unui „foarte mare număr de mănăstiri și biserici", care i-au dat „lămuriri biografice și note artistice". A căutat să contopească întru tot 3 biserici: cea munteană, moldoveană și ardeleană. „Istoria bisericească a românilor constă [...] din necontenitul joc de înrîuriri culturale, de mișcări în domeniul ideilor, de schimburi de conștiință, de colaborare pe teren cultural — cu ținta religioasă osebitoare, în tot cuprinsul neamului. E urmărirea pe bază națională, în hotare naționale, în condiții sufletești naționale a legăturilor acelora dintre oameni, ca suflete vii răspunzătoare, dăruite cu nemurire. Cuprins: Începuturile vieții creștine de la Dunăre. *Cartea I. Epoca slavonă*. I. Întemeierea ierarhiei episcopale și a vieții mănăstirești: lupta catolicismului cu Vlădicii de schituri. Întemeierea Mitropoliei Țării Românești. Cele dintîi biserici. A doua episcopie. Decăderea înrîuririi grecești. Noua înrîurire sîrbească. Patriarhia constantinopolitană și biserica Moldovei. II. Legăturile bisericii celei noi cu catolicismul luptător. Bisericile lui Alexandru cel Bun. Sinodul din Florența. III. Ortodoxia de limbă slavonă și epoca lui Ștefan cel Mare. Teoctist, Episcopia de Rădăuți; Putna și alte mănăstiri; biserica latină. IV. Biserica românească sub Petru Rareș. V. Curentul cel nou de cultură slavo-grecească în epoca lui Neagoe Basarab. Patriarhul Nifon; ctitoriile oltene ale Craioveștilor. Mitropolitul sîrb Maximian; tipograful Macarie. Ctitoriile lui Neagoe. Neagoe Vodă ca scriitor (Învățăturile sale). Tiparul din a doua jumătate a veacului XVI. VI. Curentul nou slavon în Moldova. Macarie, Isaia și Eftimie. *Cartea a II-a. Epoca slavo-*

română. I. Tipăriturile lui Coresi. Cea dintîi biserică reformată a românilor de peste munţi. Catehismul de la Sibiu. Planuri de tipar românesc sub Despot. Coresi peste munţi. Mitropolia Ardealului şi tipăriturile româneşti din vremea ei. II. Lupta bisericii moldoveneşti cu „recucerirea" catolică. Petru-Şchiopul. Iezuiţii poloni în Moldova. Movileştii şi catolicismul. III. Politica religioasă a lui Mihai Viteazul: Sinodul lui Mihai Viteazul pentru disciplina clerului monahal. Noua mitropolie din Bălgrad. Întoarcerea la români a episcopiei de Muncaciu. Episcopii Ardealului după Mihai Viteazul. Episcopia Huşilor. Sinodul de la Iaşi (1600). Atanasie Crimca. IV. Întemeierea înrîuririi greceşti prin Radu Vodă Mihnea: Chiril Lukaris. Călătoriile şi opera lui Teofan al Ierusalimului. Nouă închinări de mănăstiri. Reforma lui Miron Vodă. V. Elenismul bisericesc în luptă cu slavonismul înviat şi cu noul curent românesc din Principate: grecii lui Leon Vodă. Ctitoriile lui Matei Basarab. Petru Movilă. Tipărituri ardelene. Mitropolitul Varlaam. „Sobocaşul" de la Iaşi. Înrîurirea grecească în Moldova. Tipăriturile româneşti de la Iaşi. Biserica ardeleană. Alte tipărituri muntene. VI. Viaţa bisericească a românilor şi literatura bisericească de la 1653—88. Legăturile noi dintre Ardeal şi Ţara Românească: Sava Brancovici. Biserică munteană; cea ardeleană. Mitropolitul Dosoftei. Tipăriturile mitropoliţilor munteni Varlaam şi Teodosie. VII. Lupta între stricta ortodoxie grecească şi noul asalt al catolicismului, cu stăpînirea limbii poporului în biserică: patriarhul Dosoftei de Ierusalim. Negocierile ardelenilor pentru Unirea cu Roma; cele dintîi învoieli.

~Vol. II: 1930 [pe copertă e trecut anul 1932]. 493 p. *Cuprins: Cartea a III-a: Epoca românească:* I. Lupta pentru desăvîrşirea unirii românilor de peste munţi. Politica religioasă a lui Vodă Brâncoveanu şi tipăriturile muntene din epoca sa. Arhierei greci la Curtea lui Brâncoveanu. Politica ambiguă a mitropolitului Atanasie de Ardeal. A doua Unire cu Roma. Urmările nemijlocite ale Unirii. Întărirea Unirii de către Curte. Împotriviri la îndeplinirea Unirii. Ioan Patachi. II. Biserica românească din Principate la începutul epocii fanariote. Moartea patriarhului Dosoftei. Noul patriarh Hrisant. Căderea lui Antim. Legăturile Bisericii muntene cu Constantinopolul la începutul erei fanariote. Greci şi români în clerul muntean de după Antim. Mînăstiri greceşti în Principatul Ţării Româneşti. Hurezul. III. Bisericile româneşti din Principate în legătură cu ruşii şi în luptă cu grecii. Biserica moldovenească pînă la 1750 şi legăturile ei cu puterea domnească. Reformele lui C. Mavrocordat. Mişcarea împotriva grecizării Bisericii Moldovei. Mînăstirea Bisericanilor. Pahomie şi introducerea noii vieţi schivniceşti din Rusia. IV. Introducerea limbii româneşti în slujba şi în cîntarea bisericească. Damaschin. Urmaşii săi. Noile tipărituri muntene. V. Împrejurări ardelene de luptă împotriva Unirii. Ioan Inochentie Clain. Răscoala împotriva Unirii. Întemeierea episcopiilor neunite în Ardeal şi la Oradia Mare. Noua tipografie a bisericii unite. VI. Biserica din Principate în era războaielor ruso-turceşti. Biserica munteană în epoca mitropolitului Grigore. Chesarie de Rîmnic. Mişcarea de înnoire bisericească a călugărilor din Putna. Începuturile literaturii teologice la români. Biserica din Bucovina anexată la Austria. VII. Învierea spiritului bisericesc prin reforma lui Paisie de Neamţ. Paisianismul sub mitropoliţii Leon Gheuca şi Iacov Stamati. VIII. Unirea curentului religios paisian, sprijinit de arhiereii din Principate, cu noul curent de peste munţi. Episcopul de Argeş, Iosif. Schimbarea în sens românesc a spiritului în biserica unită: Clain, Şincai, Maior ca răzvrătiţi religioşi. Biserica neunită şi cea dintîi organizare a ei. Lucrările Şcolii ardelene. Unirea tuturor curentelor religioase în opera lui Veniamin. Noile tipărituri ieşene. Tipăriturile ardelene şi noul şir de tipărituri ale lui V. Costachi. Veniamin şi 1821. X. Lupta bisericii cu statul şi luarea ei

în stăpînire de acesta. Organizarea bisericilor de peste munți. Sfîrșitul vechilor curente de cultură bisericească. Cultura laică și statul după norme apusene în lupta lor cu biserica românească. Biserica bucovineană. XI. Amestecul statului în Biserica din România. Organizarea ei. Alcătuirea definitivă a bisericilor românești de peste hotarele României. Lupta și înfrîngerea mitropolitului Veniamin. Luarea în stăpînire de către stat a averilor episcopiilor și mănăstirilor de țară. Organizarea cea nouă a bisericilor românești de peste munți. Moștenirea lui Șaguna. Biserica bucovineană în cea din urmă a ei fază. Biserica sub Cuza Vodă. Loviturile date Bisericii moldovene. Secularizarea averii mănăstirilor închinate. Schisma pentru numirile de episcopi. Orînduirea definitivă a Bisericii României. Biserica românească din Regat înainte de marele război. Biserica României unite. Biserica unită. Lista mitropoliților și episcopilor români (p. 311—363). Indice.

888a *Sate și preoți din Ardeal.* București. Tip. „Carol Göbl", 1902, V+349 p. 18×12 — I 102036.
Sate și preoți din Ardeal mai ales în secolul al XVIII-lea, după corespondența acum descoperită a episcopului neunit Dionisie Novacovici. Noua revistă română, 1901: p. 343—352; 391—398; 441—450; 1902: p. 27—33, 54—60.

889 *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688.* București. Tip. „I. V. Socec", 1904. VIII + 243 p. 24×16 — II 104631. Cartea a apărut ca introducere la „Studii și documente cu privire la istoria românilor", vol. VII. CCXLIII p. — II 101631.
Retipărită cu numeroase completări în: *Istoria literaturii românești.* Ed. a II-a. Vol. I. București. Tip. „Pavel Suru". Tip. „Datina Românească", 1925. p. 88—398 — II 291577.

889a *Sate și mînăstiri din România.* București. Tip. „Minerva", 1905, VIII + 370 p. 17.5×11.5 — I 102006.
Sate și mînăstiri din România. Ediția a II-a. București. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Profesională", 1916. 206 p. 24×15.
Retipărită împreună cu *Drumuri și orașe,* prin contopire de capitole răzlețe în *Pagini alese,* vol. I, București, 1965, p. 81—211; *România cum era pînă la 1918,* București, 1972. LXVII + 433 p. + 498.
Sate și mănăstiri din România: Prefața și *Pe Ceahlăul. Sămănătorul,* 1904, p. 689—692.

890 *Inscripții din bisericile României,* adunate, adnotate și publicate.
Fascicula I. N-rele 1—764, 1905, VIII + 312 p.
Fascicula II-a. N-rele 766—944, 1907, p. 317—374.
Vol. II cuprinzînd 1079 nr. 1908, 1 f. + 381 p. + 1 pl. București, Ed. „Minerva" („Studii și documente cu privire la istoria românilor", vol. XV). 24×16 — II 101631.
Inscripții din bisericile României. Sămănătorul, 1905, p. 261—263.
Două prefețe la *Inscripții...* vol. II. *Neamul românesc,* 1908, p. 696—697.

890a *Inscripții și însemnări din bisericile Iașului,* oferit gratuit bisericilor ieșene. București. Tip. „Socec et Comp.", 1907. 90 p. 23×16 — II 8557.

891 *Inscripții botoșănene publicate cu o prefață despre istoria Botoșanilor,* București. Tip. „Minerva", 1905. 33 p. 23×16 — II 1834.

892 *Viața și faptele Mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi (1768—1846)*. București, Ed. „Minerva", 1904, 79 p. (Biblioteca populară „Minerva", nr. 23) 12×8 — I 66215.
I. Părinții lui Veniamin. II. Copilăria. III. Călugăr, arhiereu și episcop. IV. Întîia păstorie ca mitropolit a lui Veniamin. V. A doua păstorie. VI. Retragerea lui la Slatina și moartea. Veniamin cobora prin mamă din Cantacuzini. A fost mitropolit aproape 40 de ani, în care timp a lucrat necurmat la traducerea tuturor cărților bisericești. A creat Seminarul de la Socola. A fost un mare patriot și a păstorit prin bunătate și înțelegere.

893 *O alegere de episcopi moldoveni în 1557—58*. Retipărire din „Răvașul". Cluj. Tip. „Carmen", 1907, 8 p. 22×14 — II 116879.
Gheorghe de Rădăuți, urmat de Eftimie. După o notiță dintr-o carte păstrată în Ardeal: liturghier slavon din sec. XVI.

894 *Turburările bisericești și politicianismul (1909—11)*. O cuvîntare și articole. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. 151 p. 17×11 — I 23818.
Cuprinde: *La modificarea legii clerului*, cuvîntare în Camera deputaților la 23 martie 1909; *Demisia Mitropolitului Partenie; Noii mitropoliți; Instalarea noului mitropolit al Moldovei: Pimen; Apanajul mitropolitului Ghenadie; Cum s-a discutat legea Sinodală; Episcopii noi: Nifon, Ghenadie; Ceasul excomunicării: Gherasim Safirin, episcop de Roman; Pentru* Viitorul, Tribuna *și episcopul de Roman;* Tribuna *și chestia canonică; Prigonirea episcopului de Roman: Gherasim; Încheierea discuției în chestia sinodală; Noul atac al episcopului de Roman; Chestia sinodală și opinia publică; Conflictul sinodal; Scandalul continuă în Sinod; Situații imposibile în Biserică; Soluția „conflictului" arhieresc; Sentința Sinodului; O ticăloșie, purtarea față de arhiereul Gherasim; Va avea și urmări bune conflictul sinodal?; Cele două bande*. Art. au fost publicate în *Neamul românesc* între 9 ian. și 30 dec. 1909; 18—28 mai 1910; 23 mai — 22 iul. 1911.

895 *Să părăsim ortodoxia?* Conferință ținută la Teatrul Național din Iași în ziua de 15 april 1912 în folosul Societății naționale ortodoxe a Doamnelor române. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 34 p. 19×12 — I 28031.
Respinge orice încercare de a merge pe drumul catolicismului. Ortodoxia este parte componentă a civilizației românești.

896 *Cîteva știri nouă privitoare la istoria românilor*. Ședința de la 2 noiembrie. București. Tip. „Carol Göbl", 1912. 23 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice, 3). 27×21 — II 29776.
Dania lui Miron Vodă Barnovschi pentru biserica domnească din Botoșani, la începutul sec. XVII.

897 *Ceva despre episcopul maramureșan Iosif Stoica. Cîteva fragmente de vechi cazanii românești*. Ședința de la 6 septembrie. București. Tip. „Carol Göbl", 1913. 14 p. + 3 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secțiunii istorice, 6). 27×21 — II 34769.
Printre scoarțele vechilor cărți, N. I. găsește numeroase file de ms. de mare însemnătate, întregind cunoașterea vechilor epoci din literatura noastră. Astfel află cîteva date privind pe episcopul Iosif Stoica, prin care reconstituie biografia acestuia: de familie nobilă, predicator pe la 1683, episcop, convocator al unui sobor la Moiseiu; este sfințit în Moldova; luptă contra Unirii; judecat, arestat, apoi eliberat. („Țara întreagă îl ceru și trebui să i se dea drumul".) Într-o *Cazanie* din Brașov, N. I. află cîteva pag. de ms. de la înce-

putul sec. XVII, pe care le reproduce pentru valoarea lb. lor, adică prezentînd un deosebit interes filologic.

898 *Condiţiile de politică generală în care s-au întemeiat bisericile româneşti în veacurile XIV—XV*. Şedinţa de la 1 martie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913, 25 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 14). 27×21 — II 33058.

Încadrarea întemeierii celor două mitropolii — între 1359 şi 1400 — în „ordinea politică a timpului, şi nu numai la noi, în Voievodatele ce se ridicau, dar şi în vecinătatea noastră, şi nu atîta cu cea latină, catolică, pentru care aceasta s-a şi făcut în parte, cît pentru cea ortodoxă, răsăriteană". Întemeierea de mitropolii nu este numai un act religios, ci „elementul politic e totdeauna amestecat şi el domină uneori".

899 *Două plîngeri ale episcopului de Rîmnic, Galaction (1821)*. Şedinţa de la 14 decembrie 1912. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1913, 6 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 5). 27×21 — II 31144.

Prin St. Ciuceanu, N. I. află în Bibl. Aman din Craiova două plîngeri ale episcopului Galaction de Rîmnic, adăpostit la Sibiu în timpul mişcărilor revoluţionare, către Metternich şi împăratul Austriei, contra lui Alecu Vodă Şuţu.

900 *L'Evêché de Hajdu-dorogh et les droits de l'Eglise roumaine unie de Hongrie*. Nouveaux attentats du gouvernement hongrois contre la nationalité des Roumains. Bucarest. Ed. „Liga Culturală". Imp. „Neamul Românesc", 1913. 27 p. (Mémorial Roumain, III). 17×11 — II 37867.

901 *Encore une fois l'évêché de Hajdu-dorogh et les droits des Roumains*. Bucarest. Imp. „Neamul Românesc", 1914. 17 p. (Mémorial Roumain, IV). Publiée par la section de Bucarest de la „Ligue pour l'unité culturelle des Roumains. 17×10 — II 34465.

Răspuns la un art. al lui E. Szabó din *Revue de Hongrie*, 15. nov. 1913. Sînt discuţii în jurul actelor întreprinse de guvernul maghiar, privind măsurile contelui Apponyi, de a deznaţionaliza pe români prin şcoală şi biserică.

902 *Conspiratori şi scandaluri bisericeşti*. O interpelare în Cameră (şedinţa de la 22 ianuarie). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 31 p. 21×14 — II 452059.

Cu privire la numirea ca prof. la Fac. de teologie din Bucureşti a pr. Lazăr Gherman. N. I. este contra. Nu a fost numit. Sînt citaţi: episcopul Atanasie de Rîmnic, Gherasim de Roman, prof. C. Chiricescu, C. Cernăianu, Val. Sesan, I. Pasăilă.

903 *Două contribuţii la istoria bisericească a românilor*. Şedinţa de la 26 februarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1916. 23 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 12). 27×21 — II 48127.

Deux contributions a l'histoire ecclésiastique des Roumains. Traduction par H. Stahl. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1916, p. 357—369.

I. Un aromân mitropolit de Atena şi concurent la Patriarhia de Constantinopol: Gavril Callimachi. II. Sinodul din Târgovişte în 1659.

904 *L'Eglise autocéphale de Roumanie, ses origines et son rôle parmi les églises nationales d'Orient.* Paris. „Imp. parisiennes réunies“, 1926. 7 p. (Extrait de *l'Europe nouvelle*, 27 février 1926). 32×21 — III 126540.
I. Le christianisme roumain n'est pas d'origine orientale. Il est antérieur à Trajan. Origine occidentale et populaire. II. L'influence de Byzance. III. Le caractère populaire de l'Eglise et le mouvement calviniste. IV. L'Etat contre l'Eglise populaire. L'Eglise devient autocéphale.

905 *Două scrisori ale lui Atanasie Anghel.* Şedinţa de la 22 aprilie. Bucureşti, „Imprimeria Naţională“, 1932, 8 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 5). 25×17 — II 115218.
Scrisoare din 9 febr. 1698 adresată cardinalului Kolonics. A doua: 1711, către arhiepiscopul de Esztergon, Cristian-August de Saxonia.

906 *Noui contribuţii la istoria bisericii noastre.* I. *Mitropolitul Antim Ivireanul în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile bisericii sale.* Comunicare făcută în şedinţa Academiei Române la 23 noiembrie 1934. II. *Cîteva acte privitoare la Biserica Bucovinei şi Moldovei.* Bucureşti. Tip. „Cărţilor bisericeşti“, 1934. 19 p. (Extras din revista *Biserica ortodoxă română*, anul LII (1934), nr. 11—12). 24×16.5 — II 129836.
I. După actele ce stau să apară ca Apendice la vol. XIV din col. Hurmuzaki. II: Danilu Vlahovici, episcop, 12 mai 1796; 8 nov. 1813; Grigore Grămadă, paroh 1813; Meletie, episcop de Huşi, 1821; Scarlat Alexandru Calimachi Voievod, 1816; Mitropolitul Veniamin al Moldovei, 1827.

907 *Concepţia românească a ortodoxiei.* Conferinţă ţinută în ziua de 13 ianuarie 1940 la Societatea femeilor ortodoxe. Bucureşti. Ed. „România“, 1940. 32 p. 16×11.5 — I 166194.
„Am avut un creştinism popular, o biserică simplă, românească, un popă ţăran, bun la suflet.“

●

908 *La vie monastique chez les Roumains. Eléments fondamentaux et influences.* D'après une conférence à Lille. Bucarest. Tip. „Datina Românească“, 1931. 9 p. 24×16 — II 108930.
Mănăstirile sînt cetăţi de cultură şi adăpost a multor emigraţi din Balcani, fugiţi din cauza turcilor. Caligrafi şi traducători le dau strălucire, dar ele „sont des forteresses, fermées au monde, gardant les tombeaux des fondateurs princiers. Mai mult: „Un conflit exista dès le commencement, plus ou moins visible. Conflit moral, dû aussi à un antagonisme d'intérêts sociaux et économiques. Car les terres données aux couvents avaient appartenu aux paysans, qui les convoitèrent, et ces paysans, jusque là libres, furent soumis au jugement de l'hégoumène-staretz, à l'administration, pas toujours légère au pauvre, de ses suppôts, qui furent plus tard des étrangers, et des étrangers non assimilables“. Mănăstirile de călugăriţe sînt mai numeroase decît în alte ţări. Ele sînt înconjurate de grădini. Se citeşte puţin, dar se lucrează mult: „On y fait des ouvrages d'art populaire, des broderies de très ancienne façon, des étoffes de laine et de soie, aussi durables que belles“. Mănăstirile sînt monumente de artă, de cultură, loc de agrement, ca Văratec, Agapia, Neamţ, Tismana etc. „Tout un monde de traditions locales, d'usances nationales est son trésor moral“.

909 *Două inscripţii nouă găsite la Mînăstirea Bistriţa (Nemţ).* Şedinţa de la 25 octombrie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl“, 1913. 5 p. (Academia Română.

Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 13). 27×21 — II 40536.
Clădită de Alexandru cel Bun cu dorinţa de a deveni mausoleul dinastiei. Alexandru Lăpuşneanu o reface; Ioan Vodă cel Cumplit, Petru Şchiopul şi Mihai Viteazul o înzestrează. O inscripţie din 1592 şi o alta din 1596 arată fruntaşi ai ţării îngropaţi în acest lăcaş.

910 *Două biblioteci de mînăstiri: Ghighiu şi Argeş, întîia astăzi la Academia Română.* Catalog şi extrase. Bucureşti. „Minerva", 1904. 62 p. 17×11 — II 101885.
În sec. XVIII a existat un schimb literar necontenit între deosebitele mînăstiri, a fost o circulaţie vioaie a ms. învăţătoare şi moralizatoare. Călugări veniţi din centre mai mari au adus la Ghighiu cărţi, tipărite şi scrise cu mîna, unele de mare însemnătate, pe la 1830. Se dă catalogul a 27 de cărţi şi 39 ms., reproducîndu-se şi versuri. Un alt catalog de 34 ms. pentru celelalte mînăstiri.

911 *Hîrtii din arhiva mînăstirii Hurezului, precum şi din a protopopiei Argeşului, din a boierilor Brâncoveni, şi a altor neamuri,* găsite în casele proprietăţii din Brâncoveni şi publicate cu o introducere, note şi indice. Bucureşti, Tip. „I. V. Socec", 1907. XLV + 386 p. („Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. XIV). 24×17 — II 101631.

912 *Mînăstirea Hurezul. Dezvoltarea şi viaţa ei.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 77[—79] p. 17×12 — I 28121.
Se reproduce prefaţa la „Studii şi documente, vol. XIV şi pisaniile publicate în *Inscripţiile din bisericile României* controlate şi adause. Zidită de Brîncoveanu, înzestrată din belşug, minunat monument de artă bizantină, Hurez a fost şi centru de cultură şi cu o bogată bibl. Egumenii săi au fost vestiţi cărturari.

913 *Două hrisoave domneşti pentru mînăstirea Mărgineni închinată Muntelui Sinai.* Şedinţa de la 17 mai. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1935. 28 p. + V pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secţiunii istorice, 1). 24.5×17 — II 131888.
Cuprinde un act de la Constantin Movilă, din 21 dec. 1610. Alte 3 acte, din Muzeul etnografic din Atena: 1627, 1630—31 şi 1667. Urmează un act de la Nicolae Mavrocordat, din 1720, în care se face o adevărată istorie a mănăstirii; un alt doc. din 1753 semnat de Constantin Racoviţă.

914 *Contribuţii la istoria bisericii noastre. I. Despre Mînăstirea Neamţului. II. Bălineştii.* Şedinţa de la 16 decembrie 1912. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1912. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 6). 27×21 — II 25740.
Inscripţii şi însemnări din 1436—1679; Const. Caragea, 1780, despre egumenul Paisie; Ştiri despre Iacov Stamati; însemnări de pe cărţi, 1661—1846. II. Bălineşti, înălţată de logofătul Tăutu, 1499; inscripţii 1499—1705; Familia Barnovschi, 1742; Două scrisori: Ion Tăutu către fiul său Basile, 1822.

915 *Mînăstirea Neamţului. Viaţă călugărească şi muncă pentru cultură.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 89 [—91] p. 19×12 — I 27317.
Mînăstirea Neamţului. Viaţă călugărească şi muncă pentru cultură. Ed. II. (Necunoscută mie).
Mînăstirea Neamţului. Viaţă călugărească şi muncă pentru cultură. Ediţia III, îngrijită de mînăstire. Mînăstirea Neamţului. Ed. şi Tip. „Mînăstirea Neamţului", 1925. 104 p. 16×12 — I 82182.
C u p r i n s: Vremea cea mai veche. Înainte de Ştefan, fiul lui Alexandru; Epoca lui Ştefan, fiul lui Alexandru; Cele dintîi odoare; Ştefan cel Mare şi

Mănăstirea Neamţului; Odoare din sec. XVI; Decăderea în sec. XVIII; Paisie; Un hram la Neamţ; Mitropolitul Iacov şi Neamţul; Urmaşii lui Paisie; Începuturile luptei dintre mănăstire şi guvernele nouă; Ultimele timpuri de bună gospodărie mănăstirească; Decădere, conflict cu statul, secularizare. Termină cu închisoarea din Marienburg.

916 *Procesul călugărilor de la Sântilie şi Gheorghe pisarul leşesc.* Şedinţa de la 9 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secţiunii istorice, 7). 25×17 — II 81578.
Biserică zidită lîngă Suceava de Ştefan cel Mare în 1488. În jurul înzestrării ei de Lăpuşneanu şi al unor procese se publică numeroase doc. primite de la Arapu din Botoşani.

917 *Cîteva indicaţii asupra mînăstirii Snagovul.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1926. 19 p. + 2 pl. (Comisia monumentelor istorice). 19×12.5 — I 88415.
Cîteva indicaţii asupra mînăstirii Snagovul. Ediţia a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1933, 19 p. + 2 pl. 19×12 — I 120199.
Mănăstirea a fost zidită în sec. XV de un boier Vintilă, dar cronica îl aminteşte pe Vlad Ţepeş. Antim schimbă cu totul mănăstirea. Apoi decade. Broşura cuprinde şi inscripţiile aflate în lăcaş.

918 *Biserica din Stari-Chiojd.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 8 p. (Extras din *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*, XXVIII, fas. 84, 1935). 32×24 — III 135233.
Din rarele biserici de lemn în Muntenia, cu „admirabilă" pictură de-a dreptul pe lemn. Icoanele din cele mai bune ex. de artă sătească.

919 *Mînăstirea din Vălenii de Munte.* Craiova. Tip. „Ramuri", 1925, 8 p. + 1 pl. (Extras din *Buletinul Comisiunii Monumentelor istorice*). 32×24 — III 80127.
Este înălţată de clucerul Hagi Stoian şi soţia sa Ilinca în vremea lui Şerban Cantacuzino. A suferit numeroase reparaţii (1730, 1802, 1905).

Legăturile bisericilor româneşti cu alte biserici

920 *Nichifor Dascălul Exarh patriarhal şi legăturile cu Ţările noastre, 1580—1599.* Şedinţa de la 1 martie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1905. 18 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVII. Memoriile secţiunii istorice, 7). 27×21 — II 101726.
Apărător al ortodoxiei faţă de progresele „latinilor", călător pe la 1586 în ţările noastre, „om dibaci şi fără astîmpăr". Sinodul de la Iaşi. Anexe: Scrisori de la Ieremia, din timpul lui Vasile Lupu; Nichifor Dascălul; Partenie.

921 *Fundaţiile Domnilor români în Epir.* Şedinţa de la 20 ianuarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 23). 27×21 — II 37449.
Fondations des princes roumains en Epir, en Morée, à Constantinople, dans les îles et sur la côte d'Asie mineure. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 240—270.
Mănăstirea Vlatadon ajutată de Mihnea, 1587; Ajutorul dat de domnitorii români mănăstirilor din Salonic; Ianina, Epir; Relaţiile cu Pogoniana. Brâncoveanu şi mănăstirea Policeanii, Kastoria; Moreea; Sozopole; Chalke; Rodos; Chios; Lesbos; insulele Ionice; Edesa; Constantinopol; în Apendice: Inscripţii din: biserica „Banul"; „Stavropolos"; „Sf. Ioan" din Bucureşti. Acte de la Duca Vodă şi Const. Vodă.

922 *Fundaţiile religioase ale domnilor români în Orient*. Şedinţa de la 20 decembrie 1913. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 18 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 22). 27×21 — II 40537.
Fondations religieuses des princes roumains en Orient. Monastères des Météores en Thesalie. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 225—240.
Mănăstiri tesaliene; Meteorele; Neagoe Basarab; Nicolae Vodă Mavrogheni, 1786; Radu Paisie; Alexandru Vodă, fiul lui Mircea Vodă.

923 *Muntele Athos în legătură cu Ţerile noastre*, cu o stampă. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 71 p. + 1 st. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVI. Memoriile secţiunii istorice, 14). 27×21 — II 36766.
Le Mont Athos et les Pays Roumains. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 149—213.
Se exemplifică raporturile cu Athosul prin 40 de inscripţii greceşti şi slavoneşti începînd din 1380. Marile şi multele donaţii din partea domnitorilor români. Doc. din 1664 de la Grigore Ghica şi 1753. C. Mavrocordat cu danii la Athos. Tabel al mănăstirilor româneşti închinate Athosului. Proschinetarul Athosului întocmit de Ioan Comnenul, vlădică de Silistra (Snagov, 1701).

924 *Cîteva ştiri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului al XVII-lea*. Şedinţa de la 5 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 20 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secţiunii istorice, 1). 27×21 — II 48126.
Quelques données nouvelles au sujet de relations entre les Principautés Roumaines de l'Eglise Constantinopolitaine dans la seconde moitié du XVII-e siècle. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915. p. 143—162.
1. Sub Şerban Cantacuzino (restituirea mitropolitului Teodosie). 2. Sub Constantin Brâncoveanu. 3. O tragicomedie bisericească a grecilor în Bucureşti: opera lui Neofit ieromonahul. „Aici la Dunăre se strămută literatura originală post-bizantină, care trăieşte la noi, timp de două veacuri, o a treia fază."

925 *Les origines de l'iconoclasme*. Bucureşti. Imp. „Cultura Naţională", 1924. 14 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*. Tom. XI. Congrès de byzantinologie de Bucarest. Mémoire). 24.5×17 — II 543729.
„Il a été question de toute une intrigue juive qui aurait commencé par suggérer au calife Yéziel I-er, dont le rôle de persécuteur du christianisme sous toutes ses formes est bien connu, la destruction des images." Timp de 3 sec. s-a dus lupta împotriva icoanelor, pînă s-a ajuns la dogma că ele sînt un simbol, căruia i se adresează actul de rugare şi de adoraţie.

926 *Portretele domnilor noştri la Muntele Athos*. Şedinţa de la 15 iunie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928. 5 p. + VII pl. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secţiunii istorice, 2). 25×17 — II 92135.
Petru Rareş; Lăpuşneanu; Doamna Eremia; Matei Basarab.

927 *Portrete şi lucruri domneşti nouă descoperite*. Şedinţa de la 19 octombrie, Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1928. 7 p. + 7 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secţiunii istorice, 5). 25×17 — II 96691.
Mihai Viteazul; Dimitrie Cantemir; Constantin Brâncoveanu; C. Hangerli.

928 *Ceva din legăturile domniilor româneşti cu Ierusalimul.* Şedinţa de la 18 martie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 21 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 4). 25×17 — II 115219.
Sînt 11 acte sau pasaje din lucrări, toate în greceşte, privind acest subiect: Neagoe Basarab; Nicolae Milescu şi Hrisant Notara; Patriarhul Gherasim; Patriarhul Calinic; Poetul grec Teodosie; Felicitări către Nicolae Şuţu; Alexandru Moruzi; Mihail Constantin Şuţu; Ioan Hrisostomul.

929 *Domnii români Vasile Lupu, Şerban Cantacuzino şi Constantin Brâncoveanu în legătură cu patriarhii Alexandriei.* Şedinţa de la 20 mai. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1932. 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII Memoriile secţiunii istorice, 6). 25×17 — II 117303.
Este folosit un studiu despre biserica ortodoxă în Egipt al lui Gherasim Gh. Mazarakis.

930 *Donaţiile româneşti pentru Megaspileon şi Vlah-Serai.* Şedinţa de la 4 noiembrie 1932. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933, 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 8). 27×17 — II 117301.
Scarlat Ghica Voievod, 5 febr. 1762; Alexandru Moruzi, Mihai Suţu, 1820; C. Hangerli, 1798; Alexandru Ipsilanti, Nicolae Constantin Caragea.

931 *Legăturile româneşti cu muntele Sinai.* Observaţii la comunicarea d-lui M. Beza. Şedinţa de la 11 noiembrie 1932. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice 16.) 24×17 — II.
Doamna Ruxanda a lui Lăpuşneanu; mănăstirile Moldovei.

932 *Legături descoperite de d. M. Beza, cu mănăstirile Meteorele din Tesalia.* Cu o notă despre Nicolae Vodă Petraşcu, fiul lui Mihai Viteazul. Şedinţa de la 5 octombrie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1934. 22 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secţiunii istorice, 6). 25×17 — II 129855.
Mihai Viteazul; Condica Mănăstirii Coşuna-Bucovăţul.

933 *Marele logofăt al bisericii Constantinopolitane Hierax şi însemnările sale pe un manuscript al Academiei Române.* Şedinţa de la 1 noiembrie 1935. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1936. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secţiunii istorice, 15). 25×17 — II 135378.
Lycophron adnotat de Isaac Tzetzes. Bâle 1542.

934 *Vieţi de sfinţi.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1934. 35 p. 24×16 — II 226262.
Vieţi de sfinţi. Cuget clar, 1934, p.
Hagiografie. Cuprins: 1. Viaţa sf. Alexandru. 2. Sf. Simion Stîlpnicul. 3. Teodor Cenohiarhul. 4. Viaţa sf. Daniil Stîlpnicul. 5. Sf. Epifaniu de Pavia. 6. Sf. Anastase Persul. 7. Viaţa sf. Ioan cel Milostiv (Eleemosinariul). 8. Sf. Ioan Calibitul. 9. Sf. Maur. 10. Viaţa Sf. Adalard. 11. Viaţa sf. Eduard „Confesorul". 12. Viaţa franciscanului Oderic de Pordenone. Vieţile de sfinţi pot fi privite din multe puncte de vedere. Unele din aceste povestiri se află în ms., altele au fost tipărite în latineşte sau sînt în forma grecească primitivă. Dar foarte numeroase au trecut prin operaţia de relativă critică a fondului, de mare prefacere a formei prin compilatorul şi „redactorul" care este în sec. X, vremea marilor compilaţii, Simion Metafrastul. Aceste vieţi au fost cercetate de L. Bréhier şi păr. Delehaye în *Les légendes hagiographiques*.

4. ISTORIA COMERŢULUI ROMÂNESC

935 *Istoria Comerţului românesc.* Drumuri, mărfuri, negustori şi oraşe. Lucrare scrisă din iniţiativa şi cu sprijinul d-lui Dimitrie Hagi Theodoraki.
Vol. I: *Pînă la 1700.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 359 p. 24×17 — II 92073.

Istoria Comerţului românesc. Lucrare scrisă din iniţiativa Camerei de comerţ din Bucureşti şi cu sprijinul Sfatului negustoresc din România. Bucureşti. „Tiparul Românesc", 1925. 24×17 — II 92069.

~Vol. I. *Epoca veche.* Ed. a II-a. 327 p. În prefaţă, N. I. arată că „istoria comerţului nostru e astfel o condiţie necesară pentru a înţelege supt toate raporturile, în originea ca şi în dezvoltarea sa, istoria neamului nostru însuşi". Se disting două direcţii: „Una duce la Marea străbătută de corăbiile tuturor neamurilor, de la grecii lui Herodot pînă la austro-ungurii lui Szecsenyi şi la piemontezii de la 1830, în interiorul unui continent care produce uşor şi vinde ieftin materii prime de felurile cele mai deosebite, de la grîu şi porumb pînă la piei şi la « dinţi de peşte »[...] Cellalt drum lega adîncul european depărtat, acea Europă centrală care numai după anul 1000 a ajuns un mare laborator de fabricate, mai ales de postav — de Flandra pînă la Boemia şi Silezia — cu provinciile bizantine, care lucrau stofe scumpe, de mătase şi brocard, şi cu teritoriile ultramarine, asiatice, care trimiteau ţesături de păr de capră şi de cămilă, arme arabe din Siria, pietre scumpe din India şi mai ales [...] « colonialele », speciile « spiţeriile », de la zahăr şi bumbac pînă la piper şi scorţişoară". Vol. „vor căuta să înfăţişeze în strînsă legătură organică dezvoltarea acestor două linii de comerţ [...] oraşele, ţara şi activitatea comercială a noastră, urmărind însă pas cu pas trezirea şi întărirea prin ele a comerţului intern şi mai ales producerea şi caracterizarea acelui tip de veche viaţă naţională care e negustorul român". *Vol. I* era gata la 27 oct. 1914 ~ Cuprins: *Introducere.* Teritoriul românesc înainte de români ca valoare de producţie şi schimb. I. Epoca anteromană. Mărturiile lui Herodot. Însemnătatea oraşelor greceşti de la Marea Neagră. Sciţii. Întemeierea statului dacic. II. Epoca romană. Grecii, goţii şi romanii. Noul Bizanţ roman. III. După romani: imperiul hunic, elemente slave. Francii la Dunăre. Cazacii, domni ai stepei. Comnenii. Colonizarea saşilor în Ardeal. Hoarda de aur. Cele dintîi organizaţii de stat româneşti în veacul XIII şi valoarea lor economică. Istoria comerţului românesc pînă la 1700. *Cartea I.* Pînă la 1500. Cap. I. Comerţul românesc în veacul XIV supt ocrotirea domnilor Ţării Româneşti. Cap. II. Comerţ exterior al Moldovei pînă la 1500. Cap. III. Comerţul oriental şi levantin în ţările noastre pînă la 1550. Cap. IV. Negustori şi oraşe pînă la 1550. *Cartea a II-a.* Comerţul românesc de la 1550 la 1700. Cap. I. Decăderea oraşelor săseşti. Factori noi ai comerţului oriental. Direcţii noi ale comerţului românesc. Cap. II. Comerţul românesc la începutul veacului XVII. Criza dispariţiei elementului străin. Cap. III. Legături cu străinătatea în veacul XVII. Cap. IV. Viaţa comercială românească la sfîrşitul veacului XVII. Începutul unui nou regim. Vol. I, ed. II era gata la 1 ian. 1925. ~Vol. II. *Epoca mai nouă*, 210 p. Cap. I. Comerţul românesc în epoca expansiunii teritoriale austriece. Cap. II. De la pacea de la Belgrad (1719) pînă la noua eră de raporturi cu Apusul (1774). Cap. III. Noul comerţ cu Apusul pînă la războaiele Revoluţiei franceze (1774—1789). Cap. IV. Vremea comerţului determinat de transformările occidentale (1789—1804). Cap. V. Revoluţionarea comerţului românesc (1804—1830). Cap. VI. Epoca de creaţiune economică (1830—1859). Cap. VII. Epoca lipsei de iniţiative economice.

936 *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor Române.* I. București. Tip. „Eminescu", 1900. 184 p. (Extras din *Economia Națională*). 24.5×16 — II 101612 [Pe copertă e trecut anul 1902].
Cuprins: A. Regeste de socoteli sub fanarioți, 1786, 1795—1799, 1802—1804, 1806, 1764, 1792, 1805—1806, 1813—1819; Socotelile lazaretului ciumei și casei răsurilor, 1818—1826; Din notele vistierului Ilie Kogălniceanu, 1822: împrumutul, condica de venituri și cheltuieli, 1825—1826; Fragment de socoteli muntene: 1778, 1811—1812; 1777; Alte registre financiare; Socoteala moldovenească din 1706; Socoteli muntene din 1761, 1763, 1767. B. Porunci turcești din veacul XVI către domnii noștri.

937 *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc* (Formînd volumul III din *Istoria românilor în chipuri și icoane*). București. Tip. „Minerva", 1906. 263 p. 18×12 — I 760.

938 *Istoria românilor în chipuri și icoane.* Craiova. „Ramuri", 1921. 304 p. 22×16 — II 66763.
Cuprinde și: *Negoțul în trecutul românesc*; de fapt reprezintă schița pe care o va dezvolta în *Istoria comerțului românesc. Bani și măsuri.* Apendice: 6 scrisori din arh. lui Hagi C. Pop (1778—1815); 3 privilegii de negoț (1407—1539), două tarife vamale (1676, 1769); o socoteală a banilor (1813); o scrisoare de negoț (1821).

939 *Cîteva știri despre comerțul nostru în veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea.* Ședința de la 23 ianuarie. București. Tip. „Carol Göbl", 1915. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 11). 27×21 — II 41598.
Quelques données concernant le commerce roumain au XVII-e et XVIII-e siècle. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 100—111.
În cartoanele *Documenti greci* sau *Carte greche* din arh. de stat ale Veneției, N. I. a găsit numeroase doc. pe care le publică acum, privind pe: Niko Papa Zaraful; Spiro Panu; Sava Stoia; Pano Tomaro. Apoi: hotărîrea domnească din 1792 pentru tîrgul Burdujenilor.

940 *Schimbarea de direcție și caracter a comerțului românesc în secolul XIX.* Conferință ținută la Corpul Absolvenților Școalelor Superioare de Comerț. Stenografiată de H. Stahl. București, Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 30 p. (Cercul de Studii Comerciale). 24×16 — II 64017.
Conf. are două părți. În prima parte aflăm un pitoresc istoric al vechiului comerț românesc. În a doua parte se expune „schimbarea de direcție și caracter", adică modernizarea vieții sociale, care a adus după sine și un alt mod de a face comerț. La pag. 14 sînt inf. privind pe băcanii Iorga din Botoșani: Iorgu cupețul și Manole Iorga, înaintașii istoricului.

941 *Scrisori de negustori tipărite pentru Sfatul negustoresc*, cu o prefață. București. Tip. „Datina Românească", 1925, XIV + 223 p. 19×12 — I 82066.
Cuprins: o scurtă privire asupra comerțului românesc și criza prin care trece. Apoi următoarele scrisori de la: Orășenii din Suceava; Sucevenii și vistierul Giurgea; Tudor Logofătul; Orășenii din Baia; judele Stan din Suceava; Cîmpulungenii din Țara Românească; Alexandru Lăpușneanu; Nicolae Pielarul (Kürschner) din Baia; Cotnărenii, Sucevenii, Benedetto de Gagliano; Pascal de Marini Poli; Nicolae Piraga; Gaspar Mazza, Batiste Amoroso și Teodor Chiriac; Tîrgoveții din Neamț; Cîmpulungenii Moldovei, Sucevenii; Andrei Accesman din Suceava; Grecii din Moldova; Petru Suciu

din Suceava; Teodor Ianovici; Gheorghe Ursachi, Duca Vodă; Alexe Balaban; Negustorul Pârvan; Rucărenii sau Dragoslăvenii; Negustorii din Compania grecilor; Negustorul Mareş; Botoşănenii; Apostol Manu; Nica Vasile, negustor ardelean; Un negustor din Nicopole; Pavlichienii bulgari din Oltenia; Companiştii greci de la Oradea Mare; Ilinca negustoreasa din Hurezi; Un rîmnicean (Vîlcea); Radu băcanul din Rîmnic; Pană Giurgiuveanul; Un negustor din Filipopol; Un „petecar" din Braşov; Stan Braşoveanul; Barbu Marcea; Radu Gălăşescu din Craiova; Antonie Nicolantin; Hagi Gheorghe Ion; Ioan Mărcuş din Braşov; Hagi Stan din Craiova; Nicoliţă Iovipali; Un negustor craiovean, Gheorghe Mihalovici; Doi piteşteni; Negustorul Scarlat Stoenescu din Craiova; Negustroul oltean Zamfirache Prisilceanu; Sava Ioan Tetoveanul; Negustorul ungur Bakovay; Vasilachi D. Vlad; Nicolae Iotta; Constantin Nicolae Iovipali; Stan Popovici; Hag. Dumitru; Stamati Mărgărit; Nestor Pavlovici; Băluţă Teişanu; Măgîrdici Buiucliu; Dumitraşco Popovici; Vasile Pavlovici; Mihai Locusteanu; Sava Ioanovici; Un negustor bucureştean; Băluţă Ioan; Gligorie Hangiul; Stan C. Popovici; Un oltean: Dimitrie Aman; Scarlat Stoenescu, Vasile Pavlovici; Mărgărit Gheorghe Mărgărit.

942 *Autonomia Comerţului*. Conferinţă ţinută în ziua de 29 ianuarie 1928. Bucureşti. „Tiparul Românesc", 1928. 26 p. (Biblioteca Cercului de Studii al „Sfatului negustoresc" central nr. 1). 19×13 — I 91706.

N. I. urmărea să întocmească o nouă istorie a comerţului, începînd de la Regulamentul Organic. Stabileşte 3 mari perioade în dezvoltarea comerţului românesc: prima pînă în sec. XVII, care, la rîndul ei, se împarte în două faze: prima a comerţului grupat în cetăţi de origine străină; a doua aceea în care s-au putut dezvolta întreprinderile lui Ursachi şi Duca Vodă. A doua: de la faza grupată se ajunge la cea individuală. A treia aceea din epoca fanarioţilor. Apoi urmează a patra perioadă. N. I. cere autonomia comerţului, pendinte de un „Sfat al negustorilor".

943 *Drumurile de comerţ creatoare ale statelor româneşti*. Conferinţă ţinută la Institutul Economic Românesc. Bucureşti. Tip. „Cartea Românească", 1928. 18 p. (Institutul Economic Românesc). 23×16 — II 92374.

Cu acelaşi titlu a mai publicat un art. în *Buletinul Institutului economic românesc*, 1927, p. 455—470. Ţările Române au fost create de drumurile de comerţ, deci o necesitate de ordin internaţional, noi fiind elementul mijlocitor, de ordine şi pază.

944 *Politică şi viaţă economică*. Conferinţă ţinută în ciclul „O sută de ani de viaţă economică românească", organizat de Institutul economic românesc. Bucureşti. Tip. „Cartea Românească", 1929. 18 p. (Institutul economic românesc). 23×16 — II 96829.

„Politica trebuie să încunune rezultatele vieţii economice şi culturale şi să nu se substituie acestei vieţi, distrugînd-o."

945 *Necesitatea unei enciclopedii a ştiinţelor economice*. Lecţie de deschidere făcută la Academia de înalte studii comerciale şi industriale din Bucureşti, în ziua de 1 noiembrie 1934. Bucureşti. Tip. „Cartea Românească", 1935. 14 p. (Institutul economic românesc, nr. 121). 23×16 — II 135580.

Expunere a diferitelor teorii filosofice-economice: Thiers, Adam Smith, Hume, Saint Simon, Friedrich List, Michel Chevalier, Karl Marx, Hegel, Auguste Comte, Werner Sombart. Se recomandă şcolii să dea „omul complet".

946 *Legăturile comerciale ale României cu țările balcanice în trecut.* Conferință ținută ... în 5 aprilie 1935... în România în cadrul vieții economice din Balcani. Ciclu de Conferințe [...] București. 1936. p. 9—24. 22×14 — II 139468. Ideea centrală: „Noi sîntem un element de legătură în Balcani".

●

947 *Tradițiile comerțului în regiunile dunărene.* Conferință ținută... la Academia Comercială. București. Tip. „Universul", 1935. 11 p. 23×16 — II 135545.

948 *Point de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient au moyen-âge.* Conférence donnée à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". Imp. „Datina Românească", 1924. 111 p. 21×14 — II 81928.

« Mon intention est celle-ci: de chercher dans le développement du commerce des éléments d'histoire universelle, d'y trouver encore un point d'appui pour pouvoir fixer les lignes générales de l'histoire universelle pendant le moyen-âge. Le commerce, il est inutile de le dire, est non seulement un échange de produits, mais en même temps un échange de connaissance et une manière d'unir entre elles les différentes nations. L'histoire du commerce, comme l'histoire littéraire, comme l'histoire des idées, peut fournir des points d'appui d'une très grande importance dans l'histoire universelle [...] on ne peut pas étudier un point du développement comercial sans toucher à des questions qui n'appartiennent pas, à proprement parler, au sujet, mais qui, lorsqu'elles sont considérées au point de vue du commerce, livrent certains secrets du mouvement des peuples, du changement des frontières, qu'on ne pourrait pas trouver autrement [...] Il faut toucher à l'invasion des barbares [...] Il n'y a rien de plus important que la parole écrite de ceux qui ont vu les évènements, qui en ont été les témoins [...] il y a la géographie qui ne change pas. Elle donne les lignes générales de tout mouvement économique, de tout mouvement psychologique qui provoque et accompagne les mouvements économiques" Table des matières: I. Le commerce en Orient pendant les grandes invasions barbares. II. La voie intérieure du commerce et les Francs III. Rivalité vénéto-normande et vénéto-hongroise et Empire de commerce des Tatars. IV. Nouveau régime de commerce sur le Danube inférieur et fondation des Etats roumains.

949 *Points de vue sur l'histoire du Commerce de l'Orient à l'époque moderne.* Conférences données en Sorbonne. Paris, Ed. „Gamber". Imp. „Datina Românească", 1925. 120[—123] p. 21×14 — II 81927.

Table des matières: I. Commerce du Levant par Génois et les Vénitiens sous la suzeraineté turque. II. La France et le commerce du Levant. III. Apparition de la concurrence anglaise et hollandaise dans le commerce du Levant. IV. Régime du commerce levantin au XVIII-e siècle. V. La nouvelle Turquie et le commerce du Levant.

950 *Istoria comerțului cu Orientul.* Traducere din limba franceză de Gheron Netta. București. Tip. „Cartea Românească", 1939. 153 p. (Institutul economic românesc. Cercetări și material documentar privitor la istoria economică a României, IV). 24.5×16.5 — II 168116.

Lucrarea are o scurtă prefață semnată de N. I., în care mulțumește pentru „buna traducere a învățatului" său coleg, Gheron Netta. Vol. cuprinde cele două lucrări de mai sus nr. 948—949. Cuprins: A. *Evul mediu:* I. Comerțul cu Orientul în timpul marilor invazii barbare. II. Drumul de comerț interior și Francii. III. Rivalitatea veneto-normandă și veneto-ungară și

imperiul comercial al tătarilor. IV. Noul regim al comerţului pe Dunărea de jos şi întemeierea statelor româneşti. B. *Epoca modernă:* I. Comerţul Levantului prin genovezi şi veneţieni sub suzeranitatea turcească. II. Franţa şi comerţul Levantului. III. Ivirea concurenţei engleze şi olandeze în comerţul Levantului. IV. Regimul comerţului levantin în sec. XVIII. V. Noua Turcie şi comerţul Levantului.

951 *Venituri şi cheltuieli.* Lecţii ţinute la Universitatea populară din Vălenii de Munte în 1932. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932. 27[—29] p. 24×16 — II 117240.
Venituri şi cheltuieli. Cuget clar, 1932, p. 277—303.

952 *Despre producţie şi fisc.* Cursuri ţinute în anul şcolar 1930—1931. Note ale elevelor sale, d-ra Maria Ceorea, Milena Iacob şi Lucia Ceauşoglu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932. 24 p. 24×16.

5. ISTORIA DREPTULUI

953 *Anciens documents de droit roumain. Avec une préface contenant l'Histoire du droit coutumier roumain.* Paris-Bucarest. Impr. „Datina Românească" Vol. I, 1930. 280 p.; Vol. II, 1931. p. 281—602. 26×20 — II 124830.
~ Vol. I. *Préface:* Brève histoire du droit coutumier roumain. „L'ancien droit roumain forme un vrai trésor pour la connaissance de deux domaines juridiques sur lesquels les documents d'un autre caractère manquent encore: ancien droit des vieilles races du sud-est de l'Europe, droit byzantin réel, populaire, vécu. Et il ajoute la révélation, qui nous paraît hautement intéressante, d'un troisième droit, qui surgit au cours du moyen-âge de la vie paysanne, isolée, des groupes abandonnés par l'Empire en déchéance, refoulés par les invasions et méprisés à cause de leur situation géographique et de leur pauvreté, par les envahisseurs barbares. C'est même sous ce point de vue que ce droit intéresse le plus. Il y a eu à cette époque d'autres formations «démocratiques» de la même espèce sous leurs «hommes bons et anciens», sous leurs «juges», qui étaient en même temps des chefs administratifs, comme en Sardaigne. Mais bientôt ils furent annexés par les nouvelles royautés se cherchant des frontières naturelles. La Roumanie du Danube persévéra malgré tous les dangers et attaques des voisins mieux organisés. Ses habitants restèrent[...] parlant [...] le «roumain» et [...] ils en firent un «pays roumain», bientôt deux ayant malgré la distinction nécessaire, le même nom de «Pays Roumain», «Ţara Românească». Et, dans cette nouvelle formation, ils conservèrent pendant des siècles, c'est-à-dire jusqu'aux législations du XVIII-e et XIX-e siècles, empruntées au droit romain et aux nouvelles codifications occidentales, leurs usages de droit [...] Ce droit non écrit avait une qualité[...] il ne s'enferme pas dans des formules immuables, mais se borne à conserver dans des directions générales et il ne reste pas inefficace devant des conflits ou des problèmes nouveaux. Essentiellement élastique [...] il s'adapte aux mouvements ultérieurs de la société qui dès le début en a fixé les bases". Acest „jus valachicum" este exemplificat de N. I. prin doc. prezentate, în româneşte şi în trad. franceză, orînduite în 14 mari capitole, fiecare capitol fiind explicat şi analizat în cele 54 p. ale prefeţei. Vol. cuprinde: I. droit de la terre; II. droit des forêts, des ruches, des vignes, des pêcheries; III. droit des villes; IV. droit successoral; V. droit social; VI. droit pénal. În total sînt 225 de documente. ~Vol. II: VII. droit pénal; VIII. droit civil; IX.

procédure; X. droit commercial; XI. instances de justices; XII. droit financier; XIII. droit administratif, XIV. droit de l'église, adică 280 de doc., deci în total cele două vol. publică 505 doc. ● „Sur cet ancien droit il n'y eut pas d'influence « savante » avant le XVII-e siècle. En Valachie le métropolite Euthyme demande vers la fin du XVI-e siècle à Constantinople un nomocanon que Méletius Pigas faisait copier à son usage [...] Théodore Carra l'élaboration d'une législation nouvelle, où la coutume, dûment examinée, et les normes byzantines étaient confondues avec l'emprunt copieux fait à la législation des princes réformateurs de l'Occident. Alexandre Hypsilanti pensait à une école de droit et attirait à Bucarest [...] François-Joseph Sulzer [...] au premier code publié en grec à Bucarest [...] deux princes donnèrent presqu'en même temps leurs nouveaux codes, Scarlate Callimachi en Moldavie, en Valachie Jean Caragea. Aussitôt les commentateurs, un Nestor, un Andronachi Donici, un Flechtenmacher [...] se mettent à élucider et à interpréter la nouvelle législation. Ce travail d'originalité créatrice, continué par les ordonances des princes du Réglement Organique, après 1830, sera interrompu par les copistes sans critique et compréhension des réalités, sans respect pour des idées millénaires qui au fond du peuple ne sont pas encore mortes, et on eut ainsi après 1860 les nouveaux codes roumains. Ce n'est que dans les dernières dizaines d'années qu'on se mit à l'étude de l'ancien droit."

954 *Les origines et l'originalité du droit populaire roumain.* Conférence donnée à la Faculté de droit de Paris. Bucarest. „Imprimérie Nationale", 1935. 25 p. (Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique.* Tome XIX. Extrait). 24×16 — II 135396.

Pendant les XV-e, XVI-e et une bonne moitié du XVII-e siècle, il n'y a eu que le droit coutumier. Ce droit coutumier contient des documents innombrables, auxquels s'ajoutent, à chaque moment, d'autres recueils." Le droit coutumier roumain doit être thrace. „Je crois, plutôt que ce droit s'est formé pendant cette époque où il n'y avait pas de domination romaine, où il n'y avait pas encore de prince régissant le pays et s'adressant, d'une façon formelle ou d'une autre façon, au droit romain, au droit byzantin. Ce serait donc une chose spontanée, je dirais même: un produit d'art populaire, un chapitre de folklor [...] la société, une société chrétienne, l'a élaboré elle-même."

955 *Scurtă privire a obiceiului neamului românesc.* Tradusă liber de St. Gr. Berechet. Iași, 1939. II + 48 p. (Extras din *Întregiri*, II, Buletinul Institutului de istoria dreptului român din Iași). 23×16 — II 155221.

Trad. prefeței la *Anciens documents de droit roumain.*

6. ISTORIA INDUSTRIEI

956 *Istoria industriei la români.* Publicată pentru „Societatea națională de credit industrial". București. Tip. „Datina Românească", 1927. 224[—226] p. 24.5×16.5 — II 87936.

Cuprinsul analitic al cărții: Definiția istorică a cuvintelor „măiestrie", „meserie" și „meșteșug", „meșter", „maestru", „maistor", „maistru", *Cap. I: Industria casnică:* Îmbrăcămintea omului, cămăși, cingători, brîie, nădragi, zăbranice, cioareci, călțuni, ștrimfi, scarpi, sucmane, sarici, „hainele albe românești"; veșminte preoțești; lăvicere, velințe, păsetare, scoarțe, cerșa-

furi, prostiri, lepedee, chindee, perne, plapome şi pături; năframi; materialele: cînepa, inul; varietăţi de tort şi de pînză; ţărancele lucrătoare; ţigancele din casă; torcari; torcători, inari; femei romănce şi ţigance cu plată. *Cap. II. Meşterii satelor:* Săteanul, casa şi uneltele lui; lucrul lui pentru vînzare; morarii; piuarii; dirstarii; călţunarii, opincarii, străiţarii; olarii; butnarii şi alţi lucrători ai uneltelor de lemn; lăcrarii; scăfarii; strungarii; blidarii; lucrul jugului şi al plugului; rotarii; lingurarii, sitarii; rogojinarii; arhitecţii ţărani; cărămidarii, vărarii, şindrilarii; lemnarii, buştenarii; dîrvarii; varietăţile lucrului de lemn ţărănesc; herăstrăierii; cîrjarii, crucerii; cărbunarii; tăciunarii; folarii; ulierii; fluerarii; dohotarii. *Cap. III. Industriile din oraş, înaintea concurenţei străine:* Caracterul originii oraşelor noastre; meşterii străini ai începuturilor; numele româneşti ale meseriilor; libertatea individuală a meşterilor; primele bresle libere; pitarii Moldovei şi Alexandru Vodă Lăpuşneanu; pităriile lui; brutarii: cocorii, jimblarii; ţigani la fabricarea pîinii; uneltele brutării; cele dintîi berării săseşti; pieptănarii; pînzarii şi postăvarii; fabricaţie de zăblaie şi importul de boboaie; materia hainelor de lux în vremea veche şi croitorii străini; fabricaţia de steaguri în Ardeal; croitorii de ţară; „cusători" şi cusătorese; caracterul meşterilor de haine: ţigani, clienţi episcopali; cei dintîi croitori pomeniţi în documente; croitoriţele; croitorii ardeleni; croitorii de sate; cingători şi brîie de import; băibărăcarii; zăbunarii; şalvaragiii; cumpărare de călţuni pentru sate, blănarii cei mai vechi; mai noi; felurile de haine blănite; pălării şi şlicuri, şlicarii; potcapicerii; tabacii, tăbăcarii, pielarii; cojocarii cei mai vechi; curălarii; ceprăzarii; tălpălarii; şelarii sau săhăidăcarii; lucrul traistelor, păturilor, chingilor, cizmarii, numele mai tîrziu de: cavafi, papugii, conduragii, pantofari; rarii cizmari ţigani; cei de altă origine; bulgarul din vremea lui Mircea Vodă Ciobanul; ciubotarii şi uliţa lor la Iaşi; plăpumarii; lucrul de fier şi ţiganii; varietăţile de lucrul fierăriei; uneltele fierarului ţigan; vechiul nume de faur; lăcătuşii; potcovarii; cuţitarii, căldărarii; „hierul alb"; tinichigiii; clopotele şi clopotarii; argintarii sau cuiungiii; zlătarii şi aurarii; importul obiectelor de metal din Apus; bănăria şi bănarii; cărătaşii, cocii, leagăne, caräte şi casă, „cămarii", leftice şi lefticarii, sănii; arcarii; cordarii sau săbierii; fabricanţii de suliţe; de zale, paveze, platoşe; băltăgarii şi coifănarii; sălitrarii; prăvarii; butnarii şi puntaşii; dogarii; făclierii; lumînăria lui Brâncoveanu; năvodarii; funarii; dubăsarii; lemnarii; ferăstrăul lui Lăpuşneanu; teslarii şi contractele lor, tîmplarii munteni; mărarii ardeleni; şindrilarii; meşterii de zidărie ai vechilor domni moldoveni; zidarii lui Petru Rareş şi Lăpuşneanu; meşterii lui Vasile Lupu şi Şerban Cantacuzino şi Brâncoveanu; baia acestuia; zidari de mănăstire, săpătorii — sculptori; materialele; zugravii vechilor domni; cei de la Biserica domnească din Argeş; cei dintîi pictori; Lăpuşneanu şi pictorii veneţieni; pictorii lui Vasile Lupu; bursierii lui Brâncoveanu şi ai lui C. Mavrocordat la Veneţia. Liotard la noi; zugravi moldoveni, munteni, ardeleni; familii de zugravi; zugravi călugări şi preoţi; zugravi boieri, zugravi în casă; contracte de zugravi; învăţătura zugravilor; şcoala de la Rîmnic; tratatele de pictură; colorile şi procurarea lor; săpunarii; ceasornice din Ardeal; ceasornicarii aşezaţi în Moldova. *Cap. IV. Vechiul meşteşug şi modele străine:* Influenţele străine asupra industriilor româneşti; îmbrăcămintea; mobilarea; noile stofe turceşti; abaua, bogosia, ghermesutul, hatai; alte stofe; şaluri; brîie orientale; „mese", năfrămi, peşchire, perdele, aşternuturi, noile haine: tătarca, şarvanaua, ciacşirii, şalvarii, stofele apusene, din: Veneţia, Florenţa, Neapole, Anglia, Olanda, Polonia, .Germania, Viena; stamba şi „tratidanul"; croitorii, preţurile, basmangiii şi basmalele; batistele; mănuşarii; mătăsarii; cizmarii; ciubotele lui Vodă şi ale beizade-

lelor; tîrlicii şi încălţămintea turcească; încălţămintea ardeleană; „ciubotele" nemţeşti în Moldova; scoarţe vechi şi covoare noi din Orient; şlicarii; mindirigiii; carătoşii; căruţele orientale, harabalele; caretele apusene: butcile de Viena şi Anglia; caleştile; trăsurile ruseşti; droştile, briştile, săniile; contract de caleaşcă; hamuri, frîie, ceaprazuri, bice; şelarii; săhăidărarii, bucătarii; borşăriţele; cofetarii; căldărarii; spoitori; potcovarii; lăcătuşii; lucrul de metal turcesc, sfeşnice, lighene, obiecte de cristal; clopotarii; armurierii; teslarii; tîmplarii; mobile nouă; şindila; dubăsarii, şeicarii; ghimigiii; boiangiii; moda occidentală a burgheziei; mobilarea turcească a odăilor; import de marfă austriacă de Linz, Leipzig, Olanda, Anglia, italiană. Fabricaţia franceză; camelot, linot, cadrillé; croitori evrei; mode ardelene; batiste, umbrele; şervete din Apus; plăpumarii noi; cărămidarii; tinichigiii, constructorii de vase; meşterii de sfoară, odgoane, funarii, podarii, suiulgiii şi cişmegiii; ceasornicarii; legătorii de cărţi; tipografii; turnătorii, litografii. *Cap. V. Bresle vechi şi bresle noi:* Breasla mixtă din Roman, statutul ei; techiul tinarilor din Făgăraş; „şetlicul" breslaşilor munteni; noile rufeturi şi Alexandru Ipsilanti; breslele muntene; a brutarilor; narturi şi pedepse; măsuri pentru brutari; furmagiii şi franzelarii în Moldova; breasla brăharilor, rahierilor; berarii, pastramagiii; oţetarii; bucătarii şi breasla lor; abagerii şi raporturile lor cu pînzarii; zăbunarii; croitorii; şalvaragiii; blănarii; breasla lor din Botoşani; breasla cojocarilor; breasla din Craiova; cojocarii prin tîrguri; şlicarii; căciularii; fesurile, şăpcile şi pălăriile; breasla tabacilor; şcoala lor olteană; timorii din Făgăraş; ciorogarii; breasla cizmarilor, cavafilor şi papugiilor; cizmarii în Moldova; trăistarii; olarii; străchinarii; şelarii; săpunarii; zlătarii şi giuvaergiii; fierarii şi covacii; butarii şi dogarii; dulgherii, strungarii şi tîmplarii; starostele de binale; maimarbaşa; „Compania" meşterilor de clădire şi „crucile" ei; zidarii şi pietrarii; zugravii; pictorii de portret; Şcoala ardeleană; zugravii. *Cap. VI. Meşteri şi fabrice:* Fabrica de sticlă a lui Matei Basarab; import de sticlă din Ardeal; sticlarii la Bacău; fabrica din Hîrlău şi cea din Dîmboviţa; Simon Kohani şi fabrica de sticlă şi cristal; „moara de hîrtie" a lui Matei Basarab, a fraţilor Lazaru; fabrica de la Turbaţi; cea de la „Caţichi"; teoria „manufacturilor" sub fanarioţi; fabricele de postav de la Bălteni, Pociovalişte, a lui Gr. Al. Ghica; Gaudy şi fabrica de tors bumbac; cearta lui Arbut, dir. fabr. de postav, cu muncitorii; compania austriacă de postav şi hîrtie; găitănarii; trocarii din Braşov; fabricile de basmale, şaluri şi „ghermesuturi, de testemeluri; fabrica moldovenească de potaş; velniţe şi poverne; rachierii; berarii; fabrica de rachiu, oţet şi rom a lui Krebs; săurarii şi instalaţiile lor; fabrici de lumînări, morile de păsat, arpăcaş, de oloiu, cu aburi; fabricile de: fidea, macaroane, zahăr, bumbac, chihlimbar, de tabac, de cărămidă, de poleit, de porţelan. *Cap. VII. Criza:* Concurenţii străini; meşterul zidar Rathner; alţi zidari nemţi; Freywald arhitect la Iaşi; pictor veneţian şi alţii din Apus; evreii în bresle; evreii şi meşteşugurile; elementul moral şi religios al breslelor; iniţiativa breslelor şi stările de presiune oficială ale vremii noastre. *Documente inedite*

957 *Negoţul şi Meşteşugurile în trecutul românesc.* Formînd volumul III din *Istoria românilor în chipuri şi icoane.* Bucureşti. Ed. „Minerva", 1906, 263 p. + 9 pl. 18×12 — I 760.

958 *Istoria românilor în chipuri şi icoane.* Craiova. Ed. „Ramuri", 1921, 336 p. 22×16 — II 66762.
Între alte cap. şi studiul *Meşteşugurile la români* (p. 153—204).

959 *Carte de cetire pentru meseriaşul şi lucrătorul român*, alcătuită pentru Societatea naţională de credit industrial. Bucureşti. Tip. „Datina Românească“, 1927. 455 p. + 17 pl. 21×15 — II 88303.

Este o mică enciclopedie, alcătuită pentru ridicarea culturală a muncitorilor manuali, folosind un model spaniol. Cuprins: I. *Natura:* cerul, infinitul, atomi şi corpuri, lumina şi simetria, materia, moartea lumilor, toate fiind reproduse din: Flammarion, *Ce e cerul*, tradus de Victor Anestin. II. *Religia.* III. *Ţări străine:* Viena (după Dinicu Golescu); Praga (N. Filimon); Veneţia (N. I.); Roma (I. Codru Drăguşanu); Florenţa (Jules Lagerotte); Neapole (I. C. Drăguşanu); Genova (I. C. Drăguşanu); Berlin (N. I.); München (N. Filimon); Paris (I. C. Drăguşanu); Londra (I. C. Drăguşanu); Oxford (N. I.); Bruxelles (N. I.); Haga (N. I.); Copenhaga (N. I.); Stockholm (N. I.); Petersburg (Codru-Drăguşanu); Varşovia (N. I.); Liov (N. I.); Eladele (Jacques Ancel); Belgrad (N. I.); Sofia (N. I); Constantinopol (N. I.); Granada (Châteaubriand); India (G. Găvănescul); Zidurile Chinei (N. Petrescu); Japonia de azi (Ioan Timuş); Canada (Şerban Drutzu); Statele Unite (S. Dr.). IV. *Ţara şi neamul:* În munţii Sucevei (Gh. Cardaş); Mănăstirile de lîngă Iaşi (N. I.); Mănăstirea Văcăreşti (N. I.); Hurezul (N. I.); Bistriţa şi Arnota (N. I.); Putna (N. I.); Argeş; (N. I.); Cîmpulungul muntean (A. Pelimon); Suceava (N. I.); Tîrgovişte (N. I.); Bucureştii (N. I.); Iaşul (N. I.); Cetatea Albă (N. I.); Hotin (N. I.); Craiova (N. I.); Dunărea la Giurgiu (A. Pelimon); Ocnele (A. P.); Brăila (N. I.); Folticeni (Gh. M. Melidon); Piatra Neamţului („*Doamna L.*, în *Omul muntelui*, roman); Galaţi (N. I.); Babadagul azi (D. Adam); Constanţa (N. I.); Balcic (G. Vâlsan); Sibiu (N. I.); Blaj (N. I.); Alba Iulia (N. I.); În jurul Lugojului (N. I.); Sălişte (N. I.); Făgăraş (N. I.); Braşov (N. I.); Sarmisegetuza (N. I.); Prin Maramureş (N. I.); O stînă în Macedonia (L. Heuzey); Acasă la românii macedoneni (D. Bolintineanu). V. *Trecutul naţiei* de N. Iorga: Cucerirea lui Traian; Din luptele lui Ştefan cel Mare; Unirea Ardealului subt Mihai Viteazul; Unirea Principatelor; Războiul de independenţă; Războiul de unitate naţională.

960 *Ce poate ajunge un meseriaş român.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931, 104 p. (Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor sociale, Meserii şi Învăţămînt Muncitoresc. Biblioteca muncii. Cultură generală). 20.5×13.5 — II 107469.

Există 2 termeni: *muncă* şi *lucru*, de la latinul „lucrum“, care înseamnă cîştig meritat, cîştig agonisit. De la lucru vine „a lucra“ şi „lucrător“. Ţăranul nu munceşte la cîmp, ci lucrează. Pentru a arăta cum putea un om să prindă taina meşteşugului, N. I. dă ca ex. pe Benvenuto Cellini şi pe Veniamin Franklin şi pe cizmarul Hans Sachs, a căror viaţă este prezentată cu multă căldură, stîrnind un interes deosebit. La noi se prezintă: breslele, iar dintre meşteri pe zugravul Vasile Mateescu şi ciobanul ajuns prof. Marin Alexandrescu.

7. ISTORIA ÎNVĂŢĂMÎNTULUI

961 *Istoria învăţămîntului românesc.* Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor“ Tip. „Datina Românească“, 1928, 351 p. 21×14 — II 92626. Manuscrisul lucrării se află în Biblioteca Academiei Române, cu nr. 3484 (secţia manuscrise).
Cuprins: I. Originile. II. Încercări de şcoală apuseană la noi şi şcolari

români la şcolile apusene. III. Influenţele italiene asupra şcolii româneşti. IV. Întîia epocă a şcolii fanariote. V. Noi încercări de învăţămînt apusean. VI. Noua şcoală europeană. VII. Îndreptarea apuseană în Principate. VIII. Şcoala filozofică a Principatelor. IX. Şcoala naţională grecească în luptă cu şcoala naţională a românilor. X. Şcoala Regulamentului Organic. XI. Lupta şcolii naţionale cu încercări de deznaţionalizare franceză. XII. Ardelenii în învăţămînt. XIII. Eclectismul naţional (1859—1890) şi întemeierea învăţămîntului superior şi special. XIV. Învăţămîntul în Principatele Unite şi în provinciile locuite de români. Adaos.

962 *Istoria învăţămîntului românesc*. Ediţia îngrijită, studiu introductiv şi note de Ilie Popescu-Teiuşan. Bucureşti. Ed. didactică şi pedagogică. Tip. „13 Decembrie 1918", 1971. XXXIII + 175 p. 24.5×17 — II 561780.
Textul cărţii a fost supus de editor unei foarte atente verificări, completînd bibliografia, şi în puţine locuri a trebuit „să fie întrerupt". Introducerea editorului, pedagog de seamă, cuprinde o viziune de ansamblu asupra activităţii lui N. I. de istoric şi organizator al şcolii, precum şi asupra teoriilor sale pedagogice.
Histoire de l'Enseignement en Pays Roumains. Traduction par M-lle Alexandrine Dumitrescu. Bucarest. Ed. de la „Casa Şcoalelor". Imp. „Datina Românească", 1932. 316 [— 319] p. 21.5×14 — II 116842 [Pe copertă e trecut anul 1933].
Table des matières: I. Les origines. II. Essais d'école occidentale chez les Roumains et élèves roumains aux écoles de l'Occident. III. Influence italienne. IV. Première époque de l'école phanariote. V. Nouveaux essais d'enseignement occidental. VI. La nouvelle école européenne. VII. Le courant occidental dans les Principautés. VIII. L'école „philosophique" des Principautés. IX. L'école nationale grecque contre l'école nationale des Roumains. X. Ecole du Règlement Organique. XI. Lutte de l'école nationale contre le courant de dénationalisation. XII. Les Transylvains dans l'enseignement. XIII. L'éclectisme national (1859—1890) et la création de l'enseignement supérieur et spécial. XIV. L'enseignement dans les Principautés-Unies et dans les provinces habitées par des Roumains. Addenda.

963 *Şcoală şi cultură*. Rezumat de lecţii la Universitatea din Bucureşti. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1934. 91 [— 93] p. 24×16 — II 135371.
Cuprins: În monarhia orientală. Şcoala grecească. Învăţămînt formal, învăţămînt de dialectică, învăţămînt liber în Elada. Şcoala în epoca elenistică. Învăţămîntul şi societatea la Roma şi în Imperiul roman. Creştinismul şi şcoala lui. Şcoala alexandrină-romană şi cultura bizantină. Şcoala „statului", şcoala bisericii şi şcoala liberă. Învăţămîntul apusean pînă la Carol cel Mare. Şcoala apuseană pînă la ivirea dialecticii. Scolastică, drept roman şi şcoala arabă de medicină. Noul învăţămînt apusean al miliţiei apostolice. Fruntaşii şcolii noi a Ordinelor. Opera lui Napoleon. Noul învăţămînt. Şcoala de cetate. Universitatea regelui. Lupta pentru altă şcoală. „Cetatea universitară". Un singur sistem de colegiu. Universitatea din Paris. Concurenţii şi adversarii învăţămîntului iezuit. Reforma şcolii în sec. XVIII. Învăţămîntul şi Revoluţia franceză. Spiritul revoluţionar şi cel napoleonian în învăţămînt. Sistemul şcolar postnapoleonian. Noile laboratorii de ştiinţă filozofică şi istorică. Schimbările în învăţămînt sub Napoleon al III-lea. Altă şcoală: cea din Imperiul otoman. Şcoala americană. Învăţămîntul superior american. Spre şcoala nouă: I. Şcoala primară. II. Probleme în Universitate. III. Universitatea şi şcolile speciale. IV. Instituţii suprauniversitare. V. Biblioteci şi conferinţe. Cursul a fost publicat mai întîi în *Neamul românesc*, 1932, nr.

252; 254; 256; 260; 268; 271; 272; 274; 277; 279; 281; 1933, nr. 15; 18; 31; 52; 57; 62; 63; 66; 73; 74; 76; 79; 82; 83; 85; 89; 96; 98; 99; 102; 107; 110; 113; 116; 118; 121.

964 *Românii în străinătate de-a lungul timpurilor.* Lecţii la Şcoala superioară de război. După note stenografice. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935. 169 [—171] p. 23×15 — II 131849.
Prezintă pe studenţii români care au învăţat în străinătate.

965 *Contribuţii la istoria învăţămîntului în ţară şi străinătate 1780—1820.* Şedinţa de la 9 iunie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1906. 26 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile secţiunii literare, 2). 27×21 — II 101733.
I. Preceptori sau guvernante; şcolari români la pensioane străine. II. Români în Apus: Viena, Paris. III. Şcolari de negoţ şi meşteşugari: Cluj, Viena. IV. Comande de cărţi şi de literă de tipografie.

966 *O hartă a Ţerii-Româneşti din c. 1780 şi un geograf dobrogean.* Şedinţa de la 7 februarie. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 8 p.+ 2 hărţi (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secţiunii istorice, 25). 27×21 — II 39053.

967 *Une carte de la Valachie vers 1780 et un géographe originaire de la Dobroudscha.* Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1914, p. 286—288.
Mesiodac a fost dascălul copiilor lui Alex. Ipsilanti şi al lui Rigas, iar acesta a întocmit o hartă.

968 *Pilda bunilor Domni din trecut faţă de şcoala românească.* Şedinţa de la 9 mai. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 44 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 2). 27×21 — II 39052.
L'exemple des bons princes anciens en ce qui concerne l'école roumaine résumé de l'auteur. Académie roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 47—49.
Alexandru cel Bun este ctitorul Moldoviţei şi Bistriţei, care erau centre de învăţătură mai înaltă. Rector era un egumen, prof. ieromonahi, învăţaţi în slavoneşte, caligrafi, tahigrafi, miniaturişti, studenţii, acei tineri din toată ţara care-şi lăsau plete lungi de „fraţi" şi de monahi, ca „insignă" studenţească. Avem şcoala de la Cotnari a lui Despot, avînd ca prof., în afară de Despot, pe: Sommer, Ioachim Rheticus, Gaspar Pencer. Cultura laică se căpăta peste hotare, în Polonia, în Ardeal. Şcoli sub Brâncoveanu. Comunicarea capătă o mare însemnătate prin publicarea: *Catalogului bibliotecii lui Constantin Mavrocordat*, descoperit de N.I., cu 15 ani în urmă, şi depus la Acad.

969 *Rolul tradiţiei în creşterea femeilor la români.* Conferinţă ţinută la congresul din 1911 al „Societăţii ortodoxe naţionale a femeilor române". Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 76 p. 19.5×12 — I 27316.
Tradiţia este partea sănătoasă de durată în soc.: „Moda străluceşte, tradiţia nu". Se dau ex. în acest sens din trecutul istoric al poporului român.

970 *Introducerea ştiinţelor în învăţămîntul românesc.* Conferinţă ţinută la Teatrul Naţional din Bucureşti, la Festivalul Societăţii Studenţilor în ştiinţe (1 aprilie 1910). Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 34 p. („Biblioteca Societăţii studenţilor Facultăţii de ştiinţe" nr. 1). 19×12 — I 395848.
Conf. a fost stenografiată de H. Stahl. În colegiile de la Iaşi şi Bucureşti, începînd din sec. XVII, erau şcoli de gramatică, retorică şi filosofie. Nu trece

mult, şi încep să pătrundă şi ştiinţele prin: Hrisant Notara, abatele Boscovich, Rhigas, Iosif Maesiodax, Asachi, Gheorghe Lazăr, dascălul Veniamin.

971 *Goleştii şi alţi elevi ai lui Töpffer în Geneva.* Şedinţa de la 11 decembrie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925. 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VI. Memoriile secţiunii istorice, 4). 25×17 — II 84101.
„Prezenţa şcolarilor români la Geneva formează unul din capitolele cele mai interesante ale vechilor noastre legături cu Apusul [...] Acest mediu, care uneşte cu delicateţa simţirii şi precizia cugetării franceze un deosebit scrupul pentru o viaţă morală plină de religiozitate şi o iubire tradiţională pentru un civism conştient de toate datoriile sale". Sursă bibliografică: *Le livre du recteur, catalogue des étudiants de l'Académie de Genève*, 1860. Dinicu Golescu, Constantin Brăiloiu şi Geneva. Apoi doi Filipeşti. Unii români, ca fiii lui Dinicu, se duc la şcoala particulară a lui Rodolph Töpffer, ucenic al lui Rousseau. Sînt citaţi şi alţi români. Unora Töpffer, în carnetele sale, le face portretul moral: Alexandru Golescu „plin de matematică, de didactică, de argumente, de principii şi de formule, sentimental şi entuziast, iubitor de natură şi orator din naştere".

972 *Şcoală şi industrie.* Două conferinţe ţinute la Sibiu şi Moreni în 1927. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1927. 15 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei „Cuvîntul" din Vălenii de Munte, nr. 7). 24×16 — II 92091.
Cuprinde: *Originea, dezvoltarea şi decăderea şcolii naţionale; Criza petrolului.*

973 *Noua direcţie în învăţămîntul românesc.* Patru conferinţe la Radio. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1931. 32 p. 24×16 — II 110595.
Noua direcţie în învăţămîntul românesc. Cuget clar, 1931, p. 259—284.

974 *Reforma învăţămîntului românesc. Neamul românesc*, 1931, nr. 213, 218, 225.
Ce a fost şi ce trebuie să fie şcoala românească. Neamul românesc pentru popor, 1931, p. 333—365.
Învăţămîntul comercial şi învăţămîntul industrial. Neamul românesc pentru popor, 1931, p. 349—353.
Prima conf. despre învăţămîntul *primar:* dir. ales de colegii săi; şcoala să fie deschisă toată ziua; seara şezători; să devină un atelier, unde să se înveţe meşteşuguri, nu numai teorie. Învăţătorul să aibă toată grija pentru copii, chiar şi de hrana lor; grădini în jurul şcolii. Şcoala să fie oglinda satului, mîndria, iubirea „marele atelier al satului". Învăţămîntul *secundar:* 4 clase gimnaziale pentru toate şcolile: liceu, comerţ, seminar, normal, fiind un organism de sine stătător, destinat culturii generale, în care omul să se formeze armonios: „minţi raţionale, cu cunoştinţe de folos pentru ocupaţia practică a fiecăruia". Să se înveţe matematică; să se facă lectură literară, care formează stilul şi sufletul ; să se predea l. străine: „un copil între 10 şi 14 ani învaţă uimitor de repede limbile străine". Liceul este pentru cultură generală superioară. „El trebuie să dea lucruri care mai tîrziu se vor învăţa fundamental în Universitate". Liceul este „o şcoală de judecată şi exprimare". De aici şi bacalaureatul de judecată şi de bună rostire, încredinţat prof. univ. Astfel trebuie concepute autonomia ştiinţifică, culturală şi didactică a gimnaziului şi autonomia, sub aceleaşi raporturi, a liceului. Învăţămîntul *comercial*, inferior şi superior. Primul să formeze micii negustori, care nu trebuie să fie lipsiţi de cultură generală. Şcolile de meserii. Ele trebuie să pătrundă şi în gimnazii şi în licee. Şcolile de meserii să fie făcute în legătură cu specificul fiecărei regiuni de ţară; să aibă legături cu atelierele din localitate. *Universitatea* trebuie să-şi aibă autonomia sa. Acelaşi tip de Univ; legătura între ele. Menirea Univ. este a „cultivării şi răspîndirii adevărului".

Să fie pentru toată lumea. Să creeze oameni de ştiinţă, dar să pregătească şi cadrele de practicieni.

975 *Proiect de buget ordinar pe exerciţiul 1932.* Bucureşti. „Imprimeria Naţională". 1931. 186 p. (Ministerul Instrucţiei, al Cultelor şi Artelor). 29×21.

976 *Proiectul de buget extraordinar pe exerciţiul 1932.* Bucureşti. „Imprimeria Centrală", 1931. 11 p. 30×21 — II 7082.

977 *Legile pentru modificarea unor dispoziţiuni din legea pentru organizarea ... M..., Instrucţiei... Învăţămîntului secundar... Educaţia poporului... Direcţia Teatrelor,.. Autonomia universitară... bacalaureat.* Bucureşti. „Imprimeria Centrală", 1931. 44 p. (Ministerul Instrucţiunii publice şi Cultelor). 23×15,5. Expunerea de motive la trecerea Direcţiei educaţiei poporului de la Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale la Ministerul Instrucţiei Cultelor şi Artelor precum şi pentru înfiinţarea Direcţiei generale a teatrelor şi operelor. Bucureşti, „Imprimeria Centrală", 1931, 2 f. 29×21

978 *La réforme de l'enseignement en Roumanie.* Conférence donnée à la Société des étudiants de l'Université de Paris. Bucarest. Imp. „Excelsior", 1933. 25 p. (Extrait de *la Roumanie Nouvelle*). 21×13.5 — II 521561.

Reforma învăţămîntului în România. Traducere de E. Siminei. *Neamul românesc*, 1933, nr. 184—189.

„Humaniser l'école, la rapprocher des besoins de la société, ouvrir non pas une seule carrière [...] et en même temps habituer la jeunesse au travail manuel [...] Créer donc une jeunesse courageuse, capable de toutes les initiatives décidée à affronter tous les risques, à braver tous les dangers de la vie." L'école élémentaire: prendre des enfants de six ou sept ans [...] cette école devenue créatrice, devenue école de travail, et non seulement de théorie [...] à faire le chef du village dans la personne de l'instituteur [...] Les directeurs sont élus par leurs collègues, le gymnase en cinq classes. C'est une école de culture civique, forme particulière, indépendante, de l'enseignement, qui ne prépare pas pour le lycée, mais pour la vie. „L'école doit être pour la société et il faut dans la société un certain nombre de personnes, mais cultivées dans le sens le plus large et le plus varié du terme". „Le baccalauréat ne doit pas être la récapitulation de l'enseignement secondaire; il doit être [...]la preuve qu'on peut entrer dans l'enseignement supérieur". L'Université: „j'ai créé l'année de préparation pour être étudiant". Les professeurs sont libres d'émettre des opinions qui ne sont pas les mêmes. Il faut faire un choix, „je voulais accorder aux Universités une liberté absolue, réunissant, du reste, à l'Université toutes les institutions d'enseignement supérieur".

979 *Începuturile învăţămîntului superior la români* (Rezumat după conferinţa ţinută la 21 noiembrie 1926, în sala Eparhială). Chişinău. Tip. „Cartea Românească", 1926. 8 p. (Biblioteca „Astrei Basarabene", nr. 3). 20×14 — I 88416.

980 *Comemorarea a două sute cincizeci de ani de la întemeierea unei Facultăţi de Litere la Bucureşti.* Bucureşti. Ed. „Facultatea de Litere". Tip. „Datina Românească", 1928. 19 p. 33×24 — III 96304.

Commémoration de deux cent cinquante ans de la fondation d'une Faculté de Lettres à Bucarest. Bucarest. Ed. de la „Faculté des Lettres". Tip. „Datina Românească", 1928, 19 p. 33×24 — III 96303.

L'„Académie" de Bucarest, *Revue historique du sud-est européen*, 1928, p. 1—11. În 1678 domnitorul Şerban Cantacuzino întemeiază pentru întîia oară o şcoală superioară la Bucureşti. Iniţiatorul este Stolnicul Constantin Cantacu-

zino, iar spiritul ei acela al aşezămintelor italiene. Prim dir.: Sebastos Kymenites. Prin 1714 studenţii erau 150 şi cîteodată 200.

981 *Pentru Universitate*. Cuvîntări. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1929. 59 [—61] p. 24×16.
Cuvîntare pentru Universitate în Camera Deputaţilor. „Dezbaterile Adunării Deputaţilor", 1929, şed. 14 martie, p. 1 640—1 646. *Nevoile Universităţii*. *Neamul românesc*, 1929, nr. 62—70.
Cartea apare cu prilejul instalării ca rector a lui N.I. şi cuprinde: Cuvîntarea lui N. Costăchescu, N. Basilescu şi N. Iorga. Acesta are 3 cuvîntări în Parlament: către studenţi, expunerea programului ca rector şi a nevoilor Univ.

982 *L'Enseignement supérieur en Roumanie, pour la visite des étudiants de la „Petite Entante"*. Bucarest. Imp. „Bucovina", 1931. 27 p. (Union nationale des étudiants chrétiens roumains). 20.5×13 — II 107518.

983 *Legea pentru învăţămîntul secundar*. Publicată în *Monitorul oficial*, nr. 105 din 15 mai 1928, cu modificările relative la Examenul de Bacalaureat publicat în *Monitorul oficial* nr. 147 din 29 iun. 1931. Însoţită de expunerea de motive a d-lui Nicolae Iorga... şi de Avizul Consiliului Legislativ. Bucureşti. Tip. „Monitorul Oficial", 1931, 77 p. (Biblioteca legilor uzuale adnotate nr. 177). 21×13.5 — II 107466.

984 *În chestia rectoratului Universităţii din Bucureşti*. Discursuri. Bucureşti. Tip. „Lupta", 1932. 24 p. (Cercul de studii al partidului Naţional nr. 4). 20×13-5 — I 110925.

985 *Lege pentru organizarea învăţămîntului universitar*. Bucureşti. „Monitorul oficial", 1932. 38 p. (Senatul. Sesiunea ordinară prelungită). 31×24.

986 *Legea pentru organizarea învăţămîntului superior*. Dezbaterile Adunării Deputaţilor, 1932, şed. 26 mart., p. 2 727—2 763.

987 *Un pedagog „moldovean" pe la 1800*. Şedinţa de la 16 decembrie 1932. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 14). 24.5×17.
Grigore Moldoveanul: *Pedagogia creştină*, ms. în greceşte. Autorul s-a născut în Bucureşti, 1765.

988 *Vicisitudinile celui dintîi student moldovean la Paris: Gh. Bogdan*. Şedinţa de la 12 mai 1932. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933. 32 p. + 2 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XIV. Memoriile secţiunii istorice, 11). 24.5×17 — II 122679.

989 *Idei asupra problemelor actuale. I. Forme care se duc şi realităţi cari vin*. II. *Vechea şi noua Europă*. Bucureşti. Ed. „Cugetarea", 1934; la p. 19—57: *Şcoala;* p. 205—213: *Spre altă şcoală*.

990 *O nouă metodă de învăţămînt*. Traducere dintr-o revistă canadiană de învăţămînt de P. Brătescu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935. 7 p. 24×16 — II 528155.
O prezentare a cursurilor de vară de la Vălenii de Munte şi a Şcolii de misionare.

V. LITERATURA

1. VERSURI

991 *Poezii* (1890—1893). Bucuresci. Tip. „Ig. Haimann", 1893, 130 [—132] p. 18×12 — I 75136.
Cuprinde: *În Veneţia; La cîmp; În codru; În Tirol; Se înalţă stînci; Pe mare; Furtuna; Amfitrita; Egiptul; Răsărit de soare; Noapte de iarnă; Cîmp de luptă; Leul; Pastel antic; În codru; Marina; Templul; Sară de toamnă; În carul ei de nouri suri; Apus de soare; Caravana; Luminos, boltă senină; Marea; Leul captiv; Muntele; Don Juan; Orientală; Adesa; Baladă romantică; Vis şi lume; Două muze; Tricliniul; Aedul; Adormi; Şi luînd cuţitu-n mînă; Magii; Nocturnă; Primăvara; Se-nalţă fumul de tămîie; Sinistru zbor; Bătut de-a gîndului furtună; Un zbuciumat nebun de umbre; Răsărit din negrul haos; Din ceasu-n care te-ai născut; Prometeu; Hellas; Olimpul dispăruse; S-a stînge; Imn; Crede în tine; Socrat şi Alcibiad; Din mijlocul mulţimii; Mîndria gîndului; Ideile; Sirenele; Baal, Zeus ori Iehovah; Zădarnic; Don Quijote; Cugetînd, o, înţelepte Icar; Hercul; Înlături; Memnon; Luceafărul; Perikles; Gethsemani; Morituri te salutant; Idile pariziene; Eşafodul; Ca un drumeţ; În stradele bogate; Da; Le duc; Din viaţă.*

992 *Din opera poetică a lui N. Iorga.* Craiova. „Ramuri", 1921, 422 [—431] p. 22×16 — II 64136.
Cuprinde cele 74 de poezii din vol. apărut în 1893; 8 poezii orig. din vol. tipărit în 1916, precum şi alte 4: *Înainte*, din *Literatură şi ştiinţă*, 1893, p. 243; *Urare de anul nou*, 1917; *24 ianuarie 1917; Urare de anul nou ...*, toate apărute în *Neamul românesc*, 1917, nr.: 2, 22 şi 1918, nr. 2. La acestea se adaugă încă 17 poezii prinse sub titlul „Poezii nouă": *Rugăciune; Sămănătorii; Dor; Ultim cîntec; Razele; Fericiri; În noi; un zeu!; Stăi drept!; Forme nouă; Nu minţi; Grîu pierdut; Veacuri pierdute; Veşnicie; Turnul; Foaie de hîrtie; Cel din urmă; Nemurire;* parte din ele sînt publicate în *Neamul românesc*, 1917—1918 şi în *Ramuri*, 1921. Pe lîngă poeziile orig. mai sînt 119 trad. din: G. Dumon, Schiller, H. Tumanian, Helen Gray Cone, John O'Keefe, A. Elen Broder, Marie Bizet, Maurice Magre, Borelly, G. Herwegh, I. Iovanovici, Ida Runch, S. Gorceix, Givani, Th. Fontane, A. Fr. V. Schack, Eduard Mörike, Tg. Düsterblick, J. M. Bernard, R. Hamerling, P. Rosegger, R. Kipling, P. Delair, P. Aguetant, Goethe, Fr. Rückert, Verhaeren, H. Smith, S. Attili, N. Waterman, G. Herwegh, V. Basselin, H. Maret, Longfellow, Cîntece populare italiene, Shakespeare, E. Cammaerts, C. Johnson, W. Hauff, W. Young, Th. Filton, Lee Shippey, B. Bjoernson, Froissart, Ibsen, Petrarca, Fr. Werfel, O. M. Forilano, R. W. Kauffmann, Elena Wegner, Carducci, Leopardi, Bierbaum, Th. Moore, Goethe, Wordsworth, Salis, W. Emerson, Tennyson, G. Giusti, Ed. Poe, Whittier, V. Monti, Nunez de Arce, El. Browning. Cele mai multe din aceste trad. au fost publicate în *Floarea darurilor*, 1907 şi *Neamul românesc*, 1917—1918.

LA ROUMANIE PITTORESQUE
N. IORGA
N. IORGA
INTRODUCTION
A LA CONNAISSANCE
DE LA ROUMANIE
ET DES ROUMAINS
N. IORGA
GUIDE HISTORIQUE
DE LA ROUMANIE
EXTRAITS
ANCIENS DOCUMENTS
DE DROIT ROUMAIN
N. IORGA
L'ORIGINE ET LA
PATRIE PREMIÈRE
DES ROUMAINS
RÉPONSE A
UNE AGRESSION
ISTORIA
BUCUREŞTILOR
N. IORGA
Războiul nostru
in note zilnice
1916—1917
VOL. II.
MY
AMERICAN LECTURES

993 ... *Acuma patruzeci de ani.* Versuri uitate in săltar (Cu citeva altele). Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932. 88 p. 20×13 — I 114408.
Cuprinde 87 de poezii fără titlu, apoi: *Scenetă italiană*, pe tema din *Le Passant* al lui Coppée; fragment din Cîntul I din *Iliada; Cosmopoliţi*, de Schiller; *Napoleon şi fiul;* din *Enoch Arden* de Tennyson. Vol. a fost alcătuit de „un tinăr prieten" [Barbu Theodorescu].

994 *Toate poesiile lui N. Iorga.* Adunate de elevele sale şi lucrate de misionarele N. Oprea şi M. Bobu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească". 16×12— I 292065.

~ Vol. I (— 1917), 1939, 276 p. Cuprinde: *Din trecut ; Ne-om duce... ; O viaţă ; Moş Crivăţ ; De multe ori ; Ci de-am fi singuri ... ; O blindă tremurare ; Serenadă ; Moarta ; La „capul Venerei ce doarme" de Tiţian ; Cintaţi pe Apollon*, versuri publicate in *Contemporanul*, 1890, nr. 7, 9, şi 10, precum şi in *Revista nouă*, 1890, p. 32, 46, 123. În continuare se republică: ed. din 1893, versurile orig. din ed. 1921; ed. din 1932, eliminînd trad.

~ Vol. II (— 1940), 1940, 277 p. Cuprinde: Amurg (1921—1939): *Forme nouă ; Nu minţi ; Griu pierdut ; Veacuri pierdute ; Cel din urmă ; Nemurire ; Iniţiaţi ; Melancolie ; Frinturi de evanghelii neştiute ; Încercări divine ; Nemurire ; Privelişti italiene ; Crez ; Te văd... ; Cad de pe ramuri ; Dor de moarte ; Credinţă ; Grijă ; Castelul toscan ; Sărace urmele mele ; Norocul ; Peste moarte ; Nereida toamnei ; Singurătate ; Riul ; Pajişti înflorite ; Învăţături ; Veneţia veche ; Nu-i nimeni de prisos ; Aceeaşi nemurire ; Zile pline ; Taină ; Zboruri ; Primăvară ; Neant mistic ; Serenadă ; Moartea profetului ; Farul ; Hudson ; Imn al ţării ; Bagă de samă ; Spre primăvară ; Turnul ; Tăria vieţii ; Mistere ; Ideea ; Stavilă ; Flori şi ginduri ; Cuminţenie ; Jocul firii ; Lacrima prorocului ; Amintiri ; Copaci bătrini ; Eternitate ; Cei ce nu mai sînt ; Vulturul domesnicit ; Tilc ; Stele clare ; Morţii ; Pastel flamand ; Morţii mei ; Şcolii nouă de istorie ; Brădet polon; Fapta ; Cintecul barbarului ; Ioan Sobieski ; „Ţie, Doamne" ; Pe drum ; Înfruntare ; Farmec ; Faptă în vînt ; Dimineţii ; Versurilor... ; În biserică ; Înaintea mumiei lui Ne-Fru ; Dunării ; Noii Poesii ; Ce dăinuieşte ; Ţărm italian ; Fereşte, moarte ; Amalfi ; În Laţiu ; Pompei ; Ger şi soare ; Ger ; Minunea pădurii ; Care moarte ; Frunze moarte ; Imn tăcerii ; Insula chiparoşilor ; Primăvară ; Lumină bună ; Miramare ; Vina gindului ; Prevestire ; Pe piatra poetului antic ; Peste noi ; Ginduri — nouri ; Plingere pentru trup ; Iugurtha ; Versului ; Henrich al IV-lea la Canossa ; Durere şi moarte ; Iubire ; Glas fără trup ; Bibliilor umane ; Glasuri ; Vizionarul poetic ; Poesiei teosofice ; Serenitas ; Generaţii ; Amintirea ; Brad trăsnit ; Rindunel ; Dureri ascunse ; Temutul judeţ ; Prăpastie şi lumină ; Liniştirea gîndului ; Tinereţea ; Palat veneţian supt lună ; Minunea ; Două iubiri ; Mormintului ; Glosa ; Spre Spania ; În Castilia ; Escorialul ; La Roma ; Granada ; Marea latină ; Doi zei ; Baroni de demult ; Amurgurile noastre ; Eşti omul vremii tale? ; Oraş industrial ; Prea sus ; Rugăciunea ostaşului uitat ; Pămînt roşu ; Glasuri ; Legenda regelui paşnic ; Două arte ; Pe o ruină ; Cal bătrin ; Pedeapsa fericirii ; Arhanghelul şi sportivul ; Fîntîni veneţiene ; Gindului ; Dimineaţă sură ; Viziune veneţiană ; Vrăbii ; Glossă ; Zbor de rîndunele ; Duşmanii ; Colţ italian ; În clipa revisiunilor ; Ultimul indian ; Riul ; Marinarii supt valuri ; Puterile cele mari ; Seară ; Toamnă ; Străinul ; Permanenţe ; Pe urmă ; Eternitate ; Fericire ; Supravieţuire ; Iconoclaşti ; Spleen ; Fabulă ; Drum drept ; Suflete ; Luntrile furate ale Polinesiei ; Vedenia ; Minunea mînăstirii ; Liber ; Glossă ; Pescarul înecat chiamă ; Cîntec de primăvară ; Ura ; Împotriva soartei ; Ideal ; Povară ; De ce? Pe ţărmul Egeii ; Liliac de primăvară ; Acela care este în noi ; Ce spune castelul de lingă mare ; Hoţii ; Vîntului ; Horă italică ; Flori şi vieţi ; Înaintea unei*

scene de înmormîntare elenică; Doi scriitori; Nemuritoare moarte; Întrebări; Flori uitate; Scenă venețiană; Dezlegare; Vînător de ape; Rugă antică; Flori de mormînt; Cimitirul; Catedrala din Reims; Progres; Poeților bolnavi; Castel italic; Epigramă; Drumeț sărman; Moment; În Corso; Război; Wawel; Umbrele; Pastel; Pasăre întîrziată; Sparta și Atena; Glosă; Privire; Anacreontică; Altă nemurire; Privighetoare și vrăbii; Lipsuri; Ochii morți de casă părăsită; Nu-ți place viața? Schitul maicilor moarte; Proces și natură; Drumul veșnic al cavalerului; Nemurire; Rugă de cîmp antic; Sfat; Gîndului; Același ceas al morții; Peste filozofii; Finlandei; Florile bătrîneței; Fapta veșnică; Sonete (două, compuse în 1890).

2. TRADUCERI ŞI EDITĂRI

995 Ştirbey, Nadeja B. *Raze de soare.* Istorioare. Versuri traduse de N. Iorga. Bucureşti. Tip. „Neamul Românesc", 1913, 95 p. + 10 pl. 24×19 — II 32130.
Cuprinde şi proză.

996 *Lui Dosoftei Mitropolitul.* Iaşi, 1917, 32 p. 12×7 — I 149404.
Conține psalmii: 23; 78; 84; 95—97; 101; 103; 108; 111; 112; 120; 136; 138 şi 141. Drept prefață, N.I. are o închinare în versuri lui Dosoftei. Broşura a fost difuzată soldaților pe front, urmărind întărirea sentimentului patriotic, dorința de izbîndă împotriva duşmanului care cotropise țara. Vezi: N.A.U., *Iorga și Dosoftei, Cronica,* 1974, nr. 43.

997 *Din mijlocul luptei.* Traduceri. Iaşi. Tip. foii „Neamul Românesc", 1918. 64 p. 13×8 — I 61256.
Cuprinde: *Închinare Oltului,* de Marie Bizet; *Morții,* de Maurice Magre; *Boii mortului,* de Borelly; *Cîntec de luptă,* de G. Herwegh; *Glorioasele morminte,* de Iovan Iovanovici; *Morții,* de Ida Rauch; *Cîntece de soldați francezi de pe front; De poți,* de Rudyard Kipling; *Meditație asupra nopții de 3 august* (1914—1917), de Emile Cammaerts; *Luntrea de la „Alnwich Castle"; Cîntec de luptă,* de W. Hauff; *Un singur drum,* de William Young; *Biserica genunchilor neplecate,* de Christopher Morley; *Și acest lucru-i trecător,* de Theodore Filton; *Drag de viață,* de Lee Shippery; *Cînd vine oare dimineața?,* de Bjoernstjerne Bjornson; *Rondel,* de Froissart; *Apus,* de Longfellow; *Cîntecul paznicului de noapte,* popular german; *Satiră,* de Ibsen; *Libertate,* de un anonim canadian; *Odă către Italia,* de Petrarca. Se continuă cu 8 poezii orig.: *Cel mai drag; Întîii fii...; Nu ne uita; Cei ce nu-s morți; Năvălitorii; Sărbători; În calea norocului; Sfaturi.*

998 Asachi, Gh. *Poesii.* Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908, 1 pl. + IV + 260 p. 13.5×8.5 — I 13755.
Retipărirea ed. din 1836, lăsîndu-se la o parte „cîteva poezii de repetiție sau stîngăcie". În prefață, prezentarea omului şi a operei. Asachi este cel dintîi român, după Iancu Văcărescu, cu studii în Italia, unde „a primit un botez de lumină, o comunicătură de ideal, un mir al cîntărilor care i-au sfințit viața întreagă [...] Aceeaşi chibzuință a cuvintelor — în sensul lui Alfieri şi Monti —, aceeaşi căutare a eufoniei, acelaşi făuritor al versului clasic [...] O poezie oglindeşte pînă în cea mai mică nuanță de cugetare, pînă în cea mai fină indicație de sentiment, pînă la ultimul amănunt din ultima silabă şi pînă la ultima vibrație de coardă o *stare de spirit*". Ea nu se mai întoarce; de aceea N. I. a redat *aidoma* ed. din 1836.

999 Bolintineanu, D. *Poesii.* Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908, 41 p. 13.5×8.5 — I 12090.
S-au ales 16 din cele mai bune poezii: *La o nălucire iubită; Călătorul şi sufletul; Ferentarul; Cea de pe urmă noapte a lui Mihai Viteazul; Preda Buzescul; Blestemul babei; Mihai scăpînd stindardul; Mircea cel Mare şi solii; Zeila; Cavalcada; Fata popii; Moartea; La piramide; La un poet; O cugetare; La Danubiu.*

1000 Catina, Ion. *Poesii* (1847). Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908, 19 p. 13.5×8.5 — I 12089.
Poet ridicat în preajma lui Eliade, a publicat un vol. de versuri la 1847, din care s-a ales o „bună" trad. din Hugo; Catina e un om „de sălbatică revoluţie socială". Vol. cuprinde 5 poezii.

1001 Creţeanu, Gh., *Poesii alese.* Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip „Neamul Românesc", 1908, 114 p. 13.5×8.5 — I 13499.
Superior lui Catina, cu studii îndelungate la Paris, cunoscător al artei, de aici cîntarea talentului de pictor al lui Aman, admirator al Italiei. „El vrea să lupte cu cîntecul şi vitejia pentru libertate", idealul romanticilor. Republică *Melodii intime.*

1002 Petrino, D. *Poesii alese* (Din „Lumini şi umbre") Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908, 78 p. 13.5×8.5 — I 12091.
Sînt alese 24 de poezii din ed. anului 1870. În prefaţa de 10 p., N.I. prezintă biografia şi opera poetului, a ziaristului, fost şi dir. al bibl. din Iaşi. Romantic, liric dulceag, o uşoară filosofie superficială, patriot, este un imitator al lui Bolintineanu. Are însă şi versuri fluide, de „adevărată expresie poetică [...]" pline de durere pentru soţia pierdută, de o simplitate măreaţă, care dau permanenţă operei sale".

1003 Puşchin, Alexandru. *Ţiganii.* Poemă. Tradusă din ruseşte de Alecu Donici. Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1908. 22 p. 13.5×8.5 — I 12088.
Se reproduce trad. din 1837 a poemului născut „în aprinsa închipuire din poveşti de iubiri tragice [...] în care iubirea cea mai naivă se întîmpina lîngă cea mai sălbatică patimă a schimbării".

1004 Alecsandri, V. *Poesii lirice. Întăia epocă (1840—59).* Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 427 p. 13.5×8.5 — I 13754.
Cuprinde: *Doine. Lăcrămioare. Suvenire. Mărgărităreie.* Iar în „Adaos": *Logogrif*, ***, *Din poeziile franceze*, orig. şi trad. făcute de Asachi, I. Poni, precum şi unele variante după ms. şi alte ed. S-a dat „un text autentic şi contemporan, un text literar, un text bine punctuat", înlăturîndu-se unele moldovenisme, greşelile de punctuaţie şi prelucrările lui Alecsandri după Bolintineanu.

1005 Baronzi, G. *Pasărea măiastră.* Poemă populară. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 83 p. 14×10 — I 14826.

1006 Baronzi, G. (1828—96). *Poesii alese.* Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 1 pl. + VI + 422 p. 13.5×8.5 —I 14822.
Cuprinde o selecţie din balade, fabule şi alte poezii, folosindu-se ms. şi vol. *Nopturne* (1853), *Danubianele* şi *Zînele Carpaţilor* (1860), *Legendele şi Baladele* (1876). Poet cult, cunoscător al literaturii italiene, germane şi franceze, Baronzi caută să zugrăvească tragedia omenirii robite şi înşelate după învă-

țătura veacului XVIII. Citirea cîntecelor populare a dat un impuls versului său, într-un amestec de ușoare rime populare și grele rime artistice. Este o fire impresionabilă și războinică, făcută pentru poezia politică, a luptei cu tirania pentru libertate. A îndemnat la Unire. Totul la dînsul este spontaneitate, vioiciune nestăpînită, capriciu romantic, dar îi lipsește sinceritatea unei simțiri personale.

1007 *Herodot, 1645.* Traducerea românească publicată după manuscriptul găsit în mînăstirea Coșula de N. Iorga. Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. VII + 553 p. 21×14 — II 15026.
În oct. 1908, N.I. a găsit ms. la Mănăstirea Coșula din Botoșani, fiind o copie din 1816, de 582 p. El reprezintă o copie de pe orig. trad. din 1645, din grecește. Lb. trad. „e de o frumusețã și bogăție cu totul superioare", iar traducătorul este un înțelegător al lb. și operei, deși nu e un cărturar în sensul Renașterii apusene. Ed. dă textul întocmai, afară de *u* final, și a fost tipărită direct după ms. de C. Onciu, lucrătorul tipograf, un bun și inteligent colaborator al lui N. I.

1008 *Poesii ale scriitorilor din epoca Unirii: A. Depărățeanu, N. T. Orășanu, M. Zamfirescu, N. Nicoleanu, Gh. Melidon, Gheorghe Sion, Nicolae Istrati, G. Tăutu, D. Dăscălescu, A. Lăpădatu.* Cu o introducere de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. VIII + 305 [—307] p. 13.5×8.5 — I 15384.
Pe lîngă poeții citați, vol. mai cuprinde singura poezie scrisă de omul politic Gh. Chițu, adresată muzicantului Wiest. În total sînt publicate 96 de poezii.

1009 Rosetti, C. A. *Poesii alese.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 34 [—36] p. 13.5×8.5 — I 14824.
Din *Ceasurile de mulțămire* (1843), singurele socotite demne de reprodus: *Cămașa fericitului; Vremea; Revederea; Neatîrnatul; Haina mea; Femeea cea nobilă sau pierderea iluziei mele; Ajunul dascălului Vilibald.*

1010 Sihleanu. Al. *Poesii. „Armonii Intime" (1857).* Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. VIII + 73 p. 13.5×8.5— I 14823.
C u p r i n s : *Sonete* (7); *La Sofia; Revederea; La Patrie; Barcarola; Străinul; Strofe; Te doresc; Vegherea; Strigoiul; Logodnicii morții; La***; Păgînul și creștina; Cișmegiul.* În prefață, N. I. schițează portretul poetului. influențat de Bolintineanu, Alecsandri și de literatura franceză. Se observă „romantismul înflăcărat" desprins din Hugo, iar în *Strigoiul* influența lui Byron. „Meritul de formă al acestor bucăți mai întinse ne-a îndemnat însă a le da în această culegere."

1011 *Poeții... Antioh Cantemir, C. Stamati, I. Sîrbu.* Cu o prefață de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. V + 391 p. (Colecția poeților români). 13.5×8.5 — I 29546.
13 poezii de A. Cantemir: 4 ode, 2 epistole, 6 fabule și epigrame din ed. 1852; 49 de fabule din ed. Stamati, 1860, afară de *Gafița*, publicată cu 20 de ani în urmă de Kogălniceanu. Din I. Sîrbu se renunță la vol. de *Poezii*, socotit „fără fond și formă", și se publică în întregime vol. de *Fabule*, ed. 1851.

1012 Eminescu, Mihail. *Poesiile lui...* Ediție critică îngrijită de N. Iorga.
~Vol. I (1866—1879), 1922. 120 p. + 1 pl. Tip. „Cultura Neamului Românesc".
~Vol. II (1880—1895). București, Ed. „Ligii Culturale", Tip. „Datina Romå-

nească", 1922 [pe foaia de titlu: 1925] („Cartea bună", nr. 1 şi 2). 13×9 — I 66219.
Cuprinde 81 de poezii, faţă de cele 61 din ed. Maiorescu. Cele în plus sînt: *Povestea teiului; Nu mă înţelegi; Foaie veştedă; Diana; De-oi adormi; Din noaptea; Sara pe deal; La steaua; De ce nu-mi vii; Kamadeva; Viaţa; Stelele-n cer; Pe un album; Ta Tvan asi; Cum nu sîntem două păsări; Fragment; Apari să dai lumină; Oricîte stele; Ce stă vîntul; Mănuşa.* În ed. lui N. I. lipseşte *Mai am un singur dor*. Orînduirea este cronologică.
Eminescu, Mihail. *Poesiile lui*... Ediţie critică îngrijită de N.I. ~ Vol. I (1866—1870), 1931. 120 p. ~ Vol. II (1880—1895), 1932. 136 p. Bucureşti, Ed. „Ligei Culturale". Tip. „Datina Românească" („Cartea bună", nr. 1,2). 14×10 — I 215283.

1013 *O poveste de la Sfîntul Munte* (Traducere din englezeşte de N. Iorga. Iaşi. „Imprimeria Statului", 1917. 28 p. 16×12 — I 127335.

1014 *Ţara mea („My Country")*. Traducere din englezeşte de N. Iorga). Iaşi, Ed. şi tip. foii „Neamul Românesc", 1917, 75 p. (Biblioteca „Neamul Românesc", n-le 3—4). 17×12 — I 127332.
Ţara mea. Traducere din englezeşte de N. Iorga. Iaşi. „Imprimeria Statului", 1917. 68 p. (I); 114 p. (II). 17×12 — I 54704.
Vol. II retipărit în *Neamul Românesc*, 1917, nr. 14—27; 35—37; 39; 80—81; 102—103; 119; 137; 150—152; 167; 177; 201—202; 226; 229—230.
Ţara mea. Traducere din englezeşte de N. Iorga. Ediţia III. Sibiu. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Arhidiecezană" 1919. 276 p. 18×13 — I 62202.
My Country ... *„Ţara Mea"*. Tradus de N. Iorga. Detroit Ave, Cleveland. Tipografia ziarului *America*, f. an. 96 p. 16×11 — I 64482.

1015 *Povestea unei Domniţe neascultătoare* (Din englezeşte de N. Iorga. Iaşi. Tip. ziarului „Neamul Românesc", 1918. 80 p. 21×16.5 — II 465599.
Pe foaia de titlu: „Se vinde în folosul cantinelor « Mircea »".

1016 *Anthologie de la Littérature roumaine des origines au XX-e siècle*. Introduction historique et notices. Paris. Libraire Delagrave. Imp. „Levé", 1920. XXXI + 311 p. 16×10 — I 60795. [Lucrare alcătuită în colaborare cu Septime Gorceix].
Anthologie de la Littérature roumaine des Origines au XX-e siècle. Deuxième édition. Traduction et extraits des principaux poètes et prosateurs. Introduction historique et notices par N. Iorga et Septime Gorceix. Paris. Librairie Delagrave. Imp. „Levé", 1920. XXXI + 311 p. 16×10 — I 60019.
Table des matières: *Poésie*. I. Ballades et Chants populaires: 1. Sous le soleil; 2. Feuille verte; 3. Ballade du capitaine Gheorgitza; 4. Si des l'aube; 5. Mon bien-aimé; 6. Qui veut faire parler; 7. Feuille verte; 8. Ecoute, bonne Catherine. 9. J'allais par les bois; 10. J'irai demander. 11. Sois fouetté. II. Ienake Vacaresco: La plaintive tourterelle. III. Georges Asaki: Au Tibre; Euphrosine; Ode a Dieux; Le Nouvel An 1857. IV. J. H. Rădulescu: Le Soir à la campagne. V. A. Muresiano: La marche de 1848. VI. Gr. Alexandresco: Le Boeuf et le Veau. VII. D. Bolintineano: Michel le Brave. VIII. A. Alecsandri: 1. Rodica; 2. Le labour; 3. Hotes du printemps; 4. La tourmente de neige. 5. La fleur de l'Océan; 6. A ma soeur; 7. La belle de la montagne; 8. Fleurs de muguet; 9. Le chant de la race latine; 10. La nuit de la saint-André; IX. M. Eminesco: 1. Désir d'amour; 2. Nocturne; 3. Jusqu'à l'étoile; 4. Hors des Ondes du Temps; 5. J'ai ce dernier désir; 6. Dans le brouillard; 7. Renoncement. 8. Venise; 9. Les épigones; 10. Satire I. X. G. Coşbuc: 1. Nuit d'été; 2. Souvenir d'enfance; 3. Nous voulons la terre. XI. St. O. Iosif: 1. Images des Carpathes; 2. Jésus. XII. P. Cerna; 1. Avril; 2. Trois oiseaux; 3. Regardes

le ciel étoilé; 4. Après l'orage. XIII. O. Goga: 1. Désir; 2. Exilé; 3. Espoir de Transylvanie. *Prose.* I. Chroniqueurs et épistoliers roumains: 1. Election du Prince Pierre Rarés au trône de Moldavie (1529); 2. Lettre d'un Boyard du parti du Prince Radou-Sherban à leur maître, Prince de Valachie (1614); 3. Lettre d'un petit boyard valaque au Logothète (1630); 4. Lettre de Georges Etienne, Prince de Moldavie, à Georges Rakoczy, Prince de Transylvanie (1657); 5. Le Précepteur Moldave du Tsar Pierre le Grand. 6. Récit de la défense contre les Turcs du roi de Suède Charles XII à Bender (1713); 7. Exécution du Prince Brancovan (1714). II. Constantin Negruzzi: Le roi Jean Sobieski et les roumains. III. Jean Ghica: Le Haiduc Iancou Jianou. IV. N. Balcesco: Les Motzi et la Révolution de 1848; 2. La condamnation à mort de Michel le Brave. V. Al. Odobesco: La Princesse Kiajna. VI. N. Gane: Une Chasse à l'ours. VII. J. Codru Dragusano: 1. Un dîner chez Véry et un Bal à l'Opéra. 2. Reflexions d'un Transylvain sur les français. VIII. M. Kogalniceano: Discours d'introduction à l'histoire des Roumains. IX. B. Conta: Degré d'intensité et qualité de la puissance imaginative. X. B. P. Hasdeu: Hélène, fille d'Etienne le Grand. XI. Tite Maioresco: La poésie roumaine. XII. Gr. Alexandresco: Visite au Monastère de Tismana. XIII. Basile Alecsandri: Les Sangsues de village. XIV. I. L. Caragiale: 1. Un Cierge de Pâques. 2. Scène de la vie roumaine. 3. Une nuit orageuse. XV. I. Creanga: Les Avantages de l'Union. 2. Jean Roata et le Prince Couza. XVI. D. Anghel: La Chouette. XVII. Barbo Delavrancea: La Grande Mère. XVIII. Reine Marie: 1. Lignes de mon Journal, écrites quand je deviens Reine. 2. Pages écrites en décembre 1916. 3. Du „Chant de la Vie". 4. Les Reines couronnées. 5. De mes pages roumaines. XIX. A. D. Xenopol: Etude sur notre état actuel. XX. N. Iorga: La Révolution française et les Roumains. 2. La Primauté française. XXI. Emile Garleano: 1. Frères; 2. Grivei. XXII: J. Slavici: Une Idylle. XXIII. Michel Sadoveano: 1. La fée du lac. 2. Le Dragon bleu. XXIV. Al. Vlahoutza: A l'ombre. XXV. I. Bratesco-Voineşti: 1. Un accident. 2. Le petit de la caille. XXVI. Henri Stahl: Au tranchées.

1017 Filimon, Nicolae. *Ciocoii vechi şi noui sau Ce naşte din pisică şoareci mănîncă.* Cu o prefaţă de N. Iorga. Bucureşti. Ed. „Minerva", 1902. VIII + 319 p. (Biblioteca Scriitorilor Români). 22×14 — II 103520.

În prefaţă, N.I.: „El a vorbit de la dînsul şi, într-o vreme cînd aproape ca şi azi, se spuneau lucruri străine, cu subiecte străine şi într-o limbă înstrăinată, el a binevoit, ca un smerit şi neînvăţat ce era, să ni vorbească despre ale noastre, mai mult în graiul tuturora. La dînsul nu e vorba nici de cavaleri, nici de castelane, nici de Spania, nici de Norvegia, nici de doctrină romantică, nici de aspiraţii naturaliste, toate lucruri foarte bune, dar care nu ni se potrivesc, nu ne prind şi nu ne interesează. Pe dînsul îl preocupa ce a făcut un oarecare Dinu Păturică, ciocoi român, care n-a existat niciodată şi tocmai de aceea a simţit el nevoia să ni vorbească despre dînsul [...] o carte sănătoasă, cinstită a unui biet scriitor neprefăcut şi fără ambiţie."

Ed. a III-a, fără an. 257 p. — II 75007.

1018 Drăguşanu, Codru I. *Călătoriile unui român ardelean în ţară şi în străinătate (1835—44) („Peregrinul Transilvan").* Ediţie prefăcută în stilul literar de astăzi de Constantin Onciu, tipograf. Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. XX + 250 p. 22×14 — 19817.

Drăguşanu, Codru I. *Călătoriile unui român ardelean în ţară şi în străinătate (1835—44) („Peregrinul Transilvan").* Ediţie prefăcută în stilul literar de astăzi de Constantin Onciu, tipograf. Cu o prefaţă de N, Iorga. Ediţia a II-a.

Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1923. 272 p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 21.5×13.5 — II 185822.

1019 *Amintirile colonelului Solomon.* După ediţia din 1862 (Biografia Polcovnicului Ioan Solomon istorisită de sine însuşi şi scrisă de P. Georgescu. Craiova, 1862, iunie. Din vremea lui Tudor Vladimirescu (1821). Cu o prefaţă de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. VI + 64 p. 16×12 — I 20158.

1020 Ivireanu, Antim. *Predicile* ţinute la Mitropolia din Bucureşti (1709—1716). Ediţie nouă. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. IV + 86 p. (Biblioteca parohială, 1). 23×13 — II 103315.

1021 *Povestea unui băiat de la ţară* („Biografia lui Vasile Mateescu“ scrisă de el însuşi. Bucureşti, 1876). Ediţie refăcută şi corectată. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1916. 91 p. 23×15 — II 46863.

1022 *Memoriile unui vechi dascăl* I. D. Petrescu. Şedinţa de la 22 iunie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1934. 18 p. (Academia Română. Seria III, Tom. XV. Memoriile secţiunii istorice, 10). 24.5×17 — II 126349.

1023 *Un student în străinătate acum o jumătate de veac. Maramurăşanul Artenie Anderco.* Jurnalul său. Publicat cu o introducere. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1934. IV + 183 [—187] p. 24.5×16.5 — II 128270.

3. CUGETĂRI

1024 *Gînduri şi sfaturi ale unui om ca oricare altul.* Bucureşti, Ed. „Minerva“, 1905, 236 p. 14×10 — I 875.
Au fost publicate în *Sămănătorul*, 1904 şi 1905.

1025 *Cugetări.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1911. 327 p. 13×8 — I 28164 [Pe copertă e trecut anul 1912].
Se republică *Gînduri şi sfaturi* la care se adaugă cele publicate în *Sămănătorul*, 1906; *Floarea darurilor*, 1907; *Calendarul Ligii Culturale*, 1908; *Calendarul Neamul românesc*, 1909, 1910 şi 1911; *Neamul românesc literar*, 1909—1911.
Cugetări. Ediţie îngrijită şi prefaţă de Barbu Theodorescu. Bucureşti, Ed. Tineretului, 1968, 302 [—304] p. 17×11.5 — I 536834.
Se reproduce selectiv ed. din 1911. Vol. este însoţit de un indice cronologic al vieţii lui N.I., iar în introducere un succint studiu de prezentare a cugetărilor.

1026 *Cugetări.* Ediţie îngrijită de Barbu Theodorescu. [Cu un indice tematic]. Bucureşti. Ed. „Albatros“, 1972. 391 p. + 4 pl. (Colecţia Cogito). 17×11 —II 566643.
Vol. reproduce ed. din 1911, la care se adaugă: 300 de cugetări publicate după 1911 în *Drum drept*, *Ramuri* şi *Cuget clar*. Acestea sînt cugetări orig., în nr. de 2 384. Fiind un vol. selectiv, au rămas în afară 347 de cugetări din ed. 1911 şi alte 150 „inedite“. Vol. mai cuprinde cugetări publicate de N.I. în lucrările citate mai jos, traduse sau selectate din autori români.

1027 *Zicale turceşti.* După traducerea franceză a lui J. A. Decourdemanche traduse de N. Iorga. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 29 p. („Înţelepciunea popoarelor“, No. 1) 17×5 — I 12322. Cuprinse şi în nr. 1026.

1028 *Pilde filosofeşti din greceşte.* Întîia ediţie, 1713; a treia, 1844. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 29 p. („Înţelepciunea popoarelor", No. 2). 17×5 — I 13110.
Cuprinse şi în titlul de la nr. 1026.

1029 *Ca să fim mai tari în ceasul de azi.* Cugetări ale altora. Adunate de ... . Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1916, 176 p. 16×12 — I 58247. Fragmentar cuprinse şi în nr. 1026.
Cuprinde cugetări adunate din : Grigore Ureche, Miron Costin, Neagoe Basarab, Dimitrie Cantemir, Simion Dascălul, Mihai Viteazul, Constantin Cantacuzino, Neculce, Vlad Ţepeş, Vasile Lupu, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, T. Cipariu, C. Negruzzi, Gh. Bariţ, Hasdeu, Asachi, Eminescu, Ghica, Epicur, Seneca, Socrate, Aristotel, Bossuet, Goethe, Napoleon, Châteaubriand, Ibsen, Franklin, Bergson etc. Vol. a apărut în aug. 1916, adică „în zilele grele, care nu erau toate de biruinţă, urmărind ca prin cugetări să ofere un mijloc de întărire pentru unii, de înseninare pentru alţii".

4. TEATRU

1030 *Mihai Viteazul* (Schiţă de poem dramatic). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. 1 f. + 106 p. 19.5×12.5 — I 23354.
Unele ex. au următoarea prefaţă: „Istoricul german Gregorovius a închinat o poemă Bizanţului. Avem şi noi dreptul să întregim cu închipuirea ce nu ni dau izvoarele şi, fără a pătrunde în ceaţa deasă a poeţilor, să dăm vestmînt de vers icoanelor ce ni răsar în minte. Odată se citeau versuri iscălite de N. Iorga, dar e mult de atunci. Desigur că n-au fost bune. Cînd m-au furat vedenii din trecutul nostru, am vrut să trec scrisul meu supt un nume necunoscut. Am publicat supt iscălitura M. Vlad în *Neamul românesc literar* această schiţă de poem dramatic. A trecut neobservată. Aceasta m-a convins că M. Vlad a făcut rău scriind. Şi de aceea iscălesc eu acum aceste pagini. Se poate reprezenta poemul? Poate că nu. Nici nu l-am scris de aceia. N. Iorga."
Pusă în scenă de Emil Gârleanu la Teatrul Naţional din Craiova, 1912.
Mihai Viteazul. Schiţă de poem dramatic. *Neamul românesc literar*, 1911, p. 6—13; 18—24; 35—42; 53—60; 75—78; 86—91; 106—110; 119—125; 134—139; 152—160; 163—167; 180—188. A fost semnată: M. Vlad. A apărut şi în: *Trei drame...*, 1912, p. 1—118.

Mihai Viteazul. Dramă. *Neamul românesc*, 1920, nr. 25—28; 30—56.
Mihai Viteazul, dramă în cinci acte. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 113[—115] p. 16×12 — I 56380. Extras din *Neamul Românesc*. Jucată la Teatrul Naţional din Bucureşti, în febr. 1920.

1031 *Învierea lui Ştefan Vodă. Neamul românesc literar*, 1911, p. 538—540; 566—572; 580—583; 610—618; 628—640; 646—655; 661—667; 680—696. N.I. a mărturisit că piesa a compus-o după un vis al său. A fost tipărită şi în: *Trei drame ...*, 1912, p. 118—215, sub titlul: *Învierea lui Ştefan-cel-Mare.*
Învierea lui Ştefan-cel-Mare. Neamul românesc, 1920, nr. 80—99; 101—103; 105—106.

Învierea lui Ştefan-cel-Mare. Dramă în cinci acte. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 97 p. 16×12 — I 56365. Extras din *Neamul Românesc*. Jucată la „Teatrul nostru", la 20 febr. 1919.

1032 *Un Domn pribeag. Neamul românesc literar*, 1912, p. 182—185; 197—203; 211—215; 227—232; 244—252; 277—287; 306—316; 338—345.

Viaţa tînărului Ştefan, fiul lui Petru Şchiopul, de la 1600, în şcolile din Innsbruck, unde şi moare. Subiectul este luat şi dezvoltat dintr-un studiu de tinereţe, publicat în revista *Vatra*, în 1894, sub titlul: *O familie domnească în exil*, reluat şi în alte publicaţii. Apărută şi în *Trei drame...*, 1912, p. 217—295.
Un Domn pribeag. Neamul românesc, 1920, nr. 57—61, 63; 65; 68; 70—79.
Un Domn pribeag. Dramă în cinci acte. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920, 77—79 p. 16×12 — I 56379. Extras din *Neamul românesc.*
Un Domn pribeag. Poem dramatic în cinci acte. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor" 1931. 93—95 p. (Biblioteca Societăţii Steaua, nr. 23). 15.5×11 — I 109634.
Jucată la Teatrul popular din Bucureşti, în nov. 1921.

1033 *Trei Drame.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc", 1912. 295—297 p. 21×14 — II 32558.
Cuprinde: *Mihai Viteazul; Învierea lui Ştefan cel Mare; Un domn pribeag.*

1034 *Constantin Brâncoveanu.* Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc", 1914. 81—83 p. 21×14 — II 37619. Extras din *Drum drept*, 1914, p. 353—433.
Constantin Brâncoveanu. Neamul românesc, 1920, nr. 109—132.
Constantin Brîncoveanu. Dramă în cinci acte. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 84 [—87] p. 16×12 — I 58249.
Constantin Brîncoveanu. Actul III. *Lamura*, 1921, p. 812—814.

1035 *Cantemir Bătrînul. Neamul românesc*, 1920, nr. 133—139; 146—150; 152; 154—161.
Cantemir Bătrînul. Dramă în cinci acte. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 85—87 p. 16×12 — I 56366.

1036 *Tudor Vladimirescu.* Dramă în cinci acte. Craiova. Ed. „Ramuri", 1921. 63 p. 22×16 — II 61925.
Tudor Vladimirescu. Dramă istorică în cinci acte. Sibiu. Ed. „Asociaţiunei", 1921. 47 p. (Biblioteca „Astra", nr. 2). 23×15 — II 64113.
Între cele două ed. sînt mici deosebiri; rămîne de luat ca bază ed. „Ramuri".
Tudor Vladimirescu (fragment, sc. IV), *Ramuri*, 1921, p. 185—187.
Jucată la Teatrul Naţional din Bucureşti, în perioada iun. 1921—1923 şi în sept. 1943.

1037 I. *Moartea lui Dante.* II. *Molière se răzbună.* Două comemorări. Craiova. Ed. „Ramuri", 1922. 39 p. 24×16 — II 66625.
Moartea lui Dante. Ramuri, 1922, p. 212—218; 236—240.
Molière se răzbună. Ramuri, 1922, p. 139—141; 148—153; 166—173.
Jucată la Teatrul popular din Bucureşti în 1922 şi la Teatrul Ligii Culturale în mart. 1936.

1038 *Omul cari ni trebuie*, piesă în trei acte. Craiova. Ed. „Ramuri", 1922. 56 p. (Colecţia Ramuri). 24×16 — II 69078.
Omul cari ni trebuie. Ramuri, 1922, p. 561—572.
Jucată la Teatrul popular din Bucureşti, în apr. 1922 şi în 1923.

1039 *Zidirea mînăstirii din Argeş.* Un act pentru congresul Ligei Culturale la Curtea de Argeş. Craiova. Ed. Ramuri, 1922, 16 p. 24×16 — II 66750.
Zidirea mănăstirii din Argeş. Ramuri, 1922, p. 292—303.
Jucată la Teatrul Popular din Bucureşti, în nov. 1925.

1040 *Sarmală, amicul poporului*, piesă în trei acte. Craiova. Ed. „Ramuri", 1923. 56 p. 24×16 — II 72070.

Sarmală, amicul poporului. Ramuri, 1923, p. 327—340; 356—366; 376—391. Jucată la Teatrul popular din Bucureşti, în mart. 1923.

1041 *Trei drame: Doamna lui Ieremia, Gheorghe Lazăr, Contra Patriei.* Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor", tip. „Lupta", 1924. 239 p. (Din publicaţiile Casei Şcoalelor). 21×14 — II 76866.
1. *Gheorghe Lazăr*, dramă în cinci acte, p. 3—91.
Jucată la Teatrul Naţional din Cluj, în oct. 1921, şi la Teatrul Naţional din Cernăuţi, în oct. 1931, de Mişu Fotino.

1042 *Contra Patriei.* Dramă în cinci acte, p. 93—161.
Piesa a fost jucată cu mare succes de Teatrul Naţional din Craiova. În Arh. Iorga, B.A.R., mapa 1, nr. 7, ex. bătut la maşină după care s-a imprimat piesa.

1043 *Doamna lui Ieremia.* Dramă în cinci acte, p. 163—239. Dedicată: „Doamnei Maria Filotti pentru marea viaţă pe care talentul său a dat-o acestor pagini din trecut". Subiectul piesei este preluat din *Doamna lui Ieremia Vodă*, comunicare ţinută la Acad. Română, în şedinţa de la 28 mart. 1910. S-a jucat la Teatrul Naţional din Bucureşti în apr. 1924. Piesa este prima din dramaturgia lui Iorga reluată după moartea sa, în 1943.

1044 *Isus.* Dramă în cinci acte. Craiova. Ed. „Ramuri", 1925. 80 p. 21×13 — II 83204.
Jucată la Teatrul Naţional din Bucureşti, în apr. 1925.

1045 *Fata babei şi fata moşneagului.* Legendă dramatică în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1927. 48 p. + 3 pl. (Fondul „Cuvîntul", Biblioteca literară, n-o 1). 22×14 — II 92639.
Dramatizarea cunoscutului basm.

1046 *Die beiden Schwestern.* Dramatische Legende in Versen. Übersetzt in Prosa von Emma Kraus, Gertrude Barthmes, Herta Fronius. Hermannstadt. Tip. „Krafft & Drotleff A.G.", 1928. 1 f. + 48 p. 22×15 — II 92611.
Traducătoarele sînt eleve ale Şcoalei de misionare din Vălenii de Munte. Textul a fost revizuit de N. I.

1047 *Prin vremuri.* „Tablouri vivante". Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1928. 15 p. 20×13 — II 92667.
Sînt 9 tablouri reprezentînd etapele de dezvoltare ale poporului român.

1048 *Cleopatra*, piesă în 5 acte. Bucureşti. Ed. „Cartea Românească", 1928. 79 p. + 4 pl. 25×19 — II 96677.
Jucată în premieră pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, în seara de 16 mai 1928, cu: Sorana Ţopa, Gh. Ciprian, R. Bulfinsky.

1049 *L'Ultima delle dee* (Tragedia). Trad. di G. Lupi e A. Cotruş. Intr. di Ezio Levi. Lanciano. Ed. „G. Carabba", 1930. VIII + 137 p. (Scrittori italiani e stranieri). 17×11 — I 101882.

1050 *Fratele păgîn.* Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1929. 65 [—67] p. (Fondul „Cuvîntul", Biblioteca literară, n-o 2). 21×14 — II 96918.
Il fratello pagano, dramma. Traduzione di V. Isopescu. Cu o introducere de Luigi Tonelli. Lanciano. „G. Carabba", 1930. XII + 134 p. (Scrittori italiani e stranieri). 17×11 — I 105764.

Piesă istorică avînd în centrul acţiunii pe Radu Vodă, fiul lui Mihnea Turcitul, pe fratele şi pe două surori ale sale: Ibrahim, Aziie şi Fatma. Jucată la Teatrul Naţional din Bucureşti, în apr. 1929, cu Gr. Calboreanu.

1051 *Frumoasa fără trup*. Basm în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1929. 45 [—47] p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, n-o 3). 21×14 — II 99056.
Frumoasa fără trup. Basm în cinci acte. Calendarul Ligei Culturale, 1930, p. 37—76.

1052 *Fiul cel pierdut*, dramă în 3 acte. Ploieşti. Tip. „Datina Românească“, 1930. 68 p. (Biblioteca „Şcoalei Secundare“, nr. 8). 20×13 — II 101013.
Il figlio perduto. La fatalita. Drammi. Trad. N. Collini. Lanciano. Tip. „G. Carabba“, 1931, 199 p. (Scrittori italiani e stranieri. Teatro). 17×11 — I 255349.
Jucat la Teatrul Popular din Bucureşti, în apr. 19.
Fatalitatea învinsă. *Ramuri*, 1924, nr. 1, p. 14—27; nr. 3, p. 3—16; nr. 5, p. 4—13.

1053 *Sfîntul Francisc*, dramă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1930. 75 p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, nr. 4). 21×13.5 — II 103454.
Frate Francesco. Mistero in 5 tempi. Tradusse l'originale romeno: Gino Lupi. Compose la musica: Enrico Bormioli. Compose la copertina: Sandro Biazzi. Collaziono il testo: Alfio Berretta. Milano, Ed. „Casa Atlante“, 1931. 1 pl. + 150 [—158] p. 25×10 — II 111526.
S-au imprimat 590 ex., toate purtînd semnătura autorului. Jucată în mai 1930 pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, cu N. Calboreanu şi G. Ciprian.

1054 *Casandra*, piesă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 71 [—73] p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, nr. 6). 20.5×13 — II 109317.
Jucată cu Maria Filotti şi Sorana Ţopa în sept. 1930.

1055 *Ovidiu*, poem dramatic în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 68—71 p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, n-o 7). 21×13.
Jucată la Teatrul Naţional din Bucureşti, în apr. 1931. Perpessicius socoate poemul dramatic *Ovidiu* al lui N. I. superior dramei lui Alecsandri.
Casandra. Poem dramatic în 5 acte. *Ovidiu*, poem dramatic în 5 acte. Bucureşti. Ed. „Socec“, 1931. 162 p. 19×12.5 — I 109463.

1056 *Trei piese simple pentru oameni modeşti*, reprezentate la Vălenii de Munte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1931. 197 p. (Fondul „Cuvîntul“, Biblioteca literară, n-o 5). 21×13.5 — II 105464.
Cuprinde: *Puterea obişnuinţei*, piesă în trei acte, p. 3—55; *Căderea măştilor*, piesă în trei acte, p. 57—131 şi *O jertfă simplă*, dramă în trei acte, p. 131—196.

1057 *O ultimă rază*, piesă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1932. 59 [—61] p. 18.5×12.5 — I 114517.

1058 *Catapeteasma ruptă-n două*. Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte, Tip. „Datina Românească“, 1934. 100—103 p. 21×14 — II 127970.
Piesa a fost jucată la Bucureşti, în premieră la 9 mart. 1934, avînd în distribuţie pe: Ion Manolescu, Gr. Calboreanu, A. Critico, Sorana Ţopa, N. Brancomir, A. Athanasescu etc.

1059 *Moartea lui Asur*. Dramă în cinci acte. Bucureşti. Ed. „Teatrul Naţional". Tip. „Datina Românească", 1934. 64 [—67] p. 24.5×16.5 — II 122696.
Piesa s-a jucat la Bucureşti, în ziua de 3 mai 1933, avînd în distribuţie pe: I. Manolescu, R. Bulfinski, A. Pop-Marţian, Marietta Anca, Sorana Ţopa etc.

1060 *Sîngele lui Minos*. Dramă în 5 acte. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935. 1 f. + 71—75 p. 24×16.5 — II 135650.
Piesa a fost jucată la Bucureşti, în ziua de 8 apr. 1935, cu Ion Manolescu, Gr. Calboreanu, G. Demetru, Al. Critico, Maria Filotti, Sorana Ţopa etc.

1061 *Un biet moşneag şi un doge*. Dramă în cinci acte. Vălenii de Munte. Tip „Datina Românească", 1936. 67 p. 24×16.5 — II 560093. Piesa a fost jucată la Bucureşti, în ziua de 23 mart. 1936, cu: I. Manolescu, N. Bălţăţeanu, Ana Luca, Eugenia Zaharia, G. Ciprian etc. Ms., incomplet, la Acad., Arh. Iorga, mapa 1, nr. 2, 6.

1062 *Zbor şi cuib*. Comedie în trei acte. Vălenii de Munte. Tip „Datina Românească", 1937. 1 f. + 35 p. 20.5×13 — II 142354.
Comedia a fost jucată de cursanţi la Vălenii de Munte, în cadrul cursurilor de vară ale Univ. populare. Ms. bătut la maşină la B.A.R., Arh. Iorga, mapa 1, nr. 14.

1063 *Răzbunarea pămîntului*. Tragedie antică în 3 acte pentru teatrul în aer liber. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1938. 31 p. + 5 pl. 24 × 16.5 — II 155018.
Cele 5 pl. ilustrează cum s-a jucat piesa la „teatrul în aer liber" de la Vălenii de Munte, de artişti amatori, printre care şi ţărani. Ms. act. I în Arh. Iorga, mapa 1, nr. 9.

1064 *Regele Cristina*. Dramă în cinci acte. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1939. 79 [— 81] p. 22.5×14 — II 155180.
Piesa a fost jucată în Bucureşti, la 21 mart. 1938, de Marietta Anca, Gr. Calboreanu, G. Ciprian etc.

1065 *Moartea lui Alexandru*. Dramă în cinci acte. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1939. 77 p. 24.5×16.5 — II 168054.

1066 *Vagabondul*. Dramă în trei acte. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1940. 41 [— 43] p. 24.5× 16.5 — II 170955.

Traduceri

1067 Goldoni, Carlo. *Hangiţa*. Comedie în două acte, tradusă de N. Iorga Braşov. Ed. şi tip. „Ioan I. Ciurcu", 1914. 100 p. (Biblioteca teatrală, editată de Societatea pentru fond şi teatru român). 20×12.5 — II 114630.
În prefaţă, N. I. prezintă opera lui Goldoni.
Hangiţa. Floarea Darurilor, 1907 I, p. 27—30; 105 — 112; 157—162; 232—237; 291—294; 344—376.

1068 Eschyle. *Prometeu înlănţuit*. Traducere în patru perdele şi două tablouri. Prologul şi traducerea de N. Iorga. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1940. 46 [— 48] p. 24.5×16.5 — II

5. NOTE DE DRUM

1069 *Amintiri din Italia. Giosue Carducci.* Bucureşti. Ed. „H. Şteinberg", 1895. 263 p. 19×12 — I 102046.
Publicată mai întîi în *Revista nouă*, 1890, p. 109—114; 138—145; 233—240; 269—276 şi 375—379. Cartea dedicată „Doamnei Maria N. Iorga".
Cu sprijinul prof. său Ştefan Vîrgolici, îndată ce şi-a luat licenţa şi a fost numit prof. la liceul din Ploieşti, N. I. a căpătat o bursă de 3 000 de lei pentru o călătorie în Italia. La 15 apr. 1890, împreună cu tînăra sa soţie, Maria V. Tasu, a plecat în Italia, iar pe la sfîrşitul lui iun. erau din nou în ţară. A vizitat: Veneţia, Padova, Vicenţa, Verona, Milano, Torino, Genova. Sensul acestor note de drum este explicat în:

1070 *Primele mele drumuri italiene.* Conferinţă ţinută la Cercul d-lui profesor Al. Marcu (27 martie 1936). Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1936. 13 p. 24 × 16 — II 135370.
A căutat contactul cu viaţa italiană şi, totodată, a început să citească literatura italiană. La Roma a citit pe Giovanni Verga. Nu s-a lăsat condus de „Baedecker", deşi l-a folosit. Autorul în această conf. se opreşte asupra literaturii de călătorii în Italia: Goethe, a cărui carte nu-l satisface, fiindcă sufletul acestuia era format în sec. XVIII, cînd nu se avea noţiunea deosebirilor dintre popoare, naţiuni şi state; Stendhal s-a identificat cu viaţa italiană, în totalitatea ei, văzînd pînă în fundul sufletului italian; Taine, în care aflăm mai mult formule comtiste decît o înţelegere directă a adevăratelor realităţi italiene; Ruskin, admiratorul Veneţiei; Gregorovius, care a scris o foarte bună *Istoria Romei în evul mediu.* Din literatura românească, N. I. reţine pe: Codru Drăguşanu, Asachi, Slavici, notele sub formă de scrisoare publicate în *Familia* lui Iosif Vulcan.

1071 *Pe drumuri depărtate* (Note de călătorie). Bucureşti Ed. „Minerva", 1904. 225 p. 19×12 — I 102037.
„Mi-a plăcut totdeauna să călătoresc[...] şi obiceiul de a însemna ce vedeam a rămas[...] ca şi patima de a vedea alte locuri, de a-mi îmbogăţi viaţa prin viaţa deosebită a oamenilor ce trăiesc aiurea." Cartea cuprinde: *Spre Marea Adriatică*; *În Alpi*; *Fiume; Trieste; Miramare; Veneţia; Ferrara*; *Din Tirol*; *Parma*; *Pavia*; *Genova*; *În Dalmaţia*; *Ragusa*; *Din Ragusa spre Italia*; *Spre Neapole; Brindisi; Bari; Viaţa în Neapole; Viaţa în Florenţa*; *Nürnberg; Galiţia; Trei capitole nordice: Haga, Copenhaga, Stockholm*; *Un sat laponez în Europa; Nebunul din Varşovia, O zi la Belgrad.* Cartea este alcătuită din note scrise pe parcursul anilor: *Parma, Pavia, Genova, Nürnberg* au fost publicate în *Literatura şi arta română*, 1896—1897, nr. 6, p. 386—397. *Dalmaţia* şi *Italia*, în aceeaşi rev., 1897—1898, p. 87—96; 213—230. Ultimele 3 cap. din carte, în *Sămănătorul*, 1904, p. 97—100; 241—244; 609—611; 625—629; 737—739; 769—771.

1072 *Drumuri şi oraşe din România.* Bucureşti. Ed. „Minerva", 1904. 291 p. 19×13 — I 102007. Dedicată „Tovarăşei mele de drum: Ecaterina N. Iorga".
Drumuri şi oraşe din România. Ediţia a II-a. Bucureşti, Ed. „Pavel Suru". Tip. „D.C. Ionescu", 1916. 236 p. 23×15 — II 48245.
Cartea cuprinde: *Ţara Oltului: T. Severin; Tg. Jiu; Spre Craiova; Rîmnicul; Spre hotar*; *Caracalul; Ţara Românească: Slatina, Spre T. Măgurele*; *T. Măgurele; Spre Piteşti; Piteşti; Curtea de Argeş; Spre Cîmpulung; Cîmpulung; Tîrgovişte; Ploieşti; Sinaia; Bucureşti; Împrejurimile Bucureştiului; Spre Călăraşi; Călăraşi; Buzău; R. Sărat; Moldova: Focşani; Spre Bacău;*

Bacău; Piatra; Romanul; Fălticeni și Baia; Spre Botoșani; Dorohoiul; Spre Iași; Iași; Vasluiul; Bârladul; Tecuciul; Huși. Pe Dunăre: Spre Brăila; Galați; Tulcea; Sulina; În susul Dunării; Cernavoda; Constanța; Spre Giurgiu; Giurgiul; Spre T. Măgurele; Spre Severin; Spre hotar. Călătoria a fost făcută în vara și toamna lui 1903, cu scopul de a-și cunoaște țara, cu oamenii și frumusețile naturii, nu numai din studii și doc., apoi să transmită impresiile acelora care sînt obișnuiți să se cultive prin carte. La sfîrșitul lui oct., lucrarea era scrisă, dar a ieșit de sub tipar în primele zile ale lui ian. 1904. Drept de autor a primit 900 de lei de la editorul Filip — „Minerva".

1073. *Sate și mînăstiri din România.* București. Ed. „Minerva", 1905. VIII + 370 p. 17.5×11.5 — I 102006. Frag. și în *Sămănătorul*, 1904, p. 689—692.

Sate și mînăstiri din România. Ediția a II-a. București. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Progresul", 1916. 206 p. 24×15.

Timp de 3 luni, ale verii din 1904, autorul străbate din nou țara: „Vreau să cunosc ținuturile României supt o îndoită înfățișare: aceea a satelor de astăzi și a naturii de care sînt înconjurate și aceea a frumuseții istorice, întrupată în mînăstiri și biserici, cea mai scumpă și rară, cea mai adevărată și originală a lor podoabă". Cartea a fost scrisă pentru „învățătorul și preotul din sate, către cititorul de peste munți, om cu inimă curată, către tinerii din școlile înalte și către acei ce l-au părăsit de puțină vreme pentru a intra în viață". Stilul lucrării este în „felul de a scrie al cronicarilor și tălmăcitorilor bisericești, care corespunde felului de a vorbi al poporului". Călătoria începe de pe locurile natale, de pe drumurile ce duc la Botoșani, și de aici la Burdujenii vecini cu Suceava, pe atunci capăt de țară. Străbate satele Plopeni, Salcea, Dumbrăveni, apoi Huțanii, Glodenii, Bacșa. Trece Siretul spre Mănăstirea Agaftonului. Trăsura îl duce prin satele din jurul Hîrlăului: Copălăul Frumușica, pădurea Coșulei, Uriceni, Flămînzi, Deleni, Cotnari, Tîrgu-Frumos și mănăstirile din jurul Iașului: Galata, Cetățuia, Frumoasa, hanul Socolei. Ținutul Vasluiului: Negrești, Scînteia, Scheia, Mănăstirea Adam. Agiud, Tg. Ocna, băile de la Slănic, mormîntul lui C. Negri. De la Slănic la Palanca, prin Dărmănești, Comănești Ciobănaș, Asău, Moinești, Tarcău, Agaș, Goioasa, Brustutoasa, De la Bacău la Piatra: Buhuși, Podoleni, Roznov. Urmează mănăstirile din Neamț: Văratec și Agapia. Fălticenii: Băiășești, Bodești, Mălini, Drăceni, Rîșca, Baia, Horodniceni, Bogota, Fîntîna Mare. La Buciumenii Tecuciului asistă la căsătoria poetului St. O. Iosif. Din nou la Suceava: Pobrota, Dolhasca, Dolheștii Mari. Apoi la Secu, Durăul, Ceahlău, valea Bistriței, prin satele Călugăreni, Răpciuni, Tarcău, Bicaz, Pîngărați, Bisericani. În apr. a vizitat Putna: Cotești, Dolhăuți, Odobești, Miera, Vizanția, Soveja, Brătulești, Cașin, Onești, Borzești. Muntenia este străbătută mai repede. Un drum de la Buzău la Ciolanul: Vernești, Gura Nișcovului, Silișteni, Haleșul, Mănăstirea Barbu, Izvoranul, Berca, Bradu, Aluniș, Cîrlomănești. De la Brăila la Galați: Făurei, Bărboși. În Dobrogea. De la Tulcea la Constanța: Babadag, Cataloiul, Ieni-Chioi. Revine la București și apoi cercetează: Căldărușani, Snagov, Țigănești, Cernica, Ciorogîrla, Văcărești, Comana, Dobreni, Fierăști. Trece la Schitul Ghighiu, Mărgineni, Mănăstirea din Deal, Viforîta. Se oprește în mai multe sate din Muscel. Rucăr, Dragoslavele. De aici la Pitești și Mănăstirea Vierosul. În Oltenia începe călătoria în primăvară, cu lunca Oltului: Zlătărei, Ștefănești, Șerbănești, Drăgășani, Stănești, Lungești, Străjești, Jilbea, Călimănești, Cozia. Se continuă cu Rîmnicu-Vîlcea, Govora, Mînăstirea dintr-un Lemn, Surpatele, Horezul, Bistrița și Arnota, acestea fiind vizitate în jurul datei de 15 aug. Urmează Tg. Jiu, Tismana, Pertișani, Vădeni, Porceni, Schitul Lainici. De aici ia

satele între Tg. Jiu şi Severin. Pe drumul Cerneţi, Halînga, Balta, Vîrciorova, ruinele Vodiţei. Ultimele mănăstiri: Strehaia, Bucovăţul, Balta Verde. Ajunge la Calafat şi Vidin, cu care se pune punct călătoriei din 1904. *Drumuri şi oraşe* şi *Sate şi mănăstiri* au avut o largă circulaţie în epocă „prin cuprinsul bogat şi limba fermecătoare“, cum afirmă Augustin Bunea.

1074 *România, mamă a unităţii naţionale, cum era pînă la 1918*. Ilustraţii de Liliana şi Alina Iorga.
~ Vol. I *România munteană*. 1939. VII [— IX] + 434 [— 437] p. + 14 pl Despre judeţele: Mehedinţi; Gorj; Dolj; Vâlcea; Romanaţi; Argeşul; Oltul; Teleormanul; Muscel; Dîmboviţa; Vlaşca; Prahova; Ilfovul; Buzăul; Ialomiţa; Brăila; Rîmnicu-Sărat.
~ Vol. II *Moldova şi Dobrogea*. 1940. 349—403 p. + 20 pl. Despre judeţele: Dorohoi; Botoşani; Suceava; Iaşi; Neamţ; Roman; Vaslui; Fălciu; Tutova; Tecuci; Bacău; Putna; Covurlui; Tulcea; Constanţa; Durostor; Adaos. Este o retipărire a lucrărilor: *Drumuri şi oraşe* şi *Sate şi mănăstiri*, al căror cuprins e contopit şi orînduit pe judeţe.
România cum era pînă la 1918. Ediţie îngrijită, prefaţă şi tabel cronologic de Lucian Cursaru. Bucureşti. Ed. „Minerva“ Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii“, 1972 (Biblioteca pentru toţi, nr. 717—718). 16.5×11 — I 569339. Este o retipărire, cu unele prescurtări, a ed. din 1939—1940. Cronologia are numeroase erori de date, fapte şi idei.

1075 *Neamul românesc in Bucovina*. Bucureşti. Ed. „Minerva“, 1905. 254 p 19×12 — I 290.

Cartea este dedicată „puţinilor bucovineni care vor citi această carte, se vor încălzi de dînsa şi vor culege învăţături“. Călătoria s-a desfăşurat în apr. şi a cuprins localităţile: Arburea, Bîlca, Bădăuţi, Boian, Bosancea, Burdujeni, Cacica, Căjvana, Călăneşti, Caliceanca, Cândreni, Cernăuca, Cernăuţi, Chilişeni, Cîmpulung, Clocucica, Costişa, Dorna, Dragomirna, Dragoşa, Fîntîna Albă, Frătăuţi, Frumosul, Gagigadar, Hatna, Hliboca, Horecea, Horodnic, Humor, Gura Humorului, Iacobeni, Iţcani, Iţcanii Noi, Jamul Mare, Jucica, Marginea, Mihăileni, Mileşăuţi, Moldoviţa, Păltinoasa, Părhăuţi, Părteştii de Sus, Petrăşti, Poiana Stampei, Poieni, Pojorîta, Prelipca, Putna, Racova, Rădăuţi, Rarancea, Reuseni, Romaneşti, Roşu, Rus Mănăstioara, Sadagura, Sadova, Sasca, Satu Mare, Săcel, Scheia, Serăuţii de Jos, Sîntilie, Sîntonufrie, Siret, Solca, Soloneţ, Storojineţ, Straja, Stroieşti, Stupca, Suceava, Suceviţa, Tătărăşeni, Ţeţina, Toporăuţi, Valea Putnei, Vama, Vicovul, Voitinel, Volovăţ, Voroneţ, Zahareşti, Zavadovschi, Zamca şi Zips.

Românismul în trecutul Bucovinei. Bucureşti. Ed. „Mitropoliei Bucovinei“, Tip. „Datina Românească“ 1938. 426 p. 19×13 — I 153598.
La această ed. s-au adăugat *Inscripţii bucovinene:* Arburea, Creşceatec, Dragomirna, Humor, Ilişeşti, Mileşăuţi, Moldoviţa, Păstrăuţi, Petrăuţi, Putna, Sihăstria, Rădăuţi, Reuseni, Siretiu, Solca, Sîntilie, Sîntonufrie, Suceava, Suceviţa, Vama, Volovăţ, Voroneţ şi Zahareşti.

1076 *Neamul românesc în Basarabia* Bucureşti. Ed. „Socec“, Tip. „Socec & comp.“ 1905. 239 p. 19×13 — I 759

Călătoria continuă pe aceea din Bucovina din apr. 1904, fiind vizitate: ţinuturile Hotin, Bălţi, Soroca, Chişinău, Tighina, Bugeacul.

1077 *Neamul românesc în Ardeal şi Ţara ungurească*. Bucureşti. Ed. „Minerva“, 1906. 381 p. (I); 391 — 748-750] p. (II). 19×13 — I 2035.

Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906. Ediția a II-a București, Ed. „Ministerul de Interne". Tip „Stroilă", 1939. 472 p. + 71 pl. 24.5×17 — II 168243.
N. I. explică necesitatea ed. II în felul următor: „Retipăresc astăzi, după ce s-a strecurat o viață întreagă, înfățișarea călătoriilor mele în Ardeal pe vremea cînd doar în mintea cîtorva, nu aprinsă, ci luminată de cunoștinți care lipseau celorlalți și mai ales de un înalt ideal, licărea credința că va înceta stăpînirea străină [...] M-am hotărît s-o dau pentru a se vedea ce era atunci și pentru a se trage de acolo învățăturile de nevoie de acei cari au uitat și de cele două generații care n-au trăit acea viață de cîine. Înțeleg această carte ca o întărire, necesară, a sufletelor într-un ceas de mare primejdie, care nu se combate cu teama și descurajarea". S-a adăugat la ed. I cap. intitulat „În părțile liberate", *Drumuri ardelene. Sarmisegetuza. În Banatul românesc. Aradul, Oradea, Clujul și Sătmarul. Spre Moldova. În secuime. Artă nouă și veche în Ardeal. În părțile de miazăzi. Una și alta din Ardeal.* Acest adaos s-a publicat mai întîi în *Adevărul literar și artistic*, 1929, nr. 89—93, 97 și 99 de unde au fost strînse în vol. Alte referințe: În 1905 N.I. continuă să călătorească. Începutul anului 1905 îl prinde la Brașov, iar în vacanța Paștelui este în nordul și răsăritul Moldovei. La 5 aug. este invitatul „Astrei" la Sibiu și de la această dată străbate, timp de peste 3 luni, Ardealul de-a lungul și de-a latul, simțindu-se un alt om, cu credință de izbîndă în viitor: „Te vei înviora și îmbărbăta acolo cu credința că, oricît s-ar sili oricine, rădăcina noastră nu poate fi smulsă din adîncul unui pămînt care a numit pe străbunii noștri întîi născuți ai săi, dacă vei cînta « osana » la biruința nouă a acestui mare, bun și blînd popor al muncii, înțelepciunii și frumuseții". Sînt străbătute 154 de localități, printre care Abrud-Sat:, Agnita, Aiud, Alba Iulia, Altina, Apoldul de Jos, Amlaș, Arad, Arpașul de Jos, Bășești, Becleanu Bistriței, Becleanu Făgăraș, Beiuș, Berivoiul Mare, Berivoiul Mic, Beșimbav, Bistrița, Blaj, Bobîlna, Boholț, Brad, Brașov, Bucium, Budila, Buia, Bungard, Calborn, Caransebeș, Cetatea de Baltă, Cîlniciș, Cîmpeni, Cluj, Copăcel, Corabia Ciceiu, Corbi, Crișcior, Cuhea, Cunța, Dănsuș, Delari, Deva, Dobîrca, Dobra, Dragomirești, Drăguș, Dridif, Dumbrăveni, Făgăraș, Feldioara, Feleac, Gelmar, Geoagiul de Jos, Geoagiu Feredău, Geoagiul de Sus, Gherla, Gura Râului, Grădiștea, Gura Sadului, Hațeg, Hîrșeni, Hodoș, Hundorf, Hurez, Ileni, Inidioara, Josani, Lancrăn, Letca, Lisa, Lozna, Ludișor, Ludoș, Lugoș, Lupșa, Luța, Măjina, Mărgineni, Mediaș, Miercurea, Nadiș, Năsăud, Nicula, Ocna, Ohaba, Orăștie, Peri, Perjani, Petriolul de Sus, Petroșani, Plosca, Poiana, Pojorta, Ponorel, Poplaca, Porcești, Rarău, Rășinari, Recea, Recea Nouă, Remeți, Rod, Rodna, Rucăr, Săcel, Sad, Săliște, Sarasău, Săcel, Șelimbăr, Săscior, Sebeș, Șercăița, Sas-Sebeș, Seghești, Sibiu, Sighișoara, Sîmbăta de Jos, Sîmbăta de Sus, Șinca Veche, Sîncel, Sînt Imbru, Șoimuș, Someș, Streiu, Streiuț, Șuncuța, Ucea de Jos, Ucea de Sus, Vișeul de Jos, Vișeul de Sus, Viștea de Jos, Viștea de Sus, Vlădeni, Voila, Voivodenii Mari, Zîrnești, Zlatna.

1078 *Neamul românesc din Ardeal*. București. Ed. „Cartea Românească", 1923, 48 p. (Pagini alese din „Scriitorii români". Publicațiune periodică nr. 117—118). 24×16 — II 69041.
Se reproduce din lucrarea de mai sus cap. privind: Brașovul, Alba Iulia, Abrudul, Blajul, Mirăslăul, Turda, Năsăudul, Lugojul și alte părți bănățene. Drept prefață la lucrare este prezentată biografia lui N. I.

1079 *În Ardealul anului încoronării*. București. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Lupta," 1923. 136 [—139] p. 18×12 — I 66361.

1080 *Prin Bulgaria la Constantinopol*, cu ilustrații de pictorul Stoica. București. Minerva, 1907. 282 + II p. 19 ×13 — I 6221.
Un fragment în *Sămănătorul*, 1906, p. 721—724.
Pentru cercetări în arh. turcești necesare studiului asupra Imperiului otoman, la sfîrșitul lui iul. 1906 N. I. a întreprins o călătorie la Constantinopol. Itinerarul: Rusciucul, pe valea Lomului și a Iantrei la Gora Orehovița. Tîrnovo-Plevna. În Balcani. Sofia. De la Sofia la Filipopol. De la Filipopol la Adrianopol. De la Adrianopol la Constantinopol. Aici a cercetat moscheele: „Sf Sofia", „Ahmedie", bisericile bizantine: Cele șapte turnuri și zidurile bizantine. În sus pe Bosfor. Malul asiatic, insula Prinkipo. A lucrat în arh. și a fost însoțit de prietenul său Petit, conducătorul rev. *l'Echos d'Orient*, rev. în care vor fi recenzate numeroase opere ale lui N. I.

1081 *Țara românilor. I. România. 1. Județul Prahova.* Vălenii de Munte Tip. „Neamul Românesc", 1910. 117 [—119] + 18 + 10 p. + 1 hartă. I 21792 [Paginația e defectă.]
I. *Ploieștii*. Schitul Ghighiu. II. *Pe valea Teleajenului*: Vălenii de Munte, Schitul Crasnei, Pe Teleajen în sus; La mănăstirile Suzana și Cheia; Zamfira; Verbila; Un vechi tîrg stîns: Bucovul. III. *Valea Prahovei*: Spre Cîmpina; Cîmpina; Doftana; Mănăstirea Brebu; Sinaia, Tîrșorul, Gherghița, Inscripții de mănăstiri și biserici: Biserica Domnească; Sf. Nicolae cel vechi; Sf. Dumitru, Buna-Vestire; Sf. Voievozi; Sf Pantelimon, toate din Ploiești. Vălenii de Munte: Mănăstirea, biserica din Berceni; Filip; Sf. Ioan; Sf. Nicolae. Alte localități: Suzana; Cheia; Homorîciu; Măgurele; Vărbilău; Bucov; Brebu; Sinaia; Gherghița; Biserica Domnească; Sf. Dumitru. Adaos: Prin Ogredin la Starichiojd; Slănicul; Mănăstirea Mărgineni; La leagănul Filipeștilor. Inscripții: Biserica din Ogredin; Stari-chiojd; Schitul Zamfira; Biserica din Filipeștii de Tîrg, Biserica din Călinești. Harta este întocmită de slt. C. Zagoriț.

1082 *Note de drum.* Prin Germania: La Colonia. Spre Bruxelles. Prin Franța de Nord la Calais. Rînduri din Anglia: Oxford, Windsor. Paris. Versailles. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 100 [—103] p. 21 × 14 — II 34139.
Note de drum. Drum drept, 1913, p. 205—212; 265—271; 335—372.
Despre drumul său la Londra pentru a lua parte la congresul de istorie. Revenea în Anglia după 23 de ani, iar revederea îi provoacă același entuziasm: „Acum studentul de atunci și-a făcut drum în lume, și-l așteaptă încercările ca și solemnitățile unui congres istoric. Și, în preajma celui dintîi ceas de recunoaștere, i se dezvăluie specificul nației engleze. Același entuziasm îl stăpînește și în vizitarea Parisului, cu amintiri despre arta muzeelor, literatura cea nouă, cu viața ce se desfășoară pe străzi." După o scurgere de 10 ani, în care timp a trăit în hotarele țării sale și în idealurile ei, N. I. are marea bucurie a revederii țărilor, cu orașele și viața lor spirituală în care s-a format între 1890 și 1894: Berlin, Paris, Londra.

1083 *Cinci conferințe despre Veneția*, ținute din însărcinarea Casei Școalelor. București. Ed. „Casa Școalelor" Tip. „Neamul Românesc", 1914. 167 [—171] p. 24 × 16 — II 37470.
Apărută mai întîi în *Drum drept*, 1913, p. 177—331.
Cinci conferințe despre Veneția, ținute din însărcinarea Casei Școalelor. Ediția a II-a. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1926. 221 [—223] p. + 12 pl. (Din publicațiile Casei Școalelor). 22 × 14 — II 88302.
În afara celor 5 conf. se adaugă în ed. din 1914: Cîteva note venețiene: *Spre Veneția, Din nou în Veneția. Lucruri nouă în locul celor vechi. Germanii în*

Veneţia. În Ghetto. La „părinţii armeni". La Capela lui Giotto, în Padova. Doc. Iar la ed. din 1924 avem în plus *Impresiile unui adolescent*, adică notele de drum din 1890, precum şi: *Cose di Venezia* (1922). Cele din urmă au fost publicate şi în *Adevărul literar şi artistic*, 1922, nr. 82 şi 83.

1084 *În Franţa.* Drumuri ale unui istoric, cu 53 vechi gravuri. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 175 p. 24×16 — II 64003 [Pe copertă e trecut anul 1922].
Fragmente tipărite în *Ramuri*, 1922, p. 43 şi *Lamura*, 1921, p. 816. Parisul. Împrejurimile: St. Denis, St. Germain, Chantilly, Fontainebleau; Courans; Vaux. Versailles; Senlis; Chartres; Reims; Amiens; Nancy; Rouen; Rennes; Dijon; Lyon; Avignon; Arles; Nîmes; Pămînt francez şi influenţa franceză dincolo de Franţa: Geneva.

1085 *În Ardealul anului încoronării.* Bucureşti. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Lupta", 1923. 136 [—139]p. 18×12 — I 66361.
Drumuri ardelene: intră în Ardeal pe la Bratocea. Braşov. Făgăraş. Avrig. Sibiu. Sălişte (unde ţine o conf. despre Eminescu, ca poet al epocii sale din lumea întreagă). Rod. Sarmizegetusa. În Banatul românesc. Aradul. Oradea, Clujul şi Sătmarul. Spre Moldova în secuime. Artă nouă şi artă veche în Ardeal. Una şi alta în Ardeal. Duminica încoronării. Cartea a apărut mai întîi în *Adevărul literar şi artistic*, 1922, nr. 89—93, 97 şi 99.

1086 *Note polone.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1924. 58[—61] p. 21×14 — II 127024.
Spre Varşovia; Varşovia; Un colţ de Lituanie; Prin Varşovia la Poznan; Cracovia; Liovul. Publicată şi în *„Calendarul Ligii Culturale"*, 1925, p. 35—75.

1087 *La Roumanie pittoresque.* Paris. Ed. „Gamber". Tip. „Ramuri", 1924. 1f. + + 221 + 2 pl. 31×24 — III 49436.
Cartea — precizează autorul — este un album, un ghid, o descriere pitorească a României, pe văi, aşa cum s-a alcătuit, fără hotare despărţitoare. Nu este o carte de propagandă, ci a amintirilor unui trecut şi rezultatul unei îndelungate experienţe. Cuprinde: Dunărea. Văile Banatului şi Olteniei. Văile Marii Valahii. Văile Moldovei. Tisa şi afluenţii săi. Marea românească. Lucrarea, bogat ilustrată, are o tehnică grafică impecabilă.

1088. *Trei zile în Basarabia.* Bucureşti. Tip. „Lupta", 1926. 20 p. 21×14 — II 88309.
Apărută şi în *Neamul românesc*, 1926, nr. 119, 120.

1089 *În Serbia de după război*, cu 33 de schiţe de pictorul Becu. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1927. 51 [—53] p. 25×20 — II 92011.
Pe Dunăre spre graniţa sîrbească. „Gloria României", 1927, nr. 4—5, p. 1. Luînd parte la al doilea Congres de bizantinologie ţinut la Belgrad, a vizitat o bună parte din vechea Serbie, alcătuind această broşură din notele de drum: *Spre Belgrad; Belgradul; În Sumadia; Stolei; Scoplie; Cruşevatul; Altă Serbie; Bosnia.* La acestea a adăugat cîteva pag. luate din *Pe drumuri depărtate* (1904): *Dalmaţia acum treizeci de ani; Ragusa acum treizeci de ani; Ragusa: trecutul.*

1090 *Cîteva zile prin Spania.* Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1927. 171 p. 23×15 — II 88039.
Spre Spania; La Bascii francezi; La bascii spanioli; În Castilia; Madridul; Cetatea gotică Toledo; Escorialul; Cetăţile maure; Granada; În Catalonia; Catalonia franceză; Cîteva observaţii răzleţe. De la p. 91—170: *Trei conferinţe...*

despre Spania: ţara, poporul, istoria, literatura şi arta. Titlul cărţii se explică prin faptul că N. I. a stat în Spania numai 10 zile — în mart. — şi nu a putut s-o străbată de-a lungul şi de-a latul. Este prima sa vizită aici, iar „limba, pe care o cunosc aşa de bine şi pentru întîia oară o aud vorbită, e clară şi simpatică". În cuprinsul cărţii sînt şi 5 poezii, inspirate din peisajul ţării. Remarcă „la acest popor o demnitate moştenită". Îl impresionează tipul spaniol: „Sînt adesea ca ale sătenilor noştri. Aceeaşi bărbăţie fără îngîmfare, aceeaşi discreţie cuminte. Sînt cuminţi aceşti depărtaţi fraţi ai noştri şi adesea de o mare frumuseţe". Prin Italica, oraşul roman de naştere a lui Traian. Remarcă marele nr. de pelerini ce vin din America spaniolă, „pelerinagiu privit ca de datorie".

1091 *Ţara latină cea mai depărtată din Europa: Portugalia.* Note de drum şi conferinţe. Ilustraţii de Becu. Bucureşti. Ed. „Casa şcoalelor", Tip. „Datina Românească", 1928. 156 [—159] p. + 18 pl. 22×16 — II 92614.
Prefaţă spaniolă. *Spre Lisabona. Lisabona; Evora; Înapoi la Lisabona; În Jurul Lisabonei; Spre Coimbra; Coimbra; Porto; Prin Franţa de sud.* De la p. 79—156: *Ţara; Rasa; Istoria; Arta şi literatura.* (În ultimul cap. numeroase versuri traduse de Iorga.) În cuprinsul cărţii sînt 4 poezii inspirate de pitorescul ţării. Este impresionat de Univ. din Coimbra; de aici următoarea propunere: „Şi mă gîndesc că aici, în acest ultim colţ vestic al latinităţii europene, ar fi o faptă comună latină de îndeplinit: să se creeze de toţi moştenitorii Romei, mai mari şi mai mici, la Coimbra un învăţămînt filologic şi istorico-literar prin care să se afirme unitatea de dezvoltare din ţară în ţară şi din ramură în ramură a spiritului latin". Urmăreşte tipurile umane: „Figuri în parte deosebite de ale spaniolilor. Largi feţe osoase, mustăcioase, foarte brune, mai mult sînge în faţă. Ochii n-au strălucirea de dincolo. E ceva mai arhaic şi mai masiv. Lipseşte, se pare, stratul roman şi adaosul maur. Iberul, celtiberul primitiv se conservă, aşa cum la noi, de la Haţeg pînă la Mehedinţiul de sus, dacul persistă".

1092 *Ţări scandinave: Suedia şi Norvegia.* Note de drum şi conferinţe. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1929. 127 p. + 36 pl. 21×14 — II 96932.
În drum; Germania de după război; Peisagii scandinave; Spre Norvegia; Trelleborg; Malmö, Falkenberg, Warberg, Göteborg, Trollhätten, Tingvala, Kornsjo; Munte norvegian pînă la Oslo; Împrejurimile capitalei Norvegiei; Spre Suedia prin munţi; Peisagii suedeze din Vest; Stockholm; Împrejurimilie Stockholmului. De la p. 65—126: Ţara, rasa, istoria, arta şi literatura. Natura şi arta populară domină în descrieri. Viaţa străzii. „E ceva meridional în aceşti oameni ai înaltelor latitudini". Pămîntul norvegian şi suedez închide tezaure de preistorie; ceramica lor e foarte bogată, e toată decoraţia vaselor noastre şi a altor manifestaţii de artă populară. Şi scoarţele sînt ca la noi.

1093 *America şi românii din America.* Note de drum şi conferinţe. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1930. 234 [—238] p. + 5 pl. 21×14 — II 103449.
Invitat de românii din America strînşi în Soc. „N. Iorga" din Indiana Harbor, cu prilejul jubileului de 25 ani, istoricul se îmbarcă la Genova pe vaporul „Roma" la 17 ian. 1930, străbătînd, timp de 10 zile, oceanul pentru prima dată. La 27 ian. este primit de românii americani şi de presă la New York, rămînînd în Statele Unite pînă la 20 mart. În acest interval a vizitat: capitala afacerilor: New York; capitala politică: Washingtonul şi împrejurimile; capitalele industriei: Chicago, Cleveland, Detroit. De-a curmezişul Americii; Capitalele grădinilor: Colorado, San-Francisco, Los Angeles, La

granița Mexicului. Lumea învinșilor: Ținutul indian. Marile Canioane; În pustiu; Noul Mexic; Spre nord-est. Capitalele trecutului: Gettysburg, Baltimore, Philadelphia; Trenton, Princetown, Boston și Harvard. Reîntors în țară, a ținut 7 conferințe despre Statele Unite: *Pămîntul; Națiile; Istoria; Literatură și artă; Românii; Anglia și America: Viața materială; Culturile.* În notele de drum, accentul cade pe viața spirituală: universități, marile muzee și bibl., presă, peisajul țării, înfățișarea orașelor. Industria nu-l atrage, ci numai reflexul ei asupra vieții social-politice. Vizitează și descrie coloniile românești, în care se află peste 120 000 de români, în afara unui mare număr de evrei originari din România. Ține conf. la Universitatea Columbia, fiind primit de rectorul Murray Butler, la Universitatea din Cleveland, la Pittsburg, Claremont, Los Angeles, Georgetown, Baltimore, New York, Boston. Este primit de Ochs, proprietarul ziarului *New York Times*. Este invitatul unor prof. și personalități: Nelson Cromwell, Craigie, Morris, Wopicka, Graham, Karr, Lancaster, Wels, Andrews, Cornish, Merriman, Muzey, Finley, Pierpont Morgan junior, Shrager, Landesco, Kerner, Maro Jones, Burgess, Stevenson, Cornish. Este primit de președintele S.U.A., Hoover, și asistă la înmormîntarea fostului președinte Taft. Washington este un „oraș simbolic de credință și de unitate, întruparea eternă a ideii generatoare". Peste tot se vede baza de pornire a emigranților. În casele din New York recunoaște tipul celor din Anglia, Belgia, Olanda, Norvegia, Danemarca. Americanii nu-și pot renega originile. „Omul vechi dă normele. El impune și transformă[...] Natura, felul de viață, scopurile comune modelează, duc la uniformitatea care se face tot mai adîncă. A nu se uita și influența acestei ciudate limbi, dislocate, desosate, fluide, sugestie mai curînd decît accentuare, care e limba engleză. Are comunicativitatea electricității." Viața e în adevăr publică. „Pe fiecare îl vezi ce face." Diplomele universitare nu asigură o funcție. Au cea mai bună rețea telefonică din lume. E țara oamenilor practici. Biblioteci, muzee, universități sînt create prin donații. „Resorturi de fier îi susțin și cu ochii de diamant spre viitorul în care au rol de conducători. La 80 de ani, acești conquistadores au frăgezimea de simțire, încordarea de voință a unor tineri. Mor lăsînd altora o sarcină întreruptă brusc de sfîrșitul firesc al ființei omenești chiar cînd un zeu a locuit într-însa, un zeu de putere și biruință." Negrii sînt deprinși din generație în generație să ajute la orice; au „un instinct de dădacă, transmis de-a lungul veacurilor". „Un întreg trecut de robie se vede în tot ce fac pentru stăpînul alb, alături de care-l pune legea, dar nu și obiceiul. În școli sînt copii: albi de toate colorile, negri de toate nuanțele[...] turnul Vavilonului, cu limba engleză obligatorie." Mulatri sînt pe toate drumurile și de toate colorile. Orașele sînt „o beție de electricitate, un furnicar de mișcare". E țara furnalelor, țara de cercuri roșii în noapte, țara ținută sub presiunea muncii și a cîștigului. Spre Detroit, limbile de foc ale fabricilor arată calea spre orașul în care se află 30 000 de români. Face apel la toți românii să revină în țară, ceea ce supără pe americani. Oriunde e o făclie românească, un cărturar, o energie, o instituție, un ziar, o asociație, sînt remarcate cu emoția patriotului. Se oprește îndelung asupra civilizației indiene. Conf. ținute în S.U.A. au fost publicate în:

1094 *My American lectures*. Collected and arranged by Norman L. Forter. Preface John L. Gerig. Bucharest. „State Printing Office", 1932. 191 [—194] p. + 16 pl. 25×18 — II 110551.

1095 *Priveliști elvețiene*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1930, 11[—13] p. 23×16 — II 101407.

Apărută mai întîi în *Cuget clar*, 1930, p. 216—222. Berna, Zürich, Sviţera şi Tirol. Din Berna se reţin: catedrala gotică sec. XIII; Universitatea cu prof. celebri; Teatrul Naţional; Muzeul cu opera lui Ferdinand Hodler, care, în opera sa, pleacă de la tradiţie. Apoi munţele care stă deasupra, „drept, ţepos de brazi, stropit cu căsuţe mărunte". Zürich: lacul, Universitatea şi Politehnica; aceasta pregăteşte şefi pentru industrie, care la lăsarea serii umple drumurile de o lume aşa de socotită în lucrul ei, de ai zice că se întoarce fericită de la o plimbare. Două muzee, unul în care domină casa şi meşteşugul: „E aici şi un necontenit îndemn de muncă şi o stăruitoare propagandă de frumuseţe". În celălalt: Hodler şi Böcklin şi urmele romane şi anteromane. Tirolul cu munţi, „catapetesme de stînci în care se înfig sfeşnice negre de brazi". „Ţară a lemnarilor cu pene la pălărie, sviţerienii fără sviţeră." Ajuns în ţară, peisajul pînă la Oradia şi pe linia Crişurilor: „strălucitoare porturi împodobesc trupul gingaş al femeilor [...] nicăieri omul nu e mai mult o podoabă a naturii".

1096 *O mică ţară latină: Catalonia şi Expoziţia din 1929*. Note de drum şi conferinţe. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor" Tip. „Datina Românească", 1930. 97[—103] p. 21×13 — II 103452.
Colţ de Italie; Între Pirinei şi Barcelona; Barcelona; Expoziţie, Terrassa; St. Cugat de Valès; Taragona; Vich şi Ripoli; Sufletul catalan; Drum francez de întors acasă. Conf.: *Literatura; Arta; Probe de poezie catalană* (p. 69—97); 6 poezii populare, una medievală de Jordi de Sant Jordi şi 7 moderne de: Teodor Llorente, Masi Morera y Galicia, Miquel Costa y Llobera, Manuel Mila Fontanais, Maragal, Corrandes. Barcelona: oameni de o desăvîrşită cuviinţă, un avînt de nobilă ambiţie, de muncă distinsă cu ceva aristocratic şi aproape poetic în ea. Oraşul vechi, cu palatul episcopal; vechea cetate trăieşte şi azi ca pe vremuri, ca la 1200. De altă parte oraşul nou, metropola contemporană a tehnicii şi luxului, cu bulevarde pariziene: piaţa Cataloniei, piaţa Spaniei. Mari bulevarde o străbat în tot sensul: Camino de Lanes, Via Layetano, Gran Via. În arh. lucrează spre a descoperi şi lumina trecutul catalan, prietenii lui N. I.: Puig y Cadafalch, Nicolau d'Olwer, Valls i Taberner, venerabilul istoric şi poet Rubio y Lluch. Barcelona: 1 000 000 de locuitori în 74 km². Taragona, Taraco de odinioară, „caracterul localităţii e Roma, care de atîtea veacuri trăieşte aici". Cetatea Scipionilor, cu 30 000 de locuitori, industrie mică şi export de uleiuri. Mulţimea cuminte, cuviincios gătită: „o clipă ni se pare că nimic nu s-a schimbat în vremuri şi că sîntem aici pentru ca să aprindem candele, noi, români, la sarcofagiile fraţilor noştri Ampeliu, Nectarista, cei adormiţi întru Hristos Mîntuitorul". Localitatea Vich este Vicus roman de odinioară. Aici „totul se confundă în masă, în solidaritate, care e baza ţării. E tîrg episcopal. Muzeul e gloria oraşului". Se observa limitaţia Bizanţului, care a fost aici stăpîn 200 de ani. Din el porneşte spiritul mulţimii popular, „unind realismul cel mai legat de pămînt cu sentimentalitatea care tinde mai înaripat către cer". Ripoli, un paşnic orăşel de meşteri: „Evul mediu de artă se leagă cu paşnicul ev mediu de viaţă". Sufletul catalan este de o „stăruinţă nebiruită în a înfrunta orice primejdie, o ţesătură capricioasă de elanuri personale".

1097 *Vederi din Grecia de azi şi Cinci conferinţe despre viaţa grecească actuală*, publicate de Casa Şcoalelor. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1931. 175 p. 22×14 — II 106521.
Din Salonic în Tesalia; Tesalia; Atena; În jurul Atenei; Bizanţ şi antichitate în Atena; Pireul, Falerul, Daphne; Oameni şi priveliști; Muzeul naţional; Bisericuţe bizantine; Stadionul; Spre Corint; Micena şi Tirintul;

Nauplia și împrejurimile; Epidaurul; În Peloponez; Tripolis; Mistra și Sparta; Tegeia; Orașul grecesc de azi; Delphi; Muzee de provincie; Înapoi la Atena; Monumente și muzee; Drum de întors; Margine macedonică. 5 conf.: *Pămîntul; Casa; Istoria; Arta; Literatura.* Trad. din versurile lui: Zalo Kostas, Drosinin, Rangabe. Versuri originale de drum: *Olimpul; Palas-Athenei; Toamnă; Epidaur; Sparta; Delphi; Parthenonul; Praf turcesc* ● Călătoria în Grecia a avut loc în 1930, de la 11 la 27 oct. cu prilejul celui de-al III-lea Congres de bizantinologie. O prețuire, un entuziasm și o cunoaștere desăvîrșită a civilizației ateniene sub forma păstrată din zilele noastre. Paralel se interesează de viața Greciei moderne, întemeiată pe o perfectă solidaritate și mîndrie: „Dar ceea ce face interesul orașului e că toată această lume ține la el — Atena —, îl ajută, îl sprijină, e mîndră de dînsul". Remarcă grația feminină: „Figurile nu zic nimic, dar liniile corpului exprimă o neasemănată grație. Un gest de femeie care-și prinde sandala e o lecție de supremă eleganță". „E o euritmie și pînă azi în poporul acesta". „Vechea solidaritate antică, virtutea adevăratului cetățean se păstrează pînă astăzi." Descoperă în țărani „tipuri de o sălbatică frumusețe" și „femei cu umerii și fruntea de cariatide și cu ochii sălbatici de frumoși". Atena a creat, dar Roma a păstrat: „Grație admirației romanilor pentru gloriosul trecut spiritual atenian, s-a făcut mai întîi amestecul grației elene cu puterea romană. Totodată începutul adevărat al sintezei „bizantine" pleacă din Atena. Autorul se întreabă: „Fără Roma ce s-ar fi păstrat din această artă care, nesusținută de urmașii slăbiți ai acelor care o creaseră, amenința să cadă în completa ruină". Se încheie cu observația că Atena este „țara unde totul e un dar al luminii"; jocul culorilor amurgului întrece orice închipuire, marea e de un albastru incredibil, iar „muntele se rupe din stîncile sure cu dungi ruginii, cu pete de verdeață întunecată; albastru lui are un luciu de piatră scumpă. În același timp, la stînga, cerul e de un galben de veche aureolă sacră, pe care-l străbat ușoare năfrămi roșii. S-ar părea că, pe cînd aici iadul e supt picioarele noastre, dincolo se încearcă luciri de olimpică auroră. Și peste aceste fulgerări ale luminii ce agonizează, nori se plimbă. Norii cum nici o altă țară nu-i poate avea: largi aripi negre drept deasupra noastră, albe vedenii fugare dedesubt, ori lungi linii scorburoase; în fund, ca o Acropole roză, deasupra unui deal de aur palid. Se înțelege cum zeii s-au născut aici, cum aici li s-a înjghebat povestea transmisă preoților pentru a o armoniza. În această parte a muntelui vechiul cioban, privind aceste minuni schimbătoare care i se impuneau ca niște realități superioare, a plecat genunchii în fața divinelor puteri stăpîne pe soarta lui. El și-a dăruit creațiunea simplă din care era să iasă o măreață literatură, dar cuibul zeilor adorați în cetăți alături de vechii dominatori ai adîncurilor, confundați adesea cu dînșii, aici a rămas, în munte."

1098 *Instantanee venețiene.* București. „Imprimeria Națională", 1938, 13 p. (Extras din „Revista Fundațiilor Regale", 1938, nr. 9, septembrie). 23.5×16 — II 155154.

Veneția copiilor, care „par opere de artă; Duminica e ziua de distracție a poporului. Gondolierul nu e un birjar [...] e un artist și un tovarăș, un amic". Bătrînii. Sărăcia. În umbra sfîntului Marc. Bizanțul a încetățenit pisica, sînt atît de multe, că nu se pot număra. Toate se fac public, o viață deschisă.

1099 *Pe vechea linie romană: Reims-Trier.* București. „Imprimeria Națională", 1939. 16 p. (Extras din „Revista Fundațiilor Regale", nr. 8, august 1939). 23×16 — II 167737.

I. Spre Luxemburg: de la Paris, Champagne, Reims. II. În Luxemburg. III. La Trier. IV. Prin Belgia. De aici se întoarce în Franța, pe drumul: Givet-Poroian-Rethel.

1100 *Un student în străinătate acum o jumătate de veac. Maramurășanul Artemie Anderco. Jurnalul său.* Publicat cu o introducere. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1934. 183 [—185] p. 23×15.5 — II
Tipărit mai întîi în *Cuget clar*, 1933, p. 204—219; 343—358; 1934, p. 47—75; 132—152.
Anderco trimis de Soc. „Transilvania" să învețe medicina în Italia, apoi la Paris. A trăit între 1853 și 1876 și a lăsat un ms., în care descrie călătoria sa: *Neapole, Roma, Pisa, Genova; În carnaval; Castelnuovo; Vacanțele de Paști; Paris; Muzeele din Luvru; Cimitirile; Grădinile; Bisericile; În Capela română; O săptămînă în Belgia; Luigi Mariscotti; Les Environs de Paris*; *Musee, biblioteci, instituții; Teatrele din Paris; Mizeria; Adio, Paris; Roma; Apostol Cristodulu; Ultima zi a anului.*

1101. *Peisagii.* Antologie, prefață, note și glosar de Mircea Zaciu. Cluj Ed. „Dacia". Intr. poligrafică, Cluj. 1972. 448 p. 16.5×10.5 — I 568534.
Cuprinde: Din țară: *Spre Tîrgu Frumos; Roman; Fălticenii și Baia; Botoșani; Iașii; Mănăstirile de lîngă Iași; Ținutul Vasluiului; Mănăstirile din Neamț; O călătorie de primăvară în Putna. Schituri. Dălhăuți. Spre Severin*; *Cernețul. Topolnița*; *Pe Dunăre spre granița sîrbească; Tismana; Cozia; Hurezi; Bistrița; Arnota; Pe Olt: Cornetul; Pe drumul Voievozilor; Mogoșoaia Brâncovanului; Într-o zi de april spre Căldărușani. Snagovul, Țigăneștii; Bărăganul; Spre Tulcea.* Din străinătate: *Italia; Orientul; Germania; Franța; Anglia; Spania; Portugalia; Catalonia*; *Norvegia*; *Suedia; Statele Unite ale Americii; Grecia; Marea — cum am cunoscut-o; Cum să călătorim.*

6. AUTOBIOGRAFIE

1102 *O viață de om — Așa cum a fost — Orizonturile mele.* București. Ed. „N. Stroilă". Tip. „Datina Românească", 1934. 21.5×13.5— II 122394. ~Vol. I: *Copilărie și tinerețe*, 319 [—321] p. Cuprins: I. Orizonturi moștenite; II. Cea dintîi învățătură; III. Cel dintîi mediu: orașul; IV. Primii ani de școală; V. Atingerea cu viața din afară; VI. Liceul; VII. Adolescența; VIII. Idei și lecturi; IX. Universitatea de acasă; X. După licență; XI. Trei ani de străinătate; XII. Întîii ani de profesorat; XIII. Multe drumuri străine; XIV. Prime publicații. ~Vol. II: *Lupta*, 315 [—319] p. XV. Prime preocupații politice și naționale; XVI. Osteneli de istoric; XVII. Călătorii nouă și nouă lucrări; XVIII. Adăpostul din Vălenii de Munte; XIX. Desăvîrșirea unui crez politic și social; XX. De la *Sămănătorul* la războiul balcanic; XXI. În fața primului război; XXII. Spre războiul de unitate națională. XXIII. Intervenția militară a României; XXIV. Catastrofa războiului; XXV. Pentru crearea spiritului nou; XXVI. În ceasul biruinții. ~Vol. III: *Spre înseninare*, 257 p. XXVII. O nouă viață politică: „Blocul" de guvern; XXVIII. Vremuri politice tulburi; XXIX. Supt dictatura mascată a lui Ion I. Brătianu; XXX. Marile schimbări politice; XXXI. O încercare neînțeleasă și nesprijinită.
O viață de om așa cum a fost. Orizonturile mele, ediție îngrijită de Valeriu și Sanda Râpeanu, studiu introductiv, note, comentarii, indice de Valeriu

Râpeanu. Bucureşti. Ed. „Minerva“, „I.T. Tiparul“, 1972.LII + 885 — 890 p. 20×15 — I 568638.

1103 *Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral şi naţional.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească“, 1932. 463 p. (România contemporană de la 1904 la 1930). 22×14 — II 116887.
După cum precizează chiar subtitlul, „istorie a unei lupte“ ... adică a lui N. I., este, de fapt, o avanpremieră a lucrării *O viaţă de om*, accentul punîndu-se pe acţiunea politică şi deci înlăturîndu-se activitatea istorică. Este o carte scrisă pe baza amintirilor sale şi în jurul personalităţii autorului, fără a se recurge la doc. pe care istoricul le-a publicat în numeroase alte lucrări

1104 *Memorii, însemnări zilnice*, 7 vol. Bucureşti. Ed. „Naţionala“. Tip. „Caragiale“ (vol. I—V). Tip. „Datina Românească“ (Vol. VI—VII). 19.5×14 — II 105525.
Prefaţa la vol. I: „Cetitorii au aici însemnările mele zilnice numai începînd cu luna mai 1917. Un întreg grup de caiete care leagă acest volum de acela publicat în 1914, care înfăţişa în acelaşi fel războiul nostru în Bulgaria *(Acţiunea militară a României*, 2 ediţii la Socec), se află încă în mîni duşmane şi nu ştiu dacă vreodată voi putea să le recapăt de unde sînt deţinute fără drept. Cînd, în zestrea Academiei Române, ele vor fi restituite, îndatoresc pe urmaşii şi prietenii mei să le publice aşa cum sînt. În ele se va vedea cum ideea unităţii naţionale m-a preocupat toată viaţa pe un timp cînd ea era socotită de oportuniştii care triumfă astăzi ca o nebunie. Se va vedea, cum, în iulie 1914, am fost cel dintîi care, printr-un articol tipărit în *Universul*, am strigat: « Nu cu Austro-Ungaria », cum în acelaşi iulie 1914 Ion Brătianu, care mă chemase telegrafic la Bucureşti, putea în acelaşi timp să mă sperie pe mine cu ideea că merge cu Centralii şi pe tristul colonel Sturdza că se uneşte cu Înţelegerea, cum de aceea, luni de zile, am rupt pe urmă legăturile cu puternicul om politic, cum în septembrie el mi-a declarat că şi-a schimbat direcţia, cum totuşi doi ani de zile el a şovăit, fără a se pregăti în ce priveşte hotărîrea supremă, cum, totodată, am evitat toate pripelile demagogiei gata să intre fără timp în război, cum, atunci cînd am întîlnit greutăţi şi înfrîngeri, toţi [...] şi-au pierdut încrederea, pe care a păstrat-o instinctul soldatului. Aici eu n-am exprimat decît aceea ce nu putea jigni pe oameni în onoarea lor. După moartea mea, urmaşii mei vor judeca dacă şi această parte trebuie introdusă în ediţia definitivă. Intenţia mea e, după ce am reunit în cartea *Războiul în note zilnice* (3 vol. Craiova, Ramuri) articolele mele, să strîng în volume ce e mai caracteristic în corespondenţa mea. Pe urmă, pe baza acestor trei lucrări aş încerca şi eu sinteza pe care alţii au avut curajul de a o realiza cu aşa de puţine mijloace şi fără nici o participare la evenimente.“

~ Vol. I—II: *Războiul naţional. Lupta pentru o nouă viaţă politică (mai 1917—mart. 1920).* 368 [—372] p. (I), 375 p. (II).

~ Vol. III: *Tristeţea şi sfîrşitul unei domnii.* 1932. 344 p. 20.III.1920—17.X. 1922.

~ Vol. IV: *Încoronarea şi boala regelui.* 1932. 288 p. 18.X.1922—28.III.1925.

~ Vol. V: *Agonia regală şi regenţa.* 1932. 398 p. 28.III.1925 — 7.VI.1930.

~ Vol. VI: *Încercarea guvernării peste partide* (1931—2). 1939. 414 p. 7 iunie 1930 — 5 iunie 1932.

~ Vol. VII: *Sinuciderea partidelor* (1932—8). 1939. 465 p. 6 iunie 1932 — 24.II.1938.

Enumerăm mai jos lucrările care aduc contribuţii esenţiale la întocmirea unei biografii complete a lui N. I. şi prin care se pot face rectificări la *O viaţă de om*:
Pagini de tinereţe, 2 vol. Bucureşti. 1968, în care se cuprind articolele publicate între 1890 şi 1895.
Opinions sincères, Bucarest, 1899, şi *Opinions pernicieuses*, 1900, publicate mai întîi în *L'Indépendence roumaine*.
Cuvinte adevărate. Bucureşti, 1903, conţine art. din ziarul *Epoca*, 1903.
O luptă literară, 2 vol. Vălenii de Munte. 1914—1916, (art. din *Sămănătorul*, 1903—1906).
România, vecinii săi şi chestia Orientului. Bucureşti, 1912, carte alcătuită cu art. din *Sămănătorul* şi *Neamul românesc*, 1906—1912.
Acţiunea militară a României. Vălenii de Munte, 1913.
Războiul nostru în note zilnice, 3 vol. Craiova, 1921—1923 (aici au fost adunate art. din *Neamul românesc*, 1914—1917).
Marelui român şi învăţat N. Iorga. Adresa omagială a Comitetului organizator cu prilejul inaugurării Bibliotecii şi Căminului N. Iorga, în ziua de 6/19 decembrie 1919. Urmată de cele două memorabile discursuri ale sărbătoritului, rostite în Camera de la Iaşi în şedinţele de la 14 decembrie 1916 şi 9 iunie 1917. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 44 p. 21×13.5 Pe lîngă cele două discursuri, broşura conţine şi adresa către N. I. prin care i se oferă în dar casa din Şoseaua Bonaparte, 6, cumpărată prin listă de subscripţie. Casa i s-a oferit drept omagiu şi recunoştinţă pentru acţiunile sale ştiinţifice şi patriotice, pentru izbînda sa în lupta dusă pentru realizarea unităţii naţionale: „Veţi face din această casă un templu al muncii [...] şi vor veni în pelerinaj, ani după ani, toţi cei mai buni, toţi cei mai curaţi dintre fiii naţiunii noastre, spre a lua vorbă înţeleaptă, vorbă frumoasă de la învăţătorul întregului nostru popor: Nicolae Iorga". Urmează lista cu numele donatorilor: industriaşi, negustori, cărturari (V. Pârvan, V. Madgearu, I. Răducanu, I. Bibicescu, Andrei Rădulescu), militari, oameni politici, artişti (C. Nottara, Ion Brezeanu), avocaţi, agronomi, librari.
Doi ani de restauraţie. Ce a fost, ce am vrut, ce am putut. Vălenii de munte, 1932.
Istoria literaturii româneşti contemporane. Vol. II (1890—1934). Vălenii de Munte, 1934.
Istoria Românilor, vol X., Bucureşti, 1939, p. 283—494.
Discursuri parlamentare, 3 vol. Bucureşti, 1939—1940.

La acestea se adaugă toate publicaţiile din cap. „Note de drum".

1105 *Lupta pentru limba românească*. Acte şi lămuriri privitoare la faptele din martie 1906. Bucureşti. Ed. „Minerva", 1906. 155 [—157] p. 21×13.5 — II 2891.

Cartea cuprinde actele mai însemnate privitoare la manifestaţia din 13 mart. 1906 din faţa Teatrului Naţional. „De o bucată de vreme se vede foarte limpede că limba naţională n-are drepturi pentru o parte din clasele bogate şi puternice, care s-ar cuveni totuşi să stea în fruntea vieţii româneşti şi s-o ajute din răsputeri. Înstrăinate, anumite cercuri înălţau cu o batjocură pentru sentimentele de care o lume întreagă se însufleţeşte astăzi steagul de trufie al înstrăinării lor." Soc. „Obolul", alcătuită din elita boierimii româneşti, urma să dea la Teatrul Naţional o reprezentaţie în lb. franceză. Actorii erau „doamnele" elitei, multe dintre ele abia mai ştiind româneşte. N. I. a rugat pe cei în cauză să renunţe la spectacol. În acest sens, N. I. publică în *Epoca* din 12. mart. *O rugăminte*, dar nu este

ascultat. Continuă apelul prin lecţie la Univ. intitulată *Despre drepturile limbii naţionale în statul modern*. Ideea centrală a conf. este *elogiul* adus lb. naţionale, care „este temeiul vieţii oricărui popor", ea „este fiinţa vie care ne vine din timpurile cele mai depărtate ale trecutului nostru, ea este cea mai scumpă moştenire a strămoşilor care au lucrat, generaţie de generaţie, la elaborarea acestui suprem product sufletesc". La 13 mart., N. I. ţine a doua conf. străbătută de un profund sentiment patriotic, înflăcărînd pe miile de ascultători. Ce a urmat este descris de Mihail Sadoveanu şi Emil Gârleanu, precum şi în numeroase art. de presă, toate prinse în acest vol. Se publică adeziunile a numeroşi scriitori, prof. cărturari, studenţi, elevi din toată ţara, în fruntea lor aflîndu-se I. Slavici, Al. Vlahuţă, B. P. Hasdeu, N. Gane, G. Coşbuc, St. O. Iosif, C. Murgoci, P. Cerna, D. Anghel, Brătescu-Voineşti, O. Goga, Sextil Puşcariu etc. Urmează alte două conf. ţinute de N. I. la Iaşi şi sala „Dacia" din Bucureşti. *Corespondenţa* privind manifestaţia.

7. VARIA

1106 *Oameni cari au fost.* Amintiri şi Comemorări (Articole care pot să rămîie.) I Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. IV + 500 p. 21 ×14 — — II 50981.

1107 *Oameni cari au fost.* Bucureşti. „Alcalay & Co", 1916. 32 p. (Scriitorii Români, publicaţie săptămînală. Dir. A. Vlahuţă, nr. 4), 16.5×12 — I 48436. Cuprinde art. extrase din ed. 1911, şi anume: *Nicolae Grigorescu; O lacrimă pentru George Popovici; B. P. Hasdeu; Un profesor: Dimitrie A. Laurian; Ştefan Orăşanu; Dr. I. Radovici; La moartea lui Tolstoi.*

1108 *Oameni cari au fost.* Bucureşti. „Imprimeria Naţională" (Fundaţia pentru literatură şi artă). 18×11.5 — I 232205.
Din prefaţă: „Nu reneg din tot ce am scris — niciodată pentru a scrie, ci pentru a da un adevăr ori pentru a înlătura o minciună — decît ce se razimă de o informaţie insuficientă. N-am jertfit duşmăniei adevărul, ci adevărului i-am jertfit multe prietenii. Dar n-aş tipări din nou cu plăcere paginile în care se cuprind atacuri împotriva unor oameni care nu se mai pot apăra, fiind astăzi dincolo de lumea greşelilor omeneşti, ori nu s-ar mai apăra fiindcă în ei a răsărit altă conştiinţă, pe care tocmai mă străduiam s-o trezesc. În foile pe care le-am condus [...] au apărut însă schiţe scurte în care se cuprinde amintirea unor oameni pe care i-am cunoscut şi cu care adesea s-au dus cele mai bune prietenii ale mele, sau alte ori, comemorarea celor mai vechi, ale căror nume stau pe cele dintîi pagini ale culturii şi politicii noastre moderne[...] Îmi îngădui a le înfăţişa publicului, care le-a primit odată simpatic. ● ~ Vol. I, 1934, 466 p.: Teofil Frîncu; A. Tr. Laurian; Anghel Demetriescu; Apostol Mărgărit; C. Davilla; Ştirbei Vodă; St. Orăşanu; Şaguna; Odobescu; A. Pann; Gh. Bariţ; Veniamin Costachi; Eminescu; Nicolae Ionescu; I. Pop-Reteganul; Schiller; Cipariu; C. Negruzzi; Mommsen; Cuza Vodă; Georghe Popovici; P. Poni; episcopul Popea; Mihail Teliman; H. Ibsen; N. Nicoleanu; C. Stamati; Ion Lapedatu; Alecsandri; Longfellow; Alexandrina Mihăescu; S. Fl. Marian; Tolstoi; Anastasie Crîmca; Hasdeu; Iosif Vulcan; Dante în româneşte; Liciu şi teatrul lui Alecsandri; Lueger; Kogălniceanu; Francis Rakoczy; D. A. Laurian; Vincenţiu Babeş; Dr. Isak; gen. Lahovary; Gr. Triandafil; Grigore şi Adina Olănescu;

Fr. Damé; Garibaldi; Nicolae Grigorescu; Lascăr Catargiu; N. Popeea; Vasile Lascăr; Dr. I. Radovici; Tudor de Flondor; S. Bărnuţiu; Mitropolitul Iosif Gheorghian; C. Brediceanu; P. S. Aurelian; A. Mocsonyi; Elena Cuza; Şaguna; A. Mureşianu; Vasile Cosmovici; Gheorghe Brancovici; D. Caian; Moceanu; Nicolae Hurmuzaki; V. Rola Piekarski; Mihai Viteazul; Augustin Bunea; K. Krumbacher; I. Rusu-Şirianu; Adelina Tăzlăuanu; Eugen Carada; Dr. Lueger; B. Björnson; Ion Creangă; Teohari Antonescu; V. Boerescu; Dinicu Golescu; I. Codru Drăguşanu; Eduard al VII-lea; Drăgan Ţankov; N. Volenti; Al. Ştefulescu; C. D. Crăciunescu; Maria Mavrodin; Ion Ghica; Grigorescu, după Vlahuţă; Tolstoi; Iordachi Golescu; Grigore Ştefănescu; G. Orleanu; I. St. Suluţiu; N. Densusianu; C. Stoicescu; Ion Adam; C. Alimăneştianu; Episcopul Szabó; Dezideriu Banffy ş.a. ~ Vol. II, 1935, 486 p.: Dr. Iacob Felix; D. Anghel; Lamprecht; Titu Chitul; I. D. Manolache; Al. Onae; Badea Cîrţan; Andrei Bârseanu; P. Liciu; Ghenadie, episcopul Rîmnicului; C. Negri; Spiru C. Haret; Eugeniu Brote; Ioan Mincu; contesa Maria de Flandra; Ion Puşcariu; Ioan Borcia; Liciu ca artist; I. L. Caragiale; Octavian Smigelschi; Petru Răşcanu; Lt. col. Manolescu-Mladian; Nerva Hodoş; Aurel Vlaicu; Mihail Lăzărescu-Olteanu; Horia Rosetti; Gh. Gr. Cantacuzino; Radu Porumbaru; Ion Maiorescu; P. Cerna; C. Erbiceanu; Paul Déroulède; Carol I; N. Oncu; V. Burlă; Ioana Rosetti, născută Ştirbei; Gârleanu; Hartvig; Brâncoveanu; Spiru Carpus; D. A. Sturdza; Ioan Mihalyi; San Giuliano; D. Anghel; Avram Sădeanu; Al. Bogdan; D. C. Moruzi; Regele George al Greciei; N. Culianu; D. Onciul; Al. Sihleanu; Alecsandri; I. Lahovary; Gârleanu; Stoian Novacovici; Lamprecht; Contele Bellegarde; generalul Marchand; Virgil Oniţiu; I. M. Moldovan; I. Ciocan; Exarhul Iosif; Ioan Lahovary; Silvestru Moldovan; V. Hossu; Ludovic Mocsáry; Episcop Camili; Tadeu Adjukiewicz; Lt. C. Panait; Otto Pursch; Lt. Tutunaru; Ioan Moţet; Lt. Gh. Haneş; Gh. Skarlet; General Dragalina; Mihail Săulescu; Petre Cinta; Mihail Coşoiu; H. Sienkiewicz; Mihai Viteazul; Maria Cornescu; Al. Zagoriţ; Prinţul Mircea; Ioan Sbiera; Nicolae Filipescu; At. Gherman; Tiberiu Popescu; Emilian Sluşanschi; Luchian; Kogălniceanu; C. A. Rosetti; Regina Elisabeta; Kitchener; Von der Golz; N. Gane; P. Liciu; C. I. Coculescu; D. P. Moruzi; Francisc Ferdinand; A. D. Holban; Anton Naum; Preotul Mateevici; Aurel Popovici; Cei doi Goleşti; Col. Andonovici; T. Maiorescu; La Fayette; General Dragalina; Petru Movilă; Simion Murafa; I. Tanoviceanu; I. Manliu; Dr. M. Botescu; Virgil Hălăceanu; Dr. John Stuart Campbell; Nicolae Romanov; Emanuil Bibescu; I. Grămadă; Al. Tenie; Dr. Giani; I. Cereşanu; Eugen Cocută; C. I. Jireček; Iosif Naniescu; Peter Rossegger; Al. Callimachi; Generalul Culcer; Boulanger; Clemenceau; episcopul Melchisedec; Chalkokondylas; Delavrancea; Wordsworth; C. C. Coroiu; Bismarck; Victor Mihalyi de Apşa; Aurel Metroniu; C. Giurescu; Iancu Flondor; Tisza István; generalul Lafont; Theodore Roosevelt; Edmond Rostand; Mitropolitul Ghenadie; Abdul-Hamid; Dr. C. I. Istrati; Washington; Emilia Hampel; Vasile Bumbac; Chanzy; Commines; G. Coşbuc; V. Bumbac; Delavrancea; Mickiewicz; Ioan Bogdan; Theodor Aman; Al. Vlahuţă; Scarlat Vârnav; Gh. Danielopol; Gr. Creţu; Friederich Naumann; Vasile Morţun; Badea Gheorghe. ~ Vol. III, 1936, 482 p.: Georges Clemenceau; Emile Picot; Ioan Bogdan; Ioan Nicolae Romanescu; Eminescu; Lt. Aramă; General Grigorescu; Vasile Botez; Sp. Lambros; Eugenia care a fost împărăteasă; Arhiereul Antim; Ruskin; A. D. Xenopol; Cuza Vodă; D. Sturdza-Scheianu; Preşedintele Deschanel; Eşad; C. Lucaci; Gherea; Wundt; Alexan-

dru al Greciei; I. G. Miclescu; Nicolae Fleva; T. V. Stefanelli; Gh. Tofan; D. Greceanu; Gh. Pitiş; Napoleon; Em. Porumbaru; Prof. Precup; Vasile Sion; Ion Brătianu; Emil Costinescu; Nichita Petrovici; Ivan Vazov; Ioan Bibicescu; Duiliu Zamfirescu; Vasile Lucaciu; Take Ionescu; Andrei Bârseanu; V. Liţu; Mihail Săulescu; Louis Duchesne; Ion Sîrbu; Ilarion Puşcariu; Ernest Lavisse; Eusebiu Popovici; N. Beldiceanu; Ribot; T. Burada; Enver-Paşa; Ghenadiev; Dionisie Bejan; Constantin, fost rege al Greciei; Vratoslav Iagič; Partenie Cosma; Şaguna; Teodor Rosetti; D. Onciul; Dr. Ionescu (Brăila); Vlahuţă; Al. A. Beldiman; Avram Iancu; Sienkiewicz; Quidde; Helfferich; Byron; C. Burdea; Wilson; Ioan Huss; Matei Cantacuzino; Iancu Flondor; Gheorghe Cristea; Mihail Rastici; Toma Stelian; Generalul Lafont; Dr. Botescu; Gheorghe Dima; Anghel Saligny; Nicolae Milev; Gh. M. Murgoci; Lvov; P. Poni; Al. Marghiloman; Regele Petru al Serbiei; Amundsen; Episcopul Papp; Gheorghe Văsescu; Slavici; M. Pherekyde; V. Stroescu; Brusilov; Nicolae Pasici; Dr. Victor Babeş; G. G. Mîrzescu; Regina Margherita; Ion Grămadă; Donici; Prinţul Victor Napoleon; C. Morariu; Gr. Cerkez; Fatalitatea habsburgică: moartea împăratului Carol; V. Pârvan; Papiu Ilarian; Valeriu Branişte; Palackyi; Gheorghe Kiriac; Regele Ferdinand; Asquith; D. Drăgănescu; Marele Duce Nicolae; Corneliu Botez; Vl. Atanasovici; General Hîrjeu; Colonel Stîrcea; Bastera; Ivan Sişmanov; Giolitti; Radici; Generalul Nobile; Ioan Mihu; Pr. Morariu; D. Dan; Iustin Frăţiman; Regina Elisabeta; Panait Istrati; Mihail Cantacuzino; Ioan Raţiu; Regele Carol; Teodor Westrin; Cadorna; Foch; Emanoil Ungureanu; Al. Hodoş; G. G. Mateescu; Petru Missir; Take Ionescu; Charles Victor Langlois; Liman von Sanders; Prof. Băbescu; Gheorghe Buzdugan; A. Bîrseanu; Bülow; Papiu Ilarian; Gr. Cerkez; Clemenceau; Eminescu; Corneliu Manolescu; Simion Bărnuţiu; Rîmniceanu; Carol Davilla; Gustav Weigand; C. Ciohodariu; Doamna Bianu; Ioan Raţiu; Prof. Lăzărescu; Nadia Bulighin; C. Gh. Ionescu; Andre; Filaret Musta; August Heisenberg; Aurel Lazăr; C. Z. Buzdugan; Liuba Dimitriev; Virgil Bărbat; Edison; Matilda Cugler-Poni; N. Leon; Vintilă Brătianu; Dr. Paulescu; Nathan Soderblöm; I. N. Roman; General Dragalina; Dimitrie Greceanu; Nestor Urechiă; Zamfir Arbore; N. Filipescu; D. Comşa; Tittoni; Generalul Berthelot; Joffre; Episcopul Teutsch; Ana Brâncoveanu; Contesa de Noailles; Zamfir Arbore; I. G. Duca; Mihail Şuţu; Episcopul Bădescu; Cancelarul Dollfuss; Amos Frîncu; Colonelul Macia; C. Cihodariu; Ştefan Ciceo Pop; Gheorghe Bogdan-Duică; George Balş; Togo; Vasile Goldiş; Alexandru Mavrodi; Dr. I. Cantacuzino; Caragheorghe; Canonicul Coltor; Louis Barthou; Poincaré; Mitropolitul Pimen; Vicenţiu Babeş; Philippe Berthelot; Mirea; Petre Gîrboviceanu; Iorgu G. Toma; Mitropolitul Vasile Suciu; Francisc Hossu-Longin; Ioan Bianu; Regele Albert; Maurice Croiset; Anastasie Simu; Pavel Brătăşanu; Damian Izverniceanu; Bănciulescu; Panait Istrati; Regina Astrid; Dr. Brânză; Gheorghe Pop de Băseşti; Pilsudsky; Gheorghe Vîlsan; Dr. Dicescu; Maria Fărcăşanu; Maria Cunţan; Episcopul Popazu; Trandafir Djuvara; Horaţiu ş.a.

~ Vol. IV, 1939, 340 p.: Axente Sever; St. Greceanu; D. M. Sturdza; Gheorghe Chernbach; Gherasim Domide; Eugeniu Voinescu; Ioan Stravolca; Nicolae Balmoş; Generalul C. I. Brătianu; Grigore Ştefănescu; Profesorul Agura; Generalul Gheorghe Manu; Generalul Budişteanu; Gabriel Monod; D. Ghica; Temistocle Bocancea; Nicolae Dobrescu; André Faure; At. Marienescu; Mitropolitul Ion Meţianu; Ioan Moţet; Tiberiu Popescu; Gen. Bengescu-Dabija; Prof. I. Ralet; St. Petrovici; Jose Eche-

garray; Georges Ohnet; I. C. Frimu; Ernest Haeckel; V. Podeanu; Ermete Novelli; Spiru C. Hasnaş; Vasile Damian; Septimiu Albini; Mircea Christian; Lascăr Luţia; Gen. Scerbacev; Virginia Stoicescu; Ioan Scurtu; Piu al X-lea; Lord Northcliffe; Dr. Petre Bucşan; Pierre Loti; Damian Drăgănescu; Ducele de Luynes; Georges Fazy; Ioan Papiniu; I. Ursu; Stefan Ludwig Roth; Carol I; Abatele Charles; Gheorghe Popovici; Mihail Răşcanu; Ioan Vidu; Iacov Antonovici; C. Hamangiu; Iacob Negruzzi; Aristide Briand; Ottokar Czernin; Regele Alexandru al Iugoslaviei; Preşedintele Doumer; Albert Thomas; Ionel Ghica; Paul Bourget; Trandafir Djuvara; Rudyard Kipling; Roman Ciorogariu; Episcopul Nicolae Ioan; Hasdeu; Pierre de Nolhac; Marea Ducesă Victoria; Venizelos; Alexandru Ciura; Victor Roth; G. M. Murgoci; Maxim Gorki; Protopopul Nicolae Borzea; Zinoviev şi Kamenev; Cezar Papacostea; Gheorghe Ghibănescu; C. R. Mirea; Prof. Ion Borcea; Pop-Florantin; Domnica Donici; Iuliu Valaori; Meillet; Papanastasiu; Vasile Lucaciu; C. Şumuleanu; Pirandello; Masaryk; Unamuno; Protopopul Câmpeanu; Partenie Cosma; Tiberiu Popescu; Petre Liciu; Al. Vlahuţă; Roman Căpăţînă; Teodor Tăutu; Gaston Doumergue; Marconi; Lidia Şişmanov; Lupeanu-Melin; Horia, Cloşca, Crişan; Arpad Bitay; Iaroslav Bidlo; Tiberiu Eremia; Ferdinand Brunot; Nicolae Bazilescu; Matei Nicolau; C. Isopescu-Grecul; Regina Maria; Octavian Goga; Delavrancea şi Goga; Dr. Gheorghe Marinescu; Ovid Densusianu; Piu al XI-lea; Stănescu; Mărdărescu; Mareşalul Averescu; Iulia Hasdeu; Nerva Hodoş; Atatürk; Jammes; Alexandru Ţiple; Făgădaru; Hertvig Iarnik; Paul Collinet, Glixelli; Corradini; Baronul Guillaume; Gheorghe Ţiţeica; Gaster; Grigore Tăbăcariu; Teodor Costescu; Gheorghe Mateescu; Patriarhul Miron; Gheorghe Longinescu; Ettore Pais; Goga; N. Condeescu; Emil Socec ● În cele 4 vol. sînt prezentate 681 de personalităţi. Art. au fost publicate în: *Sămănătorul*, *Neamul românesc*, *Floarea darurilor*, *Neamul românesc literar*, *Drum drept*, *Ramuri* 1903, 1940.

1109 *Oameni cari au fost.* Ediţie îngrijită, prefaţă şi note de Ion Roman. Bucureşti. Editura pentru literatură. Com. pol. „Casa Scînteii", 1967, LXXI + 349 p. (I); 405 p. (II) (Biblioteca pentru toţi, nr. 368—369). 16.5×11 — I 317638. Ediţie selectivă, Tabelul cronologic cu numeroase inadvertenţe.

1110 *Sfaturi pe întunerec.* Conferinţe la Radio. Bucureşti (Scriitorii români contemporani). Ed. „Fundaţia pentru literatură şi artă". „Imprimeria Naţională". 19.5×12.5 — I 145048.

~ Vol. I, 1936, 364 p. Cuprinde: Noua direcţie în învăţămîntul românesc; Semnificaţia zilei de 24 ianuarie; 10 Mai; Optimism moral; Discurs de ziua eroilor; Intangibilitatea tratatelor; Un nou răspuns contelui Bethen; Catalonia şi revoluţia catalană; Condiţiile morale ale păcii; Liga Culturală, ce a fost, ce este, la ce foloseşte; Cîteva sfaturi pentru muncitori; La fraţii din Apus; Creatori şi creaţiuni; Valoarea naţională a lui Vodă Brâncoveanu; Datoria noastră faţă de dinastie; Domnia lui Alexandru Ion Cuza Vodă; Valoarea de artă a bisericilor noastre; Căminuri pentru studenţi; Tragedia studentului român; Iniţiativa privată şi statul; Ce e o hîrtie veche; Ce s-a făcut pentru arhivele noastre; Ce sînt muzeele noastre; Muzeele. Ce sînt şi ce trebuie să fie. Exemplul Americei; Îndreptări literare; Solidaritatea naţională; Mihail Kogălniceanu; Noi, risipitorii de cele sfinte; Ideile abstracte şi statul organic; Ce este o capitală; Cruciaţi români; Bucureştii

ca viaţă culturală şi intelectuală; Eroi şi eroism; Amintirea lui Dimitrie Cantemir; Vacanţa şcolară; Teatre de vară; Ce trebuie să tipărim; Cariere: odată şi acum; Apărarea noastră în străinătate; Cartea de şcoală; Cartea de înţelepciune; Ce e o colonie?; Renaşterea latină; Cînd se va face ziuă?; Ignorarea omului în societate; Cum să călătorim; O lume care vine; Nancy; Ce se vede în Italia; Datini şi sărbători — azi; Academia Mihăileană; Ce este Academia Română; Despre organizarea muncii ştiinţifice; Drumuri prin secuime; O nouă literatură, — de ce?; Împărţirea istoriei românilor; Ce datorim civilizaţiei; Pe ce ne sprijinim; Ce am văzut pe drum; Tehnica italiană contemporană; O civilizaţie de zădărnicie şi risipă; Fundamentele dreptăţii naţionale.

~ Vol. II, 1936—1940, 364 p.: Solidaritatea naţională; Un poet francez despre Moldova: Edouard Grenier; Românii în poezia europeană: un imn italienesc din 1885; În amintirea zilei de 24 ianuarie 1859; Caracteristica lui Ştefan cel Mare; O prietenă veche a noastră: poeta Marie Nizet; Cum se creează o stare de spirit; Formula revizionismului ungar; Fundaţia Romei; Marea — cum am cunoscut-o; „Frumosul" în concepţia poporului; Despre Basarabia; Noţiunea de „bine" la poporul nostru; „Minte" şi „cuminte" pentru poporul românesc; Despre „drept" şi „dreptate"; Noţiunea de „carte" la români; „Înţelegere", „pricepere" şi „înţelepciune"; „Domni" şi „Împăraţi"; „Războiul" şi „pacea" în sufletul poporului românesc; „Datoria" în concepţia poporului nostru; Înţelesul cuvîntului de „ţară"; „Ţărani" în vechiul înţeles al naţiei; „Domnie" şi „Stat"; „Străinul" în concepţia poporului român; „Familia" în concepţia poporului român; Limba ca element al sufletului românesc; Elemente necreştine în viaţa poporului român; Prevederi adevărate şi false; Pericolul conspiraţiilor; Defecte de creştere; E cu putinţă o nouă Europă?; Distrugătorii civilizaţiei; Sensul mişcării lui Alexandru Ipsilanti; „Ţară", „patrie", „imperiu"; Stat şi societate; Disciplina interioară; România la Expoziţia din Veneţia; Suedia regelui Gustav; Recunoaşteri la vremea lor; Propagandele care ni lipsesc; Teatre şi teatre; Taina Elveţiei; Cei mai mici fraţi ai noştri, romanii ladini; Viitorul statelor mici; Ideea naţională în decursul istoriei universale; Valoarea dreptului istoric; Dreptul rechemării la naţiune.

1111 *State şi naţiuni.* Conferinţă la radio — 24 februarie 1939 [Bucureşti]. Tip. „Universul", 1939 (foaie volantă). 37×22.

1112 *Pagini alese.* Antologie şi Studiu introductiv de M. Berza. Bucureşti. „Editura pentru literatură", Comb. pol. „Casa Scînteii", 1965. 20.5×13 — II 495984.

~ Vol. I: LXII + 300 [— 305] p. + 5 pl. Cuprinde: I. Fragmente autobiografice din „O viaţă de om". II. Privelişti din ţară. III. Locuri străine.
~ Vol. II: 454 [— 462] p. + 9 pl. Cuprinde: IV. Portrete şi evocări (53 de portrete din *Oameni cari au fost*). V. Creatori şi opere de literatură şi artă (21 de art. privind scriitori, pictori, muzicieni români şi străini). VI. Din trecutul nostru, (17 frag. m. de studii istorice). VIII. Prezenţe în cotidian (58 art. din *Neamul românesc*). IX. Credinţe (9 art. privind istoria românilor).

1113 *Scrieri.* Prefaţă de Barbu Theodorescu. Antologie de Marin Rădoi. Bucureşti Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", 1971, 267×271 p. 16.5×12.—I 559829. Cuprins: Oameni cari au fost (34 art.); Privelişti din ţară (fragmente din *Drumuri şi oraşe*); Din trecutul nostru; Locuri străine, privind Veneţia, Oxford, Paris, Lisabona, Spania; Cugetări.

1114 *Válogatott írások.* Fordilotta Nagy Géza. Bukarest. Kriterion Könyvkiado, Intr. Poligrafică — Cluj, 1971. 301 p. 20.5×13.
Antologie alcătuită după aceea similară aparţinînd lui Mihai Berza din 1965. Cuprins: Egy ember élete; Hazai tájak, Arcképek és emlékezések; Irodalmi és müveszeti alkotók és alkotások; A roman múltjából.

VI. ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR

1115 *Istoria literaturii româneşti.* Ediţia a II-a revăzută şi larg întregită. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru“, 1925.
În introducere: p. 23—87: I. Balada populară românească (Originea şi ciclurile ei). II. Poezia populară lirică şi satirică. III. Poveştile şi snoavele. IV. Literatura gnomică.

1116 I: ***Balada populară românească. Originea şi ciclurile ei.*** Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1910. 32 p. 21×14 — II 21395.
Balada populară românească. Originea şi ciclurile ei. Cursurile de vară din Vălenii de Munte. Anul al II-lea (1909). Vălenii de Munte, 1910. p. 127—160.
La poesia (Trad. dal romeno di Guido Mezzatesta). ***Due lire di novella***, 1929, nr. 6, p. 22—23.
I. ***Definiţia*** poeziei populare, caracterul ei oral, anonim şi colectiv. La bază însă ***unul singur*** a făcut-o, iar „poporul, luat în miile sale de oameni, poate însă numai recunoaşte felul său de a fi în poezia pe care o primeşte şi o păstrează, ducînd-o cu multe adaosuri şi schimbări locale şi personale de-a lungul veacurilor“. În ce priveşte balada, „cu timpul se amestecau anii, faptele, oamenii şi abia dacă se mai cunoştea ceva din faptul primitiv în ciudata împleticire poetică, în care tot mai multe note populare se amestecau“. Cîntecului bătrînesc cea dintîi preţuire i-o dă Stolnicul Constantin Cantacuzino. ***O samă de cuvinte*** ale lui Neculce vin din balada populară. Cu balada a început, în Apus şi Răsărit, adunarea populară. Mai tîrziu, la sîrbi e culeasă de Vuc Caragici. La noi prin Alecsandri. N.I. enumără pe culegătorii români de seamă. „Balada se cîntă sau, mai bine, se zice. ***Zicerea*** aceasta e o recitare melodică. Putem spune că partea de cîntec întovărăşeşte partea de poezie, o recheamă în minte — căci altfel omul nu e în stare a da nimic —, o întreţine, îndemnînd şi încălzind pe « zicător », o adauge şi o preschimbă însă prin căldura creatoare care-l cuprinde pe acesta încetul cu încetul.“
N.I. cercetează balada pe cicluri: domnească, luptele cu turcii, dobrogeană, dunăreană, tipul sîrbesc, haiducesc. II. Poezia populară lirică şi satirică: de iubire, de dor, descîntecul, strigăturile, înstrăinarea prin oaste, căsătorie, oraţiile, bocetele, colindul, păstoritul, doina. III. Poveştile şi snoavele. Punctul de plecare: Orientul. Modul de transmitere, de circulaţie. Formulele din poveşti. Eroii. Supranaturalul. Tematica. Adunarea poveştilor la noi: Schott, Ispirescu, Fundescu, Creangă, Gorovei, Stăncescu, Pop-Reteganul, Marian, Al. Morariu. IV. Literatura gnomică: proverbele sau zicalele.

1117 *Pagini din tinereţe.* Ediţie alcătuită, prefaţă şi bibliografie de Barbu Theodorescu. Bucureşti. 1968. Vol. I, p. 3—29.
1. Anecdotele populare. 2. Poveştile. Emile Picot, Chants populaires des Roumains de la Serbie. 3. Basme culese din gura poporului. 4. Un nou

volum de povești. 5. Glume și povești. 6. P. Dulfu. 7. Fabula în genere și fabuliștii români în specie. Toate acestea sînt art. publicate în: 1 — *Lupta*, 1890, nr. 1 151; 2 — *Lupta*, 1890, nr. 1 200; 3 — *Timpul*, 1893, nr. 68; 4 — *Timpul*, 1893, nr. 78; 5 — *Vatra*, 1895, nr. 1, p. 30—31; 6 — *Adevărul ilustrat*, 1895, nr. 2 165; 7 — *Timpul*, 1892, nr. 258, 265.

1118 *Scènes et Histoire du Passé Roumain.* Un procès de dénationalisation. Articles publiés dans *L'Indépendance roumaine.* Bucarest. Imp. de „L'Indépendance roumaine", 1902. 227 [— 229] p. 17×10.5 — I 101888.
Cuprinde următoarele art.: *Le nouvel An d'autrefois; la fête officielle*, 1900, nr. 7 345; *La „Boboteaza" ou la fête du Baptême comme on la célébrait jadis*, 1901, nr. 7 350; *Un voyageur en Valachie: L. de Stürmer*, 1901, nr. 7 348; 7 349; 7 350. Reconstituirea ceremonialului de la Curtea domnească cu prilejul începutului de an; căftănirea boierilor; darurile aduse la Curte de boieri; alaiul la Mitropolie; rolurile ce reveneau fiecărui grad boieresc: spătar, marele postelnic, paharnic; urările la masa domnească. Sfinţirea apelor; defilarea; costumele. Lucrarea se încadrează în cap. „Istoria românilor în chipuri și icoane".
La Pâques d'autrefois. Les cérémonies officielles, 1901, nr. 7 432.
Un procès de dénationalisation, 1901, nr. 7 526; 7 534; 7 540; 7 547; 7 553; 7 559; 7 566; 7 572; 7 580; 7 585; 7 591; 7 598; 7 605; 7 612; 7 620; 7 626; 7 639; 7 646; 7 651; 7 658.
Paștile de odinioară. Epoca, 1902, nr. 2003.

1119 *Colecţia de folk-lore a Ministerului de Instrucţie* (Scrisoare către d. Ministru Haret). București. Tip. „I. V. Socec", 1903. 28 p. 18×12 — I 63839.
O aspră critică adusă lui Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folkloristice.* 3 vol., 1901. De reţinut teoriile folc. expuse pe marginea acestei col.

1120 *Însemnătatea ţinuturilor de peste Prut pentru istoria românilor și pentru folklorul lor.* București. Tip. „Carol Göbl", 1912. 12 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secţiunii istorice, 18). 27×21 — II 28424.
L'Importance de la région entre le Pruth et Dniester pour l'histoire des Roumains et le folklore roumain. Académie roumaine. Bulletin de la section historique, 1913, p. 3—11.

1121 *Portul popular românesc.* Lecţie ţinută la Cursurile de vară. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 31 p. 24×17 — II 29176.
Portul popular românesc. Lecţie ţinută la Cursurile de vară. *Neamul românesc literar*, 1912, p. 481—497.
Portul popular românesc. Steagul, 1912, nr. 4—7.
S-au ocupat de portul popular: Bouquet; Karaczay; Satmary. Originea sa este tracică și are elemente comune cu ale popoarelor balcanice, ceea ce „duce la o unitate de viaţă culturală în alte vremuri". Sînt descrise costumele din Serbia, Bulgaria, Albania și Grecia. „Deosebiri prezintă coloarea, mărimea pieselor de îmbrăcăminte, dar fondul unitar e limpede." Combate teoria lui Șișmanov, anume că portul popular s-a coborît de sus, de la clase domnitoare, la ţărani. „Costumul popular e însă produsul unei lungi experienţe, ieșită dintr-o bogată încercare a oamenilor pe pămîntul lor. El corespunde cu lumina din fiecare ţinut, cu împrejurările speciale din Ţinutul acela." Fiecare „regiune" își are portul său, fiecare vale își are varianta sa. Se disting cel: bucovinean, din Ţara Românească, din Mehedinţi și Banat, portul mocănesc din Ardeal și un ultim tip din Dolj, Romanaţi, Vlașca și Ilfov.

1122 *Cîntecele românilor din Serbia.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1914. 17 p. (Extras din revista „Ilustraţiunea naţională"). 16×10 — I 38096.
Cîntecele românilor din Serbia. După o nouă culegere. *Ilustraţiunea naţională*, 1913, martie, p. 2—3.
Recenzia lucrării *De la românii din Serbia*, col. întocmită de Vîlsan şi Giuglea.

1123 *Faze sufleteşti şi cărţi reprezentative la români cu specială privire la legăturile „Alexandriei" cu Mihai Viteazul*, cu 20 figuri în text. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1915. 61 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secţiunii istorice, 18). 27×21 — II 44846.
Phases psychologiques et livres représentatifs des Roumains surtout en ce qui concerne les rapports qui existent entre le „Roman d'Alexandre" et Michel-le-Brave. Traduction par H. Stahl. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique*, 1915, p. 165—205.

1124 *Contes Roumains* transposés en français. Paris. Ed. „Gamber". Imp. „Ramuri", 1923. II + 135 p. + IV pl. 19 × 12 — I 73116.
Le fils du mendiant; Le fils de l'empereur; L'enfant du rêve; La fille de l'empereur; Le riche et le pauvre; Le fils cadet de l'empereur; Les voyages du prince charmant; La fille du vieillard et celle de la vieille; Tartahot (le petit nain); Le prince à tête de cochon; Le chauve aux cheveux d'or.

1125 *[Contes Roumains].* Trad. V. Kevoykian. Beyrouth. Imp. „Hraztan", 1925. 116 p. (Publication de l'Association littéraire Tchahaghiz) (Part — Flormbeam No 1). 21×14.
Cartea cuprinde trad. în armeană, iar toate indicaţiile bibliografice sînt date în această lb.

1126 *L'Art populaire en Roumanie, son caractère, ses rapports et son origine.* Paris. Ed. „Gamber". Tip. „Ramuri", 1923. XII + 135 [— 137] p. + 22 pl. 31× 24 — III 74118.

1127 *Choses d'Orient et de Roumanie.* Conférences données aux Universités de Varsovie, de Wilno, de Posnan, de Cracovie et de Lwow. Bucarest-Paris. Ed. „Suru et Gamber". Imp. „Lupta", 1924. 92 [— 95] p. 21×14 — II 79403.
Una dintre conf.: *Poésie populaire roumaine.*

1128 *La littérature populaire source de haute littérature.* Paris. Imp. „Marc Texier", 1925. 32 p. (Extrait du „Mercure de France", 15 — IV 1925). 23×14 — II 81820.

1129 *La musique roumaine.* Quelques mots sur les origines et le caractère de la musique religieuse et populaire de Roumains — tirés d'une conférence donnée pour la chorale *Hora* de Paris, le 15 Mars 1925. Paris. Imp. „Durassié", 1925. 15 p. (Eglise roumaine de Paris). 18×12 — I 127304.
„La musique chorale est de tradition très ancienne et vient de Byzance, mais a subi plusieurs fois dans les pays roumains des transformations. Il y a eu deux courants dans cette musique religieuse, deux courants qu'on cherche à rapprocher en ce moment et, dans la synthèse qui s'en est formée, on veut introduire la musique occidentale, ce qui en peut passer dans la tradition byzantine: la simplicité touchante dans laquelle vivent des souvenirs d'une très ancienne tradition de la musique populaire; puis, ce que Byzance a conservé pendant des siècles et enfin tenir compte de ce que la musique de l'Occident peut apporter d'éléments, de complexité, d'élévation et de variété à cette musique qui peut paraître moins élevée que les sentiments religieux

de l'humanité actuelle et surtout moins variée. L'origine de la chanson populaire roumaine, comme l'origine de la chanson populaire de tous les pays voisins, doit être cherchée dans l'ancienne musique des Thraces. Pour exécuter la musique populaire, il faut une âme libre, une âme de paysan libre, de poète autonome et alors elle n'est pas faite pour l'esclave qui cherche toujours à plaire. Et la musique populaire n'est pas faite pour plaire; elle n'est pas faite pour le public, mais pour un seul être ou pour un groupe. Musique gaie, musique d'énergie, musique de la danse, la *hora* roumaine reproduit le « choros » ancien, le plus pur type de danse [...] Une espèce de conscience commune dans le plaisir pur. Il y avait jadis dans ce rythme chaste un peu de l'hommage présenté aux dieux, en même temps qu'une réalisation de la beauté séreine sur la terre. La *doina*, c'est la chanson du berger. Et à côté de la doina [...] il y a la chanson d'amour, la chanson d'appel, la chanson de regret [...] de *dor*. Il y a la chanson d'amour très discrète." Ces chansons ont été recueillies et harmonisées par: Vulpian, Gabriel Musicescu, D. Kiriac, Mandicevski, George Dima, I. Vidu, Tiberiu Brediceanu.

1130 *L'élément occidental dans le conte danubien et balkanique.* 1928, p. 102—104. 23×15 — II 92376.

L'élément occidental dans le conte danubien et balkanique. Sbornik praci ve novamjeh profesoru d-ru Văclavu Tillovi Ksedesatym narozeninăm 1867—1927, 1928. p. 102—104.

« Le conte populaire ne connaît pas de frontières dans le Sud-Est de l'Europe [...]Le personnage le plus sympatique du conte roumain[...] est le „Făt-frumos" [...] qui est le chevalier occidental formé par le croisade ».

1131 *Livres populaires dans le sud-est de l'Europe et surtout chez les Roumains.* Quatre conférences données en Sorbonne. Bucarest. Imp. „Cultura Națională", 1928. 67 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique. Tome XIV). 25×17 — II.

Despre cărțile populare s-a ocupat « avec les ressources de la plus large information et d'un grand talent littéraire » B. P. Hasdeu, fiind continuat de Moses Gaster. N.I. reia subiectul, raportîndu-l la cultura Occidentului și, mai ales, la literatura balcanică, mai apropiată de Constantinopol și Ragusa, cele două centre hotărîtoare în evul mediu ● Lucrarea cuprinde: I. *Roman d'Alexandre.* A avut o largă circulație ca operă populară de caracter legendar și fabulos; eroul a fost luat ca model de războinici și conducători de popoare. O bibliografie bogată ajută la cunoașterea răspîndirii romanului în toată Peninsula Balcanică, mai ales prin forma bizantină la popoarele slave. Drumul urmat este prin Ragusa. Aceste versiuni au fost prezentate de Ch. Müller și Wesselowski. La noi, Neagoe Basarab, căsătorit cu prințesa sîrbă Militza, poseda o versiune în această limbă, folosind-o pentru „Învățăturile" către fiul său: « La traduction en roumain dut suivre aussitôt pour pouvoir inspirer l'action chevaleresque du Valaque Michel-le-Brave ». Stolnicul C. Cantacuzino, Miron și Nicolae Costin au contribuit la răspîndirea romanului. Se cunosc la noi două variante: aceea care păstrează textul sîrbesc în întregime și o alta care-l rezumă. II. *Guerre de Troia.* Aceeași bogată bibliografie, aceeași încadrare în literatura balcanică, dar și prezentarea în răspîndirea europeană, toate acestea duc la următoarea concluzie: « Le sujet de la guerre de Troie pourrait donc représenter [...] au lieu d'être groupé autour du roman du Benoît de Sainte Maure, autour des oeuvres allemandes ou italiennes, espagnoles qui lui correspondent, autour de cette version hollandaise de Maerlant [...] et de la version scandinave, il serrait saisi dans son ensemble. Et alors, ce sujet, qui n'était que d'histoire littéraire, deviendrait, ce qu'il devait être dès le commencement, un sujet de psychologie générale,

d'inspiration commune dans le domaine des livres populaires". III. *Livres de sagesse.* După cum cel mai vechi ms. al *Troiei*, din sec. III, a fost găsit în Egipt, tot de aici au pornit cărţile atît de cunoscute în evul mediu: *Esopia, Arhir şi Anadam, Iliodor, Sindipa.* Din India a pornit *Panciantantra. O mie şi una de nopţi* este opera mitologiei arabe. Se trece repede asupra istoriei lui Xenofon spre a cerceta îndelung *Varlaam şi Ioasaf.* IV. *Récits occidentaux.* Cărţile prezentate în cele 3 cap. de mai sus, care au circulat la noi, în ţările balcanice şi mai cu seamă în literatura sîrbă, prin Ragusa, centrul căruia N.I. îi dă o deosebită însemnătate. De data aceasta este vorba de cărţi pe care sîrbii nu le-au cunoscut în literatura lor populară. Aceste cărţi pătrund în Europa orientală prin Creta, Cipru, fiind: *Pilde filozofeşti, Genoveva de Brabant, Erotocritul* (cea mai interesantă operă de sinteză), *Floarea darurilor, Istoria lui Marculf*, cunoscută prin *Viaţa lui Bertoldo, Leonat şi Dorofata, Petru şi Magulan.* Le urmează: *Cartea de visuri, Trepetnicul, Gramovnicul, Rojdanicul.*

1132 *La création religieuse du Sud-Est européen.* Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „Gamber". Imp. „Datina Românească", 1929. 65 p. 21×16 — II 96727.
La création religieuse du Sud-Est Européen. Revue Historique du Sud-est européen, 1929, p. 102—161.
Cuprins: I. Dieu et Satan. II. La Vierge. III. Les anges et les saints. În prima conferinţă este prezentată şi discutată problema bogomilismului, folosind, în contradictoriu, lucrarea lui Dõhnhardt *(Natur-Sagen).* N.I. impune şi principiul: « Dans le folklore, il faut introduire nécessairement un mode nationale [...] que le tempérament national donne une note différente à chaque légende ». A doua conf. priveşte legendele Maicii Domnului, traducînd, din S. Fl. Marian, în versuri nu mai puţin de nouă p. A treia conf. tratează legendele legate de îngeri şi sfinţi, referind la lucrările semnate de: Saint Yves, I. A. Candrea, Elena Niculiţă Voronca. Legendele, conchide N.I., nu pot anima o literatură, dar, ca tot ce porneşte din sufletul popular, prezintă un deosebit interes pentru etnografie.

1133 *Două dovezi de iubire pentru Italia.* Conferinţe la Bucureşti. Vălenii de Munte, 1939, p. 1—12: *Poezia populară italiană* (Conferinţă la Societatea italo-română). Vezi nr. 1278

1134 *La chanson populaire roumaine.* Deux conférences données en Belgique. Bruxelles. Imp. „Sopel", 1927. 47 p. 22×14 — II 144760.
Prima conf.: *La chanson épique des Roumains*, ţinută la Univ. din Bruxelles, de faţă fiind: ministrul Paul Hymans, corpul profesoral, corpul diplomatic, numeros public şi studenţi. A doua conf.: *La Poésie lyrique des Roumains*, ţinută la Institut des Hautes-Etudes din Gand. În ambele conf. dezvoltă ideile expuse în *Introducere* la *Istoria literaturii române*, 1925.

VII. ISTORIA ARTEI

1135 *Histoire de l'art roumain ancien* par N. Iorga et G. Balş. Paris. Ed. „E. de Boccard". Imp. „Lux", 1922. 411 [— 413] p. + 5 pl. 32×25 — III 65103. Pe copertă titlul: *L'Art roumain*. Lucrarea are două părţi: *L'art roumain du XIV-e au XIX-e siècle*. Description et documentation historique par N. Iorga (p. 1—303); *L'architecture religieuse moldave* par G. Balş (p. 304—404). Partea I: Préface. Introduction. *Premières époques. Formation de l'art roumain. Les éléments:* A. Eglises valaques du XIV-e et du XV-e siècles. B. La Moldavie avant la création de l'art roumain sous Etienne-le-Grand. (c. 1400—1457). C. Art moldave sous Etienne-le-Grand (1457—1504). D. Art valaque au commencement du XVI-e siècle. *Deuxième époque. Formes définitives de l'art moldave:* A. Art moldave après Etienne-le-Grand. *Troisième époque. L'Art roumain unitaire:* A. Valachie. B. Moldavie. C. L'Imprimerie roumaine. D. Epoque des Cantacuzènes en Valachie. *Quatrième époque. Règne du prince de Valachie Constantin Brâncoveanu et le XVIII-e siècle:* A. L'Art valaque sous Brâncoveanu. B. L'Art du XVIII-e siècle. *Epilogue: Influences occidentales au XIX-e siècle* ● Din prefaţă: « Il existe dans le sud-est européen un pays negligé par les historiens et les critiques d'art, où chaque humble village recèle sous ses vieux arbres un petit musée de l'art religieux, où pendant des siècles un labeur populaire a réussi enfin à créer des types définitifs dans lesquels la simplicité des proportions s'allie à la discrétion de la couleur pour donner un ensemble de beauté souriante. Ça et là les fondations des princes, des vrais rois, portant dans les fresques des couronnes à trois et même à cinq fleurons, qui ont conservé l'autonomie nationale par les armes des soldats aussi bien que par leur intelligence politique, se distinguent par des dimensions plus amples, par des matériaux plus riches et une ornementation plus abondante. Et, dans la maison des nobles et des marchands, dans les gravures des imprimeurs, on retrouve les mêmes motifs avec une technique différente. Une partie des éléments de cette civilisation artistique vient de l'Orient chrétien, l'autre de l'Occident latin ou germanique. Ils se mélangent cependant de manière à donner une création nouvelle dans son caractère général. Et, pour appuyer ces influences aussi bien que pour les harmoniser, on a le fond premier d'une civilisation populaire millénaire, carpatho-balcanique-thrace, qui subsiste encore dans le travail délicat sortant des mains des paysans et surtout des paysannes, dans la broderie et la sculpture en bois. Ce livre, une exposition historique, tient surtout à fournir des matériaux aux chercheurs de détail et à fixer en même temps les rapports entre les différents monuments et objets, entre les différentes époques, à faire reconnaître un système dans son développement progressif ». *Conclusions:* « En résumé, nous avons vu, comment, à partir de la fin du XIV-e siècle, il s'est formé en Moldavie un

style local, résultant des exigences du culte orthodoxe et des principes de l'art byzantin. Nous avons vu quelle a été la part de l'influence occidentale dans le développement de ce style, influence constatée à partir de l'église de Rădăuţi et jusqu'au XVIII-e siècle. Les pays occidentaux voisins nous ont donné les maîtres tailleurs de pierre qui ont orné les églises moldaves. Les signes lapidaires en sont une preuve: ces signes ne se trouvent jamais en Valachie. Cette constatation est symptomatique de la différence entre les influences qui ont contribué à la formation de ces deux arts. En Valachie, l'influence byzantine est tellement prépondérante que — pendant les premiers temps de la constitution de l'Etat — les églises — telle l'église princière de Curtea-de-Argeş — sont de pur style byzantin. Plus tard, Cozia, érigée par Mircea-le-Vieux (1390), est une réplique des monuments serbes. L'église épiscopale de Argeş, bijou unique dans son genre, chef-d'oeuvre d'ornementation et d'exécution, est entièrement orientale. L'église princière de Târgovişte (1585), purement byzantine comme plan, présente déjà quelques traits spéciaux par son exonarthex à piliers octogonaux, par ses façades décorées d'arcades en enduit, sa corniche médiane en boudin, ses corniches en dents de scie. Et puis, à partir de Mathieu Basarab (1632—1654), s'affirme une architecture à caractères bien définis, mais toujours très byzantine d'allure. Les églises ont le pridvor (l'exonarthex) sur colonnes, les façades ornées de deux rangs superposés d'arcatures aveugles. Puis viennent les églises des Cantacuzènes et enfin les beaux monuments du règne de Constantin Brâncoveanu (1688—1714), qui nous montrent l'épanouissement de l'art architectonique en Valachie. Nous avons signalé l'influence réciproque de l'art des deux pays frères l'un sur l'autre et on a pu voir qu'elle est assez réduite. Ainsi, tandis qu'en Moldavie l'évolution artistique commence à partir de la fin du XIV-e siècle (ou en tout cas du milieu du XV-e) et s'étend jusqu'en plein XVII-e siècle, en Valachie le style national ne paraît guère s'affirmer avant le commencement du XVII-e siècle et dure jusqu'à la fin du XVIII-e siècle. La différence entre les deux écoles d'art de ces pays est ainsi confirmée par ces deux évolutions, causées à des époques différentes par des influences des autres ».

Partea a II-a de G. Balş: *L'architecture religieuse moldave:* Introduction. Epoque de formation. L'architecture religieuse. Les églises. I. Période de formation. Epoque d'Etienne-le Grand. II. Deuxième période ou période de floraison. A. Epoque d'Etiennel-le-Grand. B. Epoque des successeurs d'Etienne-le-Grand. C. D'Alexandre Lăpuşneanu à la deuxième moitié du XVII-e siècle. Période de décadence. Les monastères. Les arts annexes: la sculpture, la peinture, l'art du mobilier.

1136 *Les arts mineurs en Roumanie.* 2 vol. Bucarest. Ed. de „l'Imprimérie de l'Etat". 35×25 — III 124893.

Vol. I, 1934. 53 p. + 129 pl.: I. *Icônes.* II. *Argenterie.* III. *Miniatures* (207 figures, dont 26 planches en couleurs).

Seconde partie, 1936. 27 p. + 10 pl. I. *La sculpture en bois.* II. *Les tissus* (109 figures, dont 4 planches en couleurs).

Imprimate în cele mai bune condiţii grafice, cu numeroase pl. în culori, desăvîrşit executate, cele două vol. fac din lucrare piesa cea mai artistic prezentată din toată opera lui N.I. şi una din cele mai frumoase ale culturii noastre. Textul cărţii îl constituie conf. ţinute în Bucureşti, tipărite mai întîi în româneşte, prelucrate în franceză şi adunate în cele două vol. Textu românesc este lipsit de il.

1137 *Argintăriile românești:* Conferință ținută la Fundația Dalles. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 19 p. 24×16 — II 122658. *Argintăriile românești. Cuget clar*, 1933, p. 270—286.

Argintările încep în Țara Românească sub Mircea, iar în Moldova sub Ștefan cel Mare. Ele sînt la început de factură „absolut gotică“, ceea ce trimite la sași, de unde au venit și elemente de arhitectură. Dar prin sași argintăria este apuseană, germană. Pe vremea lui Neagoe, meșterii veneau de la Sibiu. Tismana, Cozia și, poate, Cotmeana au fost din belșug înzestrate cu argintărie lucrată de sași. Tot de la ei veneau clopotele. Avem multe și minunate chivote, cădelnițe. Candela se execută mai mult la Brașov. Policandrele. Crucile sînt de două feluri: lucrate de sași, iar altele la noi, în „fabrica bisericii“. Sînt prezentate: potire, tăvi sau anafornițe, legături de cărți, icoane. Neagoe vorbește de meșteri buni, români, care se află în țară. Cu timpul, elementul gotic dispare, luîndu-i locul „floarea larg deschisă, tulipa“, care individualizează epoca lui Brâncoveanu și a marelui artist bisericesc de pe lîngă dînsul, Antim Ivireanu. Toată arta brâncovenească și arta cantacuzinească, cea a lui Șerban și a fraților lui, se caracterizează prin această tulipă, care se menține și în reproduceri mai tîrzii. Legăturile de cărți sînt remarcate la Neagoe Basarab și Ștefan cel Mare. Se citează mai mulți meșteri de icoane. În introducerea conf. răspuns la atacurile împotriva sa venite de la: Treml, Mutafciev, încurajați de unii tineri români istorici.

1138 *Icoana românească*, după niște conferințe. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 22 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice“, XXVI, 1933). 33×24 — III 122760.

Cuprins: Chestiuni preliminare; ridică problema: care e cea mai veche icoană, ce se înțelege prin icoană românească și după ce se cunoaște că o icoană e mai veche și alta nouă. I. Epoca străină: grecească, bizantină. II. Epoca de încetățenire, o școală românească începe la 1505 în Moldova. III. Epoca realistă; mai întîi o influență rusească, apoi splendida epocă a lui Matei Basarab. IV. Epoca de înflorire manieristă: Brâncoveanu-Cantacuzino. V. Artă popularizată. VI. Folclor de icoane.

1139 *Miniaturile românești.* Conferință ținută la Fundația Dalles. București. Tip. „Datina Românească“, 1933. 16 p. 24×16 — II 122659.

1140 *Vechea artă religioasă la români. I. Icoana românească. II. Argintăria românească. III. Miniaturile românești. IV. Sculpturile în lemn. V. Țesăturile.* Cu multe ilustrații. Vălenii de Munte. Ed. „Episcopiei Hotinului“. Tip. „Datina Românească“, 1934. 145 p. + 48 pl. 21×14 — II 129387.

Cartea cuprinde lucrările de mai sus la care s-au mai adăugat următoarele: a: *Sculptura în lemn*, conf. ținută în sala „Dalles“ la 3 mai 1934. Sculptura înlocuiește piatra, s-a manifestat în adevărate opere de piatră prin: scaune, jețuri, tetrapoade, sfeșnice, uși, catapetesme. Se face prezentarea critică a fiecărei opere de artă în parte, dînd și exemple: jețul lui Petru Rareș și altele aflate în Biserica „Stravopoleos“, „Colțea“, Plumbuita etc.; tetrapodul de la Zamfira, sfeșnicul, cel mai vechi, de la Arborea; ușile de la Cotmeana, Snagov, Tazlău, mănăstirea din Cîmpulung; catapeteasma de la Arnota, Măgureni, Mitropolia și „Sf. Gheorghe Nou“ din București, Blaj etc. b) *Țesăturile*, conf. ținută în sala „Dalles“ la 9 mai 1934. Ele constituie, în primul rînd, zestrea cea mai de preț a Mănăstirei Putna: perdele de altar, aiere, epitafe, mucavițe, omofor, epigonation. Despre epitafanul de la Tismana, patrahirul lui Alexandru cel Bun. Sucevița a avut un întreg tezaur. Urmează grupul de la Secul, „Trei Ierarhi“, Golia. O prețuire deosebită pentru epoca lui Șerban

Cantacuzino şi Brâncoveanu, reprezentînd o influenţă bizantină amestecată cu infiltraţii orientale venite din Persia.
Sculptura în lemn este tratată şi în alte două scurte lucrări:

1141 *Catapetesme*. Conferinţă ţinută la Societatea Arhitecţilor, 20 decembrie, 1930. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească, 1932. 12 p. 24×16— II 115158.
Catapetesme. *Cuget clar*, 1932, p. 234—244.
Ea înseamnă perdeaua care desparte naosul de altar. Apare la noi în Moldova, de unde trece în Ţara Românească. Se urmăreşte răspîndirea catapetesmelor în ţară şi se judecă valoarea lor artistică.

1142 *Sculptură în lemn românească*. Şedinţa de la 13 noiembrie 1936. Bucureşti. „Imprimeria Naţională“, 1937. 4 p. + 1 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secţiunii istorice, 13). 24.5×17 — II 144388.
S-a dezvoltat prin relaţiile cu Athosul. De la o vreme, în tot sud-estul european a fost aceeaşi corporaţie de meşteri, poate călugări, care călătoreau din ţară în ţară. Moldova a lucrat după modele populare.

1143 *L'Art populaire en Roumanie, son caractère, ses rapports et son origine*. Paris. Ed. „J. Gamber“. Imp. „Ramuri“, 1923. XII + 135[—137] p. + 22 pl. 31×24 — III 74118.
L'Arte populare in Romania. (Traduzione di A. Silvestri-Giorgi). Roma. „Anonima romana editoriale“. Imp. „R. Garroni“, 1930. 91[—95] p. + 20 pl. (Publicazioni dell'Istituto per Europa Orientale. Rome. Prima serie. Letteratura-Arte-Filosofia, XXII). 23×15 — II 105348.
Arta populară în România. Traducere din limba franceză, în *Scrieri despre artă*. Bucureşti, 1968, p. 27—88.
T a b l e s d e s m a t i è r e s: Préface. Introduction: Les origines de l'art populaire roumain. Communication faite au congrès d'histoire de Bruxelles. I. Caractères à éliminer. II. Maison roumaine. III. Les ornements de la maison de paysan. IV. Le vêtement et son ornementation. V. „Ecorces“ et tapis. VI. L'art populaire dans les outils et ustensiles. VII. Céramique et ornementation des oeufs. Conclusion. *Préface:* „L'art populaire roumain n'est pas en général un art popularisé, comme c'est le cas pour un grand nombre de manifestations artistiques venant des masses. Des influences de Cour et d'Eglise partant de Byzance ne peuvent être reconnues que dans le vêtement de certaines régions ou dans certains ornements extérieurs de l'habitation. Si on poursuit ces formes dans ce vêtement même, dans le système de bâtir, dans l'ornementation sculptée ou peinte (p. ex. sur les oeufs de Pâques), on reconnaît aussitôt le caractère commun, qui est la stylisation géométrique, absolument abstraite, de tous les modèles que présente la nature. Aussitôt que ces modèles sont reproduits tels qu'ils sont, on a une influence étrangère. Or ces formes se retrouvent aussi chez les voisins de l'Ucraîne et des Carpathes polonais jusqu'en Grèce, avec des infiltrations en Suède, dûes à un ancien voisinage. Il y a évidemment à la base un *art commun*. Ce ne peut pas être un autre que celui des anciens Thraces, dont on découvre de plus en plus l'importance sous tous les rapports. Il a sans doute exercé une influence sur la phase de l'art grec que documentent les vases de Dipyle. Et les anciens Doriens auxquels elle est dûe ne sont que les Thraces le plus anciens. Définir cet art, en rechercher les diverses manifestations dépendant de techniques et de destinations différentes, en montrer le sens et la valeur, tel est le but de ces pages“. N.I. stabileşte: fondul este tracic, în care au intrat multiple influ-

ențe orientale și occidentale. Caracterul ei e pur popular, însă se întrevăd și anumite penetrații venite de la Curtea domnească și, prin biserică, din Bizanț. Ea este opera țăranului agricultor și a femeii lui. Costumul feminin, cel mai decorativ, în care roșul și aurul domină, aparține unei singure regiuni, a Argeșului, în care N.I. descoperă, totodată, și anumite elemente întîlnite în îmbrăcămintea domnițelor noastre, înfățișate în frescele sec. XV și XVI. Arta populară ajută la cunoașterea psihologiei poporului român. Elementul de unitate „este, în ornamentație, reducere a tot ceea ce vor să reprezinte figurile schematice ale acestei arte la construcții liniare, la notații abstracte. Triunghiuri, romburi, linii oblice, paralele, cruci servesc a reda tot ceea ce reprezintă privirile artistului naiv". Dar stilul acesta „schematizat, linear, geometric, abstract", de caracter tracic, este specific tuturor popoarelor care aparțin acestei familii, deci elementele de unitate ne apropie de popoarele care înconjură Marea Neagră, prin Balcani și prin Ucraina, pînă în Caucaz și Anatolia. Multe elemente de artă populară se găsesc și în *La Roumanie pittoresque*, Paris, 1924.

1144 *Art et littérature des Roumains.* Synthèses parallèles. Paris. Ed. „Gamber". Imp. „Datina Românească", 1929. 77 p. + 3 f. + 72 pl. 25×17 — II 96729. *Arte e letteratura dei Romeni, sintesi parallele.* Traduzione italiana di G. V. Sampieri. Roma. Ed. „Sapientia", 1931. 120 p. + LXX pl. 23×15 — II 125209. *Roemeensche Kunst en Letterkunde. Synthetische vergelijkingen.* Vertaling van Jack Gaster en Dr. P. Valkhof. Maastricht. „N. V. Leiter-Nypels", 1932. 108[—112] p. + LXX pl. 26×17 — II 117423.

1145 *Guide historique de la Roumanie.* Paris-Bucarest. Tip. „Datina Românească" (Commission des Monuments historiques de Roumanie). Partie générale. 1927. 50[—55] p. 20.5×13 — II 92618 [Pe copertă e trecut anul 1928]. Este republicarea vol. *Introduction à la connaissance de la Roumanie* [...] Partie descriptive. 1928. 149[—151] p. *Guide historique de la Roumanie.* Deuxième edition. Bucarest. Imp. „Lupta", 1936. 171[—175] p. (Commission des Monuments Historiques de Roumanie). 23.5×18.5 — II 135427.

1146 *Guide historique de la Roumanie.* Extraits. Choisis par Victor Brătulescu. Bucarest. Imp. „Lupta", 1936. 68 p. 24×19 — II 135428.
Partea introductivă din *Guide* se ocupă cu descrierea tuturor monumentelor istorice și de artă. Lucrarea are două cap. I. Territoires de civilisation occidentale nouvellement acquis. 1. Marches transylvaines de l'Orient. 2. La Transylvanie. II. Territoires de civilisation roumaine: A. Olténie. B. Valachie. C. Moldavie. D. Bucovine.

1147 *Scrieri despre artă.* Antologie și prefață de Barbu Theodorescu. București. Ed. „Meridiane". „Combinatul poligrafic Casa Scînteii", 1968. 383 p. 19.5× 12.5 — I 533358.
Cuprins: Prefață. „Frumosul în concepția poporului". I. *Arta populară:* Arta populară în România. Arta populară și arta istorică a românilor. Un nou album de țesături românești. II. *Vechea artă românească:* Vechiul meșteșug de clădire al românilor. Meșteșugul de pictură și sculptură în trecutul românesc. Ce este vechea noastră artă? Sculptura în lemn. III. *Arta cărții românești:* Ornamentația vechii cărți românești. Ilustrarea cărții românești. Tipografia la români. Miniaturile românești. IV. *Muzee:* O pinacotecă în România. Muzeele — ce sînt și ce trebuie să fie. Ce este un muzeu istoric. Ce este un muzeu de artă. V. *Arta modernă și contemporană românească:* Theodor Aman — la pomenirea lui. Expoziția Grigorescu. Nicolae Grigorescu. Grigorescu, după Vlahuță. Moartea pictorului Luchian. Octavian Smighelschi.

3 scene de război ale pictorului D. Stoica. Mirea. Ioan Mincu. George Balş. Un om de bine: Gr. Cerkez. Un istoric de artă: Victor Roth. Arta românească la bienala de la Veneţia (1938). VI. *Despre Veneţia şi Spania:* În ce stă frumuseţea Veneţiei. Arta, literatura şi cultura veneţiană. La Capela lui Giotto, în Padova. Literatura şi arta spaniolă. Cîteva zile prin Spania.

●

1148 *Ce este un monument istoric.* Conferinţă ţinută din însărcinarea Comisiunii Monumentelor Istorice. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 24 p. 21×14 — II 40711.

1149 *Cercetaşii şi monumentele noastre de istorie şi de artă.* Cîteva învăţături şi sfaturi date în seara de 25 martie 1916... la Fundaţia Universitară Carol I. Bucureşti. Tip. „Jockey-Club", 1919. 72 p. + 11 pl. (Biblioteca asociaţiei. Seria B, Nr. 3). 15.5×11.5 — I 417058.
Cercetaşii şi monumentele noastre de istorie şi de artă. Cercetaşul, 1930, nr. 2, p. 1—2; nr. 3, p. 12—13; nr. 5, p. 1—4; nr. 7, p. 1—4; nr. 9, p. 2—4.
Cercetaşii şi monumentele istorice. Cercetaşii şi literatura poporului. Cercetaşii şi descoperirile. Urmele romane. Olăria veche. Inscripţii. Cetăţi româneşti. Palate domneşti. Case boiereşti vechi. Case ţărăneşti. Bisericile. Inscripţii. Zugrăveli. Uşa de intrare. Înăuntrul bisericii. Portretele. Icoane. Podurile bisericilor. Clopotniţe. Morminte. Mobile. Odoare. Cărţi bisericeşti.

1150 *Coup d'oeil sur l'art roumain.* Genève. 1925. 13 p. 20.5×13.5 — I 82026.
Arta românească este o îmbinare fericită din 3 elemente: trac, bizantin şi Renaşterea. Orice alte influenţe sînt trecătoare şi superficiale.

1151 *Les variations du type de la dormition de la Vierge dans le vieil art roumain.* Prague. Imp. „Politika", 1926. p. 29—34 + 3 pl. (Tirage à part: Recueil d'études, dédiées à la mémoire de N. P. Kondakov. Archéologie. Histoire de l'Art. Etudes byzantines). 32×24 — III 82881.
Mic studiu de iconografie murală, de o mare bogăţie, risipită prin fresce în nenumărate mănăstiri, ca şi despre marele nr. de icoane pe lemn prin care se poate studia moştenirea bizantină. N.I. se opreşte asupra temei enunţate în titlu, pe care o ilustrează cu frescele din Mănăstirea Vălenii de Munte.

1152 *Ancien art et vieilles modes en Roumanie.* Paris. *Ed.* „Gamber", Imp. „Datina Românească", 1926. 16 p. (Extrait de la „Revue Historique du sud-est européen", année 1926, n-os 4—6). 24×17 — II 87922.
Este o prezentare generală a vechii noastre arte (pictură, icoane, fresce, costume, ţesături, legături de cărţi etc.), precum şi a artei populare şi culte (Aman, Grigorescu, Andreescu, Luchian, Verona, Han, Antonescu, Mincu). Art. urma să fie prefaţă la un catalog de artă, *L'Art populaire et l'art historique des Roumains*, pentru expoziţia de la Philadelphia.

1153 *Les châteaux occidentaux en Roumanie.* Conférence donnée à la Société des Amis de l'Université de Paris le 25 janvier 1929. Bucarest. Imp. „Datina Românească", 1929. 21 p. (Extrait du „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice" de Roumanie). 33×24.5 — III 99732.
Prezentarea cetăţilor şi castelelor din toate provinciile ţării. Se urmăresc relaţiile stabilite, prin aceste lăcaşuri, cu alte civilizaţii, fiind astfel purtătoare de legături comerciale şi culturale.

1154 I. *Între domnii Moldovei şi ai Ţării Româneşti*, cum se făcea corespondenţa. II. *Zugravi noi şi vechi.* Şedinţa de la 12 aprilie. Bucureşti. Tip. „Cultura

Naţională", 1929. 12 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. X. Memoriile secţiunii istorice, 8). 25×17 — II 96697.
Două oferte de zugravi pentru Biserica. „Sf. Mihail" din Brăila, 1854, arătînd o deplină dezvoltare a picturii în ulei, cu tablouri după vechile tradiţii.

1155 *Cum să cetim şi să înţelegem arta.* Şase conferinţe ţinute la Sinaia (august, 1930). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1930. 26 p. 24×16 — II 103922.
Arta trebuie s-o deprinzi, mai întîi, privind în jurul tău: natura, arhitectura caselor, începînd cu cele de la ţară, apoi consultînd cărţi, prin reproduceri de tablouri etc. „A colecţiona şi a clasa e o necesitate, o lecţie de artă. După aceea să se intre în muzee. Să se facă un fel de «călătorii enciclopedice». Obişnuinţa de a folosi ghidul. „Să nu se ia dintr-o dată prea mult". Apoi lectura, toate ducînd la „acest contact serios şi plin de pietate cu arta."

1156 *Sur l'essence de la littérature et de l'art.* Craiova. Imp. „Scrisul Românesc", 1931. 8 p. (Extras din „Arhivele Olteniei", Nr. 53, pe ianuarie-februarie, Anul 1931). 23×15.5 — II 126868.
„L'art n'est ni la nature telle qu'elle est: il n'y a pas de génie capable de la rendre entière et avec la même puissance d'expression, écrasante pour les forces humaines [...] Il est par ce que la nature elle-même a accumulé d'inconnu, de secret dans l'artiste, pour qu'il retire la synthèse cachée de tous ce qui se présente en détail à l'oeil profane, à l'âme vulgaire. C'est une seconde création de la nature par l'homme, c'est l'esprit suprême de tout ce qui est, venant par le milieu de cette sensibilité humaine, qui est la somme de ce que la création a pu atteindre de plus haut, réaliser de plus magnifique. Une volonté ne suffit pas pour rendre la nature, celle d'en dehors de nous, celle d'en dedans; il faut que tout notre organisme spirituel entre en action. La technique ne sera alors que l'humble servante, facile à engager, de cette conception."

1157 *Notes sur quelques monuments d'histoire et d'art en Roumanie.* Vălenii de Munte. Imp. „Datina Românească", 1935. 19 p. + 5 pl. 21.5×14 — II 135652.
Putna, Suceviţa, Voroneţ, Hotin, Sinaia, Banat.

1158 *Explicaţia monumentului de la Adam Clisi.* Şedinţa de la 20 decembrie 1935. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1936. 14 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVII. Memoriile secţiunii istorice, 9). 24.5×17 — II 135316.
Se trece în revistă tot ce s-a scris asupra acestui monument. N.I. caută o explicaţie în Themisticus, „lăudătorul împăraţilor din veacul al IV-lea". Acesta descrie în Oraţiunea X „zidul de diamant" tras de Varo. „Astfel — se spune — s-a făcut nu numai « tropeul » material, ci un adevărat trofeu — simbol în faţa lumii barbare. Şi a aşezat trofeu al acestei biruinţi, nu făcut din piatră, nici din aramă ori din aur, înfipt într-un loc, ci înfăţişîndu-l tuturor barbarilor şi tuturor romanilor, şi pe acesta l-a înălţat Împăratul nu cu mulţimea uciderilor şi rănilor, nici cu movilele morţilor, fără număr, ci numai cu statornicia şi stăruinţa." Se reproduc 6 p. de text în greceşte privind monumentul: „Themistii de pace ad Valentem imp. Oratiox".

1159 *Une Pieta roumaine et les types de la Vierge en Roumanie* Paris. 1936. p. 230—234 (Extrait de la „Gazette des Beaux-Arts, Avril 1936). 28.5×23 — III 135250.
Prezentarea unei icoane pe tema enunţată: „La veuve de Néagoé [...] a fait peindre la Vierge pleurant le Christ étendu raide sur ses bras". Inspiraţia vine

din Occident şi din Veneţia. O altă icoană pe aceeaşi temă a aflat N.I. în muzeul Şcolii româneşti de la Fontenay-aux-Roses.

1160 *Tradiţie şi inovaţie în artă*. Conferinţă la Universitatea Populară. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1937. 11 p. (Extras din *Cuget clar*, Noul „Sămănător“, anul II, N. 25, 1937). 22.5×15.5 — II 151411.

„Tradiţie şi înnoire nu sînt două lucruri deosebite, ci acelaşi lucru în momente deosebite şi în condiţii care nu se aseamănă.“ „Orice operă [...] este un produs social, ea pleacă de supt influenţa societăţii şi merge către societate, iar societatea are dreptul s-o judece, s-o aprobe sau are dreptul s-o şi respingă.“ „Este o dezvoltare, şi, în dezvoltarea aceasta, fiecare vine la un anume moment. Dacă vrea să rămînă şi să folosească, el trebuie să facă paşii necesari pentru a merge, plecînd de la cel din urmă punct al cugetării anterioare şi influenţat de tot ce se găseşte în urmă, către ceea ce se poate realiza mai departe.“

1161 *La Romania alla biennale di Venezia, 1938*. Vălenii de Munte. Imp. „Datina Românească“, 1938. XVI p. + 26 pl. 25×18 — II 268239.

Text italian şi francez: *L'Art roumain à la biennale de Venise, 1938*. Conţine prezentarea a 4 pictori: George Petraşcu, Ştefan Popescu, Teodorescu-Sion, Eustaţiu Stoenescu, şi a 3 sculptori: Han, Medrea, Jalea. În total au fost expuse 16 pînze şi 9 sculpturi. În text se insistă şi asupra artei lui N. Grigorescu.

1162 *Din tesaurul de artă botoşănean*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1939. 21 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice“, fascicola 95, ianuar-mart 1938). 33×24 — III 168532.

Cu prilejul unei călătorii făcute în 1938, se descriu bisericile cu operele lor de artă: arhitectură, sculptură şi pictură; şi despre Manole Iorga.

1163 *Trei conferinţe de orientare*. I. *Monumentele noastre şi opera Comisiei monumentelor istorice*. Conferinţă ţinută în 1937. II. *Ce este un muzeu istoric*. Conferinţă ţinută la Tîrgovişte, cu prilejul terminării museului. III. *Ce este un museu de artă*. Conferinţă la Iaşi, 1938. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească“, 1939. 31 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice“, fascicola 96, aprilie-iunie 1938). 33×24 — III 168534.

I. Comisia monumentelor istorice are menirea de a îngriji, repara şi păstra mănăstirile şi bisericile, care sînt opere de artă. Începutul l-au făcut Odobescu, pictorul Trenck, I. Kalinderu, Petre Gârboviceanu, Alexandru Lapedatu, Dimitrie Onciul, N.I. Sînt enumerate bisericile reparate în ultimii ani, arătîndu-se cum au fost create Muzeul de artă religioasă din Bucureşti, în palatul Creţulescu, şi Muzeul de artă populară din Vălenii de Munte, pe lîngă Biserica „Filip“. II. „Orice muzeu trebuie să corespundă unei tradiţii, care poate fi de mai multe secole, şi unor nevoi care se menţin pînă în momentul de faţă sau care au apărut abia în viaţa acelui oraş“. Obiectele alese „trebuie să formeze un ansamblu... să pună obiectele într-o anumită atmosferă“. „Muzeul trebuie să dea impresia de viaţă... să fie o coborîre în viaţa veacurilor trecute.“ „El nu e un lux, ci o necesitate.“ III. Aceleaşi criterii de definire a unui muzeu, dar într-un alt cadru. În plus: orice muzeu ar trebui să aibă şi o sală de conferinţe, să fie o şcoală de cultivare a gustului, să formeze sufletul românesc în frumuseţe. „Fiindcă morala nu duce totdeauna la frumuseţă şi nici ştiinţa, dar în frumuseţă se găseşte tot ceea ce trebuie pentru a desăvîrşi cunoştinţele cele mai înalte şi a clădi morala cea mai vrednică de a conduce o societate.“

1164 *Arta românească în Banatul muntos.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1940. 24 p. (Extras din „Buletinul Comisiunii monumentelor istorice", fascicula 98, octombrie-decembrie 1938). 33×24 — III 168533.

În ultimul an al vieţii sale, N.I. a cercetat îndelung, „zi de zi de la sat la sat, de la o biserică la altă biserică", această parte a ţării. Şi anume: Capăt, Cornea, Pecinişca, Domaşnia, Bolvaşniţa, Globu-Rău, Mehadia, Ieşelniţa, Iabloniţa, Corni, Bozovici, Oraviţa, Pleşeviţa, Ogradena Veche, Caransebeş, Costeştii din Vale etc. Se insistă asupra lucrărilor în lemn, acestea fiind primele opere de artă în Banatul muntos, începînd cu ridicarea bisericilor, ca şi în Maramureş. Sînt evidenţiate operele din 22 de sate, în care s-au aşezat bufenii sau ţerarii veniţi din Oltenia, în sec. XVIII, şi întrebuinţaţi ca lucrători în mine. Un loc deosebit ocupă casa de bîrne, alcătuită din 3 odăi cu cerdac. Nici o biserică nu are vreo inscripţie. Sînt cercetate şi casele şvabilor, făcute după tipul celor din regiunea Rinului. Bisericile au forme dreptunghiulare, fără sinuri la dreapta şi la stînga. Sînt prezentate catapetesmele, stranele, folclorul icoanelor.

1165 *L'ornamentation du vieux livre roumain.* Paris. Ed. et Imp. „Jouve & Cie", 1925. 12 p. + 7 pl. (Extrait des Procès-verbaux et Mémoires du Congrès international des Bibliothécaires et des Bibliophiles, Paris, 1923). 24×16 — II 488345.

L'ornementation du vieux livre roumain. Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale", 1923, p. 51—58.

Sînt cercetate tipăriturile lui Macarie, Liubovici şi Coresi, şi arta grafică veneţiană. Tipăriturile din sec. XVII şi XVIII, în care află în ornamentaţie o îmbinare a stilului Renaşterii cu cel bizantin. Este primul studiu românesc în acest domeniu.

Ilustraţia cărţii româneşti. Craiova. Tip. „Scrisul Românesc", 1927. 7 p. + 8 pl. (Extras din Almanahul Graficei Române, 1927). 20×14 — II 127131.

Ornamentaţia vechii cărţi româneşti. Calendarul Ligii Culturale, 1927, p. 27—39. Prezentarea operei lui Asachi şi Lecca ca ilustratori de cărţi şi rev., ilustratorii lui Kogălniceanu, Chladek, J. Pernot; forma săsească; Bielz şi Danieliş; atelierul lui G. Wanneberg; opera lui Tattarescu. Calendarul lui Nichipercea; Faptele eroilor lui Pelimon. Perioada 1830—1860 cunoaşte o înflorire a ilustraţiei de cărţi.

1166 *Miniaturile româneşti.* Conferinţă ţinută la Fundaţia Dalles. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1933. 16p. 24 × 16 — II 122659.

Miniatul a jucat un mare rol în evul mediu. La noi ms. miniate au apărut mai întîi în Moldova, cunoscînd o mare strălucire prin Gavril Uric, în timpul lui Alexandru cel Bun şi Ştefan cel Mare, precum şi prin Atanasie Crimca. Sînt prezentate toate elementele de artă care împodobesc o carte miniată: iniţialele, frontispiciul, portretele evangheliştilor şi ale ctitorilor. Culoarea a jucat în arta noastră un rol enorm, ea fiind „unul din elementele principale ale artei: trăim în coloare şi pentru coloare, simţim coloarea, o dorim, o impunem artistului". Miniatele româneşti au o largă circulaţie, ele aflîndu-se la: Athos, Londra, München, Viena etc.

1167 *Cartea Domnilor...* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1929. 36 p. 32×24 — III 291298.

Album tipărit în 100 ex. şi fără numele autorului. Cuprinde 33 de figuri de domnitori, fiecare avînd caracterizarea sa: „Mihai Viteazul, domn al Ţării Româneşti, Ardealului şi Moldovei, 1593—1601. Ctitorul unităţii româneşti,

ziditorul bisericii Mihai Vodă" sau: „Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei, 1710—1. Cel mai învăţat român, vestit scriitor" etc.

1168 *Domnii români după portrete şi fresce contemporane, adunate şi publicate de Preşedintele Comisiunii.* Sibiu. Tip. „Krafft & Drotleff", 1929. 1 f. + 64 pl. (Comisiunea monumentelor istorice). 36×25 — st. IV 609.
N.I. a luat hotărîrea de a publica toate portretele, frescă şi gravură, ale domnilor noştri. Vol. de faţă este o col. de probă în 300 ex. Col. completă avea să apară în cursul lunii iun. cu numerotarea şi explicarea materialului prezentat. S-au întrebuinţat şi „frumoasele" copii în mărime naturală de la „Casa Şcoalelor", apr. 1929.

1169 *Domnii români după portrete şi fresce contemporane, adunate şi publicate de Preşedintele Comisiunii.* Sibiu. Tip. „Krafft & Drotleff", 1930. XV p. + 222 pl. (Comisiunea monumentelor istorice). 36×25 — St. IV 610.
Albumul este completarea celui precedent, cuprinzînd 80 de domnitori, ale căror portrete sînt redate în 222 pl. Lucrarea trebuie privită ca o completare la *Mormîntul domnitorilor români*, din *Istoria românilor în chipuri şi icoane.*

1170 *Portretele Doamnelor române*, publicate de Preşedintele Comisiunii. *Portraits des Princesses roumaines*, publiés par le Président de la Commission. Bucarest. Imp. „Lupta", 1937. XXXV p. + 85 pl. + V p. (Comisiunea monumentelor istorice). 35×25 — III 142672.
Vol. completează albumul domnitorilor.

1171 *Istoria Artei medievale şi moderne în legătură cu dezvoltarea societăţii.* Bucureşti. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Lupta", 1923. 298[—301] p. 19×13 — I 70635.
Prefaţa precizează că această scurtă istorie a artelor este un curs făcut la Univ. din Bucureşti. Ea reprezintă şi 30 de ani de experienţă în domeniul tratat. Dar, mai ales, cată să reprezinte silinţa de a da o sinteză a dezvoltării artistice de la sfîrşitul civilizaţiei antice în legătură cu viaţa g-rală a soc. „Căci părerea mea e că arta e explicabilă numai prin societatea căreia trebuie să-i fie aplicabilă, dacă nu vrea să fie o simplă jucărie individuală, un simplu exerciţiu de tehnică, o simplă dibuire de drumuri, care nu duc nicăieri. Nu se vor găsi aici două lucruri: biografiile, care au interes numai în sine, şi descrierile literare ale operelor artistice, care nu fac decît să furnizeze pretexte de disertaţii artistice sau de exclamaţii poetice." Prefaţa este datată: 6 oct. 1922, iar în *Memorii* aflăm inf. suplimentare: „30 sept. — 7 oct. săptămînă de oboseli şi boală, întrebuinţată cu redactarea *Istoriei artei*" (*Memorii*, vol. III, p. 338). Cuprins: Încercări şi tipuri creştine primitive. Arta creştină oficială. Fundaţii călugăreşti. Barbarii şi arta moştenită de dînşii. Epoca arhitecturii romane. Arta franceză („gotică"). Renaşterea. Întinderea europeană a Renaşterii în serviciul papilor şi regilor. Renaşterea şi regalitatea franceză. Arta şi regalitatea franceză în sec. XVII şi XVIII. Arta de întovărăşire a sec. XIX. Succesele şi erorile ei.

1172 *Entre Slaves et Roumains.* Paris. „Paul Genthner", 1930. p. 41—49 (Orient et Byzance. Etudes d'art médiéval publiés sous la direction de Gabriel Millet. IV: L'Art byzantin chez les slaves. Les Balkans. Premier recueil dédié à la mémoire de Théodore Uspenskij). 33×25 — III 126531.

1173 *O mică ţară latină: Catalonia şi expoziţia din 1929.* Note de drum şi conferinţe. Bucureşti. Ed. „Casa Şcoalelor". Tip. „Datina Românească", 1930. 97[—103] p. 21×13 — II 103452.
„Expoziţia" de artă din 1929 de la Barcelona. Toate cărţile lui N.I. închinate călătoriilor sale prin Europa şi America au un cap. dedicat artei ţării res-

pective: Franţa, Italia, Spania, Portugalia, Grecia, Olanda, Suedia, Norvegia, Danemarca, Iugoslavia, Polonia, Austria, Cehoslovacia, Germania, Belgia, Anglia, S.U.A.

1174 *L'Arte romeno e l'Italia.* Livorno. Imp. „Raffaelo Giusti, 1929. VIII, 7 p. (Estratto da „Il Giornale di Politica e di Letteratura, anno V, quod. XII dicembre). 23×15 — II 101314.
Raporturi cu arta veneţiană. Alexandru Lăpuşneanu cheamă la el pictori veneţieni. Del Chiaro. Asachi. Tattarescu.

1175 *Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen-âge.* Paris. „Ernest Leroux", 1930. p. 59—69. (Etudes sur l'histoire et sur l'art de Byzance. *Mélanges Charles Diehl.* Deuxième volume. *Art* (Extrait d'une conférence donnée à la Sorbonne, en mars 1928). 32.5×25 — III 102915.
Sînt prezentate raporturile noastre de artă cu sîrbii, a căror artă nu vine toată din Bizanţ, Cipru, Caffa. Se constată în sec. XIV un contact între arta bizantină şi arta giottescă. Combate teoria lui Okunev precum că Italia nu ar fi dat nimic Orientului.

1176 *Bienala din Veneţia.* Cîteva note. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1938. 15 p. (Extras din *Cuget clar*, 1937—8). 24×16.5 — II 155290.
O privire de ansamblu asupra pavilioanelor Expoziţiei: italian, olandez, danez, polonez, elveţian, cehoslovac, belgian, spaniol, englez, românesc, egiptean, francez, iugoslav.

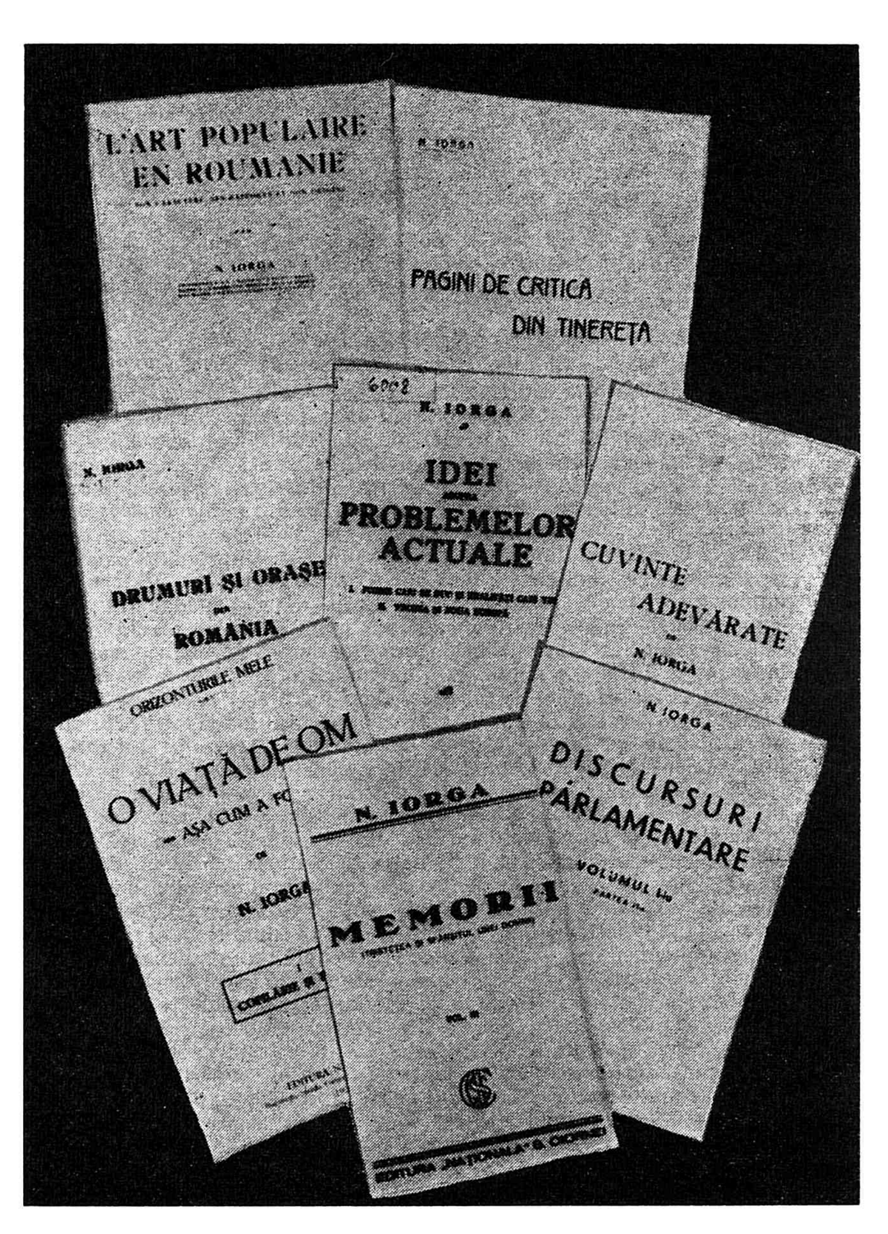
VIII. ISTORIA LITERATURII
LITERATURA ROMÂNĂ

1. STUDII DE SINTEZĂ

1177 *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688—1821)*. Carte tipărită cu cheltuiala d-lui Callimachi. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1901. 24 × 17 — II 101609.

~Vol. I. *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rimnic.* 1f. + 551 p.
~Vol. II. *Epoca lui Petru Maior — Excursuri.* IV + 639 p.

Tabla numelor. Observaţii; Adaosuri; Îndreptări şi dovezi documentare, 61 p La 22 mart. 1897, B. P. Hasdeu, în cadrul Acad. Române, propunea acest subiect pentru Premiul „Adamachi" din 1901. Lucrarea l-a atras pe N.I., mai ales că încă din 1890 publicase art. de critică şi istorie literară. La data fixată a depus ms. la Acad., dar lucrarea i-a fost respinsă. Atunci a adresat un apel publicului, căutînd a i se tipări cartea sub vechea formă de prenumeraţii — îi trebuiau 200 de cumpărători, care să achite 20 de lei pentru fiecare ex. În cele din urmă a luat asupra sa imprimarea Alexandru Callimachi, de aceea autorul i-a închinat-o cu veneraţie, iar „Minerva" a tipărit-o numai într-o lună. Cartea este „un tezaur nesecat pentru tot cel ce vrea să cunoască una din bogatele epoci tratate, expusă într-o perfectă formă literară". N.I. credea că „o istorie a literaturii care cuprinde viaţa oamenilor păstrată în forma trainică a scrisului este nu numai o delicată operă de ştiinţă, ci şi de artă, de informaţie, de înţelegere şi de expresie în acelaşi timp". Autorul cuprinde pe scriitori în *curente literare*: curentul greco-latin, curentul religios, curentul francez, *iar curentele se desfăşoară pe generaţii*. Lucrarea este mai întîi o operă de istorie „în cel mai larg şi mai bun înţeles al cuvîntului", dar istoria literară are un scop mai înalt decît un simplu indicator biografic şi bibliografic. „A desface ideile şi sentimentele ce stăpînesc o carte, a le pune în legătură cu acelea care rezultă din activitatea omenească, neliterară, a scriitorului, a suplini prin imaginaţia întregitoare, prin intuiţie cît mai trebuie [...] pentru a desăvîrşi [...] o personalitate omenească, aceasta e una din cele mai însemnate [...] sarcini ale istoriei literare." Datoria biografului literar e „să înţeleagă suflete omeneşti, care nu samănă cu al său [...] să le fixeze în hotarele unei vieţi [...] şi să posedă destulă putere de comunicaţie a imaginilor din mintea sa, ceea ce se numeşte talent literar". O istorie literară nu e o banală « galerie ». Ea trebuie să fixeze biografiile în mişcarea de idei a epocei care nu se poate înţelege fără istoria culturii [...] A scrie istorie literară şi istorie culturală nu e acelaşi lucru. Cea din urmă se ocupă de ceea ce a realizat în civilizaţie umanitatea dintr-un timp, într-o ţară; cea dintîi cercetează cele mai înalte manifestări ale acestui proces de civilizaţie. Istoria culturală caută în istoria literară elemente pentru a înţelege spiritul unei epoci, sfărîmînd strălucitoarea formă personală în care acest spirit se îmbracă la aleşii minţii dintr-acea epocă. Pe cînd istoria literară se ajută pentru a înţelege sufletul deosebit al acestor aleşi, observînd direcţiile şi curentele care stă-

L'ART POPULAIRE
EN ROUMANIE
N. IORGA
N. IORGA
PAGINI DE CRITICA
DIN TINEREȚA
N. IORGA
IDEI
PROBLEMELOR
ACTUALE
N. IORGA
DRUMURI ȘI ORAȘE
ROMÂNIA
CUVINTE
ADEVĂRATE
N. IORGA
ORIZONTURILE MELE
O VIAȚĂ DE OM
N. IORGA
N. IORGA
MEMORII
N. IORGA
DISCURSURI
PARLAMENTARE
VOLUMUL

pînesc epoca întreagă." ~Vol. I: *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rîmnic.* Cuprins: Influenţa polonă şi grecească. Literatura religioasă între 1688 şi 1713. Marile compilaţii de cronici: N. Costin, Radu Popescu. Lucrări encomiastice şi genealogice. Axinte Uricariul. Stolnicul C. Cantacuzino. Nicolae Roset. C. Văcărescul. C. Bălăceanu. State Leurdeanu. Marile compilaţii de cronici: Nicolae Chiparisa. Nicolae Mustea. Nicolae Costin. Dimitrie Cantemir. Literatura religioasă: Curentul de traduceri. Biblia lui Şerban. Mitropolitul Teodosie. Mitrofan de Buzău. Antim Ivireanu. Maiata. Daponte. Filotei. Daniil din Cluj. Stoica. Poetul Teodor Corbea. Epoca lui Chesarie de Rîmnic. Constantin Daponte. Şcolile din Iaşi, Galaţi, Botoşani, Ţara Românească. Istoriografia în perioada a doua: Chesarie. Daponte. Petre Depasta. Lazăr Scriba din Trapezunt. Stavarachi. Al. Amiras. Ienaki Kogălniceanu. Ioan Canta. Gheorghachi. Matei Fărcăşanu. Vlad Boţulescu din Mălăeşti. Literatura religioasă în perioada a doua: Mitropolitul Ştefan. Neofit din Creta. Filaret. Vlădica Inochentie. Mitropolitul Grigorie. Episcopul Chesarie. Iacov Putneanul. Vartolomei Măzăreanu. ~Vol. II: *Epoca lui Petru Maior — Excursuri.* Cuprins: Perioada a treia. Şcolile. Învăţarea de limbi străine. Primele ziare. Şcoli săteşti. Primele spectacole de teatru. Şcoala ardeleană. Tipografiile. Cronicarii în Principate: Cele 3 direcţii în istoriografie între 1774 şi 1821. Logofătul Ursachi. Meletie Racoviţă. Al. Beldiman. Nicolae Lazăr. Manolachi Persiano. Atanasie Comnen Ipsilanti. Dionisie Fotino. Dimitrie Philippide. Dumitrachi Stolnicul. Pitarul Hristachi. Mihail Cantacuzino. Familia Văcăreştilor. Dionisie Eclesiarhul. Şcoala ardeleană. Radu Tempea. Mihai Popovici. Samuil Clain. Gheorghe Şincai. Petru Maior. Budai Deleanu. Toma Costin. Ioan Teodorovici Nica. Gheorghe Montan. Teodor Aron. Ghergheli de Ciocotici. Filologii: Dimitrie Eustatievici. Ienăchiţă Văcărescu. Gramatici. Dicţionare. Ioan Molnar. Radu Tempea. Pavel Iorgovici. Ştefan Crişan. Ioan Corneli. Al. Teodorovici. Ion Teodorovici. Legăturile nouă culturale între Ardeal şi Principate. Istoricii de tranziţie în acestea: Molnar. Zaharia, Carcalechi. Naum Rîmniceanu. Zilot Românul. Emanoil Băleanu. Literatura religioasă în perioada a treia: Filaret de Rîmnic. Dositeiu Filitis. Grigore Rîmniceanul. Nectarie Moraitul. Galaction de Rîmnic. Dionisie Lupu. Gavril Calimah. Leon Gheuca. Mitropolitul Iacov al II-lea. Logofătul Grigoraş. Anfilohie. Paisie Velicicovschi. Veniamin Costachi. Maior. Clain. Bob. Samuil Vulcan. Dimitrie Ţichindeal. Ioan şi Alex. Teodorovici. C. Diaconovici Loga. Influenţa apuseană în literatura beletristică şi ştiinţă. Nouă genuri literare: V. Vîrnav. Iordachi Slătineanu. V. Drăghici. Lazăr Asachi. Alecu Beldiman. Condicele lui Caragea şi Scarlat Calimah. Andronachi Donici. Milescu. Şincai. Gh. Haines. Teodorovici Nica. Gheorghe Lazăr. Naum Petrovici. Gh. Montan. Moise Nacul. Petre Furdui. Vasile Aaron. Ion Barac. Budai Deleanu. Ienăchiţă, Alecu, Nicolae Văcărescu. Barbu Paris Mumuleanu. Matei Millo. Ion Prale. Vasile Pop. Daniil Scavinschi. Costache Conache. Triumful spiritului nou: Asachi şi Lazăr. Cronicile moldovene înainte de 1688: Macarie. Eftimie. Isaia. N. Brezk. Ureche. Simion Dascălul. Miron Costin. Tudose Dubău. O istorie românească a crăiei ungureşti. Cronicile muntene înainte de 1688: Matei al Mirelor. Moxa. Viaţa sf. Nifon. A. Taranovski, Baltazar Walter. Stavrinos. Gh. Palamed. Stoica Ludescu. Constantin Căpitanul. Radu Greceanu. Alcătuitorii de cronici. ● Cartea a apărut în primă ed. la 12 iun. 1901, însumînd 1 255 p.; autorul împlinea atunci 30 de ani. A doua ed. e cuprinsă în vol. II şi III din *Istoria literaturii româneşti* descrisă la nr. 1180. A treia ed.:

Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688—1821). Ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. București. „Editura Didactică și Pedagogică", 1969. 24.5 × 18 — II 544477.

~ Vol. I: *Epoca lui Dimitrie Cantemir. Epoca lui Chesarie de Rîmnic.* XXVI + 456 p.

~ Vol. II: *Epoca lui Petru Maior. Excursuri.* 544 p.

Ed. a păstrat orînduirea cap. din ed. anului 1901, ținînd seama, totodată, de toate modificările făcute de autor în 1926—1933, acestea referindu-se, în primul rînd, la Nicolae Costin, Dimitrie Cantemir, cronicarii munteni și unele adăugiri la cap. privind literatura religioasă. S-au introdus și două noi cap. „Cronicile brîncovenești" și „Literatura religioasă". Prefața a rămas intactă, în special acele pag. de mare frumusețe privind modul de creație populară, pag. aparținînd epocii sămănătoriste, pe care autorul le-a înlăturat în 1926. N. I. urma însă a da o nouă formă operei sale din 1901, adică — precizează dînsul undeva — urma să elimine informarea istorică, toată acea documentare care îngreunează înțelegerea fenomenului literar și cultural cuprins între 1688 și 1821.

1178 *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688.* București. Tip. „I. V. Socec", 1904. VIII + 243 p. 24×16 — II 104829.

Apărută mai întîi ca introducere la vol. VII din *Studii și documente cu privire la istoria românilor.* București, 1904. 8 p. + p. I—CCXLII. Este studiată epoca în care „s-a înjghebat, prin muncitorii din toate ținuturile românimii, o limbă înțeleasă de toți". Se urmăresc primele trad. venite prin „sătenii și popii Maramureșului, care auziseră pînă atunci numai mormăitul neînțeles al cărților slavone". Peste un veac și jumătate apare Coresi, care tipărește vechile tălmăciri husite, și astfel românii de pretutindeni „se deprind a înțelege cartea românească în forma traducerilor maramureșene și ardelene". Prin înrîurirea polonă, lb. poporului este folosită și în „hîrtiile domnilor și boierilor". Mihail Moxalie și călugărul Varlaam „tălmăcesc mai departe și mai bine decît înaintașii", ajutați de mireni, ca Eustatie și Udriște Năsturel. Depășind pe înaintași, se deschide o epocă nouă prin Dosoftei, pentru ca strădania tuturora să se încheie prin Biblia lui Șerban de la 1688. N. I. afirmă că „am scris această carte cu iubire pentru oamenii" care s-au muncit să dea o limbă în care „tot neamul [...] se simte unul singur". Materialul este tratat pe secole. În sec. XV domină mișcarea husită, iar în cel următor Neagoe Basarab și tipăriturile ardelene; se cercetează decăderea culturii slavone, rezultat al marilor și multor trad. românești. În sec. XVII, lb. română pătrunde în viața de stat și în biserică. Sînt cercetați: Petru Movilă; Catechismul ardelean de la 1640; Sinodul de la Iași, Varlaam, tipăriturile din timpul lui Matei Basarab; Nicolae Milescu; Dosoftei. „Astfel limba românească, împuternicită, limpezită, mlădiată prin lucrul de trei veacuri al scriitorilor ardeleni, moldoveni și munteni fără deosebire, puse stăpînire pe stat și biserică, într-un timp cînd, din sentimentul de partid, de familie, din sentimentul neamului răscolit de nenorociri, izvora valul puternic, de acum înainte neîntrerupt, al Cronicii românești, în care trăiește, împreună cu viața străbunilor, sufletul lor."

1179 *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea — de la 1821 înainte. În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului.* București. Ed. „Minerva". 24×17 — II 7900.

~ Vol. I. *Epoca lui Asachi și Eliad (1821—40)*, 1907. 325 p.

~ Vol. II. *Epoca lui Kogălniceanu (1840—48)*, 1908. 267 p.

~ Vol. III. *Anul '48 și urmările sale. Opera politică a emigranților. Literatura din țară de la 1847 pînă la agitațiile pentru Unire. Regalitatea literară a lui Vasile Alecsandri. Literatura românească în epoca unirii și supt Domnia lui Vodă Cuza (1848—66).* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 348 p.
Autorul nu urmărește „a săpa medalioane răzlețe", ci să descopere, hotărî și descrie curentele cele mari care stăpînesc o literatură, să stabilească „firul călăuzitor pe deasupra rătăcirilor, interesante, dar nevrednice de laudă". Cu spirit și simțire istorică se urmărește întreaga înaintare a scrisului românesc modern, spre a înțelege înrîurirea firească a vremurilor deosebite și neajunsurilor neapărate ale împrejurărilor vrăjmașe. ● Vol. I: *Cartea I:* Cele dintîi începuturi ale literaturii moderne. Învățători și îndrumători (1821—1830): Gh. Lazăr, Gh. Asachi, I. Văcărescu. B. P. Mumuleanu. Daniil Scavinski. C. Conachi. Al. Beldiman. Dimachi. Eufrosin Poteca. Dinicu Golescu. *Cartea a II-a:* Era traducerilor supt ocrotirea lui Eliade. Cei dintîi ziariști. Literatura nouă (1830—1840): C. Stamati. Gr. Pleșoianu. Stanciu Căpățîneanu. Petrachi Poenaru. Florian Aaron. C. Aristia. Iancu Văcărescu. N. Scriban. V. Cîrlova. Gr. Alexandrescu. C. Bolliac. C. A. Rosetti. Anton Pann. C. Negruzzi. Crupenschi. Al. Hrisoverghi. T. Cipariu. Gh. Bariț. S. Bărnuț. Vol. II: *Cartea I:* M. Kogălniceanu. Eliade. Stamati. Al. Donici. V. Alecsandri. Gr. Alexandrescu. C. Caragiale. C. Faca. C. Bălăcescu. Ion Ghica. N. Bălcescu. *Dacia Literară. Propășirea. Magazin istoric.* Cesar Bolliac. D. Bolintineanu. C. A. Rosetti. *Cartea a II-a:* Pregătirea literară a mișcărilor revoluționare de la 1848. *Cartea a III-a:* Literatura de pregătire revoluționară peste munți. Vol. III: *Cartea I:* Anul '48 și urmările sale: Ion Catina. E. Hurmuzaki. T. Cipariu. D. Bolintineanu. C. Bolliac. Gh. Crețeanu. *Cartea a II-a:* Opera politică a emigranților: D. Bolintineanu. Bălcescu. Eliad. Ralet. V. Alecsandri. M. Kogălniceanu. Saloane literare. Reviste. *Cartea a III-a:* Literatura din țară de la 1847 pînă la agitațiile pentru Unire. Regalitatea literară a lui V. Alecsandri. A. Tr. Laurian. C. Negri. C. Conachi. Al. Beldiman. Ziare și reviste. Poezia populară. Școlile. Al. Donici. I. Ralet. Alecu Rusu. Alecu Cantacuzino. G. Sion. N. Istrati. G. Dăscălescu. C. Hurmuzaki. C. Stamati. I. Sîrbu. G. Crețeanu. Al. Odobescu. Gr. Baronzi. Al. Depărățeanu. Al. Sihleanu. Iacob Mureșianu. *România literară. Cartea a IV-a:* Literatura românească în epoca Unirii și în domnia lui Vodă Cuza. G. Sion. G. Dăscălescu. *Steaua Dunării.* N. Orășanu. B. P. Hasdeu. *Revista Carpaților. Revista Română.* Întemeierea Universității din Iași. Al. Odobescu. N. Filimon. Papiu Ilarian. Teatrul. Asociația ardeleană. Poeți, foi, școli ardelene. În *Epilog* se arată că între 1863 și 1869 se sting din viață sau își încetează scrisul: G. Asachi, Iancu Văcărescu, C. Negruzzi, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, Ion Maiorescu, Aron Pumnul, Andrei Mureșanu, Simion Bărnuț. Acesta din urmă predicase „dreptul natural și exclusiv" al românilor „la teritoriu propriu, care se întinde pînă unde se întinde națiunea cu limba ei ca limbă predomnitoare".

1180 *Istoria literaturii românești.* București. „Pavel Suru". Tip. „Datina Românească". 24×17 — II 291577.
~ Vol. I. *Literatura populară — Literatura slavonă — Vechea literatură religioasă. Întîii cronicari (—1688).* Ediția a II-a revăzută și larg întregită, 1925. 400 p.
~ Vol. II: *De la 1688 la 1780,* 1926. 613 [—615] p.
~ Vol. III: *Partea întîia (Generalități, școala ardeleană).* Ed. Fundației „Regele Ferdinand", 1933. 324[—327] p.

Toate aceste 3 vol. reprezintă o retipărire a vol. din 1901 şi 1904, cu revizuiri şi completări, adăugîndu-se la primul vol. două noi cap. „Locul românilor în dezvoltarea vieţii sufleteşti a popoarelor romanice", comunicare ţinută la Acad. Română în ziua de 6 iun. 1919 şi tipărită în *Revista istorică*, 1919, p. 114—125. Al doilea cap. intitulat „Poesia populară" tratează: Balada populară românească (originea şi ciclurile ei), care este un curs ţinut la Univ. populară din Vălenii de Munte în 1909 şi tipărit în 1910. Poezia populară lirică şi satirică. Poveştile şi snoavele. Literatura gnomică.

1181 *Istoria literaturii româneşti. Introducere sintetică* (după note stenografice ale unui curs). Bucureşti. Ed. „Pavel Suru". Tip. „Datina Românească", 1929. 207 p. 24×17 — II 103933.
După pensionarea lui Ion Bianu de la catedra de Istoria literaturii române N.I. a suplinit timp de un an. În cuvîntul de introducere se face istoricul catedrei în cadrul Univ. din Bucureşti: întemeiată în 1864 pentru V. A. Urechia, cursul se ţinea ca o anexă la *Istoria românilor*. A urmat Ovid Densusianu, care „i-a dat toată strălucirea talentului său şi toată soliditatea cunoştinţelor sale variate". Din 1901, catedra a trecut asupra lui Ion Bianu. Temeiul cursului ţinut de N.I. în anul univ. 1927/1928 constă în a arăta „cum am creat noi deosebitele elemente din care se alcătuieşte forma literară a culturii noastre naţionale, opera noastră de creaţiune în aceste deosebite domenii". Cartea are 14 cap. Crearea limbii literare. Primul fond străin al literaturii românilor. Căutarea subiectelor proprii. Cuvîntul românesc în *Scriptură*. Literatura individualistă din a doua jumătate a sec. XVII. Memorialişti şi erudiţi. Decăderea vechiului spirit. Traduceri religioase din greceşte. Spirit filozofic şi moda poetică din Apus. Curentul autohton în faţa romantismului de împrumut. Romantism francez pe subiecte româneşti. Întoarcerea vechiului fond românesc. Expresia integrală a sufletului românesc: Mihail Eminescu. Revenirea spiritului local. Noua orientare a tineretului de la 1900.

1182 *Istoria literaturii româneşti contemporane*. Bucureşti. Ed. „Adevărul". Tip. „Datina Românească", 1934. 25×17 — II 128298.
~ Vol. I: *Crearea formei (1867—1890)*, 372 p. Vol. II: *În căutarea fondului (1890—1934)*, 322 p.
„Reiau firul dezvoltării literaturii noastre. Al dezvoltării, nu al prezentării. Ideile la care am ajuns în domeniul istoriei în genere mă cîrmuiesc şi aici şi lucrez după ele mai hotărît decît în vol. precedente. Istoria nu e o înşiruire, ci explicaţie. Oameni, opere, medii se înfăţişează şi se retrag, intervin ori aşteaptă după partea lor în desfăşurarea organică, de unde pleacă, pe care o influenţează şi din care, la vremea lor, se retrag încetul pe încetul pînă dispar." Lucrarea a fost întocmită după rev., ele venind, în primul rînd, în atenţia autorului, ele creînd mediul şi sprijinind evoluţia, dezvoltarea autorilor şi opera lor. Ca şi în alte studii, a urmărit latura umană „şi tot ce e pentru om, trebuie să fie uman, iar umanul, oricum s-ar îmbrăca, nu-şi poate schimba structura". ~ Vol. I: Cap. I. Punctul de plecare. Lit. în Bucureşti, la Iaşi, în Ardeal şi Bucovina. Cap. II. Îndreptările ideologice: „Junimea" şi *Convorbiri literare*. Noile reviste muntene. Cap. III. Elaborarea doctrinei unei noi generaţii: A. D. Xenopol. Cap. IV. Producţia literară. Diletantismul romantic la *Convorbiri*. Şcoala naţională a lui B. P. Hasdeu. Opoziţia ardeleană. Începutul noii nuvele. Cap. V. Creatorii literaturii noi: M. Eminescu, V. Alecsandri, I. Slavici. Cap. VI. Epoca realismului popular: Al. Odobescu, I. Slavici, I. Creangă, M. Eminescu. Noul teatru. Cap. VII. Literatura în serviciul politicii. Cap. VIII. Literatura pentru artă: Duiliu

Zamfirescu, B. Delavrancea, Al. Vlahuţă, Al. Macedonski. Cap. IX. Ardealul şi noua literatură ţărănească: Coşbuc, literatura bucovineană, poezia ardeleană. ~ Vol. II: Cap. I. Noua literatură naţională: *Revista nouă*. Agonia „Junimii". Grupările scriitorilor de la 1880; grupările tinerilor ardeleni. Cap. II. *Sămănătorul*. Noua predicaţie de realităţi. Cap. III. Realizările *Sămănătorului:* Iosif, Sadoveanu, Gârleanu, Sandu-Aldea, P. Cerna, G. Vâlsan, I. Gorun şi Constanţa Hodoş, V. Pop. Alţi poeţi la *Sămănătorul*. Noua poezie ardeleană. Alături de *Sămănătorul*. Cap. IV. Încercări de o altă ideologie. Cap. V. Împrăştierea puterilor tinere. Cap. VI. Lupta cu modernismul. Cap. VII. „După războiul" şi criza bolilor literare.

1183 *Art et littérature des Roumains. Synthèses parallèles*. Paris. Ed. „Gamber". Tip. „Datina Românească", 1929. 77 p. + 3 f. + 72 pl. 25 × 17 — II 96729. Biserici de lemn: primele cîntece populare. Arhitectura, influenţa bizantină şi a sîrbilor. Arta moldoveană sub Ştefan cel Mare. Cronicile de război. Arta şi literatura în sec. XVI. Sec. XVII. Sec. XVIII şi XIX. ● Între manifestaţiile artistice şi cele literare ale unei naţiuni trebuie să fie un anumit paralelism. Şi una, şi alta nu sînt decît formele vieţii naţionale, exteriorizări ale fiinţei morale care le animă.
Arte e letteratura dei Romeni. Sintesi parallele. Traduzione italiana di G.V. Sampieri. Roma. Ed. „Sapientia", 1931. 120 p. + 70 pl. 23 × 15 — II 125209. Chiese di legno: prime canzoni. Architectura in mattoni: influenza di Bisanzio e dei Serbi. Arta moldava sotto Stefano il Grande. Cronache di guerra. Arte e letteratura nell XVI secolo. Il secolo XVII. Ii secoli XVIII e XIX. Tra le manifestazioni artistiche e quelle letterarie di una nazione c'è ci deve essere, un certo parallelismo. Le une e le altre non sono che forme della vita nazionale, esteriorizzazioni dell'essenza morale che le anima.
Roemeensche Kunst en Letterkunde. Synthetische vergelijkingen. Vertaling van Jack Gaster en dr. P. Valkhof. Maastricht N. V. Leiter-Nypels, 1932. 108 p. + 69 pl. 26 × 17 — II 117423.
Houtenkerken en vroegste liederen. Bouwkunst in baksteen; ontleemingen van byzantium en de serviërs. De moldavische kunst onder Stephanus den Groote. Oorlogskronieken. Kunst en letteren in de 16e eeuw. De 17 de eeuw. De 18 de en de 19 de eeuw. Tusschen de plastische kunsten van een volk en zijn letterkunde iser — en moet er zijn — een zekere gelijkgeaardheid. Beiden zijn immers slechts uitingen van het nationale leven en „exteriorisaties" van zijn geestelijk wezen.

1184 *Istoria presei româneşti, de la primele începuturi pînă la 1916*. Cu o privire asupra presei româneşti din zilele noastre de C. Bacalbaşa, preşedintele Sindicatului ziariştilor. Tipărită de Sindicatul ziariştilor din Bucureşti. Bucureşti. Tip. „Adevărul", 1922. 193 p. 26 × 16 — II 69031.
Ziarul s-a alcătuit, în decursul anilor, din 3 elemente: inf. culeasă din zvon public sau de la diplomaţi; acele „avvisi" din Italia sec. XVII; pamfletul de critică literară în jurul pieselor de teatru (în special broşurile, în care se critica un act politic sau un regim întreg). Istoricul: Dibuiri şi începuturi. Cele dintîi publicaţii juridice. Epoca lui Eliad şi Asachi. Presa cultural-politică a generaţiei de la 1840. Presa românească revoluţionară şi reformistă de la 1848 la 1859. Presa românească după Unirea Principatelor. Presa românească de la 1866 la 1884. Ziarul de opinie publică. Sînt evidenţiate următoarele periodice: *Courier de Moldavie*, *Biblioteca românească*, *Albina românească*, *Curierul românesc*, *Curier de ambe sexe*, *Muzeul naţional*, *Contor de avis*, *România*, *Pământeanul*, *Curiosul*, *Icoana lumii*, *Dacia literară*, *Arhiva românească*, *Gazeta Transilvaniei*, *Foaia pentru minte*, *Spicuitorul*, *Propă-*

șirea, Magazinul istoric pentru Dacia, Organul luminării, Învățătorul satului, Album științific și literar, Pruncul român, Universul, Poporul suveran, Amicul poporului, Bucovina, Naționalul, Democrația, Junimea română, Republica română, Vestitorul, Gazeta de Moldavia, Zimbrul, Vulturul, Ateneul român, Steaua Dunării, Anunțătorul român, Patria, Secolul, Timpul, Buciumul, Opiniunea, Trompeta Carpaților, România, Dîmbovița, Conștiința Națională, Libertatea, Nichipercea, Țînțarul, Aripile furtunoase, Epoca, Revista română, Revista Carpaților, Albina Pindului, Naționalul, Actualitatea, Concordia, Țăranul român, Telegraful român, Umoristul, Ghimpele, Amicul școlii, Traian, Columna lui Traian, Țara, Dreptatea, Constituțiunea, Convorbiri literare, Transacțiuni literare și științifice, Moftul român, Speranța, Cimpoiul, Isis, Natura, Drapelul, Dreptatea, Orientul latin, Patria, Revista științifică, Telegraful român, Revista științifică, Biserica ortodoxă română, România, Binele public, Lupta, Constituționalul, Voința națională, Adevărul, Dimineața, Tribuna, Era nouă, Luminatorul, Lumea nouă, Munca, Democrația socială, Dacia viitoare, Secolul al XX-lea, România literară, Conservatorul, Contemporanul, Drepturile omului, Gazeta Bucovinei, Poporul român, Foaia poporului, Universul, Amicul poporului, Dreptul, România medicală, Curierul juridic, Furnica, Seara, Viața, Vatra, Economia națională, Revista olteană, Ion Neculce, Miron Costin, Literatură și artă română, Fîntîna Blanduziei, Arhiva soc. st. și lit., Floare albastră, Sămănătorul, Făt Frumos, Ramuri, Junimea literară, Luceafărul, Neamul românesc, Floarea darurilor, Drum drept, Neamul românesc pentru popor, Convorbiri critice, Viitorul, Zburătorul, Vestitorul satelor, Libertatea, Românul.

2. LITERATURA VECHE

1185 *Cultura română supt Fanarioți.* Conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 8 februarie 1898. București. Ed. „Socec et Comp.", 1898. 58 p. 18 × 12 — I 562851.

1186 *Două conferinți.* I. *Luptele românilor cu turcii de la Mihai-Viteazul încoace.* II. *Cultura română supt fanarioți.* București. Ed. „Socec et comp.", 1898. 108 p. 18 × 12 — I 102056.

1187 *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor.* Întîiul memoriu. Ședința de la 28 martie. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl", 1898, 58 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice). 27×21 — II 101740.

Ms. studiate sînt din Göttingen, Bibl. Asch. 223; Viena, Hofbibliothek, ms. graec. XC, Kollar XL, ms. suppl. graec. II Kollar XXIX; XXXII; LXX; XLVI; XXXIV; LXII; CXXV; LIII; LXXI; LXI; LXVIII; XXXVI; XLIII. Din aceste ms. „nouă ne vorbesc notițele, prefețele, fărîme de viață rătăcită pe scoarțele volumului, pe foile albe, pe margine, în introduceri". Pe toate acestea le studiază și reproduce N. I. În ele apar ca autori, traducători, comentatori, copiști și pictori: Achtelmeier (Stanislav-Reinhard); diaconul Agapet; un anonim italian; Aristoteles; patriarhul de Antiohia, Atanasie; Mihail din Bizanț; Ieremia Cacovela; Împăratul Ioan al VI-lea Cantacuzino; Chrysokertitos (Partenie, arhiepiscop de Soteriupolis), Ioan Comnen; Gheorghe Coresi; Teofil Coridaleu, Caesar Cremoninus; Cunabis Critopulos; Photike Diadochos; Lepanto Gherman; Hesychius, patriarh de Ierusalim; Ivașco psaltul; Nicolae Kerameus; Marc zugravul; Matei,

mitropolitul Mirelor; Baptist Platina; Ghenadie Scholarios; Sevastos Chimenitul; Meletie Sirigul; Chiotul Ştefan; Nichita Stethatos; Teofilact arhiepiscopul Bulgariei; Thalassicos; Teodor din Trapezunt; Alexandru din Trikke; Matei Vlastaris. Lucrările provin din bibl.: Stolnicului Constantin Cantacuzino şi a tatălui său; Constantin Brâncoveanu şi a fiilor săi; Nicolae Mavrocordat; a boierilor: Goran, Lupu Vasile, Panaiot; Skarlatos; Nicusia; Vlad grămăticul; Năstiril şi din bibl. Mănăstirii Bistriţa-olteană.

Al doilea memoriu. Şedinţa de la 5 februarie. 1899. 108 p. Tom. XXI. O nouă cronică în proză a lui Matei al Mirelor. Biografia lui Gaspar Vodă Gratiani de Giovanni Battista Montalbani. Extracte din cronica turcească a lui Hassan Vegihi, tradusă de Iacob Tarsia. Corespondenţa lui Ludovic Ferdinand de Marsigli cu stolnicul Constantin Cantacuzino şi lucrările literare şi istorice ale acestuia din urmă. În bibl. Univ. din Bologna se află ms. Marsigli 57, aparţinînd stolnicului, cu două liste de domni ai Ţării Româneşti şi Moldovei, publicat aici (p. 69—78). Tot acum, N. I. demonstrează că *Istoria Ţării Româneşti dintr-un început*, publicată în 1858 de G. Ioanid, este scrisă de stolnicul Constantin Cantacuzino, una dintre cele mai mari figuri ale culturii vechi româneşti.

1188 *Cronicele Muntene*. Întîiul memoriu: *Cronicele din secolul al XVII-lea*. Şedinţa de la 26 martie. Bucuresci. Tip. „Carol Göbl", 1899. 160 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXI. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27×21 — II 101741.

Cronica lui Şerban Vodă. Cronica lui Brâncoveanu. Cronica Bălenilor. Memoriile lui Radu Popescu. Cronica lui Nicolae Mavrocordat. Cronica Bălăcenească. Cronica de la Cluj. Cronica din ms. 439 al Acad. Române. Cronica de sub Grigore II Ghica. A doua cronică a Cantacuzinilor. Cronica ambelor Principate. Cronica expediţiunii în Moreea. *Istoria Ţării Româneşti* de Fotino şi izvoarele ei narative. Cronica lui Del Chiaro. Cronica latină a tovarăşului lui Antide Dunod. Istoria Ţării Româneşti în cronicele moldovene: Miron Costin, Nicolae Costin, Axinte Uricariul, Ioan Neculce. Cronica lui Mustea. Cronica tradusă de Amiras. Catalogul descriptiv al ms. de cronici muntene întrebuinţate în acest studiu.

1189 *Fragmente de cronici şi ştiri despre cronicari*, adunate şi tipărite cu o prefaţă despre istoria munteană în legătură cu istoriografia sîrbească. Bucureşti. Ed. „Ministeriului de Instrucţie". Tip. „I. V. Socec", 1901. LXXXI +104 p. (Studii şi documente cu privire la istoria românilor, vol. III). 24×17 — II 101631.

Note asupra istoriei muntene cu prilejul publicării cronicii lui Pejacevich în legătură cu cronica familiei Brancovici, apoi aceea a lui Fotino. Prefaţa lui Simion Dascălul. Cronica lui Vasile Dămian şi Tudose Dubău. Continuarea memoriilor lui Radu Popescu şi întregirea lor de un anonim. Cum umbla veleaturile la o samă de întîmplări. Genealogia lui Vasile Lupu. Extras din Letopiseţul prescurtat din 1721—4. Locuri puţin cunoscute din Cronica lui Neculce. Acte relative la cronicarul Ioan Neculce. Acte relative la Cronica Bălăcenească. Note despre Kogălniceni. Acte relative la cronicarul Dumitrache Stolnicul. Povestirea morţii lui Ghica Vodă de mitropolitul muntean Grigore. Acte relative la cronicarul Manolachi Persiano. Doc. şi regeste pentru viaţa lui Ienachi Văcărescu. Note despre domnia lui Scarlat Calimah. Cu privire la Alecu Beldiman. O scrisoare a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino. O scrisoare a lui Gh. Şincai.

1190 *Operele lui Constantin Cantacuzino* publicate de N. I. Bucureşti. „Minerva", 1901. XLIV + 180 p. 17×11 — I 101881.

Carnetul de studii al lui Constantin Stolnicul Cantacuzino. Testamentul lui Dona Pepano, tradus de Constantin Cantacuzino. Cronologia tabelară. Răspunsul lui Constantin Cantacuzino Stolnicul la întrebările generalului Marsigli. *Istoria românilor* de Constantin Stolnicul Cantacuzino: introducere, despre numele Ţării Româneşti, supunerea Daciei de Traian; geografia veche a Daciei; Dacia colonie romană; numele de valah; cît timp au stat românii supt autoritatea imperiului; despre huni.

1191 *Două biblioteci de mănăstiri Ghighiu şi Argeş*, întîia astăzi la Academia Română. Catalog şi extrase. Bucureşti. Ed. „Minerva", 1904. 62 p. 11×11 — I 101885.

Conţine şi „stihuri" din 1704 şi 1712.

1192 *Cărţi şi scriitori români din veacurile XVII—XIX: „Întrebările lui Panaghiot Filosoful". „Istoria Rusiei". „O formulă de testament. Conachi, Lazăr, Eliad, Vaillant.* Şedinţa de la 20 octombrie 1906. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1906. 35 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tomul XXIX. Memoriile secţiunii istorice, 4). 27×21 — II 101735.

O trad. din veacul XVIII: „Ecaterina al doilea". Lucruri nouă despre Gheorghe Lazăr, privind şcoala sa, precum şi certificatul Contumaţiei. Totodată a plecat din Bucureşti cu 300 de cărţi, bibl. şi ms. sale. Scrisori ale lui Eliade din 1841, 1857. Scrisoarea lui Alexandru Vodă Ghica din 1857 către Vaillant. Conachi şi şcoala din Bârlad.

1193 *Cîteva documente de cea mai veche limbă românească* (sec. al XV-lea şi al XVI-lea). Cu 4 stampe. Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1906. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVIII. Memoriile secţiunii literare, 2). 27×21 — II 101732.

Apostol, sec. XV?; Minei, 1492; Cazanie; Poruncă domnească Mihai Viteazul.

1194 *Contribuţii la istoria literaturii române în veacul al XVIII-lea şi al XIX-lea.* Bucureşti. Tip. „Carol Göbl", 1906 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXVIII. Memoriile secţiunii literare, 4, 5, 6). 27×21 — II 101742.

Mem. I. *Scriitorii bisericeşti.* Şedinţa de la 6 mart., 58 p. La biserica din Groapa de la Sibiu a aflat în arh. lui Hagi Constantin şi a lui Zenobie scrisori de la episcopul Chesarie de Rîmnic; Neofit; mitropolitul Filaret; episcopul Iosif de Argeş; Molnar de la Cluj; Nicodim Greceanu; Costandie, egumen de Bistriţa; mitropolitul Grigorie (1821), Moise Fulea. Mem. II. *Scriitorii mireni.* Şedinţa de la 16 mart., 30[—32] p. Bursierii din 1823 Petrache Poenaru; Gheorghe Asachi, scrisori din 1826. Eliad, 1830—1832; Grigore Pleşoianu, 1829; Florian Aaron, 1832; Timoteiu Cipariu, 1835; Zaharia Carcalechi. Mem. III. *Scriitorii greci*, cu un adaos despre scriitorii bisericeşti. Şedinţa de la 9 iun., 31 p. Antim Gazi şi Lascarache Lambru; Scrisori ale clerului mirean: Avramios, Dosoftei Filitis; Ignatie; Filaret de Rîmnic; Stan Popovici; Antim; Partenie; Doroteiu; de la egumenii de mănăstiri: Bistriţa, Cozia, Govora; Hurez; Peştera; Sadova, Stănişoara.

1195 *Din faptele străbunilor.* Povestiri ale cronicarilor rînduite, adunate şi publicate. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc", 1909. VIII + 218 p. 21×14 — II 16505.

Din faptele străbunilor. Povestiri ale cronicarilor rînduite, adnotate și publicate. Ediția a II-a. București. Tip. „Cultura Neamul Românesc", 1923. 296 p. (Din publicațiile Casei Școalelor). 22×14 — II 72157.
„Am căutat să dau istoria însăși a neamului nostru, și anume în acele părți care pot crește încrederea noastră în noi înșine, părțile ce cuprind vitejie, danii pentru biserică, ispravă, faptă într-un cuvînt, luînd din fiecare cronicar ceea ce se potrivea mai bine cu acest scop." Păstrează lb. arhaică, urmărindu-se a se da un manual școlar și o carte de cultură națională, de cultură populară, cartea avînd și un rost literar. În introducere se dau notițe despre cronicarii folosiți: Mihail Moxa, Grigore Ureche, Miron Costin, Stoica Ludescu, Constantin Căpitanul, Radu Greceanu, Constantin Stolnicul Cantacuzino, Nicolae Costin, Radu Popescu, Ioan Neculce, Nicolae Mustea, Ienăchiță Văcărescu, Dionisie Eclesiarhul, Ion Voinescu II. Sînt și texte din Gheorghe Șincai și Gavril protul Atosului.

1196 *Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și scopurile Academiei Române.* Ședința de la 12 septembrie 1914. București. Tip. „Carol Göbl", 1914. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVII. Memoriile secțiunii istorice, 4). 27×21 — II 44843.
L'Activité culturelle du prince Constantin Brâncoveanu et les buts de l'Académie Roumaine. Académie Roumaine. *Bulletin de la section historique,* 1915, p. 53—56.
Brâncoveanu este „unul dintre cei mai mari patroni ai culturii românești, prin scris și tipar, care au fost vreodată în neamul nostru. Prin darurile sale s-a răspîndit cultura peste hotare, prin munca încordată a unei întregi generații de scriitori a cunoscut progrese uriașe lb. literară. Acad. Română urmează a prelua moștenirea transmisă de Brâncoveanu.

1197 *În legătură cu Biblia de la 1688 și Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu. Prefața Bibliei elinești din Veneția 1687. Un manuscript necunoscut al lui Nicolae Milescu. Cîteva prefețe grecești necunoscute.* Ședința de la 26 iunie. București. Tip. „Carol Göbl", 1915. 17 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice, III). 27×21 — II 44847.
Biblia de la 1688 este lucrată după cea a lui N. Milescu, aceasta fiind tradusă după ed. grecească din Frankfurt. Se prezintă 4 prefețe, toate în grecește, la cărți din bibl. mitropolitului Veniamin Costache și Petre Ioan Kirza, care, împreună cu Biblia din 1687, se află în bibl. Episcopiei de Huși.

1198 *Alte note despre cultura și vieața socială românească sub vechiul regim.* Ședința de la 24 iunie. București. Tip. „Carol Göbl", 1916. 43 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIX. Memoriile secțiunii istorice, 1). 27×21 — II 52030.
Descrierea bibl. Episcopiei Hușilor: 13 cărți bisericești, slavonești (rusești și poloneze), cărți grecești venețiene, cărți de filosofie, pedagogie, astronomie, drept, istorie universală. Multă literatură franceză, italiană, două comedii în românește ale lui I. Dumitrescu, din 1849 și 1852. Prin însemnările de pe cărți se reconstituie mediul cultural din sec. XVIII și pînă la 1850. Multe obs. privesc școala.

1199 *Ceva mai mult despre vieața noastră culturală și literară în secolul al XVIII-lea.* Ședința de la 29 aprilie. București. Tip. „Carol Göbl", 1916. 43 p. (Academia Română, Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXVIII. Memoriile secțiunii istorice., 17). 27 × 21 — II 50806.
Pe baza însemnărilor de pe cărțile aflate în bibl. vechi particulare sau biseri-

cești, se reconstituie lectura cărturarilor români din sec. XVIII pînă pe la 1830.

1200 *Alte știri despre literatura românească în secolul al XVIII-lea*. Comunicare la Academia Română. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 12 p. 24×17.

Alte știri despre literatura românească în secolul al XVIII-lea. Comunicare la Academia Română. *Revista istorică*, 1921, p. 106—116.

Mic dicționariu francez-grec-românesc, ms. de pe la 1700, în bibl. lui Gh. A. Sturdza la Miclăușani. O istorie universală, tom. I, cuprinzînd Cipru, Siria, Egiptul, Barbaria, Grecia, de abatele Delaport, tradusă în românește la 1785, rămasă în ms.

1201 *La o sută de ani după moartea lui Petru Maior*. Cuvîntare comemorativă ținută la Academia Română. București, Ed. „Cartea Românească" și „Pavel Suru". Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 11 p. (Academia Română). 28×20 — II 61575.

Pornirea lui Maior era aceeași ca și a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino, același spirit în elocventele lucrări, de o claritate cum numai Renașterea italiană putea s-o dea ucenicilor săi. „Prin *Istoria pentru începutul românilor în Dachia* se dă astfel lupta cea mare pentru lămurirea dreptății românilor [...] pe rînd marturii sînt aduși, cercetați, trecuți la protocol, lăudați pentru mărturisiri drepte sau trași la răspundere pentru întortochiarea adevărului. Strașnică judecată." Ce a scris „era despre toți românii și pentru toți românii [...] pentru binele neamului românesc și al măritei limbi românești ce o numesc străinii valahică".

1202 I. *Domnița Anca și patronajul ei literar* (1360). II. *O prigoană politică sub fanarioți*. Comunicări. Ședința de la 31 octombrie 1924. București. Tip. „Cultura Națională", 1925. 8 p. (Academia Română. Seria III. Rom. IV. Memoriile secțiunii istorice, 5). 25×17 — II 79095.

În *Archives de l'Orient latin*, II. p. 389—390, iezuitul rus Martinov dă o notiță privind pe domnița munteană Anca, fiică a lui Alexandru Vodă și a doamnei Clara, care „a poruncit" să se strîngă laolaltă *Vieți de sfinți*, modele pe viață potrivite unei princese „evlavioase și slăvite".

1203 *Un exemplar românesc al unei tipărituri coresiene și o publicație coresiană nouă*. Craiova. Tip. „Scrisul Românesc", 1926. 5 p. + 2 pl. (Extras din *Almanahul graficei române*, 1926). 20×15 — I 127197.

Triod slavon tipărit de Coresi la Brașov, 1578, aflat la Biserica „Mănăstirea" din Vălenii de Munte.

1204 *O tipăritură românească la Uppsala*. Ședința de la 26 martie. București. Tip. „Cultura Națională", 1926. 6 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. III. Memoriile secțiunii istorice, 3). 25×17 — II 84105.

Milescu, *Liturghier:* „Valacchicus hic liber lithurg[icus] factus est. meus ex dono nob[ilis] Nic[olai] Spatharii, Moldo-Valaccho, sac. Tsar. May-ti a secretis olim in Chinas oblegati. Moswae, d. 30 jan. 1685. Sparwenfeld".

1205 *Octoihul diacului Lorinț*. Ședința de la 13 decembrie 1929. București. Tip. „Cultura Națională", 1930. 4 p. + III pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XI. Memoriile secțiunii istorice, 7). 25×17 — II 103967.

Diacul Lorinț, pe românește Lavrentie, a tipărit înainte de Coresi, la Brașov, un *octoih* de 190 p. în 1567.

1206 *Cinci comunicări la Academia Română.* I. *Evanghelia grecească a lui Şerban Vodă Cantacuzino.* II. *Înscrierea ca student a lui Despot Vodă.* III. *Tipărituri româneşti necunoscute.* IV. *Şarlatani domneşti pe la 1600.* V. *Încă o precizare asupra lui Despot Vodă student în medicină la Montpellier.* Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1931. 23 p. 24×16 — II 107050.
Cinci comunicări la Academia Română ..., *Revista istorică*, 1931, p. 22—37.
Evanghelia grecească este din 1662: „Din ale lui Şerban Cantacuzino pe lîngă celelalte". Sub numele de Jacques de Marchetti, Despot a fost student la Montpellier. Filip Moldoveanul a tipărit la 1546 un Tetraevanghel, descris de Carataiev în catalogul din 1883, supl. nr. 28. O carte de rugăciune catolică în versuri din sec. XVIII. Un Petraşcu Voevod se dă drept fratele lui Petru Cercel, 1591. Medicul elveţian din Basel Felix Platter şi-a scris memoriile în care este pomenit şi Despot.

1207 *Tipografia la români.* Craiova. „Scrisul Românesc", 1931. 26 p. 20×15.
Tipografia la români. Almanahul graficei române, 1931. p. 32—56.
Este un art. tradus din franceză de Liliana Iorga, în care se prezintă evoluţia tipografiei de la Macarie — 1508 — şi pînă la 1807. În această evoluţie sînt fixate 7 etape, evidenţiind pe: Macarie; Coresi; cartea de artă a Munteniei în sec. XVII; Ivireanu; tipografia rîmniceană; Mihail Strilbiţchi; tipografia moldoveană în sec. XVIII; Blajul şi tipografia sa.

1208 *Doamna Elina a Ţerii Româneşti ca patroană literară.* Şedinţa de la 8 aprilie 1932. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1932. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile Secţiunii istorice, 2). 25×17 — II 113198.
Triod Penticostar de Tîrgovişte, 1649, este dăruit sîrbilor de Elina, soţia lui Matei Basarab. Se redă prefaţa. Tipăritura este în legătură cu un mare plan al lui Matei Basarab de a da cărţi de slujbă întregii lumi slave.

1209 *Ştiri despre Axinte Uricariul.* Şedinţa de la 5 octombrie 1934. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1934. 10 p. + 5 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XVI. Memoriile secţiunii istorice, 2). 24×17 — II 129856.
Scriitor de urice, de acte de donaţie, moldoveanul Axinte are şi o operă literară. Se dau mai multe „frumoase documente" dintre 17 nov. 1707 şi dec. 1713 semnate de el.

1210 *Există o tradiţie literară românească?* Şedinţa de la 9 aprilie 1937. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1937. 10 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 7). 25×17 — II 142622.
Impresionantă pledoarie pentru dezvoltarea organică a literaturii române. Literatura este „un organism care-şi creează, modifică şi dezvoltă legile sale". Acest sens organic, adică istoria gîndului uman exprimat în forme trainice de frumuseţe, a fost descris de F. Brunetière. N. I. precizează rolul şi ţelurile criticii franceze. Sainte Beuve a predicat critica biografică; J. Lemaître critica foiletonistă; E. Faguet i-a dat o formă filosofică şi ştiinţifică; iar H. Taine se conducea după normele ştiinţelor naturale. Lb. în care se prezintă literatura „poate înălţa şi poate coborî pe cineva". Ea este o învăţătură, „un îndreptar, o platoşă care apără şi care închide". Sîntem „un popor de o desăvîrşită claritate şi de o înaltă bunăcuviinţă, de o aristocraţie de simţire care face şi din cel din urmă ţăran inteligent un nobil şi un cavaler, în care se păstrează [...] virtuţile cele mari ale unor străvechi rase şi disciplina superioară a celui mai stăpînit şi mai măsurat în solemnitatea sa imperială dintre toate popoarele: poporul roman". S-a format o viaţă de sate, pe jud., pe văi voievodale. Poporul românesc unitar

a creat o literatură românească. De la el a pornit ritmul poeziei, pe acest ritm s-au înşirat cuvintele, o lirică străveche schimbîndu-se de-a lungul veacurilor, fără să-şi piardă caracterul iniţial; în acelaşi timp, alături este o altă poezie manifestată în strigătele de horă sau în acel „peste sat" sau în forma, versificată la început, a proverbelor. Deci am avut o literatură orală. Proza apare mai tîrziu, tot din mijlocul poporului, prin smeritul monah din cutare schit între Maramureş, Ardeal, Bucovina şi Moldova, centrul de adunare al curentelor plecate din mai multe provincii româneşti. El, acel traducător, a stabilit de la început care sînt normele unui stil prozaic, trecut apoi, peste atîţia anonimi, prin părintele Varlaam, Dosoftei, prin traducătorii *Bibliei*, cărturari mireni, ca învăţatul stolnic Cantacuzino. „Nu este nici o deosebire între scrisul cronicarilor şi între acest scris popular şi bisericesc. Şi ei ca şi ceilalţi intră în disciplina odată stabilită." Cînd au apărut scriitorii cărturari — Conachi, Văcărescu, Alexandrescu, Alecsandri, Bolintineanu —, ei au mers la temelia indicată de această tradiţie: „viaţa populară, trecutul istoric". Aşa s-a ajuns — „prin putinţa de a strînge împreună toate curentele plecate din toate vremurile şi din toate provinciile, prin acest dar genial de a concentra într-o lumină orbitoare toate razele pe care le-a prins de pretutindeni Eminescu".

3. LITERATURA MODERNĂ

1211 *Schiţe din literatura română.* Iaşi. Ed. „Şaraga", Tip. „P. C. Popovici" (Colecţia Şaraga, nr. 18 şi 22). 19×13 — I 102013.
~ Vol. I. Alecsandri. Bălcescu. Filimon. 1893. 200[—202] p.
~ Vol. II. Bolintineanu. Ion Creangă. V. Micle. Doi nuvelişti: I. Slavici şi N. Gane. A. Naum, 1894. 192 p. Sînt formate din art. care au apărut în periodice, după cum urmează:

Veronica Micle. Convorbiri literare, 1890, nr. 1, p. 56—59.
Ion Creangă. Convorbiri literare, 1890, nr. 3, p. 244—258.

Vasile Alecsandri. Revista nouă, 1890, nr. 6, p. 201—209; nr. 7, p. 242—249; nr. 8, p. 293—298.
A. Naum, Lupta, 1891, nr. 1 315, 1 321, 1 327, 1 337.

Neculai Bălcescu. Revista nouă, 1891, nr. 6—7, p. 201—225.

Neculai Filimon. Revista nouă, 1891, nr. 8—9, p. 281—299.

Veronica Micle şi *Ion Creangă* au mai apărut şi în: *Pagini de critică din tinereţe.* Craiova. 1921, iar cele două vol. în: *Pagini de tinereţe*, vol. I. Bucureşti, 1968.

1212 *Lupta pentru limba românească.* Acte şi lămuriri privitoare la faptele din martie 1906. Bucureşti. „Minerva", 1906. 155[—157] p. 21×13.5 — II 2891.

Conţine toate doc. privind evenimentele din 13 mart. 1906, printre care şi cele două conf. ţinute de N. I.: *Despre drepturile limbii naţionale în statul modern;* a doua cu aceeaşi temă.

1213 *O luptă literară*, articole din *Sămănătorul.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc". 21×14 — II 50982.
~ Vol. I *(mai 1903 — iulie 1905)*, 1914. 420 p.
~ Vol. II *(iulie 1905 — aprilie 1906)*. 1916. 44 p.

~ Vol. I: Cu prilejul dispariţiei *Tribunei*. O nouă epocă de cultură. Dări de seamă Il. Chendi, Preludii. Traduceri. Cultura naţională şi surogatele ei. Cultura patriotică şi cea oficială. Literatura falsă. Memorii. Un volum nou de poezii al d-rei Văcărescu. Politică şi cultură la românii neliberi. D. A. D. Xenopol şi pepiniera de poeţi din Iaşi. Rolul închipuit şi cel adevărat al literaturii. Celălalt Pompiliu Eliade. Despre presa românească. Iarăşi cultură şi politică. Originea şi marginile polemicilor. Cărţi populare. Literatură „pentru băcani". Expoziţia Grigorescu. Doi parizieni: dd. Catulle Mendès şi Ionescu-Gion. Reviste, atenee şi muzee de provincie. Discursurile d-lui Maiorescu. Către generaţia de astăzi. Nebunul din Varşovia. Boierimea franceză din România. Povestitorii de ieri şi cei de astăzi: nuvelişti şi scriitori de schiţe. Cuvîntarea regelui la Acad. Şcoala lui Ştefan cel Mare. *Aur* de Constanţa Hodoş. Pierre Loti despre Persia. Coruri. Expoziţia Societăţii „Furnica" şi veşmîntul românesc. „Zece mai". Două raporturi de prefecţi. Scriitori macedoneni. Arta lui Ştefan cel Mare. Politică naţională negativă şi cultură pozitivă. Învăţături din viaţa lui Ştefan cel Mare. Ştefan cel Mare şi poporul românesc. O comună rurală din România. Corespondenţa lui Alecsandri. Mama lui Ştefan cel Mare. Dobrogea de astăzi. Doi povestitori. *Cîntecele de vitejie* ale lui Gheorghe Coşbuc. Ziarele şi debutul tinerilor scriitori. Sfîrşitul examenelor. O carte a lui I. Rusu Şirianu. Cum s-au restaurat vechile monumente? Cum s-ar cuveni să se îngrijească monumentele istorice? Cronica N. Basilescu. Carol Auner. M. Sadoveanu, Dureri înăbuşite. Iosif Popovici. O carte despre Iaşi. Şcolile călugăriţelor catolice. Procesul unei răscoale de ţărani. Serbări şi bacşişuri. Un nou volum al d-lui M. Sadoveanu. Memoriile de teatru ale d-nei Romanescu. Un ziar! O carte oficială despre judeţul Tulcea. Ziarele străine din România. Un profesor: Vasile Burlă. Dr. Iacob Felix. Un orator al generaţiei bătrîne: Nicolae Ionescu. Activişti şi pasivişti. O comoară de artă. Un călător francez în România de astăzi. Iarăşi cel mai nou călător francez în România. Ateneul Român şi suferinţele sale. La deschiderea sesiunii generale a Academiei Române. O criză în viaţa universitară: studenţi vechi şi noi. Un poet al florilor: D. Anghel. Inscripţii din bisericile României. O carte despre Ardeal. Cu privire la drama „Manasse" (= Manase) a d-lui Ronetti Roman. Lipsa de loialitate. Poeziile d-nei Maria Cioban. D. Spiru C. Haret şi chestia ţărănească. Două cărţi pentru români. Nuvelele d-lui Cazaban. Învăţătorii bulgari în România. O criză în viaţa universitară: studenţi vechi şi studenţi noi. Despre oameni fără limbă care-şi caută una şi n-o găsesc şi despre oameni cu limbă, care o au de la părinţi. Cîrlova, cu prilejul unei cărţi nouă. Versurile d-rei Alice Călugăru. Nuvelele d-lui I. Gorun. Originea lui Alecsandri. Cîteva rînduri de „dincoace" în amintirea lui Timotei Cipariu. Predici. Catedrala din Sibiu. Cel dintîi volum din operele în proză ale lui Eminescu. ~ Vol. II: Principele Carol. Iunacii bulgari la Bucureşti. „Congresul didactic primar" sau adunarea învăţătorilor. Încurajarea oficială a literaturii. Pretenţiile literare ale d-lui Ovid Densusianu. Un nou album de ţesături româneşti. Societatea turiştilor români. Serbările din Sibiu. Manifestaţii contra grecilor. Societatea de teatru din Ardeal. Serbările din Sibiu. Versuri ale d-şoarei Elena Văcărescu. Biserici maramureşene. Biblioteci circulante. Cărţi de şcoală. Nuvelele d-lui Agârbiceanu. Despre înaltul cler al României de astăzi. *Junimea literară* din Cernăuţi. Lamprecht despre rolurile naţionale. O obrăznicie a bunilor noştri prieteni străini. Noii episcopi catolici din România. Generaţia cea nouă în armată. Schiţele d-lui N. N. Beldiceanu. Calendarele ca factor cultural. Nuvelele d-lui I. Ciocîrlan. Schiţele d-lui A. Ciura. La dezvelirea monumentului lui Alecsandri. Poeziile lui Octavian Goga. Un scriitor ardelean: Titu Chitul. Cartea unui dispărut: *Feţe* de I. D. Manolache.

Marile discursuri ale lui M. Kogălniceanu. Propunerile d-lui G. Bogdan Duică. O nouă scriere în chestia ţărănească: *Credinţe* de Iosif. „Note de drum" ale unui şcolar. Boierimea de ţară care se duce. Moşnenii. Istoria unui sat bîrlădean. O piesă şi un roman. Noul roman al d-lui Sadoveanu: *Floare ofilită*. Împotriva clevetirilor. *Curentul nou*. Un roman de d. Vasile Pop. Schiţele d-lui Zaharia Bârsan. Ce este *Sămănătorul*? Ce este România în mişcarea culturii româneşti? Jubileul d-lui P. Poni. *Amintirile căprarului Gheorghiţă* de M. Sadoveanu. O monografie rurală. Un volum jubiliar. Carmen Sylva în literatura românească. O încercare de roman istoric în Ardeal. Despre Teatrul „Naţional" al capitalei româneşti. Jubileul episcopului Popea. Poezii ostăşeşti. *Treisprezece mart*. Un roman istoric. Secţia literară a Acad. Române. O intrare la Academia Română. O carte de filosofie politică a unui român.

1214 *Pagini de critică de tinereţe*. Craiova. Ed. Ramuri, 1921. 191 p. (Colecţia „Ramuri"). 22×16 — II 62848.
Iubirea în literatura modernă. Manolache Drăghici. Pesimismul la artist. Critica literară şi anticii. Începuturile romantismului. Veronica Micle. Ion Creangă. Primele 5 titluri au apărut în *Arhiva societăţii ştiinţifice şi literare*, 1890—1891, ultimele două în *Convorbiri literare*, 1890. Vol. a fost retipărit în *Pagini de tinereţe*, Bucureşti, 1968. Vezi nr. 1224.

1215 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Datina Românească", 1924. 247 p. (Etudes Roumaines, II). 24×16.5 — II 101545. Vezi nr. 1215.

1216 *Les écrivains réalistes en Roumanie comme témoins du changement de milieu au XIX-e siècle*. Conférences données en Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Datina Românească", 1925. 131 p. 24×17 — II 81574.
Les écrivains réalistes en Roumanie. Revue historique du sud-est européen, 1925, p. 199—272; 297—342.
Introduction. Patriarcalisme moldave et transylvain chez les conteurs roumains entre 1870 et 1880. Nouveaux problèmes sociaux dans les conteurs roumains du XIX-e siècle. Nouveaux courants et nouveaux conteurs roumains après 1890, conteurs valaques, conteurs moldaves et transylvains.

1217 *La société roumaine du XIX-e siècle dans le théâtre roumain*. Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Datina Românească", 1926. 95 p. 24×17 — II 87921.
La société roumaine du XIX-e siècle dans le théâtre roumain. Revue historique du sud-est européen, 1926. p. 98—110; 189—231; 288—321. Premiers essais du théâtre roumain. Alecsandri. Caragiale. Essai d'un nouveau théâtre.

1218 *Sensul teatrului*. Conf. ţinută la Teatrul Naţional. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932. 16 p. 24×17 — II 115192.
Sensul Teatrului. Cuget clar, 1932, p. 185—197.
În antichitate, la romani şi greci, în evul mediu, teatrul spaniol, cel englez, clasicismul francez, teatrul lui Beaumarchais, cel romantic. Teatrul nu este o distracţie, nu este o glumă, o formă, o tehnică, ci o şcoală unde înveţi a vorbi frumos, capeţi lecţii de demnitate. El este pentru oameni, cu oameni şi despre lucruri omeneşti, cu oameni întregi şi pentru oameni întregi, deci şi pentru un sens uman.

1219 *Cum se dobîndeşte o ctitorie culturală*. Teatru pentru popor. Recapitulări şi nădejdi. Cuvîntarea d-lui profesor Iorga la inaugurarea teatrului „Ligii Culturale" (Sîmbătă, 14 decembrie 1935). Bucureşti. Tip. „Universul", 1935. 8 p. 24×16 — II 135440.

Este un teatru făcut pentru muncitori, cărora li se dau spectacole chiar gratuit. Este făcut și pentru „servitorime". Satele din Ardeal, din Bucovina ne trimit pentru a servi zeci de mii de oameni, și lor se cuvine a li se da hrană sufletească." Este făcut și pentru soldați.

1220 *Problema literaturii*. Conferință ținută la Brașov, 1 noiembrie 1936. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 13 p. 24×16 — II 144586.
Problema literaturii. *Cuget clar*, 1936, p. 344—347; 358—360; 377—380.
Contra poeziei argheziene și acelei de imitație. E pentru poezia lui Claudel Paul Valéry, Jammes, Walt Whitman, Costis Palamas. Nu neglijează literatura estetică, dar și o literatură care pleacă din soc. și pe care o servește este în legătură cu unitatea morală a soc. și este un mijloc de sugestie.

1221 *Lupta mea contra prostiei*. Conferință la Liga Culturală, 19 iunie. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 16 p. 24×16 — II 144665.
Lupta mea contra prostiei. *Cuget clar*, 1936, p. 5—8; 22—25; 40—42; 53—56.
Împotriva pornografiei din poezia și proza contemporană.

1222 *Rezultatele luptei de purificare*. Conferință ținută la „Liga Culturală". București. Tip. „Datina Românească", 1937. 15 p. 24×16 — II 398319.
Rezultatele luptei de purificare. *Cuget clar*, 1937, p. 439—443; 457—461; 471—474.
Acțiunea lui N. I. împotriva lui Tudor Arghezi și E. Lovinescu.

1223 *Sensul „Gazetei Transilvaniei"*. Ședința de la 20 mai 1938. București. Tip. „Cultura Națională", 1938 8 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 13). 24.5×17 — II 154920.
Ideea ziaristicii românești din Brașov e rezultatul unui întreg proces de dezvoltare națională. Prin negustorul Radu Orghidan, ctitor al unei biserici și școli, ia ființă *Gazeta Transilvania*. Ea a fost exponenta unui mare grup de burghezie românească, ce s-a format prin izbînda unui comerț vioi, ca manifestare solidară a unei trainice tovărășii negustorești de a se afirma pe toate terenurile. Cu timpul, în pag. „gazetei" s-a strecurat politica moldo-munteană, adică același spirit însuflețea burghezia marelui oraș de graniță și pe înnoitorii din cele două țări românești autonome. *Gazetei* îi revine marele rol față de luptele pe care le ducea elementul românesc din Ardeal și Ungaria pentru cîștigarea drepturilor sale.

1224 *Pagini de tinerețe*. Ediție alcătuită, prefață și bibliografie de Barbu Theodorescu. București. Editura pentru literatură. Tip. „13 Decembrie", 1968. 24×17 — II 538920.
~ Vol. I. XXXIII + 330 p. + 29 pl. *Literatura română*. Anecdotele populare. Poveștile. Emile Picot. Basme culese din gura poporului. Un nou volum de povești. Glume și povești. P. Dulfu. Fabula în genere și fabuliștii români în specie. Manual de istoria literaturii române Enea Hodoș. O istorie a literaturii românești: W. Rudow. I. Bianu. Manolachi Drăghici. Scrisorile din exil. Constantin Negruzzi. Grigore Alexandrescu. Neculai Bălcescu. Rolul „Junimii" în literatură. Vasile Alecsandri. Eminescu. Două critici. O ediție nouă a lui Eminescu. O culegere de scrisori Eminescu și sora sa Henrieta. Veronica Micle. Ion Ghica. Ion Creangă. Dimitrie Petrino. *Năpasta* Caragiale. D. Mille. Gheorghe din Moldova. Poesii de Gheorghe din Moldova. *Brazi și putregai*, N. Xenopol. O istorie a românilor: A. D. Xenopol. O culegere de nuvele Sofia Nădejde. Nuvelele d-lui St. Basarabeanu. A. Naum. Poezii de Artur Stavri. De la Vrancea. *Paraziții*: B. St. Delavrancea. Două volume ale d-lui Vlahuță. Poeziile d-lui Coșbuc: A. C. Cuza. Prefață la Schițe din literatura română.

~ Vol. II. 553 p. + 30 pl. *Teorie și critică literară.* Înainte de a începe colaborarea la *Adevărul ilustrat*, 1895. Cercurile de admirație mutuală. Încotro mergem? Literatura națională. De ce n-avem roman? Bătrîni și tineri. Rolul criticii. Artist și public. Este posibil realismul? Fond sau formă. Variațiile unei formule. Bătrînii. Procesul mediului. Impersonalii. Poezia veacului. Decadență. Cei uitați. Temperament artistic. Critica de jurnal. Realism și pornografie. Realul în artă. Tehnica de roman. Critica impersonală. Stiliștii. Succesul în artă. Poezia realistă. Realism dramatic. Moralitatea în artă. Teatrul nostru și realismul. Volumul unic. Traduceri. Critica literară și știința. Ziarele și literatura. Literatura subvenționată. Ineditele. Un nou fel de șarlatanism. *Literatura universală.* Otto Riemann. Iubirea în literatura modernă. Pesimismul la artist. Critica literară și anticii. Începuturile romantismului. Heimat. *Arhitectul Solnes. Micul Eyolf* de H. Ibsen. Tragedia omului Madach. Taine. Matelot P. Loti. Pierre Loti. Le désert. Pierre Loti — Jérusalem. Zorrilla. Gabriele D'Annunzio. Giosue Carducci. *Note de drum:* Veneția. Padova. Vicenza. Verona. Milano. Torino. Genova. Pisa. Roma. Florența. Napoli. Spre Marea Adriatică. În Alpi, Fiume. Triest. Miramare. Spre Veneția. Viața în Veneția. Ferrara. Din Tirol. *Toate poeziile*: cuprinde versurile publicate în vol. din 1893, precum și cele din vol. ... *Acum patruzeci de ani* (1932) ~ Cele două vol. cuprind *tot* ce a tipărit N.I. în domeniul literaturii între 1890 și 1895, art. specificate în *Biografia* de la sfîrșitul vol. II. Ele reprezintă colaborarea la: *Lupta*, *Convorbiri literare*, *Contemporanul*, *Arhiva societății științifice și literare*, *Timpul*, *Drapelul*, *Revista nouă*, *Revista pedagogică*, *Constituționalul*, *Literatură și știință*, *Familia*, *Vatra*, *Adevărul ilustrat.* O parte din art. și versuri au mai apărut în următoarele vol.: *Poezii* (1893); *Schițe din literatura română* (1893—1894); *Amintiri din Italia* (1895); *Pe drumuri depărtate* (1904), *Pagini de tinerețe* (1921).

1225 *Studii literare.* Ediție îngrijită și studiu introductiv de Barbu Theodorescu. București. Ed. „Tineretului". Tip. „Casa Scînteii", 1970 („Lyceum", 79—80) — I 550450.

~ Vol. I: *Scriitorii români*, 334 p. Introducere: N. Iorga, istoric literar. Mihail Kogălniceanu: cele dintîi lucrări. *Arhiva Românească.* Tipărirea cronicilor. *Dacia literară.* Opera istorică a lui Nicolae Bălcescu: *Magazinul istoric pentru Dacia.* Regalitatea literară a lui Vasile Alecsandri. Nuvela și romanul în epoca lui Cuza Vodă: Al. Odobescu. N. Filimon. Alte romane. *Elena* lui Bolintineanu. Codru Drăgușanu. Timotei Cipariu. Mihail Eminescu. Scriitori cu fond popular: Odobescu, Creangă, Slavici. Discursurile lui Maiorescu. *„Sămănătorul".* *Cîntecele de vitejie* ale lui Gheorghe Coșbuc. *Credințe* de Iosif. Un poet al florilor: D. Anghel. *Poezii* de P. Cerna. Poeziile lui Octavian Goga. Un nou volum de poezii al d-rei Văcărescu. Povestitorii de ieri și cei de astăzi. Noul roman al lui Sadoveanu: *Floarea ofilită. Amintirile căprarului Gheorghiță.* M. Sadoveanu ca traducător și scriitor. Boierimea de țară, care se duce, după nuvelele lui Gârleanu. Un volum de nuvele al lui Agârbiceanu. A. Vlahuță. Delavrancea. Răspunsul lui N. I. la discursul de recepție al lui Vasile Pârvan. Rînduri pentru un tînăr Lucian Blaga. ~ Vol. II: *Scriitorii străini*, 302 p. Cuprinsul, vezi nr. 1250. *Vasile Alecsandri, student la Medicină.* Ședința de la 4 martie 1938. București, Tip. „Cultura Națională", 1938. 5 p. + 3 pl. (Academia Română. Seria III. Tom. XX. Memoriile secțiunii istorice, 6. 24.5×17 — II 154919.

Caietul de student în medicină, intitulat: Chimie, Basile Alexandry, Paris, 1835. Laboratoire de Mrs. Gauthier et Glaubry. Pe caiet sînt și 3 versuri în franceză scrise de poet.

1226 *Gheorghe Asachi ca tipograf și editor după „catalogul" lui din 1847*, cu 6 stampe. Ședința din 17 februarie. București. Tip. „Carol Göbl", 1912. 25. p. + 6 pl. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXIV. Memoriile secțiunii istorice, 12). 27×21 — II 27839.
Tipografia și litografia sa. Asachi a fost toată viața sa tipograf, chiar și dir. al tipografiei statului în epoca Unirii. Se arată ce a tipărit, insistîndu-se asupra desenelor și stampelor. Apoi se republică: *Catalogul de cărțile tipărite și de manuscriptele aflatoare la Institutul Albinei*, Iași, 1847.

1227 *Ultimile scrisori din țară către N. Bălcescu*. Ședința de la 17 iunie. București. Tip. „Cultura Națională", 1927. 18 p. (Academia Română. Seria III. Tom. VII. Memoriile secțiunii istorice, 10). 25×17 — II 92139.
Avocatul Vârnav Liteanu a dăruit lui N. I. în 1927 un pachet de scrisori „închise încă în plicuri", pe care Nicolae Ionescu le-a adus de la Palermo după stingerea din viață a lui Bălcescu. Sînt scrisori de la: V. Alecsandri, Lucia Florescu, M. Gianolu și A. Gianolu, M. C. [= Mihail Kogălniceanu], Ștefan Golescu, Ion Ghica, Sevastița și Eleni, surorile lui Bălcescu, I. Bălăceanu. În total 13 scrisori adresate lui Bălcescu în 1853, în ajunul morții sale, dar care nu l-au mai găsit în viață. La acestea se adaugă încă două scrisori una de la consulul Gustave Halphen către consulul Turciei de la Palermo și ultima de la Sevastița Bălcescu, din 20 iun. 1853, către Salvatore Ragusa.

1228 *O scrisoare importantă a lui Cesar Boliac*. Ședința de la 28 mai 1936. București. Tip. „Cultura Națională", 1936. 3 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XVIII. Memoriile secțiunii istorice). 25×17 — II 144397.
Bolliac scrie lui C. A. Rosetti, din Constantinopol, la 7 iun. 1850, unde trăia în săracie. Deci era o calomnie că și-a însușit coroana și bijuteriile Ungariei.

1229 *Dumitru Brătianu și opera lui. O revelație politică și literară*. București. Tip. „Datina Românească", 1934. 15 p. 24×16.5 — II 128249.
Dumitru Brătianu și opera lui ... Revista istorică, 1934, p. 140—152.
Pe baza *Corespondenței* publicată în 1933 de Al. Cretzianu, N. I. evidențiază valoarea documentară de lămurire a epocii. Influența lui Edgar Quinet și J. Michelet; contactul cu Mazzini; despre Ion Ghica, N. Bălcescu, Scarlat Vârnav, raporturile cu englezii și un plan privitor la „culegerea manuscriptelor de la Oxford și Stockholm".

1230 *Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu*. Cuvîntare, ședința de la 24 mai 1921. București. Ed. „Cartea Românească" și „Pavel Suru", 1922. p. 283 296 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XLI). 29×21 — III 64235.
Gazetar și om politic, a publicat cu C. A. Rosetti: *Repulica Română* și a colaborat la *Românul*.

1231 *Socoteală definitivă cu d-l Pompiliu Eliade*. București. Ed. „Minerva", 1903 19 p. 23×16 — II 1517.
N. I. caută să demonstreze că P. E. nu poate fi prof. univ. de lb. și literatură franceză fiindcă: traduce fals și fără gust; nu are cunoștințele g-rale trebuitoare unui om în situația sa; nu are noțiunea științei și a metodei; scrie rău. Cele afirmate mai sus sînt documentate pînă în cele mai mici amănunte, dar și cu o anumită pornire, regretată mai tîrziu. Cu atît mai mult cu cît în tinerețe cei doi cărturari fuseseră în cei mai buni termeni (vezi *Scrisori către N. Iorga*, vol. I, de Barbu Theodorescu, București, 1972).

1232 *Trei călători în Țările românești: Caronni, Rey, Kunish și originea „Luceafărului" lui Eminescu*. Comunicare făcută în ședința de la 1 mai 1925. București.

Tip. „Cultura Naţională", 1925, 16 p. (Academia Română. Seria III. Tom.V. Memoriile secţiunii istorice, 5). 25×17 — II 84100.

Sînt rezumate cărţile de călătorie prin ţările româneşti scrise de Caronni, Rey şi Kunisch. La ultimul se află şi basmul românesc de la care ar fi pornit Eminescu în compunerea *Luceafărului*.

1233 *Conferenze italiane sulla nazione romena*. Milano. Ed. „Ulrico Hoepli", Tip. „Datina Românească", 1927. 55 p. 23×15 — II 88027.

Una din conf. tratează despre *Un gran poeta romeno*: *Michele Eminescu*, conferenza datta alla „Stanza del Libro" in Roma il 13 marzo 1927. Explicarea operei poetului cu numeroase exemplificări prin versuri traduse de N. I. în italieneşte din: *Rugăciunea unui dac*, *O mamă...*, *Egipet*, *Luceafărul* etc.

1234 *Eminescu. El, generaţia lui şi generaţia noastră*. O conferinţă la Bucureşti. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1929. 13 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei Culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul", nr. 9). 24×16 — II 96600.

Eminescu este educatorul, însuşi creatorul gîndurilor înalte şi nobile în generaţia căreia aparţine N. I. Drumul către Eminescu este însuşi drumul către sănătatea acestui popor. Este omul care a cunoscut mai bine ca oricine ţara lui. Poezia sa s-a hrănit dintr-o cunoaştere fără pereche a fondului românesc propriu din toate provinciile şi scrisul românesc din toate timpurile. A cunoscut vechea literatură şi a trăit în fiecare carte: fiecare rînd din ele i-a spus ceva. Fiecare bucată i-a fost o adevărată lecţie de lb., înfăţişînd sinteza dintre graiul popular şi vechea literatură grecească. La Eminescu toate influenţele străine, culese din toate părţile, s-au unit între dînsele, păstrînd caracterele pe care le aveau, dar şi adaptîndu-se perfect fondului propriu al tradiţiei româneşti. Şi pe urma formidabilei munci de erudiţie a ajuns el abia să-şi călească poezia lui. Ea apare astfel ca ieşită din topirea celor mai nobile metale, o aramă de Corint în care şi-au dat partea cele mai frumoase statui din metalele cele mai preţioase ale antichităţii şi ale timpurilor moderne. N. I. mărturiseşte că el şi generaţia sa pornesc din scrisul şi gîndirea lui Eminescu: „Şi deodată a venit puternic această inexorabilă lumină şi cu toţii ne-am lăsat la pămînt înaintea zeului care trecea. Şi zeul acesta n-a ieşit niciodată din sufletul nostru, şi noi şi toată generaţia noastră sîntem înainte de toate ai lui. Limba lui o vorbim, gîndul lui îl avem şi viaţa lui curată de muncă închinată ţării noastre, viaţa aceasta de jertfă, despreţuind satisfacţiile materiale şi ignorînd preocupările de interese particulare, viaţa lui o trăim".

1235 *Note istorice asupra editării operei poetice a lui M. Eminescu*. Şedinţa de la 1 martie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1929. 4 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IV. Memoriile secţiunii literare, 6). 25×17 — II 96698.

Trei generaţii au editat în chip diferit opera poetului. T. Maiorescu a dat poeziile din *Convorbiri literare*, însoţite de „chipul tînăr, mîndru şi senin, faţa albă supt părul negru bogat". V. G. Morţun s-a gîndit „la dezgroparea versurilor din *Familia* şi a prozei romantice şi a publicat vol. intitulat *Proză şi versuri*. A doua generaţie: A. C. Cuza a publicat *Opere complete*, în colaborare cu A. C. Cusin, iar Gh. T. Kirileanu a dat o broşură, semnată cu iniţialele: G. K. Totodată Ed. „Minerva" a tipărit prin I. Scurtu *Lumini de lună* şi romanul *Geniu pustiu*, iar prin Il. Chendi *Scrieri politice şi literare*. Din strădania a celei de-a treia generaţii au ieşit ed. îngrijite de: N. Iorga, G. Bogdan Duică şi Murnu. Iorga propune ca Acad. Română să alcătuiască o „ediţie integrală".

1236 *Eminescu în şi din cea mai nouă ediţie.* Comunicare făcută în şedinţa de la 17 noiembrie 1939. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1940. 24 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XXII. Memoriile secţiunii istorice, 9). 24.5×17 — II 343787.

Analiză meticuloasă şi favorabilă, oarecum, a ed. Perpessicius. Se aprobă ordinea cronologică şi publicarea integrală a tuturor versiunilor. Tipărituri şi ms. merg împreună. Trebuie respectate particularităţile de lb. ale poetului. Trebuie revizuite toate lecturile actuale. Din nou propune ca Acad. Română să alcătuiască adevărata ed. integrală Eminescu: „Singură este chemată şi îndrituită", şi „poate aş încerca s-o iau asupra mea singur".

1237 *B. P. Hasdeu — cu prilejul comemorării lui la Cîmpina.* Din conferinţa ţinută la Ateneul de acolo (28 august 1927). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească, 1927. 14 p. (Biblioteca de vulgarizare „Cuvîntul", nr. 3). 24×16 — II 92088.

Destăinuiri autobiografice: Artur Stavri a dus pe N. I. la *Revista nouă*, apoi Hasdeu şi Odobescu i-au dat bursa de 4 ani. Hasdeu: „Efervescenţa romantismului capricios, avîntul imaginaţiei îndrăzneţe, ştiinţa imensă în toate domeniile şi nesfîrşita curiozitate de a mai afla, instinctul nestăpînit al continuei creaţiuni. El cade ca o bombă într-o societate românească pe la 1850, cu viaţa ei elegantă şi tihnită, de o aleasă sociabilitate." Apar, într-o ortografie specială, broşuri, rev., în care singuraticul tratează lucruri ce-l interesează pe dînsul. Ajunge dir. al Arh., publică doc. slavone în *Arhiva istorică*, zapise şi răvaşe în *Cuvinte din bătrîni*. După vremea *revelaţiilor*, după aceea a *iniţiativelor*, vine vremea *construcţiilor*: *Magnum Etymologicum*, *Istoria critică*. Îşi va face o religie a lui; e zburătorul ipotezelor celor mai îndrăzneţe; a fost şi un smerit şi devotat muncitor. Publicaţiile lui de doc. sînt un ex. Are viziunea perfectă a problemei. Studiile lui sînt un îndreptar de bună rînduială. Inf. este totdeauna de o extraordinară bogăţie. Construcţia pentru el era o necesitate ca pentru oricine are acel dar nepreţuit care e talentul literar. În aceste însuşiri stă valoarea educativă a operei sale. Hasdeu a fost un adversar al lui Maiorescu, „dar noi nu primim din moştenirea lor decît ceea ce-i uneşte, completîndu-se". Raporturile Iorga-Hasdeu au cunoscut fluctuaţii, dar „soarta a vrut ca ultimii ani ai înaintaşului să aibă pentru mine zîmbetul care prea multă vreme, şi nu din vina mea, mi-a fost refuzat". Cere o statuie în Bucureşti, pe lîngă acelea de ridicat lui Alecsandri, Bălcescu şi Eminescu: „Figura lui Hasdeu să apară în toată măreţia frunţii lui brăzdate de fulgerele revelaţiilor".

1238 *B. P. Hasdeu ca istoric.* Şedinţa de la 2 decembrie 1932. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933. 5 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIII. Memoriile secţiunii istorice, 9). 24.5×17 — II 117300.

Hasdeu a fost mai întîi filolog, apoi un istoric. „Istoria nu i-a fost tovarăşă de viaţă, ci [...] a tras în gazdă la dînsa." *Istoria critică a românilor*, a perioadei celei mai vechi „nu e operă istorică în obişnuitul înţeles al cuvîntului ci o colecţie de studii în care metoda e a aceleiaşi filologii". O singură dată a fost istoric, în *Ion Vodă cel Cumplit*.

1239 *Despre Mihail Kogălniceanu.* Comunicare în şedinţa de la 14/27 octombrie 1918. Bucureşti. Ed. „Cartea Românească" şi „Pavel Suru", 1922. p. 219—231 (Academia Română. Seria II. Tom. XLI). 29×21 — II 64234.

Schiţă biografică. Se tipăresc contractul din 1 iul. 1828 de primire în şcoala lui Cuénim şi scrisoarea lui Kogălniceanu din 20 febr. 1938 către Mihai Vodă Sturdza. Raporturile cu cultura germană: Gans, Savigny, Ranke, Rahel,

Schleiermacher. Berlinul predica unitatea națională și libertățile publice, pe care Kogălniceanu le-a dorit „pentru întregirea propriului său popor". Ranke predica necesitatea dezvoltării organice a națiunilor. Alexandru Humboldt îl puse să scrie istoria țiganilor și un studiu despre istoria și literatura românilor. Se insistă asupra Cronicilor. El este adevărat descoperitor al valorii artei naționale. Cere să se tipărească jurnalul de călătorie în Spania, ms. aflat la Acad. Se publică programul rev. *Unirea* din 29 aug. 1855, precum și un testament din 15 aug. 1861, pe cînd Kogălniceanu era bolnav.

1240 *Mihail Kogălniceanu, scriitorul, omul politic și românul.* București. Ed. „I. V. Socec". Tip. „Profesională", 1921. 212 p. 19×13 — I 60512.
Pe copertă acest motto: „Țara să fie stăpînă pe destinele ei și în afară și înăuntru; guvernul țării să izvorască din Parlament și prin oamenii aleși de țară". Cartea are 4 cap. Primul cuprinde comunicarea din 1918 ținută la Acad. Cap. II: Biografia și opera literară: cele dintîi lucrări. „Arhiva Românească". Cronicile. *Dacia literară.* Scrierile în legătură cu alcătuirea *Daciei literare.* Ideile lui despre francomanie Potrivirea cu ideile lui Eliad. Legăturile dintre acești doi scriitori. *Propășirea,* opera lui culturală pînă la 1848. Kogălniceanu și 1848. Scrisul după 1848. *Steaua Dunării.* Cap. III: Omul politic. Cap. IV: Documente. Scrisori. Acte. Telegrame către Cuza Vodă. Corespondența lui Grigore Vodă Ghica cu Kogălniceanu. O scrisoare a lui Steege. Din corespondența lui P. Orbescu.

1241 *Cel dintîi învățător de ideal național Gheorghe Lazăr.* La o sută de ani de la deschiderea școlii lui. București, 1916. 93—95 p. cu port. (Biblioteca Soc. „Steaua", nr. 49). 16×12 — I 271527.
Cărturarul întrupează toată cultura și aspirațiile școlii ardelene.

1242 *O încercare zădarnică de înviere.* Conferință. București. Tip. „Datina Românească", 1940. 15 p. 24×16.5 — II 168050.
Despre T. Maiorescu și raporturile cu contemporanii săi: M. Eminescu, V. Alecsandri, B. P. Hasdeu, I. L. Caragiale, Iacob Negruzzi. Rolul politic al lui T. Maiorescu. A fost un admirabil prof. Se urmărește o restrîngere a rolului și prestigiul lui T. Maiorescu. Comemorarea poate fi un act de pietate, dar nu o reîntoarcere la 1880, la epoca grupului „Junimii".

1243 *Încă un volum de „Însemnări" ale lui T. Maiorescu.* București. Tip. „Datina Românească", 1940. 9 p. 24×16 — II 168044.
Încă un volum de „Însemnări" al lui T. Maiorescu. Revista istorică, 1940, p. 31—37.
Cele două vol. de *Însemnări* nu trebuiau publicate integral. Totodată descifrarea ms. „e penibilă".

1244 *Opere necunoscute ale lui Costache Negruzzi.* Iași. Tip. „Neamul Românesc", 1918. 75 p. (Extras din *Revista istorică,* anul IV, nr. 4—7). 24×16 — II 126725.
Cele dintîi scrieri. Anecdote. Pirostia Elenei. Moralicești haractiruri. Varia. Versuri. La mormîntul lui Costache Negruzzi. Biblioteca lui. Însemnări de casă. Din biblioteca lui.

1245 *Un om, o metodă și o școală.* București. Tip. „Datina Românească", 1940. 21 p. 24×16 — II 167990.
Un om, o metodă și o școală. Revista istorică, 1940, p. 1—21.
O amănunțită și obiectivă prezentare a lucrării postume *Studii istorice greco-romane* aparținînd lui Demostene Russo. Totodată a metodei și a „școalei" acestuia, cel mai înverșunat adversar al lui N. I.

1246 *Versuri nouă ale lui Ienăchiță Văcărescu*. Ședința de la 14 decembrie 1912. București. Tip. „Carol Göbl", 1913. 9 p. (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV. Memoriile secțiunii istorice,6). 27×21 — II 31163.
În bibl. lui Barbu Știrbei se află ms. *Condica de hrisoavele și cărțile domnești deosebite ce s-au făcut în Vistieriile dumnealui Vel Vist. Ianachi Văcărescu, precum înainte arată*. În el se află și 3 „molifte" în versuri, scrise cu vreo 2 ani numai înainte de moartea poetului. Cum nu erau cunoscute și au o mare însemnătate, sînt publicate în comunicarea de față.

1247 *Originea moldoveană a lui Ienăchiță Văcărescu*. Ședința de la 22 martie. București. Tip. „Cultura Națională", 1929. 7 p. (Academia Română. Seria III. Tom X. Memoriile secțiunii istorice, 4). 25×17 — II 96696.
Prin actul din 18 ian. 1777 se întărește dreptul de proprietate al lui Ienachi Văcărescu asupra moșiei Țipliceștii, din Moldova. Prin Ecaterina Văcărescu Vorniceasa — stăpîna moșiei —, poetul muntean se înrudea cu cronicarul Neculce. Deci „Ienachi Văcărescu urmă tradiția familiei maicei sale în toată opera sa de gramatic și poet, dar mai ales atunci cînd se apucă să scrie *Istoria Imperiului otoman* și introduse într-însa amintiri personale asemenea cu acelea cari dau atîta farmec povestirilor străunchiului său matern".

1248 *Portrete și comemorări*. București. Ed. „Alcalay", 1936. 287 p. (Biblioteca pentru toți, nr. 1454—1456). 15×10—I 145188.
Cuprins: Despre Mihail Kogălniceanu; Activitatea politică și literară a lui Ioan C. Brătianu; În jurul pomenirii lui Alexandru cel Bun. 100 de ani după moartea lui Petru Maior; Tudor Vladimirescu; B. P. Hasdeu ca istoric; Un om de o severă muncă și de aprigă autoritate: D. A. Sturdza; Dante Alighieri; Francesco Petrarca; Goethe; Jules Michelet; Edgar Quinet; Comemorarea lui Lope de Vega.

4. LITERATURA UNIVERSALĂ

1249 *Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor*. București. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920 (Academia Română. Studii și cercetări, IV). 24×16 — II 58416.
Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor. Ediție îngrijită, note și prefață de Alexandu Duțu. București, Editura pentru literatura universală. Tip. „Casa Scînteii", 1968. 19.5×12.5 — I 539859.
Vol. I. Evul Mediu, XXXV + 378[— 380] p. Vol. II. Epoca modernă (pînă la 1600), 507 p. Vol. III. Epoca modernă (de la 1600 pînă în zilele noastre), 540 p. Indice alfab tic de Virgil E. Șotropa 1925. 34 p.
~ Vol. I. *Evul mediu*. 316 [—319] p. Introducere. *Chanson de geste*. Originea lor. *Chanson de Roland*. Epopeea populară spaniolă: poemul Cidului. Altă poezie epică franceză. Poezia lirică a sec. XII și XIII. Începuturile teatrului romanic. Proza franceză. Villehardouin. Poezia populară spaniolă în veacul XIII. Literatura didactică și alegorică în Spania: Alfons al X-lea. O nouă formă literară și o nouă influență franceză: romanul zis „alegoric". Literatura italiană înainte de Dante. Dante. Spiritul franciscan în Franța. Literatura revoluționară franceză. Opera lui Jean de Meung. Curentul revoluționar în Franța și în regatul englez. Curentul revoluționar francez în literatura italiană. Petrarca. Boccaccio. Literatura spaniolă în veacul XIV: curentul tradițional și influența franceză. Curentul cavaleresc nou în Franța.

~ Vol. II: *Epoca modernă* (pînă la 1600). 423 p. Începuturile Renaşterii (umanismului) pe teritoriul francez. Lupta pentru unitatea bisericii: „Imitaţia lui Isus Hristos". Umaniştii italieni. Literatura spaniolă a veacului XV. Lirica şi romanul de aventură ale Renaşterii italiene. Poezia franceză a veacului XV, a veacului XVI. Poezia italiană în veacul XVI: Comines şi Rabelais. Proza franceză în sec. XVI: Calvin şi Montaigne. Proza spaniolă în sec. XVI: Cervantes. Poezia lirică spaniolă în sec. XVI. „Comedia spaniolă": 1. pînă la Lope de Vega. 2. Lope de Vega. 3. De la Lope de Vega la Calderon. 3 poeme epice de la sfîrşitul veacului XVI: 1. *Gerusalemme liberata* a lui Torquato Tasso. 2. *Lusiazii* lui Camoens. 3. *Fairy Queen* a lui Spencer. Shakespeare şi literaturile romanice. ~ Vol. III: *Epoca modernă* (de la 1600 pînă în zilele noastre). 400 p. Epoca lui Malherbe în literatura franceză. Literatura dramatică franceză pînă la Corneille. Teatrul lui Corneille. Poezia lirică spaniolă a veacului XVII. Proza franceză şi spaniolă în secolul XVII. Teatrul lui Calderon. Literatura italiană în sec.XVII. Noua literatură franceză. Originile ei. Cele dintîi piese ale lui Molière. Literatura polemică din noua perioadă. Noua literatură în dezvoltarea ei liberă şi în legătura ei cu Curtea. Decăderea literaturii de la 1660 şi influenţa covîrşitoare a curentelor religioase. Literatura engleză în veacul XVII ca factor renovator. Literatura spaniolă în sec. XVIII. Literatura italiană în sec. XVIII. Noua literatură burgheză în Franţa. Comedia după Molière. Începuturile lui Voltaire. „Filozofia" luptătoare. „Filozofia" constructivă. Noul teatru voltairian. *Consideraţiile asupra romanilor* şi *Spiritul legilor* ale lui Montesquieu. Istoria universală a lui Voltaire. Dogmele religiei nouă a lui Jean-Jacques Rousseau. „Filozofia" îndoielilor şi noua literatură engleză. Rousseau. Diderot. Istoricii filozofi. Încercarea de integrare a curentelor romanice în Germania lui Schiller şi Goethe. Originile literaturii nouă. Clasici francezi din ultima fază. Noul clasicism italian. Inspiraţia populară şi istorică a literaturii engleze. Cugetătorii politico-sociali francezi: Chateaubriand şi d-na de Staël. Deschizătorii de cale italieni: Manzoni şi Leopardi. Noua poezie franceză „romantică": Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Vigny şi Alfred de Musset. Literatura spaniolă şi literatura italiană a romantismului. Literatura pozitivistă şi naturalistă A. În Franţa: romanul. B. Literatura spaniolă şi italiană pînă la 1880. Ultimele decenii. Învierea idealismului.

1250 *Studii literare.* Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Barbu Theodorescu. Vol. II. *Scriitori străini.* Bucureşti. Ed. „Tineretului". „Casa Scînteii", 1970. 302 p. 18×12.5 — I 550450.

În loc de prefaţă. Despre Homer. Originalitatea lui Virgiliu. Alcuin. Dante Alighieri. Francesco Petrarca. Benvenuto Cellini. Ercilla. Cervantes. Shakespeare şi literaturile romanice. Comemorarea lui Lope de Vega. Teatrul lui Corneille. Comemorarea lui Giacomo Leopardi. Goethe. Caracterul său şi izvoarele sale de inspiraţie. Tennyson. Jules Michelet. Edgar Quinet. N. Iorga despre scriitorii străini din rev. *Floarea darurilor*, 1907: Ovidiu, Juvenal, Ch. d'Orléans, Fr. Villon, Clément Marot, Ronsard, Malherbe, Salis, Goldoni. Cugetări de J. P. Richter, Esaias Tegner, Wordsworth, Emerson, Bulwer Lytten, Longfellow, Th. Mooere, Carlyle, Ed. Poe, Browning, Byron, Lermontov, Petöfi, Antonio de la Trueba, Nunez de Arce, Th. Gautier, Mistral, Coppée, Jean Lahor, Ed. Rostand, S. Prudhomme, Heredia, E. Geibel, Bierbaum, Carducci, Serbările pentru Schiller. Un erou modern: Henric Ibsen, Leon Tolstoi, Karl Lamprecht, Ed. Rostand, Vratoslav Jagic, Sienkiewicz, Ana Brâncoveanu, contesă de Noailles, Paul Bourget, Rudyard Kipling, Pirandello, Jammes, Virgiliul francez. Tabel cronologic privind pe N.I. şi literatura universală. Contemporanii despre N.I.

1251 *Evocări din literatura universală*. Ediţie îngrijită de Liliana Iorga-Pippidi, cu o prefaţă de Alexandru Duţu. Bucureşti. Ed. „Univers". „Casa Scînteii", 1972. XX + 275 p. 19.5×12.5 — II 563697.
Cuprinde o parte din materialul aflat în vol. *Scriitori străini*, la care se adaugă: Probleme homerice, Horaţiu al Romei şi Horaţiu al lumii, Longfellow, Carducci. Începuturile romantismului şi privire asupra literaturii americane.

1252 *Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe*. Leçons faites à la Sorbonne. Paris. Ed. „J. Gamber". Tip. „Datina Românească", 1924. 247 p. 24×16 — I 101545.
Publicată mai întîi — sub titlurile de mai jos — în *Revue historique du Sud-est européen*, 1924, p. 1—36; 102—138; 250—296; 301—401.
I. La pénétration des idées de l'Occident dans le sud-est de l'Europe au XVIII-e siècle: Premiers contacts par Constantinople et les Grecs. Les Principautés roumaines et les idées de l'Occident. Vienne comme centre des idées de l'Occident et de l'esprit révolutionnaire. La Révolution française et le régime napoléonien en Orient. Réaction classique. Les nouvelles révolutions. Etablissements occidentaux en Orient sous l'ère nationale. Le romantisme occidental et le sud-est de l'Europe. Nouvelles révolutions en 1848 et mouvements pendant la guerre de Crimée. Les idées occidentales dans les Etats libres de sud-est européen: idées politiques. Idées sociales de l'Occident dans le sud-est de l'Europe. II. Le Romantisme dans le sud-est de l'Europe: Préface classique. Préromantisme à la façon de Rousseau. Première phase romantique. Influence du romantisme français. Influence „romantique" italienne. Elément historique dans le romantisme du sud-est européen. Romantisme et poésie populaire. Synthèse du romantisme dans le sud-est de l'Europe.

1253 *Pagini de critică de tinereţe*... vol. II. Bucureşti, 1968. 553 p.: Iubirea în literatura modernă. Pesimismul la artist. Critica literară şi anticii. Începuturile romantismului. În celelalte art. sînt expuse critic teoriile literare care au frămîntat tot sec. XIX.

1254 *Despre Homer*. Conferinţă ţinută la 1 februarie la Academia Comercială. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935. 21 p. 23×15.5 — II 135356.
Tradus în româneşte de: Gheorghe Săulescu, Ioan Caragiani, Cezar Papacostea, George Murnu; se dă un fragm. tradus de N.I. Propune o *Antologie a literaturii universale în limba română*. Se respinge ideea că nu a existat Homer, ci că poporul a creat *Iliada* şi *Odiseea*, dar ele ar fi fost create în două epoci diferite. Ele au darul prezentării directe, iar eroii sînt bine conturaţi. Opera este intraductibilă. Opera e un „lucru religios, de adîncă religiozitate, lucru uman, de umilă şi nobilă umanitate, lucru de înălţare, care nu pierde din vedere pămîntul, şi lucrul pămîntesc cu ochii necontenit ridicaţi către cer, acesta e Homer". Reţinem din această conf. proiectul unei vaste istorii a literaturii universale: „Una din intenţiile mele de mai înaintată bătrîneţe e să reiau *Istoria literaturilor romanice* şi să adaug şi literaturile celelalte, şi literatura cea veche, de care în toată tinereţea mea m-am ocupat, ea fiind baza însăşi a studiilor mele, care puteam să redactez latineşte şi greceşte la optsprezece ani aproape cu aceeaşi uşurinţă ca într-o limbă modernă [...] Ar fi pentru mine o mare mulţumire dacă aş putea reda în vreo zece volume *Istoria generală a tuturor literaturilor*... în doi, trei ani aş adăuga ce trebuie pentru a avea o *Istorie a tuturor literaturilor în româneşte* [...] fiindcă n-am uitat ce am învăţat pe vremuri şi fiindcă am continuat să cetesc în toată viaţa".

1255 *Médaillons d'histoire littéraire byzantine.* I. *Les Historiens*, p. 237—298, Photius I, p. 17—27. Paris. Liège. 1926—1927 (Byzantion. Revue internationale des Etudes Byzantines, Tome II (1925) şi Tome III (1926), Fascicule I. Ed. „E. Champion" şi „Vaillant Carmanne"). 24×16.
Médaillons d'histoire littéraire byzantine. Byzantion, 1925, p. 237—298; 1926, p. 17—27.

Procope. Agathias. Ménandre, Théophylacte, Théophane, Paul le Silentiaire, Georges le Piridien, le patriarche Nicéphore, les continuateurs de Théophane. Pseudo-Siméon, Georges le Moine, Constantin le Porphyrogénète. Après la compilation du Porphyrogénète, Chroniques universelles, Constantin Psellos, Michel d'Attalie, Jean Skylitzès, Kékauménos, Nicéphor, Anne Comnène. Cinnarnus Georges l'Acropolite, Nicétas Akominatos, Manassés, Georges Pachymère, Jean Cantacuzène, Nicéphore Grégoras, Ducas, Georges Phrantzès. Lucrarea urma să fie un cap. dintr-o istorie a literaturii bizantine, în pregătire.

1256 *Patru conferinţe despre Armenia* ... Bucureşti, 1929. 95 p. — II 96917. Cuprinde şi un capitol despre literatură şi artă.

1257 *America şi românii din America.* Vălenii de Munte. 1930. 238 p. — II 103449. Are şi un cap. *Literatura şi arta.* America nu are o poezie populară, doar aceea a imigranţilor. Sînt prezentate perioade. Prima, din a doua jumătate a sec. XVIII, de caracter anglo-saxon, are un caracter practic, realist şi moralizator: *Autobiografia* lui Franklin. Prin el se începe şi jurnalismul. A doua perioadă este de cugetare şi simţire americană şi ţine pînă la 1850. Nu se remarcă. Urmează pictura lui Georges Inneos şi literatura lui Longfellow, de misticism german şi englez. Washington Irving este creatorul prozei americane. Alături de aceştia sînt Bryant şi Emmerson. Lor le urmează o altă epocă ce durează pînă în zilele lui Iorga, 1930, în care americanul se simte american în artă şi literatură, prin: Edgar Poe, Walt Whitman, Emilia Dickinson, Sandburg, Markham, James Oppenheim, Edward Rowland Sill, Fenimore Cooper, Bret Harte, Nathaniel Hawthorne, Mark Twain. N. I. traduce versuri din: Dickinson, Sandburg, Markham, Oppenheim, Sill. Tot în acest cap., N. I. plănuia o *Istorie generală a literaturii şi artei universale prezentate în sinteze paralele.* „În linii generale, prezentarea aceasta paralelă a două lucruri care ies din acelaşi izvor sufletesc prezintă foarte mari avantaje."

1258 *Istoria universală văzută prin literatură.* Simple note ale elevelor după lecţiile făcute la Şcoala de misionare în anul şcolar 1936—37. Lucrată de d-rele M. Oprea şi I. Fröhlich. Vălenii de Munte. Tip „Datina Românească", 1939. 343—345 p. 23.5×16.5— II 155038.

Literatura chaldeiană. Asirienii şi literatura lor. Civilizaţia asiriană. Egiptenii. Despre medo-perşi. Civilizaţia cretană, cea hitită şi cea evreiască. Despre greci. Epoca lui Eschile. Sophocle. Euripide. Aristophan. Herodot. Pindar. Platon, Xenofon. Tucidide şi poezia pastorală la greci. Roma veche. Lucreţiu şi Virgiliu. Catul. Tibul. Propertiu. Horaţiu şi Ovidiu. Cicerone. Sallustius şi Tacis. Poezia din epoca imperială, Seneca şi Marc Aureliu. Pregătirea creştinismului, alcătuirea lui şi creştinismul. Sf. Pavel. Beda venerabilul, Alfred cel Mare, cîntecele epice medievale. Poezia lirică din sec. XIII şi XIV şi începuturile teatrului romanic. Dante Alighieri. Petrarca şi Boccaccio. Prerenaşterea. Desideriu, Erasm din Rotterdam. Renaşterea italiană cu Ludovic. Ariosto şi Torquato Tasso. Renaşterea literară în Franţa. Calvin, Montaigne şi Rabelais. Pleiada şi Ronsard. Teatrul englez cu Shakespeare şi cel spaniol cu Gulielm de Castro şi Lope de Vega. Pregătirea

sec. XVII. Malherbe şi Academia Franceză. Pierre Corneille, *Cid*-ul, *Horace*, *Cinna*, *Polyeucte*, *Menteur*. Racine şi Molière. Jean La Fontaine, Boileau şi Scarron. Cugetători francezi din sec. XVII şi Baruch Spinoza din Olanda. Spiritul sec. XVII. Voltaire, Montesquieu şi Rousseau. Enciclopedia franceză şi teatrul din sec. XVIII. Sturm und Drang. Perioade în literatura engleză din sec. XVIII. André Chénier, Vincenzo Monti, Alfieri, Chateaubriand şi doamna de Staël. Lord Byron, Walter Scott şi byronismul în Europa. Lupta între clasicism şi romantism. Cîţiva clasici şi romantici, între care şi Victor Hugo. Începutul şi dezvoltarea romanului şi parnasianismul. Curentul naturalist şi literatura din vremea noastră.

1259 *Ce datorim cărţii englese*. Conferinţă la cursurile de vară de limba engleză de la Sinaia, 31 iulie 1938. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1938. 15 p. 23×16 — II 155340.
Ce datorim cărţii englese. *Cuget clar*, 1938, p. 83—87; 129—133; 164—167. Sînt trad. exacte, fără valoare literară, şi trad. literare inexacte. Shakespeare nu se poate traduce în franceză, în româneşte, decît dacă ai simţul literaturii şi poeziei în suflet. A cunoscut mai întîi literatura engleză prin trad. franceze şi a învăţat singur englezeşte, dar nu ştia să pronunţe. Literatura engleză este orig. şi tradiţională şi mistică, evocatoare, emoţionantă şi emoţionată. Dacă dorim a întări nota fundamentală din noi prin nota fundamentală corespunzătoare din fiinţa morală a unui mare popor, să citim literatura engleză, pe cît e posibil în orig.

1260 *Tennyson*. Conferinţă la Societatea anglo-română. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1939. 17 p. 23.5×16 — II 167767.
Tennyson. *Cuget clar*, 1939, p. 623—628; 640—643; 657—661.
A început ca poet liric, legat de Coleridge şi Wordsworth, apoi a devenit un poet epic, culegînd legendele celtice pline de mister. Se dau 3 trad. din *Idilele regelui*, *Enoch Arden* şi *Bunica*.

1261 *O mică ţară latină: Catalonia* ... Bucureşti. 1930. 103 p. — II 103452. Cuprinde şi cap. *Literatura*. *Arta*. Este o literatură de poezie şi de cugetări, în care răsună destul de bine vechea îndrăzneală epică şi vechea cugetare mistică. Este o literatură de luptă. Ramon Montaner e un poet care înfăţişează isprăvile catalonilor care au stăpînit Imperiul bizantin. Istoria acestei dominaţii a cercetat-o Rubio y Lluch. Ramon Lull este un poet mistic. Maragal e un alt poet, tradus şi în româneşte. Literatura populară de o simplitate, de un dramatism copilăresc şi captivant. Se dau trad. din literatura populară: Doamna din Aragon; Prizonierii de la Vallorbe; Munţii de la Cassigo; Cîntec; Margarida de la Castell Tersol; Esterella Guiadora. Poezii medievale: Jordi de Sant Jordi; Moderne: Teodor Llorente (1832—1911); Masi Morera y Galicio (n. 1853); Miquel Costa y Llobera (1854—1922); Manuel Mila Fontanals: *Plîngerea lui Don Guillew*; Maragal: *Noaptea Preacuratei*, *Excelsior*; Corrandes.

1262 *Secretul culturii franceze*. Conferinţă ţinută la „Cercul Analelor" în ziua de 14 februarie 1921. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1921. 52 p. 17×10 — I 60348.
Secretul culturii franceze. *Neamul românesc*, 1921, nr. 45—54.
Lb. franceză a servit, la început, şi altor popoare: cronicile veneţiene au fost scrise în franceză. Inspiraţia poemelor epice din evul mediu e franceză. Apoi s-a restrîns, servind numai poporului său, fiind un element de unitate, de o perfectă armonie discretă. Ea nu poate fi imitată. Are o mare putere de adaptare, ştie să înfăţişeze necontenit spiritul nou. Misiunea ei se reali-

zează pe două planuri: al vieţii naţionale, dar poate căpăta o formă supranaţională de pregătire a civilizaţiilor.

1263 *Ernest Renan*. Cuvînt de comemorare la centenarul naşterii, în şedinţa de la 2 martie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1923. 12 p. (Academia Română. Seria III. Tom. I. Memoriile secţiunii istorice, 8). 25×17 — II 72046. E unul din oamenii în care veacul XIX s-a întrupat mai deplin cu tot ceea ce l-a agitat, l-a chinuit şi l-a mîngîiat, a găsit în morala, înţeleasă altfel ca o prudentă punere la adăpost de răspunderile penale, liniştea necesară pentru a trăi fericit şi a munci cu spor spre binele altora.

1264 *Comemorarea lui Jules Michelet*. Şedinţa de la 30 mai. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională". 1924. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. II. Memoriile secţiunii istorice, 8). 25×17 — II 76712.

Un mare vizionar, apărător al ideii sacre a naţionalităţii, profet al vremurilor sale, descoperitor, cel dintîi care a apreciat valoarea cîntecului şi artei populare româneşti. În studiile de istorie pleacă de la istoria universală, pentru a înţelege, şi se întoarce, pentru a verifica, tot la istoria universală. Poet al interpretărilor istorice. Trăieşte între oamenii pe care i-a chemat, i-a convocat. Îi judecă după normele neschimbate ale sufletului omenesc, dar caută în nevoile lor de viaţă perspectiva exactă din care trebuie să fie priviţi: adevărul istoric nu este altul decît aceasta. Deosebirea de înfăţişare în domeniul istoriei universale între sinteza de amvon a episcopului Bossuet, între procesul verbal înviorat de patima frondei al nobilului de „robă" Voltaire şi între poezia cuceritoare, între zgomotoasa năvălire de idei şi stil a acestui plebeian, care tratează faptele şi amănuntele istorice ca un soldat al Republicii pe cîmpul de luptă al Europei invadate şi supuse prin farmecul încrederii în sine.

1265 *Comemorarea lui Edgar Quinet, cu ocaziunea semicentenarului morţii lui*. Şedinţa de la 3 aprilie. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1925. 6 p. (Academia Română. Seria III. Tom. V. Memoriile secţiunii istorice. 1). 25×17 — II 81577.

Istoricul preocupat de mersul soc. omeneşti, de principiile după care se conduce, filosoful urmărind ideile g-rale ce reies din aspectele variate ale vicisitudinilor umane şi predicatorul în care se vede cea mai sigură îndreptare pentru umanitatea în mijlocul căreia trăieşte. El a amestecat totdeauna farmecul cuprinzător de intime adevăruri al poeziei cu enunţarea credinţelor sale şi a dat poeziei însăşi acea consolidare internă care nu poate veni decît din convingerile dominante. A cercetat tainele cuprinse în religiile tuturor timpurilor, preţuitorul fin al comorilor de artă din Spania. De noi l-a apropiat sentimentul de dreptate faţă de popoarele în suferinţă. Prin legăturile de iubire cu Hermiona Asachi, „una din româncele cele mai cultivate şi mai inteligente din vremea ei, a ajuns a ne preţui şi servi cauza românilor, iar pe Asachi îl numeşte unul care mai mult ca oricare a contribuit glorios la trezirea şi a pregătit renaşterea naţiei româneşti".

1266 *La commémoration d'Ernest Renan. La commémoration de Jules Michelet. Un collaborateur français à l'Unité des Principautés. La commémoration d'Edgar Quinet. Paul Bataillard*. Extrait. Bucarest. Tip. „Cultura Naţională", 1925, 41 p. (Académie Roumaine. Bulletin de la section historique, tome XII). 24.5×17 — II 126619.

1267 *Traducerile din limba franceză în literatura românească*. Conferinţă ţinută la Braşov (2 august). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 12 p. 24×16 — II 144460.

Traduceri din limba franceză în literatura românească. Cuget clar, 1936, p. 231—235; 248—250; 266—269.
A cunoscut literatura franceză de mic, în familie, prin trad. făcute de mama, bunica şi unchiul său. S-a adus şi s-a tradus multă literatură franceză încă din sec. XVIII. A interesat mai întîi literatura de vitejie. Trad.: Fénelon, Pascal, Voltaire, Florian, Racine, Corneille, Molière, Condillac, Chateaubriand, Musset, B. Constant, Dumas, E. Sue, Ponson de Terrail, Bernardin de Saint Pierre.

1268 *Un profesor francez: Charles Bémont*. Conferinţă la Institutul de istorie universală (iunie 1940). Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1940. 12 p. (Extras din „Cuget clar"). 23×16 — II 563081.
Amintiri privind pe fostul său prof. de la Paris.

1269 *Vederi din Grecia de azi şi Cinci conferinţe despre viaţa grecească actuală*. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1931. 175 p. 21×14 — II 107521. Vezi şi nr. 1097.
În cap. dedicat literaturii se arată că la baza literaturii culte stă cea populară, care este mijlocul de expresie al sufletului popular actual grecesc. Este o literatură a învăţaţilor greci care nu stăteau „acasă", o literatură de comentarii şi de gramatici. Într-un fel se scria în Creta, altfel în Grecia, deosebit la Constantinopol. Mulţi făceau trad. la Viena. Literatura greacă aparţine poeziei, celei lirice. Teatrul este mult mai modest şi proza este inferioară. Ca model e dat Karkavitza. Este pomenit Fauriel. Ca fanarioţi de spirit occidental: Iacob Rizo, Nerulos Rhiza Rhangalie. În insulele Ionice: Solomos, poet rafinat, de o tehnică subtilă. Un alt clasic de nuanţă italiană este Kalvos. Un poet epirot e Valaorites. Legat cu italo-grecii de limbă elenică este Typaldos, care scrie plin de dor pentru ţara lui. Cîntăreţi adevăraţi ai pămîntului grecesc: Zala Kostas şi Drominis, Angelos Vlachos şi Sotiris Skipis. N. I. traduce din: Zalokostas, Drosinis, Rangabe.

1270 *Amintiri din Italia. Giosue Carducci*. Bucureşti. „H. Steinberg", 1895. 263 p. 19×12 — I 10206.
Studiul este intitulat *Schiţă din literatura italiană contemporană* şi este scris în Germania, folosind o bogată informare germană. Opera sa, bogată şi durabilă, este o reacţiune clasică, în ceea ce clasicismul are însă mai frumos — gustul şi măsura; mişcare modernă prin fineţea mai mare a sentimentului, prin privirea mai largă şi mai adîncă asupra omului şi a vieţii. El stă alături de întemeietorii curentului artistic care a înlocuit romantismul.

1271 *Cinci conferinţe despre Venezia*. Bucureşti. 1914. 170 p. 24×16 — II 37470. Ed. II. 1926 — II 88302.
În cap. consacrat literaturii se insistă asupra dezvoltării culturii veneţiene. A fost — dar s-a pierdut — o literatură populară, satirică. Cronicele încep prin *Chronicon Altinate* şi povestirile lui Dandolo. Sec. XIV este plin de povestiri de o frumuseţe deosebită. Lorenzo de Monacis, Caroldo. Petrarca vine în Veneţia, punînd bazele Bibl. „Marciana". Sec. XV e cel mai strălucit, cunoscînd o mare dezvoltare culturală. Apar Cronicile lui Marino Sanudo, şi tot lui îi aparţin *Diariile*. Un mare avînt spre descoperiri. O glorie a Veneţiei o constituie arta grafică a lui Aldo Manuzio şi „Academia" sa. Ia fiinţă a doua mare bibl., a Sfîntului Marco, prin cardinalul Visarion, Bersarione. În sec. XVI poezie veneţiană nu există. Este marele veac al risipei; se înalţă palatele lui Sansovino, apar Veronese, Tiziano, Tintoretto. În sec. următor, Veneţia decade. Ziarele îşi fac loc în viaţa cetăţii, pînă la acelea ale lui Gozzi. Se ridică pictoriţa Rosalba Carriera şi Luigia Bergalli. „Teatro de la Fenice"

deschide o pag. nouă în teatru, în care străluceşte Goldoni. Cu comedia lui Goldoni, cu satira socială a lui Gozzi, cu pictura decorativă a lui Tiepolo se încheie viaţa sufletească a Veneţiei.

1272 *Comemorarea lui Dante Alighieri*. Cuvîntare ţinută în şedinţa de la 27 mai 1921. Bucureşti. „Cartea Românească" şi „Pavel Suru". Tip. „Carol Göbl", 1922. p. 297—305 (Academia Română. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XLI). 28×20 — III 64236.
Comemorarea lui Dante la Academia Română, ţinută în ziua de 26 mai. Bucureşti. Ed. „Pavel Suru", 1921. 32 p. 16×12 — I 61331.
„Esteticienii au criteriile lor după care judecă operele literare. Aceia care urmăresc ideile le caută în domeniul literaturii ca şi în manifestările practice ale lor, care sînt faptele omeneşti. Istoricul, ca şi oricui care, pentru orice scop, este deprins a considera orice aspect al vieţii omeneşti, individuală şi socială, în legătură cu întregul complex de situaţii din care s-a desfăcut şi cu sistemul general al unei epoci, îi e îngăduit să caute aceste raporturi, care pot fi utile cercetătorilor în alte domenii, fiindcă astfel se înlătură confuzii, se precizează realităţi, se readuce la întreg prin sinteză ceea ce pentru studiile lor analitice au desfăcut specialiştii." În cursul lucrării citează următoarele lucrări despre Dante: Carlo Troaja: *Veltro allegorico di Dante Alighieri*; Giovani Villani, Tiraboschi, Ginguene, Pelli, Merian. Dante a început să scrie poemul său în latineşte, după aceea s-a hotărît a-l da în lb. poporului, ajutînd astfel esenţial pătrunderea lb. şi în literatura cea mai înaltă. El a unificat în toscana lui lb. întregului popor italian şi a făcut din clasele despărţite prin vechi şi tari prejudecăţi un popor care se adapă la acelaşi izvor al unei literaturi. Este un scriitor pentru toate timpurile şi pentru toate popoarele. În forme eterne a încremenit o pasiune omenească sinceră, puternică, neîmpăcată, setoasă de răzbunare. Se pare că din acest sentiment uman se hrăneşte orice poezie. Este un luptător al ideilor sale politice, legate de Florenţa. Poemul a plecat din mediul epocii sale, s-a inspirat din el şi l-a încorporat în sine. Ce a plăcut la Dante a fost măreaţa arhitectură a construcţiei, a fost larga cuprindere a pămîntului şi a cercurilor cereşti şi infernale în cînturile sale. A fost amestecul de divinitate în toate rosturile vremii şi al celor trecute. A fost mai ales sensul simbolic care i s-a atribuit şi care permite tuturor ingenioşilor să-şi încerce cheile prin care se putea străbate în sanctuarul ascuns al supremului mister.

1273 *Comemorarea lui Francesco Petrarca*. Şedinţa de la 7 decembrie 1928. Bucureşti. Tip. „Cultura Naţională", 1929. 11 p. (Academia Română. Seria III. Tom. IX. Memoriile secţiunii istorice. 6). 25×17 — II 96692.
Biografia poetului, cu peregrinările prin toată Italia şi Franţa. Un imn înălţat operei poetului care reprezintă triumful celei mai curate şi mai pioase lirici de iubire mistică. Astfel, Laura, cu „creţe plete" de aur, trece din veac în veac şi din neam în neam ca icoana curată a frumuseţii care nu se întinează în cărările vulgare ale vieţii şi nu se lasă atinsă în perfecţiunea ei fizică de crude zgîrieturi ale vremii. O aşteaptă, o văd, o adoră unii după alţii tineri care, fără Petrarca, n-ar şti ce să-i spună. Şi, neştiind cîtă socoteală artificială a minţii, cîtă filosofie de carte, cîtă analiză de catedră şi migăleală de birou se ascunde în această retorică pasională în cea mai armonioasă lb., ei toţi, amorezaţii vremurilor, îndeplinind voia naturii, care cere necontenită înnoire din frumuseţea lumii, adoptă aceeaşi liturghie a misterului iubirii. Opera sa este o sinteză a culturii latine, el fiind şi descoperitorul lui Homer, înfrăţită cu literatura alegorică din nordul Franţei, cu a vechilor poeţi ai gîndului italian, cu Dante, cu tot ce a prins din Univ. pari-

ziană, cu acel Jean de Meung, cu tot ce este în literatura creştină. De aceea, opera sa e în afară de timpul scrierii ei, ca orice operă de geniu. Comunicarea cuprinde şi fragmente traduse din opera poetului: două sonete din *Epistole*.

1274 *Italia vista da un romeno*. Prefazione di Giulio Bertani. Trad.: Nela Collini e Nico Ferrini. Collazione il testo: Alfio Berretta. Milano. Ed. „La Spiga", 1930. 382[— 386] p. 19×13 — I 103174.

Le vie delle penetrazione italiana in Romania. Italiani e Romeni. Dante Alighieri. Francesco Petrarca. In Dalmazia trent' anni fa. Verso Ragusa. Ragusa. Da Ragusa verso l'Italia. L'Italia di trent'anni fa. Verso l'Italia. Mare Adriatico. Nelle Alpi. Fiume. Trieste. Miramare. Verso Venezia. In Italia. Ferrara. Parma. Pavia. Genova. Verso Napoli per Brindisi e Bari. Napoli. Firenze. Venezia. Venezia e l'Oriente. Letteratura ed Arte veneziana. Venezia ignorata. Esposizione d'Arte del XVIII secole italiano a Venezia. Venezia trent'anni fa. Venezia nel novecentodieci. Cose nuove in luogo di quelle vecchile. I tedeschi a Venezia. Nel ghetto. Dai „Padri Armeni". Venezia nel novecentoventidue. Venezia d'inverno. Padova. La cappella di Giotto a Padova. Miramare. S. Maffio di Murano. Il Torcello. Adunarea materialului a fost făcută de Barbu Theodorescu.

1275 *Ce avem de învăţat de la cultura italiană*. Conferinţă ţinută la Cercul Amicilor Italiei (10 novembre, 1934). Bucureşti, Tip. „Datina Românească", 1935. 15 p. 24×16.5— II 131878.

Italia e „a doua patrie" a sa, iar lb. „îmi este aproape ca şi limba mea. A cunoaşte poporul prin literatura şi, în special, arta sa. A fi latin înseamnă o disciplină a sentimentelor, o seriozitate, o demnitate, o maiestate a cugetării, o înfrînare a pornirilor inimii, înseamnă şi un fel de alcătuire cum este cimentul monumentelor romane; înseamnă şi înlăturarea oricărui cuvînt inutil şi a oricăror idei care n-au o valoare activă." Revine asupra propunerii de a se face la Coimbra o univ. — o şcoală a latinităţii întregi. Este pentru o colaborare latină, şi „s-ar putea încerca şi o corespondenţă între latinităţi". Literatura italiană este un produs spontan a cărui dezvoltare nu a fost întreruptă niciodată. Literatura provensală este mai strîns legată de cea catalană decît de literatura franceză. Poezia populară o creează un om, iar poporul o acceptă, o transformă, o reţine înainte de epoca tipăririi. N. I. este membru al Acad. Arcazilor, de aceea se numeşte Nestore Pilio, fiindcă acad. italieni îşi schimbau numele: ieşeau din naţia lor şi căutau nume luate din antichitatea greco-latină. Revenind asupra lui Dante, se insistă asupra trad. româneşti, preferînd pe cea a lui Gane, în dauna tălmăcirii lui Coşbuc. „Nu poate fi tradus de cineva decît dacă are două mari însuşiri: a rămînea foarte om în sensul popular al cuvîntului şi a putea ridica această umanitate pînă la sublim." Alfieri, prin tragedia sa, pornită din clasicism, a dat un avînt către omul naţiunii, care trebuia să se formeze, şi, în acelaşi timp, către omul contemporan, însufleţit de ideile epocii, dar avînd un ideal neclintit în faţa lui.

1276 *Primele mele drumuri italiene*. Conferinţă ţinută la Cercul d-lui profesor Al. Marcu (27 martie 1936). Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1936. 13 p. 24×16 — II 135370. Vezi nr. 1070.

1277 *Comemorarea lui Giacomo Leopardi*. Şedinţa de la 2 aprilie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1937. 9 p. (Academia Română. Seria III. Tom. XIX. Memoriile secţiunii istorice, 6). 24.5×17 — II 142620.

Cîntăreţ al fatalităţilor vieţii, al durerii. A fost necontenit în afara creştinismului oficial, încremenit în forme, străin de capriciile şi greşelile de măsură

ale noului romantism. A descoperit pe oamenii antichităţii şi a fost un adînc cunoscător al scrisului roman şi grec, identificîndu-se cu lumea şi ideile lor. A urmat cu credinţă pe Dante şi Petrarca, de la care a luat şi forma versului. Pe urmele lui Petrarca, el înalţă cel mai frumos imn Italiei. Cîntăreţ fanatic al singurătăţii sale, totuşi a ştiut să glorifice ceea ce dă preţ vieţii.

1278 *Două dovezi de iubire pentru Italia*. Conferinţe la Bucureşti. I. *Poezia populară italiană*. II. *Despre teatrul lui Goldoni*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1939. 24 p. + 12 pl. 24×16 — II 155006.
Două dovezi de iubire pentru Italia. *Cuget clar*, 1939, p. 577—600.

Poezia populară este pe cale de dispariţie sau se continuă prin produse influenţate de cărturari, care sînt adeseori cea mai odioasă încercare poetică. În poezia populară trăieşte viaţa cea veche şi profundă a seminţiilor din care s-a alcătuit poporul italian. De aici varietatea ei. Poezia populară nu trebuie tratată nici retoric, nici ştiinţific, adică în aşa fel încît se distruge cu desăvîrşire, atunci cînd ajunge să fie în serviciul filologic. Conf. este alcătuită din „mostre" de poezie populară traduse de N.I., privind tematica: iubirii, morţii, dorului, de deochi, de închinare, de chemare a soarelui, cîntece de dimineaţă şi de seară, de glume. Trad. sînt făcute în refugiul său de la Iaşi din primul război mondial, fiind „într-o singurătate desăvîrşită [...] despărţit de toţi ai mei, care merseseră la Odesa". Tot aici este mărturisirea cu privire la numirea sa ca membru al Acad. italiene şi la numele ce i s-a dat ca academic, adică Nestore Pilio, „după numărul de scrieri pe care m-am învrednicit din nefericire a-l îngrămădi; că eu trebuie să am o vîrstă din toată *Iliada*". (Nestor este cel de-al 12-lea fiu al lui Nélee şi Chloris şi care a supravieţuit după masacrul lui Heracles. A trăit mai mult de 3 generaţii, datorită lui Apolon. El este tipul bătrînului înţelept care apare în *Iliada* şi *Odissea*. Domnea în Pylos.) Conf. despre Goldoni este ţinută cu prilejul vizitei la Bucureşti a Companiei. În opera lui Goldoni se oglindeşte, în formă de artă, viaţa societăţii veneţiene din sec. XVIII în toate manifestările ei. A prefăcut în dialog de artă gustul de vorbă al femeilor din jurul fîntînilor, a cules şi tot ceea ce se ascundea prin prăvălii, prin casele cele mai sărace, a frămîntat totul împreună şi i-a dat formă nemuritoare.

1279 *Ţara latină cea mai depărtată din Europa: Portugalia*. Bucureşti. 1928. 156 p. + 18 pl. 22×16 — II 92614.

În cap. *Arta şi literatura* se insistă asupra limbii, care nu a fost influenţată de mauri, asupra poeziei populare, literaturii clericilor, a unor regi care au fost şi poeţi: Deniz, Alfons al IV-lea etc. Sînt citaţi: Camoens, Antonio Ferseira, Gil Vicente, Barras, Albuquerque-fiul, Damian de Goes, Fernand Lopes, Antonio Vieira, Freire de Andrade, Bernardo de Brito, Luiz de Sousa, Alves, Francisco Rodriguez Lobo, Nuno Alvarez, Barbosa, Garçao, Diniz, Bocage, Erriceira, Antonio de Castilho, Ioan de Deus, Garrett, Guerra Junqueiro, Zorrilla, Antero de Quental, Martin de Brederode, Camillo de Castelbranco, Eça de Queiros, Oliveira Martins şi Herculano. Sînt traduse şi 9 poezii.

1280 *Cîteva zile prin Spania*. Bucureşti. 1927. 171 p. 23×15 — II 88039.
În cap. *Literatura şi arta* se începe cu elogiul lb.: „E o limbă de o extremă complexitate şi varietate de tonuri cum nu o are altă limbă". În domeniul literaturii se exercită o puternică influenţă arabă. Eternul monument de frumuseţe literară care este *Cîntecul lui Cid*, legat de arabi, s-a format după modelul lui *Chanson de Roland*. N.I. crede că din această operă s-au fragmentat, s-au fărîmiţat cîntecele populare mici. Poezia lirică de simţire, de dragoste vine din nord, sub influenţa franceză şi provensală. Se prezintă teatrul lui Guilhen

de Castro, inspiratorul lui Corneille şi Lope de Vega, apoi Calderon. Cervantes a dat în operă icoana vieţii spaniole, fiind o negare a solemnului şi o dezvăluire a adevărului umil întovărăşit de o satiră împotriva artificializării unui popor care nu este artificial. Fabula lui Yriarte este o armă a spiritului critic spaniol. Urmează scriitorii: Zorrilla, Antonio de la Trueba, Fernan Caballero, Juan Valera, Perez Galdos, Blasco Ibanez. Capitolul se încheie cu prezenţa spaniolă la noi prin Nicolae Costin, Mihail Kogălniceanu şi propune pe Al. Popescu-Telega, autorul unei antologii spaniole, pentru o catedră de spaniolă şi portugheză la Univ. din Bucureşti.

5. FILOLOGIA

1281 *Cîteva observaţii asupra celui mai vechi tezaur cultural românesc.* Şedinţa de la 20 ianuarie. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1933). 9 p. (Academia Română. Memoriile secţiunii istorice, 15). 24.5×17 — II 118867.
Se ocupă de termenii calendaristici: zilele săptămînii şi lunile anului; gradele de rudenie: părinţi, fii, feţi, fete, fraţi, surori, nepoţi, căsătorie, nuntă, cununie, logodnă; lege, drept, dreptate; termeni din rugăciuni; monedă; denumiri geografice.

1282 *Numele de botez la români.* Conferinţă la Institutul Sud-est european la 18 mai. 1934. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1934. 16 p. 23×16 — II 129757.
Sînt numiri de oameni exprimate prin cuvinte care n-au nici un sens; altele sînt nume vechi tracice; avem apoi nume care nu numesc, ci descriu, constată, definesc; apropierea de un nume de animal; nume din *Noul Testament* sau din cel *Vechi;* nume pornite de la sărbători; influenţe străine, chiar şi din romane.

1283 *Ce que vaut le vocabulaire.* Brno. Imp. „Globus", 1936. p. 185—188 (Extrait des Mélanges P. M. Haskovec). 22×15 — II 144738.
„Les Roumains à toutes les époques [...] ont beaucoup emprunté en fait des mots [...] mais tout cela [...] ne peut rien changer à la structure intime de la langue, à sa première formation organique qui est dans la phonétique, la morphologie et dans la syntaxe".

1284 *Istoria Românilor.* Vol. I, Partea I: *Strămoşii.* Bucureşti, 1936. p. 97—115: *Limba.* Vol. II. 1936. p. 75—166: *Creaţiunea românească:* formele de viaţă; „legea" românească; neamul; lb.; grupările politice fundamentale. „Dacia populară e aceea care a fixat, dezvoltat şi păstrat limba românească." Prezentarea filologică a vocalelor şi consoanelor — fonetismul; cercetarea cuvintelor care numesc principalele noţiuni, împărţite pe categorii, cu scopul de a arăta caracterul fundamental romanic al l.

6. INSTITUŢII DE CULTURĂ

1285 *Aşezămintele mele.* În anexă: Izabela Sadoveanu: *Vălenii de Munte.* Bucureşti. Tip. „Marvan", 1930. 20 p. (Extras din *Boabe de grîu*, An. I, nr. 5, 1930). 27×21 — II 126568.
„Aşezămintele mele din Vălenii de Munte sînt o lecţie nu numai pentru cine stă acolo să le asculte, ci pentru întreagă această societate românească

ahtiată de ajutoarele bugetului [...] ele au răsărit dintr-o nevoie a societăţii." Cuprind: tipografia, înfiinţată la 1908, ca o soc. pe acţiuni, cu fonduri strînse de la «prietenii» şi elevii săi. Cursurile de vară, care se încep la 2 iul. 1908, ale Univ. populare, « cerute de bucovineni, în frunte cu neuitatul Gheorghe Tofan, un om numai de credinţă şi de muncă ». Şcoala de misionare culturale, răsărită în 1922 cu sprijinul românilor din America. Muzeul de artă religioasă, în care istoricul a strîns odoarele aflate în regiunea Vălenilor. Aşezămîntul „Ferdinand I", un cămin pentru intelectualitatea „minoritară" din ţară, în care se afla un adăpost şi un îndemn de a ne cunoaşte în adevărata noastră înfăţişare. Un alt aşezămînt destinat studentelor bolnave. Şi chiar „casa sa", un adevărat monument de arhitectură românească, astăzi devenită casă memorială. Toate au izvorît din „mila de lucruri şi din mila de oameni", precum şi fiindcă „viaţa trebuia rechemată, vrăjită înapoi, aşezată în scaun de stăpînire, pentru învăţătura zilelor nouă". Sînt instituţii întemeiate „pe pămîntul iubit al ţării mele", fiind „vorba de un neam care e numai duioşie şi generozitate, numai sete de a mîngîia şi de a ajuta".

1286 *Liga Culturală.* În anexă: *Date istorice din viaţa Ligii Culturale culese de Barbu Theodorescu.* Bucureşti. Tip. „Marvan", 1930. 15 p. (Extras din *Boabe de Grîu*, Anul I, nr. 8). 27×21 — II 104038.

Înfiinţată prin acţiunea studenţimii la 24 ian. 1891. N. I. trece la conducere, mai întîi ca secretar, apoi ca preşed. La 24 ian. 1907 este ales în comitet, iar la 6 iun. 1908 secretar. Scopul soc. este mărturisit în chiar titlul ei: „Liga pentru unitatea culturală a românilor", act premergător unităţii naţionale şi politice a tuturor românilor.

1287 *Pentru Congresul Ligii Culturale.* 1910. Rapoarte şi informaţii publicate de Comitetul Central. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 104 p. 23×15.

Deşi e o operă colectivă, nesemnată, fiind iniţiate şi alcătuite de N. I., în calitate de secretar, le-am prins ca atare. Primele cap., şi anume: Activitatea secţiilor; Serbările; Excursiuni; Publicaţii; Ajutorare la studii; Palatul „Ligii", deşi nu sînt semnate, sînt scrise de N. I. Din aceste referate aflăm: Liga are 31 de secţii. N. I. pune bazele unei bibl. publice la Iaşi, în curtea Bisericii „Bărboi", donînd din bibl. sa 3.000 vol. A făcut la fiecare secţie cîte o bibl. Face trupe de diletanţi, expoziţii şi concursuri de artă populară; concursuri de „port popular" pe sate şi regiuni. Concursuri de plugărie; conf. pînă în cel mai îndepărtat cătun; festivaluri; fiecare secţie are „un patron, un hram, o zi deosebită de pomenire, un sens eroic particular"; legături cu emigranţii din America; federalizarea tuturor soc. culturale; amintirea prin serbări a datelor mari; excursii la românii de peste hotare, la monumentele istorice, la mormintele eroilor; publicaţii de calendare şi de alte cărţi; o carte de citire pentru românii neliberi; albume de artă; tipărirea în 10 000 de ex. a *Istoriei românilor* şi răspîndirea lor la românii neliberi; cărţi poştale ilustrate; înzestrarea cu cărţi a *tuturor* bibl. românilor de peste hotare; ajutoare de studii; concursuri pentru tipărirea de cărţi; ridicarea unui Palat al Ligii în Bucureşti. În rest se publică dările de seamă ale secţiilor Ligii.

1288 *Pentru Congresul din Craiova al Ligii Culturale.* Rapoarte şi informaţii publicate de Comitetul Central. Anul 1911. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. 128 p. 23×15

Cuprinde, după acelaşi plan, înfăţişarea activităţii pe un an. În plus ia fiinţă loteria Ligii. N. I. întocmeşte o istorie a românilor în italieneşte şi trimite 1 400 ex. în întreaga Italie.

1289 *Pentru Congresul din Constanţa al Ligii Culturale*. Rapoarte şi informaţii publicate de Comitetul Central. Anul 1912. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1912. 112 p. 23×15.
În raportul său anual, N. I. evidenţiază activitatea lui Gh. Bogdan Duică şi a „tînărului profesor de Universitate Vasile Pârvan, neobosit în răspîndirea talentului, ştiinţei şi muncii sale".

1290 *Două apeluri către românii din Regat şi cuvîntarea ţinută la întrunirea Ligii Culturale de la 9 iunie 1913*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 32 p. (Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor). 16×12.

1291 *Cuvîntare ţinută la adunarea din Iaşi a „Ligii Culturale", în ziua de 15 martie 1915*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 18 p. 21×13 — II 41426.
Apel la solidaritatea naţională pentru a realiza unitatea politică a poporului român.

1292 *Cuvîntarea Preşedintelui Comitetului Central Executiv*. Bucureşti. Tip. „Datina Românească", 1932. 9 p. (Congresul Ligii Culturale). 14×16 — II 117089.
S-a mai publicat în: *Congresul Ligii Culturale*, p. 3—8; *Neamul românesc*, 1932, nr. 350 şi *Neamul românesc pentru popor*, 1932, p. 529—530. Declinul instituţiei. Nu admite o subordonare faţă de stat. Scopul urmărit de Ligă: „Nouă ni revine sensul acestei culturi în acele manifestări care sînt în funcţiune de ideal. Noi nu învăţăm, ci îndreptăm [...] Caută să pună bazele unei secţii a studenţilor pentru a-i smulge de la ispititoarea propagandă a slugărniciei guvernamentale, ca şi de la aceea, tot atît de seducătoare, a conspiraţiei şi a violenţei".

1293 *Cuvîntarea Preşedintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale" la deschiderea Congresului din Vălenii de Munte*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1934. 8 p. 24×16.5 — II 126701.
Cuvîntarea Preşedintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale" la deschiderea Congresului din Vălenii de Munte. Neamul românesc pentru popor, 1934, p. 193—198.
Liga îşi păstrează misiunea de culturalizare prin „cuvîntul viu şi prin carte". Urmăreşte educarea tineretului pentru a fi „scos de sub influenţa scrisului care duce la desfrîu şi crimă" — educarea prin teatru, cel popular, pe care, dealtfel, îl conduce. Toate instituţiile sale de cultură le pune sub conducerea Ligii. Se gîndeşte la urmaşi: „Atîta timp munca unui om în atîtea domenii a dat iluzia unei acţiuni de grup. Va veni vremea cînd, cu toată bunăvoinţa, vîrsta mea nu vă va mai putea acoperi. Gîndiţi-vă serios la ce ar rămînea atunci".

1294 *Cuvîntarea Preşedintelui Comitetului Central a „Ligii Culturale" la deschiderea Congresului din Cernăuţi*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1935. 6 p. 24×16 — II 131804.
După unirea din 1918, partidele politice reprezentau înjghebarea de „tovărăşii pentru trezirea şi hrănirea patimilor, care, neavînd adevărate idei, au trebuit să recurgă, în necontenită întrecere, la mijloacele cele mai condamnabile, din care ies apoi uri care nu se mai pot împăca". Face apel la tineret să lupte împotriva rătăcirilor politice, a fanatismului de oriunde ar veni. De asemenea, N. I. se adresează naţionalităţilor conlocuitoare, che-

mîndu-le la o colaborare onestă. Istoricul serveşte „adevăratul umanitarism ieşit din însăşi viaţa, liberă şi armonizată prin simţul dreptăţei reciproce, a naţiunilor".

1295 *Cuvîntarea Preşedintelui Comitetului Central al „Ligei Culturale" la deschiderea Congresului din Braşov*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. 6 p. 24×16.
„Grija noastră e de formarea, mai ales în clasa mai ridicată cultural, a unui suflet naţional pornit către realizări." În continuare: „A lumina societatea românească asupra problemelor actuale — conferinţele noastre şi cursurile de vară; a pregăti suflete tinere care să ducă pretutindeni buna predicaţie — şcoala de misionare; a învia elementele pierdute din trecutul nostru — şcoala artelor uitate, care vă vine cu icoanele şi olăria ei; a crea teatrul bunelor moravuri — pe care l-am înjghebat şi, în ce-i lipseşte, vom adăugi şi vom îndrepta; a da o foaie de cetire populară sănătoasă — *Neamul românesc pentru popor*; a tipări cărţile de care avem nevoie — *Cartea Bună*, *Istoria românilor*, în curînd Antologia şi Crestomaţia; a lupta, cum o facem azi cu toată hotărîrea, prefăcînd revista *Cuget clar* într-un *Nou Sămănător*, contra literaturii de murdării, de ispite şi de zăpăceli, iată ce am vrut, iată ce vă putem spune azi că facem."

1296 *Cuvîntarea Preşedintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale" la deschiderea Congresului din Iaşi*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1937. 6 p. 24×16.
Urmăreşte prefacerea în realităţi vii a unui crez de cultură şi este reprezentantul „unei conştiinţe naţionale active, în deplin progres".

1297 *Cuvîntarea Preşedintelui Comitetului Central al „Ligii Culturale" la deschiderea Congresului din Bucureşti*. Bucureşti. Tip. „Lupta", 1939. 8 p. 23×15.
„Sîntem o societate care a tins totdeauna la trezirea, păstrarea şi dezvoltarea sentimentului naţional la românii care se găseau dincolo de marginile ţării libere." Îşi propune să continue acest program, incluzînd şi pe românii din America. Totodată va tipări cărţi în lb. franceză pentru cunoaşterea României în străinătate.

1298 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga la deschiderea cursurilor de vară* ... Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1930. 3 f. 24×16.
„Aici, pe malurile Teleajenului, a fost o veche şi frumoasă viaţă românească [...] Locuri de muncă, uneori şi de glorie de mult uitată, în care, adus de o întîmplare fericită, am ridicat, deşi nu cît aş fi vrut, fiindcă niciodată n-am avut şi eu ţara în mînă, am ridicat ruinele, am îndrumat oamenii şi am sfinţit din nou locurile. Li-am dat şi eu ce am putut da. Cît ştiu am primit de la alţii, tot în dar, fără plată. Tot în dar şi fără plată am chemarea, am datoria de a-l da şi eu, adăugit, ca orice talent intrat în mînă cinstită, altora Carte din tipografie, icoane din Museu, învăţătură din Şcoală şi, îmi îngădui a spune: şi exemplul unei vieţi trăite cum trebuie, iată ce am pus la îndemîna cui a vrut să vie."

1299 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga ... la Vălenii de Munte*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 12 august 1930. 3 f. 24×16.
„Căci a şti, a gîndi, a munci e, cum se ştie, o diminutio capitis în ţara lui Dimitrie Cantemir, a lui Mihail Kogălniceanu şi a lui Mihail Eminescu [...] Aici s-a predicat o doctrină pe care o reprezentăm [...] În epoca oamenilor de stat noi vedem în Stat numai forme schimbătoare pentru viaţa societăţii, iar această viaţă nu e întîmplătoare şi neînsufleţită, ci istorică şi orga-

nică. În epoca improvizaţiilor unor legislaturi pripite, noi credem în nevoia lentelor elaboraţii ale vieţii reale, pe care legile trebuie să le îndrepte fără să le poată schimba. În epoca oportunismului muced noi, mai ales, credem că Societate şi Stat nu pot fi servite prin intriga de fiecare moment ori prin laşitatea oportunismului, ci numai prin acel ritm eroic pe care în cugetare, în artă, în toate domeniile vieţii l-am proclamat şi-l urmăm după puteri: îl urmez eu, peste sărăcie şi vîrstă, la cei aproape şaizeci de ani ai miei."

1300 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga ... la cursurile de vară ale Universităţii populare.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1934. VIII p. 24×16.

1301 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga ... la cursurile de vară din Vălenii de Munte,* 13 august 1936. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1936. II p. 24×16.
La cursurile de la Văleni se dezbat „problemele cele mari ale vremii noastre într-o atmosferă de adevărată cultură curată. O asemenea convieţuire în domeniul unor nobile idei, unor preocupaţii înalte, unui avînt spre găsirea celei mai bune soluţii e complementul firesc al acelor silinţe pentru a reda trupului omenesc sănătate, vioiciune şi eleganţă [...] Una fără alta n-ar fi bine şi ar duce la caricatură."

7. POLEMICĂ

1302 *Opinions pernicieuses d'un mauvais patriote. Articles de critique et d'histoire,* publiés dans l'Indépendance Roumaine. Bucarest. Impr. „L'Indépendance Roumaine", 1900. 198 p. 17×11 — I 49982.

Art. au fost publicate în nr. 6 923—6 952; 6 959. Réponse à une proposition (acceptă să devină jurnalist, dar, „moi, je ne suis ni un politicien, ni un littérateur, ni un métaphysicien; je suis un historien"); Une lettre: (contra lui I. Caragiani, rău administrator al bibliotecii ieşene); Pro Dogario; Tam-tam international; Une aniversaire: Michel-le-Brave; Une circulaire: Bibliothèque centrale; L'historien de la ville de Bucarest: Ionescu-Gion; Un plagiat: Gr. G. Tocilescu; „Mon adversaire". Partis politiques en Roumanie au XIX-e siècle. A propos des mémoires du logothète N. Soutzo; Une siècle d'histoire roumaine; Les professeurs étrangers (contra măsurii ministrului Istrati de a numi profesori străini la Univ.); Les doléances de M. Ionesco-Gion: Mon dernier crime et son expiation (referitor la studiul lui O. G. Lecca asupra familiilor boiereşti); Une lettre (răspuns la unele atacuri, consecinţă a art. sale de polemică; Dernière réponse a un auteur qui n'en mérite pas: Ionescu-Gion).

1303 *Opinions sincères. La vie intellectuelle des Roumains en 1899.* Articles publiés dans l'Indépendance Roumaine. Bucarest. Imp. „L'Indépendance Roumaine", 1899. 217 [—219] p. 17×11 — I 49981.

Cartea poartă următoarea închinare: „A Messieurs X C-ie penseurs, savants et journalistes roumains. Mes intelligents et courtois adversaires dont la polémique désintéressée forme les pièces justificatives de cette étude, Hommage reconnaissant." La vie intellectuelle des Roumains en 1899: I. *Les institutions*: 1. L'Académie Roumaine. 2. Les Universités. 3. L'Athénée Roumain. 4. Les Bibliothèques. 5. Les Archives. 6. Les Musées. 7. Les théâtres. II. *Le mouvement littéraire et scientifique.* III. *La Presse.* Sînt citaţi: V. A. Urechia, Heliade Rădulescu, Ion Ghica, Al. Odobescu, D. A.

Sturdza, B. P. Hasdeu, I. Kalinderu, N. Ionescu, I. Negruzzi, Gr. G. Tocilescu, Aron Densusianu, Şt. Vârgolici, V. Leonardescu, I. Găvănescul, Al. Philippide, I. Caragiani, A. D. Xenopol, P. Răşcanu, Ed. Gruber, P. Poni, T. Maiorescu, H. Frollo, Ep. Francudi, D. Onciul, I. Bogdan, C. Esarcu, P. Grădişteanu, L. Şăineanu, B. Delavrancea, D. Stăncescu, P. Eliade, Iatzimirski, I. Tanoviceanu, Gr. Antipa, I. L. Caragiale, C. Conachi, D. Bolintineanu, V. Alecsandri, C. Negruzzi, Mihail Zamfirescu, N. Bălcescu, Gane, I. Slavici, M. Eminescu, Gherea, Al. Vlahuţă, Iacob Negruzzi, M. Petraşcu, P. Maior, S. Klein, Al. Lambrior, M. Kogălniceanu, Gh. Şincai, Aron Florian, H. Tiktin, V. Burlă, Al. Cihak, Al .Papadopol-Calimak.

1304 *Cum face d-l Gr. Tocilescu „Ediţia a doua" a operelor sale. Reflecţii vesele ale unui cumpărător decepţionat.* Bucureşti. Ed. „Nouei Reviste Româneşti", 1900. 26 p. 19×12.5 — I 102010.
Cum face d-l Gr. Tocilescu „Ediţia a doua" a operelor sale. Reflecţii vesele ale unui cumpărător decepţionat. Noua revistă română, 1900, p. 305—312.
Scrisă în spirit polemic, ironic şi necruţător, N. I. enumeră nenumărate erori din cartea autorului.

1305 *D. Frédérich Damé şi istoria României contemporane.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1900. 61 p. 15×9 — I 101782.
Frédérich Damé şi „Istoria României contemporane". România jună, 1900, nr. 158—159; 161; 164; 167; 170; 172.
Autorul, ziarist francez trăit mai mulţi ani în România, a publicat în lb. franceză o istorie a poporului român, pe care N. I. o minimalizează.

1306 *Contra tînguirilor d-lui Tocilescu.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1903. 15 p. 23×16 — II 1512.
Cartea lui Gr. Tocilescu — lipsită de spirit ştiinţific; autorul e acuzat de plagiat. Nu a urmărit dezvoltarea organică a poporului român, ci a enumerat, simplist, urcările la tron şi războaiele.

1307 *Părerile d-lui Take Ionescu asupra Macedoniei.* Bucureşti. Tip. „Eminescu", 1903. 16 p. 16×9 — I 60342.
Este o carte superficială privind viaţa politică, în descompunere, a Imperiului otoman.

1308 *Socoteală definitivă cu d-l Pompiliu Eliade.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1903. 19 p. 23×16 — II 1517.
Sînt enumerate numeroase greşeli în trad. din franceză ale lui P. Eliade, precum şi în studiile acestuia: „Ca profesor şi om de ştiinţă, am datoria de a înlătura printr-o critică necruţătoare tot ce simulează a fi, în cultura şi literatura noastră, aceea ce nu este". N. I., la început de sec., a dus o luptă crîncenă împotriva lui Ionescu-Gion, Tocilescu, Ilie Bărbulescu, Lazăr Şăineanu, Fr. Damé, I. Tanoviceanu, I. Găvănescul, precum şi a unor acad.

IX. DISCURSURI POLITICE

DISCURSURI PARLAMENTARE

1309 *Cuvîntare ținută la Adunarea Deputaților cu prilejul discuției răspunsului la Mesaj în ziua de 23 noiembrie 1907*. București. „Minerva“, 1907. 30 p. Anexă la „Neamul românesc“, II, nr. 60. 24×17 — II 7864.

1310 *Răspuns la Mesagiu. Dezbaterile Adunării Deputaților*, 1907, șed. 23 noiembrie, p. 13—28.

Cuvîntarea a fost intitulată *Partidele și țara*. „Nu reprezint decît un curent în opinia publică, reprezint pe aceia care nu fac politică și care nu au dreptul de a o face, deși sînt patru milioane în poporația țării, față de un milion de orășeni.“ A fost acuzat că reprezintă pe anarhiștii români și că este obișnuit a vorbi numai înaintea tinerilor sălbatici și a unui auditoriu inferior, care se adună la conf. științifice. „Nu am intrat nici cu dușmănie, nici pentru urmărirea unor scopuri personale [...], ci pentru a colabora în măsura puterilor mele la această operă de reforme și dreptate“ privind țărănimea. Discută crimele făcute împotriva țărănimii în mart. 1907. N.I. de atunci a luat cu consecvență apărarea țăranilor. „Ce fel de țară este aceasta dacă pentru că vreo cîteva sute de proprietari și arendași au suferit, în împrejurări ce nu angajează întregul produs al muncii rurale, se vorbește bătîndu-se cu pumnul în masă de despăgubirea bogaților și nu se vorbește nimic de ajutorul săracilor!“ Insistă asupra acordării de drepturi politice țăranilor, ca dreptul la vot: „Așteptăm dacă nu votul universal, cel puțin o schimbare esențială [...] Ceea ce va hotărî totdeauna acțiunea mea va fi întîi cultul idealului curat, chiar dacă aș ști că voi rămînea singur într-o biserică părăsită.“

1311 *În era „Reformelor“*. Discursuri politice rostite în Camera deputaților, 1907—1909. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 469 p. 16×13 — I 15499.

Aceste discursuri au fost tipărite pentru alegătorii Colegiului II de Iași. Un nr. de ex. au fost puse în vînzare pentru a se scoate cheltuielile tiparului. Cuprins: 1. *În chestia amnistierii răsculaților țărani* (14 iun. 1907, În introducere la discurs — primul discurs parlamentar —, N.I. precizează că în timpul răscoalelor, era arătat cu degetul ca „instigator de căpetenie“ și un „periculos anarhist“. Se face istoricul răscoalelor, precizîndu-se și rolul țăranilor în statul român. „Țărănimea noastră este cea din urmă dintre țărănimile din Europa [...] ea nu are nici un amestec real în viața publică.“ „A da la cinci milioane de români o situație materială și morală la care au dreptul, și care trebuie să li se dea, dacă voim ca această țară să trăiască mai departe.“ „Noi [...] clasa conducătoare, am săvîrșit, față de o mulțime de oameni, un mare păcat, acela că i-am lovit pentru o vină pe care n-au făcut-o.“ Cere reforme și o amnistie generală. „Ca un strigăt al conștiinței mele revoltate, ca un cuvînt al inimii mele îndurerate, rog să fie primite aceste cuvinte.“ 2. *Partidele și țara* (23 nov.

1907). 3. *La legea agrară* (13 dec. 1907). Prezentare a problemei ţărăneşti, a evoluţiei ei de la 1864 la 1907 în hotarele poporului şi nu ale statului român: „Visăm o Românie largă, cu toate că avem în centrul ei ţărănimea cea mai nenorocită. Şi, totuşi, noi voim să întindem aripile vulturului dacic". Ironizat, deseori, pentru stilul său oratoric, N.I. debutant în Parlament, răspunde lui I. Brătianu: „Nu sîntem nimeni extraordinari: nici eu ca orator, nici d-voastră ca miniştri". 4. *În chestia legii judecătoreşti* (20 dec. 1907). Aprobă crearea de judecătorii la sate. 5. *În chestia despăgubirilor* (16 ian. 1908). Se pronunţă împotriva legii care prevedea să se acorde 15 000 000 de lei despăgubiri marilor proprietari. În schimb, cere ajutor pentru ţărani, iar „d-nii aceia [...] care sînt vinovaţi de asasinatele din vremea răscoalelor să fie chemaţi la răspundere şi să fie trimişi, din locurile înalte în care s-ar afla, în cele mai joase şi foarte întunecoase unde merită să stea în momentul de faţă". 6. *La Casa rurală* (8 febr. 1908). Împotriva marii proprietăţi: împotriva capitalului particular. 7. *În chestia legii circiumilor* (18 febr. 1908). Între altele, elemente autobiografice: „Eu mă duc din două în două săptămîni la Iaşi, unde am fost ales, ca să-mi arăt recunoştinţa faţă de alegători şi ca să-i servesc cum pot, prin lecţii pe care le ţin la Universitate [...] Merg acolo duminica". 8. *În chestia Teatrului Naţional* (27 febr. 1908). Este ecoul evenimentelor de la 13 mart. 1906, cînd Al. Davilla a permis să se reprezinte pe scena Teatrului Naţional piese bulevardiere, jucate în lb. franceză de protipendada bucureşteană. Defineşte rolul Teatrului Naţional în cultura ţării: „Într-un Teatru Naţional trebuie să se facă operă naţională, trebuie să se ajute dezvoltarea societăţii noastre în sens moral şi în sens naţional [...] Interesele materiale ale unui popor sînt dominate de concepţia morală care se găseşte în poporul acela, de viaţa morală care trăieşte în poporul acela într-un moment dat". Arată totodată rolul Univ. şi cere „un muzeu în care să se vadă întreg trecutul nostru, să se oglindească toată viaţa noastră naţională". Teatrul Naţional trebuie să fie „o armă de luptă şi să influenţeze puternic asupra societăţii noastre". „Trebuie să facem o societate morală, o societate conştientă, o societate stăpînită de solidaritatea neamului." Urmăreşte rolul jucat de Teatrul Naţional în sec. trecut, în Bucureşti şi la Iaşi. Nu este contra literaturilor străine, dar din acestea cere să se joace: Racine, Schiller, Hauptmann, Sudermann, Goethe, Shakespeare, François Coppée, teatrul spaniol, italian: „O datorie a noastră e să împrumutăm de la toţi aceia care ne pot pune elemente bune de dezvoltare a sufletului la dispoziţie". Referitor la dramaturgia lui Davilla: „D-l Director al Teatrului Naţional, care nu cunoaşte desigur trecutul nostru, are, cu toate acestea, un vers foarte frumos — a scris o singură piesă sau, mai bine zis, a tipărit o singură piesă". Drept răspuns la cuvîntarea lui N. I. Davilla publică în ziarul *Ordinea* un interviu, care declanşează o nouă intervenţie a istoricului, în urma căreia autorul lui *Vlaicu Vodă* „a fost revocat". 9. *În chestia scoaterii evreilor din armată* (7 mart. 1908). 10. *În apărare personală* (10 mart. 1908). Polemica între D. A. Sturdza şi N.I., primul criticînd istoria românilor scrisă în lb. germană, unde „aş fi vorbit împotriva intereselor ţării mele pentru a o calomnia, iar, pentru a nu fi înţeles de contemporanii mei, am scris în altă limbă". 11. *În chestia responsabilităţii colective a comunelor* (17 mart. 1908). Împotriva art. care „cuprinde responsabilitatea solidară bănească a comunelor în caz de atentat împotriva proprietăţii". 12. *La legea jandarmeriei rurale* (18 mart. 1908). „Legea filantropică a jandarmeriei, care nu face altceva decît îndoieşte numărul tiranilor la sate." „Poporul nostru nu este criminal, sîngeros, răzbunător, ci este cuminte, foarte înţelept, cum a fost totdeauna. Dacă este vorba să-l potolim, avem alte mijloace decît a mări jandarmeria pînă la o cifră fabuloasă [...] Eu ştiu bine că sînt singurul care voi vota împotriva acestei

legi, dar îmi fac o datorie faţă de neamul acesta, care nu-şi mai află odată dreptatea lui definitivă, votînd împotriva legii." 13. *La legea trusturilor* (24 mart. 1908). Este pentru votarea ei. 14. *Politica externă a României la răspunsul la mesagiu* (4 dec. 1908). Împotriva partidelor care au cîrmuit România timp de 50 de ani. Rolul ţărănimii: „O viaţă politică adevărat românească nu o putem sprijini decît pe cei de la ţară [...] nu cunosc alt mijloc [...] decît lărgirea dreptului de alegere". Cere reforme agrare: expropriere, desfiinţarea clasei arendăşeşti; problema izlazurilor. „Nu se poate proprietar bogat cu ţăran sărac şi proprietar mulţumit cu ţăran îndîrjit." În politica externă respinge alianţa cu Austro-Ungaria. 15. *Pentru serbarea aniversării de 50 de ani de la Unire* (14 ian. 1909). Cere ridicarea unei statui a „aceluia în numele căruia s-a realizat Unirea". Aduce un mişcător elogiu marelui domnitor, „o figură mai strălucită, o figură mai vitează, o figură mai energică, figura politică a unui om cu desăvîrşire desfăcut de tot ceea ce este interes personal şi pămîntesc". Înfierează „coaliţia intereselor de partid" care l-a detronat. Cere să fie „adus acum şi aşezat în Mitropolia de la Iaşi, ca domn drept, ales prin voinţa liberă a ambelor ţări, al României atunci create". Cere o statuie şi pentru Kogălniceanu: „A fost mai înainte de toate cea mai luminoasă minte, cea mai bine înzestrată personalitate politică care s-a născut în epoca noastră pe acest pămînt. Un om îmbogăţit în sufletul său cu toate mijloacele culturii europene, un om împodobit cu toate talentele pe care de obicei natura nu le îngrămădeşte asupra aceluiaşi om, un om din rasa lui Cuza, din rasa acelora care dau tot fără a cere nimic în schimb". Recomandă o mare festivitate de 24 ian. în toate şcolile, precum „cer ca toată această oaste românească, în rîndul întîi creaţiunea lui Cuza Vodă, să participe cu steagurile desfăşurate". 16. *O comisie istorică a României* (2 mart. 1909). Arată cum trebuie organizată, vorbind „ca istoric ca profesor de istorie, ca om care am tipărit şi eu documente şi cronici relative la trecutul nostru şi care am toată dorinţa ca tot ce se poate tipări ca izvoare privitoare la istoria românilor să fie tipărit". 17. *La legea arendării moşiilor statului* (11 mart. 1909). Cere ca moşiile stăpînite de societăţile de asigurare „stăpînite în mod ilegal" să treacă asupra obştilor ţărăneşti. 18. *În chestia hîrtiei* (13 mart. 1909). E contra „consiliilor de administraţie". Face istoricul fabricilor de hîrtie din ţară. Discută fabrica „Letea" a liberalilor, căreia i s-au acordat „toate concesiile de pe faţa pămîntului". Insistă asupra fabricilor de la: Buşteni, Scăeni, Cîmpulung. Cere hîrtie bună, ieftină pentru ziare ieftine, pentru cărţi care se cade a pătrunde în masele populare. „Răscoalele au fost reacţiunea violentă împotriva mizeriei permanente a unui popor dat pradă ignoranţei." 19. *Apanagiul mitropolitului Ghenadie* (16 mart. 1909). Fiind „mazilit", i se dăruieşte pe viaţă Mănăstirea Căldăruşani. N. I. este contra. 20. *Profesori străini la şcoala veterinară* (20 mart. 1909). E contra: „Cred că învăţămîntul superior în România nu se poate face în altă limbă decît numai în limba românească". 21. *În chestia petrolului* (20 mart. 1909). E pentru folosirea raţională a petrolului şi contra capitalului străin. 22. *Drepturile dobrogenilor* (21 mart. 1909). Se discută o nouă organizare administrativă. 23. *În chestia legii sinodale* (23 mart. 1909). Cere ca statul să nu se amestece în treburile bisericeşti: „Nu stăm în biserica noastră numai pe o bază canonică, ci pe baza unei dezvoltări proprii, care ţine din a doua jumătate a secolului al XIV-lea". Avem o biserică autocefală, iar Sinodul este singurul reprezentant al ei. 24. *Adaus la modificarea legii clerului* (23 mart. 1909). Cu privire la alcătuirea consistoriilor eparhiale.

1312 *Două cuvîntări în chestia muncitorilor*, şedinţele Camerei de la 16 şi 17 decembrie 1909. *În chestia agitaţiilor evreieşti*, şedinţa de la 28 decembrie. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 70 p. 17×11—I 18409.

Cuprinde: 1. *La legea asociaţiunilor de muncitori* (16 dec. 1909). Cu privire la unele teze ale socialiştilor (Racovschi). Descrie mizeria în care trăiesc muncitorii în fabrici şi în casele lor: „N-avem o legislaţie care să asigure muncitorimea, nu ne-am gîndit la problema muncitorilor niciodată, nici la seriozitatea, nici la întinderea ei". În ce priveşte pe muncitorii de la căile ferate: „Cum se poate admite să ai în mîna ta treizeci de mii de oameni, fără să fi făcut ceva pentru viaţa lor mai bună ...?" Insistă şi recomandă „a se începe o politică economică şi culturală îndrăzneaţă şi continuă pentru ridicarea din sărăcia trupului şi, mai ales, din îngrozitoarea sărăcie a minţii clasele muncitoare din oraşele noastre". 2. *În chestia manifestaţiilor studenţeşti* (17 dec. 1909) şi 3. *În chestia agitaţiilor evreieşti* (18 dec. 1909). Aprecierile lui N. I. asupra ziarului *Adevărul*.

1313 *Problema evreiască la Cameră*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 48 p. 24×16—II 1949.

Cuvîntarea a fost ţinută la 11 febr. 1910, cuprinzînd consideraţii istorice asupra stabilirii evreilor în România pe timpul lui Petru Şchiopul, la 1568; cei mai mulţi s-au stabilit pe vremea lui Mihai Sturdza. N. I. citează opinia unor intelectuali evrei: „Noi, românii de confesiune mozaică, nu sîntem nişte străini veniţi aici şi toleraţi numai: sîntem români prin naştere, prin simţăminte şi prin datoriile ce avem către această ţară; confesia nu are nici o importanţă".

1314 *Discurs rostit de d-l Nicolae Iorga deputat al colegiului II de Prahova* în şedinţa Adunării Deputaţilor de sîmbătă, 15 decembrie 1912. Cu ocazia *răspunsului la Mesajul Tronului*. Bucureşti. „Imprimeria Statului", 1912. 14 p. 23×16—II 30010.

Discursul se referă la: 1. Ingerinţele guvernului liberal, pe care le înfierează. Regretă că în Parlament nu sînt reprezentate *toate clasele* ei. 2. Situaţia românilor din imperiul austro-ungar şi revizuirea politicii externe a României. Nu acceptă propunerea lui Titu Maiorescu, care este pentru o legătură mai strînsă între România şi monarhia Austro-Ungară. 3. Colaborarea statelor din Balcani, idee pentru care militează şi istoricul român. 4. Ultima problemă priveşte pe ţăranul român, cerînd ca acesta „să-şi capete întreaga libertate economică şi politică şi să fie ridicat prin şcoala rurală la însemnătatea de factor cultural în istoria lumii [...] Să înceteze şi jumătatea de robie a ţăranului şi, mai presus de toate, spectacolul, primejdios pentru noi şi dezonorant pentru civilizaţie, al unei ţări în care jumătate din populaţie este încă neştiutoare de carte şi în care nu se pot găsi învăţători şi şcoală decît pentru jumătate din copiii care vor să meargă spre dînşii".

1315 *Cuvîntare ţinută la discuţia în Cameră a Adresei*. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 19 p. 24×16—II 35117.

Se referă la *Poziţia externă a României după pacea din Bucureşti* (13 dec. 1913), elogiind rolul ce i-a revenit lui Titu Maiorescu: „Cînd se întîmplă ca în fruntea guvernului să fie un profesor şi un avocat [...] şi cînd acesta este stăpînul unei largi culturi,un adînc cunoscător de oameni, să se dea voie unui alt profesor să se bucure că pacea din Bucureşti a fost încheiată de un om de cultură". Urmează expunerea pe larg a evenimentelor şi a direcţiilor politice legate de pacea de la Bucureşti, remarcînd rolul lui Pasici şi Veni-

zelos. În partea finală a discursului, N. I. insistă asupra politicii interne, criticînd partidele istorice și cerînd reforme pentru țărani.

1316 *Activitatea parlamentară a lui Nicolae Iorga ca deputat al Colegiului al II-lea de Cameră din Prahova.* Extrase din discursuri, interpelări. Lămuriri și dări de seamă pentru alegătorii prahoveni. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 108[—111] p. 16×12—I 38091.
Cuprinde: Liberali și naționaliști (este un art. reprodus din *Neamul românesc pentru popor*, din 21 oct. 1913). Ce urmează sînt „discursuri și interpelări" cuprinse și în *Discursuri parlamentare:* 1. Românii din Serbia. 2. Datoria presei și a opiniei publice. 3. Două interveniri: I. Cazul Mănăstirii Rogoz. II. Călătoria celor 3 profesori. 4. Împămînteniri și recunoașteri. 5. Cazul de la Flămînzi. 6. Cu privire la monumentele istorice. 7. Pentru țăranii osîndiți. 8. Amendamente la legea învățămîntului „menajer". 9. Cuvîntare la discuția Adresei. 10. Reformele liberale și reformele naționaliste. 11. Oprirea ziarelor și cărților românești în Ungaria. 12. Grija de țărani în noua eră a reformelor: o dovadă. 13. Adventiștii și *Biblia*. 14. La organizarea teritoriului ocupat. 15. Interpelările d-lui Carp. 16. Cu privire la răspunderile în răscoale. 17. Comemorarea lui Constantin Vodă Brâncoveanu.

1317 *Cuvîntarea d-lui N. Iorga la discuția Adresei.* Ședința Camerei din 17 iunie 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 59 p. 16×12—I 38111.
Discursul ținut a căpătat titlul de *Chestiunile mari în Camera reformelor*, a durat 4—5 ore și se referă la probleme externe și interne privind „țara întreagă, neamul în întregimea lui". Discută „situația țărănimii, ca element economic în viața țării și ca element politic". Prezintă politica externă a României pornind de la principiul: „A vorbi rău de dușmani nu înseamnă a face politică bună, a-i disprețui înseamnă a face o politică și mai rea; a nu fi pregătit, în acest dispreț pentru dușman, înseamnă una dintre cele mai teribile rătăciri, care se pedepsesc aspru". În acele ceasuri, ale războiului dezlănțuit, „organismul nostru național trebuie să fie strîns legat, pentru ca, în orice moment ar veni chemarea, să putem merge ca o adevărată națiune, ca o națiune solidară, spre a ne îndeplini [...] menirea noastră istorică". Insistă asupra situației Rusiei și Austro-Ungariei.

1318 *Cuvîntarea ... la discuția necesităților reformelor pentru clasa rurală* (Camera deputaților, ședința din 4 martie). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 24 p. 16×12—I 38093.
Discursul este intitulat *Despre reformele liberale*, fiind socotit „o simplă declarație". Reformele anunțate au o mare însemnătate, dar nu vor fi realizate căci „nu în atmosfera de seră a unei Camere create pe căi administrative, cum s-au creat și alte Camere, nu în această atmosferă se arată căile cele noi pe care trebuie să meargă o națiune".

1319 *Cuvîntare la discuția Adresei*, ședința Camerei din 14 decembrie 1915. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1915. 55 p. 16×12—I 54174.
Discurs purtînd titlul *Despre hotărîrea ce va lua România în marele război.* Se discută problema neutralității și a găsirii momentului de a intra în război pentru a realiza „un stat național și popular, cuprinzînd cu aceleași drepturi pe românii din toate clasele și pe românii din toate țările". Prezintă starea de spirit ce domnește în sfera partidelor și în opinia publică.

1320 *Discurs la Mesagiu.* Ședința din 14 decembrie 1916. Iași. Tip. „Neamul Românesc", 1917. 16 p. 15×12—I 127336.

Discours prononcé à la Chambre des députés de Roumanie à l'occasion de la discussion de l'adresse, prononcé à la Chambre, le 14/27 décembre 1916. Jassy. Tip. „Progresul", 1917. 16 p. 15×12—I 127336.
Discursul, intitulat *Rezistență pînă la capăt*, a avut cea mai largă circulație și cel mai puternic ecou din toate cuvîntările lui N. I. Este îndemnul, ultimul strigăt, de a rezista pe puținul pămînt ce ni-a rămas după intrarea trupelor germane în România. N. I. începe arătîndu-și regretul că în cei 15—20 de ani „de cînd durează rostul vieții mele publice [...] nu am avut destulă pricepere, destulă putere de muncă, destul talent de a cîștiga oameni împrejurul meu ca să fiu mai folositor de cum am fost în prevenirea lucrurilor grozave care credeam că se vor întîmpla și care aș fi dorit să nu le văd cu ochii". Aduce elogii armatei, care „în împrejurările de față reprezintă un popor întreg". Gîndul său se îndreaptă și spre românii aflați „pe pămîntul de robie și lacrimi al Ardealului". Războiul „este unul din acele acte de nebunie istorică de pe care cea mai rafinată filosofie politică nu poate curăța pecetea de sînge închegat a crimei neispășite". Dușmanii „vor putea să se bucure de țara noastră distrusă pînă la Milcov [...] de un singur lucru nu trebuie să se bucure că au putut scădea cîtuși de puțin energia noastră sufletească". În final: „În trecutul nostru mulți oameni au suferit. Dacă sîntem ceva, noi sîntem ceva numai prin suferința lor. Toate puterile noastre nu sînt altceva decît jertfa lor, strînsă laolaltă și prefăcută în energie. Și unul dintre acești strămoși, mare, fiindcă a fost nenorocit și el într-o clipă de supremă restriște, cînd i se zicea: « Lasă țara și du-te sub jug », el, Gheorghe Ștefan, din părțile unde luptă ostașii noștri la Oituz, a strigat: « Decît să plec pentru totdeauna de aici, mai bine să mă mănînce cînii pămîntului acestuia ». Au trecut trei veacuri de la 1650, cînd Gheorghe Vodă Ștefan spunea celor vechi această hotărîre a sa și față de care nici noi nu putem spune altceva decît: « Să ne mănînce cînii pămîntului acestuia mai curînd decît să găsim fericirea, liniștea și binele din grația străinului dușman » [...] Undeva, aici aproape, în codrii Vasluiului, este o bisericuță frumoasă de lemn de stejar, în care ai crede că s-au cuprins numai țăranii din vecinătate. În această bisericuță, acum trei sute de ani, Vasile Lupu, izgonit de tătari, s-a strîns cu familia sa și cu toți boierii și a înălțat în fiecare zi de sărbătoare rugăciuni către Dumnezeu. Vremea a trecut, tătarii s-au dus [...]. Pe pămîntul curățit de hoarde și astăzi încă în adîncul codrilor stă bisericuța de stejar, înfățișînd în ea o învățătură așa de mare. Ea ni spune astăzi, cînd alte hoarde au năvălit granițele și ni-au călcat pămîntul nostru cel sfînt: « În colțul acesta unde ne-am strîns, să păstrăm cu scumpătate sămînța de credință și vom vedea și noi la rîndul nostru dispărînd negura stăpînirii străine și vom putea zice ca Petru Rareș, fiul lui Ștefan, că: vom fi iarăși ce am fost, și încă mai mult decît atît »". Discursul a fost afișat la toate primăriile comunelor și orașelor din Moldova și, tot ca foaie volantă, a fost trimis soldaților pe front, ca și la toate regimentele. A mai fost publicat în numeroase ziare atunci, ca și cu alte prilejuri. A mai apărut în: *Dezbaterile Adunării Deputaților*, 1917, p. 37—39.
Războiul nostru în note zilnice. Vol. II. Craiova. 1922. p. 204—212.
Pentru întregirea neamului. Cuvîntări din război. 1915—1917. București, 1925, p. 223—240.

1321 *Discurs ținut la discuția reformelor*, în ședința Adunării Deputaților de la 9 iunie. Iași. Tip. „Progresul", 1917. 20 p. 16×12.
Se votează reforma agrară, împroprietărirea țăranilor, drept recunoștință și recompensă „ca un act de respect pentru dreptul acelora cari se jertfesc

pentru ţară [...] pentru a satisface setea lui de dreptate şi nevoia lui de viaţă“. „Ce sîntem noi? Noi sîntem doar crainicul care merge înainte, de anunţă că se apropie Neamul care se pregăteşte! Întors de la luptă, acesta va veni şi va hotărî.“

1322 *Alegerea de la Sălişte înaintea Camerei.* Cuvîntarea d-lui N. Iorga. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 27 p. 16×12—I 58234.
Publicată sub titlul *Contestarea alegerii deputatului C. Bucşan* (25 iun. 1920). Ingerinţe electorale. N. I. fusese ales deputat în cercul Sălişte, avînd de înfruntat, în timpul alegerilor, insultele şi provocările forurilor administrative ale Partidului Poporului, condus de g-ral Averescu, pe atunci prim-ministru.

1323 *Discursul la Mesagiu* ţinut la Camera Deputaţilor în ziua de 29 iulie 1920. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1920. 95 p. 17×12—I 56364.
Discursul la Mesagiu ţinut la Camera Deputaţilor în ziua de 29 iulie 1920. Cu un portret al autorului. Bucureşti. Tip. „Ţara Nouă“, 1920. 75 p. 15×11—I 58223.
Desfăşurarea politicii interne între 1917 şi 1920 pe un plan minor, din care au luat fiinţă noi partide politice, cu o durată efemeră, ca Liga Poporului a mareşalului Averescu. Încercarea de a se crea un partid ţărănesc sub preşedinţia lui N.I., la propunerea lui I. Mihalache, refuzată însă de savant. Acţiunea Partidului Socialist: „Acest partid este încă un strigăt de suferinţă pe care nimic şi nimeni nu-l poate înăbuşi.“ Totodată N.I. mărturiseşte că la 17 ani „purtam scrierile lui Cernîşevski, *Capitalul* lui Karl Marx, pe care l-am cetit încă de la 15 ani, pe vremea cînd, în clasa a V-a, cetiam pe Darwin, pe Engels, pe Lapparent, cărţi fundamentale din toate ştiinţele. Despre *Capitalul* lui Karl Marx am făcut chiar o conferinţă“.

1324 *Procesul „Luminii“ la Camera Deputaţilor.* Discurs rostit în ziua de 9 martie 1921. Bucureşti. „Imprimeria Statului“, 1921. 47 p. 15×11—I 60285.
Deoarece C. Stere a rămas în Bucureşti în timpul ocupaţiei germane din 1916—1918, unde a tipărit ziarul *Lumina*, ziar progerman, N.I. cere anularea alegerii acestuia ca deputat. De fapt discursul a fost ţinut în două şedinţe, adică la 8 şi 9 mart.

1325 *La trahison de Stere.* Discours prononcés au cours des séances de 8 et 9 mars 1921, de la Chambre de Députés roumaine. Bucarest. Imp. „Cultura Neamului Românesc“, 1921. 69 p. 24×15.5—II 61683.
Cartea este semnată şi de Take Ionescu, deoarece cuprinde şi un discurs al acestuia privind aceeaşi persoană (p. 39—69).

1326 *„Reşiţa“ înaintea Camerei.* Cuvîntare ţinută în şedinţa Camerei de la 14 iulie 1921. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1921. 19 p. 16.5×11—I 61352.
Discurs intitulat: *În chestia cointeresărilor la uzine*, în care se arată că interesele de partid stau la baza creării unei soc. anonime atît la Reşiţa cît şi la Petroşani.

1327 *Discursul rostit în şedinţa Adunării Deputaţilor în ziua de 10 aprilie 1922, cu ocaziunea răspunsului la Mesajul Tronului.* Bucureşti. „Monitorul oficial“, 1922. 11 p. 31×23—III 66924.
Răspuns la Mesagiu. Dezbaterile Adunării Deputaţilor, şedinţa din 10 aprilie 1922, p. 486—497.

Cuvîntare la Mesagiu. Neamul românesc, 1922, nr. 83, 86.
Rostul „răspunsului la Mesaj“, caracterul său clasic în epoca 1900—1916; transformarea lui în parodie după 1920: „O discuţie la Mesaj era o mare lecţiune de şcoală politică, era, în acelaşi timp, foarte adeseori şi o învăţătură, din care profitau atîţia, pentru că pe vremea aceea, lucru curios, oamenii cu experienţă politică veneau la discuţia de la Mesaj şi învăţau, prin discursul lor, pe acei care nu aveau experienţă politică“. Valoarea vechii Constituţii a României. Rostul „Adunării Naţionale“. Raporturile de bună vecinătate cu Serbia. Devotament pentru alianţele clasice ale ţării. Cum s-a format Partidul Ţărănesc. Oamenii politici ardeleni. Elogiul adus istoricului I. Lupaş şi scriitorului I. Agârbiceanu. Raporturile lui N.I. cu Ardealul: „Prin această încredere în poporul din care fac parte, prin aceasta s-a ţinut viu şi sufletul în mine, iar nu prin exemplul vieţii contemporane, viaţă adeseori de traficuri neîngăduite, de egoism sălbatic, de îmbulzeală la toate satisfacţiile materiale ale vieţii, de partidism, adeseori năvălitor, totdeauna neiertător faţă de adversar [...] După entuziasmul tinereţii rămăsese viaţa, rămăsese un ideal ştiinţific, un ideal de activitate, dar idealul acela frumos, mare, pentru care cineva se sacrifică o viaţă întreagă [...] l-am găsit acolo în Ardeal, în casele preoţilor, în casele învăţătorilor, care ştiau de un singur lucru atunci: ştiau de interesele poporului românesc, opuse intereselor asupritorilor săi [...] *Dar pretutindeni am găsit un suflet românesc* de toată frumuseţea, care s-a coborît în mine şi mi-a dat puterea de muncă şi încordarea care mă ţine viu sufleteşte [...] Întreg neamul românesc de acolo era strîns în jurul cîtorva bărbaţi [...] Au ţinut drept steagul românesc care a biruit ... Am mers din biserică în biserică şi am copiat inscripţii, şi sînt volume întregi ale mele care cuprind aceste urme ale vieţii ardelene de odinioară, eu care le-am descris pămîntul şi le-am stat la îndemînă fără pretenţie, la toate nevoile lor [...].“ Rostul şi sensul politicii în raporturile dintre Ardeal şi celelalte ţinuturi româneşti după Unire. Cere „ordinea prin legalitate şi ordinea prin drept“. Aspru rechizitoriu adus Partidului Liberal. „Orice naţiune se ţine prin schimbul de cultură cu altă naţiune al cărui capital se amestecă în bună parte cu ceea ce dă ea însăşi din avîntul ei propriu.“

1328 *Partidele politice în faţa Ţării*. Discurs la Mesagiu ţinut în şedinţa Camerei Deputaţilor din 16 decembrie 1912. Bucureşti. „Imprimeria Statului“, 1922. 51 p. 15×11—I 68720.
Disensiunile dintre partidele politice chiar în problemele de interes naţional. O deosebită atenţie acordată Partidului Naţional din Transilvania, în legătură cu actul încoronării de la Alba Iulia.

1329 *Discurs la discuţia generală a proiectului de Constituţie*. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1923. 31 p. 19×12—II 429000.
Declaraţie în legătură cu Constituţia. Neamul românesc, 1923, nr. 51.

Relativ la Constituţie. Dezbaterile Adunării Deputaţilor, şedinţa de la 22 martie 1923, p. 1370—1372.

Respinge dreptul Adunării respective de a vota Constituţia. Discuţii privind fiecare element component al proiectului de constituţie, pornind de la principiul că România este un stat naţional. Cere drepturi pentru femei, „fiind un act de dreptate generală“. Încetăţenirea să se facă prin Parlament. Nu admite naţionalizarea subsolului. Religia ortodoxă este dominantă. Problema presei. Definiţia şi rolul Senatului. Printre altele se opreşte şi la neclarităţi de redactare şi numeroase greşeli gramaticale în textul proiectului de Constituţie.

1330 *Discursul ţinut în Cameră la discuţia la Mesagiu.* Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc“, 1923. 63 p. 16×12—I 73716.
Discurs la Mesagiu. Dezbaterile Adunării Deputaţilor, şedinţa din 29 noiembrie, 1923, p. 339—352.
Discurs la Mesagiu. Neamul românesc, 1923, nr. 281.

1331 [Discursurile Domnului Profesor Nicolae Iorga, preşedintele Partidului Naţional. Bucureştí.] „Tiparul Românesc“, 1930. 13 p. (Cercul de studii al Partidului Naţional nr. 1). 20.5×13—II 101102.

1332 *Noul regim.* Discursurile preşedintelui Partidului Naţional: 1. *Noul guvern în faţa Camerei.* 2. *Lista civilă a M.S. Regelui.* 3. *Pensia celor doi foşti Regenţi.* 4. *Legea Dobrogei Noi.* După note stenografice. Bucureşti. Tip. „Lupta“, 1930. 64 p. (Cercul de studii al partidului naţional nr. 2). 20×13—I 103214.
Cuvîntări la Cameră. Neamul românesc, 1930, nr. 125, 134.
Se face un istoric al evoluţiei partidelor politice în ultimii 10 ani. 2. Discută sumele fantastice ce se acordă membrilor familiei regale. 3. Cere economii: „Pe fiecare ban care iese din vistieria ţării este o picătură de sînge“.

1333 *Discurs rostit la senat la Mesajul tronului* (După note stenografice). Bucureşti. Tip. „Lupta“, 1934. 32 p. (Partidul Naţional-Democrat. Secretariatul general). 22×14—II 129457.
Răspuns la Mesaj. Dezbaterile Senatului, şedinţa din 24 februarie 1934, nr. 8, p. 247—254.
Se declară împotriva ambiţiei aventurierilor şi idolilor uliţei, aceştia „constituind o mojicie şi o crimă“. Combate cenzura şi purtarea de „cămăşi albastre şi de cămăşi verzi“. „Problema naţională“ trebuie să reprezinte „ridicarea românilor prin conştiinţă, prin muncă, prin cultură“.

1334 *Problema muncii naţionale.* Interpelare făcută în Senat în ziua de 9 martie 1934, după notele stenografice. Bucureşti. Tip. „Universul“, 1934. 27 p. Partidul Naţional-Democrat. Secretariatul general. 22×13—II 124521.
Se referă la problemele de organizaţie internă — statale — ale anului 1934, ce trebuiau rezolvate de urgenţă: apărarea industriei româneşti de capitalul străin; industria petrolieră; secretul de stat; înlăturarea elementelor parazitare şi a demagogiei politice; reforma învăţămîntului; îndemn la muncă: „Ostaşi ai muncii“.

1335 *Discurs rostit la senat la Mesajul tronului, în ziua de 27 noiembrie 1935* (după note stenografice). Bucureşti. Tip. „Universul“, 1935. 19 p. 23×16—II 135380.
Regim de stabilitate: pentru a rezista în faţa haosului ce domină politica internaţională, „să încetăm o bucată de vreme cu jucăria aceasta a schimbărilor“. Caută să impună în politica internă „permanenţa şi continuitatea“. Nevoile învăţămîntului primar. Datoria faţă de armată: „Să ne îngustăm cu toţii ca armata să aibă tot ce-i trebuie“. Întărirea relaţiilor cu ţările vecine. Relaţiile noastre cu Rusia sovietică: „Este foarte bine că avem cu Statul de la Răsărit relaţiile pe care le avem în momentul de faţă. Mă bucur foarte mult dacă pot constata că Rusia nu mai este ceea ce a fost totdeauna, dacă anumite teorii sociale pot să aibă darul acesta, minunat, de a schimba sufletul unui popor. Şi, pe lîngă aceasta, trebuie să mai adaug în calitatea mea de istoric un lucru care puţintel mă împacă şi pe mine cu situaţia de acum. Mă rog, Rusia de odinioară a fost un stat războinic, un stat într-o perpetuă stare de ofensivă. Această ofensivă nu venea de la poporul rusesc. Poporul rusesc nu e doritor de război. Ţăranul rus este omul cel mai

paşnic de pe faţa pămîntului. Ofensiva venea de la clasa conducătoare." Definiţia Ligii Naţiunilor. România şi Italia.

1336 I. *Cuvîntarea de răspuns la Mesaj ţinută în ziua de 27 noiembrie 1936 la senat.* II. *Cuvîntarea ţinută la Întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naţionalist-Democrat de la 1 Noiembrie 1936.* Bucureşti. Tip. „Universul", 1936. 42 p. (Partidul Naţionalist-Democrat. Secretariatul general). 23×16—II 144457.
Politica externă a României îşi respectă obligaţiile; sinceritatea şi loialitatea noastră trebuie înţelese la Belgrad, Praga, la Varşovia. Nu avem decît un ţel: apărarea cu orice sacrificiu a graniţelor noastre comune. Chemare la ordinea spirituală, la solidaritatea permanentă a românilor pentru marile interese naţionale. Este contra presei care otrăveşte opinia publică, înfierează „anarhia" scrisului şi „primejdia pornografiei".

1337 *Pentru liniştea sufletului românesc şi pentru păstrarea ordinei şi disciplinei cetăţeneşti.* Cuvîntare rostită de d-l Prof. N. Iorga în şedinţa Senatului de la 17 februarie 1937. „Monitorul Oficial", 1937. 10 p. (Dezbaterile Parlamentare). 19×13—II 145049.
„Cred în ordine, eu cred în libertate, eu cred în veche datină, la care au muncit toate popoarele şi care ne-au adus, cu suferinţe fără număr, aici." Este pentru neutralitatea României: „Nu ne lăsăm împinşi în nici o parte".

1338 *Definiţia noii stări de lucruri în România.* Discurs rostit în şedinţa Senatului, miercuri, 28 iunie 1939, cu prilejul răspunsului la Mesagiul Tronului. Bucureşti, 1939, 35 p. 16×12 —I 166365.

1339 *Discursuri parlamentare.* Bucureşti, 24×15—II 291525.
~ Vol. I. *Partea I.* Tip. „Bucovina", 1939. 413[—415] p.
~ Vol. I. *Partea a II-a.* Tip. „Bucovina", 1939. 384 p.
~ Vol. II. Tip. „Datina Românească", 1940. 468 p.
~ Vol. I. *Partea I* conţine 32 de discursuri şi interpelări ţinute între 14 iun. 1907 şi 13 febr. 1910. Primele 24 au fost publicate şi în: *În era Reformelor.* Nu au fost publicate separat: 1. *La răspunsul la Mesagiu* (26 nov. 1909): Se ridică din nou problema ţărănească, pentru care, cu toate legile votate, nu s-a făcut nimic: „Dar este datoria oricui se amestecă în viaţa de stat să sprijine ridicarea unei clase interesate din punct de vedere naţional, căci prin această ridicare serveşte înaintarea şi izbînda finală a idealului naţional însuşi. Aceasta este clasa cea mai mare, cea mai plină de energii nouă, şi acolo trebuie să găsim puteri nouă pentru viitor". Îndreptarea oricărei stări rele se va face prin noi, şi combate ideea lui C. Stere de a merge, în tot ce facem, cu Austria, precum şi concepţiile poporaniste ale aceluiaşi. Evidenţiază declaraţia generalului Averescu: „Trei generali, doi de divizie şi unul de corp de armată, s-au făcut vinovaţi [...] comandînd uciderea sătenilor fără rost, fără de judecată, fără ordin superior: generalii de divizie Lambrino şi Gigurtu şi generalul de corp de armată Vasiliu Năsturel". 2. *Modificarea legii cîrciumilor* (5 febr. 1910). „Şcolile trebuincioase nu i le puteţi da [...] În loc de şcoli mai multe, daţi mai multe cîrciumi". 3. *La legea teatrelor* — art. 4 (8 febr. 1910). De fapt, intervenţia lui N.I. priveşte pe Pompiliu Eliade, continuînd vechea sa polemică, acesta fiind dir. Teatrului Naţional din Bucureşti. 4. *O interpelare* (13 febr. 1910) priveşte pe arhitectul Lecomte du Nouy, restauratorul, printre altele, şi al bisericilor „Sf. Nicolae Domnesc" şi „Trei Ierarhi" din Iaşi. ● *Vol. I. Partea a II-a* conţine 37 de discursuri şi interpelări ţinute între 6 mart. 1910 şi 13 iun. 1917; următoarele neapărînd şi în vol. separat: 1. *La legea organizării Ministerului Instrucţiei Publice.*

Referiri la Spiru Haret şi Titu Maiorescu. 2. *Lecomte du Nouy şi „restaurarea“ monumentelor istorice*, din 13 mart. 1910; se ia atitudine împotriva metodei de lucru sfidînd tradiţia artei româneşti. 3. *La crearea noilor catedre universitare*, din 15 mart. 1910; împotriva creării masive de prof. de drept la Iaşi, după cererea lui C. Stere. 4. *La legea dotaţiei preşedinţilor corpurilor legiuitoare*, din 3 apr. 1910: prea mare risipă. 5. *În chestia macedoneană şi ardeleană*, din 26 nov. 1910: probleme de politică externă, cu referire la Turcia şi „starea noastră reală de vasalitate faţă de Puterile Centrale“. 5 a. *Licenţa universitară prin Ministeriu*, din 4 dec. 1910: despre neregulile în acordarea de diplome la Univ. din Iaşi. 6. *Alegerile de la Suceava*, din 29 nov. 1912: depune o contestaţie privind ingerinţele electorale prin care au fost împiedicaţi 2 partizani de-ai săi să fie aleşi. 7. *Pentru românii din Serbia*, din 18 dec. 1912. Pe baza unui studiu publicat de un român din Serbia, cu studii în Germania, şi a lucrărilor lui Weigand se stabileşte nr. românilor din 83 de sate, cerînd pentru ei şcoli româneşti. 8. *Atitudinea României în războiul balcanic*, din 16 ian. 1913: „În împrejurări de acestea, popoarele trebuie să fie liniştite, cumpănite în vorbă şi hotărîte în faptă“. 9. *Despre o mănăstire prigonită*, din 11 febr. 1913: Mănăstirea Rogoz din Buzău este rîvnită de un mare proprietar pentru a-şi întregi moşia. 10. *Despre Angelo de Gubernatis*, din 15 febr. 1913: anunţă decesul marelui romanist prieten al poporului român, „călduros aderent al teoriei romantice a unei solidarităţi latine“. 11. *Dosarele răscoalelor ţărăneşti din 1907*, din 2 mart. 1913. Roagă a i se pune la dispoziţie dosarul răscoalei de la Flămînzi. 12. *Despre răscoalele din 1907*, din 12 mart. 1913. Se ridică împotriva prigonirii unui învăţător, Maxim, din com. Flămînzi. N.I. este socotit de către deputaţi drept un răsvrătit şi răscoalele din 1907 că au început din Piaţa Teatrului Naţional. Redăm acest scurt dialog:

„Dl. V. Ionescu: « De la Flămînzi au început răscoalele? ».

Dl. N. Iorga: « Da ».

Dl. V. Ionescu: « Credeam că din Piaţa Teatrului ».

Dl. N. Iorga: « Greşiţi cu un an. În Piaţa Teatrului s-a deşteptat conştiinţa naţională revoltată contra străinismului păturii conducătoare, ca şi împotriva politicianismului »“. 13. *Despre Comisia istorică a României*, din 5 apr. 1913: protest privind desfiinţarea acestei Comisii „pe motivul că nu activează“. 14. *Pentru amnistia ţăranilor din 1907*, din 26 apr. 1913: 58 de orfani, 17 soţii şi 18 mame nenorocite“ din jud. Olt, Dolj, Teleorman roagă prin N.I. să fie amnistiaţi „sprijinitorii caselor lor“ care zac sub pămînt la Ocnele Mari. 15. *Pentru mulţămiri Italiei*, din 29 apr. 1913: La Roma a avut loc în ziua de 28 apr. o mare manifestaţie a 10 000 de italieni de simpatie pentru România. 16. *Cuvîntarea* din 17 mai 1913 privind politica externă a ţării, un adevărat doc. istoric al acestor timpuri. 17. *Despre limba românească şi rapoartele diplomatice*, din 22 dec. 1913. Cere folosirea lb. române în aceste rapoarte: „Sîntem cu toţii convinşi că limba care a putut să dea expresie cugetării unui Conta şi poeziei unui Eminescu este desigur capabilă să exprime orice...“. 18. *Oprirea tipăriturilor româneşti în Ungaria*, din 7 mart. 1914. Aduce la cunoştinţă că ziarul său, *Neamul românesc*, a fost „sechestrat“ la vamă. 19. *Contra disidenţilor religioşi*, din 21 mart. 1914. Răspîndirea propagandei adventiste pe Valea Teleajenului. 20. *Schimbarea circumscripţiilor administrative din Dobrogea*, din 27 mart. 1914. 21. *Comemorarea lui Constantin Vodă Brâncoveanu*, din 19 apr. 1914. Cere sărbătorirea zilei de 15 aug. 1914, cînd se împlinesc 200 de ani de la uciderea marelui voievod. 21 a. *Sînt boieri ?*, din 10 ian. 1914. Conflict iscat în jurul „boierimei“ lui V. G. Morţun. Printre

altele N.I. declară: „Boierimea a murit, poporul nu s-a trezit încă la viață". 22. *În discuția listei civile a regelui*, din 18 dec. 1914. N.I. nu admite „teoria regelui din grația lui Dumnezeu". Indirect recomandă regelui ca din lista sa civilă să dedice o parte ctitoriilor de cultură. 23. *Despre turburările bisericești*, din 22 ian. 1915. Comunicare privind disensiuni în învățămîntul teologic, precum și alte acțiuni din administrația bisericească. Sînt citați: Lazăr Gherman, prof. Chiricescu, mitropolitul Partenie, Gherasim, episcop de Roman, C. Cernăianu, Valerian Sesan, dr. Ilie Păsăilă. 24. *Pentru supravegherea satelor*, din 25 febr. 1915, „asupra stării satelor în ce privește hrana". 25. *Declarații în legătură cu mișcările studențești*, din 5 febr. 1916. La Iași au fost tulburări „datorite spiritului de partid; mai rău, spiritului de facțiune... facțiunea austriacă". 26. *Cu privire la budget*, din 26 mart. 1916. 27. *O lămurire personală*, din 23 mai 1917. Face apel la un armistițiu politic: „Să acordați Țării Românești armistițiul ei, în care toate patimile să tacă". Totodată se iscă un dialog Iorga-Cuza, din care rezultă separarea politică: „Am obiceiul că atunci cînd rup legăturile cu un om [...] nu-i fac înjosirea de a-l insulta pe urmă". 28. *La votul universal: contrascrutinului de listă*, din 13 iun. 1917 ~ *Vol. II* conține 66 de discursuri, comunicări, interpelări ținute între 9 dec. 1919 și 29 dec. 1922: 1. *Declarația rostită la alegerea ca președinte al Camerei Constituante*, 9 dec. 1919: „Sînt din toate părțile românismului, unde munca mea devotată a putut să răzbată, creînd o conștiință [...] Datoria mea e netedă: nepărtinire față de oricine aduce aici cuvîntul convingerilor sale, apărarea față de toți a drepturilor sfinte ale cuvîntului și păstrarea acelei desăvîrșite ordine și urbanități în discuțiuni ...". 2. *În chestie personală*, din 24 dec. 1919. Despre atitudinea lui I. G. Duca față de N.I. 3. *La regulament*, din 26 dec. 1919. Se dă cuvîntul lui N. Mrejeru la Mesaj. 4. *La proclamarea de „doctor honoris causa" al Universitații din Strassbourg* a lui N.I., din 27 dec. 1919. 5. *Închiderea discuției la Mesaj*, din 29 dec. 1919: În actuala Adunare sînt prezenți reprezentanții tuturor românilor: „dreptul nostru, care fusese un ideal de veacuri, devenise pentru totdeauna o realitate". 6. *La alegerea lui Paul Deschanel ca președinte al republicei franceze*, din 26 ian. 1920; se trimite o telegramă. 7. *Pentru Vasile Goldiș*, din 12 febr. 1920: reprezintă o viață de muncă închinată aspirațiilor naționale. 8. *La moartea lui A. D. Xenopol*, din 27 febr. 1920; elogiul marelui savant. 9. *Interpretarea regulamentului Camerei*, din 2 mart. 1920: patimi politice. 10. *Unirea Basarabiei*, din 6 mart. 1920. 11. *Cuvîntare cu ocasiunea validării unor deputați*, din 25 iun. 1920. 12. *Alegerea din Suceava*, din 26 iun. 1920. 13. *Pentru Ștefan Cicio Pop*, din 28 iun. 1920. 14. *Armata în alegeri*, din 29 iun. 1920. 15. *În chestiunea politicei externe a României*, din 1 iul. 1920. 16. *Discuția generală asupra raportului pentru schimbarea Regulamentului Camerei*, din 8 iul. 1920. Totală neînțelegere între majoritari și opoziție, care duce în Parlament la un haos total. 17. *Cu privire la acuzația unui ministru*, din 20 iul. 1920. Se cere ca Virgil Madgearu să-și țină interpelarea; se opun: ministrul Tăslăuanu și Mîrzescu. 18. *În chestie de regulament*, din 22 iul. 1920. (Fiind întrerupt continuu, luat și în zeflemea, N. I. răspunde: „Rîdeți de bufonii d-voastră, cînd vin la tribună, dar nu de mine"). 19. *Pe urma unor declarații neîngăduite*, din 30 iul. 1920: stări din Basarabia. 20. *Asupra condițiilor unei votări*, din 17 aug. 1920: se cere votarea regulamentului înainte de închiderea sesiunii parlamentare. 21. *La greva poștelor*, din 20 aug. N. I. arată starea deplorabilă a funcționarilor de la poștă. 22. *Asupra statutului Casei regale*, din 27 aug. 23. *Cu privire la o societate filantropică* (f. dată): dr. Creangă a creat o soc. pentru profilaxia tuberculozei. 24. *Despre alcătuirea regulamentului*, din 6 dec. 1920. 24 a. *Cu privire la deputații arestați*, din 6 dec. 1920. Prezidentul

Adunării este Duiliu Zamfirescu. Polemică Iorga-Cuza. N. I. afirmă că „sînt totdeauna animat de spiritul dreptății, iar cînd intervin într-o chestiune este că sînt convins că am dreptate". 25. *Burghezie și socialism*, din 7 dec. 1920. 26. *Suspendarea de ședință în Parlamentul Blocului*, din 9 dec. 1920. 27. *După atentatul de la Senat*, din 16 dec. 1920. La Senat a fost pusă o bombă și a fost omorît ministrul de justiție, Dimitrie Greceanu. Puternic dialog Iorga-Goga-Argetoianu. 28. *Pentru arestarea unui deputat*, din 14 dec. 1920. 29. *În aceeași chestie*, din 17 dec. 30. *Pentru imunitatea parlamentară*, din 18 dec.: dialog Iorga-Cuza. 31. *La Ministeriul Naționalităților*, din 17 febr. 1921. 32. *Despre Subsecretariatul de la Interne*, din 21 febr. 1921. N. I. este contra înființării acestuia. 33. *Despre lipsa din Cameră a lui Ioan I. C. Brătianu*, din 24 febr. 34. *Despre refacerea discursurilor parlamentare*, din 26 febr. Se cer cuviință, disciplină și formă în discursul parlamentarilor. 35. *Pentru Polonia*, din 2 mart. 1921: „Poporul polon și poporul român au fost unite, secole întregi, în apărarea civilizațiunii și a creștinătății, a aceleiași cauze". 36. *Pentru validarea lui I. Gh. Duca*, din 3 mart. 37. *Despre alegerea d-lui I. Prie*, din 14 mart. 1921. 38. *La Regulament*, din 19 mart. 1921. 39. *Contra glumelor prezidențiale*, din 24 mart. 1921: dialog Iorga-Duiliu Zamfirescu. 40. *Participarea opoziției*, din 9 apr. 1921. 41. *Atitudinea Sașilor*, din 11 apr.: deputatul Roth prin activitatea sa ziaristică s-a pronunțat în sensul prieteniei cu poporul român. 42. *Miniștri de provincie*, din 18 apr. 1921. Numirea acestora este anticonstituțională. 43. *Tot în chestia agrară*, din 16 iun. 1921: legea întocmită de I. Mihalache. N. I. cere ca în lege să se specifice: „exproprierea cu caracter național". Dîndu-se pămîntul țăranilor, nu înseamnă o expropriere a boierimii, ci „o restituire", o repunere în drepturi: „Nu actele pe care le aduc proprietarii pentru a arăta drepturile incontestabile, după legile de azi, ale stăpînirii lor, dar să ni se arată actele prin care țăranii au renunțat vreodată, acte scrise, cu valoare judecătorească, prin care țăranii au renunțat vreodată la drepturile lor vechi". 44. *La reforma agrară*, din 17 iun. 1921. 45. *În chestie de regulament*, din 22 iun. 46. *La discuția legii financiare*, din 23 iun. 1921: scurt dialog Iorga-Titulescu, acesta fiind ministru de finanțe (N. I. urmărea scutirea de impozite a instituțiilor sale de cultură). 47. *La legea contribuțiilor directe*, din 25 iun. 1921. 48. *La impozitul pe capital*, din 1 iul. 1921: disputa Iorga-Titulescu-Duca. 49. *La alegerile noului regim liberal*, din 1 apr. 1922. 50. *Cu privire la imunitatea parlamentară*, din 3 apr. 1922. 51. *La unirea constituțională a Basarabiei*, din 6 apr. 1922. 52. *Despre comorile istorice românești în Rusia*, din 7 apr. 1922: roagă să se intervină pentru restituirea lor. 53. *La schimbarea regimului fiscal*, din 9 apr. 1922. 54. *La legea chiriilor*, din 12 apr. 1922. 55. *Pentru un omagiu generalului Berthelot*, din 24 oct. 1922. Iorga propune, prin proiect de lege, acordarea cetățeniei de onoare și a unui lot de pămînt pe care să se afle și o locuință. 56. *La legea salariilor*, din 24 oct. 1922: apără interesele materiale ale funcționarului de stat. 57. *Intrigi revizioniste maghiare*, din 26 oct. 1922: ia atitudine față de politica revizionistă a guvernului ungar. 58. *Despre situația lui Petru Mihaly*, din 14 dec. 1922. 59. *Agitațiile studențești, declarație*, din 14 dec. 1922. 60. *Starea de lucruri la Universitatea din Iași*. Memoriul lui C. Stere, la Berlin, din 21 dec. 1922: N. I. cere ca să fie înlăturați din învățămînt C. Stere și Virgil Arion pentru politica lor filogermană și antinațională. 61. *Despre situația Partidului național din Ardeal*, din 27 dec. 1922. 62. *La legea finanțelor*, din 29 dec. 1922. În total, cele 3 vol. conțin 139 de discursuri și intervenții rostite în Parlamentul român între 1907 și 1922.

DISCURSURI OCAZIONALE SAU ROSTITE ÎN CADRUL PARTIDULUI NAŢIONAL-DEMOCRAT

1340 *Doctrina naţionalistă.* Conferinţă ţinută la Fundaţia universitară Carol în ziua de 10 decembrie 1922. Bucureşti. „Cultura Naţională“, 1923. 16 p. (Institutul Social Român) (Extras din volumul „Doctrinele partidelor politice“). 23×16 — II 70884.
Doctrina naţionalistă. Doctrinele partidelor politice, 1923, p. 31—46.

1341 *Cultură naţională şi Politică naţională.* Discurs ţinut în seara de 14 octombrie 1908 în Bucureşti (Sala Dacia). Stenografiat de H. Stahl. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 35 p. Supliment la *Neamul Românesc.* 21.5×13.5 — II 12017.
Se afirmă: „Poporul care are cultură are suflet şi conştiinţă, şi de la conştiinţă şi suflet pleacă celelalte“. „O politică naţională nu e o politică naţionalistă, ci o politică [...] potrivit cu nevoile şi rosturile poporului“. „Politica naţională presupune cunoştinţa perfectă a împrejurărilor date [...] ordine şi progres, conştiinţa muncii îndeplinite. Nu prin servilism faţă de străinătate se ridică un neam, ci prin conştiinţa nevoilor sale [...] prin muncă statornică.“ „Noi ce sîntem? O ţară îmbucătăţită; noi nu existăm în prezent; ni se pare că existăm, dar nu putem exista în adevăr decît toţi laolaltă!“

1342 *Întrunirea naţionalistă din Iaşi.* Rezumat al cuvîntărilor. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 9 p. 21×14 — II 12016.

1343 *Vecinii noştri*, conferinţă ţinută la Botoşani, în ziua de 11 noiembrie 1908. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1908. 14 p. (Biblioteca Naţionalistă, nr. 3). 21.5×13.5 — II 12019.
„Vecinii României sînt întîi înşişi românii. Ei sînt vecinii cei mai apropiaţi şi cei mai buni. Nu e o graniţă pe care ei să n-o înfăşure cu o cingătoare de ocrotire, nu e una singură la care să nu se afle simpatiile şi aşteptările lor, dorinţa lor de a ne vedea şi plăcerea lor de a ne ajuta [...] Ei fac ca politica noastră să nu fie numai politica de stat a României, ci politica de neam a României.“ „Şi noi avem visurile noastre cele mari. Şi noi ne dăm seama de nebunia ce ar fi de a căuta fără întîrziere îndeplinirea lor. Dar nu le părăsim. Generaţie după generaţie, trăim în ele şi murim cu gîndul la dînsele, lăsînd această mai scumpă moştenire de datorie urmaşilor noştri“.

1344 *Ce credea un „anarhist“ cu o săptămînă înaintea răscoalelor ţărăneşti.* Conferinţă ţinută la 3 martie 1907 la Ploieşti. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 23 p. (Supliment la *Neamul românesc*) (Biblioteca Naţionalistă, nr. 9). 24.5×16.5 — P.I 2079.

1345 *Din „documentele“ noastre. „Anarhiştii“ înainte de „anarhie“.* Conferinţă ţinută în martie 1906 la Cîmpulung. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc“, 1909. 16 p. (Supliment la *Neamul românesc*) (Biblioteca Naţionalistă, nr. 10). 24.5×16.5 — P.I 2079.
Conf. este ţinută în cadrul şezătorilor sau, cum spune N. I., „într-o serie de cetiri prin ţară“, fiind însoţit de M. Sadoveanu, St. O. Iosif, Emil Gârleanu şi alţi scriitori, „cu scopul de a populariza, în toate părţile ţării, literatura românească“. Ce afirmă N. I. în această conf. este, de fapt, programul unui ziar mai întîi, apoi al unui partid. Acum se spune că „voim să întemeiem un ziar“, prin ale cărui art. „noi ne gîndim la crearea unei opinii publice şi a unui sentiment general, la crearea unei atmosfere morale şi la crearea unui curent

către ideal, lucruri care sînt menite să influenţeze şi să îmbunătăţească toate partidele, dar să distrugă acele partide care nu sînt deloc accesibile la aceste elemente, la o nouă viaţă în adevăr modernă şi europeană a poporului românesc". Paralel va continua să apară *Sămănătorul*, „cea mai curată revistă din cîte avem". Ca program: o politică a poporului întreg; o politică a ţărănimii, care se găseşte „în halul de rea administraţie, de incultură, de mizerie şi de foamete"; o nouă organizare economică, „nu avem un program pentru exploatarea bogăţiilor"; chestia naţională, chestia tuturor românilor de pretutindeni; o nouă viaţă morală; combaterea franţuzismului din clasa boierească. Oferă ex. de orientare luate din istoria altor ţări: Franţa, Rusia, Germania, Anglia, Statele Unite, arătîndu-se şi rolul îndeplinit de scriitori: Gladstone, Tolstoi, Turgheniev, Dostoievski, Carlyle, Fichte, Körner.

1346 *Români şi străini*. Idei din conferinţa ţinută în ziua de 8 decembrie 1909. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 15 p. (În folosul „Ligei Culturale" a tuturor românilor. Secţia Giurgiu). 16×11.
Atrage atenţia asupra rolului pe care-l poate îndeplini turismul în România şi, în acest cadru, importanţa monumentelor istorice şi ale naturii. Străinii care au îndeplinit anumite rosturi în dezvoltarea ţării. Armatele străine venite asupra ţării. Despre acei străini atraşi de cîştiguri materiale dobîndite prin speculă şi sfidare.

1347 *Îndreptăţirea celor ce stăpînesc*. Rezumatul unei conferinţe ţinută în ziua de 5 februarie la Brăila. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1909. 14 p. (Biblioteca Naţionalistă, nr. 8) 21.5×13.5.
Evoluţia istorică a clasei conducătoare.

1348 *Ce e Patria?* Idei dintr-o conferinţă ţinută la Roman în ziua de 21 februar 1910. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 16 p. 24.5×16.5.
Ce e Patria? Neamul românesc, V, nr. 26, 26 febr. 1910, p. 405—409.
„Patria ar însemna pămîntul părintesc [...] Pornind din trecut, noţiunea patriei, răzimată pe amintiri, cuprinde în ea viitorul, datoria faţă de viitor. Ce n-am întemeiat noi nu putem lăsa noi să se dărîme; ce n-am creat nu putem lăsa pradă nimicirii; ce n-am cucerit nu putem pierde. Moraliceşte nu putem. Concepţia ideală şi etică a patriei nu ne lasă. Înaintaşii noştri trăiesc numai în noi, urmaşii noştri vor putea trăi numai prin noi. Venim de la moşi şi strămoşi de patrie, trebuie să ştim a fi şi noi pentru alte generaţii ce vor veni moşi şi strămoşi, transmiţători şi augmentatori de moştenire."

1349 *Pe ce se poate sprijini un popor*, cuvîntare ţinută în ziua de 22 nov. 1909 la Burdujeni. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1910. 15 p. 14×10 — I 16807.
Pe ce se poate sprijini un popor. Neamul românesc, IV, nr. 133, 25 nov. 1910, p. 2 281—2 285.
Nu pe alianţe întîmplătoare şi trecătoare. „Stejarii nu cresc în seră caldă. Cu puternice rădăcini se înfundă în pămîntul lor, pentru a hrăni trunchiul înalt, rădăcinile vînjoase. În ţărna noastră trebuie să ni afundăm rădăcinile, pentru a stoarce toată vlaga ei pentru noi şi numai pentru noi şi a stăpîni apoi liberi văzduhul patriei noastre [...] Puterea noastră nu ni-o putem lua numai de la cei de astăzi. Tot trecutul nostru e încă averea noastră şi numai a noastră şi, oricînd, el se poate preface într-o mare putere activă. Morţii nu sînt morţi decît pentru cei care-i uită, şi mormintele se deschid, cînd ştie cineva rostul cuvintelor de farmec, pentru a ni da iarăşi pe vitejii şi înţelepţii vremurilor." „Cu boierimea de sus nu se ţine în ţara

îngustă un neam mai mare, ce-şi caută aşezarea statornică şi firească. Răzimaţi pe tradiţie, să ne întărim prin solidaritate. Să fim iarăşi ca în vremea cînd ţara era a ţăranilor, supt un domn care avea sufletul şi aproape portul lor. Prin chemarea miilor de mii la viaţa politică, prin revărsarea binefacerilor culturale asupră-li, prin amestecul cu ei în viaţa socială, ei nu vor mai fi cei de jos fără drept, iar noi cei de sus fără putere. Şi atunci nu vom mai întreba pe nimeni pe ce se poate sprijini un popor."

1350 *Către alegătorii colegiului al II-lea şi al III-lea de Cameră din Prahova.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1911. 14 p. (Supliment la *Neamul Românesc*), 17×11 — I 22113.

1351 *Cîteva declaraţii făcute la întrunirea naţionalistă din Brăila.* Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 15 p. 16×12 — I 35981.

1352 *Cuvîntare ţinută la întrunirea ... din 15 mai 1914.* Bucureşti. „Tipografia Românească", 1914. 24 p. 21×13 — II 38703.
La adunare iau parte şi numeroşi bucovineni veniţi să asculte pe N. I. Se face o severă critică a vieţii politice, care suferă de „nerealitate".

1353 *Cum se poate îndrepta starea funcţionarilor?* Conferinţă ţinută la Societatea funcţionarilor publici din Ploieşti. Ploieşti. 1913. 18 p. 22×15 — II 35081.
Cum se poate îndrepta starea funcţionarilor? Conferinţă ţinută la Societatea funcţionarilor publici din Ploieşti. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1913. 19 p. 24×16 — II 33288.

1354 *Adevăratul patriotism.* Idei dintr-o conferinţă ţinută la Galaţi în ziua de 8 septembrie 1914. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 16 p. 20×13 — II 38392.

1355 *Ce ne învaţă cariera lui Aurel Vlaicu.* Idei dintr-o conferinţă ţinută la Cîmpina. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1914. 7 p. 16×12 — I 38094.

1356 *Onestitatea profesională.* Conferinţă ţinută la Focşani în ziua de 31 ian. 1916, pentru sporirea fondului ridicării unui monument lui Petru Liciu. Vălenii de Munte. Tip. „Neamul Românesc", 1916. 25 p. 21×14 — II 46686.

1357 *Rolul iniţiativei private în viaţa publică.* Rezumat din conferinţa ţinută la Iaşi în ziua de 14 ianuarie 1916. Stenografiat de H. Stahl. Vălenii de Munte. Ed. „Societăţii ortodoxe naţionale a Femeilor române". Tip. „Neamul Românesc", 1916. 29—31 p. 19×12 — I 395808.

1358 *Pentru sufletele celor care muncesc.* Conferinţă ţinută lucrătorilor şi lucrătoarelor de la Fabrica de chibrituri în ziua de 1 Mai. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 35 p. (Serbarea Muncii). 21.5×13.5 — II 53560.
Cere drepturi politice şi o situaţie materială şi culturală pentru muncitorii din fabrici. Drepturi politice femeilor. Crearea de bibl. şi cinematografe în fabrici. Acţiuni pentru dispariţia analfabetismului. La fiecare chenzină, lucrătorul să primească gratuit cîte o carte.

1359 *Sistemul şi folosul Caselor Naţionale.* Conferinţă ţinută la festivalul acestora, în ziua de 3 noiembrie 1919. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 15 p. 18×12 — I 56319.

1360 *Cuvîntare ţinută în sala Dacia în ziua de 26 octombrie 1919 de d-nul N. Iorga, candidatul pentru Senat la judeţul Ilfov.* Stenografiată de H. Stahl. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1919. 47 p. (Partidul Naţionalist-Democrat). 17×10.5. — I 428680.

Cuvîntare rostită la întrunirea publică din sala Dacia. Neamul românesc, 1919, nr. 245.

Referiri la Take Ionescu, I. I. C. Brătianu, Averescu, Argetoianu, C. Stere Date autobiografice (p. 32—34). Karl Marx. Socialiştii. „Sînt convins că mergem către o socializare din ce în ce mai largă [...] prin bună înţelegere, prin muncă [....] Văd vremea cînd cîmpul întreg va fi al muncitorilor săi şi fabrica întreagă a lucrătorilor ei. O văd, o vreau, şi sînt gata s-o ajut." Traduce apoi termenul de „doctrina naţionalistă" prin „respectul cel mai desăvîrşit pentru orice viaţă naţională cinstită şi muncitoare".

1361 *Cuvîntare ţinută la marea întrunire a Federaţiei Democraţiei Naţional-Sociale* din sala Dacia în ziua de duminică, 23 mai 1920. Stenografiată de H. Stahl. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1920. 23 p. 17×10.5 — I 56357.

Cuvîntare la adunarea din sala „Dacia" a Federaţiei. Neamul românesc, 1920, nr. 64.

1362 *Ce sînt şi ce pot fi funcţionarii*. Bucureşti. „Imprimeria Statului", 1922. 12 p. (Extras din *Buletinul Societăţii generale a funcţionarilor publici*, nr. 4—8, din 1922). 23×16 — II 68938.

1363 *Politica Culturei*. Conferinţă ţinută la Institutul social român la 20 noiembrie 1927, în ciclul „Politica Culturei". Bucureşti, „Cultura Naţională", 1931, p. 469—481. (Extras din *Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială*). 24×19 — II 106450.

1364 *Două conferinţe: 1. Românii pe malul drept al Dunării. 2. Muncă, lucru, plăcere?*, ţinute la Constanţa şi Galaţi în octombrie 1927. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1927. 16 p. (Biblioteca de vulgarizare a Fundaţiei culturale din Vălenii de Munte „Cuvîntul", nr. 6). 24×16 — II 92092.

1365 *Administraţia de ieri şi administraţia de mâne*. Conferinţă ţinută la 5 noiembrie 1928 (din ciclul organizat de Şcoala de Ştiinţe de Stat din Bucureşti). Bucureşti. Ed. „Şcoalei Superioare de Ştiinţe de stat". Tip. „Datina Românească", 1929. 20 p. 24×13 — II 96990.

1366 *Programul partidului naţionalist-democrat*. Cuvîntarea d-lui profesor N. Iorga la Congres. Comisiunile pentru alcătuirea programului. Comitetul executiv. Bucureşti. Tip. „Cultura Neamului Românesc", 1922. 31 p. (Congresul de la Craiova). 21×14.

Broşura cuprinde două cuvîntări, din 21 şi 22 apr. Referiri la istoricul şi baza socială a partidelor Naţional-Democrat şi Ţărănesc. Expune un vast program al învăţămîntului superior: autonomie, cursuri de seară, conlucrare interuniv., cursuri de vară, univ. populare, un consiliu comun al tuturor univ., ajutoare materiale masive studenţilor, spre a nu mai trăi „în mizeria fiziologică de azi, care e o crimă". Crearea unei univ. comerciale, a alteia agricole şi etnologice şi a alteia de artă populară. Soc. de azi impune: o direcţie practică, un sens etic şi o colaborare a tuturor elementelor care se află în Univ.

1367 *Programul şi congresul partidului de la 5 februarie 1928*. Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1928. 63 p. (Partidul Naţional). 21×14.

„Un partid nu înseamnă numai un program, [...] ci mijloacele trebuitoare pentru ca aceste idei să se prefacă în realităţi fecunde."

1368 *Politica realităţilor, unde sîntem şi încotro mergem.* Bucureşti. „Tiparul Românesc", 1930. 31 p. (Cercul de studii al Partidului Naţional nr. 3). 23×16 — II 103788.
Cuvîntarea cuprinde un istoric al activităţii sale politice între 1906 şi 1930. Se declară împotriva împrumuturilor. Cere un „guvern de capacităţi".

1369 *Spre altă viaţă politică.* Discurs rostit la adunarea cetăţenească din sala „Dacia" în ziua de 6 decembrie 1929. Bucureşti. Tip. „Bucovina", 1930. 42 p. (Biblioteca „Suflet românesc", nr. 1). 17×10 — I 107707.
Spre a face un program de guvernare, va aduna asoc. din ţară, alcătuind un fel de parlament popular, prin care să se discute nevoile ţării.

1370 *Credinţa mea.* Cuvîntări ţinute în centrele ţerii la luarea în primire a guvernului. Bucureşti. „Imprimeria Naţională", 1931. 197—199 p. 24×16 — II 107181.
Cuprinde cuvîntări ţinute în apr.-mai 1931 la: Ploieşti, Buzău, Rîmnicu-Sărat, Focşani, Tîrgovişte, Găeşti, Piteşti, Rîmnicu-Vîlcea, Valea Călugărească, Giurgiu, Cîmpulung, Braşov, Făgăraş, Sibiu, Cluj, Iaşi, Botoşani, Dorohoi, Cernăuţi, Chişinău, Craiova, Turnu-Severin, Caransebeş, Lugoj, Timişoara, Arad, Oradea, Huedin. „Am venit să aşez muncă, linişte şi dreptate." Asigură alegeri libere. „Nu am nici iubire, nici ură faţă de partide, ci am iubire pentru orice om de ispravă şi o ură nepotolită împotriva acelora care îşi bat joc de liniştea şi averea ţării." A găsit un deficit de 12 miliarde, precum şi lefuri şi pensii neplătite pe 5—6 luni. Promite ateliere rurale pretutindeni. Ţara se cere gospodărită, şi „cultura ea însăşi nu înseamnă altceva decît gospodăria sufletelor lîngă gospodăria muncii, gospodăria banului ţării". Va lua măsuri contra acelora care au averi mari şi au frustrat statul. Necesitatea unei mari reforme a învăţămîntului. Autonomie univ. Mai multă practică şi mai puţină teorie. În învăţămîntul secundar se vor crea ateliere pentru învăţarea unui meşteşug. Învăţămînt de cultură g-rală şi liceul cu 3 cl. pentru cei care intră în Univ. Şcoala primară „va deveni marea realitate a ţării". Şcoala trebuie să pregătească oameni potriviţi pentru munca naţională (p. 194—196).

1371 *Cuvîntarea de la 18 septembrie 1932 ţinută la întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naţionalist-Democrat.* Bucureşti. Tip. „Lupta", 1932. 32 p. 20×13 — I 114609.
Cuvîntare la întrunirea Comitetului executiv al partidului Naţional-democrat, Neamul românesc, 1932, nr. 210.

1372 *Cuvîntare la întrunirea Comitetului executiv al partidului Naţional-democrat.* Bucureşti. Tip. „Lupta", 1933.

1373 *Cuvîntare ţinută la întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naţionalist-democrat de la 21 ianuarie 1934.* Bucureşti. Tip. „Universul", 1934. 28 p. (Partidul Naţionalist-Democrat. Secretariatul general). 24×15.5 — II 124520.
Cuvîntare la şedinţa Comitetului Executiv al P.N. Democrat. Neamul românesc, 1934, nr. 16—19.

1374 *Cuvîntarea ţinută la întrunirea Comitetului Executiv al Partidului Naţionalist-Democrat de la 11 august 1935 la Vălenii de Munte.* Bucureşti. Tip. „Universul", 1935. 27 p. (Partidul Naţionalist-Democrat. Secretariatul general). 23.5×16 — II 135344.

1375 *Politica noastră aşa cum o comandă ziua de azi şi cea de mîine. Îndatoririle Statului, dar şi celelalte îndatoriri. Un guvern de disciplină condus de un om de curaj.* Bucureşti. Tip. „Universul", 1935. 15 p. (Partidul Naţionalist-Democrat. Secretariatul general). 23.5×16 — II 129755.

Cuvîntarea a fost ţinută la 2 febr. în care susţine o guvernare liberală, combătînd Partidul Naţional Ţărănesc; alcătuirea unui nou program financiar, bazat pe „demnitate", şi nu pe recurgere la finanţele internaţionale; o salarizare potrivită nevoilor actuale; restabilirea autorităţii de stat; o mobilizare permanentă a tuturor forţelor.

1376 I. *Cuvîntare de răspuns la Mesaj ţinută în ziua de 27 noiembrie 1936 la Senat.* II. *Cuvîntarea ţinută la întrunirea Comitetului executiv al Partidului Naţionalist-Democrat de la 1 noiembrie 1936.* Bucureşti. 1936. 42 p. (Partidul Naţionalist-Democrat. Secretariatul general). 23.5×16 — II 14445.
Respectul tradiţiei în politica externă a ţării. Respingerea „formulelor" de dreapta.

1377 *Cîteva sfaturi pentru muncitori.* Conferinţă ţinută la Radio. Bucureşti. Tip. „Universul", 1934. 8 p. 15×12 — I 123703.
Nu face deosebire între munca manuală şi acea intelectuală: „Pe munca oricui înfăţişează viaţa cea mare a lumii se sprijină tot ce există. Din muncă se face tot sporul şi munca înfloreşte în toate felurile de frumuseţe care sînt."

1378 *Ce a fost şi ce este Constituţia Română.* Bucureşti. Tip. „Bucovina", 1938. 24 p. 16×12 — I 15709.
Este continuarea liniilor directorii ale vechii legislaţii, începute după revoluţia din 1821. N. I. acceptă întru totul forma constituţiei din 1938.

1379 *State şi Naţiuni.* Conferinţă la Radio ... 24 februarie 1939. Bucureşti. Tip. „Universul", 1939. 4 p. 37×22.

1380 *Naţionalism şi frontiere.* Conferinţă la Radio ... (10 martie, 1939). Bucureşti, 1939. 2 f. 36×24 — III 168530.

1381 *Ce durează?* Conferinţă la Liga Culturală din Braşov (octombrie 1939). Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1940. 15 p. (Extras din *Cuget clar*). 24×17 — II 168051.
Ideile social-politice, cele literar-artistice evoluează. Moda dă culoare. Ce rămîne? „Ceea ce este sprijinit pe sinceritate, ceea ce este sprijinit pe logică, pe bunul simţ, ceea ce este sprijinit pe bunul gust, iar, în materie de fundaţii politice, ceea ce este sprijinit pe o dreptate pe care nimic n-o va putea dărîma."

* * *

1382 *Cuvinte adevărate.* Bucureşti. Tip. „Minerva", 1903. 343 p. 19×13 — I 102009.
Cuvinte adevărate. Bucureşti. Tip. „Minerva", 1904. 343 p. 19×13 — I 142086.
Este continuare de tiraj.
Cartea este alcătuită din art. politico-social-culturale, scrise, cele mai multe, în spirit polemic, prin care-şi începe activitatea de gazetar, publicate în ziarul *Epoca*, între 15 mart. şi 21 oct. 1903. Nu toate art. din *Epoca* sînt cuprinse în acest vol.; au fost lăsate în afară 7 art. privind pe: Ilie Bărbulescu, Gr. Tocilescu, dr. Ygrec, Cav. Zotta, precum şi un art. intitulat *Paştele de odinioară.* Cartea a avut o largă circulaţie şi un puternic ecou în presă şi opinia publică. Cuprinsul vol. I: *Un îndemn:* procesul Caion-Caragiale; cu referiri polemice la Tocilescu. *Un regret:* Tocilescu. *Polemică ştiinţifică în presa politică:* decăderea morală a presei şi a partidului politic. Dar presa poate fi şi „cîmpul cel luminos şi larg al luptelor pentru idei. Dar acolo vin cu arme netede numai aceia care au în adevăr un steag şi cred în el cu toată puterea vieţii lor". *Oameni imparţiali:* „În politică, dacă o luptă de idei se produce, dacă o direcţie nouă se desface, dacă se afirmă

un adevăr folositor țării, ei își spală mîinile cu toată seninătatea necesară. Nu sînt nici pentru, nici contra și declară că aceasta e tăria și mîndria lor." Totodată N. I. definește rostul său în presa zilnică: „... Se adună în jurul sfintei dorinți de a-și vedea țara împărtășindu-se de o lumină sigură și adevărată...". *O încercare* este aceea de a deveni gazetar: „Voi încerca deci să fac aici *istoria contemporană* a zilei, așa cum s-ar scrie peste o sută de ani în răgaz și pace, privind-o senin și de departe. Voi evita în cele mai multe cazuri chiar numele — ce nu-mi spun nimic —, fixînd însă pentru a nu se uita și pierde tipurile". „Nu fac politica nimănui; n-aștept nimic de la nimeni; și nu mă tem de nimeni. Ce am îmi ajunge, și știu ce nu mi se poate lua. Pe de altă parte, m-am deprins a privi trecutul, la cunoașterea căruia lucrez din întîia mea tinerețe. Cel puțin astfel pot privi faptele zilnice nepărtinitor și în toată legătura lor interesantă de motive și urmări. În sfîrșit, iscălitura mea scutește de orice răspundere și solidarizare pe cei ce conduc acest ziar și sînt reprezentați de dînsul." *Încoronarea d-lui Gr. Tocilescu* la Dorohoi: e ales președ. de onoare al Ateneului Român din Dorohoi. Critică aspră la adresa arheologului. *O declarație :* va publica în *Epoca* „o cronică de luni și un articol de joi", fără a cere onorariul: „N-am nici o nevoie materială și nici o ambiție politică". „Nu înțeleg a pune pe libertatea mea de gîndire, de apreciere și de acțiune nici o ștampilă, nici o firmă care oprește în loc și înlănțuiește cu cine știe ce slăbiciune sau compromisuri posibile ale viitorului." *O nouă explicație a minciunii în presă :* „pentru ca ziarul să se vîndă". *Viitorul partidelor politice :* „Noi ne-am creat o viață publică de care eram lipsiți [...] și astfel ne-am căpătat în scurt timp substratul unei vieți politice europene". Dar partidele îmbătrînesc și se cere o „transformare [...] pînă la cele din urmă manifestări ale ei". N. I. prevestește crearea unui nou partid, „al oamenilor ce, știind ce vreau și pricepînd interesele reale ale țării, vor fi gata a lucra pentru îndeplinirea lor, fie și cu jertfa ființei lor însăși. Va fi un partid în care va da îndreptarea cine e chemat s-o dea prin cultura lui modernă, prin talentul lui serios, prin puterea lui de muncă, prin neclintirea caracterului său. Procedînd încet și cuminte, acest partid, disprețuitor de focurile bengale și fîntînile luminoase ale maeștrilor de spectacole mari, se va inspira din trecutul țării, înțeles cum a fost, din cercetarea țării, așa cum este în adevăr, și va căuta să întemeieze cu puterile bine îndreptate ale întregului popor cea dintîi a lui civilizație națională" (12 apr. 1903). *Asupra cazului de la Iași :* un student a ucis un ofițer; „se crește o tinerime mărinimoasă în școli, pentru înălțarea și întreținerea căreia își stoarce puterile țăranul pe brazda străină". *Un filozof electoral — D. Ioan Brătescu. Chestiuni mari :* opinia publică, prin spiritul său critic, trebuie să discearnă nimicurile umflate de problemele mari ale țării, cum ar fi: „milioanele de români, de care nu e vreme să se ocupe mintea pătrunzătoare a unui bărbat politic... condeiul meșter al unui ziarist". *Universitarii în viața politică :* moralizarea vieții politice: „Politică [...] strîmtă, pătimașă, vicleană, murdară s-a făcut oricînd la Universitate". Atac la adresa politicii lui Take Ionescu, „o politică practică, de caracter american". N. I. mărturisește că „n-am fost niciodată la alegeri, îndemnat [...] și de instinctul conservării personale". ***Românismul în Bucovina*** (p. 61—95), art. scris după ce „am străbătut într-o vară, în fuga trenului". Este un ținut mic „în care se cuprinde atîta frumusețe, atîta bogăție de astăzi și amintiri din trecut așa de îmbelșugate, de îndepărtate și de sfinte". Stăpînirea nefastă a Austriei. „Se cuvenea ca Bucovina să fie o «România» ideală." Elogiul cutremurător al Dragoșilor și Mușaților. Viața actuală, literatura ei: Hurmuzaki, Marian, Sbiera, Petrino. *Supărarea patriarhului egumenic :* ironizează tendința acestuia de autoritate asupra

bisericii româneşti — „E un biet prelat". *Episcopul Mihail Pavel:* impresionantă prezentare a episcopului de Oradea Mare, figură de ţăran: „Un solid bătrîn, uscat, drept ca un stejar secular... purta pălăria şi haina oricărui preot de sat, nişte cizme mari ca la ţară. Aşa vor fi fost pe alte tronuri voievozii noştri". *„Românismul" vechi şi noul naţionalism:* relativ la un art. al lui Hasdeu, intitulat *Virtutea romană, romantism.* Din textul lui N. I.: „Venim dintr-un trecut greu şi trăim într-un prezent de primejdie, între duşmani şi fără un singur prieten adevărat. Şi nu voim să pierim[...] Fiecare din noi simţim ca o misiune sfîntă de a împiedica aceasta[...] căutăm pretutindeni un sprijin: în clasele care n-au fost chemate încă la viaţă în lumină, la fraţii înstrăinaţi, pe care noi nu-i uităm, căci pentru noi «România» nu înlocuieşte românimea". *Pericolul liceelor:* mai multă atenţie la viaţa elevilor şi noua organizare a liceelor. *Politica latină:* porneşte de la apariţia rev. *La renaissance latine* şi discută oportunitatea ei. Ateneismul de provincie: contra lui Tocilescu. *Naţionalismul român în formă austriacă:* apariţia unei gazete româneşti la Brünn, sub conducerea lui Aurel Onciul, cunoscut ca filoaustriac. *O părere de rău:* Caion-Caragiale. *Un congres de reforme:* al Partidului Conservator. *Înfrăţirea româno-maghiară. Era nouă în Bucovina:* disensiuni între români, provocate de atitudinea lui Aurel Onciul, redactorul *Privighetorului* de la Brünn. *Cugetări asupra unui banchet de intelectuali:* al Partidului Conservator, la care au luat parte: Tocilescu, Gion, dr. Istrati, Toma Ionescu, Vlădescu, dr. Babeş. Scris în spirit polemic. Nedrept cu Xenopol: „Se cuvine să întindem un văl de pietate asupra bătrîneţelor sale". „Intelectual nu e o meserie, ci o distincţie a firei, pe care cultura o vădeşte sau o infirmă. E intelectual omul foarte inteligent, individualitatea bine răspicată, care caută în viaţă mulţumirea superioară ce se dobîndeşte trăind în lumea nemuritoare a ideilor care au energia trebuitoare pentru a-şi lămuri gîndurile prin scris, pentru a le închega sistematic şi, răspîndindu-le, face o operă binefăcătoare pentru ţara şi poporul lui". *Adversarii schimbării morale:* se cere o aristocraţie de merit în locul... arivistocraţiei de cutezanţă. „Un temei al societăţilor moderne e împărţirea cît mai egală a bunurilor şi drepturilor între clase şi indivizi." *În chestia evreiască. Păreri libere.* Prima dată cînd N. I se opreşte asupra acestui subiect, căutînd a-l studia şi prezenta cu obiectivitatea omului de ştiinţă. *Studii asupra Partidului liberal:* rolul lui D. A. Sturdza în partid şi al tineretului intelectual. Intervenţia americano-engleză. *Şipca şi Plevna:* amintiri istorice legate de 1877. *Nilul şi edictul de Nantes. Scrisoarea d-lui Carp:* simţul de gospodărie în organizarea oraşelor ca să devină „o podoabă a ţării şi un element de căpetenie în dezvoltarea ei".

1383 *Prevederi îndeplinite. Literatura nouă şi noua politică.* Cuvîntare rostită la şezătoarea de la Bacău (mart. 1906). Vălenii de Munte. Tip. „Neamul românesc", 1909. 20 p. (Supliment la „Neamul românesc", Biblioteca Naţionalistă, nr. 11). 24×16 — P.I 2079.

1384 *Culegere de articole din „Neamul românesc pentru popor"*, de Maria Basocescu. Bârlad. Tip. „Toricelli Slobozeanu", 1915. 64 p. 22×15 — II 44295.
Cuprins: *Neagu lui Lupuşor; Urgia din Bucovina; O învăţătură pentru lumea întreagă; Ce dorim ţării; Ne vin oaspeţi?; Din războiul cel mare; Setea de lumină e cel mai sigur semn de înaintare la un neam; Lipsa de porumb; Războiul; Săptămîna Patimilor; Învierea; Să nu irosim; Foametea la românii de peste graniţă; Primăvara şi munca; Pînea noastră cea de toate zilele; Nu faceţi proorociri; Rugăciunea zilei de astăzi; Italia se luptă; Cei ce se satură de a-şi sluji ţara; Să nu ne stricăm graiul; Nu e pleaşcă,*

ci datorie; Cu ce se învinge? Nemţii n-au flămînzit...; Să ne păzim gura; Pămîntul se apără...; Cine seceră şi cine scrie; Nicolae Stan — viteazul care tace; Din războiul cel mare; Feriţi-vă de gazete; Hotare şi voie bună; Să vie! Soarta războiului şi viitorul României; În ce trebuie să credem; Păzitorii graniţei; Încă o primejdie deci şi o hotărîre mai tare din partea noastră.

1385 *Scrisori către românii din America, 1921—1924.* Cleveland-Ohio. S.U.A. Tip. ziarului „America", 1924. 144 p. 23×15.5 —

Pe foaia de titlu este scris greşit: 1921—1923, deoarece art. sînt din 1921—1924. Cartea cuprinde art. publicate de N. I. în ziarul *America* între 1921 şi 1924. Vol. se deschide cu următoarea scrisoarea-facs. a lui N. I. adresată ziarului: „Bunăvoinţa acelora cari au crezut că pot găsi în mine un informator sincer şi fără rezerve pentru lucrurile din depărtata ţară de naştere face ca articolele mele de un an de zile — ştiri, îndrumări şi sfaturi — să iasă în cărticica de faţă. Doresc să fie citite în starea de suflet în care eu însumi le-am scris." Cuprins: *O aniversare:* trei ani de la unirea cu Ardealul; *Cît preţuieşte ţara noastră:* ţară frumoasă: „Iar seara, cînd vă prinde dorul de o ţară bătrînă, veche şi mică [...] să nu vă fie ruşine de lacrima de dor pe care veţi fi vărsat-o; ea o merită"; *America...; Cartea noastră cea de toate zilele:* îndeamnă să facă „o bibliotecă populară de format mic[...] care să cuprindă, din fiecare scriitor român cu faimă, paginile cele mai frumoase; *Criza politică din România; Nevoia de asociaţie:* la americani este această tradiţie; opera culturală...; *Oraşele României mari şi românii; În ce stă mîntuirea:* „cultura pentru noi înşine"; ne ridică; *Muzee şi cultură:* să facă muzee spre a deveni fiecare „un aprins propagandist"; *Certuri între români; O carte pe care n-o aveţi şi una pe care n-o avem:* să tipărească „o mică biblie a românităţii", aceasta ar face-o N. I.; iar ei să ne facă o carte despre America; *Greşeala ardelenilor; O căsătorie princiară; Din mijlocul sătenilor noştri:* elogiul ţăranului, votul universal va da roade; *Alegeri?; Amintirea cărţii:* carte pentru sate; *Poporul are voinţă; Naţionalităţile se plîng* [...]: în „România nimeni nu e urît, nici nedreptăţit".; *Răspuns la o scrisoare publică; Şcoală de viaţă:* cu banii românilor americani N. I. întemeiază la Vălenii de Munte Şcoala de misionare; *România la Genova; Cuvîntarea unui ungur: Bernady*: de prietenie: *Neam cuminte:* cel din Banat; *Adunarea Ligii Culturale:* solidaritate între români; *Prin Banatul sîrbesc; Socoteli încurcate:* haosul financiar din ţară; *America de-o parte; Românii şi dinastia lor; Politica amorului:* condamnarea crimei lui Walter Rathenau; *Ce se vede în Ardeal; Leul şi specula; Editura românească în America; Şcoala, darul nostru:* Şcoala de misionare; *Partid şi ţară; Universitatea din Cluj; O înviere primejdioasă; Insulte; Cei buni lucrează; America la Bosfor; Spirit bun:* defăimarea ţării; *Moartea părintelui Lucaci; Uniţi şi neuniţi; Tulburările din România:* studenţii; *Descălecarea ardelenilor; Contra evreilor?; Să nu ne sălbăticim:* moravuri politice; *Zări tulburi:* Germania; *Linişte şi hotărîre:* Franţa; *Enescu în America; Rele adînci:* diminuarea naşterilor; *România şi acţiunea franceză; Se pustieşte ţara...:* lipsa de copii în Banat; *Constituţia; Tineret fără astîmpăr:* mişcări studenţeşti; *Nu vă speriaţi:* Viaţa politică otrăvită, dar „ţara e sănătoasă"; „*Colaboraţia latină*"; *Turburări:* intrigi politice; *Creştere proastă:* contra mişcărilor antisemite; *Nu sîntem aşa de răi; Locuri neacoperite; Ce crede străinătatea despre noi:* un popor se menţine şi prin faima pe care o are; *Recunoştinţa politică; Ţară aşezată:* Cehoslovacia; *Prietenii adevărate:* Cehoslovacia; *Nu e chiar aşa de rău:* atenţie la intrigile contra ţării; *Împrejurările bulgăreşti:* mişcări în ţara vecină; *Onoarea soldatului:* mormîntul soldatului necunoscut; *Ctitori noi:* Jacques Elias;

Ajutor străin: financiar; *Călătoria d-lui Vintilă Brătianu; Regele României în Polonia; Moartea preş. Americii şi România:* Harding; *Adunarea de la Sinaia:* Mica Antantă; *Învinuiri şi clevetiri:* contra ţării; *O vizită americană:* economişti; *Chestia Ruhr şi atitudinea României; Veşti bune; Seton Watson; Ce poate românul...; Români americani şi altfel de „români" din America; Pricini de tulburare în România:* antisemitismul, fascismul; *Şcoala noastră de la Văleni; Schimbări fără schimbare:* în partidele politice; *Un împrumut; Cîmp şi muncă:* agricultura şi ţăranul; *Ce aşteptăm de la cei întorşi:* din America; *Şcolile merg:* linişte, tulburările au încetat; *Să ne spunem durerile?, Munca a pornit:* agricultura; *Românii şi schimbarea din Grecia:* detronarea regelui; *Graniţa Banatului; Adunarea de la Belgrad:* Mica Înţelegere; *Prietenie şi schimb de bani:* Franţa; *Străinii la lucru în România; Lupta pentru preţul banului:* Franţa; *Românii şi Austria cea nouă; E România ţară săracă; Căderea banului francez; Românii şi amintirea lui Wilson; Averile statului şi întovărăşirea capitalului privat; Cărţi româneşti în America* (în bibl. din Cleveland); *Finanţe româneşti; Un testament nobil:* şcoala este ajutată de particulari; *Cum se sfîrşeşte sila:* situaţia internă în Bulgaria.

1386 *Cine sînt liberalii.* Guvernul Brătianu. „Partidul tare". Guvernul slab al partidului tare. Constituanta de partid. Încă o proclamaţie. Politica externă a noului Guvern. Soarta făgăduielilor. Cîteva articole publicate în *Neamul românesc.* Bucureşti. Tip. „Universul", 1922. 16 p. 17×12. — I 63735.
Art. sînt publicate în *Neamul românesc,* 1922, nr. 10, 14, 18, 20, 21, 24, 26.

1387 *Pentru ţăranul român.* Sibiu. Ed. „Asociaţia Astra". Tip. „Dacia Traiană", 1931. 80 p. (Biblioteca populară a „Asociaţiunei", Anul XXI, nr. 189). 15.5×12 — I 111088.

1388 *Isprava. După întoarcerea la regimul de partid.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932. 73 p. 19×12.5 — I 114454.
Cuprinde: *Instalarea noului regim naţional-ţărănesc; Situaţia financiară; Alegerile; Parlamentul; „Şeful" = Iuliu Maniu; Regele şi rostul lui; Şase art. din* Neamul românesc *— ca să fie şi ele aici:* Despre D. Nicolae Titulescu (4 art.); *Înterimarul* = Vaida Voevod; *Străinul* = Iuliu Maniu. Toate aceste art. au fost publicate mai întîi în *Neamul românesc,* 1932.

1389 *Doi ani de restauraţie. Ce a fost, Ce am vrut, Ce am putut.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1932. 127 p. 19.5×13 — II 114470.
Aceeaşi tipăritură a apărut în 6 ed., fiecare avînd un tiraj de 1 000 ex. Cuprins: Restaurarea. Prima „criză" de guvern; Cîteva luni de oportunism; A doua „criză"; A treia „criză" fără rezultat; Sfîrşitul agoniei de regim; A patra „criză" şi formarea Ministeriului de specialişti; „Sacrificiul": pînă la deschiderea noului Parlament. Sesiunea Parlamentului din iunie; O vară de pîri, calomnii şi intrigi; Sfîrşit de vacanţe între alte intrigi şi insulte. Noile greutăţi bugetare; A doua sesiune a Camerei; Pregătirea succesiunii partidului naţional-ţărănesc; Redeschiderea Parlamentului; O nouă „criză" inutilă; Un ultim moment de optimism; Ultimele constatări bugetare şi gestul de om onest al plecării.

1390 *Iudaica.* Bucureşti. Tip. „Bucovina", 1937. 23 p. 20×14.5.
Broşura are în anexă: *Rolul Statului şi datoria cetăţenească;* spicuiri din discursul d-lui prof. N. Iorga la Congresul general al Ligei Culturale. Iaşi, 29, 30 iunie 1937.

1391 *Istoria unei legende: Iuliu Maniu.* Vălenii de Munte. Tip. „Datina Românească", 1934. 45 [— 47] p. 21×14 — II 131422.

INDICE CRONOLOGIC

1892
Une collection de lettres de Philippe de Mézières. Extrait. Paris.

1893
Poezii. Bucureşti
Schiţe din literatura română, vol.I. Iaşi. 1893.
Thomas III, Marquis de Saluces. Paris

1894
Despre concepţia actuală a istoriei şi geneza ei. Bucureşti.
Un projet relatif à la conquête de Jérusalem. Extrait. Paris.
Schiţe din literatura română. Vol. II. Iaşi.

1895
Acte şi fragmente. Vol. I. Bucureşti.
Amintiri din Italia. Giosuè Carducci. Bucureşti
Basta şi Mihai Viteazul. Bucureşti
Une lettre apocryphe sur la bataille de Smyrne (1346). Extrait. Paris.
Despre utilitatea generală a studiilor istorice. Bucureşti.

1896
Acte şi fragmente. Vol. II. Bucureşti
Un auteur de projets de Croisades Antoine Marini. Extrait. Paris.
Contribuţiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Extras. Bucureşti.
Philippe de Mézières, 1327—1405. Paris.
Un viaggio da Venezia alla Tana. Extras. Venezia.

1897
Acte şi fragmente. Vol. III. Bucureşti.
Rapoarte consulare prusiene din Iaşi şi Bucureşti. Bucureşti.

1898
Cultura română supt fanarioţi. Bucureşti.
Documente nouă în parte românesci relative la Petru Şchiopul şi Mihaiu Viteazul. Bucureşti.
Două conferinţe: I. Luptele Românilor cu Turcii dela Mihai-Viteazul încoace. II. Cultura română supt Fanarioţi. Bucureşti.
Manuscripte din bibliotecile străine. Vol. I. Bucuresci.
Pretendenţi domnesci în secolul al XVI-lea. Bucureşti.
Zece Maiu. Bucureşti.

1899
Călători, ambasadori și misionari în țerile noastre. București.
Cronicile Muntene. Bucuresci.
Documente românești din Arhivele Bistriței. București.
Manuscripte din biblioteci străine. Vol. II. București.
Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV-e siècle. Vol. I. II. Paris.
Opinions sincères. Bucarest.
Regeste și documente. București.
Socotelile Brașovului. București.
Socotelile Sibiiului. București.
Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe. București.

1900
Acte din secolul al XVI-lea, relative la Petru-Vodă Șchiopul. București.
Documente arh. Bistriței, vol. II. București.
Cum face D-l Gr. G. Tocilescu ediția a doua a operilor sale. București.
D. Frédéric Damé și istoria României contemporane. București.
Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor române. București.
Documente geografice. București.
Nouveaux materiaux pour servir à l'histoire de Despote. Bucarest.
Opinions pernicieuses. Bucarest.
Un pretendent la tronul muntean: Dumitrașcu Vodă Cercel. București.
Relațiile comerciale ale Țerilor noastre cu Lembergul. București.
Scurta istorie a lui Mihai Viteazul. București.
Studii asupra istoriei Românilor în secolul al XVII-lea. București.

1901
Călătoriile în Rusia ale lui Mihai Popovici. Arad.
Documente privitoare la Constantin Vodă Brîncoveanu. București.
Fragmente de cronici și știri despre cronicari. București.
Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea. 2 vol. București.
Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul Românesc. București.
Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul Românesc. București.
Relațiile Moldovei cu Polonia... București.
Scrierile Cantacuzinilor. București.
Socotelile Bistriței (Ardeal). Acte relative la istoria cultului catolic în Principate. București.

1902
Ciocoii vechi și noi de N. Filimon. București.
Despre Cantacuzini. Vol. I. București.
Documente privitoare la familia Callimachi. Vol. I. București.
Documente privitoare la familia Cantacuzino. București.
Genealogia Cantacuzinilor de Banul Mihai Cantacuzino. București.
Istoriile Domnilor Țării Românești. București.
Legăturile Principatelor Române cu Ardealul. București.
Note et extraits. Vol. III. Paris.
Sate și Preoți din Ardeal. București.
Scènes et Histoire du Passé Roumain. București.

1903
Acte relative la războaiele lui Mihai-Vodă-Viteazul. București.
Cărți domnești. Vol. I. București.

Colecţia de folklore a Ministeriului de Instrucţie. Bucureşti.
Contra tînguirilor d-lui Tocilescu. Bucureşti.
Cuvinte adevărate. Bucureşti.
Despre adunarea... izvoarelor... istorice. Bucureşti.
Documente din arhiva C. Basarab Brâncoveanu. Bucureşti.
Documente muntene şi oltene din arhiva d-lui Barbu Ştirbei. Bucureşti.
Documente privitoare la Familia Calimachi. Vol. II. Bucureşti.
Documente relative la moşiile Ţibăneşti şi Găneşti ale P.P. Carp. Bucureşti.
Note critice asupra culegerilor de documente interne româneşti. Bucureşti.
Părerile d. Take Ionescu asupra Macedoniei. Bucureşti.
Socoteală definitivă cu d. Pompiliu Eliade. Bucureşti.

1904
Două biblioteci de mânăstiri Ghighiu şi Argeş. Bucureşti.
Cărţi domneşti. Vol. II, III. Bucureşti.
Corespondenţa lui Ştirbei Vodă. Vol. I. Bucureşti.
Cuvinte adevărate. Bucureşti.
Pe drumuri depărtate. Bucureşti.
Drumuri şi oraşe din România. Bucureşti.
Kurze Geschichte Stephans des Grossen. Gotha.
Istoria literaturii religioase a Românilor pînă la 1688. Bucureşti.
Istoria lui Ştefan cel Mare. Bucureşti.
Istoria lui Ştefan cel Mare. Bucureşti.
Mărunţişuri istorice culese în Ungaria. Budapesta.
Note asupra trecutului farmaciei. Bucureşti.
Războiul din extremul Orient. Bucureşti.
Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul întemeietori ai bisericii Românilor din Ardeal. Bucureşti.
Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul şi Mitropolia Ardealului. Bucureşti.
Viaţa şi faptele lui Veniamin Costachi. Bucureşti.

1905
Braşovul şi Românii. Bucureşti.
Cîteva manuscripte şi documente din ţară şi din străinătate relative la Istoria Românilor. Vol. I. Bucureşti.
Geschichte des Rumänischen Volkes, 2 vol. Gotha.
Gînduri şi sfaturi ale unui om ca oricare altul. Bucureşti.
Inscripţii botoşănene. Bucureşti.
Inscripţii din bisericile României. Vol. I. Bucureşti.
Istoria modernă. Bucureşti.
Istoria Românilor în chipuri şi icoane, 2 vol. Bucureşti.
Istoria Universală. Bucureşti
Îndreptări şi întregiri la Istoria Românilor. Bucureşti.
Mărunţişuri istorice... Ştirbei Vodă. Bucureşti.
Neamul românesc în Basarabia. Bucureşti.
Neamul românesc în Bucovina. Bucureşti.
Nichifor Dascălul, Exarh Patriarhal şi legăturile lui cu ţerile noastre. Bucureşti.
Oameni şi fapte din trecutul românesc. Bucureşti.
Pomenirea lui Ştefan cel Mare. Bucureşti.
Povestiri, scrisori şi cronici. Bucureşti.
Sate şi Mănăstiri din România. Bucureşti.
Storia del soggiorno di Carlo XII in Turchia, scritta dal suo interprete Alessandro Amira. Bucureşti.
Viaţa lui Alexandru Vodă Callimachi. Bucureşti.

Viața și domnia lui Barbu Știrbei, 2 vol. București.

1906
Un apărător al săracilor, Domnul Tudor din Vladimir. București.
Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797. București.
Cărți și scriitori români din veacurile XVII—XIX. București.
Cîteva documente de cea mai veche limbă românească. București.
Cîteva fărâme din corespondența lui Alexandru Vodă Ghica. București.
Cîteva manuscripte și documente... Vol. II. București.
Cercetări și regestre. București.
Conferință ținută la Alexandria. București.
Două conferințe craiovene. Craiova.
Contribuțiuni la istoria învățămîntului în țară și străinătate 1780—1830. București.
Contribuțiuni la istoria liteeaturii, 3 vol. București.
Latins et Grecs d'Orient. Leipzig.
Lupta pentru limba românească. București.
Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească, 2 vol. București.
Negoțul și Meșteșugurile în trecutul românesc. București.
Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Hagi Pop. București.
Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene, 2 vol. București.

1907
O alegere de episcopi moldoveni în 1557—58. Cluj.
Prin Bulgaria la C-tinopole. București.
The Byzantin empire. London.
Ceva despre Ardealul românesc. București.
Cuvîntarea ținută la Adunarea Deputaților. București.
Hîrtii din arhiva Hurezului. București.
Inscripții din bisericile României. Fasc. II. București.
Inscripții și însemnări din bisericile Iașului. Fasc. I București.
Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea. Vol. I. București.
Istoria lumii. București.

1908
Asachi. *Poezii.* Vălenii de Munte.
Bălcescu. *Originile naționalismului român.* Vălenii de Munte.
Bolintineanu. *Poezii.* Vălenii de Munte.
Caragiale. *O repetiție moldovenească.* Vălenii de Munte.
Catina. *Poesii.* Vălenii de Munte.
Constatări istorice cu privire la viața agrară a Românilor. București.
Crețeanu Gh. *Poezii alese.* Vălenii de Munte.
Cultura națională și politică națională. Vălenii de Munte.
Decourdemanche. *Zicale turcești.* Vălenii de Munte.
A cui e Dunărea? Vălenii de Munte.
Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. I. Gotha.
Inscripții din bisericile României. Vol. II. București.
Întrunirea naționalistă. Vălenii de Munte.
Istoria Bisericii românești. Vol. I. Vălenii de Munte.
Istoria literaturii românești în veacul al XIX. Vol. II. București.
Istoria lui Mihai Viteazul. București
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.
Istoria României pentru poporul românesc. Vălenii de Munte.
Istoria Universală. Vălenii de Munte.
Istrati. *Babilonia românească.* Vălenii de Munte.

Un martur străin al păcatelor noastre. Vălenii de Munte.
Petrino. *Poesii alese.* Vălenii de Munte.
Puşchin. *Ţiganii.* Vălenii de Munte.
Trecutul unei reşedinţi regale. Vălenii de Munte.
Vecinii noştri. Vălenii de Munte.

1909
Alecsandri. *Poesii lirice.* Vălenii de Munte.
Baronzi. *Poesii alese.* Vălenii de Munte.
Chemarea lui Constantin Mavrocordat către Olteni. Bucureşti.
Ce credea un anarhist cu o săptămînă înaintea răscoalelor. Vălenii de Munte.
Cuvîntări de înmormîntare şi pomenire. Vălenii de Munte.
Cuza-Vodă şi duşmanii săi. Vălenii de Munte.
Din documentele noastre. Vălenii de Munte.
În era Reformelor. Vălenii de Munte.
Din faptele străbunilor. Vălenii de Munte.
Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. II. Gotha.
Herodot. Vălenii de Munte.
Les Hongrois et la nationalité roumaine en 1909. Vălenii de Munte.
Istoria bisericii româneşti. Vol. II. Vălenii de Munte.
Istoria literaturii. Vol. III. Bucureşti.
Istoria Universală. Vălenii de Munte.
Îndreptăţirea celor ce stăpînesc. Vălenii de Munte.
Der lateinischen Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen während des Mittelalters. Berlin.
Pasărea măiastră. Vălenii de Munte.
Pilde filosoficeşti. Vălenii de Munte.
Poesii ale scriitorilor din epoca Unirii. Vălenii de Munte.
Prevederi îndeplinite. Bucureşti.
Românii şi străinii. Vălenii de Munte.
Rosetti. *Poesii alese.* Vălenii de Munte.
Sihleanu. *Poesii.* Vălenii de Munte.
Ştiri despre veacul al XVIII-lea. Vol. I. Bucureşti.
Unirea Principatelor. Vălenii de Munte.
La un vechiu vad de vrăjmăşie. Vălenii de Munte.

1910
Amintirile Colonelului Solomon. Vălenii de Munte.
Balada populară românească. Vălenii de Munte.
Un călător italian în Turcia şi Moldova. Bucureşti.
Carol al XII, Petru cel Mare şi ţările noastre. Bucureşti.
Cîteva note despre cronicile şi tradiţia noastră istorică. Bucureşti.
Cenni sulle relazioni tra l'Abissinia e l'Europa cattolica. Palermo.
Doamna lui Ieremia Vodă. Bucureşti.
Documente felurite. Bucureşti.
Două cuvîntări în chestia muncitorilor. Vălenii de Munte.
Les dernières élections en Hongrie et les Roumains. Vălenii de Munte.
Către fraţii din Ungaria. Vălenii de Munte.
Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. III. Gotha.
Drăguşanu, Codru. *Călătoriile unui român ardelean.* Vălenii de Munte.
Filimon, N. *Ciocoii vechi şi noi.* Bucureşti.
Istoria Armatei româneşti. Vol. I. Vălenii de Munte.
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.
Istoria Românilor pentru poporul românesc. Vălenii de Munte.

Kogălniceanu. *Răpirea Bucovinei.* Vălenii de Munte.
Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea. Bucureşti.
Neagoe-Vodă. *Învăţăturile.* Vălenii de Munte.
Ce e Patria? Vălenii de Munte.
Poeţii români de supt stăpînirea rusească. Vălenii de Munte.
Pe ce se poate sprijini un popor. Vălenii de Munte.
Problema evreiască. Vălenii de Munte.
Francisc Rákoczy al II-lea. Bucureşti.
Răscoala Seimenilor în potriva lui Matei Basarab. Bucureşti.
Ce reprezentăm în Dobrogea. Vălenii de Munte.
Scrisori şi alte acte privitoare la Unirea Principatelor. Bucureşti.
Ştefan cel mare şi Mănăstirea Neamţului. Bucureşti.
Ştiri despre veacul al XVIII-lea... Vol. II. Bucureşti
Ţara Românilor. Judeţul Prahova. Vălenii de Munte.
Un triumf? Incidentul de la Pireu. Vălenii de Munte.
Viaţa femeilor în trecutul românesc. Vălenii de Munte.
Viaţa şi domnia lui Barbu Ştirbei. Vălenii de Munte.

1911
Acte şi scrisori din arhivele oraşelor ardelene. Vol. I. Bucureşti.
Un biruitor, Radu-Vodă Şerban. Vălenii de Munte.
Bresla blănarilor Botoşani. Bucureşti.
Breve storia dei Rumeni. Bucarest.
Către alegătorii colegiului al II-lea şi al III-lea de Cameră. Vălenii de Munte.
Ceva despre ocupaţia austriacă în anii 1789—1791. Bucureşti.
Două concepţii istorice. Bucureşti.
Cugetări. Vălenii de Munte.
Documente interne. Bucureşti.
Les éléments originaux de l'ancienne civilisation roumaine. Iassy.
Femeile în viaţa neamului nostru. Vălenii de Munte.
Generalităţi cu privire la studiile istorice. Vălenii de Munte.
Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. IV. Gotha.
Istoria lumii în vremile mai nouă. Vălenii de Munte.
Mihai Viteazul. Vălenii de Munte.
Oameni care au fost. Vălenii de Munte.
Pagini din istoria culturală. Bucureşti.
Partea Românilor din Ardeal şi Ungaria în cultura românească. Bucureşti.
Partea Românilor din Ardeal şi Ungaria în cultura românească. Vălenii de Munte.
Predicile ţinute la Mitropolia din Bucureşti de Antim Ivireanu. Vălenii de Munte.
Scrisori ale lui Gaşpar-Vodă Graţiani. Bucureşti.
Serbările dela Blaj şi însemnătatea lor. Vălenii de Munte.
Tulburările bisericeşti şi politicianismul. Vălenii de Munte.

1912
Gheorghe Asachi ca tipograf şi editor. Bucureşti.
Citeva ştiri nouă privitoare la istoria Românilor. Bucureşti.
Chestiunea Rinului. Vălenii de Munte.
Contribuţii la istoria bisericei noastre. Bucureşti.
Cuvîntarea ţinută la Bucureşti la 16 Mai 1912. Vălenii de Munte.
Desbinările Românilor din Ungaria. Vălenii de Munte.
Discurs rostit în Camera Deputaţilor. Bucureşti.
Trei drame. Vălenii de Munte.
O genealogie a Basarabilor. Vălenii de Munte.

En grekisk krönika om Karl XII: S'vistelse i Bender.
Însemnătatea ţinuturilor de peste Prut. Bucureşti.
Istoria Universală. Vălenii de Munte.
Trei lecţii de istorie despre însemnătatea Românilor în istoria Universală. Vălenii de Munte.
Mănăstirea Hurezului dezvoltarea şi viaţa ei. Vălenii de Munte.
Mănăstirea Neamţului. Vălenii de Munte.
Mediul moral şi virtuţile ostăşeşti. Bucureşti.
Nevoia reînoirei conştiinţelor istorice în învăţămîntul secundar. Bucureşti.
Un ofiţer român în oastea lui Carol al XII-lea. Bucureşti.
Pagini despre Basarabia de astăzi. Vălenii de Munte.
Să păstrăm ortodoxia? Vălenii de Munte.
Studii şi documente cu privire la istoria românilor. Vol. XXIV. Vălenii de Munte.
Plîngerea lui Ioan Sandru Sturdza. Bucureşti.
Politica Austriei faţă de Unire. Bucureşti.
Portul popular românesc. Vălenii de Munte.
Rolul tradiţiei în creşterea femeilor la Români. Vălenii de Munte.
România, vecinii săi şi chestiunea Orientului. Vălenii de Munte.
România, vecinii săi şi chestia Orientului. Vălenii de Munte.
Les Roumains et le nouvel état de choses en Orient. Vălenii de Munte.
Scrisori de boieri. Vălenii de Munte.
Scrisori domneşti. Vălenii de Munte.
Din ţinuturile pierdute. Bucureşti.

1913
Acte şi scrisori din Arhivele oraşelor Ardelene. Vol. II. Bucureşti.
Acte străine din archivele Galiţiei vechii Prusii. Bucureşti.
Acţiunea militară a Românilor. Vălenii de Munte.
Den Albanska Fragan. Stockholm.
Două apeluri către Românii din regat. Vălenii de Munte.
Armenii şi Românii: o paralelă istorică. Bucureşti.
Les bases nécessaires d'une nouvelle histoire du moyen-âge. Bucureşti.
Les causes de la catastrophe de l'Empire ottoman. Vălenii de Munte.
Ceva despre episcopul maramureşan Iosif Stoica. Bucureşti.
Chestiunea Dunării. Vălenii de Munte.
Câteva declaraţii făcute la întrunirea naţionalistă din Brăila. Vălenii de Munte.
La cloche de Carageorges destinée à la Chapelle de Topola. Vălenii de Munte.
Clopotul dăruit de Caragheorghe, întemeietorul Serbiei, satului Topola. Bucureşti.
Condiţiile de politică generală în care s'au întemeiat bisericile româneşti. Bucureşti.
Corespondenţa lui Dimitrie Aman. Bucureşti.
Cronica expediţiilor Turcilor în Moreea. Bucureşti.
Cum se poate îndrepta starea funcţionarilor. Vălenii de Munte.
Cum se poate îndrepta starea funcţionarilor. Bucureşti.
Cuvîntarea ţinută în Cameră. Vălenii de Munte.
Documente interne. Bucureşti.
Drepturi naţionale şi politice în Dobrogea. Constanţa.
L'évêché de Hajdu-Dorogh et les droits de l'Eglise roumaine unie. Bucarest.
Geschichte des Osmanischen Reiches. Vol. V. Gotha.
Două inscripţii nouă găsite la Mănăstirea Bistriţa. Bucureşti.
Istoria Evreilor în ţerile noastre. Bucureşti.
Istoria lumii în vremurile mai nouă. Vălenii de Munte.
Istoria Statelor-balcanice în epoca modernă. Vălenii de Munte.
Auf und Niedergang des Türkischen Herrschaftsgebiets in Europa. Gotha.

Note de drum : Prin Germania. Vălenii de Munte.
Notele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani. Bucureşti.
Notes d'un historien relatives aux événiments des Balcans. Bucarest.
Ostaşii dela Prut cu un nou act dela Alexandru cel Bun. Bucureşti.
Orsakerna till dat attomanska... Stockholm.
Patrahirul lui Alexandru cel Bun. Bucureşti.
Două plângeri ale episcopului de Râmnic Galaction (1821). Bucureşti.
Politica externă a popoarelor agricole. Bucureşti.
Les premières relations entre l'Angleterre et les pays roumains du Danubes. Paris.
Privilegiul lui Mahomed al II-lea pentru Pera. Bucureşti.
Raze de Soare de Princesa Nadejda B. Ştirbey, istorioare, traduceri. Bucureşti.
Relations entre Serbes et Roumains. Vălenii de Munte.
Barbu Ştirbei ca educator. Bucureşti.
Despre Barbu D. Ştirbei. Vălenii de Munte.
Două tradiţii istorice în Balcani, a Italiei şi a Românilor. Bucureşti.
Ucraina moldovenească. Bucureşti.
Vasile Lupu ca următor al Împăraţilor de Răsărit. Bucureşti.
Versuri nouă ale lui Ienăchiţă Văcărescu. Bucureşti.

1914
Un act românesc privitor la începutul culturii bulgare. Bucureşti.
Acţiunea militară a României. În Bulgaria cu ostaşii noştri. Bucureşti.
Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brîncoveanu. Bucureşti.
Activitatea parlamentară ca deputat al colegiului al II-lea de Prahova. Vălenii de Munte.
Adevăratul patriotism. Vălenii de Munte.
Armenii şi Românii. Bucureşti.
L'Avenir de la nation roumaine. Paris.
Constantin Brâncoveanu. Vălenii de Munte.
Cântecile Românilor din Serbia. Bucureşti.
Chestiunea Mării Mediterane. Vălenii de Munte.
Del Chiaro. *Istoria delle moderne rivoluzione.* Bucarest.
La comemorarea zilei de 3 Mai 1848. Bucureşti.
Cinci conferinţe despre Venezia. Bucureşti.
Contribuţii documentare la istoria Olteniei. Bucureşti.
Cuvîntarea ţinută la întrunirea naţionalistă. Bucureşti.
Cuvântarea ţinută la serbarea zilei de 24 Ianuar. Vălenii de Munte.
Cuvîntare la discuţia Adresei. Vălenii de Munte.
Cuvîntare la discuţia necesităţii reformelor. Vălenii de Munte.
Nouă documente basarabene. Bucureşti.
Encore une fois l'évêché de Hajdoudorogh et les droits des Roumains. Bucarest.
Fundaţiunile Domnilor români în Epir. Bucureşti.
Fundaţiunile religioase ale Domnilor români în Orient. Bucureşti.
Goldoni. *Hangiţa.* Braşov.
O hartă a Ţării Româneşti din C. 1780. Bucureşti.
Histoire des Etats balcaniques à l'époque moderne. Bucarest.
Imperialismul austriac şi cel rus. Bucureşti.
Ce ne învaţă cariera lui Aurel Vlaicu. Vălenii de Munte.
Legăturile culturale între Bucovina şi Principatele româneşti. Bucureşti.
O luptă literară. Vol. I. Vălenii de Munte.

Muntele Athos în legătură cu Țerile noastre. București.
Neamul Agarici, răzeși fălcieni și vasluieni. București.
Opera de istorie a Regelui Carol. București.
Pagini despre Serbia de azi. București.
Pagini loiale despre Regele Carol. Vălenii de Munte.
Pilda bunilor Domni din trecut față de școala românească. București.
Quelques mots sur les relations entre les Roumains et le peuple turc. Bucarest.
Renegați în trecutul țerilor noastre. București.
Renegați în trecutul țerilor noastre. Vălenii de Munte.
Scrisori inedite ale lui Tudor Vladimirescu din anii 1814—1815. București.
Steagul lui Mihnea Vodă Radul. București.
Valoarea politică a lui Constantin Brâncoveanu. Vălenii de Munte.
Venezia în Marea Neagră, 3 vol. București.
Venezia e la Penisola dei Balcani. București.
Viața și Domnia lui Constantin Vodă Brâncoveanu. București.

1915
Albania și România. Vălenii de Munte.
Carpații în luptele dintre Români și Unguri. Vălenii de Munte.
Carpații în luptele dintre România și Unguri. București.
Cîteva lămuriri nouă cu privire la istoria Românilor. București.
Cîteva știri despre comerțul nostru în veacurile al XVII și XVIII-lea. București.
Cîteva știri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitеană. București.
Conspirații și scandaluri bisericești. Vălenii de Munte.
Culegere de articole din Neamul Romănesc pentru popor. Bârlad.
Cuvîntare la discuția Adresei. Vălenii de Munte.
Cuvîntare ținută la adunarea din Iași a Ligii culturale. Vălenii de Munte.
Dardanelele, amintiri istorice. București.
Dezvoltarea ideii unității politice a Românilor. București.
Documente grecești privitoare la istoria Românilor. Vol. I. București.
Dreptul la viață al statelor mici. București.
Die Entwicklung des rumänischen Staatswesens. Gotha.
Faze sufletești și cărți reprezentative la Români. București.
Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie. Vol. I. Bucarest.
Istoria comerțului românesc. Vol. I. Vălenii de Munte.
Istoria războiului balcanic. București.
Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria. Vol. I. București.
În legătură cu biblia de la 1688 și biblia de la 1687 a lui Nicolae Milescu. București.
Din legăturile noastre cu Sârbii. București.
3 Maiu 1915. Vălenii de Munte.
Ce este un monument istoric. Vălenii de Munte.
Notes et extraits. Vol. IV—V. București.
Oltenia și Serbia. Vălenii de Munte.
Partea lui Napoleon al III-lea în Unirea Principatelor. București.
Politica austriacă față de Serbia. București.
Popoare turanice... Vălenii de Munte.
Privilegiile Șangăilor dela Târgu-Ocna. București.
La question roumaine en Autriche et Hongrie. București.
Raportul asupra lucrării „Problemele noastre social agrare“. București.
Sârbii, Bulgarii și Românii în Peninsula Balcanică. București.
Serbia eroică și martiră. Vălenii de Munte.

Situaţia agrară, economică şi socială a Olteniei în epoca lui Tudor Vladimirescu. Bucureşti.
Spiritul public şi literatura în epoca Unirii. Bucureşti.
Venezia ed i paesi romeni del Danubio fino al 1600. Venezia.

1916
Acte româneşti din Ardeal. Bucureşti.
Alte note despre cultura şi viaţa socială românească. Bucureşti.
Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea. Bucureşti.
Un capitol... din Bucovina. Bucureşti.
Cărţi reprezentative în viaţa omenirii. Vol. I. Bucureşti.
Două contribuţii la istoria bisericească a Românilor. Bucureşti.
Ca să fim mai tari în ceasul de azi. Vălenii de Munte.
Cel dintîi învăţător: Gh. Lazăr. Bucureşti.
Ceva mai mult despre viaţa noastră culturală şi literară a secolului al XVIII-lea. Bucureşti.
Desvoltarea statului român. Bucureşti.
Drumuri şi oraşe. Bucureşti.
Către fraţii din Ungaria. Vălenii de Munte.
Histoire des Roumains de Transylvanie. Vol. II. Bucureşti.
Histoire des Roumains de Transylvanie, ed. II-a, 2 vol. Bucarest.
24 Ianuarie 1916. Bucureşti.
Ilusii şi drepturi naţionale în Balcani. Vălenii de Munte.
Ce înseamnă popoare balcanice. Vălenii de Munte.
Iordache Olimpiotul, vînzătorul lui Tudor Vladimirescu. Bucureşti.
Legăturile Românilor cu Ruşii apuseni. Bucureşti.
O luptă literară. Vol. II. Vălenii de Munte.
Notes et extraits ... Vol. VI. Bucureşti.
Oameni cari au fost. Bucureşti.
Observaţii ale unui nespecialist asupra istoriei antice. Bucureşti.
Onestitatea profesională. Vălenii de Munte.
Originea şi sensul direcţiilor politice în trecutul ţerilor noastre. Bucureşti.
Politica externă a Regelui Carol. Bucureşti.
Povestea unui băiat de ţară. Vălenii de Munte.
Războiul actual şi urmările lui pentru viaţa morală a omenirii. Vălenii de Munte.
Din relaţiile franco-române. Bucureşti.
Rolul iniţiativei ... în viaţa publică. Vălenii de Munte.
La Russie en Orient de 1875 à 1878. Bucarest.
Sate şi mănăstiri. Bucureşti.
Serbia la 1871—72. Bucureşti.
Sfaturi şi învăţături pentru ostaşii României. Bucureşti.

1917
Acei pe care nu-i putem uita. Iaşi.
Développement de la question rurale en Roumanie. Iassy.
Discours prononcé à la Chambre des députés de Roumanie. Iassy.
Discurs la Mesaj. Iaşi.
Discurs ţinut la discuţia reformelor. Iaşi.
Documente greceşti privitoare la Istoria Românilor. Vol. II. Bucureşti.
Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea. Iassy.
Histoire des relations Anglo-Roumains. Iassy.
Histoire des relations entre la France et les Roumains. Iassy.
Histoire des relations Russo-Roumaines. Iassy.
Histoire des Roumains de Bucovine. Iassy.

Le „Livre rouge" autrichien. Iassy.
O poveste de la Sfîntul Munte. Iaşi.
Răspunsul la Mesagiu. Iaşi.
Două răspunsuri ale unui istoric. Iaşi.
Relations des Roumains avec les Alliés. Iassy.
Relations latines de la famille royale roumaine. Iassy.
Un reprezentant al elenismului în Moldova. Bucureşti.
Un stat: Bulgaria. Iaşi.
Sufletul românesc. Iaşi.
Ţara mea, traducere. Vol. I. Iaşi.
Ţara mea, traducere, 2 vol. Iaşi.

1918
Continuitatea spiritului românesc în Basarabia. Iaşi.
Cugetare şi faptă germană. Iaşi.
Dobrodsha — sporgsmaalet. Kobenhavn.
Două documente moderne bulgare. Bucureşti.
Histoire des relations entre la France et les Roumains. Paris.
În mijlocul luptei. Iaşi.
Oaspeţi ruşi în Moldova şi oaspeţi moldoveni în Moscovia. Iaşi.
Opere necunoscute ale lui Costachi Negruzzi. Iaşi.
Originea şi dezvoltarea statului austriac. Iaşi.
Pages roumaines. Paris, Nancy.
Politica lui Mihai Viteazul. Iaşi.
La politique de Michel le Brave. Iassy.
Prinţul Carol. Iaşi.
Salut adressé au général Berthelot. Iassy.

1919
Adresa omagială. Bucureşti.
Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais. Bucarest.
Călăuză în România veche. Bucureşti.
Cercetaşii şi monumentele noastre de istorie şi de artă. Bucureşti.
Chestia Oceanelor. Bucureşti.
Comemorarea lui Mihai Viteazul la Academia Română. Bucureşti.
Conferinţe bucovinene. Bucureşti.
Cuvîntarea pentru aniversarea intrării în războiu. Bucureşti.
Cuvîntarea ţinută în sala Dacia în ziua de 26 Octombrie. Bucureşti.
Drepturile Românilor asupra teritoriului lor naţional unitar. Bucureşti.
Droits des Roumains sur leur territoire national unitaire. Bucarest.
Histoire des Roumains de la Peninsule des Balcans. Bucarest.
Introducerea ştiinţelor în învăţămîntul românesc. Bucureşti.
Istoria armatei româneşti. Vol. II. Bucureşti.
Istoria lui Mihai Viteazul. Bucureşti.
Istoria lumii în vremurile mai nouă. Bucureşti.
Istoria poporului francez. Bucureşti.
Istoria Românilor din Peninsula Balcanică. Bucureşti.
Istoria Românilor pentru clasa IV-a şi a VIII-a. Bucureşti.
Istoria romanilor pentru poporul român. Bucureşti.
Istoria Universală. Bucureşti.
Medici şi medicină în trecutul românesc. Bucureşti.
Pentru sufletele celor cari muncesc. Bucureşti.
Relaţiile româno-cehoslovace. Bucureşti.

Le rôle des Roumains dans la latinité. Bucarest.
Ce sînt şi ce vor Saşii. Bucureşti.
Scurtă istorie a Slavilor răsăriteni : Rusia şi Polonia. Bucureşti.
Sistemul şi folosul Caselor Naţionale. Bucureşti.
Soarta faimei lui Mihai Viteazul. Bucureşti.
Ţara mea, ed. III-a. Bucureşti.

1920
Alegerea dela Sălişte înaintea Camerei. Bucureşti.
100 de ani dela naşterea lui Cuza-Vodă. Bucureşti.
Anthologie de la littérature roumaine. Paris.
Anthologie de la Littérature roumaine, II-e édition. Paris.
Constantin Brâncoveanul. Bucureşti.
Cantemir Bătrînul. Bucureşti.
Cuvîntarea ţinută la marea întrunire a Federaţiei. Bucureşti.
Dezvoltarea aşezămintelor politice şi sociale ale Europei. Vol. I. Bucureşti.
Desvoltarea politicei externe a poporului românesc. Bucureşti.
Discursul la Mesagiu. Bucureşti.
Discursul la Mesagiu. Bucureşti.
Un Domn pribeag. Bucureşti.
Drumuri vechi. Bucureşti.
Histoire des Roumains et de leur civilisation. Paris.
Ideea Daciei româneşti. Bucureşti.
Istoria evului mediu. Bucureşti.
Istoria literaturilor romanice, 3 vol. Bucureşti.
Istoria Românilor pentru clasa IV-a şi a VIII-a. Bucureşti.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Bucureşti.
Istoria Românilor prin călători. Vol. I. Bucureşti.
Învierea lui Ştefan cel Mare. Bucureşti.
My Country. Detroit.
Mihai Viteazul. Bucureşti.
Din relaţiile franco-române. Bucureşti.
I Rumeni nella latinità. Bucarest.
Soarta rămăşiţelor lui Mihai Viteazul. Bucureşti.

1921
Activitatea politică şi literară a lui Ioan C. Brătianu. Bucureşti.
Un apărător al săracilor „Domnul Tudor din Vladimir“. Bucureşti.
Comemorarea lui Dante. Bucureşti.
Dezvoltarea aşezămintelor politice. Vol. II. Bucureşti.
L'esprit public en Roumanie. Paris.
Introduction à l'étude de la Roumanie et des Roumains. Paris.
Introduction à l'étude de la Roumanie et des Roumains. Paris.
Introduzine allo studio della Romania e dei Romeni. Roma.
Istoria Românilor în chipuri şi icoane. Craiova.
Istoria Românilor prin călători. Vol. II. Bucureşti.
Izvoarele contemporane asupra mişcării lui Tudor Vladimirescu. Bucureşti.
În Franţa. Bucureşti.
Mihail Kogălniceanu. Bucureşti.
Kurze Geschichte des romänischen Volkes. Braşov.
Les latins d'Orient. Paris.
Léon Sapieha et Michel-le-Grand. Bucarest.
Nouvelles notes sur les relations entre Roumains et Grecs. Bucarest.
Din Opera poetică. Craiova.

Pagini de critică din tinereţe. Craiova.
Papi şi Împăraţi. Bucureşti.
Polonais et Roumains. Bucarest.
Procesul Luminii la Cameră. Bucureşti.
Războiul nostru în note zilnice. Vol. I. Craiova.
Reşiţa înaintea Camerei. Bucureşti.
Roumains et Grecs. Bucarest.
Schimbarea de direcţie şi caracter a comerţului românesc. Bucureşti.
Secretul culturii franceze. Bucureşti.
Alte ştiri despre literatura românească. Bucureşti.
La o sută de ani după moartea lui Petru Maior. Bucureşti.
La trahison de Stéré. Bucarest.
Tudor Vladimirescu. Sibiu.
Tudor Vladimirescu. Craiova.
Vechimea şi originea elementului românesc în părţile Biharei. Oradea Mare.
Voyage en Roumanie. Bucarest.
Vrancea şi Vrâncenii. Bucureşti.

1922
Activitatea politică şi literară a lui Ioan C. Brătianu. Bucureşti.
Ce sunt şi ce pot fi funcţionarii. Bucureşti.
Comemorarea lui Dante Alighieri. Bucureşti.
Comemorarea lui Tudor Vladimirescu. Bucureşti.
Despre Mihai Viteazul. Bucureşti.
Despre Mihai Kogălniceanu. Bucureşti.
Dezvoltarea aşezămintelor politice. Vol. III. Bucureşti.
Discurs rostit în şedinţa Adunării Deputaţilor.
Formes byzantines et réalités balcaniques. Bucarest.
Histoire de l'Art roumain ancien. Paris.
Histoire des Roumains et de leur civilisation. Bucarest.
Introducere la studiul asupra României. Beiuş.
Istoria poporului românesc. Vol. I. Bucureşti.
Istoria presii româneşti. Bucureşti.
Istoria Românilor prin călătorii. Vol. III; Adaose. Bucureşti.
Cine sunt liberalii? Bucureşti.
Moartea lui Dante. Molière se răzbună. Craiova.
Omul care ni trebue. Craiova.
Partidele politice în faţa Ţării. Bucureşti.
Poeziile lui Mihail Eminescu. Bucureşti.
Istina o proşlosti... Beograd.
Programul partidului naţionalist-democrat. Bucureşti.
Războiul nostru în note zilnice. Vol. II. Craiova.
Relations entre Serbes et Roumains. Bucarest.
Revoluţii politice şi întregiri naţionale. Bucureşti.
Români şi Slavi. Bucureşti.
State şi Dinastii. Bucureşti.
La vérité sur le passé et le présent de la Bessarabie. Bucarest.
Zidirea Mănăstirii Argeş. Craiova.

1923
În Ardealul anului încoronării. Bucureşti.
L'Art populaire en Roumanie. Paris.
Un colaborator francez al Unirii Principatelor. Bucureşti.
Contes Roumains. Paris.

Correspondance diplomatique roumaine sous le roi Charles I-er. Paris.
Din faptele străbunilor. Bucureşti.
Discurs la discuţia generală a proiectului de Constituţie. Bucureşti.
Discurs ţinut în Cameră. Bucureşti.
Doctrina naţionalistă. Bucureşti.
Drepturi naţionale şi politice în Dobrogea. Constanţa.
Drăguşanu, Codru. *Călătorii*. Bucureşti.
Ernest Renan. Bucureşti.
Influences étrangères sur la nation roumaine. Paris.
Istoria artei medievale. Bucureşti.
Neamul românesc din Ardeal. Bucureşti.
Politica externă a Regelui Carol. Bucureşti.
Raguse et les Roumains. Bucarest.
Rapporti politici tra l'Italia e la Romania. Napoli.
Războiul nostru în note zilnice. Vol. III. Craiova.
Regele Ferdinand. Bucureşti.
Regina Maria. Bucureşti.
Relations entre l'Orient et l'Occident au moyen âge. Paris.
Le Royaume dace et la civilisation romaine. Lyon.
Sărmală amicul poporului. Craiova.
La situation de la Roumanie. Paris.
Spre unitatea naţională. Cernăuţi.

1924
Brève Histoire des croisades. Paris.
Cărţi reprezentative în viaţa omenirii. Vol. I. Bucureşti.
Choses d'Orient et de Roumanie. Bucarest.
Un cioban dascăl din epoca de tranziţie a culturii noastre. Bucureşti.
Cinq conférences sur le sud-est de l'Europe. Bucarest.
Comemorarea lui Jules Michelet. Bucureşti.
Le Danube d'Empire. Paris.
Trei Drame. Bucureşti.
Gheorghe Lazăr, dramă. Bucureşti.
Idées et formes littéraires françaises dans le sud-est de l'Europe. Paris.
Istoria lumii, clasa III. Bucureşti.
Istoria lumii, clasa VI. Bucureşti.
Istoria Românilor. Bucureşti.
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.
Note asupra încă unui „Câmpulung" muntean. Cernăuţi.
Note polone. Bucureşti.
Note polone. Vălenii de Munte.
Les origines de l'iconoclasme. Bucarest.
Points de vue sur l'histoire du Commerce. Paris.
Polska a Rumaunja.
La Romania Danubiènne et les barbares. Bruxelles.
Roumains et Tchécoslovaques. Praha.
La Roumanie pittoresque. Paris.
Scrisori către Românii din America. Cleveland, Ohio.

1925
Sur le blason des Princes roumains. Bruxelles.
Aportul Bucovinei în cultura românească. Cernăuţi.
Trei călători în Ţările româneşti. Bucureşti.
Cea dintîi istorie universală tipărită în Transilvania. Bucureşti.

Chants populairs roumain. Beyrouth
Comemorarea lui E. Quinet. Bucureşti.
La commémoration d'Ernest Renan. Bucarest.
Coup d'Oeil sur l'art roumain. Genève.
Documente de pe valea Teleajenului. Vălenii de Munte.
Domniţa Anca şi patronajul ei literar. Bucureşti.
Les écrivains réalistes en Roumanie. Paris.
Eminescu. *Poezii.* Bucureşti.
Quatre figures français. Bucarest.
I Genovesi nel Mar Nero. Genova.
Goleştii şi alţi elevi ai lui Töpffer. Bucureşti.
Histoire des Etats balcaniques. Paris.
History of Roumania. London.
Istoria comerţului românesc, 2 vol. Bucureşti.
Istoria literaturii româneşti. Vol. I. Bucureşti.
Istoria literaturilor romanice... Indice. Bucureşti.
Istoria poporului românesc. Vol. II. Bucureşti.
O Istorie a lui Mihai-Viteazul. Bucureşti.
Istoria românilor pentru poporul românesc. Bucureşti.
Isus. Craiova.
La littérature populaire. Paris.
Lucrări nouă despre Chilia şi Cetatea Albă. Bucureşti.
Mănăstirea din Vălenii-de-Munte. Craiova.
Mănăstirea Neamţului. Monastirea Neamţului.
La musique roumaine. Paris.
Une nouvelle histoire... bizantin. Bucarest.
Une nouvelle théorie... Bucarest.
Oraşele oltene şi mai ales Craiova. Craiova.
L'ornementation du vieux livre roumain. Paris.
Pentru întregirea Neamului. Bucureşti.
Les plus anciens états slavo-roumains. Paris.
Points de vue sur l'histoire du commerce. Paris.
Un prinţ portughez cruciat în Ţara Românească. Bucureşti.
Procesele călugărilor dela Săntilie şi Gheorghe pisarul leşesc. Bucureşti.
Quelque observations. Paris.
Relations Franco-Roumains. Paris.
Les Roumains au-delà du Dniester. Paris.
Scrisori de boieri. Vălenii de Munte.
Scrisori de negustori. Bucureşti.
Viaţa lui Constantin Vodă Cantemir. Bucureşti.
1926
Ancien art et vieilles modes en Roumanie. Paris.
Un apărător al săracilor: „Domnul Tudor din Vladimir". Bucureşti.
Les aventures „sarrazines". Cluj.
Câteva indicaţii asupra mănăstirii Snagovului. Vălenii de Munte.
Cea mai veche ctitorie de nemeşi români din Ardeal. Bucureşti.
Cinci conferinţe despre Venezia, ed. II-a. Vălenii de Munte.
Les conflits balkaniques. Paris.
L'Eglise autocéphale de Roumanie. Paris.
Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité. Vol. I. Paris.
Un exemplar românesc al unei tipărituri coresiene. Craiova.
Foaia de zestre a unei domniţe moldoveneşti. Bucureşti.
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.

Istoria românilor pentru poporul românesc. Vălenii de Munte.
Începuturile învățămîntului superior. Chișinău.
O mărturie din 1404 a celor mai vechi moldoveni. București.
Médaillons d'histoire littéraire byzantine. Vol. I. Paris.
Les origines et l'état actuel des nationalités dans la Grande Roumanie. Bucarest.
Scrisori și zapise de meșteri români. București.
La société roumaine de XIX-e siècle dans le théâtre roumain. Paris.
Știri nouă despre biblioteca Mavrocordaților. București.
O tipăritură românească la Uppsala. București.
Din trecutul istoric al orașului Brăila. Brăila.
Les variations de type de la dormition de la Vierge dans le vieil art roumain. Prague.
Viața românească în Ardeal. Arad.
Trei zile în Basarabia. București.

1927
Noi acte românești la Sibiiu. București.
Carte de cetire pentru meseriașul și lucrătorul român. București.
Cîteva zile prin Spania. București.
Conferenze italiane sulla nozione romena. Milano.
Două conferințe. Vălenii de Munte.
Trei conferințe ardelene. Vălenii de Munte.
Două conferințe istorice. Vălenii de Munte
Contribution catalanes à l'histoire byzantine. Paris.
Essai de synthèse. Vol. II. Paris.
Fata babei și Fata Moșneagului. Vălenii de Munte.
Guide historique de la Roumanie. Vol. I. Bucarest.
B. P. Hașdeu. Vălenii de Munte.
Ilustrația cărții românești. Craiova.
Informații germane despre România și Basarabia pela 1870. București.
Istoria poporului românesc, vol. III și vol. IV. București.
Introduction à la connaissance de la Roumanie. Bucarest.
Introduction à la connaissance de la Roumanie, ed. II-a. Bucarest.
Istoria Industriei la Români. București.
Médallions d'histoire littéraire byzantine. Paris.
Momente istorice. București.
L'origine des idées d'indépendance balkanique. Paris.
Originea și sensul democrației. Vălenii de Munte.
Încă un portret al lui Mihai Viteazul. București.
Războiul de independență 1877—8. Vălenii de Munte.
Războiul pentru independența României. București.
La relazioni italo-romene. Milano.
Școală și industrie. Vălenii de Munte.
În Serbia de după războiu. Vălenii de Munte.
O tipăritură românească la Uppsala. București.
Une source négligée de la prise de Constantinopole. Bucarest.
Ultimile scrisori din țară către N. Bălcescu. București.
Les voyageurs orientaux en France. Paris.
Wavrin. *La campagne des Croisés.* Paris
Y-a-t-il eu un moyen-âge bizantin. Bucarest.

1928
Autonomia comerțului. București.
Brodnicii și Românii. București.
Byzantsku kroniky v Rumansku. Praga.

Cărţi reprezentative. Vol. II. Bucureşti.
Cleopatra. Bucureşti.
Comemorarea a două sute cincizeci de ani dela întemeierea unei facultăţi de litere la Bucureşti. Bucureşti.
Commémoration de deux cent cinquante ans de la fondation d'une Faculté de lettres à Bucarest. Bucarest.
Patru conferinţe despre istoria Angliei. Bucureşti.
Cronicele turceşti ca izvor pentru istoria Românilor. Bucureşti.
Drepturi naţionale şi politice în Dobrogea. Bucureşti.
Drumurile de comerţ creatoare ale statelor româneşti. Bucureşti.
L'Elément occidental dans le conte danubien et balkanique.
Essai de synthèse... Vol. III—IV. Paris.
Evoluţia ideii de libertate. Bucureşti.
Francmasoni şi conspiratori în Moldova. Bucureşti.
Guide historique de la Roumanie. Vol. II. Bucarest.
O gospodărie moldovenească la 1777. Bucureşti.
La guerre de 1877—78.
Imperiul Cumanilor şi domnia lui Băsărabă. Bucureşti.
Informaţiuni spaniole despre războiul nostru pentru independenţă. Bucureşti.
L'inter pénétration de l'Orient et de l'Occident au moyen-âge. Bucarest.
Istoria bisericii româneşti. Vol. I. Bucureşti.
Istoria învăţămîntului românesc. Bucureşti.
Istoria literaturii româneşti. Vol. II. Bucureşti.
Istoria poporului românesc. Vol. IV. Bucureşti.
Istoria Românilor prin călători. Vol. I—II. Bucureşti.
La littérature historique roumaine. Warszawie.
Livres populaires dans le sud-est de l'Europe. Bucarest.
Les narrateurs de la première croisade. Paris.
Quelques observations sur l'histoire de Byzance. Leipzig.
Din originile politicianismului român. Bucureşti.
Ploieştii în războiul de independenţă. Ploieşti.
Portrete şi lucruri domneşti nou descoperite. Bucureşti.
Portretele domnilor noştri la Muntele Athos. Bucureşti.
Programul şi congresul partidului. Vălenii de Munte.
Rătăcirile în apus ale unui pretendent român. Bucureşti.
Die beiden Schwestern. Hermannstadt.
Storia dei Rumeni e della loro civiltà. Milano.
Ţara latină cea mai depărtată în Europa: Portugalia. Bucureşti.
As vias de penetraçao da latinidade no sueste de Europa e em especial na România. Lisboa.
Une vingtaine de voyageurs dans l'Orient européen. Paris.
Les Voyageurs français dans l'Orient européen. Paris.
Prin Vremuri. Bucureşti.

1929
Spre altă viaţă politică. Bucureşti.
Administraţia de ieri şi administraţia de mâine. Bucureşti.
Di alcune formazioni popolari romane. Torino.
Cei dintîi ani în noua Brăilă românească. Bucureşti.
Art et littérature des Roumains. Paris.
L'arte romena e l'Italia. Livorno.
Un boier de provincie în timpul Eteriei şi Regulamentului organic. Bucureşti.
Le caractèr commun des institutions du Sud-est de l'Europe. Paris.

Istoria contemporană. Vol. I. Bucureşti.
L'Italia vista da un romeno. Milano.
Liga culturală. Bucureşti.
La littérature historique roumaine. Warszawie.
Moyen-âge et antiquité. Milano.
Notes de diplomatique roumaine. Bucarest.
Oameni şi fapte. Bucureşti.
Octoihul diaconului Lorinţ. Bucureşti.
L'Oeuvre de la mission française a Iassy. Bucarest.
Originea lui Ştefan Răsvan; Petrecerea lui Vasile Lupu în exil. Bucureşti.
Politica realităţilor. Bucureşti.
Privelişti elveţiene. Vălenii de Munte.
Noul regim. Bucureşti.
Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen-âge. Paris.
Sfîntul Francisc, dramă. Vălenii de Munte.
Spre o altă viaţă politică. Bucureşti.
Entre Slaves et Roumains. Paris.
O mică ţară latină: Catalonia. Bucureşti.
L'ultima delle dee. Lanciano.
Vechiu stat şi comerţul. Bucureşti.

1931
Anciens documents de droits roumain. Vol. II. Bucarest.
Apelul către Unire al lui Cuza Vodă. Bucureşti.
Arte e letteratura dei Romeni. Roma.
Cărţi reprezentative în viaţa omenirii. Vol. IV. Bucureşti.
Casandra. Bucureşti.
Casandra. Vălenii de Munte.
Les commencements de Venise. Bucarest.
Cinci comunicări la Academia Română. Bucureşti.
Trois conférences. Bucarest.
Credinţa mea. Bucureşti.
La cronologia vechilor domni moldoveni. Bucureşti.
Noua direcţie în învăţămîntul românesc. Vălenii de Munte.
Un Domn pribeag. Bucureşti.
L'Enseignement supérieur en Roumanie. Bucarest.
Sur l'essence de la littérature et de l'art. Craiova.
Les grands familles byzantines. Bucarest.
Il figlio perduto. Lanciano.
France de Chypre. Paris.
Frate Francesco. Milano.
Histoire des Roumains de Bucovine. Bucarest.
L'Histoire et les historiens de Raguse.
A History of Anglo-Roumanian relations. Bucharest.
Introduction à la connaissance de la Roumanie. Bucarest.
Istoria contemporană. Vol. II. Bucureşti
Istoria Românilor. Vălenii de Munte.
Istoria românilor pentru poporul românesc, ed. III-a. Vălenii de Munte.
Un nou izvor cu privire la Mihai Viteazul. Bucureşti.
Legile... Ministerul Instrucţiei. Bucureşti.
Memorii. Vol. I—II. Bucureşit.
Ce poate ajunge un meseriaş român. Vălenii de Munte.
Mormîntul Doamnei Neaga. Bucureşti.

Moşnenii de pe Verbilău. Bucureşti.
Moşnenii din Cremenari. Bucureşti.
Note asupra istoriei Spaniei. Bucureşti.
Un pact de familie şi o nuntă domnească în 1587. Bucureşti.
Trei piese simple. Vălenii de Munte.
Poeziile lui M. Eminescu. Vol. I. Bucureşti.
Politica culturii. Bucureşti.
Poporul italian. Bucureşti.
Pretendentul Nicolae Basarab în Elveţia. Bucureşti.
Proiect de buget. Bucureşti.
Proiect de buget. Bucureşti.
Proiect de buget. Bucureşti.
Proiectul de buget extraordinar. Bucureşti.
Publicaţii străine privitoare la istoria contemporană a Românilor. Bucureşti.
Rapports italo-orientaux dans l'art du moyen âge. Paris.
Rhodos sous les hospitaliers. Bucarest.
Scrisori de boieri. Scrisori de domni. Vălenii de Munte.
Pentru ţăranul român. Sibiiu.
Testamentul lui Nicola Nicolau. Bucureşti.
Tipografia la români. Craiova.
Vederi din Grecia. Bucureşti.
Vederi din Grecia. Ed. în limba greacă. Atena.
La vérité sur le passé et le présent... Bucarest.
La vie monastique chez les Roumains. Bucarest.
Une ville „romane" devenue slave: Raguse. Bucarest.

1932
Acte privitoare la istoria marelui războiu. Bucureşti.
Acte româneşti şi cîteva greceşti. Vălenii de Munte.
Acuma patruzeci de ani. Bucureşti.
My american lectures. Bucharest.
Doi ani de restauraţie. Ed. I—VI. Vălenii de Munte.
I più antichi trattati publici bizantini. Padova.
Carol I-iu. Bucureşti.
Catapetesme. Vălenii de Munte.
Ceva din legăturile domniilor româneşti cu Ierusalimul. Bucureşti.
În chestia rectoratului Universităţii din Bucureşti. Bucureşti.
Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice. Bucarest.
Congresul Ligii Culturale. Bucureşti.
La continuation des hopitaux byzantins. Bucarest.
Contra duşmăniei dintre Români şi Unguri. Bucureşti.
Contribuţii la istoria modernă a Galaţilor. Bucureşti.
Un cugetător politic moldovean. Bucureşti.
Cum a fost şi cum trebuie să fie Bucureştii. Vălenii de Munte.
Cuvîntarea de la 18 Septembrie 1932. Bucureşti.
Cronica lui Antonie Constantin Vice notarul companiei greceşti din Braşov. Vălenii de Munte.
Doamna Elina a Ţerii-Româneşti. Bucureşti.
Domnii români: Vasile Lupu. Bucureşti.
Goethe, caracterul său şi izvoarele sale de inspiraţie. Bucureşti.
Histoire de l'enseignement en pays roumains. Bucarest.
Isprava. Vălenii de Munte.
Lege pentru organizarea învăţămîntului universitar. Bucureşti.

Memorii. Vol. III—V. Bucureşti.
Quelques notes sur la Scythie mineure. Paris.
Oameni şi fapte din trecutul romănesc. Bucureşti.
Originea şi sensul democraţiei. Vălenii de Munte.
Ospiti romeni in Venezia. Bucarest.
Pedagogia unui jurisconsult fanariot în Bucureşti la 1780. Bucureşti.
Poeziile lui Mihail Eminescu. Vol. II. Bucureşti.
Roemeensche Kunst en Letterkunde. Maastricht.
Scrisori de femei. Vălenii de Munte.
Două scrisori ale lui Atanasie Anghel. Bucureşti.
Sensul teatrului. Vălenii de Munte.
Deux siècles d'histoire de Venise. Bucarest.
Supt trei regi. Bucureşti.
Supt trei regi. Bucureşti.
Ştiri nouă privitoare la Petru Şchiopul. Bucureşti.
O ultimă rază. Vălenii de Munte.
Venituri şi cheltuieli. Bucureşti.

1933
Argintăriile româneşti. Bucureşti.
L'avenir des études byzantines. Bucarest.
La Bessarabie et l'oeuvre des Roumains. Bucarest.
Din viaţa socială a Brăilei. Bucureşti.
Radu Cantacuzino. Bucureşti.
Cîteva observaţii asupra celui mai vechiu tesaur. Bucureşti.
Căderea şi moartea lui Constantin-Vodă Brîncoveanu. Vălenii de Munte.
Comemorarea unirii Ardealului. Vălenii de Munte.
Comment la Roumanie s'est détachée de la Triplice. Bucarest.
Che cosa è l'Europa. Roma.
Cuvîntarea la întrunirea Comitetului. Bucureşti.
Donaţiile româneşti pentru Megaspileon şi Vlah-Serai. Bucureşti.
Les études d'histoire en Roumanie. Paris.
Generalităţi cu privire la studiile istorice. Bucureşti.
B. P. Haşdeu. Bucureşti.
Icoana românească. Bucureşti.
Cîteva indicaţii asupra mănăstirii Snagovul. Vălenii de Munte.
Istoria literaturii româneşti. Vol. III. Bucureşti.
Istoria universală. Vălenii de Munte.
Însemnări de cronică ale clericilor din Scheii Braşovului. Bucureşti.
O altă istorie contemporană. Bucureşti.
În jurul pomenirii lui Alexandru-cel-Bun. Bucureşti.
Legăturile româneşti cu Muntele Sinai. Bucureşti.
Manual pentru Istoria universală. Bucureşti.
Miniaturi româneşti. Bucureşti.
Un observator englez asupra Românilor. Bucureşti.
Opinia publică germană şi România lui Carol I. Bucureşti.
Un pedagog „moldovean" de la 1800. Bucureşti.
La réforme de l'enseignement en Roumanie. Bucarest.
Réponse aux conférences données à Cambridge. Bucarest.
Seconde réponse au Comte Bethlem. Bucarest.
Rumänische Seele. Berlin.
Sobieski et les Roumains. Paris.
Un om de severă muncă... D. A. Sturdza. Bucureşti.

Textes historiques de moyen-âge. Paris.
Venise à l'époque moderne. Paris.
Vicisitudinile celui dintîiu student moldovean la Paris. Bucureşti.

1934
Vechea artă religioasă la Români. Vălenii de Munte.
Les arts mineurs en Roumanie. Bucarest.
Între Braşov şi Câmpulung. Braşov.
Dumitru Brătianu. Bucureşti.
Byzance après Byzance. Bucarest.
Calendar de perete. Vălenii de Munte.
Catapeteasma ruptă în două. Vălenii de Munte.
Noui contribuţii la istoria bisericii noastre. Bucureşti.
Cuvîntare la... cursurile de vară. Vălenii de Munte.
Cuvîntarea... la congresul Ligii. Vălenii de Munte.
Cuvîntarea... la întrunirea Partidului. Bucureşti.
Discurs la Mesagiul Tronului. Bucureşti.
La France de Terre Sainte. Bucarest.
Histoire de la vie byzantine, 3 vol. Bucarest.
Idei asupra formelor actuale. Bucureşti.
Istoria literaturii româneşti contemporane. Vol. I—II. Bucureşti.
Istoria unei legende: Iuliu Maniu. Vălenii de Munte.
Istoria universală. Curs. Bucureşti.
Wilhelm de Kotzebue. Bucureşti.
Legăturile descoperite de M. Beza, cu mănăstirile Meteorele din Tesalia. Bucureşti.
Moartea lui Asur. Bucureşti.
Memoriile unui vechiu dascăl. Bucureşti.
Numele de botez la Români. Bucureşti.
Oameni cari au fost. Vol. I. Bucureşti.
Origine et développement de l'idée nationale. Bucarest.
Originea formelor vieţii contemporane. Bucureşti.
Orizonturile mele, 3 vol. Bucureşti.
Penseurs révolutionnaires roumains de 1804 à 1830. Bucarest.
Problema muncii naţionale. Bucureşti.
Le Problème danubien et les Roumains. Paris.
La revolution française et le Sud-Est de l'Europe. Bucarest.
Scrisori vechi de studenţi. Bucureşti.
Sensul tradiţional al monarhiei. Bucureşti.
Câteva sfaturi pentru muncitori. Bucureşti.
Un student în străinătate acum o jumătate de veac. Vălenii de Munte.
Şcoală şi cultură. Bucureşti.
Ştiri despre Axintie Uricariul. Bucureşti.
Unirea românească. Bucureşti.
Vieţi de sfinţi. Bucureşti.

1935
Adevăr şi greşeală în scrierea istoriei. Bucureşti.
Bucureştii de acum un veac, după romanul unui avocat (I. Bujoreanu). Bucureşti.
Byzance après Byzance. Bucarest.
Calendarul istoric al Românilor. Vălenii de Munte.
Despre Dimitrie Cantemir. Vălenii de Munte.
Cărţi reprezentative... vol. V. Bucureşti.
Choses d'art arméniennes en Roumanie. Bucarest.
Comemorarea unirii Ardealului şi Rostul istoric al Unirii. Bucureşti.

Sur les compagnies greques de Transylvanie. Atena.
Conducători istorici la bisericile din Bucureşti. Bucureşti.
Congresul „Ligii Culturale"... Vălenii de Munte.
Consideraţii istorice asupra documentelor istorice prezentate de dl. Marcu Beza. Bucureşti.
Curs de istorie universală. Bucureşti.
Cuvîntarea... la congresul „Ligii Culturale". Vălenii de Munte.
Cuvîntarea ţinută la ... 11 august ... Vălenii de Munte.
Les développement des idées sociales et politiques de la revolution française en Roumanie... Bucarest.
Discurs ţinut la Senat... Bucureşti.
Cum se dobîndeşte o ctitorie culturală. Bucureşti.
Trei rare documente fanariote. Bucureşti.
Factori şi osebiri în istorica contemporană. Bucureşti.
Formularul fanariot. Bucureşti.
Ce a fost, ce este, ce poate fi Iaşul. Bucureşti.
France de Constantinopol et de Morée. Bucarest.
Trei generaţii în viaţa publică românească... Bucureşti.
Despre Homer. Vălenii de Munte.
Două hrisoave domneşti... Bucureşti.
Însemnătatea Unirii de la 1859. Bucureşti.
Ce avem de învăţat de la cultura italiană. Bucureşti.
Istoria lui Mihai Viteazul, 2 vol. Bucureşti.
Istoria universală pentru... cl. a II-a. Vălenii de Munte.
Istorija rumuna i njihove civilizacige at sa rumunska. Vrsac.
Legăturile comerciale ale României cu ţările balcanice. Bucureşti.
Memorii. Vol. IV—V. Bucureşti.
O nouă metodă de învăţămînt. Vălenii de Munte.
Necesitatea unei enciclopedii a ştiinţelor economice. Bucureşti.
Notes sur quelques monuments... en Roumanie. Vălenii de Munte.
Les origines et l'originalité du droit populaire roumain. Bucarest.
Originalitatea lui Dimitrie Cantemir. Vălenii de Munte.
La Place des Roumains dans l'histoire universelle. Vol. I—II. Bucarest.
Politica noastră aşa cum o comandă ziua de azi şi cea de mîine. Bucureşti.
Practica domnească a unui ideolog: D. Cantemir. Bucureşti.
Românii în străinătate de-a lungul timpurilor. Vălenii de Munte.
Sîngele lui Minos. Vălenii de Munte.
Scrisori de familie... Două arzuri... Bucureşti.
Pour se souvenir de la reine Elisabeth. Bucarest.
Testamentul Domniţei Elina Cantacuzino. Bucureşti.
Tradiţiile comerţului în regiunile dunărene. Bucureşti.

1936
Amintiri din Ţara Oltului. Vălenii de Munte.
Les Balkans et l'Empire byzantin. Beograd.
Biserica din Stari-Chiojd. Vălenii de Munte.
Calendarul istoric al Românilor. Vălenii de Munte.
Cercetări noi la Cotnari. Vălenii de Munte.
Comemorarea lui Lope de Vega. Bucureşti.
Deux conférences sur la vie byzantine... Paris.
Oliver Cromwell. Bucureşti.
Curs de istorie universală. Bucureşti.
Cuvîntare de răspuns la mesaj. Bucureşti.

Dovezi despre conştiinţa originei românilor. Bucureşti.
Un englez în Franţa... Bucureşti.
Explicaţia monumentului de la Adam Clisi. Bucureşti.
La France dans le Sud-est de l'Europe. Paris.
Guide historique de la Roumanie, ed. II-a. Bucarest.
Guide historique de la Roumanie. Extraits. Bucarest.
Un „jacobin moldave" au XIX-e siècle. Paris.
Intrarea României în război. Bucureşti.
Începuturile şi motivele deznaţionalizării în Săcuime. Bucureşti.
Îndreptare de ostaşi. Vălenii de Munte.
În jurul lui Mihai Viteazul. Bucureşti.
Nicolae Iorga... a... Benito Mussolini. Bucureşti.
Pentru Italia şi ce ne leagă de Italia. Bucureşti.
Per l'Italia nella sua lotta. Vălenii de Munte.
Istoria Românilor. Vol. I—II. Bucureşti.
Marele logofăt... Hierax. Bucureşti.
Lupta mea contra prostiei. Vălenii de Munte.
Un biet moşneag şi un doge. Vălenii de Munte.
A. S. E. Benito Mussolini. Bucureşti.
Despre Olanda. Bucureşti.
Une Pieta roumaine et les types de la Vierge en Roumanie. Paris.
La Place de Roumains dans l'histoire Universelle. Vol. III.
Portrete şi comemorări. Bucureşti.
Primele mele drumuri italiene. Bucureşti.
Problema literaturii. Vălenii de Munte.
Recherches dans les Arhives Royales de la Haye. Bucarest.
Roma nel pensiero e nello letteratura dei Romeni. Roma.
La Roumanie iconnue. Paris.
O şcoală nouă istorică. Bucureşti.
„Şcoala nouă" de istorie. Bucureşti.
O scrisoare importantă a lui Cesar Boliac. Bucureşti.
Sfaturi pe întuneric. Vol. I. Bucureşti.
Traducerile din limba franceză în literatura românească. Vălenii de Munte.
Ce que vaut la vocabulaire. Brno.

1937
Dix ans de politique... dans le Sud-est de l'Europe. Bucarest.
Cum apărăm noi Ardealul. Bucureşti.
Rogeriu Iosif Boscovich şi Moldova. Bucureşti.
Despre civilizaţia românească la 1870. Bucureşti.
Comemorarea lui Giacomo Leopardi. Bucureşti.
Deux conférences... sur la chanson populaire roumaine. Bruxelles.
Conflictul militar austro-rus în 1854—1856. Bucureşti.
Congresele de istorie de la Veneţia şi de la Roma. Bucureşti.
O cronică munteană în greceşte pentru sec. al XV-lea. Bucureşti.
Două cuvîntări. Bucureşti.
Noi descoperiri privitoare la istoria Românilor. Bucureşti.
Documents concernant les grecs ... Bucarest.
Există o tradiţie literară românească? Bucureşti.
Un mare gînditor italian ... Vico. Bucureşti.
Histoire des Roumains et la romanité orientale. Vol. I—IV. Bucarest.
Horia, Cloşca şi Crişan. Vălenii de Munte.
Zece inscripţii de mormînt ale Mavrocordaţilor. Bucureşti.

Istoria românilor. Vol. III—V. Bucureşti.
Istoria comerţului românesc, 2 vol. Bucureşti.
Iudaica. Bucureşti.
Pentru liniştea sufletului românesc... Bucureşti.
Un memoriu politic către Cuza Vodă. Bucureşti.
Au fost Moldova şi Ţara Românească provincii supuse Fanarioţilor? Bucureşti.
A.S.E. Benito Mussolini, capo del guverno. Bucureşti.
A.S.E. Benito Mussolini, chef der italienischen Regierung. Bucureşti.
A.S.E. Benito Mussolini, chef du guvernement. Bucureşti.
Către E.S. Benito Mussolini. Bucureşti.
To S.E. Benito Mussolini Head of the italian government. Bucharest.
Neamul lui Petru Şchiopul. Bucureşti.
Portretele Doamnelor române. Bucureşti.
Les rapports entre la Hollande et l'Empire ottoman. Bucarest.
Resultatele luptei de purificare. Bucureşti.
Revelaţii şi iluzii... Vălenii de Munte.
Sculptură în lemn românească. Bucureşti.
Suflet şi lucru. Bucureşti.
Ştiri noi despre sfîrşitul sec. al XV-lea. Bucureşti.
Tradiţie şi inovaţie în artă. Vălenii de Munte.
La vie de province dans l'Europe byzantin. Paris.
Zbor şi cuib. Vălenii de Munte.

1938
Vasile Alecsandri, student la Medicină. Bucureşti.
Intru apărarea graniţei de Apus. Bucureşti.
Bienala din Veneţia. Vălenii de Munte.
Ce a fost şi ce este Constituţia României. Bucureşti.
Correspondance diplomatique roumaine... (1866—1880). Bucarest.
Cugetare şi faptă germană. Bucureşti.
Cuvîntare... la reaşezarea în mormînt... a lui Mircea I. Vălenii de Munte.
Cuvîntare... la... congresul Ligii Culturale. Vălenii de Munte.
Ce datorim cărţii engleze. Vălenii de Munte.
L'esprit français au XVIII-e siècle en Autriche. Bucarest.
France de Cypre. text grec. Lefcosia.
Cei mai buni fraţi ai noştri: Romanii „Ladini". Bucureşti.
Cei mai mici fraţi ai noştri: Romanii „Ladini". Ed. II-a. Vălenii de Munte.
Hotare şi spaţii naţionale. Vălenii de Munte.
Instantanee veneţiene. Bucureşti.
Istoria Românilor. Vol. VI—IX. Bucureşti.
Inceputurile istoriei universale la Români. Bucureşti.
Intinderea spre Răsărit a Moldovei lui Ştefan cel Mare. Bucureşti.
Lipsuri şi îndreptări ploeştene. Vălenii de Munte.
Lupta ştiinţifică împotriva dreptului românesc. Bucureşti.
L'Origine et la patrie première des Roumains. Bucarest.
Originea şi dezvoltarea statului austriac. Ed. II. Bucureşti.
Paralelisme helveto-romàne. Bucureşti.
Un pensatore... Marco Antonio Canini. Bucarest.
Les permanences de l'histoire. Bucarest.
Poporul român şi marea Vălenii de Munte.
Poporul român şi marea. Vălenii de Munte.
Un post al latinităţii ... Austria. Bucureşti.
Despre prelaicism. Bucureşti.

Principiul naționalităților și greșelile lui Bismarck. București.
Răsbunarea pămîntului. Vălenii de Munte.
Une révélation: le maréchal Van Mackensen parle ... Bucarest.
Despre revoluția dela 1848 în Moldova. București.
La Roumania alla biennale di Venezia. Vălenii de Munte.
Românismul în trecutul Bucovinei. București.
Rostul lui Mircea Vodă I. Vălenii de Munte.
Sensul „Gazetei Transilvaniei". București.
Entre la Turquie moderne et les Empires chrétiens de récupération. Bucarest.

1939
Un apărător al săracilor... Tudor din Vladimir. București.
Bazele populare ale oricării mișcări din Balcani. București.
Ce este Bizanțul. București.
Calendarul istoric al Românilor. Vălenii de Munte.
Calicii lui Mihai Viteazul. București.
Trei conferințe... Vălenii de Munte.
Considerații noi asupra secuilor. București.
Contribuții la legăturile literare... cu rușii și unguri. București.
Cugetători români de acum o sută de ani. București.
Definiția noii stări de lucruri. București.
O descoperire privitoare... Schei... Încă o formațiune economică. Luxemburgul. București.
Discursuri parlamentare. Vol. I. București.
Două dovezi de iubire pentru Italia: Poezia populară; Teatrul lui Goldoni. Vălenii de Munte.
Pour éclairer M. Domonovzky ... Bucarest.
Etudes byzantines. Vol. I. București.
Etudes byzantines. București.
Cum a fost ocupația din 1916—1918. București.
Frédéric II, roi de Prusse... Bucarest.
Ce înseamnă astăzi concepția istorică. Vălenii de Munte.
Istoria Bucureștilor. București.
Istoria comerțului cu Orientul. București.
Istoria Românilor. Vol. X. București.
Istoria universală văzută prin literatură. Vălenii de Munte.
În luptă cu absurdul revizionismului maghiar. Oradea.
Maramureșul nostru. Vălenii de Munte.
Memorii. Vol. VI—VII. București.
Moartea lui Alexandru, dramă. București.
Naționalism și frontiere. București.
Neamul românesc în Ardeal... București.
Necesitatea cunoștințelor istorice. Vălenii de Munte.
Oameni cari au fost. Vol. IV. București.
Paralelisme și inițiative de istorie universală la Români. București.
Toate poeziile... Vol. I. Vălenii de Munte.
Despre regele Carol I. București.
Regele Cristina, dramă. București.
Regina Elisabeta și Peter Rosegger. București.
România cum era pînă la 1918. Vol. I. București.
Scurtă privire a obiceiului neamului românesc. București.
Stări sufletești și războaie. București.
State și națiuni. București.

Tennyson. Bucureşti.
Din tesaurul de artă botoşănean. Vălenii de Munte.
Textes post-byzantins ... Bucarest.
Pe vechea linie romană Reims-Trier. Bucureşti.
Vatatzes, Basile. *Persica*. Bucarest.

1940
Adevărul asupra trecutului şi prezentului Basarabiei. Bucureşti.
Afirmarea vitalităţii româneşti. Vălenii de Munte.
Un amico... Lilio Cialdea. Bucarest.
Arta românească în Banatul muntos. Vălenii de Munte.
Ange Bally (un ouvrage...). Vălenii de Munte.
O carte de gîndire conservatoare românească. Bucureşti.
Cărţi neaşteptate. Bucureşti.
Comemorarea lui Ştefan cel Mare. Bucureşti.
Pour comprendre la situation actuelle de la Roumanie. Bucarest.
Concepţia românească a ortodoxiei. Bucureşti.
Condiţiile colaborării internaţionale. Bucureşti.
Dezvoltarea imperialismului contemporan. Bucureşti.
Discursuri parlamentare. Vol. II. Bucureşti.
Ce durează? Vălenii de Munte.
Eminescu în şi din cea mai nouă ediţie. Bucureşti.
Eschyle, Prometeu înlănţuit. Bucureşti.
Etudes byzantines. Vol. II. Bucureşti.
Ce a fost la „24 Ianuarie" şi ce trebuia să fie. Bucureşti.
Histoire des Roumains. Vol. V—VI. Bucarest.
Histoire des Roumains de Transylvanie..., 2 vol. Bucarest.
O încercare zadarnică de reînviere... Bucureşti.
Individualism şi solidarism în dezvoltarea istoriei. Bucureşti.
Încercări austriace de anexiune... Bucureşti.
Îndreptări noi în concepţia epocei contemporane, 2 vol. Bucureşti.
O îndreptăţire a „politicii de resistenţă" din 1919. Bucureşti.
A nemzetek között levögyülölködes ellen romanek es magyarok. Bucureşti.
Observaţii şi probleme bănăţene. Bucureşti.
Un om, o metodă şi o şcoală! Bucureşti.
Originea şi dezvoltarea istoriei universale. Bucureşti.
Orizzonte italiano. Bucarest.
Un profesor francez: Chy. Bémont. Bucureşti.
Pages sur les droits de Roumains... Bucarest.
Două pagini din istoria fanarioţilor. Bucureşti.
La verité sur le passé et présent de Bessarabie. Bucarest.
Rectifications sur la „Question de Transylvanie". Bucurest.
România cum era pînă la 1918. Vol. II. Bucureşti.
Romanitatea din jurul Braşovului. Vălenii de Munte.
Sfaturi pe întuneric. Vol. II. Bucureşti.
Ce este Sud-est european. Bucureşti.
Vagabondul, dramă. Bucureşti.
Pravda o proşlomi i. nastoeascem... Buharest.
Încă un volum de „însemnări" ale lui T. Maiorescu. Bucureşti.
„Le Voyageur français" al abatelui J. Delaporte... Bucureşti.

1941
Un oraş... Condica Haţegului. Bucureşti.
Deux ouvrages sur les croisades. Bucarest.
Problema... Unirii Principatelor. Bucureşti.
Revelaţii toponimice... Teleormanul. Bucureşti.

1942
Un nouvelle histoire de l'Empire byzantin. Bucarest.

1943
Conferinţe şi prelegeri. Bucureşti.
Oameni reprezentativi în purtarea războaielor. Bucureşti.
Ce este vechea noastră artă? Bucureşti.

1944
Generalităţi cu privire la studiile istorice. Bucureşti.
Histoire des Roumains. Vol. VIII—X. Bucarest.

1945
Histoire du peuple français. Trad. Pierre Angelesco. Paris.

1948
Istoria imperiului otoman [un vol. tradus în turceşte]. Ankara.

1965
Pagini alese, 2 vol. Antologie M. Berza. Bucureşti.

1966
France de Chypre. Paris.
Istoria lui Ştefan cel Mare. Ed. V. Iova. Bucureşti.

1967
Oameni cari au fost, 2 vol. Ed. Ion Roman. Bucureşti.

1968
Cugetări. Ed. Barbu Theodorescu.
Istoria literaturilor romanice, 3 vol. Ed. Al. Duţu. Bucureşti.
Istoria lui Mihai Viteazul. Ed. Niculae Gheran şi V. Iova.
Materiale pentru o istoriologie umană. Ed. Liliana N. Iorga, Bucureşti.
Pagini de tinereţe, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.
Scrieri despre artă. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.

1969
Istoria literaturii române în sec. al XVIII-lea, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.
Studii literare, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu.

1970
A History of Roumania. New-York.
Istoria armatei româneşti. Ed. Niculae Gheran şi V. Iova. Bucureşti.

1971
Byzance après Byzance. Bucarest.
Istoria învăţămîntului românesc. Ed. Ilie Popescu-Teiuşan. Bucureşti.
Scrieri. Ed. Marin Rădoi.
Scrieri istorice, 2 vol. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.
Válogatott irások. Forditotta Nagy Géza. Cluj.

1972
Bizanţ după Bizanţ. Trad. Liliana Iorga. Bucureşti.
Chois de textes. Ed. Mihai Berza. Bucureşti.
Cugetări. Ed. Barbu Theodorescu. Bucureşti.
Evocări din literatura universală. Ed. Liliana Iorga. Bucureşti.
Peisagii. Ed. Mircea Zaciu. Cluj.
România cum era pînă la 1918. Ed. Lucian Cursaru. Bucureşti.
Sinteza bizantină. Ed. Dan Zamfirescu. Bucureşti.
O viaţă de om aşa cum a fost. Ed. Valeriu şi Sanda Râpeanu. Bucureşti.

1973
Philippe de Mézières. London.

1974
Istoria vieţii bizantine. Trad. Maria Holban. Bucureşti.
Teatru. Ed. Victor Iova. Bucureşti.
Privelişti din ţară. Ed. Victoria Nedel. Bucureşti.

1975
Oameni cari au fost. Antologie. Ed. Valeriu şi Sanda Râpeanu. Bucureşti.

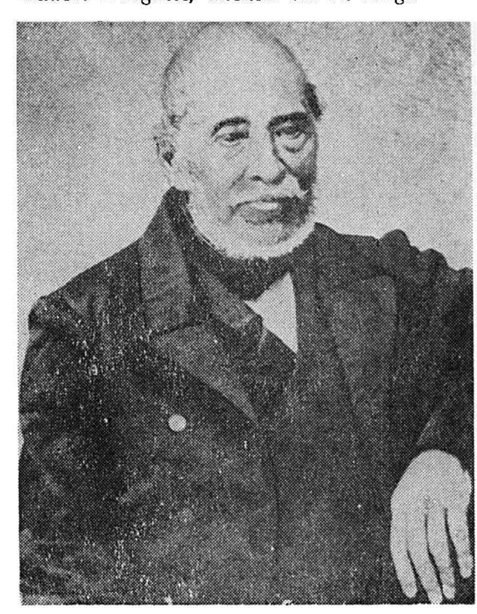
INDICE DE NUME PROPRII

Indicele face trimiteri la numerotaţia paginilor. Cu rare excepţii (dictate de identificarea mai lesnicioasă a unor nume proprii), transcrierea respectă grafia onomasticii întîlnită în opera lui N. Iorga. Caracterul poliglot al lucrării ne-a determinat să comprimăm literele *S* şi *Ş*, *T* şi *Ţ*.

Vornicul Iordache Drăghici

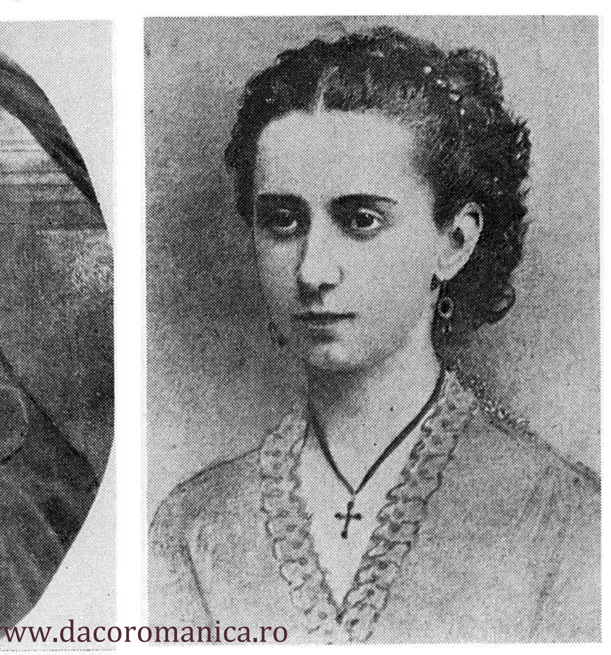
Manole Drăghici, unchiul lui N. Iorga

Elena Drăghici, bunica lui N. Iorga

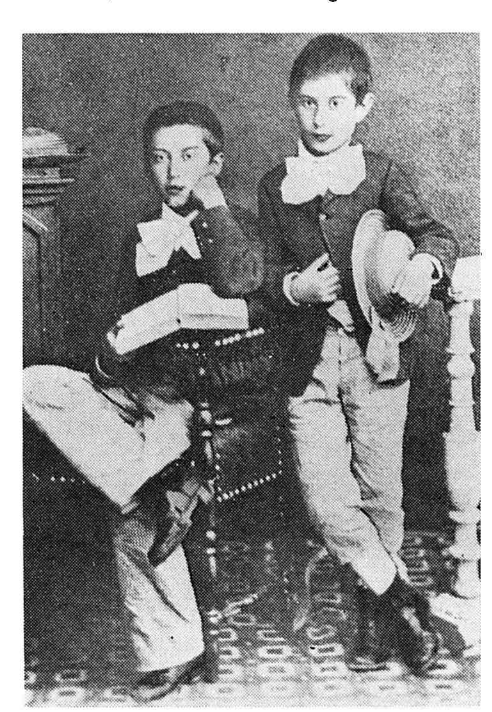
Zulnia Iorga, mama profesorului N. Iorga

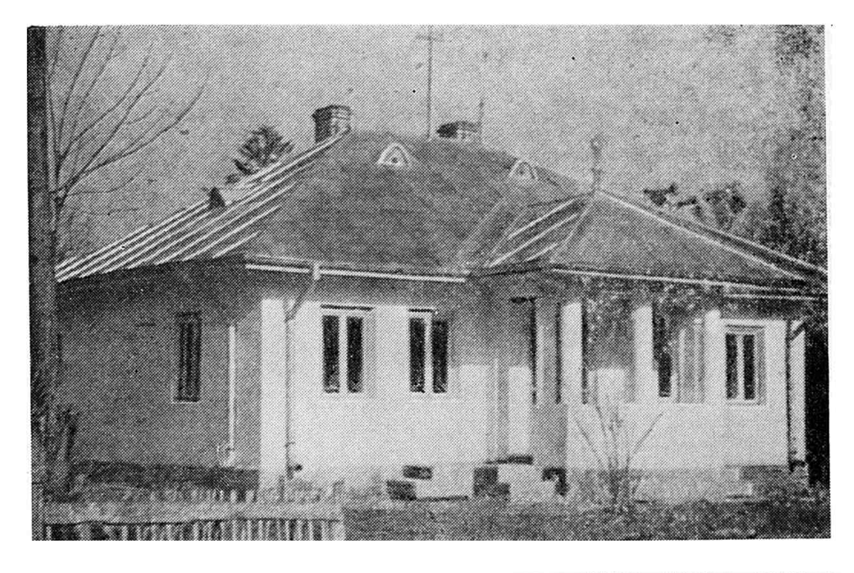

Părinţii lui N. Iorga

În 1884, cu fratele său George

Casa copilăriei, înainte de restaurare

Casa copilăriei, restaurată în 1965

Zulnia Iorga cu fiul său mai mic, George

În 1890

În 1890

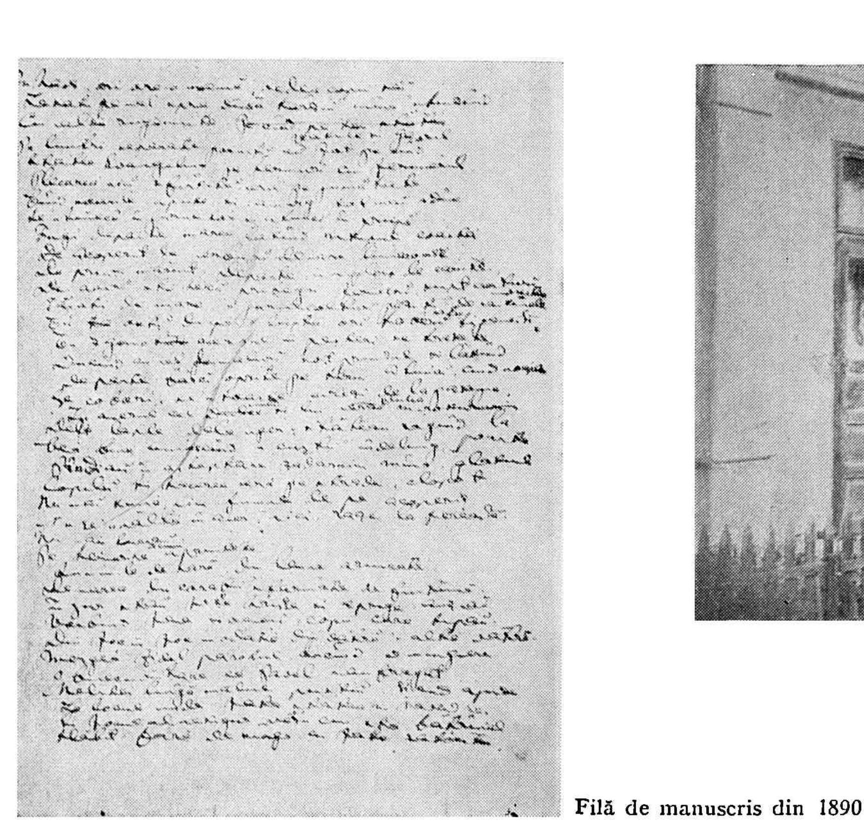
În 1892

În 1893, la Innsbruck

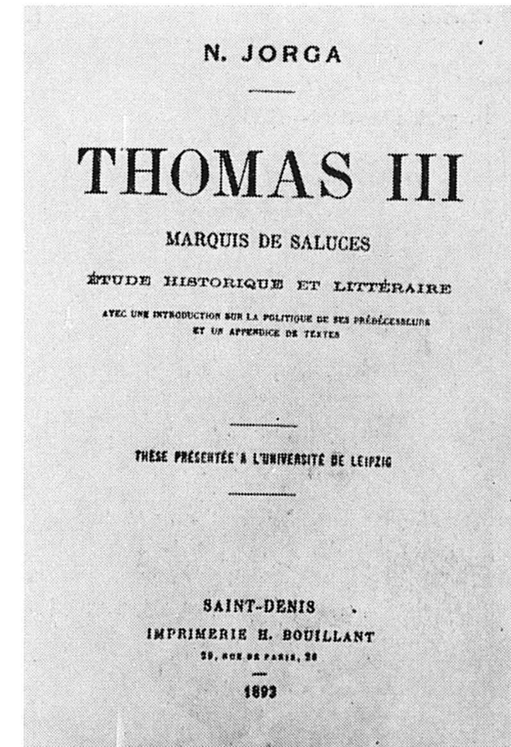
Primii studenți ai profesorului N. Iorga

Filă de manuscris din 1890

Locuința din București, str. Icoanei

N. JORGA

THOMAS III

MARQUIS DE SALUCES

ÉTUDE HISTORIQUE ET LITTÉRAIRE

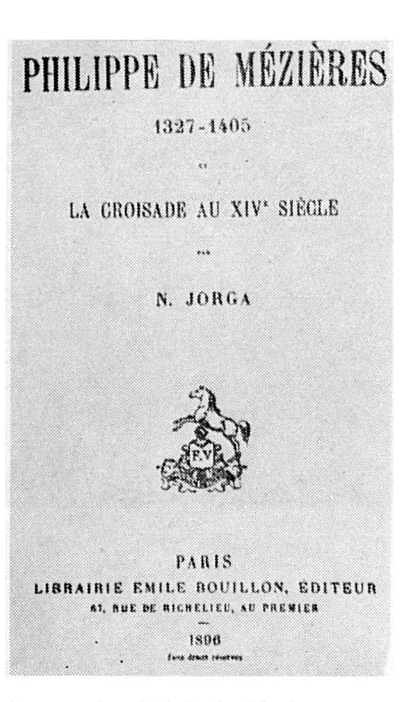
AVEC UNE INTRODUCTION SUR LA POLITIQUE DE SES PRÉDÉCESSEURS
ET UN APPENDICE DE TEXTES

THÈSE PRÉSENTÉE À L'UNIVERSITÉ DE LEIPZIG

SAINT-DENIS
IMPRIMERIE H. BOUILLANT
20, RUE DE PARIS, 20

1893

Coperta tezei de doctorat de la Universitatea din Leipzig

PHILIPPE DE MÉZIÈRES

1327-1405

ET

LA CROISADE AU XIVe SIÈCLE

PAR

N. JORGA

PARIS
LIBRAIRIE EMILE BOUILLON, ÉDITEUR
67, RUE DE RICHELIEU, AU PREMIER

1896

Tous droits réservés

Coperta lucrării de la Hautes Études

École pratique des Hautes Études
Section des sciences historiques et philologiques
à la Sorbonne

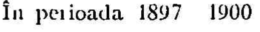
Paris, le 3 Juin 1893

Je, soussigné, certifie que M. Nicolas Jorga, né à Botoshani le 5 Juin 1871, a pris une part active aux Conférences de l'École pratique des hautes études dirigées par MM. Monod, Thévenin, Duchesne, Bémont, Roy et Giry pendant cinq semestres du 1 novembre 1890 jusqu'à la fin du semestre d'hiver 1892-93.

Émile Chatelain

Secrétaire de la Section des sciences historiques et philologiques

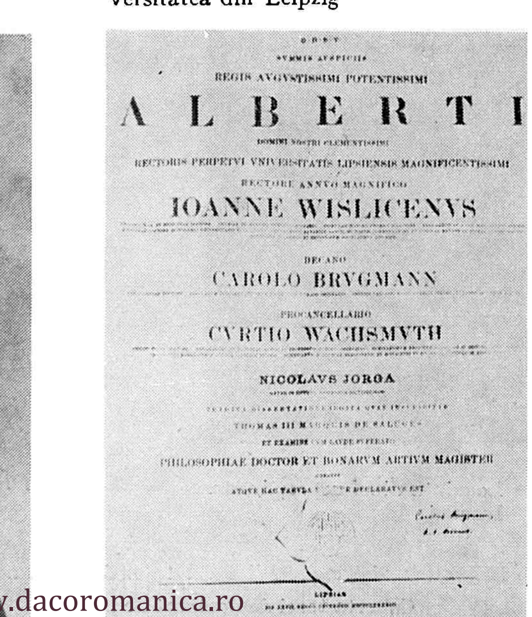
Adeverința de terminare a cursurilor de la Hautes Études

În perioada 1897 1900

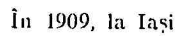

Diploma de doctor în filosofie de la Universitatea din Leipzig

SVMMIS AVSPICIIS
REGIS AVGVSTISSIMI POTENTISSIMI
ALBERTI
DOMINI NOSTRI CLEMENTISSIMI
RECTORIS PERPETVI VNIVERSITATIS LIPSIENSIS MAGNIFICENTISSIMI
RECTORE ANNVO MAGNIFICO
IOANNE WISLICENVS
DECANO
CAROLO BRVGMANN
PROCANCELLARIO
CVRTIO WACHSMVTH
NICOLAVS JORGA
THOMAS III MARQUIS DE SALUCES
ET EXAMINE CVM LAVDE SVPERATO
PHILOSOPHIAE DOCTOR ET BONARVM ARTIVM MAGISTER
ATQVE HAC TABVLA ... DECLARATVS EST
LIPSIAE

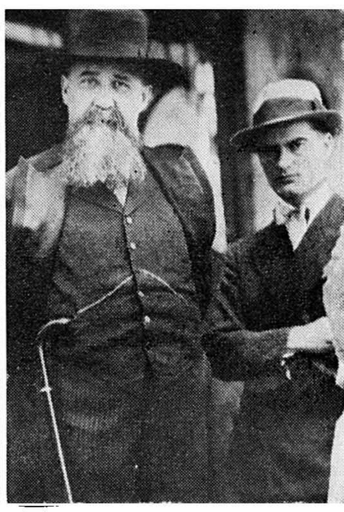

În 1909, la Iași

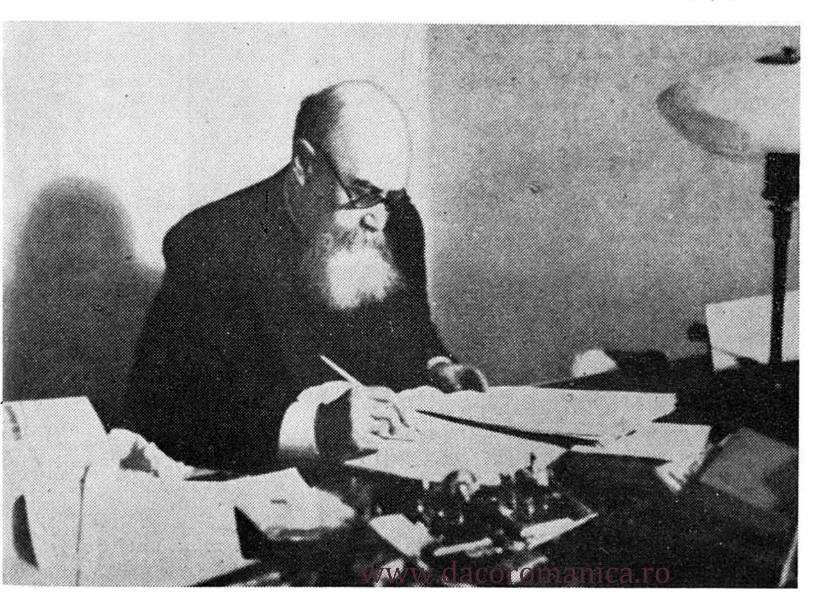

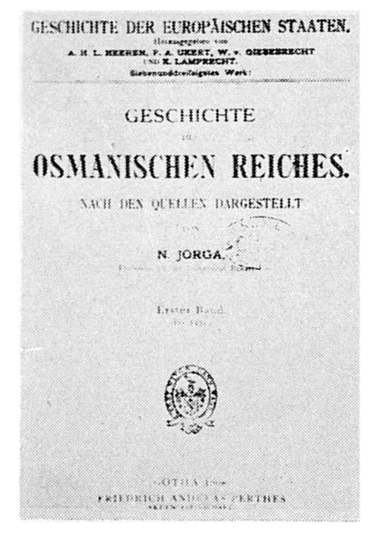
În 1929

Împreună cu secretarul său Barbu Theodorescu

La masa de lucru

GESCHICHTE DER EUROPÄISCHEN STAATEN.

GESCHICHTE

OSMANISCHEN REICHES.

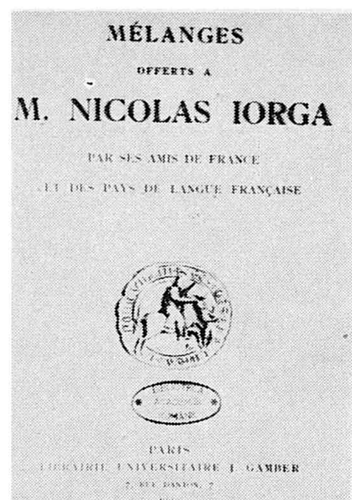
NACH DEN QUELLEN DARGESTELLT

N. JORGA.

Erster Band.

GOTHA

FRIEDRICH ANDREAS PERTHES

MÉLANGES

OFFERTS A

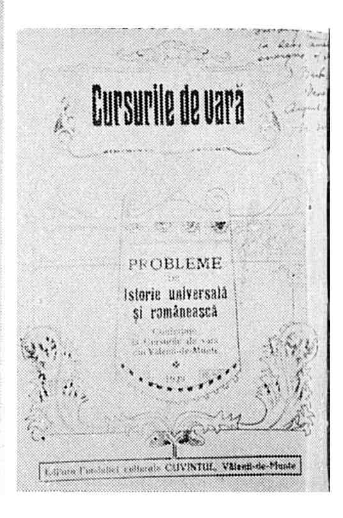
M. NICOLAS IORGA

PAR SES AMIS DE FRANCE

ET DES PAYS DE LANGUE FRANÇAISE

PARIS

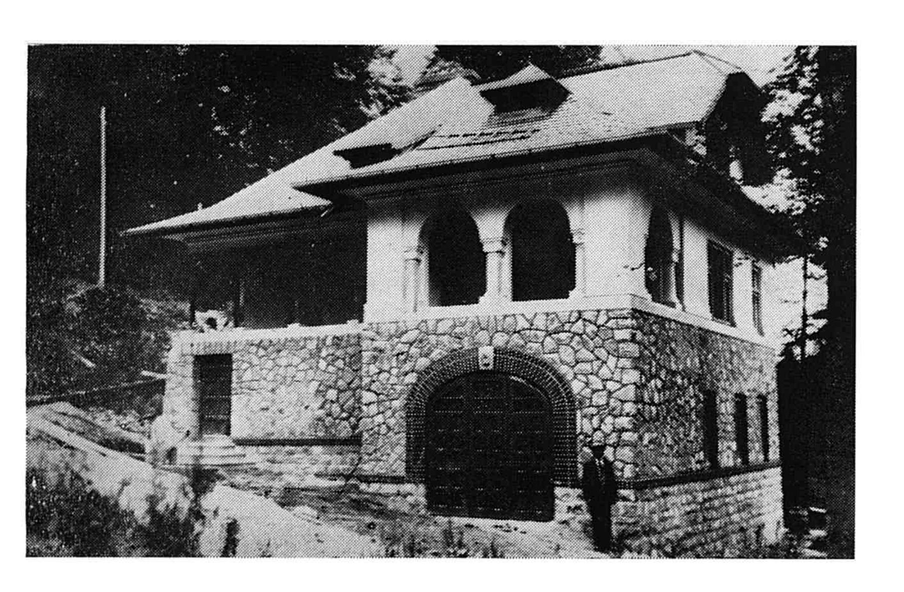
LIBRAIRIE UNIVERSITAIRE J. GAMBER

Cursurile de vară

PROBLEME

Istorie universală și românească

Editura ... CUVINTUL, Vălenii-de-Munte

Istoria Imperiului Otoman, lucrare în 5 volume, scrisă între 1908—1913

Volum omagial alcătuit de savanți francezi

Coperta lucrării *Probleme de istorie universală și românească* din 1929

Vila lui N. Iorga din Sinaia, de unde a fost ridicat de asasinii legionari în seara zilei de 27 noiembrie 1940

TABLA DE MATERII

Coli tipar: 36 + 8 p. PLANŞE; Tiraj 2840 ex.
BT: 27 VIII 1976

Tiparul executat sub comanda nr. 129 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti,
Republica Socialistă România

„Vă prezint un bărbat în multe învățat și a multe scriitor — pe care dacă aș voi să-l numesc Titu Liviu al Daciei sale Transdanubiene, ar fi să ascund ceea ce ar trebui rostit mai înainte de toate, anume: că el a scris opere istorice în patru limbi, că a mers pînă la izvoarele cele mai ascunse, că a prefăcut în piese de teatru povestiri istorice și și-a împletit numele său cu însăși istoria... Căci nu a descris numai faptele românilor, nu a publicat numai monumentele și a străbătut cu o curiozitate ca a lui Pliniu arta, sălașurile și mînăstirile lor, el a urmărit analele turcești, pe o întindere de cinci secole, în tot atîtea tomuri le-a înfățișat, precum a cercetat și obiceiurile și așezămintele tuturor neamurilor din părțile de miază-zi și soare răsare ale Europei. Căci nimeni nu se bucură în atare privință de o mai mare și mai răspîndită faimă în spuza de cunoștințe..."

Din discursul ținut în 1930 de istoricul Poynter la conferirea titlului de „doctor honoris causa" la Oxford.

Lei 31

„N. Iorga a jucat în cultura română în ultimile patru decenii rolul lui Voltaire. Personalitatea lui e covîrșitoare... e un specialist total, un istoric care a sorbit apa tuturor... Cunoașterea aproape monstruoasă a istoriei universale și române în cele mai mici detalii, direct de la izvoare, i-a îngăduit istoricului să improvizeze la cerere și în timp scurt istorii parțiale... sînt sinteze complete exhaustive... Iorga este în istorie un Virgiliu, Sf. Paul și Beatrice, laolaltă, care te conduce din infernul diplomelor pînă în raza celestă a viziunii totale."

G. CĂLINESCU

